21280

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

21280

NAHİFÎ SÜLEYMAN EFENDİ (HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANI'NIN TENKİTLİ METNİ)

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

DOKTORA TEZİ
CİLT : 1

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hüseyin AYAN

Hazırlayan
A. İrfan AYPAY

KONYA - 1992

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ CİLT

ÖNSÖZ....................................I

GİRİŞ..................................VII

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜLEYMAN NAHİFÎ EFENDİ

HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ

I. Hayatı..1

II. Tarikatı.......................................6

III. Hattatlığı....................................8

IV. Nahifî Mahlası ve Diğer Nahifî'ler.........9

V. A) Eserleri.....................................10

Divan, Manzum Mesnevi Tercümesi, Hilyetü'l-envar, Hicret-name, Mevlid, Micraciyye, Zührü'l-âhiret, Enfüsü'l-afak, Mevizatü'n-nüfûs, Mübahase-i Kaza ve Kader, Nasihatü'l-vüzera, Adab-ı Tarikat ve Kavaid-i Hakikat Ravzatü's-safa, Hızriyye, Tahmis-i Kaside-i Mudariyye, Tahmis-i Banet Suad, Tahmis-i Kaside-i Bürde (Türkçe), Tahmis-i Kaside-i Bürde (Farsça), Tahmis-i Kaside-i Bürde (Arapça), Tercüme-i Kaside-i Bürde, Kaside-i Münferice Tercümesi, Risale-i Kalemiye, Kaside-i Lâmiyye Şerhi, Kaside-i Emaliye Şerhi, Mesnevî-i Nush ve'l-Hikem,

B) Nahifî'ye Atfedilen Eserler: Manzûmü'l-lügat, Gazevat-ı Nebeviyye, Tercüme-i Nehcü's-sülûk, Külliyat-i Nahifî

VI. Divan Nüshaları 26

VII. Nahifî'nin Bestelenmiş Şiirleri........32

VIII. Vezin-Kafiye..........................34

IX. Edebî Kişiliği...........................36

İKİNCİ BÖLÜM

DİVAN İNCELEMESİ

A- DİN-TASAVVUF

I. Din...................................45

II. Tasavvuf............................56

B- CEMİYET

I. Şahıslar..............................64

II. Ülkeler-Şehirler....................71

III. Nehirler-Denizler..................72

IV. İctimaî Hayat........................73

C- İNSAN
I. Sevgili.....................................79
II. Sevgilide Güzellik Unsurları...............81
III. Sevgili ile İlgili Diğer Unsurlar.........88
IV. Aşık.......................................91
V. Aşığın Vücut Aksamı ile İlgili Hususlar...92
VI. Gönül 96
VII. Rakib 96
VIII. Maddî ve Manevî Haller...................97

D- TABİAT
I. Kozmik Âlem 105
II. Zaman ve Zamanla İlgili Mefhumlar.......106
III. Dört Unsur 107
IV. Hayvanlar 108
V. Nebatlar 113

E- NAHİFÎ DİVANI'NDA SÖZ VARLIĞI
I. Edebî Sanatlar 116
II. Deyimler 125
III. Güzel Söyleyişler 130

Sonuç 134
Bibliyoğrafya 137
Kısaltmalar 140
Dizin 141
Nota Örnekleri 145

Ü Ç Ü N C Ü   B Ö L Ü M

NAHİFÎ DİVANI'NIN TENKİTLİ METNİ
Transkripsiyon İşaretleri 149
1. Kasideler 150
2. Tarihler 255
3. Musammatlar 291

İ K İ N C İ   C İ L T

4. Gazeller 1
5. Kıtalar 531
6. Rübaîler 549
7. Matlalar 704
8. Beyitler 729
9. Muammalar 730
10. Gazellerden 732
11. Arapça ve Farsça şiirleri 733

Ö N S Ö Z

Bu çalışmanın gayesi, 17. yüzyılın ikinci yarısıyla 18. yüzyılın ilk yarısında yetişen önemli şairlerimizden Nahifî Mehmet Süleyman'ın hayatı, eserleri, edebî kişiliği, ve eserleri üzerinde araştırma yapmak ve Divanı'nın tenkitli metnini ortaya koymaktır.

Divanın tenkitli metni, İstanbul kütüphanelerinde bulunup Ankara Millî Kütüphane Mikrofilm Arşivi'nde filmleri saklanan 6 elyazma nüsha ile aslı Paris Bibliothegue Nationale'de olup mikrofilmini getirttiğimiz 1 yazma nüshanın yardımıyla hazırlanmıştır. İstanbul'da bulunan elyazmalarının Ankara Millî Kütüphane Mikrofilm Arşivi'ndeki kopyalarından faydalanılmıştır.

Divan nüshalarının azlığı ve birbirinden hatta aynı nüshadan istinsah edilmiş olmaları, Nahifî'nin şiirlerinin tamamını elde etmemizi zorlaştırmıştır.

Karşılaştırdığımız nüshaları, muhtevalarına göre üç gruba ayırabiliriz:

Birinci grup:

Bu gruba giren E,P,Y (*) nüshalarında Nahifî'nin dinî tasavvufî, rindane aşıkane hemen hemen bütün şiirleri mevcuttur.

İkinci grup:

Bu gruba girenler, A,H ve İ nüshalarıdır. Bu yazmalarda Nahifî'nin sadece dinî tasavvufî şiirleri bulunmaktadır.

Üçüncü grup:

Bu gruba M nüshası girer. Muhtemelen Y nüshasından seçilerek istinsah edilmiş olan bu nüshada, sadece rindane aşıkane şiirleri vardır.

E, H ve P nüshaları, şairin ölüm tarihi olan 1738'e yakın tarihlerde istinsah edilmiştir. H ve P'nin düzenlenmeleri klâsik divan tertibinden farklıdır. Bunlardan H nüshası, Nahifî'nin kendi elyazısıyla kaleme alınan bir divandan kopya

(*):Kısaltmalar için bkz: 137. sayfa.

edildiğinden, muhtevası, çalışmalarımızı kolaylaştırmıştır. Tenkitli metin hazırlanırken E, H ve P nüshalarından faydalanılmakla beraber yanlışlığına hükmettiğimiz farklar metne alınmamış ve dipnotta belirtilmiştir.

Tenkitli metin hazırlanırken sadece yukarıda sayılan Divan nüshalarına bağlı kalınmamıştır. Nahifî'nin bu yazmalara geçmemiş şiirleri de bulunmaktadır. Bu konuda gerekli titizlik gösterilmiş ve şiirlerinin tamamı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ali Emirî (Millet) Kütüphanesi Manzum Eserler Bölümü 428 (kısaltması M) ve 429 (kısaltmasi A) numarada kayıtlı Divan nüshaları, çok sonraları (sırasıyla 1918, 1917) istinsah edilmiş olmalarına rağmen, sağlıklı bir metin ortaya koyabilmek için gerekli elyazmaları olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi no: 215'te kayıtlı nüsha H ve bilhassa İ ile aynı özellikleri taşıdığından karşılaştırmada kullanılmamış ama farklı şiirler alınmıştır.

Bunun yanında Belig Tezkiresi'nde, bizim ortaya koyduğumuz metinde olmayan matla ve gazel beyitlerinin bulunması, başka yerlerde de şiirlerinin var olduğu fikrini uyandırmaktadır. Bu sebeple Nahifî'nin başka yerlerdeki şiirleri derlenmiş, Belig Tezkiresi'ndeki şiirleri de bunlara eklenmiştir.

Bu vesile ile, özel kitaplıklarda bulunan ve Nahifî Süleyman Efendi'nin şiirlerini ihtiva eden yazmaların hâlâ ulaşabileceğimiz kütüphanelere intikal etmediğini düşünmek yerinde olur. Prof. Dr. Amil Çelebioğlu, Nahifî'nin gazellerinden seçmelerin Mısır'da basıldığını belirtmektedir. Biz bu esere maalesef rastlayamadık (1).

Bu çalışma esnasında karşılaştığımız zorluklardan biri de Nahifî Süleyman Efendi'nin diğer Nahifî'lerle karıştırılmış olmasıdır(bkz. Nahifî Mahlası ve Diğer Nahifî'ler). Bize göre diğer Nahifîlere ait eserler ve şiirler Nahifî Süleyman'a mal edilmiştir. Bunu, Nahifî Süleyman'ın diğerle-

---

(1) A. Çelebioğlu, Manzum Mesnevî Tercümesi, İst.1967, Giriş kısmı.

rinden daha meşhur olmasına bağlamak mümkündür.

Diğeri, Nahifî Süleyman'ın eserleri konusundadır. Bazı müstensihler, metin olarak aynı olan fakat değişik adlarla değişik yerlerde bulunan eserleri, müstakil eserler olarak kaydetmişlerdir. Bunda, Nahifî'nin, kendi eserlerini zaman zaman değiştirmiş, birleştirmiş ve onlara eklemeler yapmış olmasının önemli rol oynadığı kanaatindeyiz.

Ayrıca, onun eserleri üzerinde, bugüne kadar gerekli ve yeterli çalışmaların yapılmamış olması, bu karışıklığın ortadan kaldırılamamasına sebep gösterilebilir. Hele İslâm Ansiklopedisi'nde Nahifî maddesinin bulunmaması ise çok büyük bir eksikliktir.

Nahifî Süleyman'ın eserleri üzerinde çok gayret sarfeden ve bu cümleden olmak üzere Manzum Mesnevî Tercümesi'ni 1967 yılında ulaşılabilir hale getiren Prof. Dr. Amil Çelebioğlu'nu rahmetle anıyorum.

Nahifî'nin eserleri dikkatle incelenmiş, aydınlatıcı kısa bilgiler verilmiş, yazma nüshaları ve varsa matbuları hakkındaki bilinenler kaydedilmiştir. Bunlardan başka, eserlerinin Ankara Millî Kütüphane Mikrofilm Arşivi'ndeki mikrofilm numaraları da verilmiştir.

Tenkitli divan tertibinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Meselâ eshap hakkındaki rübaîlerle ilahî diye anılan ve genellikle gazel şekline uyan şiirler, ilgili bölümlere alınmıştır. Divan tertibinde, yukarıda belirttiğim istisnalar dışında, E nüshası göz önünde tutulmuştur. Tarihler konularına göre ve kendi aralarında kronolojik sıralanmaya çalışılmıştır.

Metin tenkidinde istinsah hataları mümkün olduğu kadar düzeltilmiş ve bu durum dipnotta belirtilmiştir. Metin tamirleri parantez içerisinde verilmiştir.

Harfü'l-bâ gibi başlıklar, aynı harfte birçok başlığa yer vermemek gayesiyle belirtilmemiştir. Rübaîlerin vezinleri ve nüsha farkları dipnotta gösterilmiştir. Rübaîler iki beyit olarak kabul edilmiştir. Arapça ve Farsça me-

tinler eski harflerle yazılmış, ayetlerin yeri belirtilmiştir.

Nahifî'nin kelimeleri seçişi ile şiir ve hayal dünyasını anlayabilmek gayesiyle Divan incelemesi, elden geldiği kadar geniş tutulmuştur. Şiirlerin anlaşılması için gerekli görülen bilgiler eklenmeye çalışılmıştır. Ancak bizim incelememiz tam bir divan tahlili olarak görülmemelidir. İncelememizde, Necatî Bey Divanı'nın Tahlili, Ahmet Paşa Divanı'nın Tahlili, Hayalî Bey Divanı'nın Tahlili, Nevî Divanı'nın Tahlili gibi çalışmalar göz önünde tutulmuştur.

Divan incelemesi, şairin edebî kişiliğinden ayrı tutulmuştur. Gerekli yerlerde, tekrara düşmemek gayesiyle ilgili bölümlere atifta bulunulmuştur. Divan metnine atıf yapılırken parantez içerisinde şiirin türü, sıra ve beyit numarası kaydedilmiştir.

Şairin hayatı ve edebî kişiliği üzerinde genişçe durulmuştur.çeşitli yönleriyle ele alınmış, mensup olduğu tarikat hakkındaki bilgiler değerlendirilmiştir. Nahifî'nin etkilendiği şairler belirlenmeye çalışılmıştır.

Nahifî'nin bestelenmiş şiirleri de vardır. Bunların bir listesi ile elde edebildiğimiz nota örmekleri eklenmiştir.

Divan metni hazırlanırken şairin ölümüne yakın tarihlerde kopya edilen E, H ve P nüshalarında, imlâ konusundaki karışıklık dikkatimizi çekmiştir.

Bazı eklerin yazımındaki karışıklık düzlük yuvarlaklık uyumunu düşündürmektedir:

1. tekil şahıs eki, bazı örneklerde "yâ" harfi belirtilerek yazılmıştır. Meselâ: eyledim, bilmedim, oldım K.V.19; ; güzelim G.57.5; itdülerim G.171.3; bilürim (بلوریم) G.285.2. Bazen de "vâv"lı olarak yazılmıştır: oldum (اولدوم) K.V20.

2. tekil şahıs ekinin yazımı bütün nüshalarda genellikle "-sın" şeklinde olmakla beraber P nüshasında, meselâ G.382'nin rediflerinde "-sın" şeklindedir.

1. tekil iyelik eki de bazen "-ım, -im" şeklinde "yâ" belirtilerek yazılmıştır. Meselâ: kendime G.348.4; derdimün G.352.7; hâlim Mat.21; 335 ve 336. rübailerde "yâ" ile yazılmamasına rağmen kafiye düşünüldüğünde. Bazen de açıkça "vâv"la yazılmıştır: gözümde (گوزومده) G.327.3.

2. tekil şahıs iyelik eki de bazen "yâ" ile yazılmıştır. Meselâ: derdine K.III.4; zârını G.1.7; G.522'nin rediflerinde.

Faktitif eki "-dır-, -dir-" de bazen açıkça "yâ" ile yazılmıştır. Meselâ: itdirür G.308.2; T.XXX.2; G.112'nin rediflerinde.

Partisip eki "-dık-, -dik-" de bazen "yâ" belirtilerek yazılmıştır. Meselâ: itdigin G.182.3; itdigüm G.191, rediflerinde.

Ayrıca bazı kelimelerin yazımında da farklılıklar vardır. Meselâ, P nüshasında denli olan kelime, E ve H nüshasında denlü'dür. Bu tür farklar dipnotta belirtilmemiştir.

E nüshasında "diz-", P'de "düz-" (Tahm.8.1); P'de G.146.5'te "yir", yine P'de G.226.4 ve birçok yerde "yer"; G.177'nin redifleri "de-", aynı gazel 5. beyitte "di-"; G.274.3'te "yit-", G.282.1 ve 7'de "yet-"tir.

Bu tür yazımlar günümüz söyleyişine uygunluğu düşündürmektedir. Bunlar mahallî söyleyişten kaynaklanabileceği gibi, müstensihlerin eseri de olabilir.

Bir de Fasih Ahmet Dede (Ö.1699)'nin 18 gazeli, Y ve muhtemelen bu nüshadan kopya edilen M nüshasında Nahifî Süleyman'a ait olarak gösterilmiştir. Pek sağlam olmayan bu nüshalardaki bu gazeller, kelime ve hece eksikliği yönüyle son derece pürüzlü şiirlerdir. Üstelik bu gazeller, diğer sağlam nüshaların hiçbirinde yoktur.

Ayrıca Fasih Ahmet Dede, Nahifî Süleyman'dan önce yaşamıştır. Divanını da onun yetişme çağlarında düzenlemiştir.

Hem de bu gazeller, Fasih Divanı'nın Fatih Millet Kütüphanesi (Ali Emirî Efendi Manzum) No: 326 ve Süleymaniye Kütüphanesi (Esad Efendi) No: 2682 gibi güvenilir nüshalarında mevcuttur. Bütün bu bilgiler ışığında bu gazellerin, Nahifî'ye değil de Fasih'e ait olduğu kanaatine vardık.

Nahifî'ye atfedilen bu gazellerin Fasih Ahmet Dede Divanı'ndaki sıra numaraları şöyledir: 39, 40, 44, 49, 52, 53, 55, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 220, 221, 222 (1). Bu gazelleri Nahifî Divanı'na almadık.

Çalışmalarım esnasında engin bilgisinden istifade ettiğim ve kendisinden gördüğüm ilgiye minnet duyduğum değerli Hocam Prof. Dr. Hüseyin AYAN'a şükranlarımı sunarım.

A. İrfan AYPAY

---

(1) Fasih Ahmet Dede hakkındaki bilgiler için bkz: Mustafa Çıpan, Fasih Ahmet Dede Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni, Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 1991.

G İ R İ Ş

XVII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISI İLE XVIII. YÜZYILIN İLK YARISINDA TÜRK İLLERİNDE İDARÎ, SİYASÎ, İLMÎ VE EDEBÎ FAALİYETLER

Bu faaliyetleri iki kısımda incelemek yerinde olur. Önce idarî ve siyasî duruma bir göz atalım. Bunu da Osmanlı ve diğer Türk illerinde olmak üzere iki başlık altında görelim:

A) I- ANADOLU'DA İDARÎ VE SİYASÎ DURUM:

XVII. yüzyılın başında Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altında olan topraklar yirmi milyon km kareyi bulur. Devlet-i Aliyye dünyanın en büyük kudretidir. Nemçe (Avusturya-Alman) İmparatorluğu, Rus Çarlığı ve 1592'de hakimiyetimizden sıyrılan Polonya Krallığı (Lehistan), Osmanlı'ya vergi vermektedir. Osmanlı Devleti'nin bütün haşmeti devam etmektedir.

Bu asrın başlarında yapılan Zitvatoruk Anlaşması'nda Osmanlı Hakanı, Avusturya-Alman İmparatoruna yazılacak mektuplarda ona, "kral" yerine "imparator" demeyi kabul eder. Avrupalı, Osmanlı'ya ağırlığını hissettirmektedir.

Osmanlı Devleti'nin kuvvet ve azameti geçen asırlarda atılmış temellere dayanmaktadır. XVII. yüzyılda bu kudrete yeni şeyler katılamamıştır. Devlet, içten içe erimekte, gün geçtikçe zayıflamaktadır.

Devlet adamlarının eski dirayeti, kanun ve nizama bağlılığı azalmaktadır. Mansıp kaptırılmamak için her türlü yola başvurulmaktadır. Gerçi ara sıra ileriyi gören ve dirayetli devlet adamları gelmektedir. Fakat artık işler iyi gitmemektedir. Toplum hayatı, ordu ve devlet eski sağlamlığında ve düzeninde değildir.

Devlet hizmetine adam yetiştiren okullara alınan çocukların seçiminde yeterli titizlik gösterilmemektedir. Ayrıca buralardaki eğitim de eski özelliklerini kaybetmiştir. Saray ve çevresi, bu okullardan yetişen devşirmelerin at oynattığı bir alan haline gelmiştir. Üstelik bunlar, Anadolu'dan gelen, iyi yetişmiş devlet adamlarına, neredeyse bütün kapıları kapatmıştır.

Yeniçeriler ve fetva makamındakiler bir araya gelerek padişa-

hın otoritesini sarsarlar. Artık padişahlar, bu gruplarla beraber diğer devlet erkânı, saray mensupları ve hanedan kadınları tarafından tahttan indirilmeye başlar. "Şer' ile davamız var" diyenler, devlet adamlarını mevkiinden etmekte, kelle istemektedirler.

Sultan Genç Osman'ın bu çemberi kırmak için yaptığı çıkış faciayla sona erer.

Devlet adamları kendi aralarında gruplaşırlar. Makam ve mevkiler bu grupların adamları arasında pay edilir. Makam ve mevki elde edebilmek için iktidar değişikliği gerçekleştirmek gerekmektedir. Bu da insanların birbirleriyle devamlı mücalesini getirmiştir. Devlet bu yüzden de kan kaybetmektedir. Devlet hizmeti için liyakat aranmaz olmuştur.

Din adamları eski ağırlık ve olgunluklarını kaybederler. Çünkü onlar da iktidarı ele geçirmek için yapılan entrikalara girerler. Din adamları tutuklanmaz, mallarına el konulmaz, idam edilmezken bu kaideler çiğnenmeye başlar.

Devlet işlerine saray kadınları, hanedan mensupları müdahale etmektedir. Valide sultan, saray dışındaki bazı devlet erkânıyla grup kurmuştur. İktidar ve hırs mücadelesinde o da vardır.

Bu tür hareketlere şiddetle karşı çıkan ve sadareti zamanında devlet işlerini yoluna koyan Köprülü Mehmet Paşa (Ö.1661), bir istisna teşkil etmektedir. Onun gibi dirayetli devlet adamları gelmekle beraber bir kaht-ı rical vardır. Bu da devletin çöküşünü hızlandırmaktadır.

XVII. yüzyılın ikinci yarısı, askerî alanda birkaç başarı yanında hep yenilgiyle geçmiştir. Yeniçeriler artık iyi savaşmamaktadırlar. Savaş meydanlarını bırakıp kaçmaya, hatta kendi devletinin ahalisine zulüm yapmaya başlamışlardır.Bunun sonucu olarak Avrupa devletleri, Osmanlı'nın yenilebileceğini anlamışlar ve çeşitli kollardan onun üzerine saldırmaya başlamışlardır. Ve bu devirde Osmanlı Avrupa'dan çekilmeye başlamıştır.

Bu asrın sonunda Karlofça Anlaşması, Osmanlı için ağır şartlar getirmiştir. Bundan sonra da Osmanlı'nın gerilemesi devam edecektir. Ama asıl acı olan, bu durumun hâlâ kabul edilmemesi ve olay-

ların gerçekçi bir gözle değerlendirilememesidir.

Osmanlı Devleti intikam için yola çıkar. Ama her seferinde yenilir. Moskoflar, Osmanlı'nın en amansız düşmanıdır ve bu yüzyılda en güçlü devrini yaşamaktadır. 1711'de Prut'ta kazanılan zafer ise çöküşü durduramayacaktır.

Damat İbrahim Paşa'nın sadrazam olmasıyla bir barış ve sükun devresi başlar.

Maliyenin düzeltilmesine, eksik ayarda para çıkarma oyunları bozulmaya çalışılır. Orduyu disiplin altına almak için çareler aranır.

Sonradan Lâle Devri diye anılacak bu devirde, İstanbul'un imarı çalışmaları yanında, bir matbaanın kurulması, bazı önemli eserlerin Türkçe'ye tercüme edilmesi gibi bilim, kültür ve edebiyat çalışmaları yanında, yeme, içme ve eğlenceye fazlaca yer verildi. Devlet büyüklerinin hayatında, giyim kuşamında, yaşantısında, eğlencesinde zarafete ve lükse düşkünlük arttı. Pahalı kürkler giyinmek moda oldu. Avrupa'dan şehir ve bahçe plânları, usta mimarlar getirildi. Paris ve Isfahan'ın tanınmış bahçeleri örnek alınarak havuzlu bahçeler, gezinti ve eğlence yerleri yapıldı.

Haliç'in sonundaki Kâğıthane Deresi'nin yatağı değiştirilerek mermer kaplı bir kanalın içine alındı. Kıyısına, sütunlar üzerine büyük ve süslü Sa'dabad kasrı yapıldı. Çeşmeler, fıskıyeli havuzlar, lâle ve sünbül bahçeleriyle, halkın çadır kurabileceği çimenlikleriyle geniş seyir ve eğlence yerleri düzenlendi. İstanbul'un her yanına kasırlar, köşkler, yalılar, çeşmeler, köprüler, kitaplıklar yapıldı.

Helva sohbetleri, Çeragan eğlenceleri yapılırdı. Kâğıthane, geceleri ışıklandırılır, halkın da bu eğlencelere katılması sağlanırdı. Bu eğlencelere şairler ve musikî ustaları da çağrılır, hünerlerini sergilemelerine imkân sağlanırdı.

Gösterişli ve bol eğlenceli bu hayat, çekemeyenleri de beraberinde getirdi. Fitne kazanları kaynamaya, dedikodular alıp yürümeye başladı.

Doğuda İran ve sonraları Ruslar'la girişilen mücadelelerde önceleri zafer kazanılmışsa da durum değişmiştir. Doğudaki vilâyet-

lerin bir bir İran'ın eline geçmesi Sultan III. Ahmed'in, Damat İbrahim Paşa'nın ve Lâle Devri'nin sonunu hazırladı. İstanbul'da iktidar değişikliği oldu ve zorbalar günlerce şehre hakim oldu. Lâle Devri'nda yapılan o güzel eserler yakılıp yıkıldı. Şehirde büyük bir yağma yaşandı.

Daha sonra Ruslar, Avusturya ile anlaşarak Osmanlı'ya saldırırlar. Ruslar, Özü ve Azak Kalesini alarak Kırım'a yayılırlar. Avusturya da Osmanlı'ya önemli zararlar verir.

XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın ilk yarısında, bir asra yakın ömür süren **Nahifî Mehmet Süleyman**, bu gerileme ve çöküş devresinde şu padişahların devrini görmüştür: IV. Mehmet (1648-1687), II. Süleyman (1687-1691), II. Ahmet (1691-1695), II. Mustafa (1695-1703), III. Ahmet (1703-1730), I. Mahmut (1730-1754).

II- DİĞER TÜRK İLLERİNDE İDARÎ VE SİYASÎ DURUM:

XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı'da gerileme ve çöküş yaşanırken Orta Asya Türkleri kendilerini toplayamamışlardı. Orta Asya'da hanlıklar devri yaşanıyordu. Yani Türkler küçük topluluklar halinde yaşıyorlardı. Bu sebeple Ruslar'a karşı yürüttükleri mücadeleler hep mevziî kalmış ve başarısız olmuşlardır.

Ayrıca Doğu'ya giden ticaret yollarının Kuzey Sibirya'ya ve denizlere kayması Türkler'in iktisaden güçsüz düşmelerine sebep olmuştur.

Hive(Harzem) Hanlığı, kardeş kavgası içindedir. Bir ara Özbek hakimiyetine girerler. Kendi hakimiyetlerini sağlayınca Ruslar'la mücadele etmek zorunda kalırlar. Bu arada beyler arasında savaşlar olur.

Kasım ve Kazan Hanlığı Rus nüfuzu altına girmiştir.

Kazak Hanlığı, Kalmuklar karşısında sarsılır. Daha sonra ülke boylar arasında paylaşılır. Bunlardan bazıları Kalmuk hakimiyetine girer.

Tunguzlar ve Yakutlar Rus hakimiyeti altındadır. Onlarla mücadele ederler, ancak yenilirler.

Mangıt-Nogaylar, Rus ve Kalmuk baskısı altında oradan oraya göçer dururlar.

Özbekler arasında ise iç çekişmeler sürüp gitmektedir.

Sibirya (Tura) Hanlığı da Ruslar'la mücadele eder, ama başarılı olamaz. Bu arada Kalmuklar'la da mücadeleye girince Rus nüfuzunu kabul ederler, Daha sonra da Çin nüfuzuna girerler.

XVIII. yüzyılın ilk yarısında Orta Asya'da kısa süreli başka hanlıklar da kurulur. Türk boyları arasında bir birlik yoktur. Küçük boylar halinde yaşamaları da güçlerini azaltır. Bütün bunlara Rus ve Kalmuk hücumları da eklenince 1750-1850 tarihleri arasında pek huzurlu ve rahat hayat süremezler. XVIII. yüzyılın ikinci yarısından sonra Ruslar'ın yanında Çinliler'e de boyun eğmek zorunda kalırlar.

Bu devrede İran'da Safevî ve Avşar hanedanları iktidardadır. Safevî II. Abbas zamanında İran,kendi iç meseleleri ile uğraşmıştır. İktidar Avşarlar'a geçince Nadir Han, sınırlarını devamlı tecavüz ederek Osmanlı'yı huzursuz etmiştir.

XVII. yüzyılın ikinci yarısıyla XVIII. yüzyılın ilk yarısında Hindistan'da Babür İmparatorluğu hüküm sürmektedir. Kardeş kavgasını kazandıktan sonra kurduğu devleti, ilim, sanat ve imar yönünden kalkındıran Âlemgir (1658-1707) tahtta oturmaktadır.

Onun ölümünden sonra torunları aynı mahareti gösteremediler. Bölünmeler sonucunda mahallî devletlerin elinde erimeye başladı. Zengin Hindistan, Avrupalılar'ın oyunlarına sahne oldu.

Şimdi ilmî ve edebî faaliyetlere geçebiliriz. Bunu da Osmanlı ve diğer Türk illeri olmak üzere iki kısımda incelemek yerinde olur.

B) I- OSMANLILAR'DA İLMÎ VE EDEBÎ FAALİYETLER:

XVII. yüzyılın ikinci yarısında 39 yıl saltanat süren IV. Mehmet,şairdir. Padişahın kadınlarından Afife Sultan da şiire meraklı olarak bilinir.

Osmanlı sultanları ve devlet adamlarının şairleri korumaları ülkede sanat ve edebiyatın gelişmesine yardımcı olmuştur.

Geçmiş yılların devamı olarak bu devirde ilim, sanat ve edebiyatta güçlü kişiler yetişmiştir.

Nev'îzade Atayî (1538-1636), Hadayiku'l-Hakayık fî Tekmileti'ş-Şekayık adıyla Şakayıku'n-Nu'maniye'ye zeyil yazmıştır. Bu esere daha sonra başka zeyiller de yazılmıştır.

Alaybeyizade Mehmet Emin (Ö.1680), 7000'e yakın kişi hakkında

bilgi veren Vefeyat-ı Pür İber li-Ülu'l-Elbabi men İhteber adlı eserini 1667'de yazmıştır.

Tarih kitapları arasında Solakzade Tarihi, Peçevî Tarihi, Kâtip Çelebi(1609-1657)'nin Fezlekesi sayılabilir. Ayrıca Kâtip Çelebi'nin Keşfü'z-Zünun adlı 10.000 kadar yazar, 15.000 kadar kitaptan bahseden eseri önemlidir. Bu değerli esere Vişnezade Mehmet İzzetî (Ö.1681) tarafından zeyil yazılmıştır.

XVII. yüzyılda yazılan tezkirelerden ilki Sadikî-i Kitabdar tarafından yazılan Mecma'u'l-Havas'tır. Diğerleri ise Riyazü'ş-Şuara, Zübdetü'l-Eşar, Rıza Tezkiresi, Yümnî Tezkiresi, Zeyl-i Zübdetü'l-Eşar ve Teşrifatü'ş-Şuara'dır.

XVII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde nesirle çok mühim eserler yazılmıştır. Manzum hamseler yanında Nergisî (Ö. 1635), mensur hamse yazmıştır. Nergisî, sanatlı nesirde Veysî(1561-1628)'den daha ileri gitmiştir.

Kâtip Çelebi'nin eserleriyle Evliya Çelebi (D.1611-?)'nin Seyahatname'si sade nesir örneklerindendir.

Nev'îzade Atayî (1583-1635?), bu yüzyılda manzum hamse yazan tek yazardır. Bu vadide Ganizade Nadirî (Ö.1627)'nin Şehname'si; Nabi(Ö.1712)'nin Hayriye, Hayrabad, Surname'si vardır. Sabit (Ö.1712) de küçük mesnevileriyle tanınmıştır.

Bu devirde Türk edebiyatında en gelişmiş tarz yine şiirdir. Şiirde etkili olan üslup Sebk-i Hindî'dir. Bu usulde üslup, ince ve naziktir. Yabancı kelimeler ve uzun tamlamalar çokça kullanılmıştır. Sözün güzelliği yanında anlamda derinlik, hayallerde genişlik aranmıştır. Mübalaga, tezat, telmih en çok işlenen sanatlardandır. Tasavvuf yine çokça işlenmiştir. Söylenmek istenen, kısa ve anlamca dolgun sözlerle anlatılmaya çalışılmıştır.

Sebk-i Hindî üslubunu kullanıp geliştiren şairlerden Tebrizli Saib (Ö.1670), Buharalı Şevket (Ö.1699)'in XVII. yüzyıldan itibaren Türk şairleri üzerindeki tesirleri çok ve devamlı olmuştur.

Hint üslubunda sözden çok anlama önem verilmiştir. Anlam derin, geniş ve girifttir. Hayal unsurları şiirde geniş yer bulmuştur. İnsan ruh ve heyecanları, dolayısıyla ıztırap konu edilmiştir. Mübalaga ve tezat sanatına çokça yer verilmiştir. Hayal ve ıztırabı anlatan yeni mazmunlar şiire girmiştir.

Derin anlamları ve geniş hayalleri ifade için halk ağzından kelimelerle sözlüklerden bulunan kelimeler şiire girmiştir. Az ve öz söylemeye çalışılmıştır.

XVII. yüzyılda Divan şiirinde Sebk-i Hindî'nin, bütün özelliklerinin görüldüğü temsilcileri Şehrî, Nailî, İsmetî, Neşatî ve Fehimdir. XVIII. yüzyılda ise iki büyük şair bu üslubun temsilcisidir: Nedim ve Şeyh Galip. Sabit ve Nahifî gibi şairlerde de bu üslubun izlerini görmek mümkündür.

XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin, siyasî gücünü kaybetmesine; malî, iktisadî sıkıntılar içinde zor bir devir geçirmesine rağmen bilim ve kültür hayatıyla edebiyat, bu durumdan fazla etkilenmemiştir. Edebiyat geçen asırdaki gelişmesini bu asırda da sürdürmüştür. Kendileri de şair olan III. Ahmet ve III. Selim, şairleri korumaya devam etmişlerdir.

Bu yüzyıla girerken Divan şiirinde Nabi'nin etkisi devam etmekteydi. Onu usta bilen, düşünce ve hikmet tarzını benimseyen pek çok şair, onun yolunda yürümüştür. Dürrî, Kâmî, Selim, Samî, Nahifî, Raşid, Nabi etkisinde şiir söylemekteydiler. Daha sonraları da Kâmî, Raşid, İzzet Ali Paşa, Seyyid Vehbî, Neylî, Fıtnat Hanım gibi şairler Nedim'in etkisinde kaldılar.

XVIII. yüzyıl edebiyatının belli başlı özellikleri, Nabi, Nedim ve Şeyh Galip'te görülen ve bunların etkisiyle yüzyıla hakim olan noktalardır. Bunların en önemlisi yerlileştirme akımı ve halk edebiyatına yakınlaşmadır. Nabi ve Sabit'le başlayan, edebiyata yerli unsurların, âdet ve an'anelerin girmeye başlaması hareketi, özellikle Lâle Devri şairlerinin Boğaz'ı, yeni yapılan binaları, buradaki eğlenceleri anlatmalarıyla hızlanmıştır.

Yerlileştirme akımı bu yüzyılın öteki edebiyat türlerinde de görülür. Mesnevi, suriyye, şehrengiz, tarih, münşeat gibi eserlerde halkın yaşayışına, âdetlerine, halk arasında kullanılan atasözü ve deyimlere çokça yer verilmiştir. Aynı özelliklere, bu devirde yaşamış olan Nahifî'de de rastlamak mümkündür.

XVIII. yüzyılda Divan şiirinin katı kaideleri kırılmaya çalışılmıştır. Mazmunlar değişmiş, yumuşamıştır. Tekrar edilegelen benzetmeler değişmiştir. Lâle Devri'nde yaşanan rahat, zengin ve coşkun bir masal hayatının şiire yansıması sonucu, günlük hayat ve be-

şerî aşk arzuları işlenmiştir. Lâle Devri'ni en iyi anlatan Nedim, bu devirde yaşanan gösterişli hayatı, bunun verdiği zevkleri coşkunlukla, ince ve nazik bir dille söylemiş, fakat bu tarz,sonraki bazı şairler tarafından bozulmuş ve bayağılığa dönüştürülmüştür.

XVIII. yüzyılda şarkı, manzum tarih ve nazire belirgin bir şekilde artmıştır. Halk şiirinin etkisiyle murabba, şarkıya dönüştürülmüş, geniş halk kitlelerine hitap eden güzel şarkılar yazılmıştır.

Bu devirde bina yapımı, vezaret, sadaret, bayram, cülus, sünnet vs kutlamaları gibi olaylara şairler çokça tarih yazmışlardır.

Yüzyılın başında kasidede Nef'î, gazelde Nabi, en çok tanzir edilen şairlerdir. Daha sonra Nedim, yeni bir sesle ortaya çıkınca en çok tanzir edilen şair olmuştur. Bu olayda Lâle Devri hayatının ve İbrahim Paşa'nın düzenlediği şiir ve eğlence meclislerinin katkısı oldukça fazladır.

XVIII. yüzyılın beğenilen şairlerinden Rasih Bey (Ö.1731)'in "üstüne" redifli meşhur gazeline Nedim ve Nahifî gibi birçok şair nazire yazmıştır. Samî (Ö.1733)'nin Bağdatlı Ruhî'nin terkib-i bendine söylediği naziresi bu şiire söylenen pek çok nazirenin en tanınmışlarındandır. Nedim, Fuzulî başta olmak üzere İzzet Ali Paşa, Atıf Efendi, Kâmî gibi birçok şaire nazire yazmıştır. Nahifî ise en çok Nabi'yi tanzir etmiş, çağdaşı ve selefi birçok şaire nazire söylemiştir.

Bu yüzyıl edebiyatının dili, genelde bir önceki yüzyılın, özellikle Sebk-i Hindî şairlerinin ağır ve süslü diline göre daha sadedir. Şiir dili ince, nazik ve pürüzsüzdür. Divan şiirinindili devam etmekle beraber, bir sadeleşme çabasının başladığı görülür. Mahallîleşme cereyanı ve İstanbul Türkçesinin şiire sokulması, dilin sadeleşmesine önemli katkıda bulunmuştur.

Şiirdeki bu sadeleşme hareketi, nesir dilinde de değişmelere yol açmıştır. Ama bunun yanında Veysî ve Nergisî'nin açtığı yol hemen kapanmamış, mensur eserlerin pek çoğunda sadeleşmenin başladığı görülmüştür. Osmanzade Taib ve Sadi Çelebi'nin münşeatları bu sadeleştirme çabasınan belirgin özellikleridir.

Naima, Çelebizade Asım, Silahdar Mehmet Aga gibi tarihçilerin eserleri, bu yüzyılda yeni bir tür olarak ortaya çıkan sefaretname-

lerden bazıları, Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Kânî'nin mektupları,yüzyılın sonunda Muhayyelât-ı Aziz Efendi'nin dili, nesirde de sade Türkçe kullanımının yaygınlaşmaya başladığını göstermektedir.

XVIII. yüzyılın ilk yarısında kaside ve gazelde en büyük şair Nedim'dir. Devrin önemli devlet adamlarına sunduğu kasidelerde canlı tasvirlere, güzel bir dille yer vermiştir. Onun gazelleri ise yepyenidir ve neşe, coşku doludur.

Bu yüzyılın ilk yarısında, yukarıda adı geçenlerden başka şu şairleri sayabiliriz: Mehmet Nesib Dede (ö.1714), Osmanzade Taib (ö. 1724), Yahya Nazim (ö.1727), Dürrî-i Yek-çeşm (ö.1724), Selim (ö.1725 Vahid Mahdumî (ö.1732),,İshak Efendi (ö.1734), Enis Receb Dede(ö.1734) Mirzazade Salim (ö.1743), Mustafa Sakıb Dede (ö.1735), Zatî Süleyman Dede (ö.1738), Neccarzade Şeyh Rıza (ö.1746), Hamî (ö.1747), Neylî Ahmet (ö.1748).

Mesnevide İsmail Belig (ö.1729)'in yazdığı 269 beyitli Bursa Şehrengizi, Vahîd Mahdumî (ö.1732)'nin Lâlezar adını verdiği Yenişehir Şehrengizi, Na'tî (ö.1731)'nin Edhem ü Hüma adlı eserleri sayılabilir.

Mevlid, Miraciye, Hicretname, Hilyetü'l-Envar adlı mesnevileri de olan Nahifî (ö.1738), Mesnevi'yi aynı vezinde beyit beyit Türkçe'ye çevirerek bu sahada en önemli hizmeti yapmıştır.

XVIII. yüzyılda biyografi alanında Uşşakîzade Hasib (ö.1723) in Zeyl-i Hadaiku'l-Hadaik fî Tekmileti'ş-Şakaik'i, Şeyhî Mehmet (ö.1732)'in Vakayiu'l-Fuzala'sı, Osmanzade Taib'in Hadikatü'l-Vüzera-sı, Hadikatü'lMülük'ü, buna Dilaverzade Ömer Vahid (ö.1758)'in yazdığı zeyil ile Şehrîzade Mehmet Said(ö.1765)'in Gül-i Ziba adlı zeyli, Hadikatü'l-Müluk'a Şehrîzade Mehmet Said'in yazdığı zeyil Gülşen-i Müluk'u, İsmail Belig'in Güldeste-i Riyaz-ı İrfan'ı , Sakıp Mustafa Dede'nin Sefine-i Nefise fî Menakıbı'l-Mevleviyye'si, musiki tarihi olan Şeyhülislâm Esad Efendi (ö.1753)'nin Atrabü'l-Asar'ı, Ahmet Resmî (ö.1783)'nin Sefinetü'r-Rüesa'sı ve Hamiletü'l-Kübera'sı, Müstakımzade (ö.1788)'nin Mecelletü'n-Nisab'ı ile Devhatü'l-Meşayih'i sayılabilir.

Mucib (ö.1727), Mustafa Safayî (ö.1725), Mirzazade Salim (ö. 1743), İsmail Belig, Safvet gibi kişiler devrin önemli tezkire yazarlarıdır.

XVIII. yüzyılın ilk yarısında Naima (ö.1716), Raşid (ö.1735), Küçükçelebizade Asım (ö.1760), Sami (ö.1733), Şakir (ö.1739) vakanüvis tarihçilerdir.

Defterdar Mehmet Paşa (ö.1716), Silahdar Mehmet Aga (ö.1724), Şeyhî Mehmet (ö.1732), İbrahim Müteferrika (ö.1745), Abdî Efendi (ö. 1764) gibi şahıslar da bu yüzyılın ilk yarısını anlatan özel tarihleri yazmışlardır.

II-DİĞER TÜRK İLLERİNDE İLMÎ VE EDEBÎ FAALİYETLER:

Orta Asya Türk edebiyatı XVII. yüzyılda artık yükseliş devrini tamamlamış ve Asya Türklüğünün umumî, talihsiz sosyal hayatına uygun olarak gerilemeye başlamıştır.

Bu yüzyılda Orta Asya'da eser bırakmış tek şahıs Ebu'l-Gazi Bahadır Han (1603-1666)'dır. Şecere-i Terakime ve Şecere-i Türk'ün yazarıdır. Ayrıca bu yüzyılda Özbek Türkleri'nin sofî şairi Allah Yar vardır.

XVIII. yüzyılda Orta Asya Türkleri arasında medeniyet, ilim, irfan alanlarında faaliyet bulunmakla beraber pek parlak bir devre değildir.

Bu sahada dinî, ahlâkî, tasavvufî eserler yazılmıştır. Bunun yanında bazı halk hikâyeleri ile menakıpnameler Türkçe ile yazılmıştır: Satuk Buğra Han tezkiresi, Tahir ile Zühre, Leylâ ile Mecnun, Ferhadname, Cümcüme Sultan Destanı.

Bu alanda yüksek zümre edebiyatına mensup Baba Rahim, Nevbetî, Abdülmecid Harabatî, Hüveyda, Gazi, Mevlâna Yahya, Seyyid Muhammed gibi sanatçılar vardır.

İran ve Azerbaycan'da, nazım ve nesir alanında eser veren birçok şair ve yazar vardır. Ama eski seviye tutturulamamıştır.

Farsça'nın Hindistan ve Safevî saraylarında rağbet görmesi Türkçe'ye olan ilgiyi azaltmıştır. Şiî inanışları terennüm eden şiirlerle açık seçik söyleyişler itibar görmüştür.

Azerî şairleri arasında aşk, tasavvuf ve hikmet çizgilerini zengin bir ses, bir kafiye ve mecaz anlaşması halinde terennüm eden Saib (1591?-1671) vardır. Hint üslubunun en önemli temsilcilerinden

olan Saib'in Türk şairleri üzerindeki etkisi büyüktür.

Azerî sahasında Mirza Mehmet Münşî, gibi dinî ve edebî ilimlerden başka fen ve müzikte de başarılı olan bir sanatkâr vardır. Mirza Abdürrezzak da divan sahibi şairlerdendir.

Yine kudretli bir şair olan Murtaza Kulu Han, Türk şairleri tarafından beğenilmiştir.

Bu girişten sonra asıl konumuza geçebiliriz.

Bu bölüm için kaynaklar:

1- İ. H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, IV. cilt.

2- İ. H. Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, III ve IV. cilt.

3- N. S. Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi.

4- Türk Klâsikleri, 5 ve 6. cilt.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜLEYMAN NAHİFÎ EFENDİ

(HAYATI

ESERLERİ

VE

EDEBÎ KİŞİLİĞİ)

SÜLEYMAN NAHİFÎ EFENDİ

I.HAYATI

Nahifî, İstanbullu şairlerdendir. Şeyhi'ye göre 1056/1646-47-de doğdu (1). Doğum tarihi kesin olarak söylenmemekle beraber bu tarihlerde doğduğu bellidir. Müstakımzade'nin Tuhfe-i Hattatin-de belirttiğine göre doksan yaşını geçkin olarak ölmüştür. Buna göre Şeyhi'nin verdiği tarih doğruya yakındır.

Müstakımzade'nin akrabası olan Nahifî'nin asıl adı Mehmed Süleyman'dır (2). Babası, vaiz olan Abdurrahman Şeyh Muhyi'dir. Dedesi ise kâtiplik yapmış olan Salih'tir. Mehmed Emin (ö.1169-1755) adında bir de kardeşi vardır (3).

Çocukluğu hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Hayatının ilk çağında ilim ve irfan tahsiline yöneldiği, zamanının kaynaklarında belirtilmektedir (4). Zaten iyi bir tahsil gördüğü, yazdığı eserlerden de anlaşılmaktadır.

Bu gülşende hezâr-ı bî-nevâyam yâ Resûla'llâh
Velî âzürde-i hâr-ı cefâyam yâ Resûla'llâh (G.426)

matla'lı gazelini daha çocukken yazmıştır (5). Buna dayanarak daha çocukken aldığı eğitimle peygamber sevgisini duyan biri olduğunu söyleyebiliriz. Bu sevgi, onun ileride çokça na't yazmasına sebep olacaktır.

Mesnevi Tercümesi önsözünde belirttiğine göre 1094 Şaban,1683 Temmuz-Ağustosunda Mısır'a gitti. Bu yolculuk esnasında Konya'da Mevlevilerin dergahına uğrayarak teberrüken külâh giydi.

Yeniçeri çocuğu olması sebebiyle (6) yeniçeri kalemine girdi ve adı geçen kalem hulefasına mahsus hizmetleri gördü (7). İlmi, irfanı ve olgun kişiliği ile, 1110-1698-99'da İran'a elçi olarak gönderilen Ebu Kavuk Mehmet Paşa (ö.1745)'nın maiyetine girdi (8).

---

1) Şeyhî, Vakayi'u'l-fuzalâ, Haz: A.Özcan, İst.1989.
2) Manzum Mesnevi Tercümesi önsözü ve Mesnevî-i Nush ve'l-Hikem istinsah kaydı.
3) Âmil Çelebioğlu, Manzum Mesnevi Tercümesi, giriş kısmı.
4) Safayî, Tezkire, Süleymaniye Kt. Esad Ef. no:2549.
5) Safayî, Tezkire.
6) Es'ad Efendi 2890.
7) Safayî, Tezkire.
8) Salim, Tezkire, İstanbul 1311.

revde kaldı(1).Kendi isteğiyle emekliye ayrıldı(2).19 Cemaziyelevvel 1151 Perşembe, 24 Ağustos 1738 Cumartesi (3) günü İstanbulda öldüğünde, Müştakımzade'ye göre 90 yaşını geçmişti (4). Şeyhi'ye göre ise 95 yaşındaydı (5). Topkapı haricindeki Müslüman mezarlığına gömülmüştür . Mezarı, Mesnevi şarihlerinden Sari Abdullah Efendi ile Kadızade Mehmed Efendi'nin arasındadır (6). Kitabesinde şu manzume yazılıdır:

Göçtü dünyadan bu zât-ı pâk-i mevsûfu'l-kemâl
Rahmet-i Hak cânına olsun nisâr ü lâyiha
Kim gelirse kabrine târih-i fevtin okusun
بو سلیمان نحیفی روضه الله نحیه (7)

Müstakımzade, ölümüne şu tarihi düşürmüştür:

O kâmil-dil olunca per-güşâ yazdı kalem târih
سلیمان دولتک مور نحیفی اوچدی مأوایه (8)

Yine onun ölümüne şair Fennî (?) şu tarihi düşürmüştür:

Dirîgâ terk idüp dünyâyı oldı âzim-i ukbâ
Nahîfî gibi bir üstâd-ı kâmil ârif-i her-fen

Nu'ût-ı pâk ile ömrü geçip gülzâr-ı âlemde
Misâl-i bülbül-i şûrîde fârig olmadı gülden

Resûlün mâdihi geldi diye yâ Rab cinân içre
Melâ'ik diyeler birbirisine dîdeler rûşen

Dem-i fevtine Fennî lafzen ü ma'nen dedim târih
نحیفی ایلدی بوز الی برده جنت مسکن (9)

Nahifî, hayatının çeşitli dönemlerinde sıkıntı çektiğini, şiirlerinde belirtmektedir. Şairin sıkıntılı devirleri, muhtemelen İran seferine çıkmadan öncedir. Amcazade Hüseyin Paşa, Vezir Mustafa Paşa, Kaymakam Ahmet Paşa'ya sunduğu kasidelerde, çektiği sıkıntılar sebebiyle ölümü bile arzular duruma geldiğini belirtmiştir.

Ev, mal mülk, akar, cihet gibi nimetlerden mahrum olduğunu;hane kaydından zor durumda olduğunu; bir başına yaşamayıp yaşlı ana ve babasına da baktığını belirtmiştir(K.XXVI.82,85.87,89,90).

Çekdiği sıkıntıların çokluğunu kendisine ilettiğini (K.XXIII. 42), bunun dikkate alınmaması sebebiyle tekrar rahatsız ettiğini

---

1) Es'ad Efendi 2890 ve M. Naci, Osmanlı Şairleri.İstanbul 1307.
2) Âmil Çelebioglu, Manzum Mesnevi Tercümesi, Giriş kısmı.
3) Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa no:560, istinsah kaydı.
4) Müstakimzade, Tuhfe-i Hattatin, İstanbul 1928.
5) Şeyhî, Vakayi'u'l-fuzalâ.
6) A. Canip Yöntem, Hayat Mecmuası, Sayı 22, İstanbul 1927.
7) Şeyhî, Vakayi'u'l-fuzalâ.
8) Müstakimzade, Tuhfe-i Hattatin.
9) Ayvansarayî, Mecmua-i Tevarih, Haz:G.Derin,V.Çabuk, İst. 1985.

Revan, Tebriz, Nahcivan, Kazvin, Kum, Kâşân, Isfahan gibi İran şehirlerini gezmiş; Acem şair, edip, âlim ve ileri gelenleriyle tartışmaları olmuştur. İranlıların anlayamadıkları beyitleri açıklamış, ilim ve irfanıyla onları hayran bırakmıştır. Bu arada Rafizîliği hicvedici şiirler söylemiş ve bunları Saip Tekyesi ve Kâşî Medresesi'nin duvarlarına yazmıştır (1). Nahifî'nin İran'a gidişine ve gördüğü şehirlere şiirlerinde (msl. R.401) rastlamak mümkündür. Şairin, İran'ın güzelleri karşısında dayanamayıp şiirler söylediği görülmektedir:

Ol gabgab ile bakdum hûbân-ı Nahcivan'a
Hüsn-i diger virürmiş çâh-ı zenah cevâna (2)

İran dönüşünde önemli devlet işlerinde, özellikle maliyede çalıştı (3).

Şehit Ali Paşa, rikâb-ı kaymakam iken bir müddet onun yanında divan efendisi olarak çalışmıştır. Fakat huysuz bir adam olduğundan cevrine dayanamayıp köşesine çekilmiş ve dolaylı olarak onu hicvettiği gazelini yazmıştır:

Aceb hayalüne mevt ü türâb gelmez mi
Sana bu dagdagadan pîç ü tâb gelmez mi (Ç.309)

Bu arada Şehit Ali Paşa'nın tenbihiyle Kazasker Arif Efendi'nin dul kalan zevcesini nikâhlamış fakat iki yıl sonra boşanmış ve bir daha da evlenmemiştir (4).

1718'de Macaristan'a elçi olarak görevlendirilen şıkk-ı sani defterdarı İbrahim Aga (Ö.1720) ile bu ülkeye gitti. Burada da patrikler vesair ileri gelenlerle tartıştı ve onları susturdu (5). Macaristan'da iken şu beyti söylemiştir:

Nahîfî bir zaman Mısr u Sıfâhân idi meşhûdun
Diyâr-ı Beç'de bilsem şimdi gurbetle nedür hâlün (6)

Macaristan'dan döndükten sonra yüksek devlet memurluklarında çalıştı (7). Tezkire sahibi Safayî (Ö.1725)'nin ölümü üzerine şıkk-ı sani defterdarı oldu. Bundan önce baş mukataacılıktan azledilmiş bulunuyordu (8). Damat İbrahim Paşa devrinde bir süre bu gö-

1) Safayi, Tezkire. 2) A. C. Yöntem, Hayat Mec. S. 22, s. 423
3) Faik Reşit, Eslâf. 4) Müstakımzade S.S, Tuhfe-i Hattatin.
5) Salim, Tezkire. 6) Müstakımzade S.S, Tuhfe-i Hattatin.
7) Es'ad Efendi no:2890 8) A.C. Yöntem

belirtmiştir (K.XXV.7,8). Bu dönemde Arapça ve Farsça'dan tercüme yapma isteğinde de bulunmuştur (K.XXVII.59).

Nahifî, Damat İbrahim Paşa devrinde maddî yönden rahat etmiştir. İbrahim Paşa onu korumuş, 1725'te Habibü's-siyer'i tercüme için kurduğu komisyonda ona da görev vermiştir (1).

Sadece İ.H. Uzurçarşılı'nın verdiği bilgiye göre Nahifî, o devirdeki lâle eğlenceleri ile küme faslı âlemlerinin müdavimidir. Bu devrin ve eğlencelerin şen şakrak havası Nedim, İzzet Ali Paşa gibi şairlerin şiirlerine aksetmişken Nahifî'de izlerine rastlamak mümkün değildir. Bunun bir tenakuz olduğunu ifade etmek gerektiğine inanıyorum.

Nahifî'nin hayatıyla ilgili olarak kaynakların çoğunda bahsedilmeyen bir nokta da yaşadığı aşklardır. Bu konuya sadece A.C. Yöntem ve Salim temas eder. Onun mektuplarını ihtiva eden bir mecmuayı gördüğünü belirten A. Canip;

Hulûs o âfete mahz-ı hatâ imiş hayfâ
Meger o gonce hezâr-âşinâ imiş hayfâ (G.10)

Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım
Kurbânın olam var mı benim bunda günâhım (G.[illegible])

gibi lirik gazellerinin, yaşadığı aşk maceralarının günü gününe tespit edilmiş ilhamları olduğunu vurgular (2).

Mektuplarda sevgilisinin vefasını, lakaytlığını anlatmıştır. Ayrıca çoğu irticalen söylenmiş şiirleri bu mecmuadadır. Şu şiiri ise sevgilisinin gönderdiği hediyeler üzerine, hemen o anda yazmış ve mektubunun başına eklemiştir:

1 Arz-ı dâ'î-i kemîne böyledir Pîş-gâh-ı rif'at-i cânânıma
Nâme-i anber-şemîm ü müşk-bâr Itr-sây oldu dimâg-ı cânıma
Lutf-ı mevfûr-ı latîfi eyledi Sıdk u ihlâsım füzûn sultânıma
Her edâ-yı dilgüşâsından ayân Bûy-ı şefkat bu dil-i nâlânıma
5 Eylesin zâtun hatâlardan emîn Bu duâyı eylerim mennânıma
Hem hedâyâ-yı nevâziş-kâr ile Bâis oldun şevk-ı bî-pâyânıma
Üç aded dühn-i hazîne hem dahı İki kıt'a destmâl-i gânime
İzzet ü ikrâm ile iclâl ile Vâsıl oldu uhde-i peymânıma
Gerçi teklîf-i hediyye kaydı yok Abd-i memlûk-ı şeh-i hûbânıma
10 Lîk kendi lutf-ı tab'ındır sebeb İltifât-ı tab'-ı ma'nî-dânıma

1) A. Canip Yöntem, Hayat Mecmuası ve
İ.H. Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, IV. cilt.
2) A. Canip Yöntem, Hayat Mecmuası.

İki âlemde ser-efrâz eylesin Bu niyâzı eylerim Yezdânıma
Aşk ile bülbül gibi nâlân eden Ben garîbi sen gül-i handânıma
Gül gibi etsin güşâde hâtırın Nûr-bahş ol dîde-i giryânıma
Bâ'is-i ma'mûrî-i ihlâs ola Feyz-i aşkın hâtır-ı vîrânıma
Hidmetin etmek du'â-yı hayr ile Lâzım oldı sen meh-i tâbânıma
Bendeyâm sultânıma ihlâs ile Zerreyâm sen mihr-i âlî-şânıma
Abd-i müştâkın Nahîfî arz eder Hâlini sen âfet-i devrânıma (1)

Nahifî yine bu mektuplarda sabrının kalmadığını ve bütün zamanlarda sevgilisinin hayalinin gözünden gitmediğini belirtmektedir. Sevgilisinden bir mektup değil bir kelime bile gelse birkaç gün dünya sıkıntılarını unuttuğunu söyler. Dolaptan birşey alırken sevgilisinin eline batan bir çivinin kendi sinesini yaralayarak ona eza vermemesi dileğinde bulunur. Mektuplarını:

Sevdim ol mehveşi kim rûy-ı dilârası güzel
Hüsn-i ahlâkı güzel hilkat-i zîbâsı güzel
Nutku cânbahş-ı safâ handesi efsûn-ı vefâ
Gamzesi işve-nümâ seyr ü temâşâsı güzel

gibi manzumelerle bitirir (2).

Şair, yaşlı günlerinde bir güzele gönül verip yataklara düşer. Sevgilisi onun hastalığını duyup ziyarete gelir. Elini koynuna sokup hal ve hatırını sorar. Bu sırada takatsiz bir durumda olan şair konuşmaya başlar ve yanındakiler şairin rahmete lâyık olduğuna inanırlar. Bu lâtifeyi aktaran Salim, şu beyti de ilâve eder:

Sanma rahminden sunar destin dil-i mecrûhuma
Ol kemân-ebrû cigerde tîr-i müjgânın arar (G.121.2)(3)

II. TARİKATI

Nahifî, kaynakların bir kısmında Mevlevî olarak gösterilir. Nahifî'nin akrabası ve çağdaşı olan Müstakımzade, Mesnevî Tercümesi önsözünü kaynak göstererek onun, hac dönüşü uğradığı Konya'da Mevleviliğe intisap ettiğini söyler (4). Halbuki aynı yerde Nahifî, 1094 Şa'ban-1683 Temmuz-Ağustosunda Mısır'a giderken Konya'ya uğrayarak Hazret-i Mevlâna'nın kabrini ziyaret edip Bostan Çelebi (Ö.

1) A. Canip Yöntem, Hayat Mecmuası.
2) " " " "
3) Salim, Tezkire.
4) Müstakimzade, Tuhfe-i Hattâtîn.

1705) ile görüşmüştür. Nahifî önsözde, "Münselik-i silk-i fukarâ-yı hakâyık-cû olmak ârzûsuyla teberrüken külâh-pûş-ı muhibbâne olup nihân-hâne-i gaybdan bu tâc-ı hikmetle müteyvec ve mübtehec olduğum mukaddime-i hâlet" diyerek Mevlevî külâhını teberrüken yani uğur sayarak giydiğini belirtmiştir (1).

A.C. Yöntemin de Nahifî'yi Mevlevî olarak göstermesi herhalde Müstakımzade'nin etkisiyledir (2).

Mevlâna'nın ölümsüz eserini tercüme etmiş olması da onun Mevlevî kabul edilmesini sağlamış olabilir.

Ayrıca, bizim metin tenkidinde kullandığımız Divan nüshalarının bazısında "Nahifî el-Mevlevî" ibareleri vardır. Meselâ Y nüshasında (3) 6. musammat ve gazellerin başlığı ile M nüshasında (4) kasidelerin başlığı. Son zamanlarda istinsah edildiği belli olan bu nüshaların haricinde, şairin ölümüne yakın tarihlerde müstensah nüshalarda benzeri kayıtlara rastlamak mümkün değildir.

Yukarıda adı geçen kaynakların haricinde başka hiçbir kaynak onun Mevlevî olduğunu belirtmemiştir. Esrar Dede Tezkiresi ve Semahane-i Edeb gibi Mevlevî kaynaklarında Nahifî'ye yer verilmemesi dikkat çekicidir.

Ayrıca Nahifî Divanında Mevlâna'yı över tek bir beyit bile yoktur.

A. Gölpınarlı ise Mevlevîlerle Melâmîlerin ta başından beri çok sıkı münasebetlerinin bulunduğunu; diğer tarikatların Melâmîleri tezyif etmelerine rağmen Mevlevîlerin onlara iyi bir gözle baktığını belirtmektedir. Buna bağlı olarak aralarında Nahifî'nin de bulunduğu birçok Mevlevî bilinen şairi Melâmî olarak göstermektedir (5).

Mevlevîlik ve Melâmîliğin tarikat merasimlerine ve giyim kuşama önem vermemeleri, sülûkün sohbetle olduğuna inanmaları gibi benzer özelliklerden dolayı birçok Mevlevî dedeleri ve şairleriyle Nahifî'nin bu tarikata geçtiğini ifade etmiştir (6).

Nahifî'nin mezar taşının Hamzavî olduğunu belirten A. Gölpınar-

---

1) Manzum Mesnevi Tercümesi Önsözü.
3) Süleymaniye Ktp. Y.Tevfik Ef. no:307.
4) Ali Emirî Ef. Man. Es. no: 428.
5) Abdülbaki Gölpınarlı, Melâmîlik ve Melâmîler, İstanbul 1931.
6) A. Gölpınarlı, a.g.e, s. 206.

lı, şairin Mevlevîler arasında Melâmetle meşhur olduğunu kaynak göstermeden kaydediyor (1).

Bu konuda üzerinde durulması gereken nokta da Nakşibendî tarikatıyla olan ilgisidir. Bu ilgiyi şiirlerine dayanarak söylemek mümkündür. Kaynakların hiçbirisinde bu konuda bilgi yoktur.

Nakşibendî şeyhi diye andığı Saidâ Efendiyi müzeyyel gazelde över (G.140.7,8). SaidâEfendi, Molla Camî'nin soyundan olup Nakşî tarikatına mensup olduğu bildirilen (2) zat olsa gerek.

Ayrıca, Nakşibendî tarikatına mensup olan Molla Camî'nin etkisinde kalması, sade bir hayat sürmesi, dış görünüşten çok iç âleme ve tasavvufu benimseyerek yaşamaya önem vermesi gibi Nakşîlik özelliklerini taşıması, bu ilgiyi düşündürebilir.

III.HATTATLIĞI

Nahifî'nin geçim kaynaklarından biri de hattatlığıdır. Devrin ünlü hattatı Hafız Osman'dan sülüs ve nesihte icazet almıştır. Daha sonraları talikte de ustalaşmıştır (3).

Kütüphanelerimizde Nahifî hattıyla eserler mevcuttur. Prof.Dr. Âmil Çelebioğlu'nun tespit ettiği eserler şunlardır:İbnülemin M. Kemal Ktp. no: 2793, 62b-81b varakları. Topkapı Sarayı Ktp. H. 5588 no'lu Durra-i Nadirî adlı eser (4).

Süleymaniye Ktp. 34 Sü-Girs 104'te kayıtlı Arûz-ı Endülüsî, Fehmü'l-elmaᶜî fî îzâhi'l-Endülüsî ve Mukaddeme fî-ilmi'l-arûz da Nahifî hattıyladır (5). İstanbul Üni. Ktp. F.Y. 1317'deki Saib Divanının önsözü Nahifî'nin el yazısıyladır (6).

Ayrıca Mesnevî-i Nush ve'l-Hikem adlı eseri de kendi el yazısıyladır.

---

1) Abdülbaki Gölpınarlı, Melâmîlik ve Melâmîler.
2) M. İsen v.d., Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, s.419.
3) Müstakimzade, Tuhfe-i Hattatîn.
4) A. Çelebioğlu, Manzum Mesnevî Tercümesi, Giriş Kısmı.
5) Tüyatek 2, Ankara 1980.
6) Ahmet Ateş, İstanbul Kütüphanelerindeki Farsça Manzum eserler, s. 519.

IV. NAHİFİ MAHLASI VE DİĞER NAHİFİLER

Asıl adı Mehmed Süleyman olan şairin mahlası Nahîfî'dir. Mahlas bazı gazellerinde vezin gereği Nahîf şeklinde geçer.

Bu mahlası almasında vücudunun zayıflığı esas rolü oynamış olsa gerek. Safayî ve Salim, onu hilâl vücutlu olarak vasıflandırmışlardır. Bu ifadeyle herhalde onun zayıf vücutlu biri olduğunu anlatmak istemişlerdir. Kendisi de mahlas seçimini, bu düşünceyi teyit edecek şekilde açıklamıştır:

Za^{c}f-ı aşk oldu ezel cism-i nizâra muhtas
N'ola âlemde bana olsa Nahîfî mahlas (Mat.126)

Nahifî mahlasını kullanan diğer şairler şunlardır: Şemseddin Aydınî, Mustafa Nahîfî, Mehmet Keşanî, Kadı Mehmet Hamidî (Ö.1609) (1) ve Guyende Usta Şems diye anılan ve bestekâr olan Nahifî (2). Mustafa Nahifî, Gümülcineli olan, müftülük ve müderrislik yapan kişi olsa gerek. Mustafa Nahifî (Ö.1848)'nin Divanı ile Arapça, Farsça ve Türkçe darb-ı mesellerinin olduğu belirtilmektedir (3).

Ayrıca , Halk şairleri arasında Nahifî mahlasını kullanan bir âşık vardır (4).

Nahifî M. Süleyman'la diğerleri karıştırılmıştır. Muammada usta olan Ispartalı Kadı Mehmet Nahifî'nin Süleymaniye Ktp. 34 Sü-Tarlan 52'deki muammaları, Süleyman Nahifî'ye ait olarak gösterilmiştir (5). Süleymaniye Ktp. 34 Sü-Girs 179'daki mecmua içindeki muammalar da Süleyman Nahifî'ye atfedilmiştir (6).

Tercüme-i Nehcü's-sülûk fî-siyâseti'l-mülûk adlı eser Keşanlı Nahifî Mehmet Çelebi'ye aitken Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde Süleyman Nahîfî'ye ait olarak gösterilmiştir (7).

Gibb, Hanifzade Ahmed'in, Keşfü'z-zünûna yazdığı zeyilde Mesnevî Tercümesi'ni Mustafa Nahifi'ye ait gösterdiğini; Habibü's-siyer'i tercüme için kurulan komisyonda yine bu zatın bulunduğunu belirttiğini naklediyor (8).

1) A.Çelebioğlu, Man. Mesnevi T. 2M. İsen..., D.Edb. İsimler Söz.
3) İsmail Paşa, Esmaü'l-müellifin, II.C, s. 457.
4) M. Adil Özder , Doğu İllerimizde Âşık Karşılaşmaları, 1. Kitap, Emek Basımevi, Bursa 1965.
5) Tüyatok 34-I. Ank. 1984. 6) Tüyatok 2. Ank. 1980.
7) Türk D.E. Ans. İst.1986,6.C. 8) Gibb , A History of Ottaman Poetry, London 1905, 4.C.

V. ESERLERİ

1. DÎVÂN

Nahifî'nin iki türlü Divan'ı vardır. Bunlardan birinde her türden şiirleri varken diğerinde sadece dinî şiirleri toplanmıştır.

9 nüshayı karşılaştırarak elde ettiğimiz metinde 28 kaside,(1'i mesnevi), 37 tarih, 13 murabba, 10 tahmis, 1 muaşşar, 526 gazel, 3 muamma, 49 kıta, 563 rübai, 271 matla, 7 beyit vardır. 7 Divan nüshası dışındaki yerlerden de şiirler alınmıştır.

a. Kasideleri

27 kasideden I, III ve XI. kasidelerin özel adları vardır. İlk 4 kaside tevhit türündedir. Sonraki 10 kaside na'ttir. XVI. kaside Veys el-Karanî'yi medh içindir. XVII. de ona hediye edilen "hırka" hakkındadır.

Bunların dışında XIX. kaside Sultan Mustafa'ya; XX ve XXI. kasideler Sultan Ahmed'e; XXII, XXIII, İbrahim Paşa'ya; XXIV ve XXV. Mustafa Paşa'ya; XXVI. Amcazade Hüseyin Paşa'ya; XXVII. Kaymakam Ahmet Paşa'ya; XXVIII. de İsmail Aga'ya sunulmuştur.

XVII ve XVIII. kasideler muvaşşahtır. Sonuncu beyitleri muvaşşahı vermektedir. XVIII. kasidenin muvaşşahı Sultan Ahmed'in hastalıktan iyileşmesi için söylenmiştir.

VIII. kaside bahariyye, XII. kaside de ramazaniyyedir. XIII. kasidenin sonunda konuyla ilgili fakat kafiyesi değişik bir beyit vardır.

b. Tarihleri

O devirde yaygın olan tarih söyleme alışkanlığına Nahifî de kapılmış ve 37 tarih söylemiştir.

II. Süleyman, II. Mustafa, III. Ahmet ve I. Mahmud'un cülusu için tarih söylemiştir. Ayrıca Hekimbaşı Ali Paşa'nın sadaretini

ve Silahdar Ali Paşa'nın damat olmasını tebrik için de tarih söylemiştir.

Bunun dışındakiler sakal; vilâdet; ölüm; Sadabat ve köşkler; tuğra; darülhadis, çeşme, havuz, hamam inşası ve fetihler için söylenmiştir.

c. Gazelleri

Gazellerinin çoğu aşk ve şarap konuludur. 40 kadar gazeli ise dinî konuludur. Yaklaşık 20 kadar gazeli de nasihat ve hikmet konuludur.

107, 140, 156, 340, 376. gazeller müzeyyeldir. 156. gazelde medhedilen kişi muhtemelen Damat İbrahim Paşa'dır. 459. gazel müzeyyel olmamakla beraber Sultan Mustafa bir iki beyitle övülmüştür.

4, 45, 60, 131, 156, 280, 287, 486, 490. gazellerin başlığı vardır. 48, 109, 110, 154, 211, 253, 388, 516, 517. gazellerde şairin mahlası geçmez. 42. gazelde de redd-i mısra yapmıştır.

Gazellerinin ekseriyeti 7 beyittir. Bundan sonra 5 ve 9 beyitlik gazeller gelir. Çok az sayıda 6 ve 8 beyitlik gazel vardır. Beyit sayısı değişik başka gazeller de bulunmakla beraber 388. gazel sadece 4 beyit, 485. gazel de 3 beyittir.

d. Musammatları

Nahifî'nin Yunus ilahîleri tarzında olarak kabul edilen şiirlerinin sayısı 13'tür. Dörtlük sayısı ise 124'tür. Mefâ'îlün (2) (7 şiir), mefâ'îlün (2) fe'ûlün (2 şiir) ve müfte'ilün (2) fâ'ilün, müstef'ilün (2), fâ'ilâtün (3), fâ'ilün, fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün ile 1'er şiir yazmıştır.

6. manzumenin kafiyeleri elifbaî sırayla harfleri vermektedir.

Tahmis ettiği şairler arasında Camî (4 şiir), Mevlâna, Bakî, Bahayî, Nabî, Ruşenî , Nâzım ve Hafız bulunmaktadır.

Şairin ayrıca 1 "muaşşar"ı vardır.

e. Rübaîleri

552 rübainin yaklaşık yarısı Allah'ın sıfatları, peygamber ve eshabına duyulan sevgi konusundadır. Bunun yanında aşk, nasihat ve hikmet konulu rübaîleri de vardır. "Tefviz"i de çokça işler.

Şair sayıca çok ve güzel rübaileriyle "Zamanın Hayyamıyım" diye övünür. Bakınız 329 ve 330. rübailer.

Nahifî, rübaîlerini çokluğu sebebiyle bu tarzı kullanan şairlerin ilk safında yer alır. Rübaîleri sayı çokluğu yanında dil ve üslup yönünden güzel şiirlerdir. Nahifî'nin rübaî şairliği iyi değerlendirilmemiştir. Kaynaklar ilahî-na't türünde mukattaatının varlığından söz edip geçmişlerdir.

Rübaîlerinde en çok kullanılan vezinler şunlardır: mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fa', mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl, mef'ûlü mefâilün mefâ'îlü fe'ûl, mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl. Değişik olarak 327. rübaînin son mısraında mef'ûlün,fâ'ilün mefâ'îlün fa' kullanılmıştır.

149, 179, 183, 186, 228, 250, 290, 309, 333, 334, 337, 338, 339, 355, 421, 433, 520, 531, 537. rübaîlerde şairin mahlası geçmektedir.

2. MANZÛM MESNEVÎ TERCÜMESİ

Mevlâna'nın meşhur eserinin aynı vezinde nazmen tercümesidir.

Hakikat ve gayb sırlarını arayan şair, hikmet tacını giymesinden sonra Allah vergisi olarak tercümeye başlamıştır. Nahifî'nin Mısır'a giderken uğradığı Konya'da teberrüken Mevlevî külâhı giymesi, onu böyle bir işe heveslendirmiş olmalıdır.

Tercümeye fiilen daha sonraları başlamıştır. 1712'de dostlarından birinin evindeyken ev sahibinin torunu, Mesnevî'nin üçüncü beytini açıklamaya çalışır. Bu olay şairin zihnini meşgul eder. Evine giderken diğer beyitlerin de manasını düşünür. Türkçe'ye aktarma fikri iyice canlanır.

Bir gün, akşam namazından sonra ilk 18 beyti Türkçe'ye çevirir. 1124 (1712) Recebinin Cuma günü istihareye yatar ve olumlu gördükten sonra çalışmalarına devam eder.

Nahifî, ilk üç cildi tamamladıktan sonra tercümeye ara verir. Altıncı cildin sonunda nazmen ve dördüncü cildin önsözünde belittiğine göre Sultan III. Ahmet ve Damat İbrahim Paşa'nın teşvikleriyle tercümeye tekrar başlar ve 1730'lu yıllarda tamamlar.

Nahifî, tercümesinin aynen olmadığını ve aslını kelime kelime olarak ifade etmediğini belirtmiştir. Dilin imkânları nispetince

bazı beyitler mealen, bazı beyitler okuyanın anlayışına havale ile, bazıları da vezin ve kafiyeyi tamamlamak için atıflı, dolayısıyla doldurma olarak tercüme edilmiştir.

Nahifî'nin tercüme tarzı ve tercümeye başlayışıyla ilgili bilgileri esere yazdığı önsözde bulmak mümkündür.

Türk şairleri üzerinde büyük etkisi olan Mesnevî gibi Tercümesi de büyük ilgi görmüştür. Basılması ve yazma nüshaları bunun delilidir.Hatta bu eser,Divan'ına ilgiyi azaltmıştır.

Tanpınar, Şeyh Galib'in, Hüsn ü Aşk gibi muhteşem eseri genç yaşlarda yazabilmesinin,Nahifî'nin tercümesiyle erken yaşlarda karşılaşmasına bağlı olabileceğini söyler (1).

Tercümede yanlışlık ve eksiklikleri bulunduğunun söylenmesi(2) Nahifî'nin başarısına gölge düşürmez kanaatindeyim. Bunlar, bir dilden başka bir dile eser aktarmanın neticeleridir.

Yazma nüshaları:

1- Ayasofya Ktp. no:1721, talik.MFA (A) 538.
2- Nuruosmaniye Ktp. no: 2326. MFA (A) 962.
3- " " " 2327. MFA (A) 963.
4- Süleymaniye Ktp. Hamidiye Bl. no: 637,1-2-3.C,MFA(A)2670.
5- " " " " no: 638,4-5-6.C,MFA(A)2671.
6- " " Halet Ef. " no: 182, talik. MFA (A)3126.
7- " " Es'ad Ef. " no:1356-1357-1358-1359,talik.
8- " " Hacı Mah.Ef." no: 2203.
9- Nuruosmaniye " no: 1910/2326.
10- " " no: 1911/2327.
11- İst. Üni. " no: 2342.
12- " " " no: 10.
13- Topkapı Sarayı Ktp. no:E.H.1243.
14- Kayseri Raşit Ef. Ktp. no: 1083.

Matbuları:

1- Mevlâna'ya aitliği tartışılan 7. ciltle beraber aslı ve tercümesiyle, Bulak Mat, Mısır 1268/1851.

2- Mısır'da 1268'de basılan eserin aynısı, yeni yazıyla ve nesre çevrilmişiyle beraber Prof.Dr. Âmil Çelebioğlu tarafından yayınlanmıştır: Sönmez Neşriyat, İst. 1967, 3 C.

1) A.H. Tanpınar, Edebiyat Üzerine Makaleler, İstanbul 1977.
2) F.Sacit Ülkü, Konya Halkevi Der. Yıl:V,S 34,1940.

3. HİLYETÜ'L-ENVÂR (NAZÎRE-İ HİLYE-İ HÂKÂNÎ)

2823 beyitlik bir mesnevî dir. Bir ara verdiği bu eseri 1097/1687-88'de tamamlamıştır. Vezni müfte'ilün (2) fâ'ilün'dür.

Hakanî'nin eserine nazire olan ve tam bir "hilye" özelliği taşıyan bu eser, Safayî Tezkiresinde doğru değerlendirilmekle beraber Salim Tezkiresi başta olmak üzere birçok kaynakta na'tlerini ihtiva eden bir Divan diye anılmaktadır(1).

Baş: Bismi'llahi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Hilye-i zîbende-i nazm-ı kerîm

Son: Söyledi târîhini Rûhu'l-emîn
Hilye-i zîbende-i fahr-ı güzîn (1097)

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Hamidiye Bl. no:252, 57a-113a. MFA(A)2631.
2- " " Mihrişah " no:399,87-113 yk, MFA(A) 3913.
3- " " Tarlan no: 248.
4- " " " no: 41.
5- İst. Üni. ktp. no: 3219, 58-112 v.
6- " " " no: 9848.
7- " " " no: T. 2622. MFA (A) 2345.
8- Nuruosmaniye Ktp. no: 3288. MFA (A) 1089.
9- " " no: 2812.
10- Millet Ktp. Man. Es. Bl. no: 1399.
11- Köprülü Ktp. Mehmet Asım Bey Kısmı, no: 412. MFA(A)1646, Nazire-i Hilye-i Hakanî adıyla geçer.
12- Adana İl Halk Küt. ve Müzesi no: 2519, nesih.

4. HİCRET-NÂME

789 beyitlik bir mesnevî dir. Müfte'ilün (2) fa'ilün vezniyle yazılmıştır.

Baş: Bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Reh-ber-i ferhunde-i bî-havf u bîm

Son: Cümle-i eshâb-ı resûle ilâh
Ravza-i rıdvânı ide cilve-gâh

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp Hamidiye Bl. no:252,42b-56b. MFA (A) 2631.
2- " " Aşir Ef. " no: 323, 59-81. yk.

---

1) Ali Emirî Ef. Ktp. Manzum Eserler Bl. no:429'da kayıtlı Divan. Hilyetü'l-envâr diye anılmaktadır.

3- Süleymaniye Ktp. Tahir Ağa Bl no: 304, 12-35 yk.

4- " " Es'ad Ef. " no: 1399. MFA (A) 1975.

5- Millet Ktp. Man. Es. Bl. no: 1399. MFA (A) 723.

6- İst. Üni. Ktp. no: 3219, 45-57 v.

7- " " " no: 209.

8- " " " İbnülemin Kol. no: T. 3140 (Siyer-i Nebi adıyla geçer).

9- Topkapı Sarayı Ktp. no: E.H. 1612.

10- " " " no: H. 693.

Eser, Prof.Dr. Âmil Çelebioğlu tarafından tenkitli olarak yayınlanmıştır. Â. Çelebioğlu, S. Nahifî'nin Hicretü'n-Nebî adlı mesnevîsi, Mar. Ü. Fen-Edebiyat Fak. Türklük Araştırmaları Dergisi, S 2, İstanbul 1986.

5. MEVLİD

1106 beyitlik bir m e s n e v î dir. Müfte'ilün (2) fâ'ilün vezniyle yazılmıştır.

Baş : Bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
A^c zam-ı esmâ-yı izâm-ı kerîm

Son: : Ola tahiyyât ü salât ü selâm
Hakdan o fahr-ı cihâna müdâm
شرفنا الله بافضاله ـ صل عليه وعلى اله

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Hamidiye Bl. no: 252. MFA (A) 2631.

2- " " Aşir Ef. no: 323, 1-28 yk.

3- İst. Üni. Ktp. no: 3219, 1-43 yk.

4- " " " İbnülemin Kol. no: T. 3015, 69-91 yk.

5- Millet Ktp. Man. Es. Bl. no: 1399.

6- Topkapı Sar. Ktp. no: E.H. 1612.

6. Mİ'RÂCİYYE

1157 beyitlik bir m e s n e v î dir. Vezni müfte'ilün (2) fa'ilün'dür.

Nahifî'nin dili sağlam, aruza hakimiyeti kuvvetlidir. Didaktik y yönü ağır basan eserde şair, yer yer lirizme ulaşmıştır. Lirizm daha çok telif sayılabilecek bölümlerde, bilhassa Hz. Peygamber'i övdüğü beyitlerde görülmektedir.

Okuyucu, bir mesneviden ziyade bir hadis mecmuası ile karşılaşmış gibidir(1).

---

(1) Metin Akar, Türk Edebiyatında Manzum Miracnameler, Ank. 1987.

Baş : Bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm
Âyet-i kübrâ-yı kitâb-ı kerîm

Son : İtmedi ol seyyid-i âlî-güher
Hadd-ı ubûdiyyeti kat

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Hamidiye Bl. no: 252. MFA (A) 2631.
2- " " Mihrişah " no: 399. MFA (A) 3913.
3- " " Aşir Ef. " no: 323, 29-58 yk.
4-Topkapı Sar. Ktp. no: E.H. 1612, 28-56 yk.

Ayrıca bkz: **Metin Akar**, Türk Edebiyatında Manzum Miracnâmeler, Ankara 1987.

7. ZÜHRÜ'L-ÂHİRET

İnançla ilgili 1009 beyitlik bir mesnevîdir. Âmentüdeki esasları açıklayıcı niteliktedir. İlk 756 beyitlik kısmı bazı nüshalarda Tevhid-i Hak veya Manzume-i Akaid adıyla geçmektedir. Son 253 beyitlik kısmı ise bazı nüshalarda Fazilet-i Savm adıyla geçmektedir.

Anlaşılan şair bu eserini, önceden yazdığı iki eserini birleştirerek meydana getirmiş ve Zührü'l-âhiret (âhiret azığı) adını vermiştir.

Eserin vezni fâ'ilâtün (2) fâ'ilün'dür.

Baş : Bismi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm der hamd ü tevhîd ü şükr ü temhîd dîbâce-i Zührü'l-uhrâ...

Son : Sûretâ sâ'im velî olmaz müsâb
Niyyet-i sâdıkdadur ecr ü sevâb

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Hamidiye Bl: no: 252, 113b-123b yk. MFA (A) 2631. Zührü'l-âhiret'in tamamı vardır.

2- Süleymaniye Ktp. Mihrişah Bl. no: 399, Eserin tamamı burada vardır. MFA (A) 3913.

3- İst. Üni. Ktp. no: 3219, 127-146 yk. Eserin tamamı.

4- Topkapı Sar. Ktp. no: H. 693, Tevhid-i Hak adıyla.

5- Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. Bl. no: 1399, 27 yapraktan sonra. Tevhid-i Hak kısmı.

6- Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. Bl. no: 2890, 36-59 yk, Tevhid-i Hak kısmı Manzume-i Akaid adıyla. MFA (A) 2285.

Fazilet-i Savm kısmının neşri için bkz: **A. Çelebioğlu**, Süleyman Nahifî'nin Fazilet-i **Savm** (Zührü'l-âhire) mesnevisi, Diyanet Dergisi, Sayı 112-113, sayfa 342-350, Ankara 1971.

8. ENFÜSÜ'L-ÂFÂK

1099 beyitlik bir m e s n e v î dir. Vezni müfte'ilün (2) fâ'ilündür.

Âfâk, arz ile ilgili ayetler ve bu konuyla ilgili bölümler var. Akıl, kalp ve nefis tarifleri yapılmıştır.

Baş : بسم الله الرحمن الرحيم
فتمم الامر بخير عظيم.

Son:: Böyle olup müştegil-i mâ-sivâ
Olmaz idün tâbi^{c}-i nefs ü hevâ

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Mihrişah S. Bl. no:399,1-27 v.MFA(A)3913.

2- " " Hamidiye " no: 252, 132-152 yk. MFA (A) 2631.

3- " Es'ad Ef. Bl. no: 1399,

4- " " " no: 2890, 1-35 yk.

5- İst. Üni. Ktp. no: 3219.

6- Topkapı Sar. Ktp. no: H.280.

7- " " " no: H.693.

9. NEV'İZATÜ'N-NÜFÛS

58 beyitlik bir m e s n e v î dir. Vezni fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün'dür.

Peygamber ve eshab sevgisi üzerinedir. Divan'da da aynı adı taşıyan bir kaside vardır.

Baş : Gel gel ey kilk-i nagme-senc-i beyân
Eyle na't-i nebîye vakf-ı zebân
Son : Rûh-ı pâkine anlarun her gâh
Ola vâsıl selâm-ı Rabb-ı İlâh

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Mihrişah S. Bl. no:399, 27-28,MFA(A)3913.
2- " " Es'ad Ef. " no: 3395, 26-27 v.
3- " " Hacı Mahm. Ef. Bl. no: 3719, 45-46 v.
4- " " Hamidiye Bl. no: 1211. MFA (A) 2853.

10. MÜBÂHASE-İ KAZÂ VE KADER

Takriben 260 beyitlik bir m e s n e v î dir. Vezni fâ'ilâtün (2) fâ'ilün'dür.

Baş : Altı rüknün biri ey âlî güher
Oldı çün hakk üzre îmân-ı kader
Son : Bi'l-meşiyye mahv ü isbâta cevâb
Oldı nassı indehû ümmü'l-kitâb

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Yazma bağışlar no: 2245, 12-19 v.
2- İst. Üni. Ktp. no: 1652, 13-19 v.

11. ÂDÂB-I TARÎKAT VE KAVÂ'İD-İ HAKÎKAT

Takriben 140 beyitlik bir m e s n e v î dir. Vezni fâ'ilâtün(2) fâ'ilün'dür.

Baş : Eşref ü a^clâsı evsâf ü sıfat
Ma^crifetdür ma^crifetdür ma^crifet
Son : Ârif oldur ma^crifet tahsîl ide
Nefsini irfân ile tekmîl ide

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Yazma bağışlar Bl. no: 2245, 19-23 v.
2- İst. Üni. Ktp. no: 1652.

12. NASÎHATÜ'L-VÜZERÂ (ÂSAF-NÂME)

M e n s u r bir eserdir.

Baş : İbtidâ-yı umûr-ı hasene ve âgâz-ı müstahsenenün her birine ism-i a^czam-ı ilâhî ve tezekkür-i ni^cam-ı sermedî-i Samedî ...

Son : ... bir birine tefevvuk ve teràccuha mesâg olmayup bu mazmûnun mefhûmına ri^câyet eylemek cümleye lâzım olmuş olur.

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Hamidiye Bl. no: 252, 152-160v.MFA(A)2631.

2- " " Mihrişah S. Bl.no:399, 251-267 v, Âsaf-nâme adıyla, MFA (A) 3913.

3- İst. Üni. Ktp. no: T. 2688, Âsaf-nâme adıyla.

4- " " " no: T. 3219, 146-152.

13. RAVZATÜ'S-SAFÂ

Peygamber ve eshabın soyu hakkında m e n s u r bir eserdir. İçinde manzumeler de vardır. Bunların bazıları Divan'daki şiirlerdir. Eser, Muhammed bin el-Hasan el-Cevvanî'nin Şeceretü'n-nebevîsinin tercümesidir.

Baş : Hamd ü sipâs ve şükr-i bî-kıyâs ol Hâlık-ı Bî-çûn Cihân-âferîne lâzım u vâcibdür ki nev^c-i Benî Âdemi eşref-i ...

Son : ... festât bir nev^c çâdırdur ki ol diyâra mahsûsdur ve salla'llâhü te^câlâ aleyhi ve sellem teslîmâ kesîran kesîrâ.

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Hamidiye Bl. no: 252, 161-198 v, MFA (A) 2631.

2- " " H. Hüsnü Pa. Bl. no: 855.

14. HIZRİYYE (RİSÂLE-İ TASAVVUF)

M e n s u r bir eserdir. Bu risalede Nahifî, Evhadettin Zaviyesi Şeyhi Hüseyin Efendi (Ö.1693)'nin tedfin merasiminde "Hızır" adında biriyle olan muhaverelerini anlatır (1). Dinî-tasavvufî bir eserdir.

Baş: Elhamdü li'llâhi vahdehû ve's-salâtü ve's-selâmü alâ men lâ-nebiyye ba^cdeh...

Son : ... agyâr kîl ü kâlün şu^cle-i kâzibesiyle ziyâlanmasun festeîz billâhi min-nefsik.

1) Selma Emir, Türkiyat Tez : 201.

Yazma nüshaları:

1- İst. Üni. Ktp. no: 7208.

2- Süleymaniye Ktp. Bağ. Vehbi Ef. Bl. no: 2171, 48-61 yk, Risâle-i Tasavvuf adıyla.

3- " " Halet Ef. Bl. no:790, 245-255 v, nesih. MFA(A) 3291.

4- " " Es'ad Ef. no:1421, 49. yk'tan, talik.

5- " " H. Mahm. Ef. no:4674, 9. yk'tan, nesih.

6- " " Yazma Bağış. no: 190, 1-6 yk, rika.

7- " " " " no: 211, 17. yk'tan,nesih.

8- " " " " no: 2245, 1-12 yk, talik.

9- Türkische Handschriften, BandXIII,3,S.34, Nr 43.

10- " " , Band XIII,3, S.34, Nr 43.

Bu eser 1864 yılında başka eserleriyle beraber İstanbul İbrahim Hakkı Matbaasında basılmıştır.

15. TAHMÎS-İ KASÎDE-İ MUDARİYYE

İmâm Saîd el-Bûsîrî(Ö.1296)'nin kasidesini tahmis etmiştir. Tamamı 40 benttir. Başında mukaddeme vardır.

Baş : İlâhî eyleyüp eşref o seyyidü'l-beşeri
Yegâne eyledün eşrâf içinde ol güheri

Son : Revân-ı muhterem-i ehl-i beyte nûr-efken
Bu zümre şâd ola dâ'im rızâ-yı Bârîden

Yazma nüshaları:

1- Topkapı Sar. Ktp. no: H.693.

2- " " " no: H11070.

3- Süleymaniye Ktp. Halet E. no: 790, 230-235 yk, nesih MFA (A)3291.

4- " " Mihrişah no: 399,230-235, talik,MFA(A)3913.

5- " " Halet E. no: 355, 56-59 yk, nesih.

6- Nuruosmaniye Ktp. no: 3195/3/3714.

7- Âli E. Man. Es. no: 885, 39-44 v.

8- İst. Ü. İbnülemin Kol. no: T.3506.

9- Millî Ktp. Yz.A.2758, 29-32 v.

10- Götz M, Band XIII, Nr 399, s.280 ve Nr 400, s.281.

11- Paris Bibl. Nationale, Manuscrits Turcs no:1033, 35a-38b.

12- DTG Fak. Ktp. M. Con Bl. no: 27, nesih.

13- Konya Mevlâna Müz. Ktp. no: 2662.

14- " Yusuf Ağa Ktp. no: 376, talik.

Bu eser başka eserleriyle beraber 1842 yılında İstanbul'da Seraskerî Tabhanesi'nde basılmıştır.

16. TAHMÎS-İ BÂNET SU^cÂD (TAHMÎS-İ KASÎDE-İ BÜRDE)

Ka^cb bin Züheyr'in meşhur kasidesinin tahmisidir. Tamamı 57 benttir. Nahifî, tahmisinin sonuna Türkçe 15 bent daha eklemiştir. Mukaddemesi vardır.

Baş : Figân ki mülk-i dile ceyş-i hasret itdi gulû
Pür oldı şerha vü dâg-ı firâk ile pehlû

Son : Hudâ şecî^c yaratmış o kavm-i muhteremi
Bu oldı cümlesinün vasf u ^câdet ü şiyemi

Yazma nüshaları:

1- Nuruosmaniye Ktp. 3195/2/3714.

2- Süleymaniye Ktp. Mihrişah no:399, 75-86 yk, MFA(A) 3913.

3- " " H. Mahm. E. no: 3847, 10. yk'tan.

4- " " Lala İsmail E. no:728, 135-143 yk.

5- " " Halet Ef. no: 790, 193-216 yk, MFA(A)3291.

6- İst. Üni. ibnülemin Kol. no: T. 3506.

7- " " no: 7222.

8- " " no: 7404.

9- A. Emirî E. Man. Es. no: 885, 26-39 yk.

10- Topkapı Sar. Ktp. no: H. 720.

11- " " no: H. 1093.

12- " " no: H. 693.

13- Konya Yusuf Ağa Ktp. no: 376.

14- " Mevlâna Müz. Ktp. no: 2662.

15- Kayseri Raşid Ef. Ktp. no: 579, 101-112 yk.

16- Çorum İl Halk Ktp. no: 2132.

17- Millî Ktp. Yz.A.2758, 20-28 yk.

18- Götz M, Band XIII, Nr 398, s.279 ve Nr 399, s.280.

19- Paris Bibl. Nationale, Manuscrits Turcs, no:1033, 38b-47a.

Eser iki kere basılmıştır:

1- Seraskerî Tabhanesi, İstanbul 1842.

2- Elcevaib Matbaası, İstanbul 1881.

17. TAHMÎS-İ KASÎDE-İ BÜRDE (TÜRKÇE)

İmâm Saîd el-Bûsîrî'nin meşhur kasidesinin tahmisidir. Tamamı 160 benttir. Başında mukaddemesi vardır.

Baş : Gönül nedür bu yetîmâne âh dem-be-demî
Tefekkür üzre misin yohsa cânib-i haremi

Son : Hemîşe tâ ola şems ü kamerde nûr u ziyâ
İlâhî anlara eyle selâm-ı lâ-yuhsâ

Yazma nüshaları:

1- Millî Ktp Yz.A.2758, 1-19 yk.
2- " " Yz.A.638.
3- " " Yz.A.842.
4- " " Yz.A.2261.
5- Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. no: 2541, 17-32 yk, MFA(A)2179.
6- " " " no: 2542, 17-40yk, MFA(A)2180.
7- " " Halet no: 790, 193-212, nesih.
8- " " " " no: 339, 68-84 kenarda, talik.
9- " " " " no: 355, 59-73 yk, nesih.
10- " " İzmir no: 809, 1-6 yk, talik.
11- " " Mihrişah no: 399, 174-199yk, talik, MFA(A)3913.
12- " " Halet no: 790, 216-230 yk, MFA (A) 3291.
13- İst. Üni. İbnülemin Kol. no: T. 3506.
14- " " " no: T. 3326, 1-24 v.
15- " " no: 7355.
16- " " no: 7222.
17- " " no: 7404.
18- Nuruosmaniye Ktp. 3195/1/3714.
19- Topkapı Sar. Ktp. no: E.H. 612.
20- " " no: H. 720.
21- " " no: H. 1070.
22- " " no: E.H. 1093.
23- Konya Mevlâna Müz. Ktp. no: 2662.
24- DTC Fak.Ktp. M. Con Bl. no: 714 ve 27.
25- Tercüman Gazetesi Ktp. no: Y-254.
26- Götz M, Band XIII, Nr 398, s.279 ve Nr 399, s.280.
27- **Paris Bibl. Nationale, Manuscrits Turcs, no: 1033, 6b-20b.**
28- Çorum İl Halk Ktp. no: 2132.
29- Konya Yusuf Ağa Ktp. no: 376.

Bu eser iki kere basılmıştır:

1- Seraskeri Tabhanesi, İstanbul 1842.
2- Elcevaib Matbaası, İstanbul 1881.

18. TAHMÎS-İ KASÎDE-İ BÜRDE (FARSÇA)

İ.Saîd el-Bûsîrî'nin kasidesine Farsça yazılan tahmistir. Tamamı 162 benttir. Mukaddemesi de vardır.

Baş : ولاحه شد همی دیده ام برا بغمی
همیشه کار تو اه و انین دم بدمی

Son : بود بمهر فلك تا تعلق عربا
همیشه تا شده چار امهات و نه ابا

Yazma nüshaları:

1- Süleymaniye Ktp. Mihrişah no:399,211-229 yk, MFA (A)3913.

2- İst. Ü. İbnülemin Kol. no: 2793.

3- Paris Bibl. Nationale, Manuscrits Turcs no:1033, 21a-35a.

19. TAHMÎS-İ KASÎDE-İ BÜRDE (ARAPÇA)

Baş : محمد جاء بالایات والحکم
مبشرا و نذیران جملة الامم

Son : وانشر سلاما زکی من طیبه وربا
علی الرسول اجل السادة النقبا

Yazma nüshası:

İst. Üni. Ktp. İbnülemin Kol. No: 2793.

20. TERCÜME-İ KASÎDE-İ BÜRDE

İmâm Saîd el-Bûsîrî'nin kasidesinin tercümesidir. Bazı nüshalarda nazire adıyla da geçer. İlk 22 beyit giriş, son 21 beyit de hatime mahiyetindedir. Esas tercüme aradaki 162 beyittir.

Baş : Benzer ki geldi hâtır-ı yârâna zî-selem
Kim eşkün oldı hûn ile âlûde dem-be-dem

Son : Der-gâh-ı izzetünde kabûl it du^c^âlarum
Yâ sâmi^c^a'd-du^c^â veyâ vâsi^c^a'l-kerem

Yazma nüshaları:

1- Millî Ktp. Yz.A.842, kenarda, 180 beyit.

2- DTC Fak. Ktp. M. Con Bl. no: 714(207 beyit) ve 27(79 beyit).

3- Süleymaniye Ktp. Halet Ef. no:790/2, MFA (A) 3291/2.

4- " " Mihrişah no: 399,193-195, 79 beyit. MFA (A) 3913.

5- " " H.Mahmut E. no:3542, 1-8 yk.

6- Paris Bibl. Nationale, Manuscrits Turcs no:1033, 1b-6b.

7- İst. Üni. Ktp. İbnülemin Kol. no: T. 2793.
8- Topkapı Sar. Ktp. no: E.H. 1093.
9- Götz M, Band XIII, Nr 399, s 280.
10- " " " , Nr 607.

21. KASÎDE-İ MÜNFERİCE TERCÜMESİ

Baş : Hamd-i bî-kıyâs ü endâz ol Mücîb-i bende-nevâz...
Son : ... el-Attar hazretlerine nisbet etmişlerdir. Rahime-hu'llâhu'l-melikü's-Settâr vekâhü eyyânen min azâbi'n-nâr.
Tek yazma nüshası, İst. Üni. Ktp. no: 2342'dedir.

22. RİSÂLE-İ KALEMİYE

Güzel söz ve yazı sanatıyla ilgili Arapça bir risaledir.
Baş : ... الحمد لله الذي ابدع اللوح والقلم وعلم الانسان من العلم ما لم يعلم ...
Son : .. واصحابه وصل على جميع الانبيا والمرسلين والحمد لله رب العالمين
Yazma: Süleymaniye Ktp. Mihrişah no: 399, 243-250 yk, MFA (A) 3913.

23. KASÎDE-İ LÂMİYYE ŞERHİ

Ka^c^b bin Züheyr'in kasidesinin şerhidir.
Baş : Ba^c^d tevhîd-i Hâlıku'l-eflâk
Medh olundı muhâtab-ı levlâk
Son : ... meclis-i şerîfinde Kureyş'den hâzır olanlara nazar idüp "İşidünüz Ka^c^b ne söyler?" diyü işâret buyurdılar.
Yazma nüshaları:
1- Topkapı Sar. Ktp. no: H. 720.
2- Süleymaniye Ktp. Lala İsmail E. no: 728, eksiktir.
3- Çorum İl Halk Ktp. no: 2132.

24. KASÎDE-İ EMÂLİYE ŞERHİ

Baş : يقول العبد في بدء الامالي لتوحيد بنظم كاللآلي مرتبة عبوديت
Son : الحمد لله على الاتمام والصلاة والسلام على رسوله سيد الانام وعلى اله الكرام
Yazma: Topkapı Sar. Ktp. no: H. 720.

25. MESNEVÎ-İ NUSH VE'L-HİKEM

Din ve Tasavvuf konulu 943 beyitlik Farsça bir mesnevîdir.

Baş : حمد بیحد آن خدای پاك را
آنكه ایمان وامینی خاك را

Son : رحمت حق باد برروح کسی
کاین نصایح را بخواند او بسی

Yazma: Afyon Gedik Ahmet Paşa Ktp. no: 18312/2. MFA(C)546.

B) NAHİFÎ'YE ATFEDİLEN ESERLER

1. Mansûmu'l-lugat

Farsça-Türkçe bir lügattir. Tertibi değişiktir. Meselâ son harfi elif olan kelimeler ilk harflerine göre elifbâî sıralanmışlardır. Farsça kelimenin altına Türkçesi verilmiştir.

Nahifî'ye ait olduğuna dair kayıt sonradan konmuş. Nahifî'ye aitliği ihtiyatla karşılanmalıdır.

Baş : الحمد لله رب العالمين على دين الاسلام وعلى توفيق الايمان وجعلنا من امت محمد

Son : یازی کردن — یابیدن — یاری کردن
Gerinmek — Bulmak — Yarlık eylemek

Yazma: Çorum İl Halk Ktp. no: 1922.

2. Gazavât-ı Nebeviyye: Safayî Tezkiresinde 1000 beyit olduğu ifade edilen bu esere maalesef rastlayamadık (1).

3. Tercüme-i Nehcü's-sülûk : Keşanlı Nahifî Mehmet Çelebi'ye ait olan bu eser, Türk Dili ve Edb. Ansiklopedisi C.6'da Nahifî Süleyman'a ait olarak gösterilmiştir.

4. Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa no: 560'daki eser Külliyât-ı Nahifî olarak geçmektedir. Bu nüshada Nahifî Divan'ı vardır. Ayrıca, Arapça Emâlî Kasîdesi ile efâl-i mükellefîne dair Arapça bir risale vardır.

1) A.C. Yöntem de 1000 beyit kadar olduğunu ve Şeh-nâme vezninde yazıldığını belirtiyor. Hayat Mec, 1927, S 22.

VI. DİVAN NÜSHALARI

A. Karşılaştırmada kullanılan nüshalar

1. E nüshası: Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. no: 2705'te kayıtlıdır. Bu nüshanın Millî Ktp. MFA (A) 4208 numarada kayıtlı mikrofilminden faydalandık.

Şairin ölümüne yakın bir tarihte istinsah edilmiş, sağlıklı bir nüshadır. Mürettep diyebileceğimiz bir Divan'dır. Rübailerden bazıları dinîolduğu için esas yerinde değildir. Bazı Türkçe eklerin imlâsında farklılıklar göze çarpmaktadır. Meselâ kitâbın, cânun, gözlerim gibi. Yani bazen iyelik ekinde "ye" belirtilmiştir.

Bu nüshada 2 tevhit, 23 na't konulu gazel, peygamberin soyu hakkında 1 mesnevî, hırka-i şerif hakkında bir şiir, eshab ve aşere-i mübeşşere hakkında 23 rübai, 8 dörtlük halinde musammat, 10 tahmis, Arapça 1 müstezad, 7 hikmet-nasihat konulu şiir, Arapça 1 münacat, 4 kaside, 18 tarih, Farsça 5 gazel, 196 gazel, 36 kıta, 459 rübai, 2 beyit, 199 matla vardır.

Baş : Sensin ol Hâlık-ı ferd-i bî-çûn
رب سبحانك عما يصفون

Son : Resûlün hâdim-i nat-i şerîfi
Süleymân bende-i Rahmân Nahîfî

İst th: 14 Ramazan 1162 - 6 Temmuz 1749. Yzn: Hacı Mustafa Sıdkı.

Md kd : 99 yk, 263X148-208 X 83 ölç, rika yz, 27 st, âbâdî taklîdî kt, 1, 10, 20, 23, 28, 34, 36, 64, 67, 93. yaprakların başlıkları tezhipli, kırmızı szb, yaldız cl, koyu kahverengi meşin ct, şemseli, selbekli, zencirekli, köşebendli.

Başta Es'ad Efendi'nin vakıf mührüyle beş hususî mühür basılı ve iki temellük kaydı yazılıdır. Sonunda Nahifî'nin hal tercemesine dair Faik ve Namî imzalı, Es'ad Efendi no: 2890'da kayıtlı eserin sonundakiyle aynı not var.

2. Y nüshası : Süleymaniye Ktp. Yahya Tevfik no: 307'de kayıtlı nüshadır. MFA (A) 1526'da kayıtlı mikrofilminden faydalandık.

3 tevhit ve münacât, 1'i Arapça 8 na't, hırka-i şerif manzume-

si, ilahîler başlığı altında 26 şiir, 3 muamma, eshab ve aşere-i mübeşşere hakkında 26 kıta ve rübai, dörtlük olarak 2 musammat, Camî'ye nazire 2 gazel, 6 tahmis, peygamberin soyu hakkında 1 mesnevî, Farsça 6 gazel, 4 kaside, 18 tarih, 213 gazel, 2'si eksik 220 rübai, 243 kıta, 56 matla vardır. Matlalar nun harfinden başlar.

Baş : Sensin ol Hâlık u ferd-i bî-çûn
رب سبحانك عما يصفون

Son : Resûlün hâdim-i nat-i şerîfi
Süleymân bende-i Rahmân Nahîfî

İstinsah tarihi ve kaydı yoktur. Muahhar bir nüsha olabilir. E nüshasından istinsah edilmiş de olabilir.

Md ta: 126 yk, 207 X 122 - 158 X 69 öç, talik yz, 21 st, aharlı âbâdî taklîdî kt, 44, 48 yapraklar yaldız cl, diğerleri kırmızı, kenarları meşin ct, üstü ebrî kağıt kaplı, miklepli olup tamire muhtaçtır.

Birinci ve son yapraklarda Rumeli Kazaskeri ve Nakibü'l-eşraf Mehmed Sıddık Efendi vakıf mührüyle kütüphanenin resmîdamgası var.

3. M nüshası : Ali Emirî Efendi, Manzum Eserler (Millet Ktp.) no: 428'de kayıtlıdır. MFA (A) 4134'deki mikrofilminden faydalandık.

1 tevhit, 6 tahmis, 4 kaside, 1 beyt, 19 tarih, 216 gazel, 138 rübai, 20 kıta, Farsça 6 gazel vardır.

Baş : Sensin ol Hâlık u ferd-i bî-çûn
رب سبحانك عما يصفون

Son : خواری مجو بجو عزت قدر عاشقان
لوح وفا مشو بشو رسم خطخطای من

İst th : 14 Zilhicce 1336 - 20 Eylül 1917. Yzn : İsmail Hakkı b. Ahmed Şükri.

Md ta : 82 yk, 247 X 187 öç, rika yz, 20 st, beyaz avrupa kt, kırmızı szb, kahverengi meşin ct, kenar sulu.

Başta Ali Emirî Efendi'nin vakıf mührüyle kütüphanenin resmî mühür ve damgası basılıdır.

Sonunda Nahifî ile ilgili not var. E nüshasından istinsah edilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Şiirler seçilerek alınmış, diğer nüshalardaki şiirlerin bazıları alınmamıştır. Ayrıca dinî şiirlerin birçoğuna yer verilmemiştir.

4. H nüshası : Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa Bl.no: 560'da kayıtlı nüshadır. MFA (A) 3576'dan faydalandık.

Tamamen dinî şiirleri ihtiva eden bir nüshadır. Tasnifi değişiktir. Meselâ gazel, kıta ve rübai tarzındaki şiirlerden elif kafiyeli olanlar bir arada verilmiştir. Bunun haricindeki şiirler baş tarafa toplanmış ve matlalar sona yazılmıştır.

1. ve 2. şahıs iyelik eklerinde "ye"ler bazen gösterilmiştir.

Eserin başında Arapça Emâlî Kasidesi ile ef^{c}âl-i mükellefîne dair yine Arapça bir risale vardır. Baş kısmına Küllıyât-ı Nahifî kaydı konmuştur.

Nahifî'nin hatt-ı destiyle olan bir nüshadan müstensahtır. Sağlıklı bir nüshadır.

4 tevhit, 8 na't, 3 musammat (dörtlük), 4 tahmis, Veys el-Karanî ve hırkası hakkında 1'er manzume, peygamberin soyu hakkında 1 mesnevî, eshab ve aşere-i mübeşşere hakkında 21 rübai, Arapça 1 müstezad, 75 gazel, 408 rübai ve kıta, 68 matla vardır.

Baş : O güni görsem ki azm-i kûy-ı cânân eylesem
Ravza-i pâki Habîbu'llâhı seyrân eylesem

Son : Bu cihân içre anun kim eseri bâkîdür
Ölmez ol Hızr-sıfat zinde durur tâ mahşer

İst th: 27 Muharrem 1159 - 19 Şubat 1746. Yzn: Seyyid Halil b. Salih.

Md ta: 74 yk, 221 X 137 - 170 X 92 öç, nesih yz, 21 st, âbâdî taklîdî kt, kırmızı szb, yaldız cl, kahverengi meşin, şemseli, selbekli, zencirekli, miklepli ct.

Başta Hüsrev Paşa'nın vakıf mührüyle kütüphanenin resmî damgası basılı ve Süleyman Faik adına temellük kaydıyla dualar ve üç beyit vardır. Nahifî'nin ölüm tarihiyle ilgili not konmuştur.

5. İ nüshası : İstanbul Üniversitesi Ktp. no: 1692'de kayıtlıdır. MFA (A) 4843'de kayıtlı olan mikrofilminden faydalandık.

H nüshası tarzında düzenlenmiştir. Muhtemelen H'den veya onun istinsah edildiği nüshadan müstensahtır. Sağlıklı bir nüshadır. H'deki yanlışlıkların düzeltildiği görülür. Bestelenmiş şiirler belirtilmiştir. 4 tevhit, 8 na't, 3 musammat (dörtlük), 4 tahmis, Veys el-Karanî ve hırkası hakkında birer manzume, peygamberin soyu hakkında 1 mesnevî, eshab ve aşere-i mübeşşere hakkında 21 rübai, Arapça 1

müstezad, 75 gazel, 409 kıta ve rübai, 68 matla vardır.

Baş : Ol güni görsem ki azm-i kûy-ı cânân eylesem
Ravza-i pâk-i Habîbu'llâh'ı seyrân eylesem

Son : Bî-ivaz eyledün îmân ile teşrîf bizi
Sen zevâlinden emîn it meded ey Rabb-i Ganî

İstinsah tarihi ve kaydı yok.

Md ta : 72 yk, 217 X 141 - 172 X 91 öç, nesih yz, 21 st, abâdî taklidi kt, kahverengi meşin şemseli, selbekli, zencirekli ct.

Başta kütüphanenin mührü ile İslâm'ın şartlarını sayan hece vezniyle bir manzume var.

6 . A nüshası : Ali Emirî Efendi Manzum Eserler no:429'da kayıtlıdır. MFA (A) 4135'deki mikrofilminden faydalandık.

H nüshasından istinsah edilmiştir. Başında "Hilyetü'l-envâr nu^c^ût-ı nebeviyyeye dair Dîvan-ı Nahifî" kaydı var.

4 tevhit, 8 na't, 3 musammat (dörtlük), 4 tahmis, Veys el-Karanî ve hırkası hakkında l'er manzume, peygamberin soyu hakkında 1 mesnevî, eshab ve aşere-i mübeşşere hakkında 21 rübai, Arapça 1 müstezad, 75 gazel, 402 rübai ve kıta, 68 matla ihtiva etmektedir.

Baş : Ol güni görsem ki azm-i kûy-ı cânân eylesem
Ravza-i pâk-i Habîbu'llâh'ı seyrân eylesem

Son : Bu cihân içre anun kim eseri bâkîdür
Ölmez ol Hızr-sıfat zinde durur nâmı

İst th : Muharrem 1337 - Ekim 1918. Yzn: İsmail Hakkı.

Md ta : 76 yk, 255 X 182 öç, rika yz, 20 st, beyaz avrupa kt, kırmızı sbz, arkası bez ct, üstü ebrî kağıt kaplı.

Başta Ali Emirî Efendi'nin vakıf mührüyle kütüphanenin resmî mühür ve damgası basılıdır.

7. P nüshası: Paris Bibliothegue Nationale'de Manuscrits ylc Turcs no: 1033'da kayıtlıdır. Fransa'dan getirttiğimiz mikrofilmden faydalandık.

Bu nüsha Blochet kataloğunda Külliyât-ı Nahifî adıyla geçmektedir. 1b-6b'de Kaside-i Bürde Tercümesi, 6b-20b'de Türkçe Kaside-i

Bürde Tahmisi vardır. Bu eserin sonundaki kayıtta, tahmisi yapanın eliyle 1152 senesinde istinsah edildiği belirtilmektedir. Nahifî, 1151'de öldüğüne göre, kendi elyazısıyla olan bir nüshadan istinsah edilse gerek.

21a-35a'da Farsça Kaside-i Bürde Tahmisi, 35a-38b'de Kaside-i Mudariye Tahmisi, 38b-47a'da Banet Suad Tahmisi ve 47a-209a'da da Divan vardır.

Divan'da; 22 kaside, 396 gazel, 548 rübai, 18 tarih, 31 kıta, 11 tahmis(1'i Farsça), 1 muaşşar, 255 matla, 9 musammat (dörtlük halinde) vardır.

Baş: Nâzihî tercemetü'l-kasidetü'l-mübareke'l-meşhûrete bi'l-Bürde...

Son: Nesim-i feyz ile olsun güşâde gonça-i tabᶜı
Gül-i maᶜnâ ki tâ gül-zâr-ı tabᶜa zîb ü zînetdür

İstinsah tarihi: H.1155.

Müstensih : Mustafa.

Md ta: 209 yk, talik yazı, 25 satır.

B. Diğer nüshalar

1- Ü nüshası: İstanbul Üniversitesi Ktp. no: 215; MFA (A) 4772'de kayıtlı nüshadır.

H nüshası tarzında olup muhtemelen bu nüshadan istinsah edilmiştir. Bu nüshanın tertibi normal divan tarzındadır. Yani kaside, gazel, rübai vs şiirler kendi aralarında tasnif ve tertip edilmişlerdir. Bestelenmiş şiirler belirtilmiştir.

Bu nüshada 4 hasbihal, 15 na't, 1 Veys el-Karanî medhiyesi, 4 münacât, eshab hakkında 19 medhiye, Hazret-i Peygamber'in nesebi, Aşere-i Mübeşşere isimleri, 1 ilâhî, 4 tahmis, Arapça 1 müstezad, 59 gazel ve ilahî, 316 rübai, 39 beyit vardır.

Baş : Bedenünden dahi dûr olmadan ey dil cânun
İştigâl eyleyegör tâᶜatine mevlânun

Son : Döner bûs itmege her lahza ol pây-ı dil-ârâyı
Aceb mi ser-nigûndur dis eler cennetde Tûbâyı

İstinsah tarihi ve kaydı yok.

Md ta : 69 yk, 242 X 165 - 189 X 110 öz, nesih yz, 21 st, abadî taklidi kt, yaldız bk, kırmızı sbz, yaldız ol, etrafı meşin ct, üstü mor renkte kabartmalı kağıt kaplı.

Başta kütüphanenin resmî mührü basılı ve iki nazım iki yıl tarihi ve iki temellük kaydı yazılı ve Mehmed Emin adına bir mühür basılıdır (1).

2- K nüşhası: İstanbul Üniversitesi Ktp. İbnülemin Kolleksiyonu No: 3326'da kayıtlı nüshadır.

25-74. varaklar arasındaki şiirler Nahifî'ye aittir. Kânî hattı ve nesih yazıyla 1203 tarihinde yazılmıştır.

3- N nüshası: İstanbul Üniversitesi Ktp. İbnülemin Kolleksiyonunda 9499 numarayla kayıtlı nüshadır.

Müstakımzade'nin talik hattıyla olan bu eser Nahifî'nin gazellerini ihtiva etmektedir.

4- Ş nüshası: Süleymaniye Ktp. Mihrişah Sultan no: 399'da kayıtlı nüshadır. MFA (A) 3913'te mikrofilmi vardır.

Külliyat niteliğindeki bu eserde Nahifî'nin müstakil bazı eserleriyle her türden şiirleri vardır.

5- L nüshası: Süleymaniye Ktp. Halet Efendi no: 763'te kayıtlı eserde kasideleri vardır.

6- T nüshası: Türkiyat Entitüsünde 201 numaralı tezdir. Bu tezde Fahri Bilge'ye ait Divan nüshasından alınan gazeller yazılmış ve A. Gölpınarlı'ya ait Gazeliyât-ı Nahîfî'den eklemeler yapılmıştır. Bu iki nüshadan, şairin 250 gazeli tezi yapanın hattıyla istinsah edilmiştir.

Fahri Bilge'ye ait nüsha 111 varak olup H.1163'te Çeşmizade Raşidâ Efendi'nin talik hattıyladır. A. Gölpınarlı'ya ait nüsha ise Müstakımzade'nin talik hattıyla olup 64 varaktır. N nüshasıyla çok benzerdir.

Bu nüshalardan alınan şiirler dipnotta belirtilmiştir.

7- Yabancı kataloglarda belirtilen nüshalar:

1- Götz M, Band XIII, Nr 395, s. 278'de Divan nüshası kaydedilmektedir. 40 varak olduğu anlaşılan bu nüshada çeşitli ve bilhassa dinî şiirleriyle beraber Kasîde-i Bürde tahmislerinin de bulunduğu anlaşılmaktadır.

---

(1) İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Divanlar Kataloğu.

VII. NAHİFİ'NİN BESTELENMİŞ ŞİİRLERİ

1- "Cemâlin matla^{c}-ı şems-i hidâyet yâ Resûla'llâh" mısraıyla başlayan şiir, Derviş Ali Şirügani (Dede) tarafından evc-ilahî tarzında bestelenmiştir.

2- "Sensin evc-i risâletin mâhı" mısraıyla başlayan şiir, yine Derviş Ali Şirügani (Dede) tarafından evc-ilahî tarzında bestelenmiştir.

3- "Bu gülşende hezâr-ı bî-nevâyım yâ Resûla'llâh"mısraıyla başlayan şiir, Ali Şirügani (Dede) tarafından, rehavî-tevşîh-evsat tarzında bestelenmiştir.

4-"Vücûdun itdi Hak dürr-i yegâne yâ Resûla'llâh" mısraıyla başlayan şiir, Dede tarafından nevâ makamında bestelenmiştir.

5- "Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım" mısraıyla başlayan gazel saba-bus/YS/Y. semai tarzında Dede tarafından bestelenmiştir.

6- "Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım" mısraıyla başlayan gazel, karcıgar/YS/Y. semai tarzında Muallim İsmail Hakkı Bey tarafından bestelenmiştir.

7- "Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım" mısraıyla başlayan gazel,rast/ş/aksak tarzında Sadi Hoşses tarafından bestelenmiştir.

8- "Çıksun ol can kim reh-i aşkında kurbân olmaya" mısraıyla başlayan gazel, Yusuf Dede tarafından evc makamında bestelenmiştir.

9- "Vücûdun rahmet-i Hakdur-Şefâat yâ Resûla'allâh" şeklinde başlayan musammat Yusuf Çelebi tarafından uşşak makamında bestelenmiştir.

10- "Bülbül-i nâlân olup çagırurum dost dost" şeklinde başlayan musammat, Murat Paşa Müezzini Hüseyin tarafından muhayyer-puselik-ilahî tarzında bestelenmiştir.

11- "Bu şeb recâ-yı dil o dil-rübâya söylendi" mısraıyla başlayan gazel, Rifat Bey tarafından k. hicazkâr/Ş/ düyek tarzında bestelenmiştir (Nota örnekleri 1).

12- "Bu gülşende hezâr-ı bî-nevâyım yâ Resûla'llâh" şeklinde başlayan şiir, Âşık Ahmed Efendi tarafından rast, tevsih makamında bestelenmiştir(Nota örnekleri 2)

Nahifî'nin bestelenmiş şiirleri için şu eserlere bakılabilir:

1,2,3 ve 10. maddedeki bilgiler için bakınız: Ergun S.N, Türk Musikisi Ansiklopedisi, 2 Cilt, İstanbul 1943, İstanbul Üniversitesi yayınlarından no: 191, Rıza Koşkun Matbaası.

5,6,7 ve 11. maddedeki bilgilir için bakınız:Kip Tarık, TRT Türk Sanat Musikisi Sözlü Eserler Repertuvari, Ankara 1983.

4,8 ve 9. maddedeki bilgiler, İstanbul Üniversitesi Ktp. 215 ve 1692'de kayıtlı Divan nüshalarından alınmıştır.

12. Maddedeki bilgi ise Türk Musikisi Klâsikleni, İlahiler, Neşre Hazırlayan: Y. Ömürlü-A.R. Sengel, İstanbul 1979'dan alınmıştır.

VIII.VEZİN-KAFİYE

Nahifî bütün şiirlerini aruzla yazmıştır. Aruza hakimdir. Vezin hatalarının çoğu istinsah hatasından doğmuştur. Aruz kalıplarının şiirlere göre dağılımı şöyledir:

Vezin	Kasi.	Gaz.	Kıta	Tarih	Matla	Beyit	Muamma
Fâ'ilâtün(3) Fâ'ilün	9	135	4	16	59	3	-
Fâ'ilâtün(2) Fâ'ilün	-	1	2	-	2		
Fe'ilâtün(3) Fe'ilün	6	75	10	4	74		3
Fe'ilâtün(2) Fe'ilün	1	1	1	2	4	-	-
Fe'ilâtün Mefâ'ilünFeilün	2	2	2	1	2	-	-
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	1	90	3	1	27	-	-
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün	1	66	6	1	17	1	-
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün	2	36	2	1	14	-	-
Mefâ'îlün (4)	5	143	4	10	62	3	-
Mefâ'îlün(2) Fe'ûlün	-	4	1	1	3	-	-
Fe'ûlün(3) Fe'ûl	1	1	2	-	3	-	-
Müstef'ilün(4)	-	1	-	-	1	-	-
Müstef'ilün Fe'ûlün Müstef'ilün Fe'ûlün	-	5	-	-	1	-	-
Müfte'ilün Fâ'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün	-	2	-	-	1	-	-
Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün	-	2	1	-	-	-	-
Mütefâ'ilün (4)	-	1	-	-	-	-	-
Müstef'ilâtün Fâ'ilün(2)	-	-	1	-	-	-	-
Müfte'ilün(2) Fâ'ilün	-	-	-	-	1	-	-
Toplam:	28	526	40	37	271	7	3

Nahifî, devrin geleneğine uyarak 3. kitasını hece vezniyle yazmıştır. Musammat ve rübailerin vezni üzerinde ilgili bölümde durulacaktır.

Nahifî'de kafiyeyi oluşturan kelimelerin hemen hemen tamamı Arapça ve Farsçadır. Türkçe kelime ve ekler ancak redif olarak kullanılmıştır.

Nahifî, diğer şairlerimizde de görüldüğü gibi, Arapça ve Farsça kelimelerle beraber her türden Türkçe kelimeyi kafiye olarak kullanmıştır. Meselâ II. tarihte "çenberi-mazharı" ile beraber "dilleri" kelimesini kafiyelendirmiştir. XXVIII. tarihte "kulel-milel-el-gel" kelimelerini kafiye yapmıştır. 506. gazelde "encümeni-yasemeni-beni-kanı" kafiyesini kurmuştur. 324. rübaî; 380, 459, 348. gazellerle mülamma tahmislerde de benzer durumlar vardır.

346. gazelde ise "san-, yan-, usan-, kan-, uyan-, inan-" gibi Türkçe fiilleri kafiye yapmıştır.

Nahifî en çok yarım ve tam kafiyeyi kullanmıştır. Bunun yanında diğer kafiye türlerini de kullanmıştır. Redif ise çokça kullanılmıştır.

IX. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

XVIII. yüzyılın önemli edebî şahsiyetlerinden biri de Nahifî Mehmet Süleyman'dır. Asıl şöhretini manzum Mesnevî Tercümesi ile yapan şairin, başta Divan olmak üzere diğer eserlerinde güzel söyleyişler vardır.

Devrinin tezkirecilerinden Salim onu, "Bir şair-i mahir-i muvaffak-ta'bir" olarak tarif eder. Safayi ise tezkiresinde, zamanın "taze-gûyan" şairlerinden saydığı Nahifî'nin şiirlerini "âşıkâne, esîs, dil-pezir ve selîs" olarak nitelendirir. Daha sonraki tenkitçiler de buna benzer ifadeler kullanmışlardır. Mehmet Celâl, onun şiirlerini, ince hislerin ve âşıkane fikirlerin aksettiği bir ayna olarak değerlendirir (1).

Şiirlerinin büyük bir kısmı, Safayî Tezkiresi'nde de ifade edildiği üzere dinî konuludur. Şair bu tür şiirlerinde Allah'ın yüceliğini, mağfiretinin çokluğunu, sıfatlarını; peygambere, ailesine, eshabına duyduğu sevgiyi, şefaatına nail olma isteğini sade ve samimî bir şekilde ifade eder. Şair bu yolda bütün nazım şekillerini denemiştir.

Nahifî, yazdığı dinî şiirler dolayısıyla Farsça ve bilhassa Arapça ibarelere çokça yer vermiştir. Bunun yanında terennüm ettiği tasavvufî fikirler, bilinen mütearifelerdir. Dünyanın faniliği, ahirete hazırlanmanın gerekliliği, Allah'a yönelip aşağılık hal ve hareketlerden uzak durma, tevekkül, sabır ve kanaat onun her zaman üzerinde durduğu fikirlerdir. Şair bu fikirlerinde son derece samimîdir. Onun, söylediklerini hazmetmiş, olgun bir kişi olduğunu zamanında yazılmış biyografi kitaplarından da anlıyoruz. Devrinde "derviş-siret","pâk-tıynet" olarak anılmıştır (2).

Nahifî'de 17. yüzyıldan başlayarak Divan şairlerini etkileyen Sebk-i Hindî tarzının izlerini görmek mümkündür. Atasözleri, deyimler, tekerlemeye benzer halk sözlerini kullanmak bu tarzın esaslarındandır (3). Aynı çağlarda yaşamış olan Nabî ve Sabit gibi şairler yanında Nahifî de atasözleri, deyimler ve İstanbul ağzındaki

---

1) Mehmed Celâl, Osmanlı Edb. Numuneleri.
2) Es'ad Ef. 2890. 3) **Fahir İz**, Türk Edebiyatında Nazım.

kelime ve tabirlere şiirlerinde çokça yer vermiştir. Bu konuda İrsal-i mesel ve Deyimler bölümlerine bakılmalıdır. Ayrıca onun:

Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım
Kurbanın olam var mı benim bunda günâhım (G.323)

beyti belki de :

Saçımda siyâhım var
Bülbül gibi âhım var
Göz gördü gönül sevdi
Benim ne günâhım var

gibi halk manilerinden aksetmiş deyişlerdir (1).

Yine Sebk-i Hindî'ninözelliği olan tenasüp, hüsn-i ta'lil gibi sanatları(2) Nahifî de çokça kullanmıştır. Gördüğü bütün hadiselere başka ve güzel bir sebep bulma, onda bir alışkanlık hâlindedir:

Fikr itmededür heybetini Beyt-i Hudânun
Bîhûde degül ditredügi kıble-nümânun (Mat. 156)

Nahifî, manzumeden ziyade mısra ve beyit söylemenin sırrını varmış bir şairdir(3). Gazelleri ve bilhassa matlaları bu yönden çok kuvvetlidir. Gerçi zarifane ve ustalıkla söylenmiş yek-avaz gazelleri de vardır. İşte birkaç yek-avaz gazelinin matlaı:

Kanda varsa âşık-ı bî-çâre cânânın arar
Derd ile bîmâr olan elbette dermânın arar (G.121)

Seherde başlayup âh ü figâne ey bülbül
Seninle aglayalım yana yana ey bülbül (G.314)

Nahifî, Nabî ve Sabit gittiği hikemiyat vadisinin yolcularındandır. Hikmetli söz söylemek, nasihat vermek Nahifî'de bir tutku hâlindedir. Kaside, gazel, rübaî, kıta ve matlalarından, tamamı nasihat ve hikmete ayrılmış olanları bulunmakla beraber, başlangıcında aşk terennüm edilen gazellerinin bile son beyitleri nasihat ve hikmet doludur. Meselâ 454,455,456,457. gazeller böyledir. Bu konuda Nasihat ve Hikmet Beyitleri bölümüne bakılmalıdır.

Yine Sebk-i Hindî'nin bir özelliği olan mücerret mefhumları muşahhaslarla beraber kullanmak Nahifî'de de vardır. Meselâ ruh-ı ümîd (G.105.1), hâk-pûş-ı hasret (G.143.4), reng-i hᵛâb (G.50.3)gibi.

1)N.S.Banarlı , R. Türk Edb. Tar. 2)F. İz, Türk Edb. Nazım.
1)N.S.Banarlı , R. Türk Edb. Tar.

Lâle Devri'ni yaşamış olan ve devlet adamlarının düzenlediği eğlencelere devam ettiği söylenen (1) şairin, şiirlerinde bunlardan hiç söz etmemesi ve o devirde rağbet edilen bir nazım şekli olan şarkıya iltifat etmemesi günlük hayatın ihmal edilmesine hamledilebilir.

Aşk ve şaraba ait şiirlerinde ince his ve hayallere rastlamak mümkündür. Divan şiirinin kalıpları içeresinde yeni hayaller kurabilmiş bir şairdir.

Nahifî, sağlam ve sade bir Türkçeyle gönlünün derinliklerinden kopan duygulara yer vermiştir. Arapça ve Farsça kelimelerle kurulan tamlamalar, dilinin sadeliğini ve güzelliğini bozacak kadar uzun ve ağır değildir. Nahifî, gazel, rübaî ve matlalarda başarılı olmuş bir şairimizdir.

Nahifî'nin kasidelerindeki üslûp, onun şiirinin değişme ve gelişme gösterdiğini düşündürmektedir. Meselâ ilk dönemlerinde yazdığı anlaşılan XXVI. kasidede doldurma beyitlerle Arapça ve Farsça 14 beyit vardır.

Kasidelerinin çok azı, şeklinin özelliklerini taşır: VIII, XIX, XXIII, XXIV. kasideler. Diğer kasidelerinde girizgâh, fahriye, dua gibi bölümler yoktur. XXVIII. kasidenin girizgâh bölümünde kendini överek değişik bir yol denemiştir.

Bahariyye olan VIII. kasidenin girizgâhında yaptığı tasvirler son derece canlıdır.

Kasidede Nef'î, kendinden sonraki bütün şairler gibi Nahifî-yi de etkilemiştir. XIX. kaside Nef'î'nin meşhur terci-i bendine nazire sayılabilir.

Gazelde şairin etkilendiği üstadlar arasında Baki ve Fuzuli vardır. Bakî'den hürmetle bahseden şair, onun "saf saf" redifli gazelini başarılı bir şekilde tahmis ve tanzirle bu etkiyi ortaya koymuştur. Ayrıca Nahifî'nin Bakî'ye nazireleri vardır:

Bakî: Tîr-i gam-ı nigâr ile ten pâre pâredür
Şemşîr-i cevr-i yâr ile dil yâre yâredür

Nahifî: Dil hasretünle lâle-sıfat dâg u yâredür
Çeşmüm misâl-i gonçe-i gül pâre pâredür

Bakî: Hecr-i lalinde demâdem göz yaşı mey-gûn olur
Dîde dilden dil hadeng-i gussadan pür hûn olur

---

1) İ.H. Uzunçarşılı , Osmanlı Tarihi, IV.C, 1.Kısım.

Nahifî: Seyr-i bâg itsem eger sensiz gönül mahzûn olur
Serve bakşam hecr-i kaddünle gözüm pür-hûn olur

Bakî : N'ola gelse dil-i mecrûha derd-i dil-rübâdan haz
İder haste ne denlü nâ-ümîd olsa devâdan haz

Nahifî: Reh-i aşk içre ey zâhid kim iderse vefâdan haz
Gerekdür ana kim cânâ ide cevr ü cefâdan haz

Bakî : Aglayup inlemeden derd ile dûlâb gibi
Oldı çehremde yaşım yolları mîzâb gibi

Nabî : Bulsa her kanda ki bir sâf-dili âb gibi
Dil-i ser-geşte döner üstüne dûlâb gibi

Nahifî: Aglaram rûyumı hâk üzre sürüp âb gibi
İnlerüm mihnet-i hicrân ile dûlâb gibi

Bakî : Bildin mi sende kendünü ey bî-vefâ nesin
Âşûb-ı dehr ü fitne-i devr-i zamânesin

Nahifî: Bir nahl-i tâze bir sanem-i bî-bahânesin
İnsâf odur ki hüsn ile şâhım yegânesin

Fuzulî tesirini ise duygu ve manada görmek mümkündür. Şu beyit Fuzulî'nin meşhur karşılaştırmasını tekrarlıyor:

Ey Nahîfî bana ta rûz-ı ezelde dedi Kays
Aşka benden dahi a'lâ senin istidâdın (G.284.5)

Fuzulî'ya yazdığı naz̧ireler ise şöyledür:

Fuzulî: Ey olup Mirâc bürhân-ı uluvv-i şân sana
Yere inmiş gökden istikbâl içün Fürkân sana

Nahifî: Bir ser ü bir cân nedir kim olmaya kurbân sana
Yâ Resûla'llâh fedâ olsun hezârân cân sana

Fuzulî: Yakma cânum nâle-i bî-ihtiyârumdan sakın
Dökme kanım âb-ı çeşm-i eşk-bârımdan sakın

Nailî: Pâk-dâmen bir gül-i tersin gubârımdan sakın
Şulesin âb-ı dü çeşm-i eşk-bârımdan sakın

Nahifî: Bir gül-i nevrestesin âh-ı hezârımdan sakın
Nev-cevânım nâle-i bî-ihtiyârımdan sakın

Nahifî: Hâtır-ı mahzûnumu yıkma gubârımdan sakın
Gel derûnum cevr ile yakma şerârımdan sakın

Nahifî'nin, mutasavvıf şairlerden Nesimî'ye nazire sayılabilecek bir şiiri vardır:

Nesimî: Sen bana yâr ol ki gönlüm bir dahı yâr istemez
Gönlümün dil-dârı sensin özge dil-dâr istemez
Nahifî: Gül yüzün seyr eyleyen âlemde gül-zâr istemez
Andelîbi gör ki gülden gayri bir yâr istemez

Mevlevî şairlerimizden Cevrî'nin şiirlerine nazire sayılabilecek şiirleri şöyledir:

Cevri : Başladıkça cünbiş-i nâza o çeşm-i dil-firîb
Çâk olur ceyb-i tahammül dâmen-i sabr u şekîb
Nahifî: Cân u dilde hasretünle kalmadı sabr u şekîb
Arz-ı dîdâr et ne var ben mübtelâya ey habîb
Cevrî : Çeşmi şarâb-ı nâz ile ıyş ü remindedir
Diller hemân o gamze-i hûnî gamındadır
Nahifî: Âlem egerçi ol şeh-i hüsnün gamındadır
Âlem yıkılsa yok haberi âlemindedir

Nabi ve Sabit'e yazdığı nazirelerde hem hikmet hem de aşk vardır. Nahifi, Nabî'nin çeşitli gazellerine nazireler yazarak gördüğü etkiyi ortaya koymuştur. Nabi'nin "diyerek" redifli gazelini başarılı bir şekilde hem tahmis hem de tanzir etmiştir.

Nabî: Ma^c^nâ-yı sitem zâhir iken reng-i lebinden
Kâdir miyiz ammâ ki su'âle sebebinden
Nahifî: Kasdın biliriz gamze-i âşûb-feninden
Bir söz mi çıka yohsa o mâhun deheninden
Nabî: Veremez şûr-ı dü tâ benlerin âvâzeleri
Leb-i hûbâna karîn olmasa âgâzeleri
Nahifî: Sûz-nâk olsa n'ola bülbülün âvâzeleri
İtdigi nagmede uşşâkdır âgâzeleri
Nabî : Anda mey-nûşum ki sâgar sâgar-ı güldür bana
Fenn-i mey-h^v^ârîde gam üstâd-ı kâmildür bana
Nahifî: Rüstem-i ışkam cihân merd-i mukâbildür bana
Arsa-i kahrumda a^c^dâ hasm-ı gâfildür bana
Nabî : Ruhında bâdeden yârün ki âb ü tâb olur peydâ
Derûnumda benüm bir ma^c^den-i sîm-âb olur peydâ
Nahifî: Cebînünde ne dem hışm ile pîç ü tâb olur peydâ
Dil-i deryâ-hurûş-ı gamda bin gird-âb olur peydâ

Nabî : Ol ârzûnun itme heves cüst ü cûsına
Kim hâsidün mü'eddî ola güft-gûsına
Sabit : Bir vâsıl olmışı bulamaz ârzûsına
Münkirlerün vesîle budur güft ü gûsına
Nahifî: Hussâd-ı asrun nazar itme güft ü gûsına
Şîr iltifât ider mi kilâbun gulûsına
Sabit : Açılmaz idi hâtır-ı nâ-şâd-ı andelîb
Îde müsâdif olmasa feryâd-ı andelîb
Nahifî: Geldi bahâr erişdi dem-i dâd-ı andelîb
Şâd oldı şimdi hâtır-ı nâ-şâd-ı andelîb
Nabî : Çemende cûy-veş bu cüst ü cûlar hep senünçündür
Meyân-ı bülbülânda güft-gûlar hep senünçündür
Nahifî: Bu âh ü nâleler bu hây u hûlar hep senünçündür
Bu denli cüst ü cûlar güft ü gûlar hep senünçündür
Nabî : Tahsîl-i kâma olmasa da ragbetüm benüm
Elbette pîş-i pâya gelür kısmetüm benüm
Nahifî: Hûn-ı cigerle hâsıl olur işretüm benüm
Rûz-ı ezelde böyle imiş kısmetüm benüm

Mevlâna Müzesi Ktp. no: 5072'deki mecmuada Nahifî'nin İzzetî (?)'ye nazire denilen gazelleri, aslında Nedim-i Kadîm'e naziredir:

Nedim : Mugber gönül cihânda safâ-ülfet olmasun
Tek rûzgâra zerre kadar minnet olmasun
Nahifî : Âşık ümîd-i vasl ile bî-tâkat olmasun
Kâlâ-yı sabrı kimselerün gâret olmasun
Nahifî : Kimse esîr-i keşmekeş-i mihnet olmasun
Bîhûde gerd-i bâdiye-i gurbet olmasun

Nahifî, Rasih'in meşhur şiirine de nazire yazmıştır:

Rasih : Süzme çeşmün gelmesün müjgân müjgân üstüne
Urma zahm-ı sîneme peykân peykân üstüne
Nahifî : H^{v}âba varmış gelmiş ol müjgân müjgân üstüne
Gûyiyâ ser-dâdedür peykân peykân üstüne

Nahifî, devrin büyük şairi Nedimi'i takdir ve tanzir etmiştir:

Nedim : Fitne dil-gîr-şüde gamze-i pür-kînünden
Şûr haşyet-zede çeşm-i sitem-âyînünden
Nahifî : Yok mı bir hüsn-i nazar dîde-i hod-bînünden
Meded öldüm nigeh-i gamze-i pür-kînünden

Nahifî'nin söylediklerinden bazıları üslup ve mana yönünden başka şairlerimizi hatırlatmaktadır.

Daha önce belirtilen (G.284.5) beyitle beraber şu beyit de Fuzulî'nin kendisini Mecnun'la kıyasladığı beyti hatırlatmaktadır:

İnsâf olunsa ben bu kadar mihnet ile hem
Ferhâd ü Kays'a vâdî-i ışk içre gâlibem (G.339.2)

Ayrıca şu iki beyit arasındaki benzerlik de açıktır:

Fuzulî : Öyle ser-mestem ki idrâk itmezem dünyâ nedür
Ben kimem sâkî olan kim ya mey-i sahbâ nedür

Nahifî : Ben şarâb-ı aşk ile ser-mest ü medhûşam bana
Sâkıyâ lâzım degül keyfiyyet-i câm-ı şarâb (G.51.2)

Şu beyit de Bakî'yi hatırlatmaktadır :

Bakî : Kadrüni seng-i musallâda bilüp ey Bâkî
Turup el baglayalar karşuna yârân saf saf

Nahifî : Kem-ter gubârun eyleyeler kühl-i çeşm-i cân
Kadrün Nahîfiyâ biline bir zamân ola (G.444.7)

Bazıları da Neşatî'nin söylediklerine yakındır:

Neşatî : Bâga sensiz varamam çeşmüme âteş görünür
Gül-i handânı degül serv-i hırâmânı bile

Nahifî : Şu^cle-i dûzah olur çeşmüme her gonçeleri
Sensüz âteş görünür sahn-ı çemen-zâr baña (G.34.4)

ve : Bana sensüz ne hâsıl serv-i nâzum seyr-i gülşenden
Nedür farkı yanumda âteş-i hecrünle külhandan (G.380.1)

Selimî (II.Selim)'nin o güzel beytini hatırlatıyor:

Selimî : Biz bülbül-i muhrik-dem-i gül-zâr-ı firâkuz
Âteş kesilür geçse sabâ gülşenümüzden

Nahifî : Bir vech ile kalmazdı eser bâd-ı sabâdan
İtseydi güzer âlem-i aşkun çemeninden (G.373.5)

Ayrıca şu beyit İ.Ali Paşa(Ö.1734)'nın şarkılarındaki söyleyişi andırmaktarır:

Teveccühün ey dil diyâr-ı yâre midür
Bu denlü sûziş ü hasret o gül-izâre midür (G.126.1)

Ayrıca Nahifî Mevlâna'nın Türkçe-Farsça mülemma, Hafız'ın Farsça, Bahayî ve Nâzım'ın Türkçe gazellerini Türkçe tahmis etmiştir. İran şairleri arasında saygıyla söz ettiği Saib'in Farsça bir gazelini yine Farsça tahmis etmiştir.

Molla Camî'nin 3 Farsça, Rûşenî'nin 1 Türkçe na'tini Türkçe tahmis etmiştir. Bu konuda peygambere duyulan sevgide müştereklik söz konusudur. Çünkü M. Camî de peygamberimize çok na't yazmakla tanınmıştır. Bu arada onun Türk şairleri üzerindeki etkisini de unutmamak gerekir. 101 ve 410. gazeller Camî'ye naziredir.

Musammatları Yunus Emre ilahileri gibidir. Bunu devrindeki şairler de kendi de böyle değerlendirmiştir. S. Vehbî, Vekâlet-name-de bunu şöyle açıklamıştır:

Nahifî kim ilâhiyyât-ı Yûnusdan mü'esserdür
Usûl-ı sûfiyânda beste eş^{c}âr-ı firâvânı

Kemâlât ile şimdi câ-nişîn-i ^{c}ârif olmuşdur
Müsellemdür hakîkat nazm u nesr ü fazl-ı irfânı

Zaten şairin kendi de şekle önem vermemiş, duygu ve cezbeye itibar etmiştir:

Cezbe-i şevk-ı visâl
Buldı Nahîfî kemâl
Yûnus u Mısrî-misâl
Çagırurım dost dost (Mus.5.XVII)

Velutluğu ile tanınan Nahifî, mesnevî tarzında büyük küçük birçok eser bırakmıştır. Hakanî Mehmet Bey'in tesirinde kalmıştır (1). Hilyetü'l-envâr'da ondan saygıyla bahseder.

Sadece 3 eserini nesirle yazmıştır. Nahifî, konuları din, tasavvuf ve nasihat olan bu eserlerde orta yolu tutmuştur. Çeşitli eserlerine yazdığı mukaddemelerde süslü ve ağır bir dil kullanmıştır.

Nahifî, kendinden sonraki şairleri etkilemiştir. Şeyh Galip;

Nahîfînün yine ey Gâlib eyle rûhını şâd
Nazirendür budur ancak muhassalı dirler

diyerek 129. gazeline nazire yazmıştır.

Şair Haşmet de onun 35. gazelini tahmis etmiştir:

Âteş-i ^{c}ışk ile dil oldı heves-kâr sana
Yanarak yakılarak didi dil-i zâr sana
Zararım ne benim ey şûh-ı cefâ-kâr sana

Ayrıca, Mehmet Şerif Efendi'nin, onun bir na'tini tahmis ettiğini kaynaklardan öğreniyoruz (2).

1) M.F. Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi.
2) Flugel, s.685.

İ K İ N C İ   B Ö L Ü M

D İ V A N   İ N C E L E M E S İ

D İ V A N   İ N C E L E M E S İ

Nahifî Divanı'ında biz, aşağıdaki konuları incelemeye değer buluyoruz.

A. DİN-TASAVVUF

I.DİN

1.Allah

Nahifî divanında, tevhit ve münacat türünde dört kaside vardır. Bunun yanında gazel, matla, kıta, rübaî ve musammatlarda da Allah'ın ad ve sıfatlarına yer verilir.

Allah'ı ifade etmek için şu ad ve sıfatlar kullanılmıştır:Hâlık, Hak, Allah, Hudâ, Bâkî, Rahmân, Âdil, Müntakım, Hudâvend, Yezdân, Kirdigâr, Hakîm, Gaffâr, Kadîr, Dâdâr, Kerîm, Pervardigâr, Rahîm, Hay, Dânâ, Gafûr, Şekûr, Mâlik, Mâni^{c}, Mu^{c}tî, Kayyûm, Muiz, Kuddûs, Hafîz, Mukît, mevlâ, Rab, âlimü'l-gayb, mennân, sübhân, fâtır-ı arz u sema, darende-i levh u kalem, lem-yezel.

Ayrıca Allah'la ilgili olarak şunlar söylenmiştir: Her şey kudretinin âyâtıdır, her şeyi kudret eli yapar (K.II.1). Yıldızlar, ağaçlar ve güneş, ay zatını takdis ve tesbih ederler(K.II.2). Cömertliği ve lutfu her şeye şamildir(K.II.4). Yıldızlar tesbih tanesi olsa, nimetinin şükrü yapılamaz (K.II.7). Yardımıyla karınca, fil ve Ankayı yener (K.II.13).Noksanlıklardan uzaktır (M.3.II). Mana kapıları zikriyle açılır; yine zikriyle, fikriyle, şükrüyle lisana düzen, deruna şevk ve ruha kuvvet gelir (R.125). Kalp ve gönüllerde gizli ve açık olan her şeyi bilir. İşleri kolaylaştıran ve muradımızı verendir (R.136). Sebeplere tevessül konusunda ise şunu söyler:

Esbâba teşebbügle olursan mukbil
Esbâb-ı huşûli sen müsebbibden bil
Halk eyleyen esbâbı viren makşûdı
Ol Hâlık-ı bî-şerîkdür gayri degil

Nahifî vahdet ve kesret konusunda, vahdetin Allah'a yakıştığı ve kesret gölgelerinin de iradesine bağlı olduğunu bildirir:

Müstevcib-i zât-ı a^c zamundur vahdet
Meslûb-ı kemâl-i vahdetündür şirket
Makdûr-ı meşiyyetün ilâhî eşyâ
Mahkûm-ı irâdetün zılâl-ı kesret (R.95)

Kâinatın yaratılışı da onun şiirine konu olmuştur:

İşrâk idince nûr-ı zât
Geldi zuhûra kâ'inât
Ey Kâdir-i ^c âlî-sıfat
Kuvvet senün kudret senün (M.6.III)

Huda, nem-sirişte toprağı insan ve insanı da iman cevherinin hazinesi yapmıştır (G.1.1)

Nahifî, şiirlerinde samimîbir Müslüman edasında dualar da etmiştir. Hz. peygamber yüzü suyu hürmetine bu âsî ümmetin affını (K.II.11), zorluğun kolay olmasını (K.II.12), ah ü figanına rahmetle magfiretini (K.III. 50 ve 53) istemiştir. İşlerinin Allah rızasına ve dine uygun; adının ehl-i gaza defterinin süsü olmasını (K.XVII.16) dilemiştir.

2.Peygamberler

a) Muhammed: Ahmed, Mahmud, Muhammed, Resulullah, Habibullah, Habib-i Huda, şah-ı kevneyn, fahr-ı cihan, fahr-ı enam, peygamber, şefî^c-i ruz-ı ceza, âlemlere rahmet gibi ad ve sıfatlarla anılmıştır. Nahifî, gerçekten, bir peygamber âşığıdır. Hemen hemen bütün nazım şekillerinde ondan bahseden şiirler yazmıştır. Şiirlerinde onun hayatına, üstün vasıflarına, mucizelerine, ona karşı duyduğu samimî sevgiye yer vermiş ve ondan şefaat dilemiştir:

Onun anıldığı meclis nurla dolar. İnsanlar ve melekler onun hizmetçisidir. Şah ve geda eşiğinin toprağına can atar. Kemal mehtabı, güneşin hemseri ve Huda'nın nurlu mumudur. Hidayet dolunayıdır(K.XVII.1,6,11,13). Sen, Arap'ın övüncüsün, sana Rum ve Acem haset eder. Sana salat ve selâm etmek sevinç ve safa kaynağı, kederi atmak için sebeptir (K.VI .1 ve 11).

Evvel ve âhir bahçesinde kaddi gibi bir serv-i hıraman-ı şefaat yoktur. Ben nedamet çemenzarının coşkun bülbülüyüm, sen de şefaat bahçesinin güzelliğini artıran bir gül-i handansın. Ben isyan pervanesinin hemdemiyim, sen ise şefaat mumunun ışık kaynağısın (K.VII .6, 8 ve 10). Seher nesimi senin tarafından dolaşıp gelse, âşıkların burnu cennet kokusu alarak neşelenir. Ayağının tozu sürmedir(K.VIII.56 ve 57).

Ay, güneş ve felekle onun etrafında hayaller kurmuştur. Hilâl, senin gibi bir serverin halkının tacına bir altın olur(K.VIII.53). Güneş, senin gölgene altın işlenmiş bir taht olur(K.VIII.52). Güneşin etrafa aydınlık saçmasına ise güzel bir sebep bulmuştur:

Ṭokuz ḳat maḥfaẓa içre felek ᶜaks-i ruḥun̄ ṣaḳlar
Degüldür mihr pür-envâr çarḫ-ı çâr-mîn üzre(K.XIII.21).

Gece ve gündüzün meydana gelişini de peygamberle alakalandırarak hüsn-i talil yapmıştır. Şaire göre gece ve gündüz, felek kâtibinin, peygamberin natini temize çekerken yaptığı yanlışları silip yeniden yazmasından ibarettir (R.98).

Nahifî, peygamberin güzelleğine de temas etmiştir. O, güzel huyludur ve soyludur. Yusuf peygamber bile onun güzelliğinden istifade etmiştir(K.XVIII.14,15ve17). Kaşları alın levhasına yazılmış bismillah lafzının medleridir. Senin güzel yüzünde o parlak burun, arşın üzerinde duran nurdan kandildir(K.XIII.6,9) Kaş ve gözle de şahin arasında ilgi kurulmuştur:

Per-i şâhîn-i ḳudsîdür ki oldı lâ-mekân-pervâz
O müjgân-ı dil-ârâlar o çeşm-i dûr-bin üzre (K.XIII.8)

Onun boyun ve yanağının bir gül bahçesini andırdığını düşünmüştür. O sîmîn-gerden üzre yanağının aksi, yasemin üzerine konulmuş gül gibidir (K.XIII.32) Yine yüz güzellik Ka'besi olarak görülürken saç ve sakal da örtü kabul edilmiştir(K.XIII.36).

Mucizelere de yer verilmiş ve bunlar etrafında hayaller kurulmuştur. Mirac, ayın ve kendisinin göğsünün yarılması, gölgesinin yere düşmemesi, bulutun gölge olması, parmağından savaşta su akıtması bunlar arasındadır. Sidre, onun boyuna "Ey mutlu kişi" diyerek şevkle hürmetlerini sundu (K.XI .11). Tuba ağacının ters duruşunu ise peygamberin ayağını öpme arzusuyla açıklıyor:

Döner bûs itmege her laḥẓa ol pây-ı dil-ârâyı
ᶜAceb mi ser-nigûndur diseler cennetde Ṭûbâyı(Mat.240)

Peygamberin sadrının yarıldığında, ayın içinin çâk olduğu belirtilmiştir (R.292). Güneşte güzel yüzünün mihrine hasret ateşi, ayda ise celâl parmağının korkusu olduğu belirtiliyor (G. 410.1). Şakk-ı kamer mucizesi güzel bir teşhise sebep olmuştur:

Lem^c a-i feyż-i ser-engüştünden oldı behre-dâr
Vechi var gögsin gerüp mâh itse ^c arż-ı iftihâr(Mat.70)

Peygamberimizin mucizelerinden biri de gölgesinin yere düşmemesi idi. Şair bunun etrafında şunları söylemiştir: Gölgesi arşın üzerine süstür. Zatının nuru her tarafı aydınlatır. Hak onu nur olarak yarattı. Kadri yücedir, toprak ise aşağıdadır. Ahirette kimsesizlere sığınma yeri olacak. Enbiya arasında benzeri olmadığına şahittir. İşte bu sebeplerden dolayı gölgesi yere düşmez (G.406). İhsan gölgesi doğu ve batıyı müşerref etmiştir(K.XIII. 3)

Ayrıca, onu tasdik etmek dinin gereğidir (K.X .11) inancına yer verilmiştir. Âl-i İmran suresi 31. ayete telmihle, Allah'a itaat etmenin, ona itaat etmeye bağlı olduğu belirtilmiştir(G.100.6)

Nahifî, peygamberle ilgili şiirlerinde ondan istediklerini, na't yazmasının sebeplerini de ifade etmiştir : Şefaatıyla valideyni, kardeşleri ve soyunun magfirete ulaşmasını diliyor (K.VIII.82). Onun şefaatıyla ahirette kimsesiz kalmamak, bu sebeple hesabı kolay vermek, sırat korkusu çekmemek vs. şiirlerinde çokça konu edilir. Aşkla söylenen na'tin birçok şeyi duygulandıracağını da bilir:

Rûḥ-ı Ferhâda eger ^c ışḳ ile ta^c lîm itsem
Na^c t-i şîrînini yanınca oḳurdı küh-sâr (K.VIII.112)

Nahifî, peygambere karşı duyduğu samimî sevgiyi şöyle dile getiriyor:

Sizden ey zümre-i ḥuccâc budur maḳṣûdum
Çün varup ravża-i ẕî-şâna ṣalavât eyleyesiz

^c Azm-i râh itdigümüzde ṭaraf-ı ḥażretüñe
Ḳaldı ḥasretle Naḥîfî-i ġarîbüñ diyesiz (Kıt.13)

b) Diğer peygamberler: Divanda en çok adı geçen peygamber Yusuf'tur. Yakup, Süleyman, Musa, İsa ve Halil (İbrahim) peygamberlerin de adı geçer.

Sevgili güzelliğinden dolayı Yusuf olarak kabul edilmiştir. O Yusuf yüzlünün ayrılığıyla âlem bana zindandır. Bu sebeple Mısırda Aziz olsam bile gönlüm rahat değildir (G.119.2). Yine sevgiliyi

Yusuf'a benzetirken kendi evini de Beytü'l-hazen olarak görüyor. E-vinin kapısının açılmasını ise yaka yırtmak olarak vasıflandırıyor:

O Yûsuf-ṭalᶜatün ümmîd-i teşrîf-i ḳudûmıyla
Der-i Beytü'l-ḥazen âmâde-i çâk-i girîbândur (G.120.3)

Şair,kendi halinin Yusuf'un başından geçenleri çağrıştırdığı kanaatindedir:

Naḥîfî ehl-i Mıṣra vaṣf-ı ḥâl-i ḥâlet-engîzün
Nümûdâr-ı cefâ-yı ser-güzeşt-i Mâh-ı Kenᶜândur (G.119.6)

Gönül, sevgiliden gördüğü ilgi sebebiyle kardeşlerinin hasedini kazanmıştır. Gönül Yusuf'tur ve kabir kuyusuna girerek yücelir:

ᶜAceb mi çâh-ı ḳabre girmedikçe bulmasa rifᶜat
Naḥîfî Yûsuf-ı dil rûz u şeb maḥsûd-ı iḫvândur (G.150.7)

Yakup ile sevgiliye hasret duyan ve hüzünlü olan gönül arasında ilgi kurulur. O da Yakup gibi çok göz yaşı döker:

Yaᶜḳûb-veş o dil ki ġamunla ᶜalîl olur
Cûy-ı sirişk-i dîdesi maḥsûd-ı Nîl olur (G.149.1)

Bahar mevsiminde gezip dolaşmak gerekir. Çünkü bu mevsimde ev, insana Beytü'l-ahzen gibi gelir:

Bahâr eyyâmı geldi ᶜazm-i gül-zâr itmek ister dil (K.XXIV.
Bu demlerde baña Beytü'l-ḥazendür künc-i ġam-ḫᵛâne 32)

Şair, mana sultanı olmakla övünürken Süleyman ve mühr kelimelerini kullanır:

Perî-rûyân-ı maᶜnâ olmada maḥkûm-ı fermânuñ
Naḥîfî ṭabᶜ-ı pâküñ gûyiyâ mühr-i Süleymândur (G.151.7)

Şair, Kaymakam Ahmet Paşa'yı övmeyi, karıncanın Hazret-i Süleyman'a vermesine benzetiyor:

N'ola dil vaṣfuñı eyler bu ḳadar elṭâfa
Tuḥfe ᶜarż itdi Süleymâna niçe şerm ile mûr (K. XXVII.34)

Yeni yapılan bir kasrın havadar olması, saba rüzgârını esmesi, Süleyman peygamberin tahtının getirilişini hatırlatır :

Gören âmed-şüd-i bâd-ı ṣabâyı her ṭarafdan dir
Nümâyân bunda ḥaḳḳâ cilve-i taḫt-ı Süleymânî (T.XX.3)

Nahifî, şairliğiyle övünürken kaleminin Musa peygamberin asası gibi mucizeler gösterdiğini ifade etmiştir:

Ḥâlâ menem ol muᶜcize-kâr-ı maᶜnâ
Ser-beste baña siḥr-i ḥalâl-ı şuᶜarâ
Çok sâḥire iᶜcâz-nümâlıklar idüp
Oldı ḳalemüm hemçü ᶜaṣâ-yı Mûsâ (R.28)

İsa peygamber İsa ve Mesihâ diye geçer. Şair övünürken onun ölüleri diriltmesine telmih yapar:

ᶜİsâ-nefesüm ki feyż-i güftârum ile
Maᶜnîde niçe mürdeler itdüm iḥyâ (R.27)

Şair, kendi şiirinin takdir edileceğine de inanmaktadır:

Bu naẓm-ı dil-keşi görse Mesîḥâ şübhesiz dirdi
Naḥîfînüñ bu feyż-i nuṭḳ-ı rûḥ-efzâlarındandur (G.127.9)

Saidâ Efendi ise İsa peygamberin nefesi arasında da ilgi kurar:

Cenâb-ı şeyḫ-i kâmil âb-ı rûy-ı Nakş-bendî kim
Gül-i enfâs-ı pâki nefḥa-perdâz-ı Mesîḥâdur (G.140.7)

Sevgilinin yanağı güldür. Aşık da bu güle vurgundur. Böylece âşık, aşk ateşine düşmüştür. Halil İbrahim Peygamber de ateşe atılmıştı da ateş ona Allah'ın emriyle gül bahçesi oluvermişti (G.149.4).

3. Çehar yar ve Aşere-i mübeşşere

Dört büyük halifeden hem müstakil olarak hem de Aşere-i mübeşşere ile birlikte hürmetle bahseder. Onlardan peygamberin ve dinin dört direği olarak bahsedilir:

Çâr erkân-ı ᶜuluvv-i ḥarem-i rifᶜatidür
Ḥâṣılı bezm-i şerîfinde anuñ yâr-ı çehâr (K.VIII.39)

Dört büyük halifenin adı, hafızalarda kolay kalsın diye adları manzumeleştirilen Aşere-i mübeşşere arasında da geçer. Bunlar: Ebu Bekr, Ömer, Osman, Ali, Sa'd, Said, Abdurrahman, Ebu Ubeyde, Zübeyr, Talha (r.a.)'dır.

Miraci hiç tereddütsüz tasdiki sebebiyle Sıddîk; adalet, doğru söz; haya, cami-i Kur'an; cesur, kahraman, Haydar gibi vasıf ve lakaplarla anılırlar.

Ayrıca Talha irşad, Zübeyr şecaat, Sa'd okçuluk, Said peygambere hizmet, Abdurrahman cömertlik, Ebu Ammare Hamza şecaat ve hayırlı şehid, Abbas şeref menbaı gibi özelliklerle anılmışlardır. Peygamberimizin, Ebu Ubeyde için "Eminü'l-ümmet" buyurduğu belirtilmiştir.

4. Âl ve eshab

Peygamberimizin eşi, kızı ve çocuklarından bahsedilir. Aile fertleri için o ayın yıldızlarıdır denir (K.VIII.50). Hz. Hatice kadınların şerefi (R.1), Hz. Fatma cennet kadınlarının efendisi (R.2)

dir, denir. Hz Hasan ve Hüseyin mazlum şehitler, şehitler başı diye tanımlanırlar. Onlar, güzel ahlâk sahibi, seyyitlik gülşeninde iki dikensiz gül, Zehra'nın göz bebeğidirler(K.VIII47,48). İbrahim de şehzade-i peygamber diye geçer.

Hazret-i Bilâl, Habeşli olması sebebiyle kemal yanağının beni olarak vasıflandırılır:

Dâġ-ı ᶜışkunla olup merdüm-i çeşm-i ᶜâlem
Hâl-i ruhsâr-ı kemâl oldı Bilâl-i Habeşî (G.490.5)

Hasan bin Sâbit, peygambere kaside sunmuş olmasıyla anılır.

5. Veys'el-Karanî ve hırka-i şerif

Tabiînin büyüklerinden olan Veys, peygambere duyduğu sevgi ve kendisine hediye edilen hırka sebebiyle anılır.

O, peygambere âşıktır, şefkat ve vefa kaynağıdır. Peygamberin dişinin kırıldığını duyunca, ona uymak için dişlerini aşkla feda etti. Peygamberin hırkasıyla yüceldi. Evliya zümresinin başıdır (K. XV .2,3,5,8). Hırka-i şerif hakkında ise şöyle demiştir:

Kaᶜbedür zât-ı şeref-güster-i fahr-ı ᶜâlem
Ana pûşîde olan kisve-i aᶜzamdur bu (K.XVI .3)

6. Âhiretle ilgili mefhumlar

Kıyamet, cennet, cehennem, yevmü'l-arasat, mahşer gibi kelimeler Allah'ın huzurunda hesap verileceği ve bu hesaba hazırlıklı olmak gerektiği inancına dayanır. Yevmü'l-arasatta peygamberden şefaat ister (G.65.5).

Mahşer günü eller ve ayaklar kişinin yaptıklarına şahit olur:

Yâd kıl ol güni oldukda dehânun memhûr
Dest ü pâ itdigün aᶜmâle güvâh olsa gerek (G.287.5)

O gün Allah'ın adaleti karşısında herkes eşittir:

Ol zamân kim pîş-gâh-ı ᶜadl-i mevlâda tamâm
Bir ola mûr u Süleymân bir ola şâh ü gedâ (K.V .69)

Mahşer günü, canlı bir şekilde şöyle tasvir edilir:

Ol dem-i vahşet-fezâ kim cümle vâ-nefsî diye
Pür olur sahrâ-yı mahşer âh ü vâveylâ ile (K.XI .39)

Hazırlıklı olmayan insanın hali mahşerde perişandır:

Tâb-ı germâbeye sabr eylemeyen bir lahza
Niçe tâkat getürür sûzişine nîrânun (K.III.40)

Kıyamet günü güneş ve ayın ışığının kaybolması gibi hadiseler olacaktır. Gök yüzünün süsü olan güneş kaybolacaktır (K.III.9):

Ḳalmaya bir gün ola ṣafḥa-i gerdûn üzre
Eṯer-i mihr-i münîr ile meh-i ġarrânuñ (K.III.10)

Aşk ve sevgili ile ilgili olarak kıyâmet, haşr, Elest, rûz-ı hisâb kelimeleri geçer. O kıyâmet-kad sevgili vuslatı hep yarına bırakır. Bu ise âşığın hiç de hoşuna gitmez:

Viṣâlin eyledi mevḳûf-ı maḥşer ol ḳıyâmet-ḳad
Beni öldürdi işte ârzû-yı vaᶜde-i ferdâ (G.22.3)

Ḳıyâmetdür ider ḥaşr olmaġı taᶜlîḳ ferdâya
Şikâyet ol perînüñ vaᶜde-i ferdâlarındandur (G.127.2)

Sevgili âşığa hep cevr ü cefa eder ama bir de hesap günü var:

Şimdi cevr-i bî- ḥisâb eylersin ammâ bilmiş ol
ᶜÂşıḳ-ı şeydâ senüñle söyleşür rûz-ı ḥisâb (G.51.3)

Aşk neşvesi Nahifî'de hiç eksik olmamıştır:

Naḥîfiyâ n'ola keyfiyyetüñ müdâm olsa
Bu neşve sende daḫı neşve-i Elestündür (G.138.5)

7. Namazla ilgili mefhumlar

Âşık çok acılı, çok göz yaşı döken ve belâ denizine düşmüş biridir:

Sirişk-i terle vużû' eyleyen ciger-ḫûna
Meyân-ı baḥr-ı belâda namâz lâzımdur (G.102.5)

Âşık, vuslata cenaze namazında da olsa razıdır:

Âḫir nefesde saña vaṣiyyet Naḥîfiyâ
Ol şâh-ı ḥüsne söyle yetişsün namâzuma (G.433.7)

Âşığın aklını başından alan kâmet kelimesi tevriyeli olarak kullanılmıştır:

Ḫırâm-ı nâz ile ḳaddüñ cihâna âfet eylersin
Gelürsin câmiᶜe ᶜuşşâḳa ᶜarż-ı ḳâmet eylersin (Mat.206)

Göğün sazende ve şarkıcısı olan Zühre yıldızı, sabah namazından önce minarelerde okunan ilahileri ve ezanı çekememektedir:

Reşk itmededür şâm ü seḥer Zühre-i gerdûn
Âvâze-i temcîd ile gülbâng-i eẕâna (K.XII.9)

Ramazanda, minarelere konan kandiller, havradaki kemer süslerine benzetilmiştir:

Döndi yine ârâyiş-i ḳandîl-i minâre
Ḥavrâda olan naḳş-ı kemer-bend-i meyâne (K.XII.6)

8. Oruç ve bayramla ilgili mefhumlar

Sevgiliden ayrılık ve onun azalarıyla oruç ve orucun etkileri arasında ilgi kurulmuştur. Sevgiliye kavuşmayı bekleyen âşık, iftar vaktini bekleyen ve bu arada açlığın tesiriyle esneyen oruçlu gibi gösterilmiştir:

Ḫamyâze-rîz-i rûze-i hicrânunam senün
İtsem ᶜaceb mi ben daḫı her dem recâ-yı ᶜıyd (G.92.3)

Sevgiliden ayrı olan âşığa, aynı oruçlu gibi eğlenmek, yemek içmek, işret etmek haramdır:

Çün rûze-dâr-ı hecrüne ᶜişret ḥarâmdur
İtmem dil-i ḥazînümi ẕevḳ-âşinâ-yı ᶜıyd (G.92.4)

Muharrem ayı Kerbelâ faciasından dolayı matem ayıdır. Bu ayda oruç da tutulur. Bayramda sevinçli olması gereken âşık, hicrandan dolayı yas tutmaktadır:

Mâtem-i hecrünle giryânuz Naḥîfî-veş yine
Rûze-i mâh-ı muḥarrem oldı gûyâ ᶜıydimüz (G.220.7)

Sevgilinin vücudu oruç sebebiyle hilâl olmuştur. Ay ona haset eder. Sevgiliyle beraber iftar vaktinden önce gezip dolaşma, âşık için Kadir gecesi gibidir:

Żaᶜf-ı ṣavm ile ḳaşun gibi hilâl oldun ise
Nûr-ı maḥż ile tenün reşk-i meh-i bedr oldı

Vaḳt-i ifṭâr temâşâsı cemalünle senün
ᶜÂşıḳa her gice gûyâ ki şeb-i Ḳadr oldı (Kıt.37)

Ramazan ayı bereket ayıdır:

İşrâb iderek meymenet-i maḳdem-i pâkin
Peyk-i bereket müjde ider ḫâne-be-ḫâne (K.XII.4)

Âşık vuslatı ancak can nakdini vererek alabilir. Bu sebeple sevgiliye kavuşma sanki kurban bayramıdır:

Olur ᶜuşşâḳ ṣaf ṣaf ṭâlib-i bismil-geh-i ᶜışḳı
O mâhun gûyiyâ hengâm-ı vaṣlı ᶜıyd-ı ḳurbândur (G.150.4)

9. Hacla ilgili mefhumlar

Bu bölümde Kâbe ile ilgili düşüncesi, hac vecibesini yapma isteği, hacla ilgili yerleri veren beyitleri işlenmiştir. Hac ibadetini yerine getiren hacılara karşı şu duygular içerisindedir:

Gâh eşk-i dîde geh ḫûn-ı ciger îsâr idüp

Râh-ı ḥuccâca nisâr-ı dürr ü mercân eylesem (K.IX.11)

Kâbe'yi ziyaret edenler arasında elbette ki kâfir yoktur:

Fikr-i bâṭıl dil-i ᶜârifde ḳarâr itmez hîç

Ḥarem-i Kaᶜbede ẓann itme ki kâfir bulunur (G.128.4)

Kâbe'ye yüz sürerken af dilemek ister:

Dest-i eşvâḳı ṣunup âstâr-ı pâk-i Kaᶜbeye

Yâd idüp cürm ü günâhum âh ü efġân eylesem (K.IX.21)

Bâbü's-selâm'a ayak bastığı zaman cenneti ve cennetin kapıcısı olan Rızvan meleğini hayal etmeyi tasarlar:

Eyleyüp Bâbü's-selâma şevḳ ile vażᶜ-ı ḳadem

Ḳalbümi ḥayret-fezâ-yı yâd-ı Rıżvân eylesem (K.IX.17)

Zemzem içerken ayrılık derdinden kurtulmaya niyetleniyor:

Zemzem-âşâm-ı merâm olduḳda cân-ı teşne-leb

Niyyetüm mahżâ şifâ-yı derd-i hicrân eylesem (K.IX.23)

Haccın gereklerinden olan sa'y, yani Safa ve Merve arasında koşmak, şaire cennet zevklerini hatırlatmaktadır:

ᶜÖmre ẕevḳ-i câvidân virsem Ṣafâ vü Mervede

Ṣıdḳ ile iḫlâṣ ile saᶜy-i firâvân eylesem (K.IX.25)

10. **İnançla ilgili diğer mefhumlar**

Bu bölümde şairin kâfir Müslüman, Miraç, nefs şeytan ve ölümle ilgili beyitleri ele alınmıştır:

Âşık gurbette çok acınacak duruma düşmüştür ve herkes onun haline acımaktadır:

Ol ḳadar oldum esîr-i ferş-i ġurbet kim benüm

Ḥâlüme raḥm itmedük kâfir Müselmân ḳalmadı (G.494.5)

Sevgilinin kâkülü karadır ve bu sebeple kâfirdir. Kâkülün başının kesilmesi, kâfirin ölümü olarak düşünülmüş olsa gerek:

Şefḳat itdüm ser-bürîde-kâkül-i yâri görüp

Raḥm idermiş gâhî âdem kâfir-i bî-dîne de (G.447.5)

Miraç, peygamberimizin en önemli mucizelerinden biridir. Hazret-i peygamber hakkında birçok şiir yazmış olan şair, Miraç hadisesine de çokça yer vermiştir. Bu şiirlerde, hadisenin dinî kitaplarda bulunabilen ayrıntılarına yer vermiştir:

İsra ile Miraç eyledin. Cebrail Burak'ı cennetden hazırladı. Ayağının nakşıyla arş ve ferş, Mescid-i Aksa müşerref oldu. Âdem, Yahya, İsa, İbrahim, Yûsuf, İdris, Hârun, Musa ile görüştün. Kudsiyan

onun teşrifini kutladılar. Miraç gecesinin gelişiyle ümmetlerin şad olur(K.XI . 1,3,4,9,10,42).

Nefis, insanın en büyük düşmanıdır. Bu sebeple onun isteklerini yerine getirmemek gerekir:

Eyleme hasmunı perverde elünle zinhâr
H^v^âhişin virme sakın nefs-i hevâ-peymânun (K.III.14)

Nefis ve şeytanın isteklerine uyan kişi ahiretini mahveder:

Nefs ü şeytâna niçün tâbi^c^ olursun eyvâh
^c^Âkıl eyler mi nazar hîlesine a^c^dânun (K.III.31)

Allah'ın yardımına kavuşmuş kişiye nefis ve şeytan tesir edemez:

Ana kim yâver ola tevfîkun
Nefs ü şeytân idemez mekr ü füsûn (K.IV.7)

Nefsini yenen kişinin cisminin saflığına güneş bile haset eder:

^c^Akd-i ^c^ahd it nefs ile tâ^c^ât-ı Hakda subh u şâm
Tâ safâ-yı tab^c^una reşk ide kurs-ı âfitâb (K.I.15)

Ölüm, şah ve geda herkesin kaçamayacağı sondur:

Âh kim ^c^ömr-i girân-mâye tebâh olsa gerek
Menzil-i şâh ü gedâ hâk-i siyâh olsa gerek (G.287.1)

Sevgiliyi göz göre göre agyara vermek ölümdür:

O mâhı göz göre agyâra virmek hayli müşkildür
Bu zâhirdür ki elbet olur teslîm-i cân müşkil (G.317.2)

Sevgiliden feragat etmek, can vermek kadar zor olmasa elbette mümkün olurdu:

Ferâgat itmek âsân idi ol rûh-ı revânumdan
Nahîfî olmasa cism-i nizâra terk-i cân müşkil (G.318.5)

Ölüm sevgiliye kavuşmadır, vuslattır. Azrail de müjdecidir:

Fermânun ile çün ola vakt-i rihlet
^c^Ukbâya ^c^azîmet görine bî-^c^illet
Kıl müncezib-i ^c^âlem-i akdes yā Rab
Eyle melekü'l-mevti beşîr-i vuslat (R .90)

II. TASAVVUF

1. Âşık

Âşık her zaman Allah'ı düşünen, anan, onunla beraber olan insandır. O, Allah rızası için ibadet eder. Aşk ateşinde erimiştir.

Kendini tecelli ateşinde yok etmiştir:

Olan pervâne-i şemᶜ-i tecellî bezm-i ᶜışḳ içre
Misâl-i dûd evvel irtikâb-ı maḥv-i ẕât eyler (G.133.3)

Âşık sadece cemal-i ilahî için Allah'a yönelmiştir. Cennet, ırmaklar, köşkler vs. âşıklar için önemli değildir:

Nûr-ı dîdârını ister ᶜuşşâḳ
N'eylesün anlara cennât ü ᶜuyûn (K.IV.16)

O, göz yaşıyla kalbini kötülüklerden arandırır ve devamlı olarak Allah'la beraberdir:

Eşk-i ter ile ḳalbümi tenḳîḥ iderem
Ben aġlamaġı gülmege tercîḥ iderem
Zâhid ṣaḳın âh itdigüme ṭaᶜn itme
Ben Rabbümi her ḥâl ile tesbîḥ iderem (R.343)

2. Dünya

Dünya insanlara gam ve keder verir. Kimse keder ve tasaya düşmekten kurtulamaz:

Ey Naḥîfî böyledür ḥükm-i esâs-ı çarḫ-ı dûn
Kimseler vâreste-i endûh-ı gerdûn olmadı (G.493.5)

Bu âlemin sevincini keder takip eder. Bu sebeple bu dünya içinde zehir olan bir şerbete benzer:

ᶜÂlemde ḳıyâs eyleme kim ᶜâlem var
Bir laḥẓa sürûrında hezârân ġam var
Şîrînligi taᶜkîb-i ġam ile dehrün
Ol şerbete benzer ki içinde sem var (R.182)

Bu pazarda mal kazanmak vardır ama yarın hesap vermek de vardır:

S̱iḳlet-i mâlı bu bâzâr-ı fenânun âḫir
Degmez ey ḫᵛâce dem-i ḫacletine mîzânun (K.III.19)

Dünya,ahiret için rakip ve zarar vericidir:

Nahîfî muktezâ-yı hikmet üzre Hâlik-ı ᶜÂlem
Zen-i dünyâyı ᶜukbâya rakîb ü zarra itmişdür (G.108.5)

Bu âlemin, insanlara acı veren bir de ölümü vardır:

Telh ider zehr-i memât ile dimâg-ı cânı
Budur âyîni bu mihmân-kede-i gabrânun (K,III.24)

Dünya kelimesinin kökü denaet yani alçaklıktır. Sıgası da müennestir. Bu iki ayba sahip dünyaya meyleden ise kör veya sağırdır:

Bu dâr-ı fenâ ki nâm ana dünyâdur
Gör sîgasını mü'enneş-i ednâdur
Te'nîs ü dena'et iki ᶜayb-ı fâhiş
Dil-dâdesi ya ker ü ya nâ-bînâdur (R.177)

Bu yaşlı dünyanın bir özelliği de birçok insanı yok etmesidir:

Dâmâd-ı bî-şümâr iledür iftihârı hep
Zâl-i zamânenün nazar itme ᶜarûsına (G.457.9)

3. Ârif, ehl-i kemâl

Olgun kişiler şairlikle övünmeyi, insanları şiir sanatıyla etkilemeyi doğru bulmamışlardır:

Serverâ kendüme şâᶜir dimege ᶜâr iderüm
Şiᶜr ile şöhret olur ehl-i kemâle menfûr (K.VIII.31)

İç âlemine önem veren kişiler, iyi ve kötü herşeyin Allah'tan geldiğine inanırlar. İşlerini ona havale etmişlerdir. Bu sebeple bu dünyanın sıkıntılarına aldırmazlar:

İtse ne kadar cevr ü cefâsın efzûn
Başa çıkamaz ehl-i dil ile gerdûn
Zîrâ ki idüp Hakka umûrın tefvîz
Döndükçe döner çarh ile eshâb-ı derûn (R.439)

Arifler kimseye minnet etmezler. Çünkü bu dünyanın nimetleri serap gibidir. İnsana saadet vermezler:

ᶜAceb mi cürᶜa-keş-i minnet-i mey olmaz isem
Şarâb-ı bezm-i fenâ ᶜârife serâb gelür (G.135.4)

Bu kişilerin gönlünde kötü fikirler yoktur:

Fikr-i bâtıl dil-i ᶜârifde karâr itmez hîç
Harem-i Kaᶜbede zann itme ki kâfir bulunur (G.128.4)

4. Ehl-i hevâ, ehl-i gurur

Bu gruba giren insanları ifade etmek için esir-i dünya, esafil, ehl-i gaflet, merd-i gaflet vs. kelimeler kullanılır.Bunlar dünyaya önem verip insanı yücelten değerleri arka plâna itenlerdir:

Mest olup ṭâᶜat-ı Bârîde esîr-i dünyâ
Celb-i mâl eylemege gelse bahâdır bulunur (G.128.2)

Dünya nimetine yöneldikleri için ahireti unuturlar ve mahşerde sonları hüsrandır:

Ḳâniᶜ-i devlet-i dünyâ olan ehl-i ġaflet
Bî-ᶜamel rûz-ı cezâ ḫâ'ib ü ḫâsir bulunur (G.128.9)

Dünya nimetlerine bağlanıp kalan kişiler ilahî sırları anlayamazlar. Onlar bu âlem için çalışırlar:

Ey Naḥîfî olamaz ḳâbil-i sırr-ı melekût
Ol ki pehlû-zede-i dâm-ı ᶜanâṣır bulunur (G.128.11)

İnsana alçak kişilerden fayda gelmez:

Ne himmet olsa gerek âdeme esâfilden
Zemîne feyż-i nemâ cânib-i semâdan olur (G.130.8)

Ehl-i gururun kötü yoldan çıkamamalarına sebep hevadır yani istekleridir. Su kabarcığının yok olmasına sebep de havadır:

Hevâdur ehl-i ġurûruñ zevâline bâᶜiṡ
Ḥabâba her ne olursa yine hevâdan olur (G.130.9)

Zaman gururlu kişileri bir iki gün sevindirir ama sonunda onları su damlası gibi yok eder:

Ḳaṭre-veş nâ-bûd ider ehl-i ġurûrı rûzgâr
Bir iki gün gerçi deryâlar gibi cûş itdürür (G.112.3)

Peygamberin kapısına varıp yalvarmayanlara yazıklar olsun:

Başına ṭopraḳ o merd-i ġâfilüñ kim şevḳ ile
Âsitânuñda varup ḫâk ile yek-sân olmaya (G.432.5)

5. Rind, kalender

Divan edebiyatında zahidin zıddı olan rindin bütün özelliklerişu beyitlerde görüyoruz:

Yüksek mevkiler istemek aşka bağlanmış rind için beladır:

Baña ᶜarż itme ey dil iddiᶜâ-yı rifᶜat-i câhı
Belâdur rind-i bî-ḳaydân-ı ᶜışḳa miḥnet-i dünyâ (G.18.4)

Rind, dünya nimetlerine kayıtsız olandır . Onun gönlü dünya devletiyle neşelenmez:

Hudâ hakkıyçün olmam devlet-i dünyâ ile hoş-dil
Yanumda câh-ı devlet rind-i bî-kaydâne olmakdır (G.125.4)

Kalender meşrep kişiler gönle, sevgiye önem verirler:

Kalenderân-ı mahabbet görüp cünûnumuzı
Cihânda böyle olur ᶜışkun evveli dirler (G.129.3)

Cihanın nimetlerine bağlanıp mal ve mülk edinmeye çalışan rinde ise yazıklar olsun:

Hayf ü dirîg o rind-i girân-bâr-ı dehre kim
Her mûy-ı cismi beste-i kayd-ı cihân ola (G.444.3)

Rindler sevgilinin dudağının şevkiyle ele cam aldıkça, aynı hareketi yapamayan zahitler, rindleri çekemezler. Zahitler ibadeti aşk ve şevksiz yaparlar. Rindler ise tek olan Allah'ın sevgisiyle doludurlar:

Rindler şevk-ı lebünle ele câm aldıkça
Reşkden kanı kurur hasret ile zühhâdun (G.284.7)

6. Zâhit, vâiz

Divan edebiyatında rind, arif, ehl-i dil adı verilen insan tipleri yanında zâhit, sûfî, vâiz, âbid, molla, müderris denilen ve halden çok söze, iç âlemden çok dış görünüşe önem veren tipler de vardır. Bu bölümde Nahifî'nin bu tip insanların özelliklerine yer verdiği beyitlerini ele alacağız.

Bunlar aşk nedir bilmezler, âşıkların halinden anlamazlar:

Rümûz-ı ᶜışk bir vicdâna dâ'ir fendür ey tâlib
Degüldür vâkıf ol esrâra mollâlar müderrisler (G.154.5)

Aşk lezzetinden mahrumdur, çünkü aşk usulünü bilmez:

Ehl-i ᶜışkun lezzetinden zâhidâ mahrûmsın
Sen hevâ-yı ᶜışkı bilmezsin dahı maᶜşûmsın (Mat.199)

Aşkı öğrenmek de Allah vergisidir. Zahit neylesin:

Sana mümkin degüldür fenn-i ᶜışkı zâhidâ taᶜlîm
Bilürsin dâd-ı Hakdur her kişiye feyz-i istiᶜdâd (G.91.7)

Bu tip insanların bir özelliği de riyadır. Benimsemedikleri fiilleri gösteriş olsun diye yaparlar. İbadetlerinde samimî değildirler.

Hüsn-i zann eyledigün ᶜâbid-i halvet-kârun
Ekserî muᶜtekif-i beyt-i ekâbir bulunur (G.128.7)

Fiilleri sözlerine uymaz:

Vâ^c^iz-i şehre kulak tut nazar it cünbişine
Cümle akvâline ef^c^âli mugâyir bulunur(G.128.6)

Zahitlerin gönüllerinde aşk ateşi vardır. Ama bunu dışa vermeyerek iki yüzlülük ederler:

Nihân idüp heves-i ^c^ışkı dilde zühhâdun
Bu sûret ile görünmek riyâlarındandur (G.106.8)

Riyakâr oldukları için rindlerin meclisinde yerleri yoktur:

Bunda yokdur yeri erbâb-ı riyânun sâkî
Gelmesün bezmümüze zâhid-i nâ-dân dönsün (G.363.5)

Rindlerin meclislerine gelirken bile riyayı bırakmazlar:

Var ise maksûdı ^c^azm-i kûşe-i mey-hânedür
Zâhid-i sâlûs almış dûşına seccâdesin (G.368.4)

Giyim kuşama önem vermek zahit sınıfının özelliğidir. Düzgün giyinmekle, şeklen dine uygun giyinmekle samimî mü'min olduklarını düşünürler. Kalerder meşrepli kişiler ise dış görünüşe aldırmazlar:

Hakîkat üzre rüsûm-ı tarîkati bilürüz
Egerçi sûfî bizüm delk u tâcumuz yokdur (G.113.6)

Hôr bakma zâhidâ dervîş-i delk-âlûdeye
Gâfil olma hırka-i peşmîne içre er yatur (G.139.4)

Bunlar aşktan, muhabbetden anlamazlar. Aşk ve muhabbetle ilgilenenleri de kınarlar:

Zâhid mahabbet ehline pend ü nasîhatün
Bîhûde her nefesde gam-ı dil-hırâş olur (G.122.5)

Bî-mezâk itmiş seni telhî-i sahbâ-yı riyâ
Sen ne anlarsın mahabbet lezzetinden zâhidâ (Mat.22)

Sâkî yetiş ki cür^c^a-keşân-ı mahabbeti
Öldürdi işte zâhid-i huşkün riyâları (G.504.4)

Zahit sınıfı görünürde sevgiliden uzak durmakla birlikte içlerinde güzele karşı sevgi vardır:

Lutf eyle gel riyâyı ko hak söyle zâhidâ
Mahbûb u mey safâsını inkâr ider misin (G.374.7)

Onlar güzellikten anlamazlar. Güzel yüze bakmakta mütereddit davranırlar:

Hüsn-i dîdârı sen idrâk idemezsin zâhid
Başka bir zâ'ikadur hayret-i dîdâr bana (G.33.2)

Aslında âşıkları kınamaları yersizdir. Çünkü o âfet sevgilileri kim görse âşık olur:

Melâmet itme şevk ile görüp meftûnluğum lutf it
Sen ey zâhid o mest-i nâzı bilmezsin ne fettândur (G.120.4)

Gerçi kim eyler melâmet zâhid-i nâ-dân bana
Bilmez ammâ kim seni görse o da meftûn olur (G.153.4)

Bir sehî-serve gönül düşmemek olmaz zâhid
Dil-i şeydâ bu hevâdan geçemez çâre degül (G.315.5)

Zâhidâ görmek imiş kaşdun o yâri her ân
Görinür sana da bir gün olur o fettân-ı cihân (Mat.183)

İçki tevriyeli olarak kullanıldığından zahide çatma vasıtalarından biri olmuştur. Zahitler içkinin yasak olduğunu belirtmişlerse de ondan uzak da duramamışlardır:

Vaşf iderlermiş anı terk-i mey ü mahbûb ile
İtmesünler vâᶜize bühtan bühtân üstine (G.453.4)

Zahidin nasihati samimî olmadığından işret erbabına öldürücü zehir gibi gelir:

Sâkî harîf-i ᶜişrete zühhâd-ı bed-terün
Her bir kelâmı sitem-i helâhil degül midür (G.155.6)

Vahdeti ifade eden sakinin dudağının şarabı aşk erbabına yeterlidir. Zahit isterse gül renkli şarabı yasaklasın:

Bize besdür şarâb-ı laᶜl-i sâkî bezm-i ᶜâlemde
Mey-i gül-gûnı istersen sen ey zâhid yasag eyle (G.435.4)

Aşk erbabının kelime hazinesi değişiktir, bunu zahitler anlayamaz:

Iştılâhı başkadur erbâb-ı ᶜışkun zâhidâ
Zerreye hûrşîd dirler murg-ı ᶜAnkâya meges (G.239.4)

Ney nağmesi âşıklara zahidin nefesinden daha te'sirlidir:

Bagrumuz deldi nevâ-yı nagme-i ser-tîz-i ney
Ehl-i derde böyle te'sîr eylese zâhid nefes (G.238.2)

Zahit için iyi bir nasihat:

Zâhid naşîhat ister isen tut sözüm benüm
Kıl intisâb-ı hasret-i ᶜışk-ı Muhammedî (G.488.5)

7. Diğer tasavvufî tabirler

Bu bölümde şairin, nefs-i emmare, hırka-i tecrid, cevher, salik, zikir halkası, heva, vahdet kesret, hüsn-i nazar gibi tasavvuf erbabının kullandığı tabirlere yer verdiği beyitler ele alınmıştır.

Nefs-i emmare, insana her türlü kötülüğü yaptırmak isteyen nefistir. Tasavvufta en alt mertebedir. Tarikata girmemiş veya yeni girmiş olanlar bu mertebede kabul edilir:

> Yoklasan dâ'ire-i ehl-i hevâyı cümle
> Nefs-i emmârenün etvârına dâ'ir bulunur (G.128.5)

Hırka-i tecrid, dervişlerin tarikata intisab ederken giydikleri hırkadır. Allah'ın gayri şeylere yönelmekten vazgeçtiklerini ifade için bu ad verilmiştir. Bu hırkanın kumaşının parlaklığı feleği bile kıskandırır:

> Târ u pûdın eylemiş nessâc-ı hikmet şu^c^leden
> Reşk-i dîbâ-yı felekdür hırka-i tecrîdümüz (G.220.5)

Yünden hırkayı ancak erenler giyer:

> Dün Nahîfî-i ^c^abâ-pûşı temâşâ eyledüm
> Er yaturmuş ben de bildüm hırka-i peşmînede (G.447.7)

Kâinattaki herşey Allah'ın cemalinin görüntüsüdür. Gerçek varlık sadece Allah'tır. Kâinatın yaratılış sırrı da buradadır:

> Kanda baksam gördigüm nakş-ı cemâl-i yârdur
> Cevher-i âyîne-i ^c^ışk-ı Hudâdur cümle şey (G.492.5)

Vahdet, mutlak varlık olan Allah'a yaraşır. Kesret denilen kâinattaki varlıkları o yaratmıştır ve onun iradesindedir:

> Müstevcib-i zât-ı a^c^zamundur vahdet
> Meslûb-ı kemâl-i vahdetündür şirket
> Makdûr-ı meşiyyetün ilâhî eşyâ
> Mahkûm-ı irâdetün zılâl-i kesret (R.95)

Şahit, tasavvufta gizli olanı sezme halidir. Bu da ancak yaptığı ibadetlere sahiplenmemek ve yaptıklarını gizlemekle kazanılır:

> Da^c^vâyı ko ey müdde^c^î-i bî-pervâ
> Müşkil sana ilhâm ile fark-ı igvâ
> Âgâh olan sâlike yol şâhididür
> Pinhânî-i esrâr ile terk-i da^c^vâ (R.30)

Yücelik alçak gönüllülük ile kazanılır. Servi ağacı her ne kadar dimdik ise de rüzgârla sallanarak başını eğer, tevazu gösterir:

> Rif^c^at tevâzu^c^ ilemeger hem-^c^inân imiş
> Servün çemende eyle nazar ser-fürûsına (G.457.10)

Zikir halkasına girip "hû çeken" salik, öten güvercin gibidir:

Hû çeküp dil-beste olmuş ḫalḳa-i tevḥîde yâr
Gûyiyâ dem-keş kebûterdür o ṭıfl-ı şîve-kâr (Mat.87)

Ulu kişilerin bakışı, dervişleri olgunlaştırır:

Tegâfül eyleme ḥüsn-i naẓar iksîr-i a^cẓamdur
Ġanîmet bil nigâh-ı himmet-i merdân-ı murtâżı (G.486.7)

Cem'iyyet, tasavvufta zihnin sadece Allah'la meşgul olmasî hâlidir:

Ḳomazsın bizde cem^ciyyet perîşân-ḫâṭır eylersin
Nedür derdün ^caceb bilsek bizümle ey ġam-ı dünyâ (G.17.4)

Cem'iyyet gönlün hoş olması anlamında da kullanılmıştır:

Zamân-ı devletünde ben ġarîbi bir çerâġ eyle
Biraz cem^ciyyet iḥsân eyle aḥvâl-i perîşâna (K.XXIV.4)

Heva ve heves saliki yolundan uzaklaştırır:

Ka^cbe-i maḳṣûda yol virmez muġaylân-ı hevâ
Mâni^c-i gül-geşt-i gülşendür bilürsin ḫâr ü ḫas (G.231.5)

Fena, yok olacak bu dünya ve içindekiler olgun kişiler için serap gibidir. Yani aslı olmayan bir görüntüden ibarettir. Bu sebeple ona itibar etmezler:

^cAceb mi cür^ca-keş-i minnet-i mey olmaz isem
Şarâb-ı bezm-i fenâ ^cârife serâb gelür (G.135.4)

Geçici değil kalıcı güzelliklere itibar etmek gerekir:

Ey Naḥîfî olagör ṭâlib-i vech-i Bâḳî
Baḳma ol ḥüsne ki encâmı tebâh olsa gerek (G.288.7)

Sema eden bir Mevlevî dervişi muma, onu seyreden gözler de pervanaye benzetilmiştir. O bir güzellik ve sır kaynağıdır:

İtdikçe o Mevlevî semâ^ca âġâz
Pervâne olur şem^cine bin çeşm-i niyâz
Dillerde ider cilve ṣafâ-yı ḥüsni
Ṣafvetle olur sînesi âyîne-i râz (R.210)

B. CEMİYET

I. ŞAHISLAR

Bu bölümde tarihî şahsiyetler, şairler, masal kahramanları, efsanevî kahramanlar ve nakkaşlara yer verilen beyitler ele alınacaktır. Nahîfî divanında kendisi için kaside ve tarih yazılan kişileri ilgili bölümlerde yer verilmiştir (bkz:Kasideleri, Tarihleri,s. 10)

1. Tarihî şahsiyetler

140. gazel müzeyyeldir. Nahîfî'nin Nakşibendî şeyhi olarak bildirdiği bu zat hakkında kaynaklarda pek bilgi yoktur. Saîd veya Saîdâ adıyla geçer.

376. gazel de müzeyyeldir. Bu gazel Selim Baba (Ö. 1756'dan sonra) için yazılmış olsa gerek? İtibarlı birisi olduğu söylenebilir:

Dâr-ı Selîme manṣıba-ḫ^{v}ân-ı ṣenâ olup
Bûs eyle âsitâne-i der-gâh-ı ḫânesin (G.376.5)

Sadrazam Hüseyin Paşa'ya sunduğu kasidede, Harun'a bir fakirin "hilye" sunması, Halife Harun'un onu mükâfatlandırması, bunun üzerine Harun'un rüyasında peygamberi görüp cennet ve cemal ile müjdelenmesi anlatılır(K.XXVI:129-132).

Sultan Mustafa'yı överken "Sultan Sencer onun mirahurudur,Bermekîlerden olan ve Harun Reşid'e vezirlik eden Fazl ve Cafer onu hacibidir" der(K.XIX. 16 ve 18).

46. kıta Fatıma Sultan'ın kuşağının mücevheri içindir.

Bir şiirde de peygamberimizin 21 dedesinin adları sayılmıştır. Bu şiir "Nesebiyye" adını taşır (K.XIV).

Edebiyatta akıl, hikmet ve isabetli görüş timsali olarak geçen Yunan filozofu Eflatun, sevgilinin güzelliği ve şuh bakışları karşısında kendini kaybeder:

Ben degül ey reşk-bahş-ı Leylî-i ṣâḥib-cemâl
Ḥüsnün Eflâṭûn temâşâ eylese Mecnûn olur (G.116.4)

Çeşm-i şûḫun her ne dem mest-i mey-i efsûn olur
Her nigâhun dâğ-sûz-ı ᶜaḳl-ı Eflâṭûn olur (G.153.1)

Fıçı içinde yaşayan Diyojen'dir. Fakat bu Divan şairleri tarafından Eflatun'a mal edilmiştir. Bu hadiseyle Sultan III.Ahmed'in

1703'ten önce beş yıl dokuz ay tahttan uzak kalışı arasında ilgi kurulmuştur:

Vücûdı maṭla^c-ı işrâf-ı nûr-ı ḥikmet olmuşdur
Felâṭûn-veş olup ḫumm-ı ḫafâda pençe yıl lâyiş (T.III.7)

Hipokrat gibi büyük bir Yunan hekimi olan ve daha çok cerrahî tedavî konusunda usta sayılan Calinus, tababetiyle geçer:

İstemez ḫâṣṣa-i tedbîrini Calinusun
Merhem-i himmete muḥtâc bu zaḫm-ı nâ-sûr (K.XXVI.76)

Hazret-i Süleyman'ın veziri Âsaf, Sadrazam İbrahim Paşa övülürken isabetli görüş vesilesiyle anılır:

Vücûh ile olurlar re'y-i ^câlem-gîrine teslîm
Gerekse İbn-i ^cAbbâd Âṣaf İbn-i Berḫiyâ gelsün (K.XXIII.15)

2. Şairler

Enverî (ö.1184-1187), Hüsrev (1253-1325), Selman (1309-1376), Urfî (ö.1590), Saib (1603-1669), Şevket (ö.1699) ve Selim (?) gibi İran şairleri, Nahifî'nin övünmesi dolayısıyla sayılır:

Kasidede Selim ve Enverî'nin kendisine haset edeceğini söyler:

Nüsḫa-i medḥünde görse şîve-i güftârumı
Reşk-sâz-ı şevḳ olur rûḥ-ı Selîm ü Ḫüsreve (K. XIX.69)

Sözlerimi Sultan Mustafa dinlerse, Selim ve Hüsrev buna dayanamaz ve haset eder:

Luṭf idüp güftârumı eylerse mesmû^c-ı ḳabûl
Sözlerüm maḥsûd ola rûḥ-ı Selîm ü Ḫüsreve (G.459.7)

Saib, şairin eserlerine sahip olmayı istediği bir şairdir. Ayrıca onun şiirleri için belâgat hareminin ilk söylenmiş muskası olduğu ifade edilir:

Ne Ṣâ'ib lü'lü'-i manẓûme-i vaṣf-ı girân-ḳadri
Viṣâḥü'ṣ-ṣadr-ı ebkâr-ı ḥarem-gâh-ı belâgatdür (G.156.22)

156. gazel müzeyyeldir ve muhtemelen Damad İbrahim Paşa'yı övmek için yazılmıştır. Onun şiirine Saib gıbta, Şevket ise haset eder denilir:

Ne Âṣaf ṭarz-ı şi^cri ġıbṭa-baḫş-ı ṭab^c-ı Ṣâ'ibdür
Ne Âṣaf ihtişâm-ı naẓmı reşk-i rûḥ-ı Şevketdür (G.128.27)

Nahifî kendi üstünlüğünü ise şöyle haykırır:

Ben ^cârif-i edâ-yı ṣavâbum Nahîfiyâ
Bezm-i cihânda gerçi ne ^cUrfî ne Ṣâ'ibüm (G.339.7)

Nahifî güzelleri övmede Nef°î ve Sabrî ile yarışır:

O hüsn-i bî-nazîre leb-güşâ-yı vasf olan elbet
Ya Nef°îdür ya Sabrî ya Nahîfî-i sühan-dândur (G.120.7)

Mana mülkünde şöhretli Rum şairi Urfî'den üstündür:

Şöhret-fikenüz mülk-i me°ânîde Nahîfî
°Urfî degülüz şâ°ir-i pâkîze-i Rûmuz (G.205.8)

Bâkî'(1527-1599)'nin beğenmesi, Selman'ın da güzelliğini itiraf etmesi bu güzel şiir için gereklidir:

Şâyestedür Nahîfî bu nazm-ı dil-güşâya
Selmân olursa teslîm tahsîn iderse Bâkî (G.500.9)

3. Aşk kahramanları

Divan edebiyatında karşılıksız ve temiz aşkın kahramanları olarak Leylâ-Mecnun (Kays) ve Ferhat-Şirin adları etrafında birçok güzel beyitler söylenmiştir. Nahifî divanında da en çok bu aşk kahramanlarından söz edilmiştir. Bunun yanında Yusuf-Züleyha ve Belkıs gibi sevgi kahramanlarına da yer verilmiştir.

Nahifî'nin kendisini Mecnun ve Ferhat ile karşılaştırdığı ve aşk yolunda onlardan üstün olduğunu iddia ettiği beyitler çoğunluktadır:

Benümle güft-gûy-ı hüsn-i Leylî eyler âdem yok
Gel ey Mecnûn ki ben şehr-i mahabbetde garîb oldum (G.331.3)

Ferhâd-ı nâ-kes itdigi himmet midür meger
Küh-sâr-ı gamda böyle midür himmetüm benüm (G.338.6)

İnsâf olunsa ben bu kadar mihnet ile hem
Ferhâd ü Kaysa vâdî-i °ışk içre gâlibem (G.339.2)

Kays ü Ferhâd güzâr eylediler san°at ile
Vâdî-i °ışk gönül sana müsellem kaldı (G.514.6)

Benümle imtihân-ı °ışk kasdın eylemiş Mecnûn
Eger var ise cânı işte meydânü's-salâ gelsün (K.XXIII.7)

Mecnûn gibi biz gerçi ser-germ-i cünûnuz
Ammâ zen-i dünyâya bizi sanma zebûnuz (G.207.1)

Deşt ü kûha gitmezüz Ferhâd ü Mecnûn gibi biz
Kimsenün etvârına yokdur bizüm taklîdümüz (G.213.6)

Hᵛâce-i hikmet-şinâs-ı sırr-ı °ışkam tâ ezel
Kays ile Ferhâdı iki şâkird-i kâbildür bana (G.39.4)

Âşıkların sonu hep Mecnun'la Ferhad'ınkine benzer:

Sana şâhid yeter Mecnûn u Ferhâdun ser-encâmı
Giriftârân-ı ᶜışkun ekseri magdûrlardur hep (G.53.5)

Cihânda buldı gâyet kıssa-i Ferhâd ü Kays ammâ
Hikâyât-ı gam-ı ᶜışkum benüm bî-hadd ü pâyândur (G.119.6)

Mecnûn-ı füsûn-perver-i ᶜışkam ki dem-â-dem
Vahşîleri bu deştün olur zîb-i kemendüm (G.348.5)

Âdemi dîvâne eyler muktezâ-yı derd-i ᶜışk
Kays-ı bî-çâre varup bîhûde Mecnûn olmadı (G.493.2)

Mânend-i Kays saldı beni deşt-i hayrete
Tahrîk idüp cünûnumı ᶜışkun hevâları (G.503.4)

Aşk, Kays'ın adını unutturup bir deliyi ebedîleştirmiştir:

Himmet-i ᶜışk ile Kays olmada güm-nâm-ı fenâ
Niçe andurdı görün nâmını bir meczûbun (G.285.4)

Güzel yüzlü sevgililer âşıkları Ferhat ve Mecnun haline koyar:

Bin şevk ile Mecnûn geçinür sana Nahîfî
Lâyıkdur anı beste-i zülf-i siyeh itsen (G.290.5)

Ben o Mecnûnum ki hayâl-i dîde-i hûbân ile
Cilve-gâh-ı âhûvân-ı Çîn olur pîramenüm (G.332.6)

Sevüp bir Leylî-i müşgîn-nikâb-ı hüsni Kays-âsâ
Yine deşt-i cünûn-ı ᶜışkı ᶜakla cilve-gâh itdüm (G.334.2).

Ben ne Leylânun ne Şîrînün esîr-i ᶜışkıyam
Sen niçe teşbîh idersin Kays ü Ferhâdı bana (G.28.2)

Kûh-ı ᶜışk içre dil-i sengîni ol şîrîn lebün
İhtiyâr itdürdi âhir kâr-ı Ferhâdı bana (G.30.4)

İdüp sahrâ-neverd ey reşk-i Leylâ cân-ı şeydâyı
Misâl-i Kays-ı ser-gerdân iden âhû-nigâhundur (G.105.4)

Mecnûn'un aşkla sahralara düşüp başında kuşların yuva yapması, başına devlet kuşu kondu, sanatında usta idi, olgunluğa ulaştı gibi ifadelerle anlatılmıştır:

Bend olmadı dâm-ı mekrine gerdûnun
Bîş ü kemine bakmadı çarh-ı dûnun
Murg eyledi sanma lâne fark-ı serini
Devlet kuşı kondı başına Mecnûnun (R.284)

Leylîye ki Kays oldı ezelden meftûn
Gösterdi bu vâdîde cünûn ile fünûn
Başında anuñ lâne-i murgân şâhid
Kuş kondurur idi şan^c^atında Mecnûn (R.415)

Leylî hevesiyle Kays nâlân oldı
Tekmîl-i cünûnda merd-i meydân oldı
Bir mertebede eyledi tahsîl-i vakâr
Fark-ı seri âşiyân-ı murgân oldı (R.546)

Âşığın huzurlu olabilmesi için aklı bir tarafa koyması gereklidir. Mecnun da öyle yapmıştır:

O Leylî-ṭal^c^atuñ ^c^ışkıyla var hem-hâl-i Kays ol
Dilâ şart-ı mahabbet ^c^akl ile dîvâne olmakdur (G.125.3)

Cünûn-ı ^c^ışk-ı Leylî ile şalduñ ^c^aklı şahrâya
Senüñ ey Kays-ı magz-âşüfte ^c^akluñ yok huzûruñ var (G.157.4)

Mecnûn gam-ı dil-dâr ile bîgâne imiş
Âşüfte-i ^c^ışk oldıgı efsâne imiş
Sahrâlara düşmüş der-i Leylâyı koyup
Mecnûn didigüñ var ise dîvâne imiş (R.234)

Kays, Leylâ'nın sokağında adını Mecnûn'a çıkararak akıllılık etmiştir:

Mecnûna takdı kûçe-i Leylâda namını
Dîvâne Kays haylîce ^c^âkıl degül midür (G.155.3)

Zor durumda olduğunu anlatırken, aile fertleri olmasa Mecnun gibi başını alıp dolaşabileceğini söylemiştir:

Egerçi bir başum olsaydı Kays-ı zâr gibi
Kifâyet eyler idi baña kûçe-i Leylâ (K.XVI.89)

Şirin'in öldüğünü duyan Ferhat elindeki kazmasını havaya fırlatmış ve başını ona tutarak kazmanın darbesiyle ölmüştür. Bu hadise şu şekilde geçer:

Kendinüñ kesb-i yedi oldıgına şekk itme
Başına her ne dokundı ise hele Ferhâduñ (G.298.7)

Düşdi ol mertebe âlâyiş-i ^c^ışka cânı
Olmadı Kûh-kenüñ başına hîç dermânı (Mat.259)

Sadabad kasrı için söylenen tarihte, bu kasrın güzelliği karşısında hayrette kalacağını belirtir:

Bu kaṣr-ı dil-keş-i H̲üsrev-pesendi gelse seyr itse
Budur Şîrîn diyü müzdûr olurdı şübhesiz Ferhâd (T.XVII.10)

Bu kaṣr-ı bî-ᶜadîlün̄ görse resm-i dil-keşin Belḳıs
Budur ẓannum ki itmezdi ḥużûr-ı ᶜarşını der-bâd(T.XVII.8)

Şair övünürken Yusuf-Züleyhâ'yı anıyor:

Naḥîfî Mıṣr içinde güft-gûy-ı Yûsuf-ı naẓmum
Zamân-ı ḥaşre dek şâd eylesün rûḥ-ı Züleyh̲âyı (G.495.8)

4. Destan kahramanları

Daha çok İran kahramanlarından olan Rüstem, Cem, Darab, Dara, Sam, Neriman, Efrasyab'ın adı geçer. Bunun yanında Makedonyalı İskender, Şeddad'ın adına yer verilir.

Mustafa paşa için söylediği kasidede İran'ın meşhur kahramanlarını hor görür:

Gürîzân oldılar h̲âke ser-â-pâ bîm-i ḳahrından
İrince resm ü nam-ı ṣavleti Sâm ü Nerîmâna (K.XXIV.18)

İderdi Behmen ü Efrâsyâbun̄ h̲âkini lerzân
ᶜİnân-gîr itse rah̲ş-ı ᶜazmini Îrân ü Tûrana (K.XXIV.19)

Ünlü İran hükümdarları Darab ve Dara'yı İbrahim Paşa'ya benzetmekten kaçınır:

O şeh kim h̲idmet-i Mekke Medîne fah̲r-ı ẕâtıdur
Niçe tanẓîr olur şâyân an̄a Dârâb ü Dârâyı (K.XXII.8)

Rüstem gibi kendisinin de aşk pehlivanı olduğunu ve bütün dünyaya karşı durduğunu belirtir:

Rüstem-i ᶜışḳam cihân merd-i muḳâbildür ban̄a
ᶜArṣa-i ḳahrumda aᶜdâ h̲aṣm-ı ġâfildür ban̄a (G.39.1)

Cem kadehimiz bayram hilâli olsa bile âşığa gam verir:

Ger hilâl-i ᶜıyd olursa sâġar-ı Cemşîdümüz
ᶜÂşıḳa germî-i ġamdur neşve-i câvîdümüz (G.213.1)

Gence'nin fethedilişi, bir gemide bulunan ve Bizans imparatoruna ait olan hazinenin rüzgârda sürüklenerek Hüsrev Perviz'in eline geçmesi gibi kolay gösteriliyor:

Fetḥ-i Gence genc-i bâd-âver gibi oldı güşâd
Himmet ü h̲ayr-ı duᶜâsıyla o şâh-ı emcedün̄ (T.XXXIV.1)

Padişah, ikinci İskender olarak gösterilir. Bunun yanında Sadabad'da yapılan köşklerin nakışları ve pencere camları İskender'in aynası ve Cem'in kadehiyle benzerlik gösterebilir:

Ruhâm-ı şâf olup âyîne-dân âyîne-i âba
Çü mir'ât-ı Sikender oldı nakş-ı ᶜibret-i üstâd (T.XVII.16)

Her zücâc-ı revzeni ᶜâlem-nümâ dirsem n'ola
Müddeᶜâma câm-ı Cem mir'ât-ı İskender güvâh (T.XVI.9)

Ad kavminin başı olan Şeddadın Yemen'de cennete nazire olarak uzun direkler üzerine kurulmuş köşklerle ve altınla süslediği muhteşem bağı İrem, Adn cennetine benzetilemez. Isfahan'da yapılmış olan ve güzel bir köşk ve bahçe olan Çar-bag da Sadabad'a benzetilemez:

Hudâyîdür bu mevkiᶜ Çâr-bâğa eyleme teşbîh
Bihişt-i ᶜAdne olsun mı nazîre cennet-i Şeddâd (T.XVII.26)

5. Nakkaşlar

Büyük Türk minyatür ressamı Bihzad ve Çinli nakkaş-ressam Mani, yaptıkları resimler sebebiyle anılır.

Sadabad'da yapılan köşklerin süslemeleri ve bahçelerinde yapılan düzenlemeler bu iki büyük ustanın eserlerinden üstündür:

Sû-be-sû eyle temâşâ dîde-i ᶜibret ile
Şafha-i sebz üzre nakş-ı hâme-i Bihzâdı gör (K.X X.2)

Nakş-ı hayret-bahşını Bihzâd ü Mânî görse kim
Âsitân-ı ᶜacze eylerler idi vazᶜ-ı cibâh (T.XVI.12)

Sevgilinin güzelliği gerçek değil de elle yapılmış bir surettir. Onun güzelliğinin yanında Bihzad'ın tasvirinin adı geçmez:

Var iken karşumda ol rûh-ı musavver yok yere
Lutf idün ᶜarz eylemen tasvîr-i Bihzâdı bana (G.29.3)

II. ÜLKELER ve ŞEHİRLER

1. İstanbul ve **Sa'dabad mesireleri**

İstanbul'un güzelliği Nahifî'nin şiirinde de yer bulmuştur:

Ṣıfâhâna dinür nıṣf-ı cihândur
Sıtanbulun da nıṣfı Iṣfahândur (Mat.80)

Hisar, devrin gezinti yerlerindendir:

Taṣmîm-i dil o serv ile seyr-i Ḥiṣâredür
Bir iki gün tevakkufumuz nev-bahâredür (G.104.1)

Kâğıthane, Haliç'in bitimindeki dere ve gezinti yeridir. Burası Lâle Devrinde çok bakımlı bir hale getirilmiştir. Sadabad ise Kâğıthane'de yapılan bir köşkün adıdır. Daha sonra bu isim, bütün Kâğıthane için kullanılmıştır.

Kâğıthane'nin güzelliği, Devletabad (Hindistan)'da ipekten yapılan kumaş üzerine çizilmiş bir resim gibi görülüyor. Tablolaştırılıyor. Sa'dabad da orada bir İrem köşkü gibi görünüyor:

Döndi Kâġıd-ḫâne bir âbâdî levḥ-i dil-keşe
Oldı Sa^{c}d-âbâd anda ṣûret-i ḳaṣr-ı İrem (T.XVIII.4)

Dünyayı gezip görmedikçe onun değerini anlamak imkânsızdır:

Görmedikçe ḳaṣr-ı Sa^{c}d-âbâdı bilmezsün nedür
İster isen Mıṣr u Şâm u ḫıṭṭa-i Baġdâdı gör (K.XX.9)

Sadabad Rum diyarına bir parlaklık vermiştir:

Ḫıṭṭa-i Rûma gelüp revnaḳ-ı tâze şimdi
Düşdi Hind ü ^{c}Aceme ḥasreti Sa^{c}d-âbâdun (K.XXI.2)

2. İran ve İran şehirleri

İran adı bu ülkenin kahramanları ve şairleri anıldığı zaman ve şairin seyahati sebebiyle geçer.

Yine bu ülkenin şehirleri olan Isfahan, Kum, Kaşan, Tebriz Nahifî'nin bu ülkeye yaptığı seyahat sebebiyle zikredilir. Ayrıca Isfahan, sürmesi ve İstanbul'la mukayesesi dolayısıyla geçer.

Necef'te inşa edilen Havernak ile Isfahan'da yapılan Çarbag köşkleri Sadabad'la karşılaştırılırken söylenir.

3. Mısır ve Kenan

Sevgiliye Yusuf veya mah-ı Kenan diye hitap edildiği zaman bu kelimeler geçer.

Şairin hayatından şikâyetçi olduğu beyitte de adları geçer:

Nahîfî ehl-i Mısra vasf-ı hâl-i hâlet-engîzün
Nümûdâr-ı cefâ-yı ser-güzeşt-i mâh-ı Ken^c^ândur (G.119.6)

4. Çin

Çin kelimesi sevgilinin güzelliği dolayısıyla Çin ceylanlarına benzetildiği beyitlerde geçer. Ayrıca sevgilinin saçlarının kokusu konu edildiği zaman yine Çin ceylanlarından bahsedilir.

Şair, şiirinin Çin nakışları olabileceğini söyler:

Reşk-i nakş-ı Çîn olur lutf-ı nigâhından eger
Sâha-i nazmum olursa şâh-ı dehrün manzarı (K.XIX.66)

5. Türkistan şehirleri

Ceylanlarından elde edilen güzel kokusuyla meşhur olan Huten, sevgilinin saçının kokusu vesilesiyle geçer.

Nevşad, ahalisinin güzelliğiyle meşhur bir şehirdir. Helluh da güzelleriyle ve miskiyle meşhur bir şehirdir. Şairin Sadabad kasrı ile karşılaştırdığı bu şehirler çevre güzelliğiyle de bilinse gerek:

^c^İmârın emr idüp hüsn-i tabî^c^at muktezâsınca
Rüsûm-ı tarh u tarzın itdi reşk-i Helluh u Nev-şâd(T.XVII.3)

III. NEHİRLER ve DENİZLER

Sevgilinin ayrılığı sebebiyle gönül, oğlu Yusuf'tan ayrı kalan Yakup peygamberden daha fazla göz yaşı döker. Bunu Nil bile kıskanır:

Ya^c^kûb-veş o dil ki gamunla ^c^alîl olur
Cûy-ı sirişk-i dîdesi mahsûd-ı Nîl olur (G.149.1)

Büyük şair Hafız'da "Ey latif rüzgâr, Aras nehrinin kenarından geçersen o vadinin toprağını öp de nefesin misk gibi koksun" şeklinde geçen Aras nehri, Nahifî'de de aynı şairle beraber anılır:

Ey Nahîfî eyledi deryâ-yı şevkum mevc-hîz
Hâfız-ı Şîrâzı pür-cûş eyleyen rûd-ı Eres (G.229.7)

Belgrad önünde Tuna'ya katılan Save nehri de göz yaşının çokluğu sebebiyle geçer:

Akmada tundan tuna seyl-âb-ı eşküm şöyle kim
Ana nisbet katre-i nâ-çîzdür nehr-i Şave (G.460.4)

Umman denizi, kendisine benzetilen şeylerin çokluğunu belirtmek için anılır. Allah'ın bağışlamasının sonu yoktur:

Bahr-ı gufrânun o deryâ-yı keremdür ki anun
Katresi olmaga yok haddi yem-i ᶜUmmânun (K.III.54)

Kulun günahı Umman denizi olsa bile affedebilir (K.III.55).

IV. İÇTİMAÎ HAYAT

1. Saray ve çevresi

a. Sultanları övme

Padişahları övme tabiatıyla kaside ve tarihlerdedir. Bunun yanında gazel-i müzeyyellerde de bu mümkündür. Ayrıca padişahların çevresi ve eşyaları için yazılmış olan kıtalarda da övgüye rastlanabilir.

Sultanlar saadet sahnının süsü, hayırlı yol saliki, adalet ve lutuf sahibi, kara ve denizlerin padişahı ve kahramanlık gibi özelliklerle övülür.

Osmanlı sultanları İran hüsrevleriyle karşılaştırılmış ve onlardan üstün tutulmuşlardır. Süleyman-ı zaman ve İskender-i sani olarak vasıflandırılmışlardır.

Onlar, dört büyük halifenin özelliklarini taşırlar. Bilgili ve faziletli kişileri korurlar.

Gök yüzündeki yıldızlar, onun divanındaki görevliler olarak gösterilirler (bkz. Kozmik âlem).

Padişahın hutbesi sadece yer yüzünde değil, gök yüzünde bile okunmalıdır. Onun adına bastırılan para ise güneşten parlaktır:

Minber-i zer-mîh-i çarh üzre okunsun hutbesi
Sikkesi zîbende kılsun kurş-ı mâh-ı enveri (K.XIX.84)

b. Sadrazamları övme

Padişahlar gibi onlar da bütün güzel ve iyi özelliklere lâyık görülmüşlerdir. Onlar da cömerttirler ve sanatkârları korurlar.

Süleyman peygamberin veziri Asaf gibi başarılıdırlar. Aristo gibi akıllı ve tedbirlidirler.

İran kahramanlarından üstündürler (bkz. Destan kahramanları).

Gök yüzünün görevlileri kabul edilen yıldızlarla aralarında ilgi kurulmuştur (bkz. Kozmik âlem).

Eski cömert kahramanların hikâyeleri artık unutulmalıdır:

Yiter tatvîl-i vasf-ı Bermekî vü Hâtem-i Tâyî
Bana medh eyler isen eyle İbrâhîm Paşayı (K.XXII.1)

Vezirden aşağı derecedeki devlet adamları da fazla mübalağalı olmamakla beraber benzer özelliklerle övülmüşlerdir.

2. Giyim eşyaları

Hırka, hırka-i peşmîne (yünden ve süssüz elbise), delk (eski elbise), taç, aba gibi giyim eşyaları ile sade ve desenli kumaşlar olan atlas ve diba aşk ve tasavvuf konu edildiği zaman kullanılmıştır (bkz. Aşk ve mahabbet, Tasavvufî tabirler, Zahit vaiz).

Pirahen (gömlek), fute (peştemal), külâh gibi giyim eşyaları ise sevgili ile ilgili olarak kullanılmıştır(bkz. Sevgilide Güzellik Unsurları).

Yasemin yaprağı olarak düşünülen gömleğin, sevgilinin vücuduna ağırlık yapması istenmez:

Âzürde itmesün seni berg-i semen bile
Bâr olmasun vücûduna pîrâhen istemem (G.351.2)

Ay ışığı keteni çürütür. Bu sebeple yüzü ve vücudı ay gibi parlak olan sevgilinin üzerindeki elbise, vuslat anında olmamalıdır.

Dem-i visâlde kayd-ı vücûda düşme sakın
İder mi şu^cle-i meh-tâb hîç ketân ile bahs (G.80.5)

3. Günlük hayatta kullanılan eşyalar

Mirat, ayna görüntüyü aksettirmesi yönüyle geçer. Bu konuda hüsn-i talil yapılmıştır.

Aynanın karşısında güzel yüzlü sevgili varsa onu gösterir.Yoksa onun güzelliğini yansıtmaya devam edemez. Bu da iki yüzlülük olarak kabul edilir:

Yüz virürsin varup âyîneye ey sîm-beden
Gör ne söyler ol iki yüzlü senün ardından (Mat.184)

Aynanın güzelliği yansıtması, çekememezlikten itiraz görülür:

İtme ey âyîne nakş-ı hüsn-i yâra i^ctirâz
Yok degül hüsnün senün ammâ hakîkat sâdesin (G.368.3)

Kadeh, cam, peymane eğlence meclislerinde kullanılan bir eşyadır. Saki bununla âşıklara içki sunar (G.499.4 ve G.456.5).

Ayrıca, âşığın ağlamaktan kan oturmuş gözleri sevgiliye sunulacak kadeh (peymane)'e benzetilmiştir (G.37.4).

İğne, Hazret-i İsa'ya da kelmihle dünyaya bağlanmanın, ona önem vermenin işâreti olarak kabul edilmiştir:

Dikmem gözüm metâ^c-ı kalîl-i cihâna ben
Zahm-ı derûnı dikmek içün sûzen istemem (G.351.5)

Fevvare(fıskıye)'nin tasviri ise çok canlıdır:

Her biri fevvârenün bir sîm-ten rakkâşdur
Şevk u şâdîden hevâya eyler ilkâ-yı külâh (T.XVI.19)

Şane (tarak) ile daha çok gönül arasında ilgi kurulmuştur.

4. Müzikle ilgili kelimeler

Bir çeşit keman olan rebab ile kanuna benzer bir saz olan çeng nedense şaire hüzün vermektedir:

Tâli^cum gör kim beni bin hüzn ile giryân ider
Halkı pür-şevk eyleyen âvâze-i çeng ü rebâb (G.50.6)

Rebab, şairin aşk ateşini artırır:

Âteş-i pür-sûz-ı ^cışk ile n'ola olsam kebâb
Yakdı yandurdı derûnum nagme-i savt-ı rebâb (G.51.1)

Hevâ-yı ^cışk ile ney gibi başlar efgâna
Ne dem ki gûş-ı dile nagme-i rebâb gelür (G.135.3)

Şair, ney gibi inler. İçi de ayrılık dolayısıyla (ney gibi) nokta nokta yaralıdır:

N'ola mânend-i ney nâlân olursam bezm-i ^câlemde
Derûnum dâg dâg-ı sûz-ı tâb-ı nâr-ı hicrândur (G.151.4)

Neyle birlikte sema da yapılır:

Sen semâ^c eyle ney-i nâlemi gûş itdükçe
Çarh urup şevkun ile günbed-i gerdân dönsün (G.363.6)

İnsan azalarının hareketleri ile müzik aletleri arasında ilgi kurulmuştur:

Aglayup subh u mesâ derd ile çeşm-i pür-hûn
İnlesün ney gibi dil sîne dögünsün def-vâr (K.VIII.62)

Musıkî tabirleri olan hüseynî ve taksim şu şekilde geçer:

Mutrib figân ü nâle hüseynîye çıkmasun
Lutf it getürme yâda o zevk u safâları (G.503.3)

Eyleyüp meclis-i gülşende bu beyti taksîm
Nagamât eylemege başladı murg-ı gül-zâr (K.VIII.14)

Bülbülün ötmeye uşşak başlayıp suznâk devam etmesi tabiîdir:

Sûz-nâk olsa n'ola bülbülün âvâzeleri
İtdigi nagmede ᶜuşşâkdur âgâzeleri (G.507.1)

5. Silahlar ve **bunlarla ilgili malzemeler**

Hançer, sevgilinin belinde süs unsuru olarak bulunabilir (G. 136.4).

Üst üste gelmiş kirpikler, demet halindeki peykâna benzetilmiştir (G.453.1).

Tig (kılıç), naz kılıcı olarak kullanılmıştır (G.212.5). Ayrıca kaş, hilâl, kılıç kelimeleri bir arada kullanılmıştır:

Şeb-i hasretde ey meh-pâre hecr-i ebruvânunla
Hilâl-i âsümân cism-i nizâra tîg-i bürrândur (G.118.2)

Vefasız sevgililerin âşıklara merhabaları, keskin kılıcın sivri ucu (kirpiği, bakışı) iledir (G.502.3).

Tüfek, ateş mizaçlı (Mat.196) ve insanların kandan badesini içen olarak vasıflandırılmıştır (G.457.6).

Top ise ah topu şeklinde geçer (Mat.196).

6. Kıymetli taşlar

Gümüş gibiparlak göğsün üzerindeki ben, gümüş üzerindeki ayar belirleyen damga gibidir. Ayarı belli olan gümüş çok revaç görür:

O sâf sînede ol hâle iᶜtibâr olunur
Ziyâde râyic olur sîm olunca tamgâsı (G.498.7)

Ağlaya ağlaya kan oturmuş gözler, yakut ve mercana benzer. Rengi kırmızı olan bu cevherlere benzer (K.V .37).

7. Mekteple ilgili kelimeler

Şair, övünürken kalemini irfan bağının fidanı olarak gösteriyor (K.XXV .15). Şairin aşk yolunda tek sırdaşı kalemidir(G.52.6). Kaleminin Musa peygamberin asası gibi sihirli olduğunu belirtiyor (R.28).

Kitap sayfalarının dansını şirazeler önler:

Zevk-i tahkîk-i kelâm ile gelürdi raksa
Safahât-ı kütübi tutmasa şîrazeleri (G.507.5)

Güneş, hadis üstadı, ay da kitabı koltuğunda öğrencidir:

Müstefâd oldukça tâ şeyhu'l-hâdîs-i âfitâb
Mâh-ı rûşen-dil idüp her şeb kitâbın der-bagal(T.XXVIII.30)

Talebenin ders esnasında esnemesi, isteksizliğindendir:

Kesel-i tab^{c}a açıkdan agız ikrârı olur
Tâlibün meclis-i tedrîsde hamyâzeleri (G.507.4)

Hüsn-i hat, evrakın süsüdür. **Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri de ona güzellik verir (G.143.2).**

8. Gramer kelimeleri

Atayla dedeyle övünenler mekteb-i irfanda tıfl-ı ebceddir(G.109.1). Sevgili de tıfl-ı ebced olmasına rağmen dil derdinin kitabını bir bakışta anlar (G.110.4).

Sevgili, letafet bağının fidanıdır ve elif boyludur. Başındaki külâh da elifin üstündeki meddir(G.107.1). Elif ayakta durmaya devam etmekle tâcdâr oldu. Med, onun tâcıdır (G.109.2).

Gulâm, Zeyd, muzâf, muzâf-ı ileyh, müsned (G.109.3)'te geçer.

Mazi, muzari, hal, istikbal, nefy, emr(G.109.4,5)' te geçer.

Sevgilinin kâkülü lâm harfine benzetilerek şöyle denilmiştir:

Gören o kâküli eyler yemînine ragbet
Belî cevâb-ı kasem lâm ile mü'ekkeddür (G.109.7)

Arapça'da yemin söylenirken lâm kullanılır: li'lâh gibi.

Rakip, sevgilinin yanında, onun kadrini eksilten bir harf-i illet gibi gösterilmiştir. Harf-i illet, yani illetli harf Arapça'da başka harfe dönebilir. Yani olmasa da olur. **Nakıs ise noksan kökünden olup Arap gramerinde son harfi illetli olan kelime çeşididir. Sevgilinin yanında rakibin bulunması bir hastalıktır, bir eksikliktir. Bütün bunlar düşünülmelidir (Mat.123).**

İmlâsı düzgün olan sakinin kadeh duası beyaza çekilir. Yani, **kadehleri düzenli olarak dolduran saki, âşıklara kadehleri boşalttırarak eğlenmelerini sağlar (G.499.4).**

9. Âdetler, inançlar

Göz değmesina karşılık Allah'a sığınılır. Ve "mâşâallâh" denir.

Cihânda misli yok bir dil-ber-i âyîne-ṭalᶜatsın
Seni Ḥaḳ saḳlasun te'sîr-i zaḫm-ı çeşm-i düşmenden (G.380. 4)

Ey Zühre-cebîn pâdişâh-ı ᶜişve-sipâh
Pervânesi şemᶜ-i ruḫunun mihr ile mâh
Dîdârunı te'sîr-i naẓardan ṣaḳınup
Gördükçe dirüm ḥüsnüni mâşâ Allâh (R.478)

Düşmanların, çekemeyenlerin gözü değer:

Remedden çeşm-i ḫûn-rîzün ḳızarmış ey gül-i raᶜnâ
Yine benzer ki irmiş sana zaḫm-ı dîde-i aᶜdâ (Mat.6)

İnsanlar zaman zaman düzenin bozulduğundan ve dünyanın sonunun geldiğinden bahsederler:

Devletde edânî vü erâẕil şimdi
Ẕilletde eᶜâlî vü efâżıl şimdi
Yüz ṭutdı ḫarâb olmaġa bünyâd-ı cihân
Bu devr-i denî esfele mâ'il şimdi (R.548)

Gitdikçe kem olmaḳda ġınâ-yı ᶜâlem
Yaḳlaşdı gibi vaḳt-i fenâ-yı ᶜâlem
Ser-tâ-ḳadem ekdâr ile âlûde cihân
Bilmem yere mi geçdi ṣafâ-yı ᶜâlem (R.344)

Birşeyin hayırlı olup olmayacağını öğrenmek için namaz kılınır, dua edilir ve uykuya yatılır. Görülen rüyaya göre sonuç tahmin edilir.

Ḥaḳdan recâ-yı ḫayr iderüz her umûrda
Reh-ber ṭarîḳumuzda bizüm istiḫâredür (G.103.6)

C. İNSAN

I. SEVGİLİ

1. Sevgilinin genel özellikleri

Sevgilinin en önemli özelliklerinden biri âşıklara yüz vermeyip agyara ve rakibe iltifa etmesidir. Agyarla gidip gülşen seyreder ve âşığa vefasızlık eder (G.17.2).Rakip ile devre girer (G.120.6)

Sevgili âşığa karşı ahdinde sadık değildir(G.20.2). O vefasız sevgili, hayali gibidir:

Unıtdı ḫayli zamândur Naḥîfî bendesini
O meh ḫayâli gibi bî-vefâ imiş ḥayfâ (G.10.5)

Sevgili selâm göndermez, sevgi kaydına bağlı değildir ve vefanın düşmanıdır (G.119.5). O, diken tabiatlıdır (G.42.6). Cefayı kendisine huy edinen sevgili, çevresindeki aşinalar kaybolduğu zaman âşığın kıymetini bilir (G.37.6).

Sevgili nazlanır ve âşığın niyaz etmesini ister. Ne çare ki takdir böyledir (G.40.4). O niyaz sarhoşu, naz badesiyle aklını kaybedip âşığa sırrını açtığı da olur (G.33.3).Âşıklar gamze kılıcıyla öldürülmelerini isteseler buna bile naz eder(G.124.3), Naz bağının yeni yetme gülü bilmezlik ile düşmanların sözlerine rağbet edebilir(G. 366.5).

Sevgili tegafül sarhoşudur (G.37.4). Şefkatsiz gamzesi, şuh bakışına âşığı anlamamazlıktan gelmeyi öğretir (G.31.4). Sevgiliye Leylâ haset eder. O ahu bakışlıdır (G.105.4).

Sevgili taş gönüllüdür(G.30.4). Eliyle âşığın ciğerine uzanması kirpik oklarını aramasındandır, merhametinden değil:

Ṣanma raḥminden ṣunar destin dil-i mecrûḥuma
Ol kemân-ebrû cigerde tîr-i müjgânın arar (G.121.2)

Âşık halini anlatmaya geldikçe onun gözlerinde uyku rengi peyda olur (G.36.3). Bir kere gülerek iltifat etse, arkasından hemen tatlı dudağına azar dolar (G.50.5).

Âşıklar av, sevgili avcıdır. Avcı avdan niçin kaçar:

Niçün eyler ḥaẕer meh-pâreler ᶜuşşâḳ-ı zârından
ᶜAcebdür bu ki ṣayyâd iḥtirâz ide şikârından (Mat. 209)

Aynadaki aksi ancak güzellikte benzeri olabilir:

Yok bilürler hep nazîr-i hüsnün erbâb-ı nazar
Var ise ᶜaks-i cemâlündür yine âyînede (G.317.2)

Ağzından söz almak mümkün değildir. Niyeti bakışından anlaşılır:

Remz-i nigehinden bilürüz kasdını yohsa
Ol gonçe-femün bir söz alınmaz deheninden (G.372.4)

O kâfir sevgili cehenneme bile gitse ayak bastığı yerlerde goncalar peyda olurdu (G.290.3).

Sevgili, sabır mülkünü yağmalayan bir şahtır. Füsun, fitne, naz ve işve ise onun askerleridir (G.105.2).

Nüktedan ve ârif sevgili için can feda edilse yeridir:

Bir dil-rübâ ki ᶜârif ola nükte-dân ola
Yokdur anun bahâsı meger nakd-i cân ola (G.442.1)

2. Sevgili ile ilgili tasavvurlar

Sevgili için kullanılan kelime ve terkipler: mah, mehtab, reşk-i mah, kamer-sima, mehpare, mehpeyker, mihr, afitab-ı hüsn, afitab, Zühre-cebin, gül-i sade-ru, gül-i hod-ru, gül-i neşgüfte, nev nihal, sanem-i pür hicab, gonçe-i rana, peri, sim-beden, ayine-i hüsn, nahl-i işve, şirin-lika, ruh-ı revan, şuh-ı sengin dil.

O ay yüzlü sevgili nil renkli denizde yüzdükçe, görenler onu gök yüzündeki parlak ay sanırlar (G.152.4). O ayı göz göre agyara vermek ölüm kadar müşküldür (G.317.2).

Ayın makamları vardır. Ay, makamlarından olan akrep burcuna girdiği zaman yola çıkılmaz, uğursuzluk sayılır. Sevgilinin rakibe yüz verip yanında gezdirmesi de bir uğursuzluktur:

Kırân ider sanurum mâh burc-ı ᶜakrebde
O meh yanında rakîbe makâm virdikçe (G.456.8)

Sevgiliye mâh demek nakıs bir teşbihtir:

Teşbîh-i nâkıs oldı sana mâhdur dimek
Mâhun sana müşâbeheti istiᶜâredür (G.104.6)

Sevgilinin güzelliği, güneş olarak tasavvuruna sebep olur. Ay, onunla karşı karşıya gelmeye lâyık olsa, ondan faydalanma ümidiyle ayaklarına kapanırdı (G.32.3). Güneş doğsa güzeller ışıksız yıldıza dönerdi (G.460.2).

Sevgili agyara ayna olur, güzelliğini gösterir. Âşığa ise bir bakışı çok görür (G.124.4). Yazıklar ki o güzellik aynasına baktığı-

mızda sitemle kırışmış alnını görürüz (G.144.5).

Sevgili tabiptir, çünkü âşıkların gönül derdini ancak o iyileştirebilir (G.113.3).

Gök renginde dar bir elbise giymiş sevgili, peri gibidir:

Ol kebûdî câme-i teng içre ol şîrîn likâ
Şîşe içre habs olunmuş bir perîdür gûyiyâ (Mat.20)

II. SEVGİLİDE GÜZELLİK UNSURLARI

1. Saç (Zülf, Gisu)

Saç genellikle âşığın gönlünün ve aklını bağlı olduğu nesne olarak anılır. Âşık, divaneliğinden akıl gerdanına sevgilinin zülfünün başını bağlar (G.20.4).

Saç çokluğundan dolayı kesrettir ve bağdır. Âşığa hasta gönlü bir kayd (bağ) iken sevgilinin zülfüne düşünce vahdeti kaybedip kesrete düşmüştür (G.34.3).

Saçın rengi karadır yani Leylâ 'dır. Önceleri Leylâ'yı seven Kays, divane olarak çöllere düştü. Âşığın da sevgilinin saçına bağlanması, onu aşkın bu tabiî sonucuna götürür (G.125.2).

Gönül Hüması sevgilinin saçındadır (G.514.5). Gönlün zülüfte asılı olması âşığın ayağının yere basmamasına sebeptir:

Der-i lutfunda meger yer mi başardı ayagum
Beste-i silsile-i zülf-i perîşânun idüm (G.336.4)

Göz bebeği olan ben, âşıkta keder yarası açar. Siyah saçın kılları da bakış dikeni olsa gerek (G.283.2).

Ceylanların göğsüne kan oturur, sonra bu kan miske dönüşür ve bir yolla vücuttan atılır. Bu hadise sevgilinin saçının kokusuna duyulan hasetten dolayıdır, denir (G.153.4).

Sihir yapılırken kıl kullanılır. Saç da âşığı büyülemek için bir vasıtadır:

Kıl ile bagladı zülfün beni ne sâhirdür
Terahhum eyle beni kıl bu kayddan ıtlâk (G.264.11)

Âşığın, gönlünü karışık saça düşürmesi kara bahtın eseridir (G.448.8):

Sevgili, saçını yüzüne örtü yapmak isteyebilir. Ama ne gerek var:

Şakın tâb-ı nigehden rûyuna zülfün nikâb itme
Murâd üzre bakılmaz sana bîhûde hicâb itme (G.443.1)

2. Kâkül

Alın üzerine düşen saç demek olan kâkül, Nahifî divanında genellikle saçın özelliklerini taşır.

Kâkül kokusuyla sünbüldür(R.191). Sevgili kâküllerini külâhının üstüne süs yapsa, sünbüller perişan olur (G.290.2).

Kâkülün kokusundan Huten ceylanları hastalanır. Çünkü onu çekemezler (G.379.2). Kâküllerin misk kokusu ebedî bir ömürdür (G.107.2). Bu güzel koku âşıkta da bazı istekler uyandırır (G.136.5).

Sevgilinin kâkülünü zencire benzetmek şairlerin sevdasıdır (G. 127.8). Sevgili cevr taşıyla gönül kuşunu ürkütmemelidir. Çünkü o, kâkül kemendinin teline ayağını kaptırmıştır (G.101.2).

Sevgilinin yüzünde çıkan ayva tüyleri bazen güzelliğin kaybolduğuna işarettir. Bu sebeple sevgili utancından kâkülleriyle yüzünü örtebilir:

Hat gelüp rûyuna mahcûb-ı nigâh olsa gerek
Kâkülün şerm ile mestûr-ı külâh olsa gerek (G.283.2)

Kâkül şekil yönünden lâm (ل) harfine benzetilir (G.109.7).

Kâkül, rengi sebebiyle kâfir ve bî-dindir. Başı giden, dinsiz kâfir bile olsa acınır. Ucu kesilen ve böylece güzelliği azalan kâkül ise âşık için üzüntü kaynağıdır:

Şefkat itdüm ser-bürîde kâkül-i yâri görüp
Rahm idermiş gâhî âdem kâfir-i bî-dîne de (G.447.5)

3. Kaş

Kaşla daha çok hilâl arasında ilgi kurulmuştur. Şairin vücudı, zayıflığı ve inceliği sebebiyle kaş ve hilâle benzetilir.

Âşığın vücudunu arıklaştıran, o ay parçası olan sevgilidir. Onun kaşlarını düşünerek hilâle döner (G.104.2).

Gecede sevgiliden ayrılık olduğu için hasret vardır. Gecede görülen hilâl, sevgilinin kaşını hatırlatarak âşığın yarasını deştiği için keskin kılıca benzetilmiştir (G.118.2).

Ayın hilâle dönmesi ise sevgilinin kaşlarını düşünmesine bağlanmıştır (Mat.159).

Ay, hilâl şeklinde iken yani ay başlarında çeşitli tesirler meydana getirir. Meselâ delilerin durumunu azdırır. Hilâl kaşlar da âşığın sevgisini artırır:

Şaldı sevdâya beni ebrûları cânânenün
Mâh-ı nev elbet cünûnın artırır dîvânenün (G.293.1)

Kaş, şekli sebebiyle yay (keman)'a da benzetilir. Hasta bir insana, sert bir yayı gerdirmek zor gelir. Bunun gibi sevgilinin öfke dolu kaşlarını arzulamak da âşık için zordur (G.318.1).

Şast (zihgir), okçuların ok atarken baş parmaklarına geçirerek onunla yayı tutup gerdirdikleri alettir. Şast görmüş yay, gerdirilmiş yay için kullanılmıştır. Kaşın gergin yaya benzetilmesi ise öfkeli bir bakışı ifade içindir. Veya gözün şast, kaşın keman, kirpiklerin de ok olarak düşünülmüş olması da mümkündür:

Gûyâ ki şaşt-dîde kemândur ol ebruvân
Müjgân-ı yâr ᶜaynı ile tîr-i cestedür (G.101.5)

Kaş, şekil yönünden kılıca da benzetilmiştir (Mat.251).

4. Göz

Göz sevgilide güzellik unsurlarından ve âşığa eziyet etme vasıtalarından biridir. Tatar, şuh. kan içici, kan saçıcı, kara, hileci, amansız gibi özelliklerle vasıflandırılır.

Tegafül, sevgilinin âşığı anlamaması veya anlamak istememesidir. Bunu da göz vasıtasıyla yapar. Sevgili âşığı gördüğü zaman gözünde ya uyku hâli belirir ya da ona süzgün süzgün bakar yani tegafül eder (G.36.3 ve 37.4).

Göz kan içicidir ve gönül kanından perhizi yoktur. Âşıkların kanını içerek onları hilâl hâline getirir (G.291.1).

Çeşm-i Tatar salah ve sabır mülkünü yagmalar (G.19.1 ve K.VIII.67

Gözün nergis olarak kabul edilmesi ve baygın bakışı da ona kılıç tutup duran kaştan dolayıdır (Mat.251).

Gözün, şast olarak tasavvuru da mümkündür (bkz. Kaş).

Kan içici göz ve amansız gözün bakışı gamzenin oluşmasında da söz sahibidir (G.134.2 ve146 .3) (bkz. Bakış).

5. Kirpik (müje, müjgân)

Kirpik, göz Tatarının okçusu yani askeri olarak görülmüştür (G.19.1).

Uykudaki kirpiklerin görünüşü, deste hâlindeki okun uçları gibidir (G.453.1).

Sürmeye ne hacet? Kirpiklerin gölgesi sürmedir:

Sâye-i müjgân virür kühl-i letâfet hâletin
Sürmeye hâcet nedür ol çeşm-i fettân üstüne(G.455.3)

Sevgilinin kirpikleri, âşığın gönlüne fırlatılmış oklardır (G.101.5).

Sevgili âşığın gönlünü çevirmek için kirpiklerini büyüyle şiş yapar (R.129).

6. Yüz ve yanak

Divanda yüz ve yanak kelimelerini ifade için ruh, ruhsar, arız, izar, ruy, cebin, cebhe, cemal kullanılmıştır.

Âşığın ısrarlı bakışları karşısında sevgilinin yanağı kızarır ve parlaklığını kaybeder. Bu da sevgilinin yüzüne perde çekmesidir, yüzünü göstermemesidir (G.50.4 ve 126.4).

Sevgili lâle yanaklıdır. Sevgilinin benli yanağı lâleyi yaralar (G.129.5, K.VIII.64 ve G.152.2).

Yanak, renginden dolayı gülle örtülü, gül renkli kabul edilmiştir (R.189). Yüz, gül bahçesi, yanaklar da oradaki güllerdir (R.191). Açılmış güllerin solması, al, yanak gülünü çekememeye bağlanmıştır (G.152.2). Sevgilinin yüzünün güzelliği, giydiğinin ne olduğunu anlamaya engeldir:

Âb ü tâb-ı talatından fark olunmaz giydigün
Câme-i gül-gûn mıdur ya aks-i ruhsârun mıdur (G.148.3)

Yanak, renginden dolayı ateş kıvılcımına benzetilmiştir (G.149.4).

Parlaklığından dolayı yüz ve yanakla ay ve güneş arasında ilgi kurulmuştur. Sevgilinin güzelliğini veya güneşin hararetini şafak rengine bürünen yanak sağlar:

Yer yer [c]izâr-ı pâki şafak-reng-i nâz olup
Germ oldı tâb-ı hüsn ile ol âfitâbumuz (G.212.3)

Ay ve güneş, o yanak mumunun pervanesidir (R.478). Ay bile,

sevgilinin yüzünü düşündükçe dolunaya döner (Mat.159).Sevgilinin yüzünde güzellik kalmazsa, gök yüzündeki ay ve güneş de yok olur:

Ḳalmayup rûy u cebînünde leṭâfetden es̱er
Âsümânunda ne hûrşîd ü ne mâh olsa gerek (G.283.4).

Yanak varak olursa, hat (ayva tüyleri) da onun süsüdür (G.143.2).

7. Ben

Sevgilinin göğsündeki ben damga olarak kabul edilmiştir. Sine gümüş olunca o da onun ayarını belirten damgadır. Ayarı belli gümüşün revaç gördüğü gibi o göğüs de âşığın gözünde revaçtadır (G.498.7).

Yüzdeki ben, gözün içindeki göz bebeği olarak görülmüştür. Âşığın gönlünü yaralayıcıdır (G.283.2).

İstediğine kavuşamayıp uyuyamayan ve yıldız sayanlar gibi senin yüzüne âşık olanlar da senin siyah beninle oyalanırlar. Yıldızla ben arasında bu yönden ilgi kuruluyor (G.50.2).

8. Hat

İlk çıkan hat, sevgilinin yüzünde güzellik tamamlayıcı unsurdur. İleriki yaşlarda ise hem âşığı sevgiliden uzaklaştırır hem de sevgiliyi zor durumlara sokar. Çünkü onun güzelliği kaybolmuştur.

Ayva tüylerinin siyaha dönmesi ve güzelliği gidermesi dolayısıyla matem elbisesi gibi görülür:

Siyeh libâs giyüp mâtem eylesün ḫaṭṭı
Gerekdür ol ṣanem-i bî-vefâya şîven-i nâz (G.216.5)

Sevgilinin nazı, hat askerlerinin yağmasına uğradığı zaman, onun âşığa ilgisi artar, her zaman esirgediği bakışları çoğalır ve gamzelerinde işveden eser kalmaz (G.283.3).

Sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri yeni çıktığında güzellik unsurudur ve onun 14-15 yaşlarına geldiğinin işaretidir. Bu sebeple sevgili yüzünü göstermekten hicap duyabilir. İleriki yaşlarda hat, sevgilinin güzelliğini giderdiği için, yüzün kapatmasına sebep olabilir (G.289.1).

Siyah renkli ayva tüylerinin sevgilinin yüzüne verdiği güzelliği görmek âşığın en çok arzuladığı şeydir (G. 364.3).

Ayva tüyleri her ne kadar kâğıttaki yazı gibi yüz için bir süs ise de sevgilinin bundan rahatsız olduğu düşünülebilir:

Olma muġber ḫaṭ gelürse ṣafḥa-i ruḫsâruña
Ḥüsn-i ḫaṭ ey sâde-rûyum zînet-i evrâḳdur (G.143.2)

Ayva tüyleri güzellik askerleridir ve nöbet değişimi yaparlar:

Ḫaṭ-ı nev-ḫîz ṣanma ṣafḥa-i ruḫsâr-ı pâkinde
Sipâh-ı ḥüsn-i ᶜâlem-sûzı tecdîd-i berât eyler (G.133.5)

9. Ağız

Gonca açılmamış güldür. Ağız da kapalı oluşu ve küçüklüğü sebebiyle goncaya benzetilir (msl. R.191 ve Mat.13).

Ayrıca ağız güzel kokunun, miskin kaynağıdır (G.107.3 ve Mat.13). Misk kaynağı olması ve miskin de büyü yapmakta kullanılması, onun büyücü olarak vasıflandırılmasına imkân verir (G.107.3).

10. Dudak

Sevgilinin dudağı âşıklar için Ab-ı hayat akan bir çeşmedir (G. 107.2). Sevgilinin dudağının şerbeti âşıklara neşe verir:

Luṭf ümîd eyler göñül sen şehden âzâr istemez
Şerbet-i laᶜlüñ yeter dil keyf-i esrâr istemez (G.209.3)

Neşve ancaḳ dil-i zâra leb-i dil-berden olur
Açılur ṣanma beni bâde ile sâġar ile (G.436.6)

Sevgilinin dudağı âşık için azar kaynağıdır (G.50.5 ve 209.3).

Aşk hastalarının devası sevgilinin dudağının şarabına bağlı ise sağlık onlar için muhaldir(G.498.3).

Dudak camıyla mest olanlar, sarhoşlar gibi sır saklayamazlar. Bu sırada ağızlarını elle kapamak gerektir:

Mest olup câm-ı lebüñle hele maġrûr olsun
Gâh olur destümüzi perde-der-i râz idürüz (G.215.4)

Sevgilinin dudağı badedir. Ona ulaşmak âşığın tek dileğidir. Onu içen âşık gam humarını çekmez (G.91.2).

11. Çene

Çene çukuru kuyuya benzetilmiştir. Sevgilinin tatlı dudağından istifade etmeye çalışırken gönül kovasını kuyuya düşürmek de var:

Zülâl-i la^cl-i yârdan sîr-âb olam dirken
Düşürdüm ᶜâkıbet delv-i dili çâh-ı zenahdâna (G.448.3)

12. Beden, göğüs, kol, pehlu (yan, böğür), baldır, boyun

Siyah peştemalin üzerinde görünen gümüş beden parlaklık yönünden ay ve güneşten üstün görülmüştür (G.496.6).

Pehlu da parlaklık yönünden aydır, güneşten üstün görülmüştür (G.145.4).

Sevgili veya saki gümüş baldırlıdır (G.143.3).

Sine, gümüş renklidir. Üzerinde ben olan göğüs, ayarı belli olan gümüştür (G.324.7). Göğüs gümüş levha olarak görülmüştür:

Sîne-i yâra gözün dikme gel ey hayrân -ı ᶜışk
Çok mıdur bir levh-i sîmîn öyle bir gencînede (G.447.4)

Sevgilinin sinesinin güzelliği âşıkları kendine çeker. Onda büyü filan yoktur :

Kendüye bin şevk ile cezb eylemekde ᶜâlemi
Gâlibâ hırz-ı füsûn vardur o sîmîn-sînede (G.447.3)

Sevgilinin başında eğri duran külâh ve gümüş renkli boyun, gümüş madenini eriten bir pota olarak tasavvur edilmiştir:

Pûşîde-külâh olup o şûh-ı devrân
Ol gerden-i sîm ile olur ser-gerdân
Bir pûte-i ser-nigûna benzer o külâh
Kim olmada sîm-i hâliş andan rîzân (R.405)

13. Bel

Sevgilinin belinin inceliği onun kıl olarak görülmesine sebep olmuştur. Sevgilinin beli, süs olarak taşıdığı hançer olmasa fark edilmeyecek kadar incedir (G.136.4). Kılla büyü yapılabilir. Bu sebeple kıl gibi olan sevgilinin belinin büyülü olduğu düşünülmüştür (G.1073).

Gümüş baldırların üzerindeki ince bel, su kenarında bir ot olarak tasavvur edilir (Mat.79).

Sevgilinin belindeki kemerle Yusuf'un başından geçen hadiseye işaret edilmiştir. O, teyzesi İnas'a emanet edilmişti. Yakûp Peygamber onu almaya gittiğinde teyzesi vermek istemedi. Onu giyindirirken beline kemeri doladı ve kaybolduğunu söyledi. O zamanki kaideye göre hırsız yakalanınca sahibine köle olurdu. Böylece İnas Yusuf Peygamberden ayrılmamış oldu (G.454.4).

14. Boy

Sevgilinin kıyamet boylu olarak düşünülmesi, "haşr ve mahşer"in vuslat olarak tasavvur edilmesine sebep olmuştur (G.22.3 ve 127.2).

Kâmet ve kıyamet kelimelerinin aynı kökten olması, "kâmet"in mahşer gününün kargaşasını çağrıştıracak şekilde kullanılmasına sebep olmuştur. Sevgili de uzun boyu ve güzelliğiyle âşıklar arasında bir kargaşanın doğmasına yol açar. Bu durumu kuşlar arasında güzelliği ve gösterişiyle tanınan tavus bile kıskanır:

Cilve-i ḳâmet-i âşûb-gerūn gördükçe
Dil-figâr olmadadur dâġ-ı ḥasedle ṭâvûs (G.233.4)

Sevgilinin boyuyla servi arasında ilgi kurulur. Servi ince ve uzun bir ağaçtır. Onun yüksekliğine ulaşmak mümkün değildir.Sevgiliye ulaşmak yani vüslat da âşık için zordur (G.40.1). Servinin dibinakan su, âşık telakki edilir. Servinin su gibi yerde sürünmesi mümkün değildir. Çünkü o yükseklere uzanır. Servi boylu sevgili de âşıkların halini anlayamaz (G.210.3).

Sevgilinin nazla salınarak yürümesi ve âşıkları ayaklandırması, cami ve namaza durulurken okunan ezan (kâmet)'ı çağrıştırır(Mat.206).

Sevgilinin boyu ve külâhıyla ilgili olarak elif ve med kelimeleri kullanılır (msl. G.107.1).

III. SEVGİLİ İLE İLGİLİ DİĞER UNSURLAR

1. Bakış

Sevgilinin bakışını ifade için nigâh ve gamze kelimeleri kullanılır. Bakış için düşman, haramî, yol kesici, fitne dolu, şuh, gönül delici gibi vasıflar yakıştırılır.

Gamze haramîdir, yol kesendir. Âşığın, sevgiliye bakmasını engeller(G.31.3). Gamze, sevgilinin şuh bakışlarına tegafülü öğreterek âşığa düşmanlık eder(G.31.4).

Gamze ve nigâhın bir özelliği de yağmacı oluşlarıdır. Yağma yaparken hırsız gibi geceleyin ve yol kesici gibi gizlice hareket etmez. Sabır kumaşını göz göre göre yağmalar (G.460.4). Kirpiklerle

beraber düşünüldüğünde göz Tatarının okçusudur (G.19.1).Gamze ve nigâh, yağmacılıkta ittifak ederler (G.298.2).

Sevgilinin bakışı âşığın gönlüne saplanır. Bu yönüyle ok atması söz konusudur. Gönülde yaralar açar (G.104.3). Bakış okları, âşığın gönlünde yer bırakmayacak şekilde deste destedir (G.101.3).

Âşık, sevgilinin hançer gibi öldürücü bakışından sakınmaz (G. 25.3). Hatta o oklara karşı nişane gibi durur (G.506.1). Çünkü onlar âşığın gönlüne arkadaş ve sırdaştır:

Ḥarîm-i câna gönder ġamze-i dil-dûzunı gâhî
Dil-i âvâre çoḳdan bir enîs ü ġam-güsâr ister (G.123.3)

Sevgilinin bakışı âşıklar arasında kargaşa çıkarmakla kıyamet fitnesidir (G.148.5). Fitne, kargaşa bile zaman zaman sevgilinin gamzesinden medet umar (G.92.3).Sevgilinin nazlı bakışı , âşık için belâdır ve gönül delen gamzesi de ansızın gelen kazadır (R.472). Gök yüzünün baş komutanı olan Merih bile onun gamzelerinden titrer (R.129). Bakışları Eflatun'un aklında yaralar açar (G.153.1).

Gamze, âşığı dilsiz yapar (G.53.7).Sevgilinin yüzüne bakmayı engellediği için peçe olarak tasavvur edilmiştir (G.239.4).

Gamzenin oluşmasında, gözün can alıcı bakışı önemli rol oynar:

Çekilmiş kûşeye ḫavf-i nigâh-ı cân-sitânunla
Meger ġamzen de çeşm-i bî-emânundan hirâsândur (G.146.3)

Sevgilinin bakışı âşığın yüzünü sarartır.Bu yönüyle sunî olarak altın gümüş elde etme sanatı sayılan kimyadır (G.108.4).

2. Bus, kenar

Âşık, aşk hastasıdır. Sevgiliyi öpme ve kenara çekme, ona ilaç üstüne ilaç vermektir. Bu da hastaya zararlıdır:

Gâh bûs u geh kenâra çoḳ da mâ'il olma kim
Ḫasteyi bî-tâb ider dermân dermân üstüne (G.453.8)

3. Selâm, merhaba

Sevgilinin âşığa karşı olan ilgisizliği, ona sade bir selâm bile vermesine engeldir (G.119.5).

Merhabaları bile âşığı yaralayacak şekildedir:

Ümmîd-i şefḳat itme gönül bî-vefâlarun
ᶜUşşâḳa nevk-i tîġ iledür merḥabâları (G.502.3)

4. Gölge

Gölgenin, insanın peşinden ayrılmaması, sevgiliden hiç ayrılmak istemeyen âşıkla benzetme unsuru olmuştur.

Gölge de âşık gibi sevgilinin eşiğine yüz sürer (G.117.5)

Sevgili âşığını görmezlikten geldiği gibi gölgesini de çiğner:

Sâye-i zîbendenī pâ-mâl-i nâz itmekdesin
Ol ġarîb üftâde yoksa ᶜâşık-ı zārun mıdur (G.148.6)

5. Kûy

Âşık sevgilinin bulunduğu yerden ayrılmak istemez. Sevgili rahat yatağında uyurken, âşık onun aşkıyla hasretten toprak yatağında yatar (G.142.4).

Sevgilinin kûyı âşık için cennet bahçesidir:

Beyân itmekde kûy-ı dil-rübâyı iḫtiṣâr itdün
Ḥużûr-ı cenneti vaṣf itmede zâhid ḳuṣūrun var (G.157.3)

Âşığın yeri, sevgilinin sokağıdır. Orası bülbülün gülşenidir (G.31.1).

6. Ayağı toprağı

Âşıklar için sürme olan ayağı toprağı, sürmesiyle meşhur Isfahan şehrini hatırlatır. Ayağı toprağı sürmesinin verdiği zevk, âşığın kendini Isfahan'daymış gibi görmesine sebep olur (G.146.5).Ayağı toprağının ayrılığı ona Isfahan şehrini özletir (G.458.1).

7. Gönül

Âşığın ağlayıp inlemelerini, ah ve feryatlarını duyduğu halde müteessir olmayan ve onunla ilgilenmeyen sevgilinin gönlü taş veya sert kaya olarak kabul edilir (msl.G.104.4 ve 147.4).

IV. ÂŞIK

Âşık ve ilgili tasavvurlar

Âşık, sevgiliye karşı her zaman ilgi duyan, bu ilgiye bağlı olarak çeşitli hallere katlanan fedakâr insan tipidir.

Âşık, güle olan aşkından öttüğü kabul edilen bülbüle benzetilir. Sevgilinin yanağının düşüncesiyle oluşan gül bahçesinin bülbülüdür (G.31.5). Âşık, hile de yapsa veya destan da düzse sevgiliye kavuşamaz (K,XXIV .34). Âşık eğer sevgiliye kavuşursa, aşk nağmesini bülbüle öğretir (G.434.5). Âşık, sevgiliye vurulalı beri, feryad ü figan etmede bülbülü kıskandırır (G.330.5).

Takdir şudur ki âşık yalvardıkça sevgili naz eder (G.40.4). Sevgiliyi naz yatağında yakalayıp dilediği şekilde yalvarmayı ister (G. 41.4). Yalvarma iniltileri de ah yeli gibi havaya karışıp kaybolur (G.40.3).

Sevgililerin soğuk tavırları, âşığın cigerinde gayret ateşi ve gönülde sert bir ah meydana getirir (G.42.6). Gece âşığa ayrılık getirir ve onun ahının dumanları sevgilinin ay yüzünde bulut gibi dolaşır (G.51.6).

Ayrıca âşık şu benzetmelere konu olur: Aşk Rüstemidir (G.39.1). Avlanacak avdır (Mat.209). Ayrılıktan ney gibi inler (G.152.3). Sevgilinin kapısının eşiğidir, gamzelerine hedeftir (G.506.1). Sevgiliyi görse akarsu gibi ayağına kapanır (G.337.6).

Gönlü dağınık olan âşık, ay ve güneşi bile görmez (G.121.6). Hasta âşık ne kadar solgun ve zayıf olursa sevgili o kadar sevinir (G.135.2). Utancından ve hayretinden sevgilinin yüzüne bile bakamaz (G.24.3). Onun haline rakip bile acır (G.332.4).

Sevgilinin kaşlarının çatılmasına sebep, âşığın küstahlığa varan ısrarları da olabilir:

Yine ebrûlarun bin hışm ile pür-çîn-i nâz olmuş
Yine benzer ki küstâhî-i ᶜâşıkdan fütûrun var (G.157.6)

Âşığın sevgiliye kavuşmasına engel, diken olan rakiptir (G. 441.4)

V. ÂŞIĞIN VÜCUT AKSAMI İLE İLGİLİ HUSUSLAR

1. Göz

Göz, en çok kanlı göz yaşı dökmesiyle anılmıştır. Ağlaya ağlaya kan oturmuş göz, kırmızı renkli taşlar olan yakut ve mercandır (K.XXIV.37). Yine kan oturmuş gözler, içi kırmızı şarap dolu iki kadehtir ve sevgiliye sunulduğu zaman onu mest eder (G.37.4).

Devamlı göz yaşı döken gözler çeşmedir. Bunlar, sevgilinin lâle yanakları aksedince üzerinde lâle tasvirleri bulunan çeşme olurlar (G.129.5). Âşığın gözü çok yaş dökmekle Umman denizi olmuştur. Bu gözde sevgilinin yanak gülü hayal edilince denize iki gül düşmüş gibi görünür (Mat.237). Saba, sevgilinin ayak tozunu âşığa ulaştırarak ona iyilikte bulunur. Âşığın gül gibi kırmızı göz yaşları bu toprağa dökülür, gül bahçesi olur (G.211.2).

Âşığın gözü gül goncası gibi tasavvur edilmiştir. Gözün gonca olarak tasavvuru, kızarmış ve göz kapakları kapanmaya yüz tutmuş olmasına dayansa gerek (G.103.1).

Âşık hayran hayran bakar. Yani baktığı halde görmeyen gözlerle bakar. Bu da sevgiliye hayran olmasındandır. Göz, bu haliyle cansız bir resim gibidir. Resimdekiler de bakar ama göremez (G.150.1).

2. Göz yaşı

Göz yaşı, çokluğu sebebiyle Umman denizi ve Nil, Save nehirlerine benzetilir (bkz. ilgili bölüm).

Acılı âşık taze göz yaşıyla abdest alır (G.102.5). Âşık, sevgilinin hasretiyle hüzünlüdür. Bu sebeple gam pazarında göz yaşı nakdiyle alış veriş yaparak geçinir (G.122.6).

Sevgili, gönül mülkünün şahıdır. Eğer o vergi isterse, âşık göz yaşı nakdini sunabilir (G.61.2).

Göz yaşı seli coştuğu zaman, bakış askerleri kirpiklerin dibini bile geçemez. Yani âşığın gözleri etrafı göremez (K.XXVII.41).

Sevgilinin buluşmaya gelememesine sebep, göz yaşı yağmurunun, onun yürümesine engel olmasıdır (Mat.77).

Jale, baharda çiçeklerin üzerine düşen su damlasıdır. Fakat âşığın göz yaşı birçok damladır. Hem de zülüf sünbülünü taze tutacak kadar çok (G.140.4).

Göz yaşı, kırmızılık yönünden lâleden üstün görülmüştür (G.134.3).

Âşıkların göz yaşları uçzuz bucaksız gam denizi olarak düşünülür. Bu deniz ay yüzlü sevgilinin tesiriyle bile dalgalanmayacak, med ve cezir olmayacak kadar sakindir. Azalıp çoğalmaz (G.210.1).

3. Sine

Âşığın göğsü daha çok çeşitli olayların cereyan ve etkilerinin tezahür ettiği bir yer olarak tasavvur edilmiştir.

Sinenin gök yüzü olarak düşünülmesi, sevgilinin güneş ve ondan ayrılığın sebep olduğu yaraların yıldız olarak tasavvuruna bağlıdır (G.23.2).

Sine aynı zamanda sevgilinin bakış oklarına hedeftir (G.101.3).

Göğüs gül bahçesidir. Sinedeki yaralar güllerdir. Âşığın göz yaşı bu bahçeyi sular (G.36.2).

Sine, üzerindeki çizgi çizgi yaralar sebebiyle tarağa benzetilmiştir. Gönlün, sevgilinin zülfüne bağlı olması da bu sebeptendir (G.316.3).

Sevgili şahtır. Sine de onun bulunduğu yerin sergisidir. Yani onun ayağının altına serilen halıdır (G.105.1).

4. Cisim, ten

Âşığın cismi, sevgilinin ayrılığı,gam ve keder sebebiyle zayıf ve solgundur(msl. G.118.2).

Sevgilinin ayrılığı ve kaşlarının hayali onu da aynı şekle getirmiştir (G.76.2).

Sevgili saçlarını taramaya başladığı zaman, âşığın bedeni hasedinden parça parça olur; şekil itibarıyla tarağa benzer (G.454.3).

Tenin benzetildiği aletlerden biri de usturlaptır. Usturlap, üzerinde gök yüzü haritası bulunan ve yıldızların uzaklığını ölçmeye yarayan bir alettir. Ayrıca müneccimler, bu aletle insanların geleceğini bilirler, talihlerini okurlardı. Âşığın cismindeki yaralar, usturlabın üzerindeki yıldız resimleridir. Âşık sevgilinin ayrılığından çok ıztırap çekmiştir. Ama sevgilinin yanındaki yerini öğrenememiştir. Bu tasavvurda sevgilinin ay veya güneş olduğu unutulmamalıdır (G.512.5).

5. Yara

Yara, gök yüzündeki yıldızlara benzetilir. Aşk derdinden yarası olmayan âşık yıldızsızdır, yani talihi açık değildir (G.103.2). Yaralar, usturlap ve geleceği okumakla da ilgilidir (bkz. Cisim).

Beden üzerindeki yaralar 1 (veya 1000) ve O rakamlarını hatırlatır. Bu durumda âşık aşk şahının divanında muhasebecidir (G.339.4).

Tevhitte geçen bir beyitte gönül, dağlık bir arazi olarak kabul edilmiştir. Oradaki yaralar da bir çeşit dağ çiçeği olan lâle gibi süs olarak kabul edilmiştir (K.IV.12).

6. Can, ciğer, kalb

Can, sevgiliye duyduğu arzu sebebiyle bülbüle benzetilir (R.189). Ayrıca sevgilinin aşkını, gönlünü alabilmek için kullanılabilecek nakit, değerli şey olarak düşünülür (G.442.1).

Ciğer, sevgiliye karşı duyulan isteğin yakıcılığının tezahür ettiği yerdir (G.42.6). Ayrıca ciğer, sevgilinin kirpik oklarının saplandığı yerdir (msl.G.121.2).

Kalb ise lâle yanaklı sevgililerin aşkının yerleştiği yerdir. Bu haliyle bir puthane olarak düşünülür. Aynı beyite tasavvufî açıdan bakıldığında ilâhî güzelliklerin tecellî ettiği bir yer olarak kabul edilebilir (K.VIII.64).

7. El, kucak

Sevgiliden vuslat isteyen âşığın eli çınar yaprağına benzetilir:

Ümîd-i vaṣl ile ol verd-i ḥüsnün bâġ-ı kûyında
Ṭurur dest-i temennâsı dilün berg-i çınâr-âsâ (G.14.2)

Ayrıca el, mest olan âşığın ağzını kapamak için bir perde olarak düşünülmüştür (G.215.2).

Sevgilinin ay olarak tasavvur edildiği yerde âşığın kucağı ay ağılıdır (G.350.7) .

VI. GÖNÜL

Divanda gönül (dil) kelimesiyle birlikte geçen ve onun vasıflarını belirten kelimeler şunlardır: bimar, divane, mecruh, avare, zar, pür-gam, agah.

Gönül doğana benzetilir ve uçmak kelimesi bunlarla beraber tevriyeli olarak kullanılır (G.27.4).

Gönül bir bütün olarak lâledir. Yaraları da lâlenin içindeki beneklerdir (G.103.1). Âşığın gönlü kimseye el açmadığından goncadır. Gül yüzlülerin ortaya çıkması bahardır. Onların ortaya çıkmasıyla âşığın gönlü dağlanır ve açılır. Baharda lâlenin açması gibi (G.123.1).

Avare gönlün arkadaşı, sevgilinin gönül delen bakışıdır (G.123.3).

Gönül akarsu gibi dolaşarak naz fidanı olan sevgiliyi arar (G. 136.2).

Gönlün bülbüle benzetilmesi sevgiliye olan düşkünlüğündendir (G.136.6).

Sevgilinin vücudunun ay kabul edildiği yerde gönül gök yüzüdür (G.145.4).

Hüzünlü oluşu sebebiyle Yakup peygamberle gam dolu olan gönül arasında ilgi kurulmuştur (msl. G.149.1).

Akranlarının çekememesi sebebiyle şair kendini "Yusuf-dil" şeklinde ifade etmiştir (G.150.7).

Gönlün divaneliği, peri gibi güzel sevgilinin aşkının o gönül hazinesinde saklanmasındandır (G.293.2).

Yaralarla birlikte, çiçeklerle donanmış dağlık bir yer olarak düşünülüyor (K.IV.12).

Gönlün, sevgilinin saçlarına olan ilgisi ve orada bulunması, tarak gibi parça parça olarak tasavvuruna sebep olmuştur (G.506.3). Gönlün, sevgilinin dağınık saçlarında yuvalanması, kara bahtın âşıkla olan kavgasına bağlanır. Kavgayla birlikte saçın kargı (baht) olarak düşünülmesi de mümkündür (G.498.8). Gamlı gönül, saç tuzağına takılmış bir Hüma'dır (G.514.5).

Gönlün bülbüle benzetildiği yerde yanak, gül ve zülüf de renginden dolayı gecedir (R.191). Gönül, ayrılıktan öten bir üveyik kuşudur (G.449.2).

Gönül, mübtelâlık ve laf anlamazlık yönüyle taştır (G.508.4).

Gönül kovası, sevgilinin dudak çeşmesinden doldurulurken çene çukuruna düşürülebilir (G.448.3).

Aşk, gönlün hoş olmasını sağlar. Onun huzurunu bozan dünya sıkıntılarıdır (G.516.1).

VII. RAKİB

Rakibin, Divan edebiyatında özellikleri bellidir. Nahifî divanında da rakip, agyar, gayr gibi adlarla geçmektedir. Rakibi ifade için sadece har kelimesi de kullanılmıştır. Ayrıca, bu grubun özelliklerini belirtmek için şu ifadelere yer verilmiştir: rakib-i har (diken), rakib-i nâ-dan, agyar-ı bed-endiş, adu-yı menhus, rakib-i bed-meniş, rakib-i dun, rakib-i bed-ahter.

Rakiplerin azarı, vuslat güllerini toplamak isteyen âşığın elini diken gibi rahatsız eder (G.14.7). Âşık ve sevgili arasında hiçbir iyi davranışı yoktur. O, kötü tabiatlıdır (G.107.6).

Sevgili, onunla devre girerek (dolaşarak) âşıklara eziyet eder (G.120.5). Rakip, her zaman sevgilinin yanında bulunur, onunla sohbet eden, arkadaş olur. Hatta sevgiliye hikâyeler anlatarak onun gözüne uyku getirir, âşıktan uzaklaşmasını sağlar (G.11.6).

Rakip kötüdür, âşık iyi. Fakat sevgili bunu fark edemez (G.210. 5). Âşık bülbülken rakip de kötü sesli kargadır (Mat.212). Onlar kadir kıymet bilmezler (G.436.7).

Sevgililer rakibin yanında rahattır. Yani onun yanında serbest davranırlar. Bu ise bir tür gevşeklik kabul edilmiş ve sonbahar yelinin, çiçekleri soldurmasına, yapraklarını dağıtmasına benzetilmiştir (Mat.187).

Gözden sakınmak deyimi tevriyeli kullanılarak, şairin kendi kendine rakip olduğu ifade edilmiştir (G.331.2 ve G.348.4).

Âşığın, rakibin öldürülmesini istemesi, onun şehadetten mahrum olmaması gibi iyi bir temenniye dayanmaktadır (G.384.6).

Âşığın şikâyeti sevgiliden değildir. Ona sıkıntı veren, rakibin hileleridir(G.329.5). Âşığı sevgiliden uzaklaştırmak için tuzak ku-

ran rakip, insanı ayartmak isteyen şeytandır. Âşığı, cennet olan sevgilinin sokağından uzaklaştırmaya çalışır (G.454.6).

Âşığın sevgiliden ayrılmasına sebep yıldızı kötü olan rakip veya âşığın kötü talihidir:

ᶜAceb rakîb-i bed-ahter midür firâka sebeb
Cüdâ iden beni ol mâhdan sitâre midür (G.126.3)

Sevgiliyle rakibin bir arada bulunması, ayın akrep burcuna girmesidir. Bu da uğursuzluktur (G.456.8 bkz. Sevgili ile ilgili tas.).

Sevgilinin yanındaki rakip, uğursuz bir düşmandır ve harf-i illettir (Mat. 123, bkz. Gramer kelimeleri).

Peygamberi övmek için yazılan bir gazelde de rakip kelimesi geçmektedir. Burada kastedilen, peygamber âşıklarına itibar edenlerdir. Onlar, daima sevgilinin yanında olan rakip gibi peygamber âşıklarına ilgi gösterirler (G.47.2).

VIII. MADDÎ VE MANEVÎ HALLER

1. Aşk ve mahabbet

Aşk, akılla beraber ele alınır ve ikisinin bir arada bulunamayacağı belirtilir.

Aşk denen bir acayip sevda âşığı deli edince akıl gerdanına zülüf ipi geçirilir (G.20.4). Aşk ve mahabbetin kaidesi Kays gibi akla yabancı olmaktır(G.125.3) veya aşkın delilik sahrasına aklı salıvermektir (G.334.2). Deli divane olmak aşk derdinin gereğidir. Kays boşuna Mecnun olmadı (G.493.2). Âşıklar da deliler gibi hayran hayran bakarlar yani şaşkın bakışlıdırlar. Bakışları boştur. Bunu sağlayan da aşktır (G.503.4).Aşk şarabını içene akıl-delilik birdir(K.IV.11).

Vuslatı isteyen, aşk yoluna girmelidir. Aşk derdinin çaresi vuslattır(G.103.7). Mahabbet tufanına düşüp de tadına varanlar aşk hastalığından şifa bulmayı ve tufandan kurtulmayı beklemezler (G.133.4).

Aşk, vicdanla iç âlemle ilgili bir konudur. İçe önem vermeyip de dışla ilgilenen güruh olan zahit,vaizin aşkla ilişkisi birkaç beyitte konu edilir(bkz. Zahit, vaiz). Aşkın tesiri zerreyi güneş yapar. Bu tasavvura esas zerrelerin güneş ışığında görülmesidir. Ayrıca kişilerin dışına bakarak hüküm vermek doğru değildir. Zerre gibi yerde bulunan gerçekte gökte de olabilir. Bunu gerçek aşk sağlar(G. 352.8).

Sırtına atlas ve canfes kumaştan elbise giyen, yanı kılık kıyafetle olgunlaştığını sanan kişi aşk ve mahabbet hırkasının halini anlayamaz. Çünkü o yakıcıdır ve iç âlemle, gönülle ilgilidir(G.386.5).

Aşk yarası, ciğer kanıyla beslenir. Yanı âşık bütün gönlüyle aşkı benimsemelidir. Bunu yapan âşık kibrit-i ahmeri elde etmiştir. Kibrit-i ahmer, kimyada altın elde etmeye yarayan maddedir. Kibriti ele geçiren âşık, gerçek aşkı yakalamış demektir. Kibrit-i ahmerin, mürşit yani yol gösterici anlamını da burada düşünmek gerekir. Çünkü aşkı bütün kalbiyle benimseyen âşık gerçek yol göstericiyi bulmuş demektir (K,I.18).

Ulu kişilerin bakışı, sülûk yoluna girenleri, âşıkların ruhlarına tesir eder, onları olgunlaştırır. Bu sebeple aşk derdine düşenlerin çaresi, onların bakışlarıdır. Veya Allah katında kabul gören dualar, onların derdine çare olabilir (K,I.32).

Aşk, ilâhî ve mecazî yönüyle de ele alınmıştır. Peri gibi güzel yüzlü sevgililerin vasfında söylenen şiirler, mecazî aşkın gereğidir (K.VIII.99).Geçici güzellere ve güzelliklere ragbet etmeden maksat, Bâkî olan sevgili (Allah)'ye kavuşmaktır. Plâtonik aşktır:

Cüst-cûy-ı hüsn-i fânîden garaz taklîddür
Vuslat-ı mahbûb-ı Bâkîdür Nahîfî mültemes (G.231.7)

2. Vuslat

Vuslat, aşkın meyvesidir. Âşığın, sevgiliye kavuşması tek istenen şeydir.

Vuslata engel olan varlık şüphesiz rakiptir. Vuslat anında rakibin gelmesi, âşık için azaptır (G.135.7). Sevgilinin güzelliği, âşığın vuslatı talep etmesine manidir. Bunda sevgilinin son derece güzelliği ve yüzünün parlaklığı önemlidir. Çünkü âşık sevgilinin yüzüne bu yüzden bakamaz (G.145.2).

Sabah vakti, sevgilinin görülebilmesine imkân tanıdığı için vuslat vaktidir (G.148.2).

3. Hicran, fürkat, gurbet

Ayrılık ve yalnızlık için hicran, hecr, fürkat, gurbet gibi kelimeler kullanılmıştır. Âşık bu hâlden her zaman ıztırap duyar.

Hicranla oruç ve bayram arasında ilgi kurulmuştur. Bu ilgide esas, oruçlunun belli şeylerden uzak kalışı ile âşığın sevgiliden ayrı oluşudur. Bayram ise oruca son verme yani sevgiliye kavuşmadır. (G.92.3). Oruçluya işret haramdır. Sevgiliden ayrı olan âşığın ona kavuşması da mümkün değildir (G.92.4). Muharrem ayında tutulan oruçta Kerbelâ'daki acı hadise sebebiyle matem vardır. Âşığın bayramı da hicran sebebiyle matemlidir (G.213.7).

Ayrılığın verdiği acı, koruktur. Vuslat da helvadır (G.134.5).

Sevgiliden ve sokağından ayrı olan ev, âşık için gurbettir ve viranedir. Âşık da bu viranede hicran gamıyla yaşayan baykuştur (G. 51.5).

Hicranın gönül yakan ateşi, âşığın içini yakar. Bu yanmadan ah dumanı peyda olur ve göğe yükselir (G.146,2).

Yabancı diyarlarda bulunanlar, her hal ü kârda ıztıraplıdır:

> Mısr içre Nahîfî ᶜazîz olsa da yine
> Elbet garîb hecr-i vatanla zelîl olur (G.149.6)

Âşık, gurbet yatağına esir olmuş bir hastadır (G.494.5).

Sevgiliden ayrı kalmayan bülbülün halinden ne anlar:

> Nagme-i şâdî sanur feryâdını bülbüllerün
> Çekmeyen âlâyiş-i dûr u dırâz-ı gurbeti (G.516.4)

4. Gam, belâ, mihnet

Gam, âşığın sevgiliden ayrı olması sebebiyle içinde bulunduğu durumdur. Âşık her zaman gam ve keder içindedir.

Âşık, gam pazarında göz yaşı nakdiyle geçinir (G.122.6).

Gece, âşığın sevgiliden ayrılmasına sebep olarak ona gam verir. Âşık gam gecesinde, sevgilinin kucağının hasretiyle esneyerek ümit yatağında yatar. Burada bir bekleyiş içinde olup da uykusu da gelen

kişinin esneyeceği düşünülmelidir (R.189).

Âşık, gam dağını delmek için Ferhat'tan daha çok himmet sarfetmiştir (G.338.6).

Dünyanın verdiği sıkıntı, dünya gamı, âşığın gönlünü dağıtır. Gönlünün sevgiliye bağlı olmasını engeller. Sülûk eden âşıkla ilgili düşünüldüğünde, onun gönlünün her zaman Allah'ı hatırlamasına engel olur (G.17.4).

Mal ve makam kazanmaya çalışmak dünya sıkıntılarıdır. Aşka önem veren ve yaşamaktan zevk alan rind için bunlar belâdır (G.18.4).

İnsanlar, bu dünyanın mihnetine dayanamadıkları için göçüp gitmişlerdir (G.318.4).

5. Cevr

Cevr ü cefa, sevgilinin âşığı kendinden uzaklaştırma vasıtalarıdır. Sevgili, cevr taşıyla gönül kuşunu ürkütebilir (G.101.2).

Âşık, şehsüvar olarak düşünülen sevgilinin cevr atının terkisinin süsüdür (Mat.84).

6. Dert, derman

Sevgiliyi kenara çekmek ve bûs etmek, hasta olan âşık için derman üstüne dermandır ve onu güçsüz bırakır (G.453.8).

Dert ehli olan âşıkların şiirlerinin sözleri âşıkane, manası da şairane olmalıdır (G.458.7).

7. Âh, feryat, nale

Âşık, dertleri sebebiyle ağlayıp inleyen, feryat eden bir özelliğe sahiptir. Âşığın çektiği ahlar çeşitli ilgilere ve tasvirlere konu olur. Feryat ve nale ile ilgili olarak da bülbül, üveyik gibi öten kuşlarla âşık arasında benzetmeler kurulur.

Şairin nağmeli ahları, söylediği şiirler bülbülün feryadıdır. Çünkü ikisi de aşktan dolayı öterler (G.49.5).

Ah ile gök cisimleri ve hadiseleri arasında da ilgi kurulmuştur. Sevgilinin ay olarak tasavvur edilmesi, âşığın ah dumanının, bulut gibi görülmesine yol açar. Böylece, karanlık ve ayrılık sebebiyle gam kaynağı olan gecedeki tek ışık da örtülecektir (G.51.6).

Sevgiliyi hatırlayıp ah çeken âşığın kıvılcımlı dumanı semaya çıkar (G.116.2). Ahın ateşli olarak kabul edilmesi ve göğe yükselmesi, onun parlak yıldız olarak tasavvuruna sebep olur (G.126.2).

Rüzgâr, ateşin kuvvetlenmesine sebep olur. Ah yeli de âşığın gönlündeki aşk ateşini güçlendirir (G.116.2).

Âşığın bahtının bulanıklığı o derecedir ki sevgiliyi seyrederken bile ortaya çıkar:

Gör tîregî-i bahtı ki vakt-i nezârede
Âhum cemâl-i yâra nikâb-ı kebûd olur (G.132.4)

Sevgililerin soğuk davranışları, âşığın ahının sert olmasına yol açar. Ah, sert bir rüzgâra benzetilmiştir. Tavırların barid (soğuk) olması sebebiyle serd (soğuk) kelimesi özellikle kullanılmıştır (G.42.6).

Güneşin, gök yüzündeki hareketi sevgilinin dansına bağlanmıştır. Güneşin, ışıklarıyla oluşturduğu şekil âh olarak düşünülmüştür. Elif (آ), güneşin ışıkları, he(ه) güneşin kursudur (G.239.1).

D. TABİAT

I. KOZMİK ÂLEM

1. Gezegenler

a. Güneş

Güneş, parlaklığı sebebiyle sevgiliyle karşılaştırılmıştır. Bu durumda sevgili aydır. Güneşin batıp doğması, güzellik burcunun ayını aramak olarak değerlendirilmiştir (T.459.3). Yine güneşin hareketi, mecliste dolanan sevgilinin güzelliğinden başının dönmesi şeklinde yorumlanmıştır (G.363.1). Güneşin hareketi ve ışığını yer yüzüne salması, güzellik şahının eşiğine yüz sürmek olarak görülmüştür (G. 376.5). Sevgilinin yanağı mumdur. Ay ve güneş de o mumun etrafında dönen pervanedir (R.478).

Güneşin ışıkları onun pençesidir. Güneşin etrafı aydınlatması, pençesiyle feleği el altında tutmasıdır. Sevgili de güzelliğiyle âşıkları el altında tutar, onları kendine bağlar. Buna bağlı olarak çeşitli tasavvurlar söz konusudur.

Güneş, feleği pençesine almakta sevgiliyi taklit eder, ondan el almıştır (Mat.72). Ay gibi parlak ışıklara sahip olan sevgili, âşıkları pençesine almakta güneşten üstündür (Mat.40).

Ayın ışıkları, tarağın dişleridir. Ay, saçları olan gece karanlığına tarağını vurunca, güneşin pençesi hasedinden kırılır. Güneşin ışıkları kaybolur. Çünkü vakit gecedir (G.376.5).

Güneş ve ayın dünyayı aydınlatması, peygamberin eşiğinin hasretiyledir (mat.219). Güneşin sıcaklığı, peygamberin yüzüne hasretinden dolayıdır (G.410.1).

Güneş ve ayın doğup batması, güneşin hadis üstadı, ayın da ondan ders almaya gelen kitabı koltuğunda öğrenci olarak tasavvuruna sebep olmuştur (T.XXVIII.30).

Vezirlerin güneş tabiatlı olarak övülmeleri, dirayetlerini ifade için olsa gerek. Güneş pençesiyle her tarafı elinin altında tutar. Vezirler de öyle düşünülmüş olabilir (K.XXVI.24).

b. Ay

Ayın çeşitli şekilleri olan hilâl, dolunay (bedr), sevgilinin vücudı, yüzü, kaşıyla ilgili olarak kullanılır. Âşığın vücudı, hilâle benzetilir. Dolunay ve hilâlin çeşitli tesirleriyle ilgili olarak hayaller kurulur(bkz. ilgili bölümler).

Ay ağılıyla sevgilinin belindeki kemer ve âşığın kucağı arasında ilgi kurulmuştur (bkz. ilgili bölümler).

Peygamberin mucizeleriyle ilgili olarak da anılır(bkz. ilgili bölüm). Ayın dolunaya dönmesi, mucizeden dolayı göğsünü gererek övünmek şeklinde değerlendirilmiştir:

Lem^c^a-i feyż-i ser-engüştünden oldı behre-dâr
Vechi var gögsin gerüp mâh itse ^c^arż-ı iftiḫâr (Mat. 72)

Sevgili-rakip, ay-akrep burcu arasında ilgi kurulmuştur (bkz. Sevgili ile ilgili tasavvurlar ve Rakip).

c. Müşteri

Sadrazamlar, görüşlerinin doğruluğundan, isabetliliğinden dolayı Müşterî-tedbir olarak vasıflandırılırlar (K.XXIV.14 ve XXVI.24). Müşteri gezegeni uğurlu sayılır. Bu sebeple padişah, Sa^c^d-ı ekber (Müşteri) olarak anılır (K. XIX.78) .

Feleğin kadısı olan Müşteri, zamanın başıbozuklarının hesabını görmek için mahkeme kurar (K.XIX.5).

d. Utarid

Feleğin kâtibi kabul edilen Utarid, zamana düzen verecek fermana tugra-keş olarak gösteriliyor (K.XIX.6).

e. Zühre

Feleğin çalgıcısıdır. Dünyanın kanun ve esaslarının düzenli olduğunu görerek tebrik için müzik çalmaya başlar. Gezegenlerin böyle tasvirlerde kullanılması, zamanın padişahının üstün vasıflarını göstermek içindir (K.XIX,7).

Övülen vezirin şiiri, güzellikte Zühre'nin çaldığı müziğe eşittir (G.156.26).

Şair, kendi şiirleriyle Zühre'nin nağmelerini karşılaştırıyor. Kendi nefesinin de mahabbet şehitlerinin ruhunu raksa getireceğini belirtiyor(G.213.4).

f. Merîh

Feleğin kumandanıdır. Elinde bir kılıç veya hançerle tasvir edilir. Rengi kırmızıdır.

Peygamberin düşmanlarının gözünü korkutmak için, elinde kılıcıyla bekleyen bir mücahittir (Mat.55).

Merih, Sultan II. Süleyman'ın silahdarı olabilir (T.I.13).

Savaşçılık, haşmet, korkusuzluk gibi özelliklere tesir eden Merih bile sevgilinin keskin bakışlarından korkarak titrer (R.129).

g. Zühal

Feleğin hazinecisi, bekçisi olarak kabul edilen Zühal, övülenin divanında, divan çavuşu olabilir. Diğer gezegenler, divan üyeleri kabul edilirken bu da divanın toplanması için gerekli tedbirleri alır, toplanmasına yardımcı olur (T.I.13).

2. Burçlar

Koç (Hamel) burcu, 21 martta Güneş'in girdiği burçtur. İlkbaharın başlangıcı olarak kabul edilir. Bu mevsimde Güneş'in parlak ve ışıklarının canlı oluşu, övülenin huzurında saygıyla yüzünü sürmesi gibi kabul edilmiştir (T.XVI.17).

Sevgili ile rakibin bir arada bulunması, ayın akreb burcuna girmesi olarak görülmüştür (bkz. Sevgili ile ilgili tasavvurlar,Rakip).

3. Yıldızlar ve yıldız kümeleri

Âşığın ahının kıvılcımı ve yaraları gök yüzündeki yıldızlar olarak düşünülür (bkz. ilgili bölümler).

Yıldızlar, padişah divanında toplanmış vezirler olarak tasavvur edilmiştir (K.XIX.2).

Ferkadan, Büyükayı yıldız kümesinin en parlak yıldızları olan "Dübb" ve "Mezak"ın müşterek adıdır. Bu iki yıldız, divana katılan kazaskerler olarak düşünülmüştür (K. XIX.3).

4. Felek (Eflâk)

Sipihr, çarh, felek gibi adlarla geçer.

Övülen kişinin yüceliğini belirtmek için felek-rütbe ifadesi kullanılır (msl. K.XXVI.24). Feleğin hareketinin, övülenin tahta oturduğuna işaret olduğu belirtilir (K.XIX.8).

Yedi felekte bulunan gezegenler, padişah divanında toplanmış kubbe vezirleri olarak düşünülürler (K.XIX.4).

Feleğin katları çadır olarak tasavvur edilmiştir. Çadır mehteri ise seferlerde çadırları kurup söken takımlardır. Feleğin katları, övülenin yüceliği karşısında, onun, ancak çadır mehteri olabilir:

Ḫayme-dârân-ı feżâ-yı salṭanat olsa revâ
Bâr-gâh-ı ḳadr ü iclâlünde çâdır mehteri (K.XIX.36).

Feleğin direksiz oluşu, onun geçiciliğine bağlanmıştır(K.III.8).

Âşığın sinesi ve gönlü, gök yüzü olarak tasavvur edilmiştir (bkz. ilgili bölümler).

II. ZAMAN VE ZAMANLA İLGİLİ MEFHUMLAR

1. Zaman, zaman ve zamaneden şikâyet

Zaman ve zamaneyle, kişinin yaşadığı çevre ve o çevrede yaşayan insanlar kastedilir. Devran, zen-i dünya, zal-i zamane, zaman, cihan, devr-i deni, cihan-ı cevvar, asib-i cihan (cihan belâsı) gibi kelime ve tamlamalar kullanılır.

. Devran, gönül ehline cevr ü cefalar eder(G.136.7) Cihan, cevr pençesiyle yaralar (K.VIII.71) Cihan belâsı, gönlü rahat bırakmaz:

Komadı kûşe-i râhatda dili bir lahza
Dâ'im âsîb-i cihân itdi beni töhmet-vâr (K.VIII.72)

Yaşlı dünya, nice büyük insanları öğütmekle övünür. Gelinlerinin sayısı önemli değildir. Yani birçok kişi gelip geçmiştir (G.457.9). Cihanın bir özelliği de iyi ve faydalı kişilere kötü davranmasıdır. Yani onları hep zillette kılar. Alçak ve adi kişileri yüceltir, bütün nimetleri ona sunar (R.548).

Zamanın insanları da iyiliğe önem vermezler, faziletli kişileri yüceltmezler. Vefa ve kerem kıtlığı vardır, kaht-ı rical vardır (R. 316). Şirin, güzel söyleyişin kıymetini bilmezler:

Ben Hümâyum dir iken evc-i me^c ânîde bugün
İtdi ebnâ-yı zamân kadrümi kadr-i ^c uşfûr (K.XXV .40)

Boş ve kaba sözlerle ilim irfan varakları doldu. Güzel ve açık söz söyleme artık oğlan oyuncağı oldu (Kıt.43). Ayrıca şair söz kumaşının revaç görmedeninden yakınır:

Kâlâ-yı sühan ^c arz-ı revâc eylemeden âh
Âlâm-ı felek mühr-i sükût urdı dehâna (K.XII.31)

Zamanın insanlarına söz bile söylenemez, sanki mezar taşıdırlar (K. VIII.115).

2. Mevsimler

Mevsimlerle ilgili en geniş değerlendirme, bir "bahariyye" olan VIII.kasidededir. Bu kasidede kışın gelmesiyle beraber ilkbaharın adem şehrine kaçması, onun güzelliklerinin kayboluşu ve tekrar gelişi çok canlı tasvirlerle, değişik hayallerle anlatılmıştır.

Kış askeri hücum edince ilkbahar, yokluk şehrine kaçtı. Bu mevsimde işrete ara verilir, kadehler bırakılır. Çiçek sürüsü, âlemi tenük arsa görüp terk-i diyar eylemiştir . Sarsar, ağaçların meyve ve yapraklarını dökmüştür (K.VIII.4,5,6,8).

Servinin, kışın da yeşil kalışı sevgilileri ululamak içindir. Yer yüzüne yağmış olan karlar, hasret ateşiyle oluşmuş yaralardır. Ağaçların sinesindeki yaralar ise, gövdelerinde oluşmuş olan yarıklardır. Güneşi, feleğin hazinecisi saklamıştır. Bülbül, gül fidanının dallarını budamak için kanatlarını testere şekline getirmiştir (K.VIII.7,9,10,11).

Saba yeli gülşende seslenince, taze ağaç ve fidanlar ortaya çıktı. Doğunun mumu olan güneş, nazla meclise gelerek gamın karanlık gecesine yani kışa aydınlık getirdi (K.VIII.13,16).

Sünbül, benefşe, nergis, lâle, gonca gibi çiçeklerin bahardaki durumları ile ilgili beyitler çiçekler kısmındadır(bkz. Çiçekler).

Baharın gelmesiyle her taraf cennet gibi güzelleşir. Çiçekler, cennetteki hurilerle gılmanları hatırlatır (K.VIII.23).

3. Gece ve gündüz

Gece, ayrılık vaktidir. Âşığın sevgiliyi görmesi mümkün değildir. Âşığın işi, bülbül gibi gece ve gündüz ağlayıp inlemektir. Sevgilinin yüzünün örtüsü gece gibi karanlıktır (G.208.2). Yanağı, nazdan şafak vaktinin rengi gibi kırmızıdır (G.212.3).

Gece ve gündüzün oluşumu, peygamber için na'ttir (R.98).

III. DÖRT UNSUR

1. Su ve ilgili unsurlar

Su, dört unsur (anasır-ı erbaa)'dan biridir. Âşığın çektiği azapta bu dört unsura da rastlamak mümkündür:

Dil âteş gerd-i ġam ḫâküm hevâ âhum yaşum zehr-âb
ᶜAnâṣır var ise dünyâda terkîb-i ᶜaẕâbumdur (K.XXVIII.10)

Su, yerde sürünmesi sebebiyle tevazu örneğidir. Âşık, servi boylu sevgilinin yanında, servinin dibinde akan sudur (G.337.6 ve Muaş. V.4). Ayrıca âşık, sevgilinin hasretinin girdabına düşmüştür. Halbuki o cevher sevgili başkalarıyla kenar olmaktadır (R.471).

Âşığın gönlü denizdir. Aşk badesiyle ayrılık yarası kanayıp sarhoş olsa bile sırlarını açıklamaz. Çünkü deniz ne kadar dalgalansa da dibindeki incileri dışarı çıkaramaz (R.181).

Şebnem yani çiğ taneleri, goncaların uykudan kalkınca yüzlerini yıkadıkları sudur (Mat.83).

Âşığın ahının dumanı buluttur (bkz. Ah).

2. Toprak ve ilgili unsurlar

Toprak, çeşitle nebatların, üzerinde yetişmesi sebebiyle muhtelif tabiatlı olarak anılır (G.42.3).

Toz ise sevgili ile ilgili olarak anılır. Ayrıca tasavvuf söz konusu olduğu zaman zerre-güneş ikilisi olarak geçer. Âşığın gönlü kederli olduğu için mihnet tozuyla kaplı olarak tasavvur edilir.

Çöl ve sahra kelimeleri ile taş ve kaya Mecnun ve Ferhat konu edildiği zaman geçer. Âşığın gönlü de söz dinlememek yönünden taşa benzetilir. Yine taş ve mermer de sevgilinin gönlü ve acımasızlığı konu edildiği zaman geçer.

Sadabad kasırlarının havuzu anlatılırken mermer havuz aynalık, içindeki su da aynadır(T.XVII.16).

3. Ateş ve ilgili unsurlar

Yakıcılığı ve parlaklığı ile çeşitli tasavvurlara konu olan ateşle beraber şerare, dud, suziş, nar gibi kelimeler kullanılır.

Âşığın ah ateşinde kıvılcım vardır. Âşık, bütün enerjisini ah ederek duman eder. Ah dumanları göğe yükselerek bulut olur ve ay yüzlü sevgilinin örtüsü olur.

Sevgilinin güzelliğine vurulan aşk ateşine düşmüş demektir. Bu sebeple âşığın gönlünde ve ciğerinde aşk ateşi yanmaktadır.

4. Hava ile ilgili unsurlar

Divanda daha çok saba yelinden söz edilir. Saba elçi, avare,ferraş gibi sıfatlara sahiptir.

Saba, âşığa sevgiliden selâm ve lutuf haberleri getirir (G.10.4) Saba, sevgilinin saçlarının kokusunu yayar (G.153.4). Sevgilinin ayağının toprağını âşığın gözüne taşır (G.211.2). Nevruzda goncaların saba rüzgârıyla açılması, mektup sunma olarak değerlendirilmiştir. (G.156.12).

Saba rüzgârı, âşıktan sevgiliye de elçilik yapar. Âşığın niyaz, yalvarma mektubunu sevgiliye ulaştırır (G.206.3).

Saba yelinin her zaman esmesi, onun avare olarak vasıflandırılmasına sebep olmuştur:

Kim gider kûçe-i dil-dârı ḳoyup gül-zâra
Ey ṣabâ sencileyin her kişi âvâre degül (G.316.6)

Sabanın esmesi, sevgilinin gül bahçesine geleceği için etrafı silip süpüren temizlikçinin hareketi olarak düşünülmüştür (G.316.5).

Ayrıca saba, övülenin ayağının toprağına yüz süren birisi olarak düşünülmüştür (T.XVI.16).

Seher yeli, goncaların yüzünü çiğ taneleriyle yıkayan bir dadı olarak düşünülmüştür. Böyle düşünmeye sebep, seher yelinin yaprakları ve dolayısıyla çiğ tanelerini hareket ettirmesi ve şebnemin yok olmasıdır (Mat.83). Seher yeli de sevgiliden haber getiren bir elçidir (Mat.13).

Sonbaharda esen güz yeli ise, çiçeklerin solup yapraklarının dağılmasına sebep olduğu için onların cemiyetini bozandır. Bu yönüyle rakip arasında ilgi kurulur (Mat.187).

IV. HAYVANLAR

1. Kuşlar

Divanda en çok sözü edilen kuş tabiatıyla bülbüldür. Bülbül-gül aşkı, bahar mevsiminde bilhassa geceleri bülbülün şakıması, bunun güle niyaz olarak kabul edilmesi ve bülbülün gül dalına konması çeşitli tasavvurlara sebep olur.

Bülbülün ötüşü, kül renkli oluşu da çeşitli tasavvurlara konu olur. Gül dalında öten bülbülle, köşede kendi başına mırıldana mırıldana, dersini tekrar eden hocaya benzetilmiştir. Devr okumak, geçmiş dersleri tekrarlamaktır. Rahle başında, kendi kendine, biraz da sallanarak ders tekrarı yapmak, bülbülün hareketine benzerdir. Bülbülün kitabı güldür, yaprakları da sayfalardır (Mat.71).

Bülbülün gül karşısındaki tavrı, bir başka beyitte, kül renkli bir hırka giymiş ve gazel okuyan derviş olarak düşünülmüştür(G.152.3).

Bülbülün güle âşık olması, aşkında sebat etmesi, gül için hoş nağmeler söylemesi, tabiî bir âşık olan şairin, kendini bülbülle kıyas etmesine sebep olur:

Ṣaḥn-ı çemende nagme-keş-i ᶜışḳ olan ᶜaceb
Bülbül midür Nahîfî-i şîrîn edâ mıdur (G.117.7)

Şair, söylediklerinin sevgiliye ulaşmasına engel olduğu için bülbüle sitem bile eder:

Gûş-ı gülden menᶜ iderler nâle vü feryâd ile
ᶜAndelîbân-ı çemen rengîn-edâmuz çoḳ görür (G.124.5)

Şairin âşık oluşu, gam ve kedere düşmesi, güzel şiirler söylemesi ile bülbülün güle âşık olması, bu sebeple güzel ötmesinden dolayı kafese kapatılması arasında ilgi kurulmuştur (G.156.16)

Bunun yanında şair, peygambere na't söyleyen bülbüldür (K.XXVI.85)

Sır saklama ve olgunluk yönüyle pervane, bülbülden üstündür (bkz. **Böcekler**).

Âşık, sevgiliden ayrı kalıp gamla virane olan evinde yaşadığı için baykuşa benzetilmiştir (G. 51.5)

Kuşlar içinde güzelliği ve yürüyüşüyle ünlü olan tavus, sevgilinin fitne koparan yürüyüşüne haset eder (G.233.4).

Güvercin, tevhit halkasına girip hu çeken âşık için benzetilen olur. Burada güvercinin "hu çeker" gibi ötmesi düşünülür (Mat.87).

Şair, şairliğiyle övünürken, kendisini mana âleminin Hüma'sı olarak kabul eder. Fakat zamane, onun kıymetini bilmemiştir. Onu, Hüma kuşu yerine serçe kadar itibara layık görmüştür. Şair bundan şikâyetçidir(G.514.5).

Anka, avlanmayışı yönüyle kanaat sahibi olarak gösterilir. Kişi,Anka kuşu gibi kanaat Kâf'ında oturmalı ve karga gibi leşe, yani dünyanın geçici nimetlerine aldanıp kalmamalıdır(K.I.25)

Anka'nın rengarenk kanatları yelpaze olarak tasavvur edilmiştir. Ulaşılmaz ümitler peşinde koşan ve gamlı olan gönül de Hüma olarak düşünülmüştür(G.514.5).

Şair, âşıktır. Bu yönüyle bülbüle benzetilir. Sevgilinin yanındakiler, yani kötü huylu agyar ise, sesi hoş olmayan kargadır (Mat.212).

Bülbülün güle aşkı yanında, üveyik kuşunun serviye olan ilgisi anılır (Mat.218).

2. Böcekler

Pervane, mumun etrafında dönüşü ve sessiz oluşuyla anılır.

Bülbül bütün sırrını dışa verir. Halbuki pervane öyle değildir. Feryad ü figan etmez. Derdini içine atar. Aşka dayanamazsa ateşte kendini helak eder. Bu yönüyle kimseden yardım istemeyip derdini kendine saklayan âşıkla, arasında ilgi kurulur(G.207.6).

Âşık da bülbül gibi ağlayıp inlemez. Zamanla kendini ateşe atan pervane gibi, boynunu eğip talihiyle baş başa kalır (G.207.6).

Yine sır saklayamama yönüyle bülbül, pervaneye nazaran hamdır, pişmemiştir (Mat.144).

Sevgili mum, âşığın gönlü de pervanedir. Sevgilinin etrafında döner(G.114.1).

Âşığın gönlü aşk ateşiyle yanıp kül olmuştur. Fena rüzgârı, âşığın vücut mumunu yok etse, ateşinin etkisiyle ona pervane olur (G.290.4).

Sema' eden Mevlevî dervişi mum, onu izleyen gözler de pervane olarak tasavvur edilmiştir (R.210).

Tecellîmumunun pervanesi olan kişi dûd(duman,böcek) gibi kem-

dini yok etmelidir. Burada "Ölmeden önce ölünüz" hadisi düşünülmelidir. Yani ölmeden önce ölümü hatırlamak ve ölüm için hazırlık yapmak gereklidir. Ayrıca tasavvufta salikin,kendi varlığından sıyrılarak Allah'ı anması, devamlı onu düşünmesi kastedilmiş olabilir:

Olan pervâne-i şem^{c}-i tecellî bezm-i ^{c}ışḳ içre
Mis̱âl-i dûd evvel irtikâb-ı maḥv-i ẕât eyler (G.133.3)

Karınca ise Hazret-i Süleyman söz konusu olduğu zaman geçer.Karıncanın kış için azık hazırlaması, kişinin ahiret için hazırlık yapması gerektiğine delil olarak kullanılır (K.III.5).

3. Dört ayaklı hayvanlar

Ceylan en çok bahsedilen dört ayaklı hayvandır. Gözlerinin ve kendisinin güzelliği, hoş koku elde edilmesine sebep oluşu nedeniyle anılır.

Kişi kanaat sahibi olmalıdır. Dünya nimetleri için alçalan kişiler, leşe rağbet eden köpek gibidir. Burada, dünya ve içindeki varlıkların leş gibi itibarsız olduğu yolundaki hadis hatırlanmalıdır (K. I.25).

V. NEBATLAR

1. Ağaçlar

Divanda en çok sözü edilen ağaç servidir. Belli özellikleri sebebiyle çeşitli tasavvurlara konu olur.

Servinin rüzgârdan sallanması, naz fidanı olan sevgiliye baş eğmek, onu selâmlamak olarak düşünülmüştür (G.136.3). Servi fidanı ise, salınarak yürüyüşü ve uzun boyuyla sevgiliye hayrandır (G.138.3).

Servi ağacının yaz kış yeşil kalması da sevgilinin boyunu ululamak, onları selâmlamak içindir (K,VIII.7).

Servi ağacı, düzgün ve uzun boyuyla ağaçlar içinde bir tanedir. Bu yönüyle sevilen, büyütülen tek ağaç servidir. Bunun gibi insanı da yücelten doğru yolda olmak, güzel istikamette olmaktır (G.156.9).

Yücelik tevazu iledir. Kendini büyük görmeyen, gururlanıp kibirlenmeyenler yücelirler, itibar görürler. Servinin hafif hafif sallanması ise başkalarına saygı göstermesi, itibar etmesidir. Bunun yanında servinin boyu uzundur yani yücedir (G.457.10).

Sadabad kasrı için yazılmış bir tarihte, hıyaban kenarındaki servi ve şimşad ağaçları, Sultan Ahmed'in hizmeti için bekleyen hizmetkârlar olarak belirtilmişlerdir (T.XVII.28).

Yemyeşil bir bahçede ince ve uzun boyuyla diğer bitkilere yukarıdan bakan, onları hor gören bir tavırda gösterilmiştir (K.VIII.22).

Çınar ağacı, yaprağı sebebiyle anılır. İnsan eline benzeyen çınar yaprağıyla âşığın eli arasında ilgi kurulur(G.14.2).

Yine kışın ağaçların gövdelerinde meydana gelen yarıklar, ilkbahar hasretiyle açılmış yaralar olarak vasıflandırılmıştır (K.VIII.9).

İlkbaharda yeşeren ağaçlar, yeşil hırka giymiş dervişlere benzetilir. Yaprakları, dervişlerin elindeki kitap sayfaları değildir. Onlar kış mevsiminden sonra yeşeren ağaç yapraklarıdır. Yani yokluk âleminden gelmektedirler (R.476).

2. Çiçekler

Gonca sevgilidir. Bülbül de âşıktır. Humarı, içkiden sonraki baş ağrısını defetmek için sabuh içkisi de denilen içki içilir. Burada kadeh, doğmakta olan ve dönen güneştir. Bülbül-gonca aşkı böyle bir işret meclisine konu olmuştur (K.VIII.21).

Gonca olan ağızla gül olan yanağın bir arada bulunması, goncanın sevgili, yanağın da rakip olarak düşünülmesine sebeptir. Ağzın etrafında ayva tüylerinin çıkması ise onun diken olması olarak düşünülmüştür. Gülün süs olarak başa takıldığını da hatırlamak gerekir (G.364.2).

Goncanın sevgili ve onun ağzı olması yanında bazan da renginden dolayı cehennem şulesidir (G.34.4).

Gül ile sevgili ve âşığın vücut aksamıyla ilgili tasavvurlar kurulmuştur (bkz. ilgili bölümler).

Gülün yanında bulunan ve bülbülün güle kavuşmasını engelleyen dikendir. Bu yönüyle sevgilinin yanında olup âşığın ona ulaşmasını engelleyen rakip arasında ilgi kurulur. Ayrıca rakiplerin azarı da âşığı yaralayan dikendir (G.14.7).

Âşığın gönlü yaralı oluşu sebebiyle ortasında benekleri olan lâleye benzetilir. Yine aynı özelliğinden dolayı lâle, sevgilinin benli yanağına benzer (G.152.2).

Sünbülle sevgilinin saçları arasında şekil yönünden ilgi kurulur. Üzerindeki külâhın kadeh olarak tasavvuru sebebiyle sünbül, kadehteki içkiyi içip sarhoş olan ve dağınık saçaklarıyla üstü başı perişan bir kişiyi canlandırır (K.VIII.17).

Bilinen özellikleri sebebiyle nergisle sevgilinin gözü arasında ilgi kurulur. Âşığa karşı ilgisizliği sebebiyle sevgilinin gözü, baygın baygın bakan nergistir. Yine göz ve nergis aynı özellikten dolayı hasta olarak değerlendirilir (K.VIII.19).

Menekşe, boyunun kısalığı sebebiyle, sevgilinin ayağının tozudur (G.138.3) . Gülün şah olarak düşünüldüğü bahçede menekşe, parçalı yaprakları ve rengi sebebiyle turkuaz külâhı neşeden çatlamış birisidir (K.VIII.18).

Yasemen, boyu sebebiyle gülün etrafını sarar. Bu yönüyle sevgilinin üzerindeki elbisedir (G.351.2).

Susen bir kış bitkisidir, kışın çiçek açar. Bu onun kışın uçan askerlerine kılıç tutan olarak görülmesine sebeptir (K.XXI .31).

E. NAHİFİ DİVANI'NDA SÖZ VARLIĞI

I. EDEBİ SANATLAR

1. Akrostiş (Muvaşşah)

Her mısraının ilk harfi, yukarıdan aşağıya doğru okununca bir ad veya anlamlı söz çıkacak şekilde düzenlenmiş şiire denir.

XVII ve XVIII. kasidelerde akrostiş sanatı yapılmıştır. XVII. kasidenin 30. beyti muvaşşahı vermektedir. XVIII. kasidenin 23. beyti de muvaşşahı vermektedir. XVIII. kasidenin muvaşşahı, III. Ahmet'in hastalıktan kurtulması sebebiyle duyulan sevinci ifade etmektedir.

2. Aliterasyon

Ünsüzlerin tekrarlanmasıyla meydana gelen sanattır.

Şu beyitte "c" ve "d" seslerinin tekrarıyla sağlanmıştır:

Fihris-i câhun olup ḳurb-ı civâr-ı Kaᶜbe
Eyledün Ciddede cidd-i kerem ü luṭf-i vüfûr (K.XXVII.3)

Aşağıdaki beyitte "m" ve "n" seslerinin tekrarıyla yapılmıştır:

Cânâ belünde ḫançer-i dil-dûzun olmasa
Teşḫîṣ olunmaz idi meyânun mı mû mıdur (G.136.4)

Şu beyitte de "bâd" kelimeleri ve "a" seslerinin tekrarıyla sağlanmıştır:

Geldün ol ġonçe-femün müjde-i vaṣlıyla bana
Âferîn-bâd eyâ bâd-ı seḥer-gâh sana (Mat.13)

3. Cinas

Şiirde, söyleniş ve yazılışları aynı, anlamları farklı kelimeleri bir arada kullanma sanatıdır.

İşler gönülde y â r e si tîr-i nigâhınun
Sâkî bizüm şikâyetümüz hep o y â r e dür (G.104.3)

Ḳ ı l ile bağlardı zülfün beni ne sâḥirdür
Teraḥḥum eyle beni ḳ ı l bu ḳayddan ıṭlâḳ (G.264.11)

Bu rûz-ı rûşeni târ itdi ẓulmet-i şeb-i ġam
Melâl-i d â r ile d a r oldı bana d â r-ı fenâ (K.XXVI.88)

Yok ᶜışk-ı c â n â n dan elez
Bulmâdı c â n a n dan elez
Bir neşve kim c â n dan elez
Kuvvet senün kudret senün (M.6.IX)

Bu ᶜasr içinde şeref şimdi ᶜizz ü c â h i l e dür
Netice ragbet-i ehl-i zamâne c â h i l e dür (Mat.113)

4. Hüsn-i ta'lîl

Bilinen bir olayı, hayalî ve güzel bir sebebe bağlama sanatıdır.

Gölgenin, sevgilinin peşinden gitmesi, ona âşıklığındandır:

Pîş ü pesünde şevk ile rû-mâl olup gider
Sâyen de sana benciileyin mübtelâ mıdur (G.117.5)

Kapının açılıp kapanması, sevgiliyi beklemeye bağlanmıştır:

O Yûsuf-talᶜatun ümmîd-i teşrîf-i kudûmıyla
Der-i Beytü'l-hazen âmâde-i çâk-i girîbândur (G.120.3)

Ölüm, bu dünyanın kahrına dayanamamaya bağlanmıştır:

Revân olmazdı yârân-ı selef bir bir bu ᶜâlemden
Eger kim olmasaydı mihnet-i bezm-i cihân müşkil (G.318.4)

Güneşin, doğup batması sevgilinin evini aramaktır denilmiştir:

Ümmîd-i rûy-mâl ile hurşîd geşt idüp
Her gün o şâh-ı hüsnün arar âsitânesin (G.376.5)

Gâlibâ ol mâh-ı burc-ı hüsni eyler cüst-cû
Mihr-i rahşânı bu gün gördüm gezer evden eve (G.459.3)

Ayın gündüz görünmemesi, sevgilinin güzelliğini görerek utancından gecenin karanlığıyla örtünmek olarak değerlendirilmiştir:

Hicâb altında kaldı seyr idelden rûy-ı cânânı
N'ola gündüz görünmezse sipihrün mâh-ı tâbânı (Mat.243)

Aynanın görüntü verebilmesi için cepheden tutulması gerekir. Bu durum, onun güzelliğini ispat olarak değerlendirilmiştir:

İtmek ister sana mânendî-i hüsnin isbât
Hazer itmez gibi hîç sû'-i edebden mir'ât (Mat.48)

Sevgilinin her gün aynaya bakması, güzelliğini özlemesi olarak değerlendirilmiştir:

Mir'âta bakma bir iki gün eyle tecribe
Sabr eylemek firâkuna müşkil degül midür (G.155.2)

Sabanın, gül yapraklarına dokunması bir başka sebebe bağlanmıştır:

Verd-i gül-zâra ṭoḳunmaḳdan ṣabânuñ ḳaṣdı var
ᶜAndelîb-i bî-nevânuñ râz-ı pinhânın arar (G.121.3)

Yinė sabanın gülşene esmesi bir koku ummasındandır:

Gül-zârı baṣup geçmez idi bâd-ı seḥer-gâh
Bir bûy-ı vefâ uma gül ü yâsemeninden (G.372.2)

Güneş ve ayın dünyayı aydınlatması, peygamberin ayağının tozunun hasretine bağlanmıştır:

Ḥasret-i ḫâk-i rehüñle senüñ ey nûr-ı ilâh
Atılur ṭâḳ-ı felekden yere ḫûrşîd ile mâh (Mat.219)

Ayın, hilâl şeklini alması, peygamberin işaretiyledir denmiştir:

Benân-ı muᶜcizâtuñ eyledi ḫam-geşte-i ḥayret
Vücûd-ı ᶜâlem-ârâsın hilâlüñ yā Resûla'llâh (G.409.4)

Tuba ağacının kökleri yukarıda, yaprakları aşağıdadır. Bu, Tuba ağacının, peygamberin ayağının izini öpmek istemesidir.

Döner bûs itmege her laḥẓa ol pây-ı dil-ârâyı
ᶜAceb mi ser-nigûndur diseler cennetde Ṭûbâyı (Mat.240)

Ayın yarılması, peygamberin hizmetine koşan göğsü yarık bir hizmetçinin hareketi olarak değerdendirilmiştir:

Sebeb oldur ki ey Ḥabîb-i Ḫudâ
Faḫr idüp ḳıldı ḫiẕmetüñ ber-ser

Tâ ki sultân-ı kâ'inâtuñ bu
Bende-i sîne-çâkidür diyeler (Kıt.8)

Göğün yüksekliği, peygamberin Miraç'tan izini taşımasına bağlanmıştır. Ayrıca, gökteki yıldızlar, onun yoluna dökülmüş inci boncuk ve onun şevk ve hasretiyle oluşmuş yaralardır denilmiştir:

Naḳş-ı ḳademüñ olmasa pîrâye-i çarḫ
Olmaz idi ᶜâlî bu ḳadar pâye-i çarḫ
Encüm degül ey nûr-ı Ḫudâ şükrâna
Bezl oldı senüñ yoluña ser-mâye-i çarḫ (R.131)

Cibrîl saña eyleyüp iḥżâr-ı Burâḳ
Cevlân-gehüñ olduḳda sipihr-i nüh ṭâḳ
Encüm degül ol gice nümâyân oldı
Ser-tâ-be-ḳadem çarḫda dâġ-ı eşvâḳ (R.270)

Gece ve gündüz, feleğin kâtibinin, peygamberin na'tini temize çekmesi olarak görülmüştür:

Bildün mi nedür bu rûz u şebde hâlât
Ol fahr-ı cihân şevkınedür bu harekât
Müsvedde-i na^c tini beyâz itmek içün
İtmekde debîr-i çarh mahv ü isbât (R.98)

Servinin sallanması, sevgiliyi selâmlamak olarak görülmüş ve ş i b h -i hüsn-i ta'lil yapılmıştır (G.136.3).

Sevgilinin yan bakışı da,amansız gözlerinin korkusuyladır denilerek ş i b h -i hüsn-i ta'lil yapılmıştır:

Çekilmiş kûşeye havf-i nigâh-ı cân-sitânunla
Meger gamzen de çeşm-i bî-amânundan hirâsândur (G.146.3)

Ney'in yanık yanık ötmesi, âşığın derdini duymasındandır denilerek ş i b h-i hüsn-i ta'lil yapılmışdır:

Tutuşdı yandı çıkardı sipihre feryâdın
Meger ki sûz-ı dilüm gûş-ı nâya söylendi (G.508.8)

5. İrsal-i mesel(*)

Şiirde, atasözü ve vecize kullanma sanatıdır.

^c Işk olmayınca vasla irilmez Nahîfiyâ
Derd ehli olmayan kişi mahrûm-ı çâredür (G.103.7)

Emîn olur kişi bîgâneden umûrında
Cihânda her ne sitem olsa âşinâdan olur (G.130.5)

Ne himmet olsa gerek âdeme esâfilden
Zemîne feyz-i nemâ cânib-i semâdan olur (G.130.8)

(A) Telhî-i hicrâna sabr it vuslat istersen eger
Pendümi gûş eyle sabr ile koruk helvâ olur (G.134.5)

(*) A: Atasözü olanların başına konmuştur.

(A) Bir kelâm olsun hemân ma^cnî-şinâs-ı hikmet ol
Ey Nahîfî katra cem^c oldukça bir deryâ olur (G.134.7)

^cAceb mi çeşmine yeksân gelürse lutf u gazab
Hatâ da eylese mestâneye şavâb gelür (G.145.3)

N'ola Ferhâd ü Kaysa gâlib olmak kaşdın eylersem
Kişinün çekdigi hep gayret-i emşâl ü akrândur (G.150.5)

(A) Gel ey pervâne şem^c-i bezm ile tarh-ı tekellüf kıl
Meseldür bu cihânda şart-ı ülfet terk-i külfetdür (G.156.13)

(A) Cevâhir kıymetin şarrâf-ı hâzık fehm ider elbet
Bilen kadr-i edâ-yı nazmun ol şâhib-başîretdür (G.128.17)

(A) Ekser ol âfet rakîb-i nâ-sezâ yanındadur
Bu mesel meşhûrdur devlet kazâ yanındadur (Mat.90)

(A) San^cat-ı kâmil mukallidden zuhûr itmek muhâl
İktisâb itmek ne mümkin şân-ı Sîmurgı zübâb (K.I.31)

(A) Kays idmiş ki bu ^cışk âdemi dîvâne ider
Belî bu darb-ı meseldür deliden uşlu haber (Mat.108)

(A) O mâha dil vireli oldı kâr-ı dil mâtem
Diliyle ugrar imiş derd ü mihnete âdem (Mat.165)

Hâlik-ı şems ü kamerden kıl recâ makşûdunı
Âfitâb oldukda zâhir ihtifâ eyler şihâb (K.I.16)

(A) Olur delâlet-i Hızr ile kâm-yâb âdem
Kalınca deşt-i tahayyürde bî-kes ü tenhâ (K.XXVI.7)

(A) Meşiyyet-i ezelî böyle iktizâ itmiş
Ki münkeşif ola ezdâdı ile hep eşyâ (K.XXVI.11)

(A) Reng ü bûy-ı ^cârızun hatt ile olmaz kim bahâr
Resm-i câriîdür güli eyler ihâta hâr ü has (G.229.3)

(A) Marîz-i ^cışkına ^carz-ı firâş ider dil-ber
Tabîb olan kişi hîç hasteye döşek mi şorar (Mat.111)

(A) ^cAceb mi ^cışk ile giryân olursa dîde-i ter
Şu akdıgı yere elbet yine akar dirler (Mat.114)

Cümleye bu ni^cmetün vâcib devâm-ı şükri kim
Bâ^ciş-i efzâyiş-i ni^cmet olur şükr-i Hudâ (T.XXXIII.12)

N'ola gelse dile sevdâ-yı ebrû-yı bütân müşkil
Olur bîmâra elbet saḫtî-i meşḳ-ı kemân müşkil **(G.318.1)**

(A) Zâhid ta^caccüb eyleme âh itdigüm görüp
Bir yerde tâ ki âteş ola anda dûd olur **(G.132.2)**

Hüner ehl-i dili pâ-beste-i endûh eyler
Sebeb oldur ki giriftâr-ı ḳafesdür bülbül **(G.313.3)**

(A) ^cIşḳuñ gibi bir belâ-yı cân olmaz imiş
Derd-i dil ü âfet-i cihân olmaz imiş
Hep baña didikleri vefâ oldı cefâ
Söz yanlış olur belî yalan olmaz imiş **(R.233)**

(A) Gel cevr ile incitme dil-i ^cuşşâḳı
Kim nâlesi lerzende ider âfâḳı
İfrâṭ-ı cefâdan elçek ey bed-peymân
Çoḳ nâz uṣandurur ṣaḳın ^cuşşâḳı **(R.534)**

Biñ ^cuḳde virürse dile gerdûn gâhî
Münḥall-i melâl itme dil-i âgâhı
Bir vech ile maḳṣûdını ṣayd eyleyemez
Vaḳf-ı **küre** olmayınca şest-i mâhî **(R.532)**

6. İştikak

Aynı kökten türemiş kelimeleri bir arada kullanma sanatıdır.

Al bârî ḥüsn ü ^cışḳuñı vir baña gönlümi
Ey bî-vefâ senüñ saña olsun benüm baña (G.27.3)

Raḳîb-i dûn ile devre girüp cevr itme ^cuşşâḳa
Geçer bu devr-i dûn ey âfet-i devrân bu devrândur **(G.120.6)**

7. Leff ü neşr

Birinci mısrada geçen en az iki kelimenin benzerini veya ilgilisini ikinci mısrada kullanma sanatıdır.

Şu^cle-i dûzaḫ olur çeşmüme her ġonçeleri
Sensiz âteş görinür ṣaḥn-ı çemen-zâr baña (G.34.4)

Her ne denlü şeb-nişîn-i ^cuzlet olsam ^cışḳ-ı ḫûbândan
Mişâl-i rûz-ı vuṣlatyine bir meh-tâb olur peyda (G.36.4)

Görme beni ağyâr-ı bed-endîş ile yeksân
Hîç bir mi olur bülbül ile zâğ-ı bed-elhân (Mat.212)

Gâh eşk-i dîdegeh hûn-ı ciger îşâr idüp
Râh-ı huccâca nisâr-ı dürr ü mercân eylesem (K.IX.11)

8. Mecaz-ı mürsel

Bir sözü, benzetme amacı gütmeden, gerçek anlamının dışında kullanma sanatıdır.

Aşağıdaki beyitte renkler sayılarak çeşitli bitkiler kastedilmiştir:

Tabâyi^c muhtelifdür tıynet-i hâk-i siyehden gör
Sipîd ü sürh sebz ile kebûd u zer olur peydâ (G.42.3)

9. Mübalaga

Bir sözün etkisini artırmak gayesiyle, bir olayın olduğundan büyük veya küçük gösterilmesi sanatıdır.

Hâce-i hikmet şinâs-ı sırr-ı ^cışkam tâ ezel
Kays ile Ferhâd iki şâkird-i kâbildür baña (G.39.4)

Eger kim fitne bî-tâb olsa resm-i cân-güdâzında
Gelür ol mest-i nâzuñ gamzesinden eyler istimdâd **(G.91.5)**

Dil ü cân ol kadar kim âfitâb-ı hüsne hayrândur
Gören çeşm-i nizârum zann ider taşvîr-i bî-cândur **(G.150.1)**

Hâkisterime kendini pervâne bulurduñ
Ey bâd-ı fenâ şem^c-i vücûdum tebeh itseñ **(G.290.4)**

Tab^c-ı pür-tâba mu^cîn olsa kemend-i lutfuñ
Vaşf-ı pâküñde iderdüm dil-i Cibrîli şikâr (K. **VIII.113)**

Şöyle kim tâbiş-i şevkuñla ben âh itdikçe
^cÂlemi dûd-ı siyeh-kârum ider sünbül-zâr (K.**VIII.123)**

Tâb-dâr olsam o deñlü germî-i şevk ile kim
Sînede her dâğı reşk-i mâh-ı tâbân eylesem **(K.IX.29)**

Reng-i rûyı dâğ-sâz-ı lâle-i nu^cmân olur
Ger nemâ-yâb olsa hâk-i ravzasından berg-i kâh (T.XVI.14)

10. Rücû'

İlk sözü reddeder görünerek, onun yerine daha güçlü bir düşünceyi söylemektir.

Derd-i ᶜışkundur dil-i bîmâra dermândan lezîz
Yok hatâ itdüm meded dermân degül cândan lezîz (Mat.67)

11. Sihr-i halâl

Bir kelimeyi veya kelime grubunu, hem ondan önceki mısrayla hem de ondan sonraki mısrayla anlam bütünlüğü sağlayacak şekilde kullanmadır.

Kârum efgân eylemekdür rûz ile şeb tâ sabâh
B ü l b ü l - â s â bir gül-i handâna oldum mübtelâ (G.38.2)

12. Tecâhül-i arif

Şairin, bildiği bir hadiseyi, bir nükte gözeterek bilmezlikten gelmesi sanatıdır.

Şahn-ı çemende nagme-keş-i ᶜışk olan ᶜaceb
Bülbül midür Nahîfî-i şîrîn edâ mıdur (G.117.7)

Görinen encüm-i tâbân mıdur sipihr üzre
Benüm ya âteş-i âhumdaki şerâre midür (G.126.2)

Şubh-ı vuslatda zuhûr itdikçe temyîz idemem
Pertev-i mihr-i cihân-ârâ mı dîdârun mıdur (G.148.2)

13. Telmih

Bilinen bir hadiseye temas etme sanatıdır.

Şu beyitlerde Ferhad'ın, Şirin'in aşkıyla dağ delmeye kalkması ve onun öldüğünü duyunca kazmasını havaya atarak altına başını tutmasıyla ölümüne telmih vardır:

Kûh-ı ᶜışk içre dil-i sengîni ol Şîrîn-lebün
İhtiyâr itdürdi âhir kâr-ı Ferhâdı bana (G.30.4)

Düşdi ol mertebe âlâyiş-i ᶜışka cânı
Olmadı Kûh-kenün başına hîç dermânı (Mat.259)

Bir beyitte de aşina, tufan, necat kelimeleriyle tufan hadisesine; mahabbet, şifa, necat kelimeleriyle de Eyüp Peygamberin hastalığına telmih vardır:

Olanlar âşinâ-yı feyzi tûfân-ı mahabbetde
Ne tedbîr-i şifâ eyler ne ümmîd-i necât eyler (G.133.4)

14. Tenasüp

Anlam yönünden birbiriyle ilgili kelimeleri bir arada kullanma sanatıdır.

Vişâlin eyledi mevkûf-ı m a h ş e r ol k ı y â m e t-kad
Beni ö l d ü r d i işte ârzû-yı vaᶜde-i ferdâ (G.22.3)

Cism-i nizârı dâğ u elifle pür eyledüm
Dîvân-ı şâh-ı ᶜışkda gûyâ **muhâsibem (G.339.4)**

15. Teşhis

Cansız varlıkları ve hayvanları insan gibi gösterme sanatıdır.

Gâlibâ ol mâh-ı burc-ı hüsni eyler cüst-cû
Mihr-i rahşânı bu gün gördüm gezer evden eve **(G.459.3)**

Her biri fevvârenün bir sîm-ten rakkâsdur
Şevk u şâdîden hevâya eyler ilkâ-yı külâh **(T.XVI.19)**

Şeref-yâb olmaga silk-i hıyâbân-ı latîfinde
Kıyâm-ı hidmete hâzır müheyyâ serv ile şimşâd(T.XVII.28)

Lemᶜa-i feyz-i ser-engüştünden oldı behre-dâr
Vechi var gögsin gerüp mâh itse ᶜarz-ı iftihâr (Mat.70)

Gâlibâ oldı yine bir şâh-ı hüsnün bendesi
Hayli demdür dîdelerden oldı nâ-peydâ gönül **(G.319.2)**

Meclis-i şâh-ı güle geldi benefşe ser-mest
Serde bin şevk ile işkeste külâh-ı zencâr **(K.VIII.18)**

Sünbül âhen-dil olup germî-i câm-ı meyden
İtdi yek-rengî-i mahmûr perîşân-destâr **(K.VIII.17)**

Ayın yarılması mucizesiyle ilgili olarak da şöyle bir teşhis yapılmıştır:

Sebeb oldur ki ey Habîb-i Hudâ
Fahr idüp kıldı hizmetün ber-ser

Tâ ki sultân-ı kâ'inâtun bu
Bende-i sîne-çâkidür diyeler (Kıt.8)

16. Tevriye

Birkaç anlamı olan bir kelimenin yakın anlamını verilerek uzak anlamının kastedilmesi sanatıdır.

1 numarayla gösterilen anlam, beyitte geçen yakın; 2 numarayla gösterilen de kastedilen uzak anlamdır.

Heva: 1. hava, 2. heves, boş istek.

Kanı selâmı kanı bir peyâmı cânânun
Sabâ senün de işün hep hevâ imiş hayfâ (G.10.4)

Uçmak: 1.uç-,2.cennet.

Uçmak ümîdin itse n'ola şâh-bâz-ı dil

Kim kıtᶜa-i bihişt gelür meskenüm bana (G.27.4)

Söyleşmek: 1.karşılıklı konuşmak, 2.hesaplaşmak.

Şimdi cevr-i bî-hisâb eylersin ammâ bilmiş ol

ᶜÂşık-ı şeydâ senünle söyleşür rûz-ı hisâb (G.51.3)

Yâre: 1.yara, 2. yar+e.

İşler gönülde yâresi tîr-i nigâhınun

Sâkî bizüm şikâyetümüz hep o yâredür (G.104.3)

Bu: 1.soru zamiri, 2. koku

Saldı hevâya cân ü dili bûy-ı kâkülün

ᶜÂdet bahâr-ı gülşen-i hüsnünde bu mıdur (G.136.5)

Ayak: 1. ayak, 2.kadeh.

O mest-i bâde-i nâzun ayagına düşerem

Eliyle destüme meclisde câm virdükçe (G.456.5)

Terki: 1.bırakmak, 2.eyerin arka kısmı.

ᶜAşıkı ârâyiş-i fitrâk-i cevr itme yiter

Terki lâzimdur sana ey şeh-süvârum el-hazer (Mat.84)

Dil virmek: 1. gönül kaptırmak, 2.konuşturmak, akıl vermek.

O mâha dil vireli oldı kâr-ı dil mâtem

Diliyle ugrar imiş derd ü mihnete âdem (Mat.165)

Dua: 1.Allah'a yalvarma, 2.davet,çağırma. Beyaza çekmek: 1.temize çekmek, 2.bitirmek. İmlâ: 1.imlâ, yazım, 2.doldurma.

Kadeh duᶜâsını yârân beyâza çekmez idi

Dürüst olmasa sâkî-i bezmün imlâsı (G.503.4)

17. Tezat

İki düşünce, duygu ve hayalin birbirine zıt özelliklerini bir arada söylemektir.

Var iken karşumda ol rûh-ı musavver yok yere

Lutf idün ᶜarz eylemen tasvîr-i Bihzâdı bana (G.29.3)

Bilesin kıymetüm ey şûh-ı cefâ-pîşe benüm

Âşinâlar dem olur hep ola bîgâne sana (G.37.6)

Ümîd-i vasl u bîm-i fürkatünle kûşe-i gamda

Dil-i dîvâne şâhum gâh giryân gâh handân dur (G.118.3)

II. DEYİMLER

Gerçek anlamının dışında, yeni ve güzel bir anlam kazanan, kelime gruplarıdır.

Analar neler doğurur:

Ol dür-i yek-dâneye eyle naẓar
Gör neler ṭogrur cihânda analar (Mat.97)

Ağız ikrarı ol- : niyetini belli etmek.

Kesel-i ṭab^c a açıḳdan agız iḳrârı olur
Ṭâlibün meclis-i tedrîsde hamyâzeleri (G.507.4)

Ayağa, paya düş-: yalvarıp yakarmak.

O mest-i bâde-i nâzun ayagına düşerem
Eliyle destüme meclisde câm virdükçe (G.456.5)

Düşerdüm pâyına mânend-i cû feryâda başlardum
O serv-i nâzı ben bir kerre ey bâd-ı ṣabâ görsem (G.333.6)

Ayağa sal- : düşkün hale getirmek.

Çıḳardı ṣabrumı elden ayaga ṣaldı beni
Amân o sâ^c id-i billûr ile sîmîn sâḳ (G.264.9)

Ayağı yer basma- : çok sevinmek.

Der-i luṭfunde meger yer mi başardı ayagum
Beste-i silsile-i zülf-i perîşânun idüm (G.336.4)

Bağrı yanık: çok acı çekmiş.

Bir bagrı yanıḳ ^c âşıḳ-ı mihnet-zededür
Aglatma Naḥîfî ḳulunı cevr ile şâhum (G.333.5)

Başa çıkama-: gücü yetmemek.

İtse ne ḳadar cevr ü cefâsın efzûn
Başa çıḳamaz ehl-i dil ile gerdûn
Zîrâ ki idüp Ḥaḳḳa umûrın tefvîż
Döndükçe döner çarḫ ile esḥâb-ı derûn (R.439)

Baş açık yalın ayak:perişan bir vaziyette.

Ey maẓhar-ı luṭf u kerem-i Ḥażret-i Ḥaḳ
Ḥâl-i dilüme dîde-i iḥsân ile baḳ
Şâd it bu faḳîrün naẓar-ı şefḳat ile
Çün ḥaşre varam başum açıḳ yalın ayaḳ(R.264)

Baştan çıkar-: ayartmak, doğru yoldan saptırmak.

Gelüp vâdî-i ^c ışḳa tîşe kârın eylemiş îcâd
Bizi başdan çıḳarmak ḳaṣdın itmiş var ise Ferhâd (G.91.2)

Beyaz et-, beyaza çek-: müsveddeyi temize çekmek.

Ḳadeḥ du^c âsını yârân beyâża çekmez idi
Dürüst olmasa sâḳî-i bezmün imlâsı (G.499.4)

Bildün mi nedür bu rûz u şebde hâlât
Ol fahr-ı cihân şevkınedür bu harekât
Müsvedde-i na^c tini beyâz itmek içün
İtmekde debîr-i çarh mahv ü isbât (R.98)

Can at-: bir şeye erişmeyi çok istemek.
Ne sevdâdur ki fikr-i kâkül-i dil-dâr ile her dem
Tabîbân cân atar gülgeşt-i sahn-ı sünbülitâna (G.448.4)

Canına minnet bil-:minnettarlıkla karşılamak.
Cânuma minnet bilürdüm cevrini ol âfetün
Aglamazdum mihnet-i çarh-ı sitem-kâr olmasa (G.439.6)

Çarh ur-: dönmek, devretmek.
Sen semâ^c eyle ney-i nâlemi gûş itdikçe
Çarh urup şevkun ile günbed-i gerdân dönsün (G.363.6)

Çeşmine, göze al-:itibar etmek.
Çeşmine almaz sipihrün mihr ü mâhın rûz u şeb
^cÂşık-ı âvâre-hâtır mâh-ı tâbânın arar (G.121.6)

Almaz bizi gerçi göze erbâb-ı hased lîk
Biz hâk-i reh-i ehl-i dilüz kühl-i ^cuyûnuz (G.207.5)

Çeşmine müjgân düşür-:
Eşk-rîz-i ıztırâb olsam n'ola leyl ü nehâr
Çeşmüme müjgân düşürdi ^caks-i hatt-ı müşk-bâr (Mat.95)

Devlet kuşu kon-:
Bend olmadı dâm-ı mekrine gerdûnun
Bîş ü kemine bakmadı çarh-ı dûnun
Murg eyledi sanma lâne fark-ı serini
Devlet kuşı kondı başına Mecnûnun (R.284)

Diz çök-: bir şeyler öğrenmek.
Bilse ^caceb mi fenn-i cefâyı o şîve-kâr
Üstâd önünde hayli zamândur diz çöker (Mat.116)

El aç-: birşey istemek, muhtaçlığını bildirmek.
Lutfuna dâmen ü destüm niçün ilkâ itmem
El açar lutfuna ihsânına hâlince çınâr (K.VIII.89)

El al-: sanatı iyice öğrenmek.
Cihânı zîr-i dest itmekde eyler hep sana taklîd
Meger kim senden el almış felekde pençe-i hûrşîd (Mat.72)

El el üzre ol-: bir sanatda başkasından üstün olmak.

Pençe-gîr ol pençe-i ḫûrşîd ile ey mâh-tâb
El el üzre oldıġın görsün felekde âfitâb (Mat.40)

El irmez ol-: ulaşılamamak.

İrişdi Ḥażret-i Ḥaḳdan bir imtiyâz saña
El irmez oldı eyâ serv-i ser-firâz saña (G.40.1)

El üzre tut-: değer vermek.

Mâlik-i iksîr-i ᶜışḳ ol ey dil-i pür pîç ü tâb
Tâ seni altun gibi el üzre ṭutsun şeyḫ u şâb (K.I.1)

El üstünde ṭutar cümle anı erbâb-ı istiġnâ
O kim bezm-i edebden defᶜ ider pây-ı temennâyı (G.495.6)

Eline gir-: elde etmek.

Nesîm-i cennetüñ girse eline ḫâk-i pâyüñden
İder küḥl-i şeref minnetle ᶜayn-i ḥûr-ı ᶜin üzre (K.XII.22)

Gayre kenar ol-: başkalarıyla düşüp kalkmak.

Derdâ ki göñül ᶜışḳ ile zâr olmaḳda
Miḥnet-keş-i intiẓâr-ı yâr olmaḳda
Ben derd ile gird-âb-ı taḥassürdeyüm âh
Ol gevher ise ġayre kenâr olmaḳda (R.471)

Göbeği düş-: kabul edememek, tahammül edememek, çekememek.

Ḥiss idüp nefḫasın ol ṭurra-i müşk-âgînüñ
Ḥasedinden göbegi düşdi ġazâl-ı Çînüñ (Mat.139)

Gözden sakın-:nazardan uzak olmasını istemek, kimsenin görmemesini istemek.

Gözden ṣaḳınur oldum o mir'ât-i cemâli
Gör derdi raḳîb olmadadur kendüme kendüm (G.348.4)

Göz dik-: birşeyi her hal ü kârda ele geçirmeye çalışmak.

Güle göz dikdi niçe ḥasret ile nergis-i bâġ
Dîde-i yâr gibi çeşm-i siyâhı bîmâr (K.VIII.19)

Dikmem gözüm metâᶜ-ı ḳalîl-i cihâna ben
Zaḫm-ı derûnı dikmek içün sûzen istemem (G.351.5)

Kan iç- -: bir kişiye zarar vermek.

Fitne vü âşûba eylerseñ temeyyül bilmiş ol
ᶜÂḳıbet ḳanuñ içerler bâde-i ḥamrâ gibi (G.491.4)

Kani kuru-: zayıf hâle düşmek, çok isteyip de kavuşamamak.

Rindler şevḳ-ı lebünle ele câm aldıḳça
Reşkden ḳanı ḳurur ḥasret ile zühhâdun (G.284.7)

Kanına gir-: zarar vermek, ayartmak, yoldan çıkarmak.

Bu nigehlerle çeşm-i fettânun
Ḳanına girdi çoḳ Müselmânun (G.297.1)

Kırıp geçir-: herkesi çokça güldürmek, zarar vermek.

Pür teġâfül geçüp itdi dil-i ᶜuşşâḳı şikest
ᶜÂlemi ḳırdı geçürdi yine ol dil-ber-i mest (Mat.49)

Kulâğına kurşun:

Ṭayanmaz oldı benüm ṭûb-ı âhuma gerdûn
Tüfeng-i nâr-mizâcun ḳulaġına ḳurşun (Mat.196)

Kurşun akıt-:

Oldı tüfeng bâde-keş-i ḫûn-ı merdümân
Ḳurşun aḳıtsalar Nn'ola nây gilûsına (G.457.6)

Kuş kondur-: bir sanatta usta olmak.

Leylîye ki Ḳays oldı ezelden meftûn
Gösterdi bu vâdîde cünûn ile fünûn
Başında anun lâne-i murġân şâhid
Ḳuş ḳondurur idi ṣanᶜatında Mecnûn (R.415)

Kül öksüzü ol-: anasız babasız kalmak.

Dûd-ı dil ü sûziş-i cigerle her gâh
İtsem n'ola saḳf-ı çarḫ-ı gerdûnı siyâh
Nâr-ı elem itdi pisterüm ḫâkister
Düşdüm ocaġa kül öksüzü oldum âh (R.484)

Mahmud Efendi sufisi:

Bir âfitâb-ı ḥüsn ü bahâ kim anı gören
Maḥmud Efendi ṣûfîsi olsa esîr olur (Kıt.7.10)

Müşarun bi'l-benân it-: çok meşhur etmek.

Sen ol şehsin ki iᶜcâz-ı ser-engüşt-i laṭîfünle
Meh-i tâbânı çarḫ üzre müşârun-bi'l-benân itdün (G.281.4)

Oğlan oyuncağı ol-: çoçuk oyuncağı olmak.

Dirîġ kûy-ı feṣâḥat didikleri şimdi
Bu ᶜarṣa-gâhda oġlan oyuncaġı oldı (Kıt.43.2)

Pençe-gîr ol-: birbiriyle yarışmak.

Pençe-gîr ol pençe-i ḫûrşîd ile ey mâh-tâb
El el üzre oldıġın görsün felekde âfitâb (Mat.40)

Tevbe-i nasuh eyle-: birşeyi yapmamaya karar vermek.

Resm-i vefâya eylediler tevbe-i naṣûḥ
Bi'l-ittifâḳ ᶜaṣrumuzuñ dil-rübâları (G.502.4)

Toprak başına: yazıklar olsun.

Başına ṭopraḳ o merd-i ġâfilüñ kim şevḳ ile
Âsitânuñda varup ḫâk ile yeksân olmaya (G.432.6)

Yâ Rab benüm ol ᶜabd-i esîm ü güm-râh
Kim cürm ü ḫaṭâ olmada kârum her gâh
Ṭopraḳ başuma zîr-i türâb içre eger
Luṭfuñ baña olmazsa ilâhî hem-râh (R.459)

Yarası işle-: derdin devam edip gitmesi.

İşler göñülde yâresi tîr-i nigâhınuñ
Sâḳî bizüm şikâyetümüz hep o yâredür (G.104.3)

Yere geç-: yok olmak.

Gitdikçe kem olmakda ġınâ-yı ᶜâlem
Yaḳlaşdı gibi vaḳt-i fenâ-yı ᶜâlem
Ser-tâ-ḳadem ekdâr ile âlûde cihân
Bilmem yere mi geçdi ṣafâ-yı ᶜâlem (R.344)

Yerinde yel es-: izi kalmamak.

Devlet anuñ ki cihânda eser-i ḫayr ḳodı
Eseri olmayanuñ gör ki yerinde yel eser (Kıt.9.1)

Yüreğini oynat-: heyecanlandırmak.

Yüregin oynadur eflâkde mihr ü mâhuñ
Ẓâhir olduḳda siyeh fûtede sîmîn bedeni (G.496.6)

Yüz ver-: yakınlık göstermek, ilgilenmek.

Yüz virürsin varup âyîneye ey sîm-beden
Gör ne söyler ol iki yüzlü senüñ arduñdan (Mat.184)

III. GÜZEL SÖYLEYİŞLER

Bu bölümde Nahifî'nin hayal, duygu ve düşüncelerini içtenlikle ifade ettiği; ahenklice yerleştirilmiş kelimelerle örülmüş ve kolayca anlaşılan şiirlerine yer verilmiştir.

Şanma rahminden şunar destin dil-i mecrûhuma
Ol kemân-ebrû cigerde tîr-i müjgânın arar (G.121.2)

Verd-i gül-zâra tokunmakdan şabânun kaşdı var
ᶜAndelîb-i bî-nevânun râz-ı pinhânın arar (G.121.3)

Mir'âta bakma bir iki gün eyle tecribe
Şabr eylemek firâkuna müşkil degül midür (G.155.2)

Göz gördi gönül sevdi seni ey yüzi mâhum
Kurbânun olam var mı benüm bunda günâhum (G.33.1)

Sevdâ-yı vişâlünle Nahîfî gibi hayfâ
Ol vaᶜde-i ferdâlara gerçekden inandum (G.346.5)

Âhir nefesde sana vaşiyyet Nahîfiyâ
Ol şâh-ı hüsne söyle yetüşsün namâzuma (G.433.7)

Şakın tâb-ı nigehden rûyuna zülfün nikâb itme
Murâd üzre bakılmaz sana bîhûde hicâb itme (G.443.1)

Yok bilürler hep nazîr-i hüsnün erbâb-ı nazar
Var ise ᶜaks-i cemâlündür yine âyînede (G.447.2)

Ḫᵛâba varmış gelmiş ol müjgân müjgân üstüne
Gûyiyâ ser-dâdedür peykân peykân üstüne (G.453.1)

Dil-i hazîne eger itmedi naşîhatümüz
Ya kûh-ı senge ya ol mübtelâya söylendi (G.508.1)

Sâye-i müjgân virür kühl-i letâfet hâletin
Sürmeye hâcet nedür ol çeşm-i fettân üstüne (G.455.3)

Âfitâb olsa görünmez bana senden gayri
Bu Nahîfî seni özler seni ey mâh seni (G.501.7)

O kadar ᶜışkun ile şühre-i dehr oldum ki
İsterüm bana gedâdur diyeler şâh sana (G.43.4)

Bülbül aglar bagı üzre gözi yaşın dökerek
Şâh-ı gül haste olup var ise çıkardı çiçek (Mat. 157)

Sabâ var eyle inhâ kasd-ı rûy-mâl itdigüm evvel
Saña ya gelmesün dir ol nihâl-i tâze ya gelsün (K.XXIII.8)

Seyl-i eşküm bu esâs-ı dili eylerdi harâb
Kasr-ı çeşmümde ger olmasa hayâlüñ mi^cmâr (K.VIII.130)

Mâh-rûlardan dimişler kim Nahîfî geçdi hep
Bilmem âyâ eyleyen kimdür bu isnâdı baña (G.30.4)

Seherde başlayup âh ü figâne ey bülbül
Senüñle aglayalum yane yane ey bülbül (G.314.1)

Şevkuñla Nahîfî gibi pür dâg olayum
Tek lâle-sıfat zîb-dih-i bâg olayum
Agyâr ko reşk ile helâk olsun hep
Dünyâda hemân senüñle ben sag olayum (R.338)

Gör derdimi kim bî-dil olan böyle olur
Dâg-ı gam ile hâsıl olan böyle olur
Işkıyla hilâl olmadadur cism-i nizâr
Meh-pârelere mâ'il olan böyle olur (R.193)

Bir vâkı^ca gördüm ki ^caceb hikmetdür
Bir h^vâb ki mazmûnı seni rü'yetdür
^cArz eyleyicek pîr-i zamîre didi kim
Ta^cbîr-i dil-ârâsı anuñ vuslatdur (R.194)

Derdâ ki gönül ^cışk ile zâr olmakda
Mihnet-keş-i intizâr-ı yâr olmakda
Ben derd ile gird-âb-ı tahassürdeyüm âh
Ol gevher ise gayre kenâr olmakda (R.471)

Biñ kerre figân itse rebâb ü def ü ney
Gird-âb-ı belâdur bakamam meclis-i mey
Gel gel kademüñ hâkini kühl eyle baña
Sensiz gözüme görünmez oldı birşey (R.545)

Hak kullugıdur ^cârife câh-ı rif^cat
Bâkî heves ü hayret ü zell ü mihnet
Encâmı hisâb ile ^cazâb olmuş iken
Hâşâ ki ola devlet-i dünyâ devlet (R.104)

IV. HİKMET VE NASİHAT SÖYLEYİŞLERİ

İnsan, hayatta aşamadığı bir güçlükle karşılaşınca "hikmet"e sarılır. Yani gönlünü teselli etmek için çeşitli yorumlara yönelir. Veya "nasihat" denilen sözlere kulak verir. İşte Nahifî'nin bu bölüme aldığımız şiirleri, böyle durumlarda terennüm edilebilecek olanlardır.

Bed aşla hüsn-i terbiye olsun mı kâr-ger
Hâr-ı hasîbe neşv ü nemâdan ne fâ'ide **(G.462.3)**

Ümîd-i rahmete söz yok Nahîfiyâ ammâ
Biraz da hâtıra hîm-i ᶜikâb gelmez mi **(G.509.9)**

Teşnesin gerçi velî pîrâmen-i külhandasın
Hîç ider mi merd-i ᶜâkıl şuᶜleden ümmîd-i âb (K.I.3)

Sen defîne kasdına hafr-ı türâb itmekdesin
Defn içün bir gün seni iller ider hafr-ı türâb (K.I.5)

Rifᶜat tevâzuᶜ ile meger hem-ᶜinân imiş
Servün çemende eyle nazar ser-fürûsına **(G.457.10)**

Lafz-ı bî-maᶜnâ gibi her meclise itme duhûl
Kendini gözden nihân it nükte-i maᶜnâ gibi **(G.491.7)**

Hüsn-i istiᶜdâd ile nerm it dilün esreb gibi
Bî-teᶜab eyle kabûl-i feyz-i ᶜışk-ı müstetâb (K.I.22)

Gel nükûd-ı ᶜömrüni bîhûde itlâf eyleme
Kim dem-i mîzân-ı Hakda senden isterler hisâb (K.I.24)

Kâr-sâz olmaz sana âhir nefesde nakd-i sîm
Zâd-ı râh-ı âhiret olmaz zeheb vakt-i zehâb (K.I.26)

Bir gün evvel ider âmâde zevâd-ı râhın
Ey gönül mûr kadar yok mı senün izᶜânun (K.III.5)

Hevâya meyl idüp gafletle irhâ-yı ᶜinân itme
Bu nefs-i ser-keşi râm itmege saᶜy it riyâzetle **(G.461.9)**

Rûzgârun sillesinden olmak istersen emîn
Pür-hurûş olma hevâ-yı nefs ile deryâ gibi **(G.491.3)**

Pûşîde iken cismüme bir köhne ʿabâ
Fażlunla ben ey pâdişeh-i bî-hemtâ
Baş egmezem eflâke sana ḥamd olsun
İtdün beni sen pâdişeh-i istiġnâ (R 12)

Olmış iken esbâb-ı cemâl ile melîḥ
Mümkin midür inkâr ola ḫûbân-ı ṣabîḥ
Ey hüsn-i Ḫudâ-dâde olanlar münkir
Ḳâbil mi diye ʿâḳıl olan ḥüsne ḳabîḥ (R 126)

Âsûde meʿâlîde gürûh-ı esfel
Fersûde mezelletle ricâl-ı kümmel
Kalmış reh-i ḥayretde ʿibâd-ı ʿaceze
Bu ʿuḳdeyi ilhâmun ile sen ḳıl ḥal (R.313)

Ehl-i ġarażun cevrine sabr eyleyelüm
Ṣabr itmede cân ü dile cebr eyleyelüm
İtdükçe teḳâżâ bize nefs-i bed-kâr
Biz fikr-i ġam-ı maḥşer ü ḳabr eyleyelüm (R.341)

Düşmenlerüme ḳasd-ı mücâzât itmem
Aḥbâbuma daʿvâ-yı mükâfât itmem
Her kârumı maʿbûduma tefvîż itdüm
Besdür bana ol ġayre münâcât itmem (R.358)

ʿAṣrun çekemem ben elem-i cân-kâhın
Almam nazar-ı raġbete ʿizz ü câhın
Ey minnet ile ḳalbüm idenler tażyîḳ
Bilmez degülem mülk-i tecerrüd râhın (R.431)

İkrâr-ı lisânî ile taṣdîḳ-i cenân
Müʾminler içün oldı esâs-ı îmân
Aḥkâm-ı diyânetde bu remz oldı bize
Vâcibdür ola ḳavl ile fiʿlün yeksân (R.410)

Hep ġuṣṣa ile ḫalḳ-ı cihân mâtemde
Yoḳdur eser-i zevḳ u safâ ʿâlemde
Ser-cümle perîşân iken erbâb-ı ḳulûb
Cemʿiyyet-i ḫâṭır mı ḳalur âdemde (R.477)

S O N U Ç

Nahifî Süleyman Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni adıyla hazırladığımız bu çalışmanın sonuçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Şairin, söz zenginliği açısından ihmal edilmeyecek güzellikte olan Divanı'nın tenkitli metni 7 elyazması nüshaya dayanılarak hazırlanmıştır. Bunun neticesi olarak 28 kaside (1'i küçük mesnevî), 37 tarih, 13 murabba, 10 tahmis, 1 muaşşar, 526 gazel, 49 kıta, 563 rübaî, 271 matla, 3 muamma, 7 beyit bir araya getirilmiştir. Bu şiirlerin tamamı 6980 beyittir.

Eserleri hakkında geniş araştırma yapılmıştır. Velutluğu ile tanınan Nahifî Mehmet Süleyman'ın eserleri üzerindeki karışıklık ortadan kaldırılmıştır. Başkalarına ait olup da Nahifi'ye atfedilen veya Nahifî'ye ait olup da bilinmeyen eserleri, ortaya çıkarılmıştır. Eserlerinin yazma nüshalarının yerleri ve varsa matbuları kaydedilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun duraklama ve gerileme devirlerinde yaşayan Nahifî Süleyman Efendi, önemli devlet hizmetlerinde bulunmuştur. Sade yaşayışı ve olgun kişiliğiyle tanınmıştır.

Nahifî, hayatında sıkıntı çektiği dönemlerde devlet adamlarına sunduğu kasidelerle yardım istemiştir. Bunun dışında, şiirlerinde, yükselme, mansıp kapma gibi ihtirasların izlerine rastlamak mümkün değildir. Aksine nasihat ve hikmete yönelerek sabır ve tevekküle sarılmıştır. Böylece hayatın sıkıntılarını göğüsleyebilmiştir.

Nahifî Süleyman Efendi iyi bir tahsil görmüş, Arapça ve Farsça'yı iyi derecede öğrenmiş ve bu dillerden tercümeler yapmıştır.

Tarikata mensup olduğu bilinmekle beraber mutasavvıf bir şair olmayan Nahifî, Allah, peygamber ve eshap sevgisiyle dolu samimî bir Müslümandır. Bu sevgi ona, birçok şiir söyletmiş ve eser yazdırmıştır. Nahifî'nin şiirleri, onunla aynı çağda yaşamış ve na't yazmakla tanınmış Nazîm Yahya (Ö.1727)'nın şiirlerine nazaran daha samimî ve güzeldir.

Dinî heyecanla yazdığı şiirleri, dinî musikî çevrelerinde ilgi görmüş ve birçok şiiri bestelenmiştir. Bunun yanında dinî olmayan şiirleri de son zamanlarda bestelenmiştir. Dörtlükler halinde ve Yunus tarzında yazdığı şiirler tekke ve benzeri yerlerde okunmuştur.

Nahifî'nin tarikatı hakkında, bugünkü bilgilerimize göre kesin birşey söylemek mümkün değildir.

Nahifî, gazellerinde başarılı bir şairdir. Divan şiirinin kalıpları içerisinde sağlam ve güzel söyleyişe ulaşmıştır. Akıcı, sade ve güzel bir Türkçesi vardır. Nabî'nin açtığı hikemî tarzın etkilerini onun şiirlerinde de görmek mümkündür.

Bugünkü bilgilere göre Nahifî,devrinde çok gazel söyleyen şairlerimiz arasında 805 gazel yazan Nabî'den sonra(1) 526 gazelle ikinci sırayı alır. . Bunları 472 gazelle Fasih Ahmet Dede (2), 390 gazelle Nailî, 360 gazelle Şeyhülislam Yahya takip eder (3)

Nahifî'nin şiirlerinde a şahum (G.204.1), a sultanum (G.244.5), be Nahîfî (G.248.5), canı çıksun (G.81.5), emir (G.241.5), şükür (G.243.1) gibi İstanbul'un günlük canlı konuşma lisanıyla Türkçeleşmiş söyleyişleri bulmak mümkündür.

---

(1) ve (2) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, Ankara 1985.

(3) Mustafa Çıpan, Fasih Ahmed Dede Hayatı,Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni, Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya 1991.

Rübaîlerinin çoğu dinî konuludur. Rübaîlerinin arasında güzel söylenmiş olanları çoktur. Bunun yanında çok rübaî söylemekle yer yer tekrara düşmüştür.

Yine bugünkü bilgilerimize göre çok rübaî söyleyen şairlerimiz arasında Haletî ve Kara Fazlı (1000'e yakın)-dan sonra (1), 563 rübaîyle Nahifî Süleyman ikinci sırayı alır.

Türk şairlerinden en çok Bakî ve Nabî; İran şairlerinden de Camî, Saib, ve Ömer Hayyam'dan etkilenmiştir.

Nahifî, dörtlük ve bilhassa beyit olarak güzel şiirler söylemiştir. Yani parça olarak şiir söylemekte daha başarılıdır. Bilhassa matlaları, gazel beyitleri ve rübaîleri kuvvetlidir.

17. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatın etkileyen Sebk-i Hindî üslûbunun izlerini Nahifî'de de görmek mümkündür. Bu etki atasözleri ve deyimleri kullanma, mücerredi müşahhasla anlatma ve hüsn-i ta'lil sanatına çokça yer verme şeklinde tezahür etmektedir.

Gazelleri, diğer şiirleri ve eserleriyle de ilgi gören Nahifî Süleyman Efendi, asıl şöhretini Mesnevî gibi büyük bir eseri Türkçe'ye kazandırmakla sağlamıştır.

---

(1) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, Ankara 1985.

KISALTMALAR

a.g.e: adı gçen eser.

a.g.m: adı geçen makale.

A: Ali Emirî Ktp. Manzum Eserler Bl. no:429.

Bl: bölümü.

bkz: bakınız.

C : cilt.

E : Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. no: 2705.

G : gazel.

H : Süleymaniye Ktp. Hüsrev Paşa no: 560.

İ: İstanbul Üniversitesi Ktp. no: 1692.

K : kaside. (Divan incelemesi kısmında)

K : İstanbul Üni. Ktp. İbnülemin Kol. no: 3326. (Metin kısmında)

Kıt.: kıta.

Ktp. : kütüphanesi.

L : Süleymaniye Ktp. Halet Ef. no: 763.

M : Ali Emirî Ktp. Manzum Eserler Bl. no: 428.

M : musammat.

Mat.: matla.

MFA : Mikrofilm Arşivi (Milli Ktp.).

msl : meselâ.

Muaş: muaşşar.

N : İstanbul Üni. Ktp. İbnülemin Kol. no: 9499.

P : Paris Bibliothegue Nationale, Manuscrits Turcs no:1033.

R : rübai.

rah. a.: rahmetu'llâhi aleyh.

R.a.: razıya'llâhü anhüm.

s : sayfa.

S : sayı.

Ş : Süleymaniye Ktp. Mihrişah Bl. no: 399.

T : Türkiyat Enstitüsü tez no: 201. (Metin kısmında)

T : tarih. (Divan incelemesi kısmında)

T : Türkiyat Enstitüsü. (Bibliyoğrafya kısmında)

v : varak.

vs : vesair.

yk : yaprak.

BİBLİYOĞRAFYA

1- Akar Metin, Türk Edebiyatında Manzum Miraçnameler, Ankara 1987.

2- Ali Cevad, Memalik-i Osmaniyenin Tarih ve Cografya Lügati, İstan bul 1317.

3- Bakî Divanı, Haz: S.Nüzhet Ergun, İstanbul 1933.

4- Banarlı Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, 2. cilt, İstanbül 1983.

5- Belig, Nuhbetü'l-asar li-zeyl-i Zübdetü'l-eş'ar, Haz: Doç.Dr. Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Ankara 1985.

6- Blochet E, Catalogue des Manuscrits Turcs de la Bibliotegue Nationale , Paris 1923-33.

7- Büyük Türk Klasikleri, 5-6. cilt, Ötüken-Söğüt, İstanbul 1987.

8- Cevrî Divanı, Haz: Prof.Dr. Hüseyin Ayan,Erzurum 1981.

9- Çelebioğlu Âmil, Süleyman Nahifî ve Fazilet-i sıyam Mesnevisi, Diyanet Dergisi 1971, sayı 112-113.

10- Çelebioğlu Âmil, S. Nahifî Hicretü'n-Nebi Adlı mesnevisi, Marmara Ü. Fen-Edebiyat Fak , Türklük Araştırmaları Dergisi, sayı 2, İstanbul 1986.

11- Danişmend İ. Hami, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, III-IV. cilt, İstanbul 1972.

12- Es'ad Efendi, Bagçe-i Safâ-enduz, Millî Kütüphane, Fotokopi Kitaplar no: 71.

13- Faik Reşad, Eslâf, Haz: Şemsettin Kutlu, İst, 1980.

14- Fuzulî Divanı, Haz: Süheyl Beken ..., Ankara 1990.

15- Gibb E.U, A History of Ottoman Poetry , 4. cilt, London 1905.

16- Gölpınarlı Abdülbaki, Melâmîlik ve Melâmîler, İstanbul 1931.

17- H. Hüseyin Ayvansarayî, Mecmua-i Tevarih, Haz: F.Ç. Derin-V. Çabuk, İstanbul 1985.

18- İsmail Paşa (Bağdatlı), Esmaü'l-müellifîn, II. cilt, İstanbul 1955.

19- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Divanlar Kataloğu, İstanbul 1947.

20- İz Fahir, Türk Edebiyatında Nazım, I. cilt, İstanbul 1967.

21- Karahan Abdülkadir, Türk Ansiklopedisi, Nahifî maddesi.

22- Karatay E. Fehmi, Topkapı Sarayı Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, İstanbul 1961.

23- Köprülü M.Fuat, Divan Edebiyatı Antolojisi ,İst 1931.

24- Köprülü M.F, Türk Edeyiyatı Tarihi, İstanbul 1980.

25- Mazıoğlu Hasibe, Nedim'in Türk Şiirine Getirdiği Yenilik, Ankara 1957.

26- Mazıoğlu H, Türk Ansiklopedisi, Türk Edebiyatı (Eski) maddesi, 256-257. Fasiküller, Ankara 1982.

27- Manzum Mesnevi Tercümesi, Haz: Âmil Çelebioğlu, İstanbul 1967, 3 cilt.

28- Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî, 4. cilt, İstanbul 1308-1311.

29- Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, 1. cilt, İstanbul 1972.

30- Mehmed C, Osmanlı Edebiyatı Nümuneleri, İstanbul 1312.

31- Muallim Naci, Osmanlı Şairleri, İstanbul 1307.

32- Müstakımzade S.S, Mecelletü'n-nisâb, Süleymaniye Ktp, Halet Ef. no: 628.

33- Müstakımzade S,S, Tuhfe-i Hattatin, İstanbul 1928.

34- Nabi Divanı, İstanbul 1292.

35- Nailî Divanı, Haz:Prof.Dr. H. İpekten, Ankara 1990.

36- Nedim Divanı, Haz: A. Gölpınarlı, İstanbul 1972.

37- Nesimî Divanı, Haz: Prof.Dr. Hüseyin Ayan, Ank. 1990.

38- Sabit Divanı, Haz: Prof.Dr. Turgut Karacan,Sivas1991.

39- Safayî, Tezkire, Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. no:2549.

40- Salim, Tezkire, İstanbul 1311.

41- Seferciöğlu Nejat, Nevî Divanının Tahlili, Ank.1990.

42- Seyyid Vehbî, Divan, Millet Ktp. no: 498.

43- Şemseddin Sami, Kamusu'l-a'lâm, İstanbul 1308.

44- Şeyh Galip, Divan, Mısır 1252.

45- Şeyhî, Vakayi'u'l-fuzala, Haz: Abdülkadir Özcan, İstanbul 1989.

46- Tuman Nail, Tuhfe-i Nailî, Millî Ktp. Yz.B.611.

47- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 6. cilt, İstanbul 1987.

48- Unat Faik Reşat, Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu, Ankara 1988.

49- Uzunçarşılı İ.H, Osmanlı Tarihi, IV. cilt, Ankara 1982.

50- Ziya Paşa, Harabat, İstanbul 1291-1292.

51- Yöntem Ali Canip, Süleyman Nahifî, Hayat Mecmuası, sayı 22, 1927.

MEZUNİYET TEZLERİ

1- Bezgin Melâhat, S. Nahifî, Adab-ı Tarikat ve Kavaid-i Hakikat, Metin-İnceleme, 1973, T.1447.

2- Seyithanoğlu Kenan, S. Nahifî, Hicretü'n-Nebi, 1970, T. 1047.

3- Kirman Alaaddin, S. Nahifî'nin Mi^c^raciyesi, Metin-Transkripsiyon ve Nesre Çevirme, T.1048.

4- Emir Selma, Nahifî Hayatı, Gazellmri, T.201.

5- Ünal Sa'deddin, S. Nahifî, Mi^c^raciye, T. 1089.

6- Arpacı Abdülkadir, S. Nahifî Mevlidi, T. 1208.

7- Kaynak Müşerref, Nahifî Divanı'ndaki Gazeller, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tez no: 372.

D İ Z İ N

(Kişi, eser ve yer adları)

Abbas (r.a): 50
Adem (Peygamber): 54
Ahmet (II): X
Ahmet (III): X,XII,20,22
64, 113, 115
Ahmet Paşa (Kaymakam): 3,20,49
Akar Metin: 26
Ali (r.a.): 50
Ali Paşa (Hekimbaşı):20
Ali Paşa (silahtar):21
Ali Paşa (Şehit):4
Aras (Nehir: 72
Arif Efendi (Kazasker):4,17
Aruz-ı Endülüsî:7
Asık Ahmet Ef.(Bestekâr):42
Asaf (Vezir):65,73
Ateş Ahmet:8
Atıf Ef.(Defterdar:XII
Ayvansarayî H.Hüseyin:3

Bağdad:71
Bahayî(Şeyhülislâm):21
Baki:12,13,16,21,66,135
Banarlı Nihat Sami:11
Beliğ Tezkiresi: II
Bihzad(Nakkaş):70
Bilâl-ı Habeşi:51
Bostan Çelebi: 6
Cafer(bermekî):64
Cem: 69
Cemşid:69
Cevrî: 14

Çelebioğlu Amil:II,III,2,3,8,9,23,25,27
Çeşmîzade Râşidâ (Müstensih):41
Çıpan Mustafa: VI,135
Çin: 72,127

Dara: 69
Darab: 69
Dede (Derviş Ali Şirügani): 42
Diyojen: 64
Divan Edb. İsimler Sözlüğü: 8,9
Durra-i Nadirî: 8

Ebu Bekr(r.a.): 50
Ebu Kavuk Mehmet Paşa: 2
Ebu Ubeyde (r.a.):50
Edebiyat Üzerine Makaleler: 23
Eflâtun: 64, 89
Efrasyab: 69
Emalî Kasidesi: 35, 38
Enverî: 65
Esma'ü'l-müellifîn: 9
Emir Selma: 29
Eslâf: 4
Esrar Dede Tezkiresi: 7
Evliya Çelebi Seyahatnamesi: XII
Eyüp (Peygamber): 122

Fahri Bilge: 41
Faik Reşat: 4
Fasih Ahmet Dede: V,VI
Fatma(r.a.): 50
Fatma(sultan): 64
Fazl(Bermekî): 64
Fehîm: XIII

Fennî: 3
Flugel: 16
Fuzulî: 13, 16

Gence: 69
Gibb: 9
Gölpınarlı Abdülbaki:7,8,41

Hacı Mustafa Sıdkı: 36
Hafız Osman: 8
Hafız: 72
Hakanî(Mehmet Bey): 17,24
Haletî: 136
Haliç: 71
Hanifzade: 9
Hamza (r.a.): 50
Harun (peygamber): 54
Harun Reşit: 64
Hasan (r.a.): 51
Hatem-i Tayî: 74
Hatice (r.a.): 50
Hayrabad: XII
Hayriye: XII
Hayyam: 21, 136
Helluh: 72
Hindistan: 71
Hisar: 71
Huten: 72
Hüseyin (r.a.): 51
Hüseyin Ef.(Evhadettin Şeyhi): 29
Hüseyin Paşa (Amcazade):3, 20, 64
Hüsn ü Aşk: 23
Hüsrev Perviz: 69
Hüsrev: 65

Isfahan: 4,70,71,90
İbrahim Aga: 4
İbrahim Paşa (Damat):IX,X,4,5,20,21, 22,65,74
İbrahim (Peygamber):48,49,54
İdris (Peygamber): 54
İmam Said el-Busirî: 30,31,33
İnas(Yusuf Peygamberin Teyzesi):88
İran: 2,3,4,17,69,136
İsa (Peygamber):48,49,54
İskender: 69,70,73
İslâm Ansiklopedisi: III
İsmail Aga: 20
İsmail Hakkı Bey(Muallim): 42
İsmail Paşa: 9
İsmetî: XIII
İstanbul: 2,3,71
İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu: 41
İz Fahir: 10,11
İzzet Ali Paşa: 5,16
İzzetî: 15

Ka^{c}b bin Züheyr:32, 34
Kadızade Mehmet: 3
Kâğıthane: 71
Kanî (Müstensih): 40
Kara Fazlı: 136
Kâşân: 4,71
Kâşî Medresesi: 4
Kâtip Çelebi: XII
Kazvin: 4
Kerbelâ: 53,99
Keşfü'z-zünun: XII
Ken'an: 72
Keşfü'z-zünun Zeyli: 9
Konya: 2,6,22

Köprülü M.Fuat: 17
Köprülü Mehmet Paşa: VIII
Kum: 4,71

Macaristan: 4
Mahmut (I):X,19
Mani: 70
Mecmaü'l-havas: XII
Mecmua-i Tevarih: 3
Medine: 69
Mehmet (IV) : X,XI
Mehmet Hamidî (Kadı): 9
Mehmet Celâl: 10
Mehmet Emin (Kardeşi): 2
Mehmet Emin (Alaybeyizade):XI
Mehmet Keşanî: 9
Mehmet Şerif Efendi: 16
Mekke: 69
Melâmîlik ve Melâmîler: 7
Merve:54
Mevlâna: 6,7,17,21,22,23
Mısır: 2,4,6,22,23,48,49,72,99
Mısrî: 17
Molla Camî: 8,17,21,136
Muallim Naci: 3
Muhammed (Peygamber): 46,61
Murat Paşa Müezzini Hüseyin (Bestekâr): 42
Musa (Peygamber): 48,49,54,76
Mustafa (II): X,20,21,64,65
Mustafa Nahifî: 9
Mustafa Paşa: 20
Müstakımzade: 2,3,4,6,8,40

Nabi: XII,10,11,14,15,21,135
Nahcivan: 4
Nailî: XIII.13
Nâzım: 21
Nazîm Yahya: 135
Nedim: XII,4,15
Nefî: 12
Nergisî: XII
Neriman: 69
Nesimî: 14
Neşatî: XIII,16
Nevîzade: XI,XII
Nil: 49,72,92
Osmanlı Edebiyatı Numuneleri: 10
Peçevî Tarihi: XII
Rasih: 15
Rıza Tezkiresi : XII
Ruşenî: 17,21,

Sabit: XII,10,11,14,15
Sadikî Kitapdar: XII
Sadi Hoşses: 41
Safayî: 2,4,9,10,
Saib: XII, 17,65,66,136
Saib Divanı: 8
Said Ef.:64
Saîdâ Ef.: 3,50
Salim: 2,4,5,6,9,10, 24
Sarı Abdullah Ef.: 3
Save: 72,98
Selim (III): XIII
Selim : 65
Selim Baba: 64
Selîmî: 16
Semahane-i Edeb: 7
Seyyid Vehbî: 17
Süleyman(Peygamber):48,49,51,73,112

Şakayıku'n-numaniye: XI
Şeceretü'n-nebevî: 29
Şeyh Galip: XIII,17
Şeyhî(Mehmet): 2,3
Şiraz: 72

Tanpınar A.Hamdi: 23
Tebriz: 4,71
Tercüme-i Nehcü's-süluk: 9,35
Tuhfe-i Hattatîn: 2,6
Tuna: 72
Turan: 69
Türk Dili ve Edebiyatı
Ansiklopedisi: 36
Türk Edebiyatı Tarihi: 17
Türk EdebiyatındaNazım: 10,11

Urfî: 65,66
Uzunçarşılı İ.H.: 5,12

Vefeyat-ı Pür İber: XII
Vekâletname: 17
Veys el-Karanî: 20,38,51
Veysî: XII

Yahya (Peygamber): 54
Yakup (Peygamber): 48,49,72,88,95
Yöntem Ali Canip: 3,4,5,6,7,35
Yunus (Peygamber): 21
Yusuf Çelebi (Bestekâr): 42
Yusuf Dede (Bestekâr): 42
Yunus Emre : 17
Yusuf (Peygamber): 47,48,54,72,88
95,116
Yümnî Tezkiresi: XII

Zeyl-i Zübdetü'l-esar: XII
Zübeyr (r.a.): 50

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı/435

KÜRDÎ'Lİ HİCAZKÂR ŞARKI

Bu şeb recâ-yı dil ol dilrûbâya söylendi

Rıfat Bey

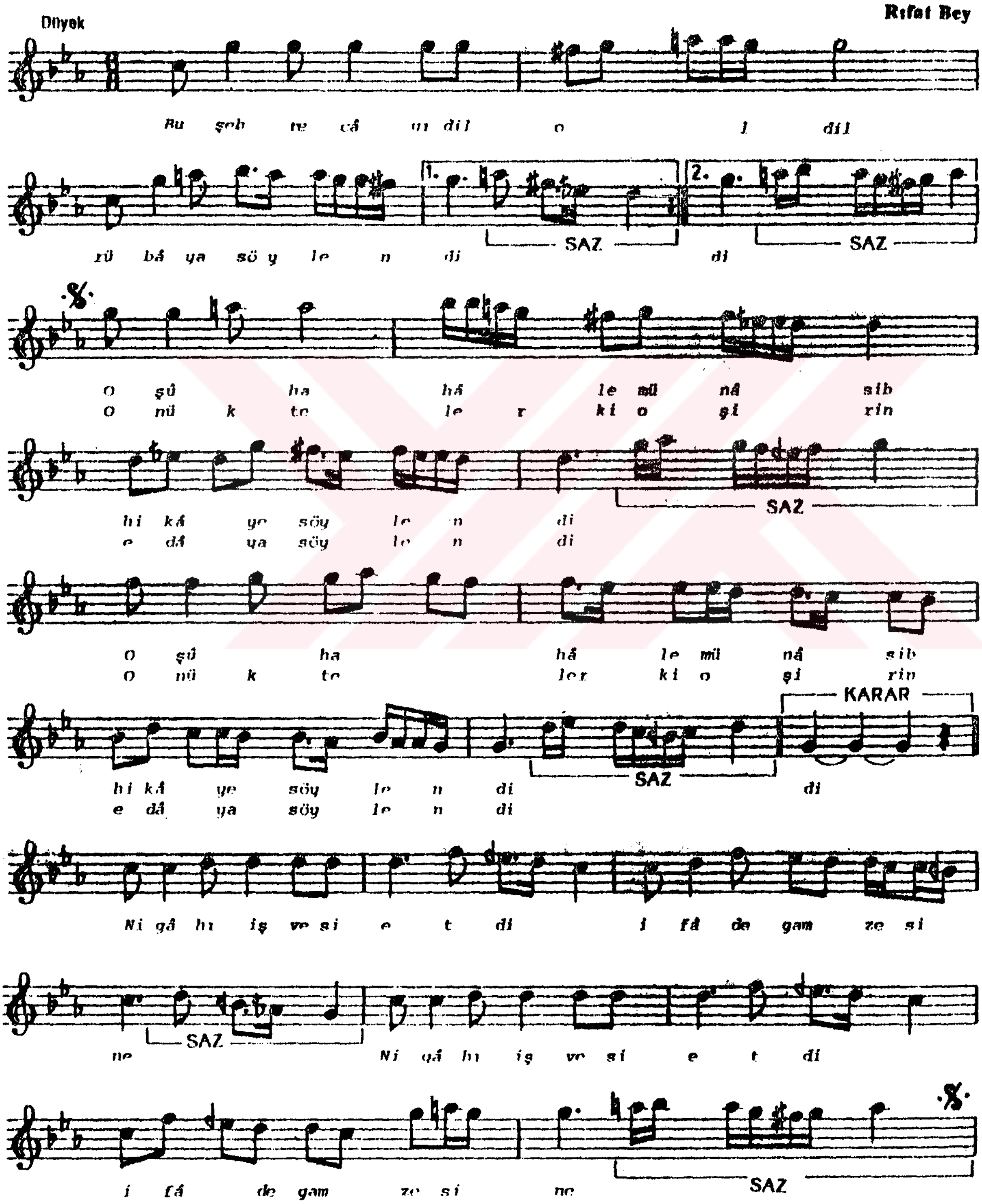

(Nota örnekleri 1)

Türk Musikisi Klâsikleri, Nevzat Atlığ, 14. Fasikül, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı 1980.

(15)

RAST
(tevşih)

NİM EVSAT

ÂŞIK AHMED EF.

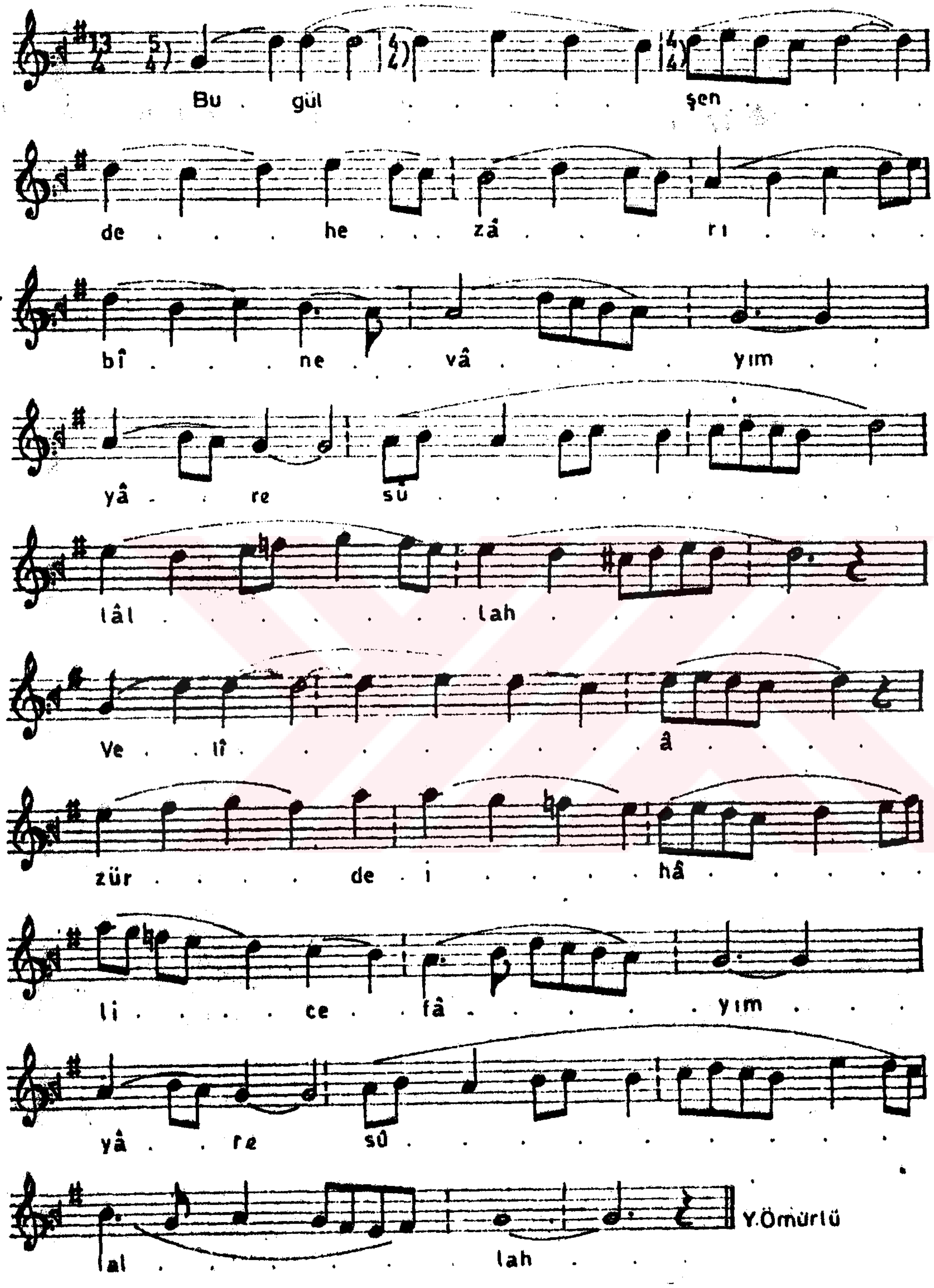

ORJİNALİ-2-DE DİR.

(Nota örmekleri 2)
Türk Musikisi Klâsıkleri, İlahiler, Neşre Hazırlayan: Yusuf Ömürlü
A.Rıza Sengel, İstanbül 1979, Kubbealtı Neşriyat.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NAHİFÎ DİVANI'NIN

TENKİTLİ METNİ

1. K A S İ D E L E R

A. TEVHİT VE MÜNACATLAR

B. NA^cTLER

C. MEDHİYELER

TRANSKRİPSİYON İŞÂRETLERİ

ء	'	ش	Ş
ا	A,E	ص	Ṣ
آ	Â	ض	Ż,Ḍ
ب	B	ط	Ṭ
پ	P	ظ	Ẓ
ت	T	ع	ʿ
ث	S̱	غ	Ġ
ج	C	ف	F
چ	Ç	ق	Ḳ
ح	Ḥ	ك	K
خ	Ḫ	گ	Ġ
د	D	ڭ	Ñ
ذ	Ẕ	ل	L
ر	R	م	M
ز	Z	ن	N
ژ	J	و	V;O,Ö,U,Ü;Ū,Û
س	S	ه	H
		ى	Y;I,İ;Ī,Î

I
MANẒARATÜ'N-NEṢĀYİḤU'L-ĠARBİYYE FĪ-İKTİSĀBİ'L-ḤAḲĪḲATİ Lİ-MEVLĀNĀ NAḤĪFĪ ḲUDDİSE SİRRUHŪ(*)

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Mālik-i iksīr-i 'ışḳ ol ey dil-i pür-pīç ü tāb
Tā seni altun gibi el üzre ṭutsun şeyḫ u şāb

2 Kīmyā feyż-i ilāhīdür ko fikr-i ġayri sen
Eyleme zībaḳ gibi bīhūde 'arż-ı ıżṭırāb

3 Teşnesin gerçi velī pīrāmen-i külḫandasın
Hīç ider mi merd-i 'āḳıl şu'leden ümmīd-i āb

4 Sūfre-i bezm-i hevesde yoḳdur illā ḫūn-ı dil
Sāḥa-i deşt-i hevāda nesne yoḳ illā serāb

5 Sen defīne ḳaṣdına ḥafr-ı türāb itmekdesin
Defn içün bir gün seni iller ider ḥafr-ı türāb

6 Sa'y-i bī-encāmunı gördükde dir ehl-i kemāl
مارئينا مثل هذا انه شئ عجاب

7 Bu teġāfül mūcib-i eşkāl-i ḥayretdür saña
Muḳteżīdür rü'yet-i eżġāṡ ü aḥlāmı bu ḫvāb

8 Kāfdan maḳṣūd-ı aṣlī كنت كنزا esrārıdur
Saña kāfīdür bu söz والله اعلم بالصواب

9 'Aḳd-i 'ahd it nefs ile ṭā'āt-ı Ḥaḳda ṣubḥ u şām
Tā ṣafā-yı ṭab'uña reşk ide ḳurṣ-ı āfitāb

10 Ṣafvet-i ervāḥdur ecsādı pür-nūr eyleyen
Bu ḫaber besdür saña 'ārif iseñ bī-irtiyāb

11 Ḳıl mürekkeb şevḳ ile rūḥ u cesed beynin tamām
Ṭālib-i iksīr iseñ ey merdüm-i ṣāḥib-niṣāb

(x) : iktisābu kīmyā'i'l-ḥaḳīḳa E - H İ A **Bu dahı Sevdā-zede-i kīmyā olanlara nuṣḥ u penddür P**

(11a) rūḥ u: rūḥ - H A **beynin**: bī-ten Y

12 Eyleme rūḥ-ı ᶜazīzüñ cevr ile āzürde gel
Cismüñi saᶜy ile ḳıl feyż-i ṣafādan behre-yāb

13 Yoḳ melāḥat ẕikr-i milḥ ü ᶜaẕbi tekrār itmede
İştiġāl-i ẕikr-i Ḥaḳ it ol rehā-yāb-ı ᶜaẕāb

14 Ḳarᶜ u inbīḳī ne ḥāṣıldur saña taḳṭīrden
Merd iseñ ḳıl ḳaṭreyi maḥṣūd-ı baḥr-ı pür-ḥabāb

15 Geç ᶜUṭāridden Züḥalden Zühre vü Mirrīḫden
Olma ḳālā-yı hevāya müşterī ḳıl ictināb

16 Ḫālıḳ-ı şems ü ḳamerden ḳıl recā maḳṣūduñı
Āfitāb olduḳda ẓāhir iḫtifā eyler şihāb

17 Ḥükm-i mīzān-ı şerīᶜat bulmasun noḳṣānuñı
Ḥırṣ u āz ile yeter olma esīr-i inḳılāb

18 Dāġ-ı ᶜışḳı idegör ḫūn-ı cigerle pür-nemā
Bu saña kibrīt-i aḥmerdür idersen intisāb

19 Eyle ecẓā-yı ḥaḳīḳatden mürekkeb cismüñi
Pūte-i ᶜışḳ içre eyle naḳd-i maġşūşuñ müẕāb

20 Ḳurṣ-ı tedbīrüñ ṣaḳın ṣoñra niḥās-ı nühs olur
Saᶜd-ı ṭāᶜāt-ı Ḫudāyı eylemezseñ iktisāb

21 Gel teẕekkür ḳıl vaᶜīdi lafẓa-i taṣᶜīdden
Ārzū-yı nefsi terk it olma şāyān-ı ᶜıḳāb

22 Ḥüsn-i istiᶜdād ile nerm it dilüñ esreb gibi
Bī-taᶜab eyle ḳabūl-ı feyż-i ᶜışḳ-ı müsteṭāb

23 Eyle istinzāl-i raḥmet tevbe-i bisyār ile
Maḥv-i evsāḫ-ı ẕünūba dem-be-dem eyle şitāb

24 Gel nüḳud-ı ᶜömriñi bīhūde itlāf eyleme
Kim dem-i mīzān-ı Ḥaḳda senden isterler ḥisāb

(12b) behre: mehr Y (14b) ḳaṭreyi: ḳaṭre Y ḳaṭre-i H İ A

(16a) maḳṣūduñı: maḳṣūdını Y (19a) cismüñi: şevḳuñı A H İ P
(21b) nefsi: nefsini İ
olma - : olma hem H şāyān: şān H şāb A (24b) Ḥaḳda: maḥşer H İ A P

25 Sākin-i Ḳāf-ı ḳanāʿat ol yüri ʿAnḳā-ṣıfat
Cīfe-i dünyāya raġbet itme mānend-i ġurāb

26 Kār-sāz olmaz saña āḫir nefesde naḳd-i sīm
Zād-ı rāh-ı āḫiret olmaz ẕeheb vaḳt-i ẕehāb

27 Eyle mıḳnāṭīs-ı maʿnā ẕātuñı tevḥīd ile
Münkir-i āhen-dile gelsün żarūrī inciẕāb

28 İstivā-yı dī vü imrūz ile maġbūn olma kim
Rūz-ı ferdāda derūnuñ nār-ı levm eyler kebāb

29 ʿİbret al mūy-ı siyāh-ı rīş ü ser oldı sefīd
Yaʿni kim itdi güẕer ġafletle eyyām-ı şebāb

30 Ḳalbüñi ṣāf it ki teẕhīb idesin aḫlāḳuñı
iḫtilāf-ı levne tābiʿdür bilürsin āb ü tāb

31 Ṣanʿat-ı kāmil muḳallidden ẓuhūr itmek muḥāl
İktisāb itmek ne mümkin şān-ı Sīmurġı ẕübāb

32 Çāre derd-i ḫastegān-ı derd-i ʿışḳa var ise
Yā nigāh-ı merd-i vāṣıl yā duʿā-yı müstecāb

33 Noḳṭadan ehl-i baṣīret fehm ider maḳṣūdını
Şaḫṣ-ı nā-dāna vefā itmez olursa biñ kitāb

34 Münderic oldı bu naẓm içre uṣūl-i müddeʿā
Müsteʿiddān-ı hüner maḳṣūdın itsün intiḫāb

35 Ey N a ḥ ī f ī den su'āl iden bu rāzuñ ġāyetin
Mā-sivā-yı Ḥaḳ ile bīgāne ol budur cevāb

A/19a E/21b H/18a İ/18a P/59a Y/8a

(25a) Sākin-i Ḳāf-ı ḳanāʿat ol:sākin ol Ḳāf-ı ḳanāʿatde H İ A P(b) ġurāb: kilāb E Y (26b) āḫiret: āḫir Y (28b) derūnuñ: dūnuñ Y kebāb: kitāb Y (29a) siyāh-ı : siyāh ü Y H A rīş ü : mūy-ı H A (30b)āb ü tāb: āb-ı nāb İ P (31b) Sīmurġı: Sīmurġ Y (28) (30) (31) A da yok

II

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ḳanda eylersem naẓar āyāt-ı ḥavl ü ḳuvvetüñ
Her ne görsem cümle maṣnūʿāt-ı dest-i ḳudretüñ

2 Sācid-i taḳdīs-i ẕātuñ ser-be-ser necm ü şecer
Encüm ü şems ü ḳamer tesbīḥ-ḫᵛān-ı ʿizzetüñ

3 Medrek-i ebṣārdan ʿālī Cenāb-ı aḳdesüñ
Mevḳiʿ-i ḥadden müberrā bār-gāh-ı ḥażretüñ

4 Mūrdan ʿAnḳāya dek mebẕūl cūd-ı kāmilüñ
Ẕerreden ḫūrşīde şāmil luṭf u fażl u minnetüñ

5 ʿAḳl ü idrāki ider mevḳūf-ı ʿacz ü iʿtirāf
Ẓāhir oldukda meʾāl-i ḥikmet-i bī-ʿilletüñ

6 Ḥādī-i ḥüsn-i eserdür cāmiʿ-i ḫayr-ı umūr
Ḥaḳ budur efʿāl-i bī-çūnuñda sırr-ı ḥikmetüñ

7 Ḥabbe-i tesbīḥüm olsaydı nücūm-ı āsümān
Ḥaşre dek mümkin degül ḥaḳ üzre şükr-i niʿmetüñ

8 Raḥmet ü ʿafvüñle iḥsān it ʿibād-ı ʿācize
İtme sūʾ-i ḥāl ile meʾḫūẕ-ı ḳahr u saṭvetüñ

9 Yeʾs iderdi leşker-i ümmīdi pā-māl-i melāl
İtmese sebḳ-ı ġażab rāyāt-ı fażl u raḥmetüñ

10 Ṭāʿat ü ʿiṣyān ü ḫayr ü şerr-i aʿmāli nedür
Saña nisbet bir bölük eṣḥāb-ı sehv ü ġafletüñ

11 Çün şefīʿ itdüñ Ḥabīb-i Ekrem-i Muḫtārıñı
Ḥürmetiyçün cürmini ʿafv it bu ʿāṣī ümmetüñ

12 Eyledüñ taʿḳīb-i yüsrin ile her ʿüsri beyān
Yüsrin iḥsān eyle fażluñla bize bu ʿusretüñ

13 Fīl ü ʿAnḳāyı ider maḳhūr dest-i iḳtidār
Olsa bir mūr-ı ḥaḳīre ẕerre ʿavn ü ḳudretüñ

14 Maḥż-ı fażluñla N a ḥ ī f ī ye idüp feyż-i ʿaṭā
Ol ġarībi eyle maḳbūl-ı ḥarīm-i ḥażretüñ

A/45b H/43b İ/43b P/71a

(9b) rāyāt: āyāt H A

(10b) ʿiṣyān ü: ʿiṣyâna A H İ

III
MEVᶜİẒA DER-TERĠİB Ü TERHİB (*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Bedenüñden daḫi dūr olmadan ey dil cānuñ
İştiġāl eyleyegör ṭāᶜatine mevlānuñ

2 Mā-sivā'llāha naẓar ḳılma eger ᶜārif iseñ
Ne belādur başuña meşġalesi devrānuñ

3 Dāmen-ālūde tüge eyle hezārān tevbe
Almadan pençe-i pür-zūr-ı ecel dāmānuñ

4 Saᶜy ḳıl bunda iken derdiñe dermān idegör
Āh kim olmaya bir gün başuña dermānuñ

5 Bir gün evvel ider āmāde zevād-ı rāhın
Ey göñül mūr ḳadar yoḳ mı senüñ izᶜānuñ

6 Bunda ḳıl eyler iseñ āh-ı nedāmet es̱eri
Nefᶜi yoḳdur saña maḥşerdeki vāveylānuñ

7 ᶜĀḳıbet ḥāk ile yeksān olacaḳsın bildük
Nesine ġırresin āyā bu fenā dünyānuñ

8 Bī-beḳā oldıġına şāhid-i ᶜādil besdür
Bī-sütūn oldıġı bu çarḫ-ı bülend-eyvānuñ

9 Tābiş-i şuᶜle-i ḫūrşīd-i ḳıyāmetden hep
Maḥv ola zīneti çarḫ-ı felek-i mīnānuñ

10 Ḳalmaya bir gün ola ṣafḥa-i gerdūn üzre
Es̱er-i mihr-i münīr ile meh-i ġarrānuñ

11 ᶜĀḳıbet menzili ḫāk oldıġına vāḳıf iken
Neyedür ġafleti tā böyle żaᶜīf insānuñ

(*): Hāẕihi'l-ḳaṣīdetü el-müsemmātü bi-Mevᶜiẓatü'n-nüfūs eṣlaḥahā'llāhü şāne ḳā'ilühā H İ P ḳā'ilühā: ḳāri'ühā A başlık Y'de yok (1a) dil: - A (4a) derdiñe: der-geh Y (6a) eyler: anlar Y (9a)ḳıyāmetden: ḳıyāmetdür Y (11a) menzili: menzil Y

12 İrmeden gūşuña āvāze-i ṭabl-ı rıḥlet
Çāresin eyle yüri zād-ı reh-i ʿuḳbānuñ

13 Bir gün evvel bulagör menzil-i maḳṣūda vuṣul
Aldanup ḳalma ṣaḳın zīnetine eşyānuñ

14 Eyleme ḫaṣmuñı perverde elüñle zinhār
Ḫvāhişin virme ṣaḳın nefs-i hevā-peymānuñ

15 Çāredür defʿ-i ġam-ı dehre dimekden ḥaẕer it
Ġamını ṣoñra görürsin mey-i ġam-fersānuñ

16 Germ olup şems-i dıraḫşān gibi ġarrālanma
ʿĀḳıbet bī-fer olur kevkebe-i ʿunvānuñ

17 İftiḫār eyleme gel cāme-i pür-zīb ile kim
Bir kefendür bedeli elbise-i zībānuñ

18 Ḫāk-i ḫuşk olsa gerek çünki mekānuñ bir gün
Ferş-i āsāyişe ṣalma beden-i ʿuryānuñ

19 Ṣıḳlet-i mālí bu bāzār-ı fenānuñ āḫir
Degmez ey ḫvāce dem-i ḫacletine mīzānuñ

20 Eyle endīşe ġam-ı ẕillet-i ʿazlin nāġāh
Olma dil-bestesi gel cāh-ı ġurūr-efzānuñ

21 Ẓerreden farż idelüm aḥḳar imişsin yāḫud
Kevkebi sende imiş mihr-i cihān-ārānuñ

22 Dem-i āḫirde ḫalāṣ olmaġa var mı çāre
Pençesinden ʿacebā merg-i taḥassür-zānuñ

23 Ḫāk olur menzil-i āsāyişi bir gün elbet
Dār-ı fānīde eger bende eger sulṭānuñ

24 Telḫ ider zehr-i memāt ile dimāġ-ı cānı
Budur āyīni bu mihmān-kede-i ġabrānuñ

(14b) nefs-i: nefsüñ Y E hevā: bed Y E (15a) defʿ: refʿ H
(19b) mīzānuñ: nīrānuñ A H İ P. (24) Y de yok
(20a) nāġāh: āḫir A H İ P

25 Şübhe yoḳ ᶜārıża-i merg-i ẕevi'l-ervāḥa
Nüktesin remz ile fehm it yüri bu maᶜnānuñ

26 Saña hep elsine-i ḥāl ile güftār eyler
ᶜĀrif ol baḳma ḫamūş oldıġına mevtānuñ

27 ᶜİbret al bizden eyā merdüm-i ġāfil dirler
Her biri saña türāb içre olan sükkānuñ

28 Sen de anlar gibi nā-būd olacaḳsın yarın
Dün senüñ gibi idi rıḥlet iden aḳrānuñ

29 Bezm-i fānīde görüp ḫande-i şevḳ-āmīzüñ
Olmada cümle senüñ arż u semā ḥayrānuñ

30 Cest ü çābüklük idersin heves-i nefsüñ içün
Süst olursın gelicek ṭāᶜatına mennānuñ

31 Nefs ü şeyṭāna niçün tābiᶜ olursın eyvāh
ᶜĀḳıl eyler mi naẓar ḥīlesine aᶜdānuñ

32 Emr-i mevlāyı ḳoyup ḥükm-i hevāyı tutasın
Göñül inṣāf idelüm böyle midür ᶜirfānuñ

33 Merd-i dānā geçinürsin bu ḳadar ġaflet ile
ᶜAcebā farḳı senüñle ne ola nā-dānuñ

34 Eyledüñ ᶜömrini bīhūde iżāᶜat ṣad ḥayf
Ne yüz ile varasın der-gehine sübḥānuñ

35 Sebeb-i ḫilḳatüñi eyle taṣavvur gāhī
Saᶜy ḳıl ṭāᶜatine Ḫālıḳ-ı bī-hemtānuñ

36 Ḳan döküp yaş yerine eşk-i nedāmetle tamām
ᶜAfvini eyle recā eyledigüñ ᶜıṣyānuñ

(28b) aḳrānuñ: yārānuñ Y E (30b) süst: pest A
(36a) eşk: āh E İ P Y. (b) ᶜafvini: ᶜafvüñi Y ᶜafviñe A

37 Fażl u ġufrānını itdükçe tefekkür gāhī
Ġażab u ḳahrını fikr eyle biraz Yezdānuñ

38 ᶜĀdil ü Müntaḳım esmāsına inkāruñ yoḳ
Var ise Rabb-ı Raḥīm oldıġına īmānuñ

39 Lāyıḳ-ı ᶜafv ü ᶜaṭā olmaġa saᶜy it yoḫsa
Şübhe yoḳdur kerem ü raḥmetine Raḥmānuñ

40 Tāb-ı germābeye ṣabr idemeyen bir laḥẓa
Niçe ṭāḳat getürür sūzişine nīrānuñ

41 Olma ünsiyyet-i dehre bu ḳadar dil-beste
Vaḥşet-i ḳabr ile fikr it elemin ferdānuñ

42 Saña yetmez mi naṣīḥat bu fenā dünyādan
Yek-be-yek rıḥlet-i nā-gāhī geçen iḫvānuñ

43 Zīr-i ḫāk içre ḳoyup bī-kes ü tenhā gideler
Seni cān-ile seven hem-nefesüñ cānānuñ

44 Hele endīşe ḳıl ey mest-i şarāb-ı ġaflet
Ḳabre girdikde n'olur ḥāl-i dil-i vīrānuñ

45 Ne enīs ü ne meded-kār u ne şemᶜu ne firāş
Dehşet ü hevlini fikr it o demüñ ol ānuñ

46 Var mı bir ḥüsn-i ᶜamel kim ola hem-rāh saña
Olıcaḳ reh-revi ol menzil-i bī-mihmānuñ

47 Ey N a ḥ ī f ī ḳanı bu bezm-geh-i fānīde
Bunca dem hem-dem ü hem-ṣoḥbet olan yārānuñ

48 Bir duᶜā eyle gönül ṣıdḳ ile gel Allāha
Ola sükkān-ı semā cümle icābet-ḫᵛānuñ

(39a) ᶜafv ü: ᶜafv - A H

(40a) idemeyen: eylemeyen Y

(43a) gideler: gidelüm Y

(45a) ne firâş: - firâş Y (b) dehşet: vaḥşet E P Y

(46a) ḥüsn-i: ḥüsn ü Y

49 ᶜAfv ü ġufrān-ı Ḫudāvende nihāyet yoḳdur
Cürm ü ᶜıṣyānda eger kim yoġ ise pāyānuñ

50 ربنا خالقنا رازقنا مولانا
Raḥmet it āh ü fiġānına dil-i nālānuñ

51 Şāh-ı ḫayl-i rusülüñ rütbe-i aᶜlāsı içün
Şeref-i ḳurbi içün maẓhar-ı او ادنى nuñ

52 Ẕāt-ı bī-çūnuña maḫṣūṣ olan vaḥdet içün
Feyż-i bī-ġāyet-i esrārı içün esmānuñ

53 Kendi fażluñla idüp maẓhar-ı ᶜafv ü ġufrān
Baḳma ᶜıṣyānına ben ᶜabd-i ḫaṭā-peymānuñ

54 Baḥr-ı ġufrānuñ o deryā-yı keremdür ki anuñ
Ḳaṭresi olmaġa yoḳ ḥaddi yem-i ᶜUmmānuñ

55 Baḥr-ı ᶜUmmān ise ᶜıṣyānum eger ḳādirdür
Ḳaṭre-i kemter ile ᶜafve yem-i ġufrānuñ

56 Ben degül cümle ᶜuṣātuñ güneh ü ᶜıṣyānı
Olsa maḳrūn-ı ᶜaṭa vü kerem ü iḥsānuñ

57 Eyleyüp maẓhar-ı fażl u niᶜam-i Sübḥānī
Lāyıḳ-ı cennet ider raḥmet-i ᶜālī-şānuñ

A/16a H/15a İ/15a P/49a Y/7a

(50a) raḥmet: şefḳat A H

(51b) ḳurbi: ḳabri E Sure: LIII Ayet :9
(54b) ᶜUmmānuñ: ᶜunvānuñ Y (55b) ᶜafve: maḥve H İ A E
(56b) maḳrūn-ı: maḳrūn u A (52) H İ A da yok

IV

TEVḤĪDİYYE (*)

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Sensin ol Ḫālıḳ u ferd-i bī-çūn
رب سبحانك عما يصفون

2 Şāhidüz vaḥdet ü ferdiyyetüñe
علمنا ليس بشك و ظنون

3 Gelür emrüñle vücūda ^c^ālem
واذا قلت له كن فيكون

4 Emrüñ oldukda zuhūr-ı eşyā
ظهر الكون بكاف و نون

5 Her murādı sen idersin i'ṭā
كله كان بوقت مرهون

6 Deşt-i ḥırmānda ḳalurdı sālik
Olmasa luṭfuñ eger rāh-nümūn

(*) : Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm E . Fi't-tevḥīdi ve'l-münacāt ilā Cenāb-ı Ḳāżī'ü'l-ḥācāt celle celālü-hü va ^c^amme nevālühü İ P Münācāt-ı Bārī te^c^ālā celle şānüh A – H

7 Aña kim yāver ola tevfīḳuñ
Nefs ü şeyṭān idemez mekr ü füsūn

8 Eyle şāyeste-i ᶜafv ü raḥmet
Şād ola tā ki bu ḳalb-i maḥzūn

9 Mā-sivādan ḳoma ḳalbümde es̱er
Eyleme ehl-i hevāya maḳrūn

10 Eyle bīdār-ı seḥer-gāh-ı ṣafā
Şeb-i ġafletde ḳoma zār u zebūn

11 Ol ki nūş ide şarāb-ı ᶜışḳı
Aña yeksān görinür ᶜaḳl ü cünūn

12 Kūh-sār-ı dile virsün zīnet
Açılup lāle-ṣıfat dāġ-ı derūn

13 Dem-be-dem olsun ilāhī memlū'
Derd-i ᶜışḳuñla derūn u bīrūn

14 İñlesün ᶜışk ile cān-ı nālān
Aġlasun derd ile çeşm-i pür-ḫūn

15 Āb ü tābı dil-i miḥnet-zedenüñ
Sūziş-i ᶜışḳ ile olsun efzūn

16 Nūr-ı dīdārıñı ister ᶜuşşāḳ
N'eylesün anlara cennāt u ᶜuyūn

17 Eyle luṭfuñla N a ḥ ī f ī ye meded
يوم لا ينفع مال وبنون

A/8b E/1b H/8a İ/8a M/1a P/56bbY/1b

(13b) derūn u: derūn A H İ
(17b) Sure: XXVI, ayet:88.

V

NAᶜT-İ ŞERİF-I NEBEVĪ DĪGER (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ey ṣaf-ārā-yı gürūh-ı mürselīn ü enbiyā
V'ey sipeh-sālār-ı ᶜālem pīşvā-yı aṣfiyā

2 Ey vücūd-ı bī-naẓīrüñ oldı tā rūz-ı ezel
ᶜİllet-i şevket-nümā-yı ḫilḳat-i arż u semā

3 Sensin ol kim zīver-i miḥrāb-ı iclāl eyleyüp
Ḳıldı mevlā ẕāt-ı pāküñ ḫāṣ u ᶜāma muḳtedā

4 Sensin ol ḫūrşīd-ṭalᶜat kim ezel bezminde Ḥaḳ
Eyledi ẕāt-ı münīrüñ şemᶜ-i pür-nūr-ı hüdā

5 Sensin ol kim āyet-i ḳadrüñle ḫatm oldı senüñ
Nüsḫa-i fażl u şerāfet muṣḥaf-ı ḥüsn ü bahā

6 Çeşmüñi ḳıldı mükaḥḥal kühl-i مازاغ البصر
Vechüñe virdi ṭarāvet vaṣf-ı pāk-i والضحى

7 Virdi esrār-ı الم نشرح ṣafā-yı inşirāḥ
Eyledi Ḥaḳ sīneñi gencīne-i ṣıdḳ u ṣafā

8 Oldı ẕātuñla münevver ẓulmet-i rūy-ı zemīn
Yā ᶜaẓīme'l-ḫalḳ yā bedre'd-dücā nūre'l-verā

9 Şerᶜ-i pāküñ eyleyüp Ḥaḳ meslek-i ṣıdḳ u sedād
Cümleye ḳıldı vücūd-ı tāb-nāküñ reh-nümā

10 Ḳıble-gāh-ı Mescid-i Aḳṣāya vāṣıl oldılar
Saña anlar kim dil ü cān ile itdi iḳtidā

(*) : Der-naᶜt-i şerīf-i seyyidü's-sādāt ve şefīᶜu'l-uṣāt ᶜaleyhi ezke'ṣ-ṣalāti ve ebhe't-teslimāti beray-ı iᶜtiẕārī ve niyāz-mendī H İ A P Der-naᶜt-i resūl-i ekrem ve nebiyy-i muḥterem ṣallallahü teᶜālā ᶜaleyhi ve sellem E (1a) mürselīn ü: mürselīni Y (2b) ḫilḳat: ḫilᶜat H İ A (3b) ᶜāma: ᶜām H İ A (6a) Sure: LIII, ayet: 11. (b) Sure: LXXXIII, ayet: 1. (7a) Sure: LXXXXIV, ayet: 1. (8a) rūy: nūr Y (9a) meslek: milk Y (10a) mescid: maḳṣıd Y E İ P. A da (9b)(8b)'ye yazılmış; (9a) yok.

11 Ẕāt-ı pākün maẓhar-ı لولاك ḳıldı Kirdigār
Ḥabbeẕā ʿünvān u ḳadr ü ʿizz ü rifʿat ḥabbeẕā

12 Bülbülān-ı naġme-sāz-ı midḥatündür ḳudsiyān
Ey gül-i gülşen-serāy-ı . لي مع الله merḥabā

13 Eyleyüp biñ ḫaclet ü şerm ile ʿarż-ı iʿtiẕār
Pādişāhā ḥālümi ʿarż itmege geldüm saña

14 ʿArż-ı ḥāle gerçi yüz yoḳ bende ey kān-ı kerem
Luṭfuña maġrūr olup taḳrīre ḳıldum ibtidā

15 Sen ṭururken ḳanda varsun ʿāṣıyan-ı ümmetüñ
Her ne deñlü olsa da müstaġrıḳ-ı cürm ü ḫaṭā

16 Ḥālümi ʿarż itmedür ḳaṣdum ḥużūr-ı ʿizzete
Eyleyüp ḫāk-i derūñ çeşm-i dile küḥl-i cilā

17 Ben o mest-i cām-ı ġaflet mücrim-i āvāreyem
Kim olup dil-beste-i ārāyiş-i bezm-i fenā

18 Ḥaḳḳa lāyıḳ itmedüm ʿālemde bir ḥüsn-i ʿamel
Geçdi ʿömrüm ġaflet ü ʿıṣyān ile ṣubḥ u mesā

19 Sünnet-i ẕī-şānuñı icrāda taḳṣīr eyledim
Bilmedim ġafletle oldım tābiʿ-i nefs ü hevā

20 Dāġ dāġ itse beni zaḫm-ı melāmet vechi var
Bunca demlerdür hevā-yı nefse oldum mübtelā

21 Bir degül derd-i derūnum ey ṭabīb-i ümmetān
Ḳanḳı derde eyleyem ʿālemde tedbīr-i devā

22 Ben nedāmet-pīşe-i ʿıṣyān olup giryān iken
Aġlaram çeşm-i teʾessüf-kār ile şimdi aña

(11b) ʿünvân u: ʿünvân - E İ Y

(14) A da yok (15a) ṭururken:dururken İ
(16b) çeşm-i : çeşm ü H A küḥl-i : küḥl ü H A
(17a) mücrim-i : mücrim ü H A (b) kim olup:kemterīn E
(21b) ḳanḳı:ḳanġı H A derde: derd E tedbīr-i:tedbīr ü Y
(22a) ʿıṣyān: ʿısyān Y (b) çeşm-i : şimdi H A

23 Kim beni āsūde-i künc-i ferāġat eylemez
Dem-be-dem ālāyiş-i naḳş-ı ḫayāl-i mā-sivā

24 Bir ᶜaceb derde esīr itdi beni baḫt-ı siyāh
Dehr içinde çekdigüm ālām u ġamdan mā-ᶜadā

25 Bu dil-i āşüfte-ḥāli bir nefes ḥālī ḳomaz
Miḥnet ü ġam bir yaña ṭaᶜn ü melāmet bir yaña

26 Baġrımı ḫūn eylemekde ṭaᶜn-ı eṣḥāb-ı ġaraż
Nā-tüvān itdi beni bu miḥnet-i ṭāḳat-rübā

27 Faḫr iderken ḫidmet-i naᶜtüñle ben şām ü seḥer
Kesr-i şān-ı ṭabᶜuma ḳaṣd eyler erbāb-ı cefā

28 Ḳaṭre-i mā'ü'l-ḥayāt-ı feyż-i naᶜtüñle senüñ
Künc-i ġamda olur iken neşve-cūy-ı ihtidā

29 Telḫ-kām eyler beni zehr-i sitemle nā-kesān
Dād ü feryād ey melāẕ-ı ümmetān-ı bī-nevā

30 Bu ciger-ḫūn bülbül-i şūrīdeñi rāḥat ḳomaz
Rencīş-i ḫār-ı cefā-yı ḥāsidān-ı nā-sezā

31 Bunca ᶜāṣīler içinde yoḳ mıdur bilmem yeri
Ümmetüñden bir ḫaṭā-pīşe ġarībüñ ser-verā

32 Ben cenāb-ı ḥażretüñden şerm-sār-ı cürm iken
Ġayrdan levm-i dil-āzārī revā mıdur baña

33 Cürm ü ᶜıṣyānum bilürken müstemendāne yine
Eyleyüp isnād-ı nisbet saña ḳıldum iltica

34 Ey gül-i bāġ-ı muḳaddes bülbül-i nālānuñam
Cevr-i aġyār ile ḫāmūş oldıġum görme revā

(23b) naḳş: nefs Y ḫayāl-i : hevā-yı H İ A P
(24b) çekdigüm: çekdügüm A (26b) rübā: riyā Y
(28b) ġamda: ᶜuzletde H İ A P olur iken: olurken H İ A neşve-cūy-ı: neşve-i H A P (29b) dād: vāv Y
(30a) bu : bir Y E A P (31a) yeri: biri A P
(32b) ġayrdan: ġayrıden H ġayrinüñ A levm-i: levm ü Y dil-āzārī: dil-i zārum E (33) A da yok
(33a) müstemendāne yine: müstemendā – Y P

35 Her ne deñlü bende-i küstāḫ isem eyle ḳabūl
Ḥaḳ bilür kim ḫidmetüñde bī-riyāyam bī-riyā

36 Ḳanda tevḳīr-i süḫan-sencān-ı naẓm-ı midḥatüñ
Ḳanda ḳadr-i ḫādimān-ı naʿt-i pāk-i Muṣṭafā

37 Faḫr idersem vechi var evṣāf-ı pāküñle senüñ
Sensin ey nūr-ı ilāhī maẓhar-ı ʿizz ü ʿulā

38 Bülbülān-ı midḥatüñ faḫr itmesün kim eylesün
Ey gül-i zīnet-fezā-yı gülşen-i mihr ü vefā

39 Ḥāsidüñ ḫūn olmasun baġrı ḥasedle n'eylesün
Ben terennüm-sāz-ı naʿt-i pāküñ olduḳça şehā

40 Ṣıyt-ı ḥālet-baḫş-ı naʿt-i müsteṭābuñla tamām
Oldı memlū' ser-be-ser büldān ü emṣār u ḳurā

41 Ārzū-mendān-ı feyż-i ṭabʿumuñ derd-i ḥased
Her birin ḳılmış cihānda ḥiṣṣe-yāb-ı ibtilā

42 Rütbe-i ḳudret ḳadar ben naġme-senc-i naʿtuñam
İşte meydān-ı süḫan erbāb-ı naẓma eṣ-ṣalā

43 Raġmına ḥuṣṣāduñ ey faḫr-ı zemīn ü āsümān
Eyleyem naʿtüñde ġarrā nice beyt-i müntehā

44 Ben dimek lāzım degül evṣāf-ı ḳadr ü rifʿatüñ
Vaṣf-ı taʿrīfe ne ḥācet nūr-ı mihr-i rūşenā

45 Sen ne şāh-ı mülk-i ʿizzet oldıġuñ ʿālem bilür
Ey şehenşāh-ı serīr-efrūz-ı mülk-i ıṣṭıfā

46 Dünyede kesb-i şeref ʿuḳbāda luṭf-ı Kirdigār
Ġāyet-i ḳaṣdum budur ey menbaʿ-ı cūd u seḫā

47 Mā-ḥaṣal basṭ-ı meḳāl-i medḥüñ itmekden hemān
İntisāb-ı bāb-ı luṭfuñdur me'āl-i müddeʿā

(35b) bilür: budur E (36b) pāk-i : pāki Y (37b) ey nūr-ı : envār-ı H İ AP(39a) olmasun: olmada H A (41a) ṭabʿumuñ: ṭabʿuñ Y derd: vird Y (42a) ḳudret ḳadar ben: ḳudretde ḳadrin A (44a) ḳadr ü : ḳadr-i H A (b) mihr-i: mihr ü Y (47a) itmekden: itmekde H İ

48 Yoḫsa yoḳdur işti̇ġāl-i naẓm-ı naᶜtünden ebed
Bende fikr-i ᶜarż-ı istiᶜdād ü ḳaṣd-ı iddiᶜā

49 Ben ne ᶜabd-i kem-terem ey mażhar-ı vaṣf-ı İlāh
Naᶜt-i pākün tā idem ḥaḳḳ-ı edā ile edā

50 Ben ne ḫāküm vaṣfuña ᶜarż-ı cesāret eyleyem
İᶜtirāf iẓhār iderken kümmelīn-i evliyā

51 Budur ümmīdüm ki āḫir bāᶜis-i raḥmet ola
Ben güneh-kāra bu evṣāf-ı saᶜādet-intimā

52 Mūcib-i ıṣlāḥ olup endīşe-i naᶜtüñ müdām
Eyleye ben zārı munżamm-ı gürūh-ı etḳıyā

53 Feyża-i cān-baḫş-ı naᶜt-i müstetābuñ ᶜāḳıbet
Bāġ-ı āmāle ola ser-māye-i neşv ü nemā

54 ᶜArṣa-i maḥşerde manẓūr-ı nigāh-ı raḥm idüp
Ben garībi sāye-dār-ı şefḳat it taḥte'l-livā

55 Yoḫsa vaṣf-ı ẕāt-ı ẕī-şānuñ ne ḥaddümdür benüm
Bir ḳıluñ vaṣfında ᶜāciz niçe biñ müşkil-güşā

56 Her ne deñli bī-nihāyet olsa cürm-i ᶜāṣıyān
Baḥr-ı fażl u raḥmet-i mevlāya yoḳdur intihā

57 Bir Kerīm-i bī-dirīguñ sā'il-i der-gāhıyam
Kim der-i gencīne-i luṭfunda yoḳdur resm-i lā

58 Bir Raḥīm-i ẕü'l-ᶜaṭānuñ ṭālib-i iḥsānıyam
Kim anuñ muḥtācıdur cümle faḳīr ü aġniyā

59 Bir ilāh-i bī-şerīkün bende-i nā-çīziyem
Kim aña maḫṣūṣdur ᶜünvān-ı elṭāf u ᶜaṭā

60 Bā-ḫuṣūṣ ey sırr-ı ḫāṣ-ı رحمة للعالمين
V'ey şeref-yāb-ı ḫiṭāb-ı müstetāb-ı kibriyā

(49b) tā: - Y (54) ve (55) H İ A da yer değiştirmiştir.
(57a) bir: bi Y (58b) kim: cümle Y
(60a) Sure: XXI, ayet: 107.

61 Bir şefîᶜum var iken sulṭân-ı ẕî-şânum gibi
Budur ümmîd olmayam maḥrûm-ı elṭâf-ı Ḫudâ

62 Pâdişâhâ her ne deñli mücrim-i bed-kâr ise
Bu N a ḥ î f î -i ġarîbüñ eyle mevlâdan recâ

63 Ḫâk-i râh olsun saña biñ şevḳ ile cism-i nizâr
Eyleme ben nâ-tüvânı ḫâk-i pâyüñden cüdâ

64 Ben faḳîri ᶜıyd-gâh-ı vaṣluña şâyeste ḳıl
Yâ Resûla'llâh fedâ olsun saña cânum fedâ

65 Eyleme ben zârı mülḥaḳ zümre-i bîgâneye
İtme sulṭânum beni maḥcûb-ı yâd ü âşinâ

66 Ol zamân kim bîm-i nâr-ı dûzaḫ-ı pür-sûz ile
Diye müşrikler te'essüf eyleyüp vâ-veyletâ

67 Ol zamân kim irişe gûş-ı ᶜuṣâta ser-be-ser
Naᶜra-i أين المفر ile nice ṣıyt u nidâ

68 Ol zamân kim hevl-i maḥşerle olup âşüfte-ḥâl
Vâ-şefîᶜâ-gûy ola şâh u gedâ ser-tâ-be-pâ

69 Ol zamân kim pîş-gâh-ı ᶜadl-i mevlâda tamâm
Bir ola mûr u Süleymân bir ola şâh u gedâ

70 Ol zamân kim ilticâ-yı raḥmet-i mevlâ idüp
Ehl-i maḥşer diyeler yâ Rabbenâ yâ Rabbenâ

71 Ol zamân kim Ḥażret-i Ḥaḳdan şefâᶜat-ḫᵛâh olup
Diyesin biñ luṭf ile vâ-ümmetâ va-ümmetâ

(61b) ümmîd: ümmîdüm Y
(b) Naḥîfî-i : Naḥîfî - Y (67b) Sure: LXXV, ayet: 10.
ṣıyt: ṣavt A H İ nidâ: ṣadâ E A (68b) pâ: yâ Y
(67) ve (68) E de yer değiştirmiş. (68) ve (69) A da yer degiştirmiş.

72 Budur ümmīdüm ki mahrūm-ı şefā^cat olmaya
Āsitān-ı şefkatüñde ben garīb ü mübtelā

73 Ben degül ey melce'-i ümmet olursa himmetüñ
Rahm idüp hāl-i dil-i nālānuma rūz-ı cezā

74 Mazhar-ı eltāf-ı ^cafv ü rahmet-i Rahmān ola
Vālideynümle cemī^c-i akribā vü esdikā

75 Tā ki erbāb-ı sühan-gūyā-yı nazm u nesr olup
Olalar inşā-nüvīs-i nāme-i hālet-fezā

76 Tā meded-h^vāhān-ı ümmet çāre-cūy-ı ^cafv olup
Senden ümmīd-i şefā^catle kıla Hakka du^cā

77 Vāsıl olsun Hazret-i Hallāk-ı ^cālemden müdām
Ravza-i zī-şānuña bī-had tahiyyāt ü senā

78 Rütbe-i mev^cūda ya^cnī menzil-i Mahmūd ile
Mansıb-ı kurbiyyetüñ efzūn-ter itsün dā'imā

79 Ālüñe ashābuña etbā^cuña ahbābuña
Tuhfe olsun dem-be-dem yüz biñ selām-ı müctebā

A/4a E/2a H/4a İ/4a P/52b Y/11a

(72b) şefkatüñde: şefkatüñden A H Y
(74a) eltāf-ı : eltāf ü H A. ^cafv ü :^cafv - H A E
(75a) gūyā-yı nazm: gūyā-yı bu nazm Y (76a) meded: medīd İ (78a) Mahmūd: ma^chūd H Y

VI

MEDḤÜ'N-NEBİYYİ ᶜALEYHİ'S-SELĀM(*)

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Sensin eyā sütūde-ḥabīb-i refīᶜ-i Rab
Maḥṣūd-ı Rūm u reşk-i ᶜAcem mefḫar-ı ᶜArab

2 Olduñ kemāl-i ẕāt ile Maḥmūd u Muṣṭafā
Mevlā vücūduñ eyledi muḫtār ü münteḫab

3 Oldı ḫamīr-i māye-i pür-nūr-ı ṭıynetüñ
Ḥilm ü vaḳār u ṣıdḳ u ṣafā ḥikmet ü edeb

4 ᶜIrḳ-ı ᶜarīḳ ẕātuña menşūr-ı ḫāṣdur
ᶜÜnvān-ı eşrefü'l-ḥaseb ü aᶜrafü'n-neseb

5 Ümmü'l-ᶜulūm u menbaᶜ-ı faẓl-ı kemāl idüñ
Oldı nebiyy-i ümmī anuñ çün saña laḳab

6 ᶜİlmüñle lāl-ı ḥayret Ebū Cehl-i dil-siyāh
Ḳahruñla münṭafī şerer-i şerr-i Bū Leheb

7 Olsun fedā-yı devlet-i ᶜışḳ u maḥabbetüñ
Bezm-i cihānda māl ü benüñ ile ümm ü eb

8 Devlet anuñ ki ᶜışḳuñ ile āşinā olup
Fikr-i viṣālüñ eyleye endīşe rūz u şeb

9 Īmānı kāmil olmaz anuñ kim senüñ aña
Ẕāt-ı şerīfüñ olmaya tā cümleden eḥab

10 Ṣıdḳ-ı tevessül ile senüñ ism-i pākiñe
Der-gāh-ı Ḥaḳda ḥāṣıl olur ḥācet ü edeb

11 Oldı saña ṣalāt ü selām eylemek müdām
Kesb-i sürūr ü celb-i ṣafā dāfiᶜ-i küreb

(*) :- H İ

12 ʿIşḳ u maḥabbetüñle olan neşve-yāb-ı feyż
ʿĀlāyiş ü hevādan ider nefret ü hereb

13 Şermendeyem ki ṭāʿat-i Ḥaḳḳ u resūlde
Yoḳ bir ʿamel ki ola علی وفق ما وجب

14 İtme dirīġ reşḥa-i luṭfuñ bu teşneden
Ol dem ki hevl ü şerm ide īrās̱-ı tāb ü teb

15 Feyyāż-ı muṭlaḳ itdi saña Kevs̱eri ʿaṭā
Ḥāşā ki ümmetüñ ḳala maḥşerde teşne-leb

16 Luṭfuñla mevce-rīz-i ṣafā Kevs̱er-i rıżā
Ḳahruñla şuʿle-ḫīz-i keder āteş-i ġażab

17 Ḫaddüm degül egerçi senüñ vaṣfuñ eylemek
Me'mūl odur ki raḥmet-i Ḥaḳḳa ola sebeb

18 Ẕātuñ yeter medīḥa senüñ vaṣf-ı pāküñe
Ey ṭāhirü'n-neseb şerefü'l-cāhi ve'l-ḥaseb

19 Baḳmaz ġam-ı cihāna N a ḥ ī f ī -i nā-tüvān
Naʿt-i şerīfüñ oldı aña māye-i ṭarab

A/9a H/8b İ/8b P/57a

(13a) Ḥaḳḳ u : Ḥaḳḳ - A (14b) tāb ü teb: tāb-ı teb İ A P

VII

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Ṣıdḳ ile olup ṭālib-i iḥsān-ı şefāᶜat
Geldim der-i elṭāfuña ey kān-ı şefāᶜat

2 Baḳ seyl-i sirişkümde olan cūş u ḫurūşa
Ey gevher-i pākīze-i ᶜummān-ı şefāᶜat

3 Bir ḳaṭresi eyler beni müstaġraḳ-ı raḥmet
Cūş itse yem-i bī-ḥad ü pāyān-ı şefāᶜat

4 Ser-cümle selāṭīn ü gedā bendelerüñdür
Ey ḥażret-i şāhenşeh-i zī-şān-ı şefāᶜat

5 Ḫallāḳ-ı ezel ẕātuñ idüp cümleden eşref
İtmiş seni ārāyiş-i eyvān-ı şefāᶜat

6 Yoḳ bāġçe-i evvel ü āḫirde muḥaṣṣal
Ḳaddüñ gibi bir serv-i ḫırāmān-ı şefāᶜat

7 Ben merkez-i ḫidmetde saña bende-i fermān
Sen mesned-i taḫṣīṣde sulṭān-ı şefāᶜat

8 Ben bülbül-i pür-cūş-ı çemen-zār-ı nedāmet
Sen zīb-fezā bir gül-i ḫandān-ı şefāᶜat

9 Ben murġ-ı nevā-sāz-ı ḫıyābān-ı melāmet
Sen nāmiye-efrūz-ı gülistān-ı şefāᶜat

10 Ben hem-dem-i pervāne-i pür-sūz-ı meᶜāṣī
Sen tāb-dih-i şemᶜ-i fürūzān-ı şefāᶜat

11 Ben ḥasret ile ẕerre-i nā-çīz-i teẕellül
Sen rifᶜat ile mihr-i dıraḫşān-ı şefāᶜat

12 Ḥaddüm degül evṣāfına taḥrīk-i leb ammā
Maḳṣūdum odur ey meh-i tābān-ı şefāᶜat

---

13 Küstāḫlıġum bāᶜiṣ ola ᶜafv-i Ḫudāya
Maḥşerde olam ben daḫı şāyān-ı şefāᶜat

14 Öldürdi beni derd-i peşīmānī-i ᶜıṣyān
Olsam n'ola ḫvāhiş-ger-i dermān-ı şefāᶜat

15 Ey kān-ı kerem meclis-i ᶜıṣyānda benüm ben
Leb-teşne-i peymāne-i peymān-ı şefāᶜat

16 Bu cürm ile aḥvāl mükedderdür efendüm
Setr itmez ise cürmümi dāmān-ı şefāᶜat

17 Sen dīdemi luṭfuñla cilā-sāz-ı ḳabūl it
Olduḳça niçe şerm ile giryān-ı şefāᶜat

18 Tā ṣubḥ-geh-i maḥşere dek cān ü dil olsun
Biñ şevḳ ile bülbül gibi nālān-ı şefāᶜat

19 Maḥzūn ḳoma raḥm eyle N a ḥ ī f ī-i ġarībe
Eyle dil-i ġam-gīnini şādān-ı şefāᶜat

20 Ümmīdüm odur itmeyesin bendeñi ferdā
Maḥzūn-ı belā-dīde-i ḥırmān-ı şefāᶜat

21 Dest-i keremüñle yazıla rūz-ı cezāda
Ser-defter-i aᶜmālüme ᶜünvān-ı şefāᶜat

22 Ümmetlerüñ olduḳça recā-yı keremüñle
Her şām ü seḥer zemzeme-gūyān-ı şefāᶜat

23 Bī-ḥadd ṣalāt ile selām eyleye mevlā
Dā'im saña ey şāh-ı cihān-bān-ı şefāᶜat

A/2b H/2b İ/2b P/51a

VIII

BAHĀRİYYE DER-NAʿT-İ ŞERĪF-İ SEYYİDÜ'S-SĀDĀT VE ŞEFĪʿU'L-ʿUṢĀT ḤAẒRET-İ MUḤAMMEDÜ'L-MUṢṬAFĀ ʿALEYHİ EFḌALÜ'Ṣ-ṢALĀTÜ VE EKMELÜ'T-TAḤİYYĀT

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḥabbeẕā ḥikmet-i bī-ḥadd-i Ḥakīm ü Settār
Ḥabbeẕā ḳudret-i bī-ʿadd-i Ḳadīr ü Ġaffār

2 Bu ne ḥikmet ki olur reh-zen-i ʿaḳl-i ḥükemā
Bu ne ḳudret ki ider çeşm-i ʿuḳuli bīdār

3 Noḳṭa-i maʿrifet it merdüm-i çeşm-i ʿaḳlı
Oldı çün ṣayf ü şitā ʿārife levḥ-i esrār

4 Naẓar it ol deme kim ceyş-i şitā itdi hücūm
Nev-bahār eyledi şehr-i ʿademe yaʿni firār

5 Zevraḳ-ı ʿişret-i erbāb-ı ṣafāyı āḫir
Ser-nigūn eyledi fermān ile çarḫ-ı ġaddār

6 ʿĀlemi böyle tenük ʿarṣa görüp itmiş idi
Ḫayl-i ezhār birer ḥāl ile tā terk-i diyār

7 Ḳadd-i ḫūbāna meger itmege tevḳīr ancaḳ
Serv-i bāġ eyledi bu gülşen-i dehr içre ḳarār

8 Ṣarṣar-ı bād-ı ḫazān itmiş iken ʿālemde
Naḫl-i pür-bār-ı ṣafā-perveri bī-berg ü bār

9 Penbe-zār olmuş iken dāġ-ı taḥassürle zemīn
Şerḥalar çekmiş iken sīnesine her eşcār

10 Şemʿ-i ḫūrşīdi nihān itmiş iken ḫāzin-i çarḫ
Eylemişken şeb-i fürḳat gibi dünyāyı tār

11 Kesmege itmiş iken şāḫ-ı nihāl-i verdi
Bülbül-i naġme-fezā bālini şekl-i minşār

Başlık: seyyid: - A (10b) hece eksik
(11a) iken: - A

12 Ḥāṣılı rūy-ı cihān böyle iken ser-tā-pā
Emr idüp cümlesine şimdi Ḫudā-yı Dādār

13 Eyledi bād-ı ṣabā ʿarṣa-i gül-zāra ṣalā
Oldı ẓāhir yine her tāze nihāl ü eşcār

14 Eyleyüp meclis-i gülşende bu beyti taḳsīm
Naġamāt eylemege başladı murġ-ı gül-zār

15 Bārekaʾllāh zihī feyż-i Ḫudāvend-i Kerīm
Gitdi eyyām-ı şitā eyledi teşrīf-i bahār

16 Nāz ile geldi yine meclise şemʿ-i ḫāver
Şeb-i tārīk-i ġama eyledi baḫş-ı envār

17 Sünbül āhen-dil olup germī-i cām-ı meyden
İtdi yek-rengī-i maḫmūr perīşān-destār

18 Meclis-i şāh-ı güle geldi benefşe ser-mest
Serde bin şevḳ ile işkeste külāh-ı zencār

19 Güle göz dikdi niçe ḥasret ile nergis-i bāġ
Dīde-i yār gibi çeşm-i siyāhı bīmār

20 ʿĀşıḳāna yine ṣad şerḥa-i ḫūnīni ile
Läleler eylemede dāġ-ı derūnın iẓhār

21 Şāhid-i ġonça alup destine zerrīn ḳadeḥi
Seḥerī bülbül ile eylediler defʿ-i ḫumār

22 Cāme-i sebz ile pūşīde ahālī-i çemen
Servler itmededür cümleye ʿarż-ı pendār

23 Ser-be-ser bāġ-ı cihān virdi nişān cennetden
Ḥūr u ġılmānı idüp ʿāşıḳa tezkīr ezhār

24 Oldı memlū* yine ʿışḳ ile derūn u bīrūn
N'ola gülşende iderse yine ṣad nāle hezār

---

25 Tā ki ḳaṣd itmiş idüm bilmege bu esrārı
Ḳudsiyān-ı ḥarem-i dilden idem istiḫbār

26 Nā-gehān pīr-i taʿaḳḳul beni itdi āgāh
Virdi gūş-ı dile biñ dürlü ḫuceste-aḫbār

27 Didi kim maḳdem-i pākiyle şeref-yāb itdi
ʿArṣa-i ʿālemi bir server-i gerdūn-vaḳār

28 Şehr-yār-ı dü cihān yaʿni ḥabīb-i mevlā
Faḫr-ı ʿālem şeh-i لولاك ü resūl-i muḫtār

29 O şeh-i muḥteşem-i mülk-i risālet ki aña
Niçe şāhān-ı cihān olmadadur bende güẕār

30 Āsitān-ı ḥarem-i ʿizzetine itmekdür
Ḳudsiyān mecmere-i müşg ü ʿabīri kirdār

31 İstinād itmege eyler mi tenezzül ol şāh
Mihr ü māh olsa da ger bāliş-i zer-naḳş-ı nigār

32 Gerçi kim sāye-i ʿulyāsı zemīne düşmez
İder efkende dil-i zārı o ḳadd-i şimşār

33 Oldı çārūb-keş-i ḫāk-i deri ol şāhuñ
Cem ü Dārā gibi ṣad pādişeh-i mertebe-dār

34 Māhdan meşʿale-keş çāker olurdı o şehe
Olmasa çarḫ-ı felekde reviş-i nā-hem-vār

35 Bende-i kem-teridür ol şeh-i ʿālī-nesebüñ
Niçe biñ pādişeh-i ṭavr-ı Sikender-ās̱ār

36 O şehenşāh-ı melāʾik-sipehüñ ʿālemde
Görmemiş mis̱lini devr ideli çarḫ-ı devvār

37 Ḥabbeẕā raḥmet-i mevʿūd-ı Ḫudāvendi o şāh
Ḳıldı teşrīf-i vücūdıyla cihāna īs̱ār

(29b) güẕār: güzār İ (33b) şāhuñ: pādişehüñ İ
(34b) nā-hem-vār: hem-vār A

38 Yaᶜni kim nükte-i mefhūm-ı وما ارسلنا
Ẕāt-ı pākiyle anuñ eyledi keşf-i esrār

39 Çār erkān-ı ᶜuluvv-i ḥarem-i rifᶜatidür
Ḥāṣılı bezm-i şerīfinde anuñ yār-ı çehār

40 Bārekaʼllāh zihī yār-ı çehār-ı mümtāz
Ḫilᶜat-i ᶜadl içün olmuşlar idi ᶜunṣur-ı çār

41 Şeref-ārā-yı cihān yaᶜni Cenāb-ı Ṣıddīḳ
Ol ki faḫr-ı rusüle olmış idi hem-reh-i ġār

42 Birisi Ḥażret-i Fārūḳ-ı ᶜadālet-pīşe
Olsa ger ism-i şerīfi n'ola zeyl-i eẕkār

43 Cāmiᶜ-i Ḥażret-i Ḳur'ān Cenāb-ı ᶜO̱s̱mān
Ẕāt-ı pāki ṣadef-i ᶜizzete dürr-i şeh-vār

44 Birisi Şīr-i Ḫudā merd-i ṣalābet-ᶜünvān
Ẕāt-ı pür-nūrı ġażanfer fer-i ṣaḥn-ı peyker

45 İbni ᶜamm-i şeh-i kevneyn ü şefīᶜu'l-maḥşer
Bu celāl ile k'odur reşk-sevād-ı Kerrār

46 Bā-ḫuṣūṣ ol iki dürr-i ṣadef-i ṣıdḳ u ṣafā
Nūr-ı çeşm-i Esedüʼllāh ü Veliyyü'l-Cabbār

47 Ṣāḥib-i ḫulḳ-ı ḥasen yaᶜni Ḥüseyn ile Ḥasen
Oldı gülzār-ı siyādetde dü verd-i bī-ḫār

48 Merdüm-i dīde-i Zehrā ser-i ḫayl-i şühedā
Ol iki server-i pākīze-nihād-ı ebrār

49 Eyleyüp serlerini lutf ile teslīm-i ḳażā
İtdiler yaᶜni ki tevdīᶜ-i cihān-ı mekkār

50 Ḥāṣılı encüm-i seyyāresidür ol māhuñ
Ḳuṭb-ı iclāl-i nübüvvetde bu āl-i aḫyār

(38a) Sure: XXI, ayet: 107.
(40b) ᶜunṣur: ḫilᶜat A

51 Seyyidā dād-gerā şāh-ı şefī'-i haşrā
Ey cenābuñdur olan cümle-i halka sālār

52 Sensin ol pādişeh-i mülk-i siyādet ki senüñ
Oldı hūrşīd-i felek sāyeñe taht-ı zer-kār

53 Sensin ol server-i ʿālem ki olur kurs-ı hilāl
Halkınuñ efserine bir zer-i pākīze-ʿayār

54 Mihr ü māh ile ider şīve-i zer-kūbī felek
Ola ser-levha-i evṣāfıña tā kim hall-kār

55 Kudsiyāndan der-i der-gāhıña ey şāh-ı cihān
Rūy-māl eylemege yer mi bulurlar zevvār

56 Būy-ı cennetden alur neşve meşāmm-ı ʿuşşāk
Tarafuñdan güzerān olsa nesīm-i eshār

57 Tūtiyā hāşiyet-i bīniş-i çeşm ü dildür
Oldı çün hāk-i rehüñ ʿāleme kühl-i ebṣār

58 Serverā melce'-i erbāb-ı meʿāṣī sensin
Hāk-i pāküñ n'ola ümmetlerüñ eylerse hiṣār

59 Sünnet-i pāküñi icrāda kuṣūrum çokdur
Eylerem anuñ içün hālümi ʿarż itmege ʿār

60 Şehr-yārā kerem it ümmet-i bī-çārelere
Bendedür bende saña cümle ʿabīd ü ahrār

61 Hasret-i merhem-i lutfuñ sebeb-i mevtüm olur
Ey tabīb-i dil ü cān eyle bu zahma tīmār

62 Aġlayup ṣubh u mesā derd ile çeşm-i pür-hūn
İñlesün ney gibi dil sīne dögünsün def-vār

(56a) alur: alurlar A neşve: neşve-i İ A

63 Ṣaḥn-ı ᶜālemde ser-āzāde yürürken nā-gāh
Beni bir serv-i revān zülfine itdi ber-dār

64 Āh kim ᶜışḳ ile bu ḳalb-i ḫarāb-ābādum
Deyr-gāh eylediler her ṣanem-i lāle-ᶜiẕār

65 Her perī-çehre beni ᶜāşıḳ-ı zār itmiş idi
Eyleyüp nāz ile ben bī-dile ᶜarż-ı eṭvār

66 Getürür şām ü seḥer başıma sevdāyī-i ḫām
N'eyleyem n'eyleyem endīşe-i zülf-i ṭarrār

67 Fikret-i çeşm-i siyeh-kār-ı bütān ile dirīġ
Ġāret-i mülk-i ṣalāḥ eyledi çeşm-i Tatar

68 Peyker-i maᶜnī görünmez ki getürdi gerdūn
Gerd-i miḥnet ile mir'āt-ı derūna jengār

69 Dest-gīrā benem üftāde-i ḫāk-i ẕillet
İtmek ister beni bu ḫalḳ-ı cihān istiḥḳār

70 Ḫuftedür ṭāliᶜum ey pādişeh-i sidre-mekān
Tā ki eyler baña her demde bu baḫtum ıṣrār

71 Miḫleb-i cevr ile mecrūḥ u figār itdi beni
Dād u feryād ezīn dest-i ciḥān-ı cevvār

72 Ḳomadı küşe-i rāḥatda dili bir laḥẓa
Dā'im āsīb-i cihān itdi beni töhmet-vār

73 Āsitānuñ ḳoyup itdüm ṭaleb-i cāh u celāl
Bī-ᶜaded tevbe bu ᶜıṣyāna hezār istiġfār

74 Dil peşīmānī-i ᶜıṣyān ile āh itdükçe
Dökilür dīdelerümden şerer-i āteş-bār

(68b) gerd: kūr H A (72b) beni: naṣīb H A

75 Eşk-i çeşmüm aña żamm ile idem ṣu yerine
Yazmaġa cürmümi ger cümle midād olsa biḥār

76 Dāmen-i luṭfıñı elden ḳomazam sulṭānum
Olmışam gerçi ki ben tābiᶜ-i nefs-i bed-kār

77 Kesmez ümmīd-i ᶜaṭāyı yine mevlāsından
Pādişāhā ne ḳadar olsa da bir ḳul bed-kār

78 Sen dururken kime ᶜarż eyleyem aḥvālümi ben
Ḳoma ey kān-ı şefāᶜat bu ġarībüñ nā-çār

79 Bildigüm bilmedigüm cürmüme hep muᶜterifem
ᶜĀlimü'l-ġayb ḥużūrında ne mümkin inkār

80 Der-geh-i Ḥaḳda baña sen de şefāᶜat eyle
Cürmümi pādişehüm çünki ben itdüm iḳrār

81 Umaram kim yalınız ben degül ey şāh-ı cihān
Luṭf u iḥsānıñı itdükçe cenābuñ der-kār

82 Olalar maġfiret-i Ḥaḳḳ ile şāyān-ı cinān
Vālideynüm aḫavātumla ḳamu ḳavm ü tebār

83 Rūz-ı maḥşerde baña eyle ᶜināyet tā kim
Ḫande-rīz olmaya aḥvālüme aġyār ile yār

84 Ḳalmayup serserī-i ḫāne-nişīnāne fenā
Bir zamān ola ki ber-bād ola dār ü deyyār

85 Defter-i ᶜömrimi ṭayy eyleyicek emr-i Ḫudā
Ḫatm olup bī-ᶜamel olınca o köhne ṭūmār

86 Der-i luṭfuñda beni bendelüge eyle ḳabūl
Eyleme ben ḳulıñı dāḫil-i bezm-i aġyār

(75a)ile idem: eyler idüm İ

87 Nūr-ı iḥsānuñ ile eyle riyāż-ı cennet
Olıcaḳ ᶜāḳıbet-i meskenümüz eżyaḳ u tār

88 Ben ġarībe idesin himmet ü luṭfuñ hem-rāh
Emr-i Ḥaḳḳ ile k'olam mülk-i beḳāya reh-vār

89 Luṭfuña dāmen ü destüm niçün ilḳā itmem
El açar luṭfuña iḥsānıña ḥālince çınār

90 Ḥālime raḥmet it ᶜarṣa-geh-i maḥşerde
Eyle luṭfuñla şefīᶜā beni āzade-i nār

91 Zaḫmuma eyle meded merhem-i luṭf u keremüñ
Maᶜṣıyetde dil-i zārı ḳoma mecrūḥ u figār

92 Nūr-ı ᶜışḳuñ dil-i nā-çīze cilā-baḫşā ḳıl
Görmeyem tā ki cihān içre ẓalām-ı şeb-i tār

93 Āteş-i ᶜışḳuña ᶜıṣyānumı sūzān ideyüm
Rūz-ı maḥşerde idince baña ᶜarż-ı ruḫsār

94 Gülşen-i kūyuña vāṣıl ola cā'iz ki gönül
Aġlasun dīde ḳo ᶜışḳuñla miṡāl-i enhār

95 Hele bu devleti tercīḥ iderem Firdevse
Ḫāk-i pāyüñde olursa dil-i şūrīde ġubār

96 Merdüm-i dīde-i dāġ-ı dil-i ḫūrşīd itsün
Küḥl idüp ḫāk-i rehüñ şevḳ ile çeşm-i ḫūn-bār

97 Umaram ᶜafv ile mevlā beni dil-şād eyler
Gerçi bilmezlik ile eylemişem cürm-i hezār

98 Lākin ümmīdüm odur ᶜarṣa-i maḥşerde yine
Naᶜt-i şīrīnüñ ola maġfiret-i Ḥaḳḳa medār

99 Eyledüm bunca perī-çehrelerüñ vaṣfında
Mūcib-i ᶜışḳ-ı mecāzī niçe beyt ü eşᶜār

(87a) ile: - A (b) ᶜāḳıbet-i: ᶜāḳıbeti H İ
(92b) şeb-i: şeb ü H A (96a) dīde-i: dīdeyi İ

100 Ḳand-i evṣāfını bir dil ki tanaġġum eyler
Fikr ü ẕikrüñ ide kām-ı dilini şīrīn kār

101 Pādişāhā benem ol ṭūṭī-i şīrīn lehce
Ki olur ṭabᶜumuñ āşüftesi ḥüsn-i güftār

102 İftiḫār eyler isem naᶜt-i şerīfüñle n'ola
Eyledi ṭabᶜumı iᶜcāz ile hem-rāh ü civār

103 Rū-be-rū oldı çün āyīne-i iᶜcāz baña
Mıṣr-ı naẓm içre benem ṭūṭī-i şīrīn güftār

104 Naġme-sencem o ḳadar dā'ire-i elvāḥa
Ḫāmeme beste-dehen nüsḫa-i fenn-i edvār

105 Benem ol şāᶜir-i dil-dūz u bedīhī-gūyā
K'eyledüm bu ġazeli tuḥfe-i rūḥ-ı ᶜAṭṭār

106 Müjde ey ᶜāşıḳ-ı şūrīde irüp faṣl-ı bahār
Başladı nāle vü feryāda yine bülbül-i zār

107 Reşk-i ḳadd-i fiten-engīzi ile her şūḫuñ
Demidür servler eylerse çemende reftār

108 Sāl-i gül-gūn ile eflāki getürdi raḳṣa
Zühre şevḳ ile alup destine çeng-i zer-tār

109 Şāhid-i cilve-fürūşāna ṣabā müjdeler it
Eylesünler yine gül-zāra gelüp geşt ü güẕār

110 Ey N a ḥ ī f ī mey-i feyż-i nefes-i cān-sūzum
Hūş-yārı ide mest ü niçe mesti hūş-yār

111 Menem ol şāᶜir-i pākīze-süḫan kim ṭabᶜum
Oldı naᶜtüñe senüñ nāsiḫ-i fenn-i seḥḥār

(100b) şīrīn kār: şīr-i şikār H A (105a) dil-dūz u: dil-dūz-ı H A bedīhī: bedīhe İ

112 Rūḥ-ı Ferhāda eger ᶜışḳ ile taᶜlīm itsem
Naᶜt-i şīrīnini yanınca oḳurdı küh-sār

113 Ṭabᶜ-ı pür-tāba muᶜīn olsa kemend-i luṭfuñ
Vaṣf-ı pāküñde iderdüm dil-i Cibrīli şikār

114 Kāşif-i nükte-i esrār-ı meᶜānī ki menem
Ḥükemā müşkilini benden ider istifsār

115 Kime tevcīh-i ḫiṭāb eyleyeyüm ᶜālemde
Ṣūretā baḳsañ eger her biri bir seng-i mezār

116 ᶜĀlemi siḥr-i ḥelāl ile iderdüm tesḫīr
Olmasa ṭabᶜuma reh-zen bu firāḳ-ı dil-dār

117 Bilse ger ḳıymet-i güftārımı ṣarrāf-ı felek
Beni eyler ebedī gūş u dile zīver-kār

118 Gösterürdüm ṣuver-i mihrini mihr-i felege
Ḳonmasa āyīne-i ṭabᶜuma gerd-i ekdār

119 Naᶜt-i pāküñde ḳuṣūr itmez idüm sulṭānum
Bulsa tekmīl-i ṣalāḥ ile ṭabīᶜat envār

120 Mübtedī olsa da dil himmet-i luṭfuñla yine
Ola müstaḫdem-i evṣāf-ı şerīfüñ her-bār

121 Gerçi kim baḫt-ı siyeh-kārum iderdi evvel
Her nefesde baña biñ vech ile ḳahr u āzār

122 Cevher-i ṭabᶜuma şimden girü naᶜtüñle senüñ
Eyledi himmetini gerdiş-i gerdūn-miᶜyār

123 Şöyle kim tābiş-i şevḳuñla ben āh itdikçe
ᶜĀlemi dūd-ı siyeh-kārum ider sünbül-zār

124 Ṣadef-i dīdelerümden ider idüm şükrâne
Reh-i ᶜışḳuñda niçe dürr-i girān-ḳadri nisār

(114a) Menem: benüm A (115) A da yok
(120a) himmet-i: himmet ü İ (123b) ᶜālemi: ᶜāleme İ

125 Nā'il oldum sebeb-i naᶜt-i şerīfüñle senüñ
Ḥamdü li'llāh bu ḳadar ᶜizzete ben bī-miḳdār

126 Feyż-i naᶜtüñle niyāzum bu ki tā maḥşere dek
Taṣliye-ḫᵛān ola ḳabrümde daḫi cism-i nizār

127 Ṭāliᶜüm per-tev-i naᶜtüñ ile rūşen-gerdür
Şeb-i ġamda iderem şāhid-i maḳṣūdı kenār

128 Bende-i ḫalḳa-be-gūş-ı şeh-i ᶜālem ki menem
Çoḳ mıdur olsam eger tevsen-i āmāle süvār

129 İştiyāḳuñla helāk oldum eyā mihr-i münīr
Eyle ben ẕerre-i nā-çīzīñe ᶜarż-ı dīdār

130 Seyl-i eşküm bu esās-ı dili eylerdi ḫarāb
Ḳaṣr-ı çeşmümde ger olmasa ḫayālüñ miᶜmār

131 Dil ü cān aġlayaraḳ pāyuña düşdükçe ola
Münteşir ḫāk-i rehüñden niçe dürr-i hem-vār

132 Himmetüñle umaram bendeñi ey faḫr-ı rusül
Eyleye Ḥażret-i Ḥaḳ nā'il-i ecr-i bisyār

133 Dest-gīr ol bu N a ḫ ī f ī ḳuluña sulṭānum
Ki ol üftādeye āsān ola kār-ı düşvār

134 Behre-yāb eyle ki bir bende-i nā-çāruñdur
Ḳalmasun ḫāk-i meẕelletde ġarīb ü ġam-ḫᵛār

135 Bir şefīᶜum var iken sencileyin sulṭānum
Çekmezem luṭfuñ ile ḫavf-ı Ṣırāṭı zinhār

136 Baña āzādegī-i nāra ᶜıtıḳ-nāme yeter
Naᶜt-i pāküñ senüñ ey pādişeh-i muᶜcize-kār

137 Himmet eylerseñ eger ben ḳuluña sulṭānum
ᶜÖmrüm olduḳça idem vaṣf-ı şerīfüñ ikṡār

138 Ecr-i naᶜtüñle ümīdüm bu ki ṭabᶜ-ı pāküm
Yevm-i maḥşer idem ārāyiş-i germ-i bāzār

139 Niçe mümkin ki ola naᶜt-i şerīfüñ tekmīl
Ṭutalum nāṭıḳa-i ṭabᶜum idermiş tekrār

140 Ben ne ḫākem ki senüñ medḥüñe şāyeste olam
Ne gedāyam ki idem naᶜt-i şerīfüñ işᶜār

141 Ġaraż oldur ki olam bendelerüñden maᶜdūd
Olıcaḳ ᶜarṣa-i dīvān-ı Ḫudāya iḥżār

142 Ḳāṣıram çünki tamām itmede naᶜt-i pāküñ
İdeyüm der-gehüñe dürr-i s̱enāyı īs̱ār

143 Ola her dem müteᶜāḳıb ṣalavāt ile selām
Tā ki devr eyleye āmed-şüd ile leyl ü nehār

144 Ḥarem-i muḥterem-i ḥażretüñe vāṣıl ola
Her nefesde tuḥaf-ı taṣliye bī-ḥadd ü şümār

145 Ravża-i pāküñe olsun niçe biñ kerre selām
Tā ki şerᶜüñle selāmet bula ser-cümle diyār

A/11a H/10b İ/10b

(139a) şerīfüñ: cemīlüñ İ

IX

KASİDE-İ TERCÜMÂNÜ'Ş-ŞEVK Lİ-HAZRET-İ NAHÎFÎ MEVLÂNÂ (x)

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ol güni görsem ki ᶜazm-i kûy-ı cânân eylesem
Ravża-i pâk-i Ḥabîbu'llâhı seyrân eylesem

2 Ḫâk-i pâk-i ṭîbeye ḥasretle kılsam rûy-mâl
Yolların hep rüfte-i çârûb-ı müjgân eylesem

3 Görsem ol rûz-ı feraḥ-baḫşâyı kim biñ şevḳ ile
Rûy-mâl-i der-geh-i maḥbûb-ı ẕî-şân eylesem

4 Girye-sâz-ı eşk-i ḫûn-âlûd olup ḥasretle âh
Rîze-seng-i kûyını laᶜl-i Bedaḫşan eylesem

5 Ḳalbüme kılsa ġuluvv-i keyfiyet esrâr-ı ᶜışḳ
Rîziş-i ḫûn-âbe-i bî-ḥadd ü pâyân eylesem

6 Ḥâlet-i vuṣlat o deñlü eylese câna hücûm
Best-i şevḳ ile hemân çâk-i girîbân eylesem

7 Âsümâna olsa peyveste ṣadâ-yı eṣ-ṣalât
Nâlemi ḥâlet-dih-i bezm-i sürûşân eylesem

8 Eyleyüp ḥîn-i ziyâret cümle eṣḥâba selâm
Cân-ı maḥzûnı bu ḥâletlerle şâdân eylesem

9 Dem-be-dem ᶜarż-ı taḥiyyât ü selâm itdükçe ben
Ney gibi cism-i nizârı zâr u nâlân eylesem

10 Feyż-yâb olsam ṣafâ-yı vuṣlat-ı cânân ile
Dîdeden ḫûnâbe-i hicrânı rîzân eylesem

(x) Hâẕihi'l-ḳaṣîdetü'l-mevsûmetü bi-tercümâni'ş-şevḳ enâle'llâhü ḳâ'ilühâ bimâ-yetemennâ fîhâ âmîn bi-ḥürmeti şefîᶜunâ Muḥammedü'l-emîn ᶜaleyhi'ṣ-ṣalâtü ve's-selâmü ilâ yevmi'd-dîn ve raḥime'llâhü li-men ḳâle âmîn H İ A Tercümânü'ş-şevḳ der-vaṣf-ı Ḥicâz-ı raḥmet-ṭırâz-ı şeref-imtiyâz E (2a) ṭîbe: ṭâbe H İ AP(4a) âh: -Y (b)kûyını: kûyuñı A (6a) deñlü: deñli İ P

11 Gāh eşk-i dīde geh ḫūn-ı ciger īs̱ār idüp
Rāh-ı ḥuccāca nis̱ār-ı dürr ü mercān eylesem

12 Mekketu'llāha ʿazīmet gösterüp biñ şevḳ ile
Rāh-ı himmetde dil-i şeydāyı pūyān eylesem

13 Cism-i sūzāna olup iḥrām-bend-i iḥtirām
Her bün-i mūy-ı tenüm lebbeyk-gūyān eylesem

14 Ser güşāde pā bürehne dīde pür-ḫūn sīne çāk
Sākinān-ı ʿarşı bu ḥālāta ḥayrān eylesem

15 Naʿra-i Allāhü ekber ṭutsa āfāḳı tamām
Ṣıyt-ı tekbīr ile ʿuşşāḳı ḫurūşān eylesem

16 Tevbe-sāz-ı cürm olup biñ dürlü istiġfār ile
Kendimi şāyeste-i elṭāf-ı sübḥān eylesem

17 Eyleyüp Bābü's-selāma şevḳ ile vażʿ-ı ḳadem
Ḳalbümi ḥayret-fezā-yı yād-ı rıżvān eylesem

18 Saʿy idüp ṭavf-ı meṭāf-ı āsitān-ı rifʿate
ʿİzzet ü ādāb ile icrā-yı erkān eylesem

19 İktibās-ı lemʿa-i nūr-ı saʿādet eyleyüp
Dilde her bir dāġı bir şemʿ-i fürūzān eylesem

20 Gevher-i maḳṣūdı ḳılsam zīver-i dürc-i ḥuṣūl
Eşk-i mercān-rīzimi maḥsūd-ı ʿUmmān eylesem

21 Dest-i eşvāḳı ṣunup āstār-ı pāk-i Kaʿbeye
Yād idüp cürm ü günāhum āh ü efġān eylesem

22 Āteş-i āh-ı ciger-sūz-ı nedāmetle tamām
Defter-i ʿıṣyānumı ser-cümle sūzān eylesem

23 Zemzem-āşām-ı merām olduḳda cān-ı teşne-leb
Niyyetüm maḥżā şifā-yı derd-i hicrān eylesem

(11a) īs̱ār: rīzān H İ A P (14a) pā: yā Y (15b) tekbīr: tevḥīd Y E (16a) dürlü: gūne Y H İ AP(17b) ḥayret: ḥālet E (20a) gevher-i: gevheri İ (21b) cürm ü: cürm - H

24 Tā-be-key zaḫm-ı ḫarāş-ı mā-sivā-yı cān-feşār
Derd-i pür-sūz-ı dile taḥṣīl-i dermān eylesem

25 ᶜÖmre ẕevḳ-ı cāvidān virsem Ṣafā vü Mervede
Ṣıdḳ ile iḫlāṣ ile saᶜy-i firāvān eylesem

26 Eylesem mūy-ı sivāyı hep ser-i dilden tırāş
Ölmeden cānum ṭarīḳ-i Ḥaḳda ḳurbān eylesem

27 ᶜIyd-gāh-ı vuṣlat-ı yār ile olsam şādumān
Ḫilᶜat-i āmāli zīb-i cism-i ᶜuryān eylesem

28 Her maḳām-ı cennet-āsāyı ziyāret ḳılsam āh
Çeşmümi müstaġnī-i seyr-i gülistān eylesem

29 Tāb-dār olsam o deñlü germī-i şevḳ ile kim
Sīnede her dāġı reşk-i māh-ı tābān eylesem

30 Rāh-ı vaḥdetde sebük-bār olsa cism-i nā-tüvān
Cānumı vāreste-i eşkāl-i ᶜıṣyān eylesem

31 Nāḳa-i cānı idüp ser-bürde-i rāh-ı necāt
Maḥmil-efrūz-ı metāᶜ-ı luṭf-ı Raḥmān eylesem

32 Ey N a ḥ ī f ī çehre-fersā-yı der-i mevlā olup
Biñ nedāmetle recā-yı ᶜafv ü ġufrān eylesem

A/1b E/4b H/1b İ/1b P/50b Y/9a

(31a) bürde: perde Y

X

ṢALLİ ᶜALĀ MUḤAMMED (*)

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl

1 Ḥabīb-i ilāhī resūl-i enām
ᶜAleyhi's-ṣalāt ü ᶜaleyhi's-selām

2 Mü'ebbed be-şerᶜ u mü'eyyed be-ḥaḳ
Mümecced be-ẕāt u Muḥammed be-nām

3 Muḥammed Resūl-i İlāh-ı Kerīm
Nebiyy-i nebīh ü kerīmü'l-kerīm

4 Resūl-i mükerrem nebiyy-i güzīn
Ḥabīb-i muᶜaẓẓam ṣafiyy-i hümām

5 Bedīᶜu'l-beyān ü belīġu'l-edā
Faṣīḥu'l-lisān ü cemīlü'l-kelām

6 Eḥādīs̱ ü aḫbārı maḥż-ı ḥikem
Meᶜānī-i elfāẓı muᶜciz-niẓām

7 Şeh-i ḥulle-pūş-ı لعمرك -ṭırāz
Ḫidīv-i cihān-gīr-i ᶜālī-maḳām

8 Vücūdı içün oldı bed'-i vücūd
Ẓuhūrıyla buldı nübüvvet ḫitām

9 Vücūdıyla mevcūd inᶜām-ı vücūd
Ẓuhūrıyla ẓāhir meẓāhir tamām

10 Ḳarīn itdi Ḥaḳ ismine ismini
Zihī ᶜizz-i bī-şirket-i müstedām

11 Şehādetde taṣdīḳı meşrūṭdur
Odur rükn-i İslāma ḥüsn-i niẓām

12 Anuñ tuḥfe-i şerᶜi ḥacc u zekāt
Anuñ resm-i ḫāṣı ṣalāt ü ṣıyām

(*): Sadece P'de var. Başlığın altında "allahümme salle" ve "Allahümme barik"duaları var.

(7a) Sure: XV, ayet: 72.

(8a) bed' : bede A H

13 Anuñ şerʿ-i pākiyle oldı ʿayān
Evāmir nevāhī ḥelāl ü ḥarām

14 Anuñ şerʿ-i ẕī-şānıdur ḥaşre dek
Bize ʿurve-i ḫāṣ-ı bī-infiṣām

15 Olur vāṣıl-ı menzil-i ihtidā
İden rişte-i luṭfına iʿtiṣām

16 Şeb-i mevlidinde o meh-pārenüñ
Ẓuhūr itdi bunca umūr-ı ʿiẓām

17 Olup münkesir ṭāḳ-ı kisrā o şeb
Kenāyisde oldı bedīd inhidām

18 Anı ḥıfẓ içün tāb-ı ḫūrşīdden
Olurdı meẓalle aña bir ġamām

19 İşāret idince o bedr-i münīr
Dü nīm oldı çarḫ üzre māh-ı tamām

20 Ser-engüşt-i pākinden oldı revān
Zülāl-i kerāmet çü mā'-i ġamām

21 Saʿādetle gösterdi çoḳ muʿcizāt
Taḥayyürde ḳaldı ʿadū-yı liʾām

22 Odur daʿvet-i ḫāṣ-ı Miʿrāc ile
Olan vāṣıl-ı rütbe-i ḳurb-ı tām

23 Burāḳ ile çün berḳ-ı ḫāṭıf odur
İden ʿarṣa-i lā-mekānda ḫırām

24 Odur maẓhar-ı ادن من odur
Odur قاب قوسين ile şād-kām

25 Odur muḳtedā evvel ü āḫire
Olup enbiyā-yı kirāma imām

26 Şeref-dīde-i viche-i Ḳıbleteyn
Ḫaṭīb-i muʿallā imām-ı hümām

A/8a H/7b t/7b P/56b

(13b) evâmir: evâmir ü H

(19) A'da yok.

(20b) mâ': mâh P

(24b) Sure:LIII, ayet: 9.

XI

NA^{c}T-İ ŞERĪF-İ NEBEVĪ (*)

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

1 Oldı çün ẕātuñ müşerref da^{c}vet-i mevlā ile
Eyledüñ Mi^{c}rāc o şeb keyfiyyet-i isrā ile

2 Zīnet-efzā-yı kemāl oldı berāt-ı rif^{c}atüñ
Nükte-i ^{c}ünvān-ı سبحان الذی اسری ile

3 Ḳıldı cennetden saña ^{c}izzetle iḥżār-ı Burāḳ
Çün irişdi emr-i mevlā Ḥażret-i Cebrā'ile

4 Naḳş-ı pāyüñle zemīn ü āsümān üzre senüñ
^{c}Arş ü ferş oldı müşerref Mescid-i Aḳṣā ile

5 Sa^{c}y idüp ol şeb rikābuñda senüñ Rūḥu'l-emīn
^{c}Azm-i eflāk eyledüñ ikrām-ı lā-yuḥṣā ile

6 Gūyiyā iki rikāb idi semend-i ^{c}azmüñe
Ḳurṣa-i mihr-i cihān-ārā meh-i ġarrā ile

7 Oldı manẓūr-ı nigāhuñ cümle maṣnū^{c}āt-ı Ḥaḳ
Maḳdemüñ olduḳda hem-ser ḳubbe-i mīnā ile

8 Merḥabā-sāz-ı mülāḳāt eyledi ẕātuñ Ḫudā
Her maḳām üzre niçe peyġamber-i yektā ile

9 Ādem ü Yaḥyā vü ^{c}Īsā ile İbrāhīm ile
Yūsuf u İdrīs ü Hārūn ile hem Mūsā ile

10 Merḥabā-gūyān-ı teşrīf-i ḳudūmüñ oldılar
Ḳudsiyan hep sākinān-ı ^{c}ālem-i bālā ile

(*) : Vaṣf-ı Mi^{c}rāc-ı bā-ibtihāc der-żımn-ı na^{c}t-i ḥabīb-i ekrem ṣallallāhu ^{c}aleyhi ve sellem E medḥü'n-nebiyyi ^{c}aleyhi'ṣ-ṣalātü ve's-selām H İ A P

(2b) Sure:XVII,ayet:1. ; / ^{c}ünvān: da^{c}vā E

(7b) olduḳda hem-ser: hem-ser olınca E

11 Sidre ḳıldı ḳaddiñe şevḳ ile ʿarż-ı iḥtirām
Naġme-i ferḫunde-i بامن له طوبى ile

12 قاب قوسين'e güẕār itdükçe tīr-i himmetüñ
Menzil-i aʿlāya irdüñ ḳurb-ı او ادنى ile

13 Zīver-i ser-rāyet-i taṣdīḳ-ı ḫāṣ u ʿāmdur
Muʿcizātuñ muṣḥafı bu āyet-i kübrā ile

14 Niçe biñ esrāra maẓhar ḳıldı Rabbü'l-ʿālemīn
Nüsḫa-i ḳalbüñ hezārān vaʿde-i aḫfā ile

15 Ol hedāyā-yı ʿināyet kim Ḫudā virdi saña
Ümmet-i bī-çāreñi şād eyledüñ ihdā ile

16 Raḥmeten li'l-ʿālemīn itdi seni Rabb-i Raḥīm
Ẕātuña virdi şeref tebcīl-i istiṯnā ile

17 Pāye-i ḳadrüñ bülend itdi şeb-i Miʿrācda
Ser-firāz idüp seni bu rütbe-i ʿulyā ile

18 Oldı şerʿ-i müstaḳīmüñ maẓhar-ı faṣlu'l-ḫıṭāb
Kār-gāh-ı ʿālem içre ḥuccet-i aḳvā ile

19 Bulmaz evṣāfuñ nihāyet ey meh-i burc-ı kemāl
Tā zamān-ı ḥaşre dek taʿdād ile iḥṣā ile

20 Rişte-i bārīke dönsün şerm ile cism-i nizār
Bir görürsem seng-i kūyuñ dürre-i beyżā ile

21 Rütbe-i ḳadrüñ niçe fehm eylesün ehl-i hevā
Şems-i ẕātuñ derk olunmaz çeşm-i nā-bīnā ile

22 Nüsḫa-i ḳadrüñden olmaz noḳṭa-i kem-ter beyān
Eylesem her ḥarfi memlū' niçe biñ maʿnā ile

---

(12) Sure:LIII,ayet:9. /güẕār: güẕer H A itdikçe: itdikde H İ A (13b) muṣḥafı: muṣḥaf Y (16b) ẕātuña: ẕātına Y (17a) şeb-i: senüñ Y E

23 Yā Resūlallāh N a ḥ ī f ī şerm ü ḫacletle bu dem
Naᶜtüñe ḳıldı cesāret ḥālini inhā ile

24 Ol ġarībi ḳıl şefāᶜatle kerem ḳıl kām-yāb
Ṣād ola tā raḥmet-i Raḥmān-ı bī-hemtā ile

25 Ḥālümi ᶜarż itmege geldim der-i iḥsānuña
Müstmendāne bu naẓm-ı menḳabet-pīrā ile

26 İntisāb-ı ḫāk-i pāye bir tevessüldür ġaraż
Midḥatüñ itmekde bu naẓm-ı cihān-ārā ile

27 Yoḫsa ey faḫr-ı cihān-ı ḥaḳḳ-ı edā-yı medḥiñe
Kimseler ḳādir degül imlā ile inşā ile

28 Bā-ḫuṣūṣ ola benüm gibi bir ehl-i maᶜṣıyet
Kim geçüp ᶜömri hevā-yı zīnet-i eşyā ile

29 Gelmeye çeşm-i dil-i zārına bir dem intibāh
Fikret-i aḥvāl-i pür-ehvāl-i ġam-peymā ile

30 Ḳābil-i güncāyiş olmaz ṣafḥa-i dehre tamām
Yazsam aḥvālüm hezārān āteşīn imlā ile

31 Aġlayam sulṭānuma ḥāl-i dil-i bī-çāremi
Āh-ı āteş-bār u eşk-i çeşm-i ḫūn-pālā ile

32 Yā Ḥabīballāh ben ol ġafletde ḳalmış ᶜācizem
İtmede ᶜömrüm güẕer ālāyiş-i dünyā ile

33 Sevḳ-ı ᶜıṣyān eylemekde nefs ü şeyṭān ü hevā
Cān-ı bīmār ü żaᶜīfe bu dil-i şeydā ile

34 Ṭāᶜat-ı mevlādan işġāl itmek isterler beni
Niçe fikr-i mā-sivā her dem niçe sevdā ile

(24a) kerem ḳıl: keremle A (26a) ġaraż: murād H İ A
(29b) peymā: pīrā A (31a) aġlayam: añlatam A (b) āh-ı: āh ü H ḫūn-pālā: ḫūn-bāl Y
(33a) şeyṭân ü: şeyṭân İ P
(33b) bîmâr u: bimâr A H şeydâ: bîmâr Y

35 El-meded ey melce'-i ümmet melāẕ-ı ʿāṣiyān
Lerze-nāk olduḳda çeşmüm vaḥşet-i ferdā ile

36 Bir nigāh-ı iltifāt ile taraḥḥum ḳıl baña
Şād idüp bī-çāreñi luṭf-ı feraḥ-baḫşā ile

37 Rūy-ı aʿmāle vezān eyle nesīm-i şefḳatüñ
Ḫūy-feşān-ı germ olunca germī-i ʿuḳbā ile

38 Şol zamān kim olalar pā-beste-i این المفر
İde ʿaṣīler melāmet nāle-i dervā ile

39 Ol dem-i vaḥşet-fezā kim cümle vā-nefsī diye
Pür olur ṣaḥrā-yı maḥşer āh ü vāveylā ile

40 Ẕāt-ı ẕī-şānuñ diye ancaḳ o dem vā-ümmetī
Eyleyüp Ḥaḳdan şefāʿat pāye-i aʿlā ile

41 Budur ümmīdüm N a ḥ ī f ī -i żaʿīfi ol zamān
Raḥm idüp yād idesin ol lafẓ-i zībā ile

42 Tā ḳudūm-ı leyle-i Miʿrāc olup zīnet-fezā
Şād ola ümmetlerüñ ol ẕevḳ-ı ġam-fersā ile

43 Tā ki her ṣubḥ u mesā pertev-fürūz-ı dehr olup
Mihr ü meh devr eyleye bu günbed-i ḫaḍrā ile

44 Vāṣıl olsun saña mevlādan ṣalāt ile selām
Her nefes bī-ḥad taḥiyyāt-ı ḫulūṣ-efzā ile

45 Hem dahı esḥāb ü ālüñ üzre olsun bī-ḥisāb
Tuḥfe-i daʿvāt-ı teslīm-i selāmet-zā ile

A/3a E/3b H/3a İ/3a P/51b Y/10a

(37a) aʿmāle: āmāle E Y (b) ḫūy: ḫūn Y, E, P (38a) pā: yā Y
Sure: LXXV, ayet: 10. (b) dervā: derdā Y E (39a)
kim: – A (b) pür olur: bir olur Y (41b) lafẓa: noḳṭa Y

XII

RAMAŻĀNİYYE DER-NAᶜT-İ ŞERĪF-İ SULṬĀN-I MÜKERREM VE MUᶜAẒẒAM NEBİYY-İ MUḤTEREM ŞEFĪᶜ-İ ÜMEM ṢALLALLĀHU TEᶜĀLĀ ᶜALEYHİ VE SELLEM İLĀ YEVMİ'L-ḤAŞRİ VE'N-NEŞRİ VE'L-ḲARĀR (*)

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 El-minnetü li'llāh ki yine devr-i zamāne
Teşrīf-i meh-i rūze ile döndi cināne

2 Teşrīfi bu māh-ı şeref-ārā-yı cihānuñ
Bādī-i tefāḫür mi degül müjde-resāna

3 İtmekde iki dīdelerüm girye-i şādī
Minnet mi çeker şimdi ṭabīᶜat yem ü kāne

4 İşrāb iderek meymenet-i maḳdem-i pākin
Peyk-i bereket müjde ider ḫāne-be-ḫāne

5 Ṣad şükr ü s̱enā luṭf-ı Ḫudāvend-i Kerīme
İrdik hele biñ şevḳ ile şehr-i ramażāne

6 Döndi yine ārāyiş-i ḳandīl-i mināre
Ḥavrāda olan naḳş-ı kemer-bend-i meyāne

7 Her maᶜnī-i ez̠kār ile her nagme-i tesbīḥ
Ḥālet getürür ᶜışḳ ile şūrīde-dilāna

8 Envār-ı ḳanādil ile hep ᶜarṣa-i ᶜālem
Āġāze ider şīve-i āyīne-gerāna

9 Reşk itmededür şām ü seḥer Zühre-i gerdūn
Āvāze-i temcīd ile gül-bāng-i es̱āna

10 Biñ ḥamd iderem Ḥaḳḳa ki ey şehr-i mübārek
Ser-māye-i şevḳ oldı ḳudūmuñ dil ü cāna

11 Ol ẕevḳ u ṣafālar ki olur sende nümāyān
Dād-āver olur zümre-i ġūyān-ı emāna

12 Giryān olaraḳ miḥnet ü hecrüñle dem-ā-dem
Aldum dem-i vaṣluñ niçe biñ naḳd-i girāna

(*): muᶜaẓẓam: seyyid-i muᶜaẓẓam İ ṣallallahü...: Muḥammedi'l-Muṣṭafā ṣallallahü teᶜālāᶜaleyhi ve sellem İ (7b) getürür: getirir A

13 Teşrîfüñi çün zaḥme-keşān eyledi merhem
Virdi ḳademüñ ẕevḳ u ṣafā pîr ü cevāna

14 Şevḳuñdan eyā māh-ı mu'aẓẓam yine ṭab'um
Ta'lîm ider evṣāfıñı her menḳabe-ḫvāna

15 Ümmîd-i şefā'atla ḳudūmüñ senüñ ey māh
Ser-çeşme-i Kevs̱er mi degül teşne-lebāna

16 Rūz u şebüñi 'ıyda ider cümlesi taḳdîm
İrse n'ola āşüftelerüñ 'izzet ü şāna

17 Nūr-ı şerefüñle yine Ḫallāḳ-ı cihānuñ
Dür-pāş olur ebr-i keremi sübḥa-keşāna

18 Ey māh-ı 'ulā pādişeh-i şehr-i şerāfet
Olduñ ḳadem-i Aḥmed-i Muḫtāre nişāne

19 Şāhenşeh-i 'ālem ki anuñ ẕāt-ı şerîfi
Oldı ṣadef-i 'izzete çün dürr-i yegāne

20 Gül-zār-ı ḥarîminde o sulṭān-ı cihānuñ
Gelmekdedür ervāḥ-ı muḳaddes cevelāna

21 Ey şîvesini bilmeyen erbāb-ı ṣafānuñ
Taḥṣîl-i vuḳūf eyle bu esrār-ı nihāna

22 Bāzār-ı maḥabbetde eyā ġāfil ü güm-rāh
Eyler mi naẓar 'ārif olan sūd u ziyāna

23 Mecnūnı olup Leylî-i kām-ı dil-i zāruñ
Ḳıl bādiye-i 'ışḳı bedel dār ü mekāna

24 Gel sūziş-i 'ışḳıyla o Maḥbūb-ı Ḫudānuñ
Yaḳ cān ü dili bir şerer-i şu'le-feşāna

25 Ol şāh-ı melā'ik-sipehüñ na't-i şerîfi
Oldı sebeb-i raḥmet-i Ḥaḳ nükte-verāna

26 Ümmîd budur na't-i şerîfiyle dem-ā-dem
Şāyeste olam luṭf-ı Ḫudāvend-i cihāna

(14a) şevḳuñdan: şevḳdan İ (22a) ġāfil ü: ġāfil - İ

27 Vasf eyleyicek ol gül-i gül-zār-ı safāyı
Gelsem n'ola bülbül gibi feryād ü figāna

28 Vassāfı olam kudretüm oldukça o şāhuñ
Lāyık da budur şā^cir-i pākize-zebāna

29 Kābil mi velī vasfını ol fahr-ı cihānuñ
Sebt eyleye nakkaş-ı hıred levh-i beyāna

30 Ancak bu ki elfāz-ı perīşānumı itdüm
Der-gāhına ^carz itmege ahvāli bahāne

31 Kālā-yı sühan ^carz-ı revāc eylemeden āh
Ālām-ı felek mühr-i sükūt urdı dehāna

32 Feyz-i keremüñle yine ey Hālık-ı Bī-çūn
Vir neşv ü nemā gonçe-i gül-zār-ı cināna

33 Laht-ı cigerüm itme nasīb-i dil-i düşmen
Girdimse de ger gaflet ... vü ^cısyāna

34 Bir hālet-i pür-şevk ile şād eyle beni kim
Esrār-ı nihān ile irem bahş-i ^cayāna

35 Mest it beni ol meyle ki yok renc ü humārı
Her katresini neşve-dih it rūh-ı revāna

36 Kıl zemzeme-i Kevser-i ma^cnāyı reh-āverd
Yā Rab kerem ü lutf ile mīzāb-ı lisāna

37 Tā sihr-i halāl ile füsūn-sāzī-i nāzı
Ta^clīm ide her bir sühanum çeşm-i bütāna

38 Ol hazret-i şāh-ı rüsülüñ eyle ilāhī
Hāk-i der-i der-gāhını murg-ı dile lāne

39 İzhār-ı ^cubūdiyyet idüp sen de N a h ī f ī
Īsār-ı senā kıl o şeh-i ^cālemiyāna

40 Olsun salavāt ile selām ol şehe vāsıl
Tā kim meh-i rūze vire revnak bu cihāna

A/14b H/14a İ/14a

(33b) metinde eksik. vü ^cısyāna: - A (35a) renc ü: renc - İ (36b) kerem ü: kerem-- H A

XIII

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Ẓuhūra geldi çün ẕātuñ ṣıfāt-ı bih-terīn üzre
Vücūduñ oldı raḥmet evvelīn ü āḫirīn üzre

2 Ẓuhūr-ı ẕāt-ı pāküñ ey ḫidīv-i kişver-i levlāk
Şeref-baḫşā-yı iḳbāl oldı eyyām ü sinīn üzre

3 Müşerref itmiş iken şarḳ u ġarbı bī-ẕıl iḥsānuñ
Nihāndur sāye-i ẕātuñ yesār üzre yemīn üzre

4 Egerçi ẓıll-ı ẕātuñ zīver-i güster ḫafā oldı
Ẓılāl-i re'fetüñ memdūd her rükn-i rekīn üzre

5 Seni Ḫallāḳ-ı ᶜĀlem ḥikmetiyle bī-miẕāl itdi
Bulunmaz senden eşref āsümān üzre zemīn üzre

6 Miẕāl-i ebruvān-ı dil-keşüñ ey āyet-i raḥmet
Yazılmış medd-i bismillāhdur levḥ-i cebīn üzre

7 Dü çeşmüñ küḥl-i ما زاغ البصر la eyleyüp pür-nūr
Nigeh-bān itdi mevlā ẕātunı dīn-i mübīn üzre

8 Per-i şāhīn-i ḳudsīdür ki oldı lā-mekān-pervāz
O müjgān-ı dil-ārālar o çeşm-i dūr-bīn üzre

9 Cemālüñde o bīnī-i münevver şöyle zībā kim
Ṣanurlar nūrdan ḳandīldür ᶜarş-ı berīn üzre

10 Ḫudā meᶜnīde ḳıldı ẕāt-ı pāküñ nūr ile memlū'
Ne mümkin sāye-i nūr ola ẓāhir ḫāk ü ṭīn üzre

11 Müşerref ḫāk-i pāy-ı ᶜizzetüñ misk ü ᶜabīr içre
Mufażżal rīze-seng-i der-gehüñ dürr-i ẕemīn üzre

12 Ḥarīm-i Kaᶜbe-i kūyuñ ṭavāfa ey Ḫalīl-i Ḥaḳ
Melā'ik cān virür ol ravża-i nüzhet-berīn üzre

(2a) levlāk: lālāk H (6b) medd: levḥ A
(7a) Sure: LIII, ayet: 17 (12b) berīn: rehīn İ (11b) mufażżal: mufaṣṣal İ A

13 Melekler pāsbān ol āsitān-ı āsümān-ḳadre
Felekler sāye-bān ol ḥücre-i raḥmet-ḳarīn üzre

14 Gül-i cennet gibi tā maḥşer olmazdı ḫazān-dīde
Nigāh-ı iltifāt itseñ gül üzre yāsemīn üzre

15 Sen ol şehsin ki te'ṡīr-i firāḳ-ı ḫiẕmet-i pāküñ
Ciger-ḫūn oldı ceẕᶜu'n-naḫl feryād ü ḥanīn üzre

16 Neşāṭ-ı ᶜālem-i fānīye itmez ẕerrece raġbet
Ġam-ı ᶜışḳuñ ṣafā-baḫş olsa bir ḳalb-i ḥazīn üzre

17 Mu'aḫḫardur egerçi biᶜsetüñ şerᶜ-i mü'ebbedle[17a]
Muḳaddemsin mufaẓẓalsın cemīᶜ-i mürselīn üzre

18 Kemāl-i şerᶜ-i pāküñ nesḫ-i edyān eyledi cümle
Ḥaḳīḳatde muḳarrerdür ki dīn olmaz bu dīn üzre

19 Senüñ aḥbāb u aᶜdā ḥiṣṣe-mend-i ḫᵛān-ı luṭfuñdur
Ki raḥmetdür vücūduñ mü'minīn ü müşrikīn üzre

20 Baᶜīd olmaḳ muḳarrer sūz u tāb-ı nār-ı dūzaḫdan
Senüñ burhānuñı taṣdīḳ idüp ṣıdḳ-ı yaḳīn üzre

21 Ṭoḳuz ḳat maḥfaẓa içre[21a] felek ᶜaks-i ruḫuñ ṣaḳlar
Degüldür mihr pür-envār çarḫ-ı çār-mīn üzre

22 Nesīm-i cennetüñ girse eline ḫāk-i pāyuñdan
İder kühl-i şeref minnetle ᶜayn-i ḥūr-ı ᶜīn üzre

23 Ola mevḳūf-ı dāġ-ı farṭ-ı ferzend-i merādātı
Seni ṣıdḳ ile tercīḥ itmeyen māl ü benīn üzre

24 N'ola olsa güneh-kārān-ı ümmet ṭālib-i luṭfuñ
Vücūd-ı bī-naẓīrüñ raḥmet oldı ᶜālemīn üzre

25 İdüp şevḳıyla icrā resm-i teslīm ü taḥiyyātı
Yüzüm sürsem varup ol der-geh-i rifᶜat-mekīn üzre

26 Sezā-vār olmaġa maḥşerde luṭf-ı[26a] raḥmet-i Ḥaḳḳa
Nigāh-ı şefḳatüñ besdür bu ᶜabd-i kem-terīn üzre

(17a) mü'ebbedle: mu'eyyedle İ (21a) içre: üzre H A
(26a) luṭf-ı: luṭf u A

27 Tahiyyāt ü selām oldukça vāsıl rūhuña Hakdan
Selām olsun cemī^c-i āl ü ashāb-ı güzīn üzre

28 Olup vā-ümmetā-gūyā-yı şefkat rūz-ı mahşerde
Olursın tesliyet-bahşā ^cusāt-ı Müslimīn üzre

29 Livā'i'l-hamdüñ oldı sāye-bān-ı fazl-ı Rabbānī
^cAtāyā-yı ilāhīden ^cibād-ı mü'minīn üzre

30 Recā-yı ^cafv ile hafz-ı cenāh-ı re'fet eylersin
Kemāl-i şefkatüñden ümmetān-ı müznibīn üzre

31 N'ola ^cacz ü kusūr ile idersem vasfuñı tekrār
Safādur na^ct-i pāküñ hātır-ı endūh-gīn üzre

32 O sīmīn gerden üzre ^caks-i ruhsār-ı safā-bahşuñ
Gül-i pür-ābdur gūyā konulmuş yāsemīn üzre

33 Hudāya hamd ü şükr olsun ki feyz-i hizmet-i na^ctüñ
Şeref-bahşā-yı ikbāl oldı ben ^cabd-i kemīn üzre

34 Tesellī-yāb-ı ihsān-ı şefā^cat eyle sultānum
N a h ī f ī -i ciger-hūnuñ koma āh ü enīn üzre

35 Cebīnüñ bedr-i kāmil vech-i pāküñ şems-i tābāndur
Cemālüñ mā-hasal nūr oldı nūr-ı müstebīn üzre

36 Hat -ı müşgīnüñ oldı kisve gūyā Ka^cbe-i hüsne

37 Olurdı rahş-ı pāküñ gıbta-i bahş-i Süleymānī
Ne dem teşrīf iderdüñ hāne-i vālā-yı zīn üzre

38 Eger kalmazdı dünyāda ser ü sāmān-ı a^cdādan
Eger müşriklere bir kerre baksañ hışm u kīn üzre

39 Vücūduñ itdi tekmīl-i me'āl-i sūret ü ma^cnā
Zuhūruñ oldı mir'āt-ı kemāl-i sūret ü ma^cnā

A/59a H/56b İ/56b

(27b) āl ü: āl - H (31a)^cacz ü:^cacz - H (33b) kemīn: kīn İ (36b) H İ de yok (36) A da yok (39a) sūret ü: sūret-i H A (b) sūret ü: sūret-i A

XIV

NESEBİYYE-İ HAŽRET-İ FAHR-I KA'İNAT A.S.(*)

Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1 Fahr-ı 'Ālem Muhammed-i 'Arabī
Şeref-i dūdmān-ı Muttalibī

2 O vücūd-ı güzīn-i halk-ı ilāh
Oldı ferzend-i hās-ı 'Abdu'llāh

3 Oğlıdur ol da 'Abd-i Muttalibün
Ceddidür bu o tāhirü'n-nesebün

4 Bu dahı İbni Hāşim oldı 'ayān
Nesebi sıhhat üzre buldı beyān

5 İbni 'Abd-i Menāf İbni Kusay
Hem Kilāb ile Mürre Ka'b ü Lüvey

6 Gālib ü Fihr ü Mālik oldı be-nām
Sonra Nužr u Kināne geldi 'ayān

7 Sonra oldı Huzeymeye vāsıl
Ba'dehū nakl olundı Müdrike bil

8 Dahi İlyās ile Mudardur hem
Kıl Nizārı Me'adle müstahkem

9 Hatm-i ensābı āhir ehl-i beyān
Kıldı mahdūd-ı lahme-i 'Adnān

E/9a Y/26b H/22a İ/22a A/23a P/61a

(*) : Der-zikr-i neseb-i şerīf-i Hažret-i Fahr-ı Kā'ināt a.s. E faslun fī-beyān-ı zikr-i neseb-i Hažret-i Fahr-ı 'Ālem Muhammed a.s. H İ A faslun: - P

(5a) Kusay: Kureyşī H İ A

XV

FAṢLUN Fİ-MEDḤ-İ ḤAŻRET-İ ÜVEYS EL-ḲARANİ (R.A.) (*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Maẓhar-ı fażl-ı Ḫudā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī
Nā'il-i luṭf u ᶜaṭā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

2 ᶜĀşıḳ-ı Ḥażret-i Maḥbūb-ı Ḫudā ᶜazze ve cel
Menbaᶜ-ı mihr ü vefā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

3 İttibāᶜ-ı sened-i ᶜālem içün dendānın
Ḳıldı ᶜışḳ ile fedā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

4 Feyż-yāb-ı şeref-i ṣoḥbet-i Fārūḳ u ᶜAlī
Ḫilᶜat-efrūz-ı ṣafā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

5 Ḫırḳa-i ḥulle-ṭırāzıyla resūlüñ buldı
Rütbe-i ᶜizz ü ᶜulā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

6 Tā ezel bulmış idi ḥubb-ı Ḥabīb-i Ḥaḳdan
Neşve-i neşv ü nemā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

7 Mālik-i mülk-i ġınā sālik-i silk-i fuḳarā
Āb-ı rūy-ı ṣuleḥā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

8 Evliyā zümresinüñ ṣaf-zede-i ᶜünvānı
Merd-i ferḫunde-edā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

9 Bende-i muḳbil-i Ḥaḳ merd-i tecerrüd-pīşe
Şeh-i iḳlīm-i rıżā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

10 Vāḳıf-ı sırr-ı ṣafā-baḫş-ı rumūz-ı ᶜuşşāḳ
Merdüm-i ᶜuḳde-güşā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

11 Reh-ber-i lemᶜa-ber-endāz-ı mürīdān-ı Ḫudā
Mürşid-i rāh-nümā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

12 Menzilet-bāb-ı ḥarem-gāh-ı ḫavāṣṣ-ı merdān
Reh-rev-i rāh-ı Ḫudā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

13 Āşinā bir nigeh it rūz-ı cezāda sen de
Bu N a h ī f ī'ye eyā Ḥażret-i Veys'el-Ḳaranī

A/22b H/21b İ/21b P/54a

(*): faṣlun: - P

(6b) neşv ü: neşv İ

(10) A'da yok.

XVI

DER-VAṢF-I ḪIRḲA-İ ŞERÎFE-İ NEBEVİYYE ʿALĀ ṢĀḤİ-BİHĀ EFḌALÜ'T-TAḤĀYĀ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ḫırḳa-i muḥterem-i mefḫar-ı ādemdür bu
Ḥulle-i cennet-i Firdevs ile tev'emdür bu

2 Leb-i ādāb ile dāmānını taḳbīl eyle
Ḫilʿat-i dil-keş-i sulṭān-ı dü ʿālemdür bu

3 Kaʿbedür ẕāt-ı şeref-güster-i faḫr-ı ʿālem
Aña pūşīde olan kisve-i aʿẓamdur bu

4 Eyle pūşīde dil ü cāna libās-ı faḫrı
Mevsim-i ʿıyd-i meserret dem-i ḫurremdür bu

5 Yüz sürüp dāmen-i ẕī-şānına ḳanlar aġla
ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳa maḥbūb-ı müsellemdür bu

6 Cān-ı müştāḳa ṣafā-baḫş-ı peyām-ı vuṣlat
Dil-i ḥasret-zedenüñ zaḫmına merhemdür bu

7 ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ iseñ ey dil-i şūrīde eger
Saña cāndan daḫı efżal daḫı aḳdemdür bu

8 Bezm-i ʿālemde muḥaṣṣal ḥulel-i cennetden
Şeref ü ḳadr ü celāl ile muʿaẓẓamdur bu

9 Mefḫar-ı ʿālemiyān şāh-ı rüsulden Veys'e
Tuḥfe-i menzilet-efrūz-ı mükerremdür bu

10 Ẕāt-ı Veys'el-Ḳaranīye niçe biñ ḥālet ile
Baḫş u itḥāf olunan ḫilʿat-i ekremdür bu

11 Dem-i cān-baḫş-ı ziyāretde ülü'l-ebṣāra
Bāʿis-i riḳḳat olan nükte-i mübhemdür bu

12 Cān-ı şeydāda bu bir neşve-i maḫfīdür āh
Dil-i şūrīdede bir ḥālet-i müdġamdur bu

13 Eylemez her-kese bu şāhid-i cān ʿarż-ı cemāl
Ṣanma her merdüm-i bīgāneye maḥremdür bu

14 Ḳadrini ehl-i saʿādet bilür ancaḳ anuñ
Naẓar-ı ʿārife bir emr-i müfaḫḫamdur bu

15 Ey N a ḥ ī f ī yüri sür şevḳ ile rūy-ı siyehüñ
Maẓhar-ı raḥmet-i mevlā olacaḳ demdür bu

A/58b E/6a H/56a İ/56a P/73a Y/13b

(x): Ḫırḳa-i celîle-i burhân-ı etḳıyâ ḫilʿat-ı cemîle-i sulṭân-ı enbiyâ a.s.'a iştiyâḳ u ḥasret ü ibtihâl ü żarâʿat birle fersûde-rûy-ı ziyâret olduḳda nivişte-i ṣaḥîfe-i ẓuhûr olan ebyâtdur A H İ P ebyâtdur: ebyât-ı şerîfedür P Der-vaṣf-ı ḫırḳa-i şerîf-i nebevî Y

(1a) mefḫar: müfteḫir Y (9a) Veyse: var ise E

(11b) mübhemdür: bî-hemdür Y (13b) merdüm: demde bu A H maḥrem İ

XVII

DER-NAᶜT-İ SER-VER-İ KĀ'İNĀT ᶜALEYHİ VE ᶜALĀ ĀLİHİ EFḌALÜ'T-TAḤİYYĀTİ MUVAŞŞAḤ BE-DUᶜĀ-YI SULṬĀN MUṢṬAFĀ ḪĀN (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ḳanda kim meẕkūr ola ol şāh-ı mülk-i ıṣṭıfā
Nūr-ı raḥmetle olur memlū' o bezm-i dil-güşā

2 Dem-be-dem iḫlāṣ ile nām-ı şerīfin yād idüp
Her nefesde idelüm ᶜarż-ı selām-ı müctebā

3 ᶜĀleme raḥmet ḳılup ẕāt-ı şerīfin tā ezel
Zīver-i levḥ-i kemālāt itdi evṣāfın Ḫudā

4 Mefḫar-ı ᶜālem sipeh-dār-ı beşer reşk-i melek
Eşrefü'l-ḫalḳ-ı Ḫudā maḥbūb-ı ḫāṣ-ı kibriyā

5 Yazmaġa vaṣf-ı kemālāt-ı vücūd-ı pākini
Levḥ-i reng-āmīz-i eflāk-i berīn itmez vefā

6 Rūz u şeb ḫuddām-ı bāb-ı ᶜizzeti ins ü melek
Ser-be-ser müştāḳ-ı ḫāk-i der-gehi şāh u gedā

7 Hādī-i ḫayrü's-sübül şāhenşeh-i ḫayl-i rüsül
Maẓhar-ı āyāt-ı kül gencīne-i ṣıdḳ u ṣafā

8 Nāṣiḥ-i dīn ü milel peyġam-ber-i cinn ü beşer
Ṣāḥib-i şerᶜ-i muṭahhar vālī-i vālā-livā

9 Vāḳıf-ı remz-i ḥaḳāyıḳ kāşif-i kenz-i rumūz
Rāfiᶜ-i rāyāt-ı nuṣret nāşir-i cūd u seḫā

10 Efżal-ı evlād-ı Ādem eşref-i ins ü melek
Vāriẟ-imülk-i nübüvvet şāfiᶜ-i rūz-ı cezā

(*) : Naᶜt-i şerīf-i sulṭānü'l-mürselīn ve ḫāteme'n-nebiyyīn ᶜaleyhi ve ᶜalā ālihī ve eṣḥābihī efḍalü'ṣ-ṣa-lāti ve's-selāmi ilā yevmi'd-dīn muvaşşaḥ bi-duᶜā'i pādişāh-ı İslām naṣarahu'llāhü teᶜālā ilā yevmi'l-ḳıyāmi ecmaᶜīn Y H İ A naṣarahu'llāhü ... - H İ A

(1b) olur memlū': dolar dā'im A (6a)rūz u şeb:rūz şeb Y

Muvaşşaḥ: 30. beyit

11 Lem^c^a-bahş-ı Leyletü'l-Mi^c^rāc ü meh-tāb-ı kemāl
Hem-ser-i hūrşīd-i gerdūn şem^c^-i pür-nūr-ı Hüdā

12 Seyyidü'l-kevneyn ü hayru'l-halk u hatmü'l-mürselīn
Lā-mekān-peymā-yı او ادنى nebiyy-i muktedā

13 Tāhirü'z-zeyl-i fütüvvet seyyid-i vālā-neseb
Āfitāb-ı maşrık-ı لولاك ü bedr-i ihtidā

14 Nāsıru'l-İslām ü mansūru'l-livā-yı serverī
Mazhar-ı انا فتحنا mürsel-i şevket-nümā

15 Şāhibü'l-Mi^c^rāc ü şevket-güster-i tāc ü Burāk
Tumturāk-efrūz u bī-mānīd-i evreng-i ^c^ulā

16 Fazl u ġufrānuñla şādān it N a h ī f ī bendeñi
Yā ilāhī kıl anı mahşūr-ı kurb-ı Mustafā

17 Dā'imā kārın muvāfık kıl rızā-yı pāküñe
Yāver it tevfīk u lutfuñ her umūrında aña

18 Yok liyākat gerçi anda h^v^āhiş-i ihsānuña
Her umūrı nā-sezādur her işi sehv ü hatā

19 Lākin ey Mevlā-yı Rahmān ey Kerīm-i Lā-yezāl
Maksadı ^c^afvüñ recāsı rahmetüñdür dā'imā

20 Ol şefī^c^-i rūz-ı mahşer ol habīb-i ekremüñ
Medh-i pākiyle tevessül eyleyüp geldi saña

21 Yād idüp cürm ü günāhın şerm ider ammā ki āh
N'eylesün ya kanda varsun ol ġarīb-i bī-nevā

(12b) Sure: 53, ayet: 9.
(13b) Hadis-i kudsī
(14b) Sure: 48, ayet: 1.
(15a) tāc ü: tāc Y . (b) efrūz u bī-mānīd: efzā-yı mānend E Y (16b) yā: - Y (17b) tevfīk u : tevfīk-ı A

22 Ol resūl-i müctebānuñ ḥürmetiyçün sen anı
Vāṣıl it maḳṣūdına eyle sezā-vār-ı ᶜaṭā

23 Levḥ-i aᶜmālin sevād-ı maᶜṣıyetden pāk ḳıl
Her ne denli mücrim ise ᶜafvüñe eyle sezā

24 ᶜAfv ü ġufrānuñ meded-kār olmasa ᶜāṣīlere
Vādī-i ḫüsrāndan olmazdı ebed rāh-ı rehā

25 Nuṣret it dīn-i mübīne ḳudret ü ᶜavnüñle hem
Eyle şāh-ı vaḳti meslūk-i ṣufūf-ı aṣfiyā

26 Leşker-i İslām olup ġālib ᶜadū-yı ebtere
Hem-reh olsun ḳudretüñle anlara cünd-i semā

27 Yā ilāhī çünki vācibdür duᶜā-yı şāh-ı dīn
Rūz u şeb ḥüsn-i ḳabūlündür duᶜāya müddeᶜā

28 Her umūrın şerᶜ-i muḫtāra muvāfıḳ eyleyüp
Nāmın it pīrāye-baḫş-ı defter-i ehl-i ġazā

29 Muṣṭafā Ḫān bendeñe tevfīḳ-ı luṭfuñ ḳıl refīḳ
Eyleyüp meşkūr saᶜyin eyle manṣūru'l-livā

30 Ḳanda ᶜazm eylerse manṣūr ola Ṣulṭān Muṣṭafā
Diyelüm āmīn ola ᶜavn-i ilāhī reh-nümā

A/6a E/5a H/6a İ/6a P/54b Y/5b

(23a) levḥ: telvaḥ Y
(24b) ebed rāh: ider āh Y (25a) ḳudret ü : ḳudret-i H İ A (26a) ᶜadū-yı :ᶜadüvv-i Y
30. beyitten sonra P'de [illegible]

XVIII

NAᶜT-İ ŞERĪF-İ DĪGER MUVAŞŞAH BE-NĀM-I HAŽRET-İ SULṬĀN AHMED HĀN-I SĀLİS Lİ-MEVLĀNĀ-YI MÜMĀ İLEYH (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Medḥ-i pāk-i Aḥmed-i Muḫtār ile ey cān-ı zār
Jāle-i gül-berg-i şevḳ olsun sirişk-i āb-dār

2 Dem-be-dem eyle o faḫr-ı ᶜāleme bī-ḥad ṣalāt
Her nefes ḳıl ol resūl içün selām-ı bī-şümār

3 Ṣāḥib-i tāc-ı لعمرك mażhar-ı ḫulḳ-ı ᶜaẓīm
Ḥāṣıl-ı mażmūn-ı لولاك ü Resūl-ı Kirdigār

4 Ḥāmī-i şerᶜ-i mü'eyyed māḥī-i şirk ü şiḳāḳ
Tāc-dār-ı efḍaliyyet nām-dār-ı kām-kār

5 Behre-cūy-ı şefḳat ü iḥsānı sulṭān u gedā
Vāye-ḫᵛāh-ı re'fet-i cūdı ṣıġār ile kibār

6 Lemᶜa-i envārına pervāne ḫūrşīd ü ḳamer
Der-geh-i ẕī-şānına ins ü melā'ik cān-sipār

7 Yümn-i luṭfıyla meh-i tābān müşārun bi'l-benān
Şevḳ-ı dīdārıyla ḫūrşīd-i felek pertev-nisār

8 Oldur ol nūr-ı mücessem kim şuᶜāᶜ-ı ṭalᶜati
Her ṭaraf olmaḳdadur pertev-fürūz-ı iştihār

9 Geşt idüp şām u seḥer der-gāhını ikrām ile
İtmede ins ü melek ol rifᶜat ile iftiḫār

10 Mālik-i mülk-i fütüvvet efżal-ı ḫalḳ-ı Ḫudā
Kāmil-i silk-i nübüvvet ekmel-i ferḫunde-kār

(*) : Der naᶜt-i mefḫar-ı mevcūdāt ve ᶜalā ālihī efḍalü'ṣ-ṣalāt muvaşşaḥ be-nām-ı Sulṭān Aḥmed Ḫān E
سلطانی مولانا محمد P Başlık A H İ'de yok. Muvaşşah:
[illegible]

(3a) Sure: 25, ayet: 72. ᶜazîm: hasen P (3b) Hadis-i kudsî
(4b) efdaliyyet: fazîlet Y (4) E'de yok.
(6b) melâ'ik: melek Y

11 İns ü cinn olsa ᶜaceb mi bende-i kem-ter aña
رحمة للعالمين itdi anı Perverdigār

12 Yümn-i iḳbāl ile Ḥaḳ itdi ẓuhūr-ı ẕātını
ᶜİllet-i ġā'iyye-i bünyād-ı çarḫ-ı üstüvār

13 Nūr-ı ẕātından münevver ᶜarṣa-i kevn ü mekān
Yāri-i luṭfıyla ḫurrem ümmetān-ı dil-figār

14 Sīret ü ṣūretle oldı ol resūl-ı müctebā
Luṭf-ı ṭabᶜu ḥüsn-i ḫulḳ ile celīlü'l-iᶜtibār

15 Ṭayyibü'l-aᶜrāḳ u maḥfūẓu'n-neseb vālā-nijād
Eşrefü'l-ensāb ü maᶜrūfu'l-ḥaseb ᶜālī-tebār

16 Naᶜt-i pākin eyleyüp vird-i zebān ü ḥırz-ı cān
Ey N a ḥ ī f ī naẓmuñ it pīrāye-i şehr ü diyār

17 Ḥüsn-i Yūsuf ḥüsn ü ānından ṣafā-yāb-ı cemāl
Mihr ü māh-ı çarḫ nūr-ı ṭalᶜatından müsteᶜār

18 Dest-gīr-i bī-nevāyān çāre-sāz-ı bī-dilān
Kām-baḫş-ı dād-ḫᵛāhān server-i şefḳat-disār

19 Ravża-i ẕī-şānıdur maġbūṭ-ı Firdevs-i berīn
Der-geh-i iclāli reşk-i günbed-i ᶜāli-medār

20 Vech-i pāki ġıbṭa-fermā-yı fürūġ-ı mihr ü māh
Nūr-ı ẕātı şuᶜle-baḫşā-yı dil-i leyl ü nehār

21 Vāridāt-ı feyża-i rıżvān ile dil-şād ola
Ḳurb-ı Ḥaḳda cümle āl ü ṣaḥb ile yār-ı çehār

22 Ekmel-i teslīm ü aṣfā-yı ṣalāt-ı bī-ḥisāb
Rūḥ-ı ᶜālī-şānına olsun ilā yevmi'l-ḳarār

23 Müjde ṣıḥhat buldı şāh-ı kām-kār
Yaᶜni Sulṭān Aḥmed-i gerdūn-vaḳār

A/10a E/5b H/9b İ/9b P/60b Y/6a

(12a) yümn-i : yümn ü H A (14b) luṭf-ı: luṭf u Y (16a) zebān ü: zebān-ı Y (17a) ḥüsn ü ānından: ḥüsn-i ẕātından H A E cemāl: kemāl Y H İ A
(11b) Sure: XXI, ayet: 107.

XIX

ḲAṢĀYİD-İ NAḤĪFĪ (K.S.)(*)

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Bir seḥer kim āsümānuñ şāh-ı zerrīn efseri
Ḳıldı teşrīf-i cülūs-ı mesned-i rūşen-geri

2 Ser-be-ser tertīb-i dīvān itdi serheng-i seḥāb
Cem' olup ṭurdı maḳāmında sipihrüñ aḫteri

3 Ṣadr-ı eflāki müzeyyen itdi necm-i Ferḳadeyn
Devletüñ gūyā oturdı iki ḳāżī-'askeri

4 Şan yedi ḳubbe vezīridür ṭurur iclāl ile
Seb'a-i seyyāre kim zeyn itdi bu nüh çenberi

5 Da'vī-i ser-geştegān-ı rūzgārı görmege
Cāy-gāh-ı ḳubbe-i eflāke geldi Müşterī

6 Olmaġa ṭuġrā-keş-i levḥ-i berāt-ı intiẓām
Destine aldı 'Uṭārid kilk-i mu'ciz-güsteri

7 Gördi çün ḳānūn u erkānın müretteb 'ālemüñ
Zühre ṭutdı raḳṣ-ı taḥsīne uṣūl-i evferi

8 Ḥāṣılı devr-i felek iş'ār iderdi 'āleme
Resm-i dīvān-ı cülūs-ı şāh-ı İskender-feri

9 Ḥażret-i sulṭān-ı devrān ya'nī Sulṭān Muṣṭafā
Zīver-i ṣaḥn-ı sa'ādet zīb-i ṣadr-ı ṣaf-derī

10 Sālik-i ḫayrü's-sübül hem-nām-ı sulṭānü'r-rüsül
Rāz-dār-ı 'aḳl-ı kül şevket-nümā-yı dāverī

11 Şāh-ı Ṣıddīḳī-siyer ḫvāhiş-ger-i 'adl-ı 'Ömer
Server-i 'Osmān-eser ṣāḥib-veġā-yı Ḥaydarī

(*): Der-sitāyiş-i pādişāh-ı ekrem Ḥażret-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān 'aleyhi'r-raḥmetü ve'l-ġufrān E Ḳaṣāyid-i Naḥīfī el-Mevlevī M (3b) oturdı: oturdı M (7a) ḳānūn u: ḳānūn - Y M P

12 ʿĀlim ü fāżıl şeh-i kāmil ḫidīv-i pāk-dil
Melceʾ-i ḫayl-i efāżıl mecmaʿ-ı dāniş-verī

13 Server-i Rüstem-ṣıfat sulṭān-ı ʿālī-menḳabet
Kān-ı luṭf u ʿāṭıfet pīrāye-baḫş-ı serverī

14 Ḫüsrev-i ṣāḥib-hüner ḫāḳān-ı pākīze-güher
Pādişāh-ı baḥr ü ber rāyet-keş-i İskenderī

15 Öyle bir şeh kim revā çetr-i hümāyūn-ḳadrinüñ
Aṭlas-ı gerdūn eger olsa firāş-ı çāderi

16 Öyle bir şeh kim ʿuluvv-i ḳadrine nisbet eger
Mīr-i ıṣṭablı disem şāyeste Sulṭān Sencerī

17 Öyle bir şeh kim binā-yı ḳadr-i ʿālī-şānınuñ
Ṭaş ḥisāb eyler der-i cūdında dürr ü gevheri

18 Midḥat-i źātında maḥcūb-ı ḳıyās olmam eger
Farż idersem ḥācib-i der-gāhı Fażl ü Caʿferi

19 Öyle bir şeh kim eger teşrīf-i gül-zār eylese
Ferş ider bülbül güźer-gāhında verd-i aḥmeri

20 ʿAzm-i bāġ itdükçe naʿl-i raḫşına rū-māl ider
İktisāb-ı feyż içün her bir giyāh-ı aḫżarı

21 Tūtiyā-yı çeşm-i şāhān-ı cihān gerd-i rehi
Kīmyā-yı bī-nevāyān-ı zamān ḫāk-i deri

22 Nefḫa-i aḫlāḳı kāfīdür meşāmm-ı ʿāleme
Āteşe yaḳsa revādur ḫulḳ-ı ʿūd u ʿanberi

23 Āyet-i نصر من الله ile bulmış zīb ü fer
Maẓhar-ı vefḳ-ı ẓaferdür yaʿnī seyf ü miġferi

24 Fetḥ-i S a ḳ ı z fāl-i bi'l-ḫayr-ı cülūs-ı pākidür
Ol şehüñ kim źātıdur ʿOsmāniyānuñ mefḫarı

(18b) farż: fażl Y M ḥācib: ḥācet Y M der-gāhı: der-gāh Y M (21a) cihān gerd-i rehi: cihāndur der-gehi M (23a) Sure:LXI, ayet:13.

25 Tünd-bād-ı heybetinden ol Sikender-şevketüñ
Oldı ṭārī fülk-i aᶜdāya felāket ṣarṣarı

26 Raḫş-ı iclāli tek ü tāz itse vaḳt-i kār-zār
Teng ider aᶜdā-yı bed-kāra fezā-yı maḥşeri

27 ᶜUşr-ı aᶜşārın ḳomaz küffār-ı dūzaḫ-menzilüñ
ᶜAsker-i peykārınuñ her bir kemīne maᶜşeri

28 Ḳahramān-ṣavlet ki te'sīri ṣahīl-i raḫşınuñ
Maẓhar-ı teb-lerze-i evhām ider şīr-i neri

29 Ḫᵛāb gelmez çeşmine illā meger kim ḫᵛāb-ı merg
Dīde-i aᶜdāya geldükçe ḫayāl-i ḫançeri

30 Sensin ol şeh kim seni elṭāf-ı ṣunᶜ-ı kibriyā
Eylemiş envāᶜ-ı aḫlāḳ-ı mehāsin maẓharı

31 Dād-gārā ser-verā sulṭān-ı dāniş-perverā
Ey şehenşāhān-ı mülk-i ᶜālemüñ ser-defteri

32 Sen o sulṭān-ı cihānsın kim ḥarīm-i ḳadrüñüñ
Olmaġa ṭālib şeh-i Īrān bir ednā çākeri

33 Sen o şāhenşāh-ı aᶜẓamsın ki ḳılsañ iltifāt
Şāh ider dünyāya luṭfuñ bir gedā-yı aḥḳarı

34 Sāye-i murġ-ı Hümā ẓıll-ı hümāyūnuñdadur
Sendedür te'sīr-i ḫāṣu'l-ḫāṣ-ı ẓıll-ı şeh-peri

35 Hep luġāt-ı nüsḫa-i medḥüñ iderdi iltizām
Cevher-i ẕātuñ eger görseydi şāhā Cevherī

36 Ḫayme-dārān-ı fezā-yı salṭanat olsa revā
Bār-gāh-ı ḳadr ü iclālüñde çāder mehteri

37 Görse düşmen ḍarb-ı ṭūb-ı ḳalᶜa-kūbuñ bīmden
Cāy-ı āsāyiş ḳıyās eylerdi kām-ı ejderi

(26a) iclāli : iclālin Y M tāz: nāz Y (b) fezā: ḳażā Y
(27b) kemīne: nefer-gīn M (36a) fezā: ḳażā Y (b) ḳadr ü: ḳadr Y M
(32b) çākeri: nevkeri P

38 Bulsa çeşm-i mūrı eyler kendüye cāy-ı penāh
Ḫavf-ı tīġuñdan ʿadūnuñ şöyle teng oldı yeri

39 Dest-i gevher-bārınuñ maḥkūmıdur seyf ü ḳalem
ʿĀlemüñ sensin şehā şāh-ı feżāyil-perveri

40 Ḫaṭṭ-ı pāküñdür muḥaḳḳaḳ dil-pesend-i kā'ināt
Olsa her saṭrı n'ola levḥ-i kemālüñ zīveri

41 Yazdıġuñ ḫaṭṭ-ı ṡülüs maḳbūl-ı şeyḫ ü şābdur
Rubʿ-ı meskūna ṣalā inkār iden gelsün beri

42 Sāʿid-i baḫtuñ mü'eyyed eylesün ʿavn-i Ḫudā
Reh-ber olsun saña yümn-i muʿciz-i peyġām-berī

43 ʿArż-ı ḥālüm mūcib-i taṣdīʿ olur ḫavf eylerem
Ey duʿā-gūyān-ı dīn ü devletüñ dād-āveri

44 Ben o ser-gerdān-ı deşt-i ıżṭırābam şöyle kim
Baña teng itdi elem bu ʿarṣa-i pehnāveri

45 Żaʿf-ı miḥnetden göründi mafṣal-ı sīnem ʿayān
Oldı gūyā nüsḫa-i derd ü hümūmuñ misṭarı

46 Tārik-i cānı ḫalīde eyler oldı serverā
Dest-i nā-sāz-ı ṭabīb-i ġamda miḥnet neşteri

47 Ṣarṣar-ı ġam ol ḳadar oldı vezān bāġ-ı dile
Şāh-ı naḫlistān-ı şevḳuñ ḳalmadı berg ü beri

48 Künc-i ḥasretde ʿaceb mi eşk-rīz olsam müdām
Tūtiyādur çeşmüme ġam-ḫānemüñ ḫākisteri

49 Āşiyānından cüdā bir bülbül-i şūrīdeyem
Gülşen-i sāmānumuñ pejmürde gül-berg-i teri

50 Bir ġam-ı cān-sūz ile meşġūl olurken rūzgār
Gönderür mihmān-serāy-ı ḳalbe ḥüzn-i āḫarı

(40a) muḥaḳḳaḳ: muvaffaḳ Y M (44b) elem: ādem M
(45a) żaʿf-ı: żaʿf ü M mafṣal-ı: mafṣal ü M
(b) hemūm: ġumūm M (47b) berg ü beri: berg-i teri E

51 Ol ḳadar çekdüm zen-i fertūte-i dünyā ġamın
Ẓann iderdüm ḳalmadı dünyāda bir himmet eri

52 Bir nefes olmazdı kim āyīne-i ḳalbüm ola
Bu güẕer-gāh-ı fenāda gerd-i miḥnetden berī

53 Ḥamdü li'llāh oldı raḫşān pertev-i ṣubḥ-ı ṣafā
Şeb-nişīnān-ı ġama gösterdi Ḥaḳ bu günleri

54 Kim vücūd-ı bī-naẓīrüñ sāye ṣaldı ʿāleme
Merḥabā ey bī-kesānuñ dest-gīr ü yāveri

55 Ser-girān-ı cām-ı dürd-ālūd-ı derd ü ġuṣṣaya
Bezm-i vaṣfuñda ṣunuldı feyż-i maʿnā sāġarı

56 Bunca dem pejmürde olmışken ḫazān-ı ḥüzn ile
Gülşen-i endīşenüñ ezhār-ı zībā-peykeri

57 Nev-bahār-ı devletüñden feyż-yāb-ı şevḳ olup
Şimdi oldı her biri reşk-āver-i verd-i ṭarī

58 Olmasa muḫtel niẓām-ı mülk-i dil bu ṭabʿ ile
Olmaḳ āsān-ter idi aṣḥāb-ı naẓmuñ eşʿārı

59 Ḳāf-ı maʿnīden şikār almaḳda taḳṣīr eylemez
Şāh-bāz-ı ṭabʿumuñ meksūr iken bāl ü peri

60 Esb-i ṭabʿum olsa cevlān-sāz-ı meydān-ı süḫan
Ḫaṣm-ı bed-kārı ider vaḳf-ı rücūʿ-ı kem-teri

61 Esb-i ṭabʿum tīz ammā raḫş-ı baḫtum bī-mecāl
Dād dād ey şeh-süvār-ı ʿarṣa-gāh-ı bihterī

62 Raḫş-ı çābükdür semend-i baḫtuma nisbet benüm
Ṣaḥn-ı ʿālemde gedā-yı şāhuñ esb-i lāġarı

(52a) ḳalbüm: teslîm M Y ṭabʿum P

(55a) ġuṣṣaya: ġuṣṣadan E

(56a) ḥüzn: ḫazân Y (b) endîşenüñ: endîşemüñ P

(60b) bed-kârı: bed-ḫvâhı M

(61a) ammâ: amân M Y (b) dâd dâd: dâverâ P

63 Eylesem mecrūḥ-ı mihmāz-ı melāmet her nefes
Cāy-gāh itmek ne mümkin aña cāy-ı dīgeri

64 Bir naẓar iḳbāl-i şāhīye meger şāyān ola
İltifāt-ı kemterīninden bula zīb ü feri

65 Ṭarfetü'l-ʿayn içre ṭayy-ı ʿarṣa-i idbār ider
Feyż-i luṭfından olur tā ol ḳadar cüst ü ceri

66 Reşk-i naḳş-ı Çīn olur luṭf-ı nigāhından eger
Ṣāḥa-i naẓmum olursa şāh-ı dehrüñ manẓarı

67 Āteşīn güftār ile sīr it zülāl-ı naẓmumı
Kimdür ol kim bir yere cemʿ ide āb ü āẕeri

68 Feyż-i medḥ-i pādişāhīdür beni gūyān iden
Eyleyen iẓhār odur hep bunca remz-i mużmeri

69 Nüsḫa-i medḥüñde görse şīve-i güftārumı
Reşk-sāz-ı şevḳ olur rūḥ-ı Selīm ü Enverī

70 Ḳılsa bir beytüm terennüm ʿandelīb-i ḫoş-nevā
Raḳṣ iderdi gülşenüñ her bir nihāl-i ʿarʿarı

71 Sen bilürsin ḳıymet-i güftārum ey şāh-ı güzīn
قدر زر زرگر شناسد قدر جوهر جوهری

72 Lāf-ı daʿvā-yı mübāhāt itdi kim maʿẕūrdur
Gitdiler bu semte zīrā ehl-i naẓmuñ eks̱eri

73 Yā niçe faḫr eylemez inṣāf olunsa vaṣf iden
Ẕāt-ı ẕī-şānuñ gibi bir ẕāt-ı ʿālī-gevheri

74 İftiḫār itsem baʿīd olmaz yine bu naẓm ile
Eyledüm vaṣfuñla kesb-i rütbe-i vālā-teri

75 Bārekellāh ey serīr-ārā-yı ṣadr-ı ḫüsrevī
Eyyedellāh ey şikestī-baḫş-ı ḳaṣr-ı ḳayṣarī

(67a) naẓmumı: naẓmuñı Y M (b) ide - āb: ide hep āb M āẕeri: ẕeri Y M (68b) remz: demdür M

76 Ẓāhir ism-i dil-keşüñde resm-i terkīb-i ṣafā
Şādumān olsa n'ola ḫalkuñ kibār u kih-teri

77 Eyledi yümn-i cülūsuñ ey hümāyūn-menḳabet
Āteş-i ḳahr ile sūzān hep ʿadū-yı ebteri

78 Āsumān-ı salṭanatda ey şeh-i gerdūn-vaḳār
ʿĀlem-i tevfīḳuñ olduñ yaʿni saʿd-i ekberi

79 Budur ümmīd ola nevʿ-i maʿrifet cins-i hüner
Şimdi tamġā-yı ḳabūl-i ḫalḳa şāyān ü ḥarī

80 İltifāt-ı pādişāhīdür maʿārif ehlinüñ
Kesb-i ʿirfān itmede ser-māye-i ḫvāhişleri

81 Ey N a ḥ ī f ī eyleme tā böyle iṭnāb-ı süḫan
Besdür ol şāha bu deñli ʿarż-ı ḥāl-i çākerī

82 Ṣıdḳ ile inşāya āġāz it duʿā-yı devletin
Diyeler āmīn aña iḫlāṣ ile ins ü perī

83 Tā diyār-ı şarḳ u ġarba eyleyüp seyr ü sefer
Çarḫı cevlān-gāh ide sulṭān-ı mülk-i ḫāverī

84 Minber-i zer-mīḫ-i çarḫ üzre oḳunsun ḫuṭbesi
Sikkesi zībende ḳılsun ḳurṣ-ı māh-ı enveri

85 Ḳanda ḳaṣd eylerse gelsün ḳabża-i tesḫīrine
Ḳanda ʿazm eylerse manṣūr ola yā Rab leşkeri

86 Rām olup kişver-be-kişver emrine ḫalḳ-ı cihān
Ser-keşān-ı ʿālem olsun bende-i fermān-beri

87 Ḥükmine rām eylesün fermān-revā-yı bī-miṣāl
Berr ü baḥri şarḳ u ġarbı yaʿnī cümle kişveri

E/24b P/196b Y/33b

(78b) olduñ: oldı Y M (79a) cins: ceyş Y M
(80b) ḫvāhişleri: ḫvābişleri M (83b) çarḫı: çarḫ Y
seyr ü: seyr P
(84a) çarḫ: mehr P
(87a) ḥükmine: ḥükminde M Y

X X

DER-VASF-I SA'D-ĀBĀD BĀ-MİDHAT-İ SULTĀN AHMED HĀN 'ALEYHİ'R-RAHME (*)

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Bu feżā-yı dil-keşe gel Kasr-ı Sa'd-ābādı gör
Safha-i sebz üzre nakş-ı hāme-i Bihzādı gör

2 Sū-be-sū eyle temāşā dīde-i 'ibret ile
Bu Hümā-sāye hümāyūn kāh-ı nev-īcādı gör

3 Vaż'ı zībā resmi dil-keş tarz-ı tarhı bī-bedel
Himmet-i sadr-ı güzīni san'at-ı üstādı gör

4 Tā ebed olmaz mı tahsīn ile mevkūf-ı kıyām
Pīş-gāhında bu kasruñ serv ile şimşādı gör

5 Evvelā bu cūy-ı sāfa kıl nazar insāf ile
İki cānibde ruhām-ı dil-güşā bünyādı gör

6 Kūh-kenlik kār-ı müzdūrān-ı nā-hencārdur
Kāviş-i āb-ı musaffā eyleyen Ferhādı gör

7 Kasr-ı şīrīni bu cūy-ı sāf içinde gösterür
Gör ne san'atlar ider ashāb-ı isti'dādı gör

8 Olmağ ıle cilve-gāh-ı pādişāh-ı bahr ü berr
Bahr-ı 'Ummān eylemekde andan istimdādı gör

9 Görmedükçe Kasr-ı Sa'd-ābādı bilmezsin nedür
İster iseñ Mısr u Şām u hıtta-i Bağdādı gör

(*): kasīde-i ma'rūża be-Sadr-ı A'zam İbrāhīm Paşa berāy-ı tehniyet-i Sa'd-ābād Y M (1a) feżā: każā YM(3a) zībā: - Y M (b) üstādı: īcādı Y M (6b) Ferhādı: feryādı M (7b) san'atlar: san'atla E

10 Ṣūrete baḳma mücerred ᶜālem-i maᶜnāya baḳ
Himmet-i vālā-yı Ḫıżr-ı ṣāḥibü'l-irşādı gör

11 Rūy-māl eyle teferrüc-gāh-ı Sulṭān Aḥmede
Taḫt-gāh-ı pādişāh-ı mekrimet-muᶜtādı gör

12 Oldı bu yevm-i mübārekde ḳudūm-ı şevketi
Devlet ü iclāle baḳ āyīn ü istiᶜdādı gör

13 Dāᶜiyān-ı devleti āmāde istiḳbāline
Tehniyet-gūyāndan āvāz-ı mübārek-bādı gör

14 Rūz-ı teşrīf-i hümāyūnı olup ᶜıyd-i sürūr
Her göñülde inbisāṭ-ı mevsim-i aᶜyādı gör

15 Hep duᶜā-gūy-ı devām-ı devlet ü iḳbālidür
Ṣaḥn-ı ᶜālemde gürūh-ı bende vü āzādı gör

16 Ey N a ḥ ī f ī ben duᶜā itdükçe şāh-ı ᶜāleme
Sen icābet-ḫᵛān olan aḳṭāb ile evtādı gör

E/27a M/8b Y/36b

(13b) gūyāndan: gūyān M (14b) mevsim: - M
(15b) āzād: āvāz Y

XXI

VAṢF-I SAᶜD-ĀBĀD DER-ŻIMN-I DUᶜĀ-YI ḤAŻRET-İ SULṬĀN AḤMED ḪĀN (*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 ᶜĀlemi ṭutsa n'ola şöhreti Saᶜd-ābāduñ
Bī-bedeldür şeref ü behceti Saᶜd-ābāduñ

2 Ḫıṭṭa-i Rūma gelüp revnaḳ-ı tāze şimdi
Düşdi Hind ü ᶜAceme ḥasreti Saᶜd-ābāduñ

3 Sābiḳan ḳaṣr-ı Ḫavernaḳ ile ṣevsaḳ ki dinür
Oldılar pā-zede-i şevketi Saᶜd-ābāduñ

4 Fevḳ u taḥtında anuñ māh ile māhī ḥayrān
Şerḥ olunmaz hele māhiyyeti Saᶜd-ābāduñ

5 Ṣūret-i ḥüsn ü bahā ṭarḥ-ı bedīᶜu'l-eṡeri
Maᶜnī-i şevḳ u ṣafā ṣūreti Saᶜd-ābāduñ

6 Şevḳ-ı dil nūr-ı baṣar kesb-i ṣafā-yı ḫāṭır
Oldı müstelzim-i ḫāṣıyyeti Saᶜd-ābāduñ

7 Çok perīşān-dil idüp kesb-i leṭāfet anda
Cemᶜ ider ḫāṭırı cemᶜiyyeti Saᶜd-ābāduñ

8 Olmış eṣnāf-ı ᶜacāyib ile meşḥūn u muḥāṭ
Bü'l-ᶜaceb olsa n'ola künyeti Saᶜd-ābāduñ

9 Ḳadem-i şāh-ı cihān olmaz idi būse-gehi
Olmasaydı başınuñ devleti Saᶜd-ābāduñ

10 Ḥikmet ü hendese-i ṭabᶜını eyler taḳrīr
Ṭarḥ-ı maṭbūᶜ ile bu hey'eti Saᶜd-ābāduñ

(*) : عالة اليوم على وتيرة الداهة تذييلا بدعاء السلطان الاعظم
Ḳaṣīde-i Saᶜd-ābād nedīlen bi-duᶜā'i's-Sulṭāni'l-aᶜẓam M (6a) ḫāṭır: ḫāṭırum Y

11 Himmet-i Āṣaf-ı ʿaṣr ile muḥaṣṣal oldı
Ḫoş-nümā sāḥa-i pür-ʿibreti Saʿd-ābādun̄

12 Oldı ḥüsn-i naẓar-ı ʿāṭıfet-i sulṭānī
Āb-ı rūy-ı sebeb-i rifʿati Saʿd-ābādun̄

13 Ey N e ḥ ī f ī olamaz ḥaḳḳ-ı edā-yı taʿbīr
Ne ḳadar olsa beyān midḥati Saʿd-ābādun̄

14 Ḥaḳ Teʿālā ide Ḫān Aḥmed-i ʿāli-şānı
Feyż-yāb-ı şeref-i nüzheti Saʿd-ābādun̄

15 Devlet ü ʿömrini her dem ide efzūn Allāh
Şāh-ı İslām iledür ʿizzeti Saʿd-ābādun̄

16 Ṭūl-ı ʿömr ile muʿammer ola şeh-zādeleri
Olalar māye-i ünsiyyeti Saʿd-ābādun̄

17 Ṣadr-ı aʿẓam o kerīmü'l-vüzerāyı ide Ḥaḳ
Maẓhar-ı feyż-i ṣafā-ülfeti Saʿd-ābādun̄

E/27b M/9a Y/37a

---

(12) E de yok

XXII

DER-MENKABET-İ VEZĪR-İ BERMEKĪ-ŞİYEM DĀMĀD İBRĀHİM PAŞA RAHİMEHŪLLĀHÜ TE'ĀLĀ (*)

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Yeter tatvīl-i vasf-ı Bermekī vü Hātem-i Tāyī
Baña medh eyler iseñ eyle İbrāhīm Paşayı

2 Ne İbrāhīm Paşa sıhr-ı 'ālī-şān-ı sultānī
Vekīl-i mutlak u sadr-ı güzīn-i 'ālem-ārāyī

3 Vekīl-i mutlak ammā kim olup müsterşid-i tevfīk
'Atā vü cūdı memnūn eyledi a'lā vü ednāyı

4 Mü'eyyed eyledi fazlıyla Hak zāt-ı dil-ārāsın
Sehā vü mekrimetle virdi hükm-i sadr-ı a'lāyı

5 Ne sadr-ı mesned-i devlet ne bedr-i çarh-ı rif'atdür
Ziyā-yı kevkeb-i mes'ūdı rūşen itdi dünyāyı

6 Vücūdın sadra lāyık gördi hükm-i Kādir-i Mutlak
Şeh-i İslāma ilhām eyledi ol feyz-i ahfāyı

7 Şeh-i İslām Sultān Ahmedi Hak ber-devām itsün
Müşerref eylesün hem-vāre evreng-i mu'allāyı

8 O şeh kim hidmet-i Mekke Medīne fahr-ı zātıdur
Niçe tanzīr olur şāyān aña Dārāb u Dārāyı

9 Devām-ı devlet ü ikbāl ü tūl-ı 'ömr ile Allāh
Mü'eyyed eylesün ol pādişāh-ı şevket-efzāyı

10 Ki böyle bir sütūde vasfı tevkīl eyledi sadra
Zihī tevfīk-i Rabbānī zihī ilhām-ı dānāyī

(*) : teşekkür-nāme berāy-ı hidmet-i veliyyü'n-ni'am-ı āsafī 'āmele-hüllāhü Te'āla bi-lutfihī'l-celī ve'l-hafī Y M
(3) E de yok (3a) müsterşid: mürşid M (8a) zātıdur: itdi M (9a) devām-ı devlet ü: devām ü devlet-i M

11 Münāsib cāmedür bālā-yı vālā-ḳadrine ḥaḳḳā
Ḳabā-yı mekrimet-efzā ile teşrīf-i vālāyī

12 Zamān-ı devletinde ḫalḳ-ı ʿālem oldı āsūde
Unıtdurdı sülūkı sīret-i emsāl ü ekfāyı

13 Mekārim-pīşe ḫayr-endīşe muḥtācān ü dervīşe
Ṣafā-yı ḫāṭırı her nā-murāda kām-baḫşāyī

14 Ricāl-i devletüñ manṣūb u maʿzūli ber-ā-berdür
Münāfīdür ṣanursın gūş ḳıl bu remz-i iclāli

15 Birin nevbetle manṣūb itse maʿzūli idüp memnūn
Nevāzişle ider mebẕūl aña luṭf u ʿaṭāyāyı

16 Bu sünnet ḥaḳ budur māżīde mesbūḳ olmadı fehm it
Bu vech ile aña maḫṣūṣ olur ol ṭavr-ı yektāyī

17 Hele eslāfdan taḳdīme lāyıḳ kimse yoḳ ancaḳ
Meger faẓl-ı taḳaddüm eyleye taḥvīl-i fehvāyı

18 Gerek ḥıfẓ-ı merātib aña söz yoḳdur müsellemdür
Kişi ḫayr ile ẕikr itmek gerek ecdād ü ābāyı

19 S̱enā-yı ẕātın itmez kimse yoḳ illā ḥasūd-ı bed
O da inṣāf ider gördükçe bu evṣāf-ı zībāyı

20 İder ehl-i beṣā'ir bī-baṣīret ḳulına iġmāż
Görür maʿẕūr eṣḥāb-ı baṣar evżāʿ-ı aʿmāyı

21 Muʿārıż var ise gelsün benümle baḥs̱-i ẕātında
Vücūh ile s̱übūt-ı müddeʿāya görsün iftāyı

22 ʿAṭā-yı Ḥaḳda vardur niçe yüz biñ ḥikmet-i maḫfī
Muʿallel bi'l-ġaraż ṣanma ẓuhūr-ı naḳş-ı eşyāyı

23 Rumūz-ı ḥikmete her şaḫṣ-ı ʿāmī vāḳıf olsun mı
Ne ḳādir ḥall ü keşfe bilmeyen fenn-i muʿallāyı

(11a) cāmedür: cāyedür M (13a) muḥtācān ü: muḥtācān-ı E (b) nā-murāda: nām murād-ı Y M (14b) ṣanursın: ṣanursañ Y M (22a) ʿaṭā: niṭāḳ Y M ḥikmet: ṣūret E

24 Meḳādīr-āşinā ehl-i tevāżuᶜ maṣdar-ı iḥsān
Ḫudā ẕātında cemᶜ itmiş anuñ bu vaṣf-ı aṣfāyı

25 Bilür ehl-i dilüñ mā-fī'ż-żamīrin keşf-i ḥāl eyler
Bu bürhān-ı müsellemdür ider taḥḳīḳ daᶜvāyı

26 Ḫuṣūṣan kim vekīl-i mutlaḳı sulṭān-ı İslāmuñ
Olur elbette ḥikmet-āşinā-yı kār-fermāyī

27 Niẓām-ı ᶜālemi tedbīrine Ḥaḳ eylemiş mevḳūf
N'ola ilhām-ı ġaybī keşf iderse sırr-ı maᶜnāyı

28 Ḳulūba müşrif-i ilhām olup ḥall-i merām eyler
Bilür ḥads ü ẕekā-yı ṭabᶜ ile iẓhār ü iḫfāyı

29 Ki ḥükkām oldı mülhim iştibāh-ı sırr-ı ġayb itme
Delīl ister iseñ eyler tecāvüz ᶜadd ü iḥṣāyı

30 Teferrüs eylemek ehl-i ḳulūba dād-ı mevlādur
Yeter şāhid bu nūr-ı bāṭına bil sırr-ı esmāyı

31 Şühūdı bir degül māhiyyet-i ervāḥ u eşbāḥuñ
Baṣīret ehli görsün mi müsāvī nūr u ẓulmāyı

32 Kimi eşbāḥa mā'ildür kimi ervāḥa nāẓırdur
Bu ḫalḳuñ bir degüldür ḫilḳatinde resm-i bināyī

33 Şühūd eyler kimi birden kimi ervāḥı hem eşbāḥı
Bu ṭavr-ı enbiyā vü evliyādur eyle imżāyı

34 Maḳāmumdan degül ḥālüm degül bu itdigüm taḳrīr
ᶜAlā-vechi'r-rivāye eyledüm taḳlīd gūyāyı

35 Beni pür-cūş-ı taḥḳīḳ itdi vaṣf-ı sīreti nā-çār
İderken bāṭınumda müstetir bu sırr-ı ebhāyı

(29a) ġayb: ᶜayb Y M (29) E de (26) dadır.
(34b) taḳlīd: taḳrīr M

36 Senüñ ey Āṣaf-ı devr-i zamān çok luṭfuñı gördüm
Gerekdür şükr-i ni'metde teẕekkür luṭf-ı vālāyı

37 Beyān-ı şükr içündür bu ḳaṣīde vaṣf-ı ẕātuñda
Degül żımn-ı ġaraẓda ḳīl ü ḳāl-i nükte-pīrāyī

38 Benüm basṭ-ı meḳālüm resm-i meddāḥīye ṣarf itme
Resūlüñ ḫādim-i na't-i şerīfi itmez ıṭrāyı

39 Hele kim bilmez ise sen bilürsin nūr-ı ḳalb ile
Ne deñli olsa ednā ḫādim-i şāh-ı ev ednāyī

40 Ne ḥaddümdür benüm faḫr-ı cihāna da'vī-i ḫidmet
Şeref besdür olursam ḫāk-i vālā-pāye-i pāyı

41 Du'ā hengāmıdur bu ḥarf miskiyyü'l-ḫıtām olsun
Ṭalebde ẓāhir ü bāṭında maḳṣad fażl-ı mevlāyı

42 N a ḥ ī f ī itdigüm her bir du'āya isticābetde
Vesīle itsün ism-i a'ẓam ü esmā'-i ḥüsnāyı

43 Ṣadāret mesnedinde Ḥaḳ vücūdın müstedām itsün
Bize göstermesün andan cüdā ol ṣadr-ı vālāyı

44 Muvaffaḳ ide tanẓīm-i umūr-ı dīn ü devletde
Nücūm ile müzeyyen eyleyen bu çarḫ-ı ḫaḍrāyı

45 Muvāfıḳ eyleye taḳdīre tedbīrin iṣābetle
Muvaffaḳ ide kār-ı ḫayra ol ferḫunde-ārāyı

E/26a M/7a Y/35b

(38a) meddaḥīye: meddāḥī āba M (45a) muvāfıḳ: muvaffaḳ E

XXIII

KASİDE-BEÇÇE(-İ) NAHİFİ DER-VAŞF-I PĀK-İ VEZİR-İ AᶜZAM-I SİKENDER-HAŞEM İBRĀHİM PAŞA

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Gidersen bāğ-ı kūy-ı yāra şabr eyle şabā gelsün
Delīl olsun saña rāh-ı murāda reh-nümā gelsün

2 Var ey āh-ı seḥer hecr ile giryān oldıġum naḳl it
Ki çeşm-i bī-emān-ı yāra raḥminden bükā gelsün

3 Beni cān gibi teşrīf-i ḳudūmi eylesün iḥyā
Helāk oldum o servüñ yolına cānlar fedā gelsün

4 Görince raḥm ide şāyed firāş-ı ġamda bīmārın
Beni görsün göziyle gelsün ol mest-i cefā gelsün

5 Ḳudūmi bāᶜis-i cemᶜiyyet-i yārān olur elbet
Gelürler şoñra yārān bezme sāḳī ibtidā gelsün

6 Ḳalur mı sende bu zühd ü riyālardan eğer zāhid
Hele şabr eyle bezme ol cevān-ı dil-rübā gelsün

7 Benümle imtiḥān-ı ᶜışḳ ḳaşdın eylemiş Mecnūn
Eger var ise cānı işte meydānü'ş-şalā gelsün

8 Şabā var eyle inhā ḳaşd-ı rūy-māl itdigüm evvel
Saña ya gelmesün dir ol nihāl-i tāze ya gelsün

9 N a h ī f ī ḫāk-i pāya rūy-māl itmek murād eyler
İcāzet var mı sulṭānum o ᶜabd-i bī-riyā gelsün

10 Cenāb-ı Āşaf-ı şāfī-nihād ü şadr-ı zī-şāna
Ne lāyıḳdur melāl-i güft-gūy-ı nā-be-cā gelsün

---

11 Ġaraż ᶜarż-ı ᶜubūdiyyetdür iṭnāb-ı kelām itme
Siyāḳ-ı naẓma şimden ṣoñra temhīd-i duᶜā gelsün

12 Teraḳḳī-yāb olur ḫāṣıyyeti ẓıll-ı ẓalīlinden
Hümāyūn-sāye-i iḳbāline murġ-ı Hümā gelsün

13 Müsellem her cihetle luṭf-ı ṭabᶜ u ḥüsn-i aḫlāḳı
Güşāde bāb-ı iḥsānı faḳīr ü aġniyā gelsün

14 Müberrādur riyādan ṣıdḳ-ı daᶜvāya şühūdum çoḳ
Gelenler ḥāsidān-ı nā-sezādan mā-ᶜadā gelsün

15 Vücūh ile olurlar re'y-i ᶜālem-gīrine teslīm
Gerekse İbn-i ᶜAbbād Āṣafi'bn-i Berḫiyā gelsün

16 Teşekkür-nāme olsun ᶜarż-ı ḥāli dād-ḫᵛāhānuñ
Hemīşe semᶜine ḫayr-ı duᶜā ḥüsn-i s̱enā gelsün

17 Olup meftūḥ bāb-ı himmeti erbāb-ı ḥācāta
Gidenler ᶜarż-ı ḥāle kām-yāb-ı müddeᶜā gelsün

18 Zamānın böyle ḫurrem eylesün te'yīd-i Bārī kim
Berāy-ı tehniyet her sāl ᶜıyd-i dil-güşā gelsün

19 Olup maẓhar duᶜā-yı bī-riyā-yı pāk-ṭabᶜāna
Peyām-ı fażl-ı Ḥaḳ iḳbāline ṣubḥ u mesā gelsün

20 Dem-ā-dem nev-bahār-ı devletin şād-āb idüp mevlā
Hemīşe gülşen-i iḳbāline ṣubḥ u mesā gelsün

21 Redīf-i teng ile müşkildür īrād-ı murād itmek
Meḳāl-i iḫtiṣār-ı maᶜẕeret bi'l-iḳtiżā gelsün

22 Duᶜāya şarṭ-ı evvel ṣıdḳ-ı dil cezm-i icābetdür
Mürāᶜāt idelüm tā kim icābet der-ḳażā gelsün

23 Duᶜāda taṣliye naṣṣ ile mevᶜūd-ı ḳabūl oldı
Ḫitāmında bu naẓmuñ naᶜt-i ḫatmü'l-enbiyā gelsün

24 O ḫatmü'l-enbiyā ḫayrü'l-verā nūru'l-hüdādur kim
Görürsin şān-ı aᶜlāsın hele rūz-ı cezā gelsün

25 Bilür efrād-ı ümmet gerçi ḳadr-i ẕātını ammā
Hele bir kerre görsün vaḳt-i ᶜilm-i rūşenā gelsün

26 Şefīᶜ-i ḫayl-i ümmet kān-ı şefḳat āyet-i raḥmet
Lisān-ı ẕikri ḳalbe ᶜışḳ-ı pāki dā'imā gelsün

27 Müselsel idelüm metn-i ḥādiṣ-i midḥatin taḳrīr
Gönüller müstefīż-i şerḥ-i ṣadr olsun żiyā gelsün

28 Yegāne Aḥmed-i Muḫtār kim taᶜẓīm-i ẕikrinde
Olup ᶜaṭf-ı beyān ism-i Muḥammed Muṣṭafā gelsün

29 Oḳunsun naᶜt-i ẕāt-ı pāki meclis ġarḳ-ı nūr olsun
Nüzūl-ı raḥmet itsün dillere şevḳ u ṣafā gelsün

30 Taḥiyyāt ü dürūd itdükçe rūḥ-ı pākine her dem
Bize fażl-ı Ḫudādan müjde-i ḥüsn-i rıżā gelsün

31 Ṣalāt ile selām olsun resūl ü āl ü eṣḥāba
ᶜAṭa vü fażl-ı Bārī ümmete bī-intihā gelsün

L/63b

XXIV

BAHĀRİYYE DER-SİTĀYİŞ-İ ṢADR-I AᶜẒAM VEZĪR-İ ĀṢAF-ŞİYEM ḤAŻRET-İ MUṢṬAFĀ PAŞA VEFEḲAHÜLLĀHÜ TEᶜĀLĀ Bİ-MĀ-YEŞĀ

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Bi-ḥamdi'llāh yine feyż-i bahār irdi bu eyvāna
Yine cūy-ı ṭarāvet oldı cārī her gülistāna

2 Zihī cūy-ı ṭarāvet kim kemīne ḳaṭresi anuñ
Olur ser-lücce-i ḫiżāb-ı ṣafvet Āb-ı Ḥayvāna

3 Zihī ṣafvet ki tāb-ı inciledan çehre-i ḫūrşīd
İder ᶜarż-ı cemāl āyīne-i gerdūn-ı gerdāna

4 Zihī āyīne kim biñ şevḳ ile taᶜlīm-i nuṭḳ eyler
Benüm gibi hezārān ṭūṭiyān-ı muᶜciz-elḥāna

5 Ne ṭūṭī kim ider ṭarḥ-ı terennüm mıṣr-ı maᶜnāya
Ser-āġāz eyledükçe midḥat-i paşa-yı ẕī-şāna

6 Ne paşa kim ṣafā-yı midḥat-i ẕāt-ı dil-efrūzı
Virür ṣad neşve-i pür-feyż ṭabᶜ-ı menḳabet-ḫᵛāna

7 Ne paşa kim kemāl-i zīb ü ferr ü ḳadr ü cāhından
Serīr-i cān-fezāsı ṭāᶜna-zendür taḫt-ı ḫaḳana

8 Semiyy-i mefḫar-ı ᶜālem Cenāb-ı Muṣṭafa Paşa
Ki olmışdur vücūd-ı pāki maẓhar luṭf-ı Yezdāna

9 Zihī paşa-yı ᶜālī-ḳadr ü gerdūn-rütbe kim dā'im
Serīr-i devleti pīrāyedür eyvān-ı keyvāna

10 Münevver eyledi bezm-i cihānı şuᶜle-i luṭfı
Bi-ḥamdi'llāh ki ḥācet ḳalmadı şemᶜ-i fürūzāna

11 O ṣadr-ārā-yı rifᶜat kim kemāl-i feyż-i cūdından
Kef-i iḥsānın itmiş ġıbṭa-fermā baḥr-ı ᶜUmmāna

12 Muḳābil ẓıll-ı iḥsānı sipihr-i ᶜālem-ārāya
Müşābih dest-i zer-pāşı fürūġ-ı mihr-i raḫşāna

13 Nesīm-i ṣubḥ-ı luṭfı ġonça-i nev-ḫīze nāz eyler
Nihāl-i himmeti ser-keş gelür serv-i ḫırāmāna

14 Vezīr-i Müşterī-tedbīr ü mīr-i kār-dāndur kim
Muʿallim-kār olur re'y-i rezīni nükte-sencāna

15 Zihī vādī-şinās-ı luṭf   iʿcāz-ı mehābet kim
Olurlar cān-ı aʿdā şuʿle-i tīġına pervāne

16 Teʿālā'llāh bu ḥaşmet bu ṣalābet bu şecāʿatle
Mü'eşsirdür şu resme heybeti kim ehl-i ṭuġyāna

17 Nigāh-ı ḫışm idince Rüstemāne feyż-i müjgānı
Nişān eyler dil-i aʿdāyı tīr-i şuʿle-peykāna

18 Gürīzān oldılar ḫāke ser-ā-pā bīm-i ḳahrından
İrince resm ü nām-ı ṣavleti Sām ü Nerīmāna

19 İderdi Behmen ü Efrāsyābuñ ḫākini lerzān
ʿİnān-gīr itse raḫş-ı ʿazmini Īrān ü Tūrāna

20 Dem-i sürʿatde ol zerrīn rikāb-ı şuʿle-pāşıyla
Döner eşkāl-i raḫşı bir Hümā-yı bāl-cünbāna

21 Ser-ā-pā zümre-i aʿdā-yı dīni çāk çāk eyler
Ne dem kim ʿarṣa-gāh-ı cenge çıksa şeh-levendāne

22 Mücāhid fī-sebīli'llāh o paşa-yı melek-ḫūyuñ
Deger bir fetḥi yüz biñ ḳahramān-ı dil-pesendāna

23 Ḫidīvā kām-baḫşā ey vezīr-i maʿdelet-kārā
Cenābuñdur nigeh-bān-ı ʿadālet çār erkāna

24 Sen ol rūşen-żamīr āyīne-ṣafvetsin ki her laḥẓa
Virür ʿaḳl-ı selīmüñ ḥayret Eflāṭūn-ı Yūnāna

25 Sen ol ṣāḥib-kerem ʿālī-himem devletlisin tā kim
Der-i der-gāhuñ olmışdur penāh erbāb-ı ʿirfāna

---

16. beyitten sonra "kıtʿa" kaydı var.

26 Sen ol raḥm-âşinā feryād-gūş-ı bī-kesānsın kim
Ġubār-ı der-gehüñ cāy-ı emāndur dād-ḫ^{v}āhāna

27 Kerem-baḫşā mühim-sāz-ı umūr-ı dīn ü devletsin
Revādur dem-be-dem ṭuġrā-keş olsañ levḥ-i ʿünvāna

28 Bu aḫlāḳ-ı mekārimle bu luṭf u cūd ile ḥaḳḳā
Naẓīrüñ ḥaḳ budur kim gelmemişdür mülk-i ʿOs̱māna

29 Tekāpū eyler iken cilve-gāh-ı medḥ ü vaṣfuñda
Hezārān şevḳ ile ṭāvūs-ı ṭabʿum geldi cevlāna

30 Ḥużūr-ı ʿizzete ʿarż itmege ḥāl-i perīşānum
Getürdüm der-geh-i iclālüñe bu şiʿri rindāne

31 Yine bildürmek içün ḥaddini ceyş-i semistāna
Bu dem dest urdı sūsen ḫışm ile şemşīr-i bürrāna

32 Bahār eyyāmı geldi ʿazm-i gül-zār itmek ister dil
Bu demlerde baña Beytü'l-ḥazendür künc-i ġam-ḫāne

33 Yine beñzetdi zīb-i küḥl-i ḳudret ʿayn-ı ʿālemde
Ser-ā-pā nergis-i şehlāyı çeşm-i mest-i ḫūbāna

34 Niçe demdür ki oldum bülbül-i destān-zen-i ḥasret
Elim irmez ne çāre n'eyleyem ol verd-i ḫandāna

35 N a ḥ ī f ī bir s̱enā-kār u duʿā-endīşe bendeñdür
Taraḥḥum eyle ey kān-ı kerem ol zār u nālāna

36 Baʿīd olmaz cenābuñdan devā ümmīdin eylerse
O mecrūḥ-ı felāket-dīde muḥtāc oldı dermāna

37 ʿAceb mi eşk-i ḫūn-ālūd ile peygūle-i ġamda
Müşābih olsa çeşmüm maʿden-i yāḳūt u mercāna

38 Hücūm-ı girye-i endūh u ġamdan fāriġ olmaz hiç
Nigāh-ı şefḳatüñle bir naẓar ḳıl çeşm-i giryāna

39 Cihān bezminde ol mestāne-i ālūde-baḫtam kim
Ṣunar dest-i dile sāḳī tehī biñ cām ü peymāne

40 Ḳoma gird-āb-ı ye's içre murādum zevraḳın luṭf it
Revān it bād-bān-ı himmetüñle baḥr-ı iḥsāna

---

31. beyitten sonra "siʿr" kaydı var.

41 Niçe demdür ḫarāb olmuş yatur biñ derd ü miḥnetle
N'ola miᶜmār olursa dest-i luṭfuñ ḳalb-i vīrāna

42 Cenāb-ı ḥażretüñ taṣdīᶜa cür'et mümkin olmazdı
Ṣudāᶜ-ı ḳahr u ẕillet ġāyet ile geçmese cāna

43 Gel ey kān-ı mürüvvet reh-ber eyle meşᶜal-i luṭfuñ
Dil-i güm-rāhı pūyān eyleme vādī -i ḥırmāna

44 Zamān-ı devletüñde ben ġarībi bir çerāġ eyle
Biraz cemᶜiyyet iḥsān eyle aḥvāl-i perīşāna

45 Çekeydüm ḫāk-i pāyuñ tūtiyā-veş çeşm-i ümmīde
Tenezzül eylemezdim bir daḫı küḥl-i Ṣıfāhāna

46 Bahār-ı devletüñ vaṣfında ben ḥālümce saᶜy itdüm
Bugünden soñra düşdi nāz-ı ġayret ᶜandelībāna

47 Ġaraż ᶜarż-ı ᶜubūdiyyet durur der-gāhuña yoḫsa
Ne deñlü medḥ idersem vaṣfuñ irmez ḥadd ü pāyāna

48 Ḫudāvendā cihānda çün vekīl-i şāh-ı ᶜālemsin
Duᶜā-yı devletüñ vācibdür elbet her Müselmāna

49 N a ḥ ī f ī -veş el açsam vaḳtidür ḳaṣd-ı icābetle
Sürüp rūy-ı niyāzum şevḳ ile der-gāh-ı mennāna

50 Zemīn iḥyā olup tā maḳdem-i evvel-bahār ile
Ṣala naḫl-i şerāfet sāyesin her bāġ u bustāna

51 Ola tā kim felek pertev-fürūz-ı maṭlaᶜ-ı iḳbāl
Ola tā mihr-i behcet zīver-efken tāc-ı devrāna

52 Ser-efrāz eyleyüp aḥbābuñı her vech ile mevlā
ᶜAdū-yı devletüñ efkende itsün çāh-ı ḫüsrāna

53 Bahār-ı gül-sitān-ı ṣıḥḥatüñ şād-āb idüp her dem
Cenāb-ı Ḥaḳ seni baḫş ide sulṭān-ı cihān-bāna

54 Refīḳ u yāver itsün dā'imā tevfīḳini Bārī
Hemīşe maẓhar olsun ẕāt-ı pāküñ luṭf-ı Sübḥāna

P/201b

XX V

DER-SİTĀYİŞ-İ VEZĪR-İ MÜKERREM MUṢṬAFĀ PAŞA YESSERE'LLĀHÜ BİMĀ-YEŞĀ'

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Tâ ki ümmīd-i ḥasb-i ḥāl itdüm
Nüsḫa-i himmetüñle fāl itdüm

2 Lām-ı luṭfuñla eyleyüp ta'bīr
Ṣafḥa-i naẓma rūy-māl itdüm

3 Sāye-i devletüñde sulṭānum
Ṭaleb-i ᶜilme iştiġāl itdüm

4 Līk bezm-i cihānda miḥnet ile
Dili ser-mest-i infiᶜāl itdüm

5 Ḥayretümde feżā-yı ᶜālemde
Niçe endīşe-i muḥāl itdüm

6 Ṣoñra evṣāfuña idüp āġāz
Fenn-i naẓm içre ḳīl ü ḳāl itdüm

7 Bundan aḳdem cenāb-ı ḥażretüñe
Bir ḳaṣīdeyle ᶜarż-ı ḥāl itdüm

8 Līk şāyeste olmadı naẓara
Sitem-i baḫt-ı pür-melāl itdüm

9 Çünki baḫtum müsāᶜid olmadı āh
Ḳalbi me'cūr-ı iḥtimāl itdüm

10 Yine der-gāhuña niyāz iderek
Peyk-i feryādı ittiṣāl itdüm

11 Ey kerem kānı her sözümde hemān
Medḥüñi ḥāṣıl-ı me'āl itdüm

12 Sözlerim rişte-i beyāna çeküp
Ḳalemüm nāẓımü'l-le'āl itdüm

13 Fikre vardukça her kelāmumda
ᶜĀlem-i himmetüñ ḫayāl itdüm

14 Feyż-i medḥüñle ṭabᶜ-ı pür-tābum
Hem-ser-i çeşme-i zülāl itdüm

15 Ḫāmemi ᶜavn-i himmetüñle bu dem
Bāġ-ı ᶜirfāna bir nihāl itdüm

16 Noḳṭasın her kelām-ı mevzūnuñ
ᶜĀrıż-ı bikr-i fikre ḫāl itdüm

17 Ḥüsn-i ḫulḳuñ olunca mesmūᶜum
Vaṣfuñı aḥsenü'l-ḫıṣāl itdüm

18 Naḳş idince ġazāñı levḥ-ı dile
Tīġuñı cevher-i celāl itdüm

19 Zūr-ı bāzū-yı himmetüñ elḥaḳ
Ḳuvvet-i Ḥaydere misāl itdüm

20 Şerḥ-i tīġuñ olunca ḫāme-nüvāz
Cān-ı aᶜdāyı ṣanki nāl itdüm

21 Sen o fetḥ ü ġazā ki itmiş idüñ
Vaṣfını defter-i kemāl itdüm

22 Ḳılıcuñ ᶜarşa olsun āvīze
Bu duᶜāyı ḳabūle dāl itdüm

23 Rūy-māl idüp āsitānuñda
Yine ḳadd-i niyāzı dāl itdüm

24 Ṭālib-i tūtiyā-yı luṭfuñ olup
Dīdeme ḳaṣd-ı iktiḥāl itdüm

25 Sefere niyyet eyleyüp şimdi
Emr-i sulṭāna imtis̱āl itdüm

26 Umaram himmetüñ refīḳum ola
Bu ümīd ile intiḳāl itdüm

27 Şeh-süvārā ümīd-i luṭfuñ ile
Ġam u endūhı pāy-māl itdüm

28 Her umūrumda yār u hem-rāhum
Meded-i Rabb-i lā-yezāl itdüm

29 Bu N a ḥ ī f ī gibi ḥużūruñda
Serverā gerçi çok meḳāl itdüm

30 Yine ṣad gūne iʿtiẕār iderek
Kerem-i ʿafvüñi suʾāl itdüm

31 Dād-gārā vezīr-i ẕī-şānā
Şerm ü ḫacletle ṭabʿı lāl itdüm

32 Başladım pes duʿā-yı devletüñe
ʿArż-ı der-gâh-ı ẕü'n-nevāl itdüm

33 Budur ümmīd ola ḳabūle ḳarīn
Tā ki bī-ḳayd-ı iḫtilāl itdüm

P/200b

XXVI

KAṢĪDE BERĀY-I VEZĪR-İ MÜKERREM
ḤÜSEYN PAŞA (*)

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Gel ey dil eyleme bīhūde āh ü vāveylā
Virür murādıñı ol Ḥayy ü Ḳādir ü Dānā

2 Bu ʿusri yüsra mübeddel ider elem çekme
Gelür ẓuhūra yine fażl-ı vāhibü'l-illā

3 Vücūd virme ġam-ı rūzgāra ẕerre ḳadar
Gel itme āh-ı taḥassürle ʿömrüñi ifnā

4 Ne deñli ġuṣṣa ile olsa bī-dimāġ insān
Ẓuhūr-ı fażl-ı ilāhī ider anı inşā

5 Bu ḥüzn ü ġam gider āḫir gelür sürūr-ı ḥubūr
Ḥużūr-ı ḳalbe muḥavvel olur bu renc ü ʿınā

6 Tevekkül üzre olan bende nā-murād olmaz
Ḫudā Kerīmdür eyler murādıñı iʿṭā

7 Olur delālet-i Ḫıżr ile kām-yāb ādem
Ḳalınca deşt-i taḥayyürde bī-kes ü tenhā

8 Fütāde olmayana kimse dest-gīr olmaz
Olur ʿimārete müfżī ḫarāb olunca binā

9 Ḫudā-yı Lem-yezelüñ bunda ḥikmeti vardur
Saña tevekkül ü teslīmdür olan evlā

10 Teġāfül eyleme kim dār-ı imtiḥāndur bu
Eger ki dā' ü devādur eger ki faḳr u ġınā

11 Meşiyyet-i ezelī böyle iḳtiżā itmiş
Ki münkeşif ola eżdādı ile hep eşyā

12 Ẓalāma nūrı bedel ḳıldı Fāliḳu'l-eṣbāḥ
Bükāya ḫandeyi der-pey-ʿaḳīb derde devā

(*) Kaside: kaside-i

13 Bu deñli ġam yime kim böyledür bu ḥāl-i cihān
Gehī ġumūm u melālet gehī sürūr u ṣafā

14 Bu emre itse taʿalluḳ irādet-i Bārī
Olur ẓuhūrına bāʿis̱ teveccüh-i ednā

15 Nedür bu mertebe ḥayret nedür bu endīşe
Var eyle ol şerefü'ṣ-ṣadra ḥālüñi inhā

16 Senüñ gibi niçe nā-kāmı ber-murād itdi
ʿAṭā vü luṭf u keremle o mefḫarü'l-vüzerā

17 Vücūd-ı pākine mīrās̱dur ʿaṭā itmek
Ki ḫānedān u vezāretde buldı neşv ü nemā

18 O ḫānedāna virilmiş ʿulüvv-i himmet ü cūd
O ʿırḳ-ı pāke olunmuş ʿaṭā seḫā vü ʿaṭā

19 Baḳılsa neş'et-i aṣl-ı aṣīli ʿırḳ-ı ḥasen
Vücūdı mecd ü necābetde ferʿ-i müstes̱nā

20 Vezīr-i aʿẓam u ekrem Hüseyn Paşa kim
Anuñla buldı şerāfet ṣadāret-i ʿuẓmā

21 Sütūde-menḳabet-i Āṣāf-ı melek-ḫaṣlet
Rehīn-i ʿizz ü saʿādet mekīn-i ṣadr-ı ʿulā

22 Bülend-mertebe vālā-himem veliyy-i niʿam
Meh-i sipihr-i kerem āfitāb-ı evc-i seḫā

23 Niẓām-ı devlet-i İslām ü kār-sāz-ı enām
Medār-ı dā'ire-i mülk ü millet-i beyżā

24 Melek-ḫıṣāl ü felek-rütbe Müşterī-tedbīr
Ḳamer-ḫaṣāyiṣ ü ḫurşīd-ṭabʿ rūşen-rā

25 Me'āl-i fikri ḳarīn-i mevāḳiʿ-i tevfīḳ
Niẓām-ı re'y-i rezīni müsellem-i ʿuḳalā

26 Taṣavvurāt-ı ḫayāli mebādī-i taṣdīḳ
Muḳaddemāt-ı meḳāli netāyic-i ḥükemā

27 Müdām pīşesi fikr-i meṣāliḥ-i cumhūr
Hemīşe ḫāṭırası emn-i bendegān-ı Ḫudā

28 Ṣıfāt u ẕātına pīrāye-i kemāl olmış
Vaḳār u ḥilm ü edeb ḥüsn-i ṭabᶜ u fehm ü ẕekā

29 Muᶜīn-i ehl-i maᶜārif muḥibb-i fażl u kemāl
Vezīr-i ḳadr-şinās-ı merātib-i fużalā

30 Aña ᶜaṭıyye-i Ḥaḳdur bu rifᶜat ü temkīn
Aña ᶜināyet-i feyyāżdur bu ferr ü bahā

31 ᶜUluvv-i ḳadrini fehm eylesün ṣıġār u kibār
Duᶜā-yı devletini eylesün ricāl ü nisā

32 Cihānda mis̱li bulunmaz vezīr-i ẕī-şāndur
Hem ehl-i ṭabᶜ u süḫan-dān ü hem kerem-peymā

33 Degül mi meymenet-i ẕātı fażl-ı Rabbānī
Ki oldı feth-i S a ḳ ı z himmetiyle çehre-nümā

34 Vücūdı luṭf-ı ilāhī degül midür ḫalḳa
Ki emn-i ᶜāleme vābeste himmeti maḥżā

35 Sülūk-ı ḫayra muvaffaḳ ṭabīᶜatı el-ḥaḳ
Serīr-i devlete elyaḳ sadārete aḥrā

36 Nigāh-ı merḥameti merhem-i şikeste-dilān
ᶜAṭā vü şefḳati ḫāṭır-nüvāz-ı ehl-i recā

37 Ḥurūf-ı nüsḫa-i cūdında resm-i lā yoḳdur
Meger şehādet-i nefy-i sivā içün diye lā

38 Cenāb-ı ḥażreti bi't-ṭabᶜ ḫayra mā'ildür
ᶜAceb mi ḫayra girüp itse maṭlabuñ iᶜṭā

39 Sütūde-menḳabetā Āṣafā meded-kārā
Eyā ḫidīv-i ᶜaṭā-baḫş u server-i vālā

40 Zamān-ı mekrümetüñ māye-i emān-ı enām
Emān-ı maḥmedetüñ vāye-baḫş-ı verd-i velā

41 Zamāne vāye-i luṭfuñla ḥāmid ü şākir
Cihān meḥāsin-i ẕātuñla neşvemend-i rıżā

42 İder bu demde bu deñlü rıżā-yı ḫalḳ-ı cihān
Şemīm-i ḫulḳuñı tercīḥ-i ᶜanber-i sārā

43 Cihāna nevbet-i ḥükmüñde geldi āsāyiş
Senüñle oldı müyesser bu niᶜmet-i kübrā

44 Cihānı eyledi tartīb reşḥa-i keremüñ
Ġubār-ı ġamdan emīn oldı sāḥa-i ġabrā

45 Tebāreke'llāh eyā devr-i gülşen-i ikbāl
Bahār-ı devletüñ itdi cihāna feyż-i ṣafā

46 Terennüm itmede medḥüñle bülbülān-ı süḫan
Güşāde ġonça-i ḫoş-būy-ı gülşen-i maᶜnā

47 Duᶜā-yı ḫayruñı vird-i zebān idüp şeb ü rūz
Süḫanverān-ı zamān eylemekde ḥamd ü s̱enā

48 Zihī ᶜināyet-i bī-çūn fażl-ı Rabbānī
Zihī ᶜaṭıyye-i ḫāṣ-ı Ḫudā-yı bī-hemtā

49 Ki ḫalḳ-ı ᶜālem idüp ittifāḳ-ı yek-cihetī
Medāyiḥ-i ṣıfatuñ eylemekde ser-tā-pā

50 Kimisi nes̱r ile nes̱r eylemekde evṣāfuñ
Kimisi naẓm ile itmekde midḥatüñ inşā

51 Bu demde ben daḫı oldum muraḫḫaṣ-ı ilhām
Bu naẓm-ı dil-keşe ᶜacz ü ḳuṣūr ile ḥālā

52 Egerçi ḳudret-i güftār ḳalmadı bende
Ki lāl-i bī-dil ü bī-nuṭḳ-ı ḥasretem gūyā

53 Hücūm-ı ġayret ile ḳanda gitdigüm bilmem
ᶜİnān-ı ḫāmemi ᶜayb itme eylesem irḫā

54 Elümde levḥ ü ḳalem ḫāṭırumda ḫūn u elem
Cigerde sūziş-i ġam dilde ġuṣṣa gözde bükā

(42a)bu deñlü: muhtemelen sonradan konulmuştur.

55 Huzūr-ı ᶜizzete haddüm degül bu küstāhī
Zarūret itdi bu semte tabīᶜatı ilcā

56 Derūn-ı dilde eser yok safā-yı hātırdan
ᶜAceb mi şerm-i kusūr ile itsem istiᶜfā

57 Safā-yı hātır olur mı o dilde kim şeb ü rūz
Teᶜākub eyleye ekdār u şiddet ü be'sā

58 Ben ol harābe-nişīn-i gamem ki çün Mecnūn
Bir oldı kûçe-i şehr ile sāha-i sahrā

59 Ben ol şikeste-dilem kim nevā-yı şevka bedel
Simāh-ı kalbüme gelmekde sıyt-ı vā-esefā

60 Eger ki nālemi gūş itse ᶜan-samīmi'l-bāl
İderdi kendüyi sad pāre sahra-i sammā

61 Eger ki girye-künān nakl-i mā-cerā itsem
İderdi derd-i dilüm şahsı-ı handeyi ibkā

62 Ne cemᶜ-i hātıra imkān ne fikr-i nazma mecāl
Hudā bilür ki beni hayret itdi istīlā

63 Kemāl-i hüsn ü melāl ile bī-şuᶜūr oldum
Ki ᶜaklum aldı bu dārū-yı telh-i hūş-rübā

64 Sahīfe-i dile nakş-ı sürūrı tarh itsem
Sirişk-i mihnet ider der-ᶜakab ke-nakşü'l-mā

65 Mükedder eyledi mir'āt-ı kalbümi devrān
Beni meşāğıle saldı gam-ı küdūret-zâ

66 Ne hātırumda ferāgat ne dilde āsāyiş
Ne tāliᶜumda mürüvvet ne kevkebümde vefā

67 Be-ᶜarş u kürs-i muᶜallā be-ᶜālem-i melekūt
Be-lutf-ı ravża-i rıżvān be-cennet ü hūrā

68 Be-emr ü nehy-i ilāhī be-ḥikmet-i ezelī
Be-derd-i ḥasret-i Ādem be-fürḳat-i Ḥavvā

69 Be-şān-ı Beyt-i Mükerrem be-ʿizzet-i zemzem
Be-ḥürmet-i Ḥaremeyn ü be-Mescid-i Aḳṣā

70 Be-sırr-ı vādī-i aḳdes be-lemʿa-i envār
Be-nūr-ı pāk-i tecellī be-ḥayret-i Mūsā

71 Be-ʿākifān-ı taḥayyür be-vāṣılān-ı celāl
Be-maḥremān-ı serā-perde-i ẓuhūr u ḫafā

72 Be-derd-i dūrī-i Yūsuf be-girye-i Yaʿḳūb
Be-būy-ı pīrehen-i vaṣl-ı tesliyet-baḫşā

73 Be-daʿvet-i şeb-i Miʿrāc-ı Aḥmed-i Muḫtār
Be-ḳadr-i āyet-i kübrā-yı Leyletü'l-isrā

74 Be-ṣıdḳ u ʿadl ü ḥayā vü şecāʿat-i ḫulefā
Be-çār-yār-ı güzīn-i şefīʿ-i rūz-ı cezā

75 Be-ḫānedān-ı nübüvvet be-āl-i beyt-i resūl
Be-ser-güẕeşt-i ciger-dūz-ı seyyidü'ş-şühedā

76 Be-fażl-ı rütbe-i cāh-ı Muḥammed-i ʿArabī
Be-ḫatm-i defter-i ḥükm-i risālet-i ġarrā

77 Be-ʿışḳ-ı pāk-i nebī ḥālüme teraḥḥum ḳıl
Ḳılup figānumı semʿ-i ḳabūl ile ıṣġā

78 Ḫilāf-ı meşreb idi ben faḳīre ʿarż-ı merām
Olup ḳanāʿat ile kūşe-gīr-i istiġnā

79 Ne ḥāl ise geçinürdüm bu bezm-i fānīde
Cihānda bilmez idi kimse ḥālümi aṣlā

80 Ṣıyānet eyler idüm gerçi āb-ı rūyumı āh
ʿArаḳ-feşān-ı taḥammül olup ṣabāḥ u mesā

81 Ġarīb ḥāle düçār itdi rūzgār beni
Netīce ḳalmadı ṣabra taḥammülüm ḳaṭʿā

82 Ne ḫāne ḳaldı ne ḫod ḫānümān-ı sāmānum
Ne çāre böyle imiş ḥükm-i ser-nüvişt-i ḳażā

83 Dirīġ o bī-kese dūr ola ḫānümānından
Yazıḳ o bülbüle kim gülşeninden ola cüdā

84 Mużāʿaf eyledi derd-i derūnumı efsūs
Tamām şerm ü ḫacālet kemāl-i istiḥyā

85 Ne bir cihet ne ʿaḳār u ne māl ü cāhum var
Müdām itmedeyüm fażl-ı Ḥaḳdan istiʿṭā

86 Bu demde başuma teng oldı ġuṣṣa vü ġamdan
Bu ʿarṣa-ġāh-ı vesiʿu fesīḥatü'l-ercā

87 O deñli eyledi tażyīḳ ḫāne ḳaydı beni
Ki eyler oldı göñül zīr-i ḫāki istidʿā

88 Bu rūz-ı rūşeni tār itdi ẓulmet-i şeb-i ġam
Melāl-i dār ile dar oldı baña dār-ı fenā

89 Eger ki bir başum olsaydı Ḳays-ı zār gibi
Kifāyet eyler idi baña küçe-i Leylā

90 Riʿāyet-i peder-i pīr ü māder-i bīmār
Żarūrī eyledi muḥtāc-ı mesken ü meṣvā

91 Mücerred anlaruñ efkār-ı istirāḥatıdur
Bu çekdigüm ġam u endūh-ı ʿāfiyet-fersā

92 Ṣafā-yı ḫāṭırıma eyle himmetüñ der-kār
Beni müżāyaḳa-i dām-ı ġamdan eyle rehā

93 Ümīd odur ki bu mecmūʿ-ı ḫayra ġālibdür
Bu ḳavli re'y-i sedīdüñden eyla istiftā

94 Ki bir teveccüh ile defʿ olur ġumūm u hümūm
Güşāde-ḫāṭır ola bunca bendegān-ı Ḫudā

95 Cihānda luṭf ile taʿmīr-i ḫāne-i dil iden
İder müşāhede-i ḳaṣr-ı Cennetü'l-me'vā

96 Şarāb-ı Kevs̱ere żāmin degül mi sāḳī sen
O ḳaṭre kim vire bir teşne-i ḥarīḳa devā

97 Olur müsekkin-i dūzaḫ ol āb-ı şefḳat kim
Ḥarāret-i dil-i pür-sūzı eyleye iṭfā

98 Cemīʿ-i vaḳtümi ḫayr-ı duʿāya ṣarf iderem
Bu ġamdan eyler ise fażl-ı Ḥaḳ beni incā

99 Ḥuṣūl-ı kāma ne miḥnet eger teraḥḥum idüp
İderse kūşe-i ebrū-yı himmetüñ īmā

100 Hezār bende-i nā-kāmı eyledi ber-kām
ʿİnāyet-i vüzerā-yı ʿiẓām-ı cūd-nümâ

101 Murāda vuṣlatī-i zārı eyledi vāṣıl
Mekān-ı ʿAdn ola merḥūm Muṣṭafā Paşa

102 Ya bir midür meger iḥsān ü himmet ü vüzerâ
Degüldür ehl-i dile luṭfı ḳābil-i iḥṣā

103 Ya ol semiyy-i nebī ol vezīr-i fāżıl kim
Fażīlet ile idi şān ü şöhreti ḥaḳḳā

104 Maʿārif ehline aṣḥāb-ı fażla raġbet idüp
İderdi ḥaḳ bu ki cûd u ʿaṭā-yı lā-yuḥṣā

105 ʿİnāyet-i vüzerādur sebeb ki żabṭ oldı
Ṣaḥāyif üzre nuʿūt-ı meḥāsin-i ḳudemā

106 Mekārim ehlinüñ ās̱ār-ı luṭf u himmetidür
Süḫanverānı iden naẓm u nes̱r ile gūyā

107 Eger ki B ā ḳ ī -i siḥr-āşinā eger N e f ʿ ī
Netīce cümle meşāhīr-i zümre-i şuʿarā

108 Ḳarīn-i luṭfı olup bir bahâr-mekrümetüñ
Hezār şevḳ ile olmışlar idi naġme-serā

109 Terennüm eylediler gülşen-i meʿānīde
Nevā-yı dil-keş-i naẓm ile ʿandelīb-āsā

(102a) "himmet-i vüzerâ"nın sonradan konulduğu anlaşılmaktadır.

110 Bu sözde müttefiḳ oldı cemīʿ-i ehl-i hüner
Bu ḳavle cümle rıżā-dādedür ẕevi'l-ārā

111 Cenābuñ eyleyüp iḥyā-yı sünnet-i eslāf
Cihānda sensin iden resm-i himmeti icrā

112 Edā-yı midḥat-i ẕātuñ mecāza ḥaml itme
Budur ḥaḳīḳati yoḳdur bu sözde reyb ü riyā

113 Suḫanverān-ı zamān şimdi meşḳa başladılar
Mis̱āl-i bülbül-i nev-naġme-i çemen-pīrā

114 İdüp müşāhede feyż-i bahār-ı devletüñi
Açıldı ġonça-ṣıfat ṭabʿ-ı zümre-i fuṣaḥā

115 Murādum üzre murādum ifāde eyleyemem
Zebāna ʿuḳde virür pīç ü ṭāb-ı şerm ü ḥayā

116 Ne deñli ʿarż-ı murād eylemekde ḳāṣır isem
Żamīr-i pāküñ ider ḥall-i ʿuḳde-i fehvā

117 Ḥużūr-ı ʿizzete lāyıḳ edā degüldür bu
Egerçi böyle olunmazdı midḥatüñ ammā

118 Ne çāre itdi mükedder ṭabīʿatüm ālām
Ḫayālüm oldı perīşān-ı ḥüzn ü ġam ḥayfā

119 Degül ḳaṣīde bu ancaḳ kelām-ı mevzūndur
Ki oldı ḥāṣıl-ı mażmūnı ḥālümi inbā

120 Şemā'il-i nebevī nā-tamām ḳalmışdur
Egerçi bir iki biñ beytin eyledüm imlā

121 Yazıḳ degül mi ola ʿandelīb-i naʿt-i nebī
Ḫazān-ı ḥüzn ile dem-beste-i ġam-ı dünyā

122 Revā degüldür olam ben ġam ile pejmürde
Ḫitām bulmaya ol nüsḫa-i cihān-ārā

123 Olursa himmetüñ ey Āṣaf-ı kerem-pīşe
Bulur nihāyet o ferḫunde tuḥfe-i zībā

124 Helâke eyledi müşrif beni semūm-ı hümūm
Gel eyle bendeñi tiryāk-ı luṭf ile iḥyā

125 Beni ḫacel ḳoma baḫtum yanında iḥsān it
O bī-mürüvveti güldürme şefḳat eyle baña

126 Ziyāde eylemesün ıżṭırāb u ḥayretümi
Melāl-ı ḫayl-i eḥibbā şemātet-i aʿdā

127 Dirīġ itme ne var ḳand-i luṭfuñı benden
Gel eyle şevḳ ile ṭūṭī-i ṭabʿumı gūyā

128 Sana şefīʿ getürdüm nebiyy-i muḥteremi
İdüp medīḥa-i naʿt-i şerīfini ihdā

129 Ḳarīn-i ʿilm-i şerīfüñ ḥikāyet-i Hārūn
Ki rüşd-i ṭabʿ ile olmuşdı erşedü'l-ḫulefā

130 Gelüp ḥużūrına nā-gāh bir gedā-yı faḳīr
O dem ki ḥilye-i faḫr-ı cihānı ṣundı aña

131 Çıḳardı cāme-i şāhānesin ʿaṭā kıldı
Muḥaṣṣal itdi o dervīşi luṭf ile aġnā

132 Görüp cenāb-ı resūli o şeb menāmında
Beşāret oldı aña vaʿde-i bihişt ü liḳā

133 Ümīd odur diye ol melceʾ-i ʿuṣāt-ı ümem
O māh-ı burc-ı kerem āfitāb-ı evc-i hüdā

134 Ne deñli ḳāṣır ise ḫidmet-i şerīfümde
Żaʿīf-i cümle-i ümmet N a ḥ ī f ī -i şeydā

135 İdüp mülāḥaẓa-i intisāb-ı der-gāhum
İderdi ḫidmet-i naʿt-i şerīfüm istiḳṣā

136 O ḫidmet ile idüp iftiḫār şām ü seḥer
O rifʿat ile mübāhāt iderdi bī-pervā

137 Netīce her ne ḳadar mücrim ise ol nā-çīz
İderdi ḳulluġumı ṣıdḳ-ı bāl ile daʿvā

138 Riʿāyet eyleyüp ādāb-ı ḳadr-ı ḫuddāmum
Nevāziş-i dile gördün o bī-nevāyı sezā

عفاك ربك من فضله ورحمته ولى الشفاعة ذا اليوم وعده موتى 139
لك الشفاعة اوجبتها بل خلاص فخذ نصيبك من رحمته لك البشرى 140
هو الشفيع لاهل الذنوب مكرمة هو المشفع يوم الجزأ محترما 141
محمد شرف الانبياء والرسل وخير خلق اله يرفعه وسنا 142
كفاك ارسله الله رحمته وهدى له العناية سبحان ربنا الاعلا 143
وسمحم رفعته كان قاب قوسين وجل رتبته قد بدى من او ادنى 144
اجل منزلة القرب عند حضرته الا محسبك قال لا اله ثم دنى 145
كما امرت نبا بالصلاة والتسليم السهى صل وسلم عليه تسليما 146
وانت تعلم ما فى الصدور منكتما وانت تعلم ما قدرى وما نخيفى 147
دلا چه شد كه براين زخانقاه خرد دلا چه شد كه بديوانكى شوى رسوا 148
مكو چنين سخن بيدريغ ناند خموش نكاه شرط ادب كن مزن كذا فدا 149
ترا چه طاقت كفتار محرمان باشد ترا چه يارىٔ اين جرأت اميد و رجا 150
باين حريم نشد چون تو مجرم محرم كه جاى نقطه نباشد بحرف استثنا 151
اكركه دائرۀ قدر خويش ميدانى چو پاى مركز پركار ميشوى برجا 152

153 Budur niyāz-ı fakīrāne ey Ġafūr u Kerīm
Bu sözden itme beni şerm-sār-ı rūz-ı cezā

154 Bu kavl-i mülhemi fażluñla eyleyüp taṣdīk
Bu ᶜabd-i mücrimi şāyān-ı raḥmet it ferdā

155 N a ḥ ī f i y ā yeter ikṡār-i ḳīl ü ḳāl itdüñ
Dem-i ḫitām-ı süḫandur maḥall-i ḫayr-ı duᶜā

156 Recā-yı ḥüsn-i ḳabūl itmege müheyyādur
Bu demde şevḳ ile sükkān-ı ᶜālem-i bālā

157 Olunca sūz-ı derūn ile bir duᶜā elbet
Bi-lā-tavaḳḳuf olur vāṣıl-ı ḥarīm-i semā

158 Hemīşe ẓāhir olup tā fürūġ-ı şems ü ḳamer
Hemīşe ṡābit ola tā bu ḳubbe-i mīnā

159 ᶜUluvv-i ḳadri olup rūz u şeb teraḳḳīde
Kemāl-i ẕātı ola müstefāż-ı şāh u gedā

160 Teᶜāḳub-ı melevānuñ mükedderātından
Emīn ü sālim ide ṭabᶜ-ı enverin mevlā

161 Olup hemīşe saᶜādetle baḫtı ḳuvvetde
Rehīn-i mekrümet olsun o müşfiḳu'ż-żuᶜafā

162 Vücūd-ı pākini ḥıfẓ eylesün ḫaṭālardan
Ḫudā-yı Ferd ü Ṣamed celle şānühū ve ᶜulā

P/193a

XXVII

DER-SİTĀYİŞ-İ ḲĀ'İM-İ MAḲĀM-I ᶜĀLĪ-MENZİLET EL-ḤĀC AḤMED PAŞA VEFEḲAHŪ'LLĀHU TEᶜĀLA Bİ-MĀ-YEŞĀ'

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Bāreke'llāh eyā dāver-i devlet-mevfūr
Olmada gün gibi günden güne nāmuñ meşhūr

2 Rāḥat-ı ᶜāleme saᶜy itmedesin şām ü seḥer
Saᶜyüñi Rabb-i Şekūr eyleye saᶜy-i meşkūr

3 Fihris-i cāhuñ olup ḳurb-ı civār-ı Kaᶜbe
Eyledüñ Ciddede cidd-i kerem ü luṭf-ı vüfūr

4 Oldı āsūde zamānuñda gürūh-ı ḥuccāc
Ḳıldılar devletüñe ᶜarż-ı duᶜā-yı me'şūr

5 Ḳapudan iken idüp Baḥr-ı Sefīde seferī
Eyledi ᶜavn-i Ḫudā rāyet-i ᶜazmüñ manṣūr

6 Bād-bān ṣanma niḳāb ile gezerdi küffār
Ḫavf-i tīġuñla idüp kendüyi dā'im mestūr

7 Oḳunur maḥşere dek nāme-i fetḥ ü ẓaferüñ
Ḫayr ile dā'im olup ism-i şerīfüñ meẕkūr

8 Virdi Allāh saña ḥacc u ġazā ᶜünvānın
Ḥabbeẕā luṭf-ı Ḫudāvend zihī fażl-ı Ġafūr

9 Ḥaḳ Teᶜālā saña ḫāṣıyyet-i kübrā virmiş
N'ola nāfiẕ ise ḳaṣd eyledigüñ ḫayr-ı umūr

10 Rāḥat-ı ᶜālem içün rāḥatuñı terk itdüñ
Eyleyüp ṣubḥ u mesāda himem-i nā-maḥṣūr

11 Ḫalḳ unutmışlar idi nüsḫa-i fenn-i edebi
Ḫāṭır-ı ᶜāleme te'dībüñ ile ḳıldı ḫuṭūr

---

12 Ḥaddini bildi zamānuñda ṣıġār ile kibār
Ser-be-ceyb oldı ser-ā-pā süfehā-yı maġrūr

13 Tīġ-i ḥükmüñ o ḳadar ʿāleme cārīdür kim
Bīm-i ḳahruñ ile baş gösteremez ehl-i şürūr

14 Ehl-i şirküñ ikisi bir yere gelmez oldı
Oldı güm-geşte zamānuñda senüñ şāhid-i zūr

15 Devr-i luṭfuñda senüñ oldı ḳafesden āzād
Beste-i bend-i belā olmış iken ḫayl-i ṭuyūr

16 Şāh-rāh-ı keremüñ başḳa yol açdı ḫalḳa
Menzil-i kāma ider her kişi vüsʿatle mürūr

17 Ḳaṣd idüp sünnetin icrāya Ḫalīlu'llāhuñ
Eyledüñ büt-gedeyi dest-zed-i ḍarb-ı küsūr

18 Ṣaġr-ı İslām ṣafādan mütebessim oldı
Sūrı bu ḥıṣn-ı celīlü'ş-şerefüñ eyledi sūr

19 Ziyy-i İslāma ne mümkin ide kāfir taḳlīd
Niçe ḳābil bu ki yeksān ola düzd ü manṣūr

20 Şuʿle-i mekrümetüñden mütemeyyiz oldı
Ḥamdü li'llāh ki hele mertebe-i ẓulmet ü nūr

21 Ḥükm-i şerʿ ile idüp künc-i ḫarābātı ḫarāb
Eyledüñ ebniye-i sāḥa-i zühdi maʿmūr

22 Virdiler geldigi yere yine bintü'l-ʿınebi
Tekde oldı nihān ṣanki şarāb-ı engūr

23 Sürḫī-i rūyı gidüp āb-ı ʿadāletle yine
Yüzi aġını ʿayān eyledi cām-ı billūr

24 Emr-i maʿrūf ḳılup münkeri nehy itmek içün
Ḳıl hemān himmetüñi ḫidmet-i şerʿa maḳṣūr

25 Şer^c-i zī-şānına cehd eyle Resūlu'llāhuñ
Ḥākimü'l-vaḳte budur ḥāṣılı kār-ı mebrūr

26 Umaram eyleyesin ḫidmet-i cumhūr-ı ^cibād
İdesin şer^c-i resūli ^camelüñde düstūr

27 Niyyetüñ oldı ^cayan çünki rıżā-yı Ḥaḳdur
Şübhe yoḳdur iki ^cālemde olursın me'cūr

28 Muḥsinüñ ecrini Ḥaḳ itmez iżā^cat ḥāşā
İder eż^cāfı ile baḫş-ı mükāfāt ü ücūr

29 Lāzım oldı hele bu ḫalḳa du^cā-yı ḫayruñ
Sāye-i nevbet-i ḥükmüñde cihān itdi ḥużūr

30 Sözlerüm midḥat-i ẕātuñda ḥaḳīḳatdür hep
Eyleme ḥaml-i rüsūm-ı şu^carā-yı memkūr

31 Serverā kendime şā^cir dimege ^cār iderem
Şi^cr ile şöhret olur ehl-i kemāle menfūr

32 Himmetüm midḥat-i peyġām-bere mevṣūf ḳılup
Vaṣf-ı aġyāra rıżā virmez iken ṭab^c-ı ġayūr

33 İḳtiżā itdi senüñ medḥüñi inşā itmek
Görüp evṣāf-ı pesen-dīdeñi ey ẕāt-ı vaḳūr

34 N'ola dil vaṣfuñı eylerse bu ḳadar elṭāfa
Tuḥfe ^carż itdi Süleymāna niçe şerm ile mūr

35 Böyle mi eyler idüm nüsḫa-i medḥüñ inşā
Olmasa ḳalbüm eger ḥüzn-i kederle pür-sūz

36 Naẓm-ı ezhār-ı ṣıfātuñda neler eyler idüm
Olmasa miḥnet ile şīşe-i ḫāṭır meksūr

37 Ḳalmadı leẕẕet-i dünyāya derūnumda maḥal
Telḫī-i ġuṣṣa vü endūh baña virdi fütūr

---

38 Ḥālüme şefḳat ü raḥminden olurdı ṣad çâk
Rūz u şeb nāle-i dil-dūzumı gūş itse ṣuḥūr

39 Ṭālib-i şehd-i merām olsam iki ʿālemde
Derd ü ġam hā'il olur baña misāl-i zenbūr

40 Ben Hümāyam dir iken evc-i meʿānīde bu gün
İtdi ebnā-yı zamān ḳadrümi ḳadr-ı ʿuṣfūr

41 Cūşiş-i seyl-i sirişküm o ḳadar kim gāhī
İdemez ceyş-i neẓāre ṭūl-i müjgānı ʿubūr

42 Gözde nem dilde elem sīnede dāġ-ı ekdār
Ḳalmadı bende muḥaṣṣal es̱er-i ẕevḳ u sürūr

43 Niçe iẓhār-ı terennüm ider ol bülbül kim
Āşiyānından anı bād-ı ḫazān eyleye dūr

44 Oldı Beytü'l-ḥazenüm güm-şüde-i nār-ı ḳażā
Murġ-ı dil ḳaldı feżā-yı çemeninden mehcūr

45 Güft ü gūdan ġarażum şekve degüldür ḥāşā
Rāżıyam her ne ki fermān ide Mevlā-yı Şekūr

46 Nüsḫa-i midḥat-i ẕātuñda bu taḳrīb ile ben
Ġarażı oldur ki idem maʿẕeret-i sehv ü ḳuṣūr

47 N'ola maʿẕūr ise efġānı dil-i maḥzūnuñ
ʿAyb olunmaz ne ḳadar nāle iderse rencūr

48 Yoġ iken ẕerrece nuṭḳ itmege ṭāḳat bende
Neşve-i medḥüñ ile geldi dil ü cāna ḥubūr

49 Şevḳ-i pīrāye-i vaṣfuñ beni küstāḫ itdi
Gerçi yoḳdur bu ḳadar ṭūl-ı kelāma destūr

50 Serverā ḥażretüñe ʿarż ideyüm aḥvālüm
Sözlerim ʿizz-i ḥużūruñda olursa maʿẕūr

51 Baña bir ehl-i mürüvvet eger olsaydı ẓahīr
Ṭabᶜ-ı pākümde göreydi neler eylerdi ẓuhūr

52 Baña bir luṭf u kerem ṣāḥibi ṣāḥib çıḳsa
Süḫanum eyler idi siḥr ü füsūnı meşhūr

53 İstese birbirini siḥr ü füsūn-ı iᶜcāz
Hep gelüp sāḥa-i ṭabᶜumda olurlar maḥṣūr

54 Beñzer ebrū-yı dil-ārāsına meh-pārelerüñ
Dil-firīb olmada ṭarḥ eyledigüm resm-i suṭūr

55 Ṣadef-i dilde olan her güher-i güftārum
Şāhid-i naẓma olur zīver-i aᶜnāḳ u naḥūr

56 Eylerem nes̱r-i dürer olsa kelāmum manẓūm
Naẓm-ı gevher iderem sözlerüm itsem mens̱ūr

57 Ḳalbümi feyż-i Ḫudā eyledi kenz-i maᶜnā
Ḥamdü li'llāh benem kenz-i ḫafīye gencūr

58 Ṣafvet-i cevher-i iḫlāṣum olurdı ẓāhir
Eyleseñ luṭf ile āyīne-i ṭabᶜum manẓūr

59 Fārsī vü ᶜArabīden ne ki emr eyler iseñ
Terceme ḫidmetine eyler idüm vażᶜ-ı cesūr

60 Gerçi bu daᶜvī-i küstāḫ degüldür ḥaddim
Söz hemān itmededür saᶜy ile ṣarf-ı maḳdūr

61 Başḳa ḥālet virür ehl-i dile ḥüsn-i raġbet
Cünbiş-i bād-ı vezān ile gelür cūşa buḫūr

62 ᶜĀşıḳa ᶜarż-ı niyâz itmege ruḫṣat yoġ idi
İtmese mest-i mey-i nâz anı çeşm-i maḫmûr

63 Emr-i lâzımdur ahâlî-i kemâle raġbet
Ne sebebden .... eyâ ṣadr-ı ṣudûr

(62b) Metinde eksik. Ş'de ise bu boşlukta " dirseñ" kelimesi vardır.

64 Kim bilürdi selefüñ menḳabet-i evṣāfın
Olmasa ṣafḥa-i erbab-ı süḫanda mesṭūr

65 Eyleyüp her birisi vaṣf-ı mülūk ü vüzerā
Ḫayr ile yād olunur müddet-i aᶜṣār u dühūr

66 İltifāt eyledi Bāḳīye Muḥammed Paşa
Ḳıldı te'līfin anuñ nāmına vażᶜ-ı memhūr

67 Olsa merd-i himemüñ ḥürmeti vefḳu'l-me'mūl
Olur ehl-i keremüñ ḫidmeti fevḳa'l-me'mūr

68 Bunca ās̱ār ne vech ile ẓuhūr eyler idi
Olmasa maẓhar-ı himmet ḳudemā-yı maġfūr

69 Ṣūretā bir iki manẓūme süḫandur ammā
Sebeb-i ḫayr-ı duᶜādur saña tā yevm-i nüşūr

70 Oḳunur maḥşere dek meclis-i ᶜirfān içre
Ẕāt-ı memdūḥa olur bāᶜis̱-i ẕikr-i menşūr

71 Seni medḥ eyleyen erbāb-ı süḫan lāyıḳdur
Olsa meydān-ı meᶜānīde mübāhī vü faḫūr

72 Var mı inṣāf idelüm sencileyin bir memdūḥ
Ki ola şevket-i ḥükmi sebeb-i defᶜ-i fücūr

73 Dâd-gârâ umaram sāye-i luṭfuñda olur
Dünyede ḫāṭır-ı meksūrum olursa mecbūr

74 Umaram kim ola sīr-āb-ı zülāl-ı keremüñ
Ḳalmaya teşne zamānuñda bu ḳalb-i maḥrūr

75 Dest-gīr ol beni ser-pençe-i ġamdan ḳurtar
Ḳalmışam künc-i ġumūm içre żaᶜīf ü maᶜẕūr

76 İstemez ḫāṣṣa-i tedbīrini Calinusuñ
Merhem-i himmete muḥtāc bu zaḫm-ı nāsūr

77 Umaram Māniᶜ ü Muᶜṭī olan ol Rabb-ı Kerīm
Eyleye ḫāṭır-ı maḥzūnumı şād ü mesrūr

78 Umaram kim mütebeddil ola şādīye bu ġam
Ṣubḥ-ı maḳṣūda ḳarīn ola bu şām-ı deycūr

79 Ne ḳadar sehv ü ḳuṣūrum var ise ᶜafv eyle
Ḳomadı bende bu ālāyiş-i ġam ᶜaḳl ü şuᶜūr

80 Besdür ey ṭabᶜ-ı N a h ī f ī idelim ḫatm-i süḫan
Çünki taṭvīl-i kelām itmede vardur maḥẕūr

81 Bir duᶜā ḳıl ki diyüp ṣıdḳ ile her dem āmīn
Ṭaleb-i ḥüsn-i ḳabul ide ināŝ ile ẕükūr

82 Tā ki zerrīn ḳalem-i tār-ı şuᶜāᶜ-ı ḫūrşīd
Ola ṭuġrā-keş-i ser-ṣafḥa-i aᶜvām ü şühūr

83 Cümle tedbīrüñi taḳdīre muvāfıḳ ḳılsun
Mālikü'l-mülk-i ḥaḳīḳī olan ol Rabb-ı Ġafūr

84 Ḥaḳ Teᶜālā ḳılup aḥbābuñı şād ü ḫurrem
Düşmen-i devletüñi eyleye ḫūr u maḳhūr

85 Ṣadr-ı iclāl-i saᶜādetde vücūduñ mevlā
Eylesün vāsıṭa-i ḥall-i umūr-ı cumhūr

P/199a

XXVIII

DER-SİTĀYİŞ-İ ḤAŻRET-İ İSMĀ°ĪL AĞA AĞA-YI YEÑİ-ÇERİYĀN-I DER-GĀH-I °ĀLĪ

Mefā°īlün Mefā°īlün Mefā°īlün Mefā°īlün

1 Ben ol mestāne-i °ışḳam ki ḫūn-ı dil şarābumdur
Bu bezme neşve-i ġam sāḳī-i āteş-niḳābumdur

2 N'ola her bir nigehde şevḳ ile feyż iktisāb itsem
Benüm endīşe-i ruḫsār-ı dil-ber āfitābumdur

3 Şeh-i şevḳ-ihtişāmam tevsen-i ṭab°a süvār oldum
Tenümde resm-i dāġum ṣūret-i naḳş-ı rikābumdur

4 Yanup nār-ı ġam-ı °ışḳunla geldim bezm-i devrāna
Dil-i sūzānum ol meclisde ey āfet kebābumdur

5 N'ola evżā°-ı ser-mestī idüp ifşā-yı rāz itsem
Bu bezm-i dil-güşāda la°l-i dil-ber gül-şarābumdur

6 Seyāḥat-pīşe-i vādī-i kūy-ı dil-rübāyam ben
Benüm seng-i maḥabbet dünyede bālīn-i ḫᵛābumdur

7 Yazar mı defter-i iḥsānına ben bī-nevāsın hīç
Beni maḥsūb-ı luṭf-ı yār iden kendü ḥisābumdur

8 O baḥr-ı lücce-dāram rūzgār-ı °ışḳ ile gūyā
Ten-i zārumda her bir dāġlar yer yer ḥabābumdur

9 O bārān-ı füyūżāt-ı me°ānīyem ki °ālemde
Benüm dūd-ı siyāh-ı āh-ı ḫūn-pāşum seḥābumdur

10 Dil āteş gerd-i ġam ḫāküm hevā āhum yaşum zehr-āb
°Anāṣır var ise dünyāda terkīb-i °aẕābumdur

11 Beni āzürde-ḫāṭır eylemişdür ṭa°na-i aġyār
O bīmār-ı ġamam ḫāk-i meẕellet cāme-ḫᵛābumdur

12 Gönül mahzūn iken mesrūr ü şādān eyleyen böyle
Cihān bezminde bir kān-ı kerem ᶜālī-cenābumdur

13 Cenāb-ı ẕāt-ı ḫāver-rütbe İsmāᶜīl Aġa ol kim
Der-i ᶜizzet-medārı der-geh-i devlet-me'ābumdur

14 Ol aġa-yı mükerrem kim nigāh-ı şefḳat-ālūdı
Şifā-baḫşende-i derd-i dil-i pür-ıżṭırābumdur

15 O ḫurşīd-i refīᶜü'ş-şān ü rifᶜat-ilticādur kim
Anuñ evṣāf-ı ḫāṣü'l-ḫāṣı cām-ı teşne-ṭābumdur

16 ᶜAceb mi bu dil-i ẓulmet-nişīnüm şuᶜle-dār olsa
Şuᶜāᶜ-ı şemᶜa-i bezmi ki reşk-i māh-tābumdur

17 N'ola reşk-āver olsa Zü'l-feḳār-ı Ḥaydar-ı Kerrār
O tīġ-i ḫūn-feşānı ġamze-i ḥāżır-cevābumdur

18 Yegāne naᶜra-i dil-sūzı eyler çarḫı lerzende
Dilā ẓann itme kim ol nāle-i tār-ı rebābumdur

19 Ḫudā ol ẕāt-ı pāke bir ṣalābet eylemiş iḥsān
Ki raḫşende cemāl-i behceti feyż-iktisābumdur

20 Süvār oldukça ol raḫş-ı ṣabā-reftārına gūyā
Çıḳar tā rütbe-i gerdūna āh-ı pür-şitābumdur

21 N'ola ḫışm ile ġarḳ-ı mevce-i ḳahr itse aᶜdāyı
Elinde tīġ-ı zerrīn kārı zār-ı şuᶜle-tābumdur

22 N'ola dil-şād isem ümmīd-i būs-ı ḫāk-i pāy ile
Ġubār-ı der-gehi tā feyż-baḫşā-yı türābumdur

23 Sürūr-ālūdeyem ben sāye-i luṭfında ammā kim
Beni maḥzūn iden bu fikret-i pür-pīç ü tābumdur

24 Ne mümkin ḳābil-i tekmīl ola evṣāf-ı ᶜulyāsı
O deryādan bu güftārum hemān bir ḳaṭre ābumdur

25 Şerefdür ḥāṣılı ẕāt-ı şerīfi ṣadr-ı iclāle
Vücūd-ı pāki neyyir-baḫş-ı mihr-i feyż-yābumdur

26 Cenāb-ı mihr ü meh-ḳadrā meded-kārā ḫudāvendā
Senüñ der-gāh-ı luṭfuñ cāna ḳaṣr-ı nüh-ḳıbābumdur

27 Ḥużūr-ı ᶜizzete rū-māl iderdüm ṣubḥ-dem ammā
Ne çāre bende bu şerm ü ḥayā rengīn niḳābumdur

28 Yıḳılmam zaḫm-ı seng-i ṭaᶜna-i aġyār-ı bed-ḫūdan
Nigāhuñ tā ᶜimāret-kārī-i dâr-ı ḫarâbumdur

29 Degüldür dürr ü mercān ḫāk-pāy-ı ᶜizzetüñde hep
S̱üreyyā-rīz-i çeşm-i ḥasret ü eşk-i ḫun-ābumdur

30 Dil ü cān ārzū-yı būs-ı dāmānuñ ider her dem
Ḥużūra varmaġa māniᶜ olan ancaḳ ḥicābumdur

31 Yeter devlet dil-i bīmāra rū-mālī-i der-gāhuñ
Saᶜādet baña ancaḳ ol maḳāma intisābumdur

32 Ṣafā-yı intisābuñla vaṭandur baña bu ġurbet
Ki mesken nisbet-i luṭfuñla cāy-ı istinābumdur

33 N a ḥ ī f ī bendeñem ḫidmet-güẕār-ı ḫāk-pāyam ben
S̱enā-kāruñ duᶜā-gūyuñ bu ṭabᶜ-ı müsteṭābumdur

34 Ḫudavendā bu ᶜöẕrüm dest-i luṭfuñla ḳabūl eyle
Perīşān sözlerim fi'l-cümle mānend-i serābumdur

35 Degüldür ᶜaks-i müjgānum o levḥ-i reh-güẕāruñda
Süṭūr-ı vaṣfuñı taḥrīre kilk-i müşk-nābumdur

36 Ser-i daᶜvāta taḥrīr itdim istidᶜā-yı me'mūluñ
Çü elvāḥ-ı dil ü cān defter-i ḫayr ü s̱evābumdur

37 Vücūduñ āfet-i ᶜālemden olsun dā'imā maḥfūẓ
Felekler tā ki ser-gerdān-ı ṭarz-ı inḳılābumdur

38 Ferāmūş eylemem her ḥāl ile ṣubḥ u mesā tā kim
Duᶜā-yı devletüñ evrād-ı elfāẓ-ı intiḫābumdur

39 Neye ḳādir ola benden duᶜādan ġayrı sulṭānum
Der-i der-gāhuña tuḥfem ḳuṣūr-ı bī-ḥisābumdur

40 Ümīdüm bu ḥużūr-ı Ḥaḳda istidᶜām ola maḳbūl
S̱enā-yı ḥüsn-i aḫlāḳuñ duᶜā-yı müstecābumdur

41 Ḫudā ẕāt-ı şerīfüñ ḥıfẓ ide her dem ḫaṭālardan
Senüñ kim ẕāt-ı pāküñ bāᶜis̱-i şevḳ-ı ḫiṭābumdur

42 Cihān durdukça var ol ey mekārim-pīşe-i devrān
Senüñ medḥ-i şerīfüñ zīver-i levḥ-i kitābumdur

43 Daḫı düşmenlerüñ maḳhūr olup aḥbābuñ olsun şād
Recā-yı ser-firāzī tā ki efkār-ı ṣavābumdur

P/202b

2. TARİHLER

I

TĀRĪH-İ CÜLŪS-I SAᶜĀDET-ME'NŪS SULṬĀNÜ'L-BERREYNİ VE'L-BAḤREYN ḪĀDİMÜ'L-ḤARAMEYNİ'Ş-ŞERĪFEYN ES-SULṬĀN SÜLEYMĀN BİN İBRĀHĪM ḪĀN EDĀME'LLĀHÜ TEᶜĀLĀ İCLĀLE SALṬANATİHĪ İLĀ İNKİRĀẒİ'D-DEVRĀN YĀ MUᶜĪN Ü YĀ MÜSTEᶜĀN

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Teᶜālā'llāh zihī ferḫunde peyġām-ı neşāṭ-efzā
Ki ḳıldı şād ü ḫurrem sākinān-ı çār erkānı

2 Yine fażl-ı Ḫudā şād eyledi sükkān-ı āfāḳı
Yine luṭf-ı ilāhī rūşen itdi çeşm-i devrānı

3 Cülūs itdi yine bir pādişāh-ı salṭanat-pīrā
Olup zīnet-fezā-yı taḫt-gāh-ı mülk-i ᶜOsmānī

4 Cihān bir tāze cān buldı yine feyż-i ilāhīden
Ġuluvvī şādumānī ḳıldı memlū' cümle sükkānı

5 Yed-i tevfīḳ-i Ḥaḳ iclās idince taḫt-ı iclāle
Hezārān ᶜizz ü şevketle o sulṭanü'bni sulṭānı

6 Ḳudūmiyle cihānda sū-be-sū sūr-ı sürūr oldı
Pür itdi bu beşāret günbed-i gerdūn-ı gerdānı

7 Vücūd-ı pākin itdi sāye-baḫş-ı cümle-i ᶜālem
İdüp ẕāt-ı şerīfin zīver-i ṣadr-ı cihān-bānī

8 Cenāb-ı Ḥażret-i Sulṭān Süleymānü'bni İbrāhīm
Şeh-i devrān Süleymān-ı zamān İskender-i s̱ānī

9 Ne şeh şevḳ-ı ḳudūm-ı rifᶜat-i şevket-rüsūmından
Pür itdi ᶜālemi ṣıyt-ı mübārek-bād-ı rūḥānī

10 Ne şeh kim ḫāme-i maᶜnā yazarken nāme-i vaṣfı
Revādur ger sürūş-ı ġayb olursa maḥmedet-ḫᵛānı

11 Ne şeh taᶜbīr-i mażmūn-ı meserret-baḫş-ı evṣāfı
Ḳarīn-i siḥr ü iᶜcāz itdi her ṭabᶜ-ı süḫan-dānı

12 Ne şeh cevlāna gelse gāhī raḫş-ı bād-peymāsı
İder lerzende ḫāk içre dil-i Sām ü Nerīmānı

13 Sileḥ-dārı olup Mirrīḫ-i gerdūn tīġ-i nuṣretle
Revādur olsa Keyvān-ı felek serheng-i dīvānı

14 Ser ü cān-ı ʿadū-yı dīni ḳılsun nuṣret-i Bārī
Nişān-ı tīr-i ḳahrı ṭuʿme-i şemşīr-i bürrānı

15 Mübārek eylesün mevlā ḳudūm-ı şevket-efrūzın
Maṣūn itsün dem-ā-dem sāyesinde müstemendānı

16 Otaġ-ı . şevketi ser-bürde-i eflāk olup yā Rab
Ola şems-i dıraḫşān şemse-i zer-tār-ı eyvānı

17 Ne yaña ʿazm iderse fetḥ ü nuṣret reh-nümā olsun
Olup ʿavn ü ẓafer rāyet-keş-i enṣār u aʿvānı

18 Olup ṭuġrā-yı ḥükmi zīver-i menşūr-ı yektāyī
Ola şāhān-ı ʿālem bende-i nā-çīz-i fermānı

19 Ser-ā-pā ser-keşān-ı mülk-i ʿālem pāy-ı taḫtında
Olup maḥkūm-ı emri eylesünler vażʿ-ı pīşānī

20 Dem-ā-dem müstedām-ı ʿömr ola ṣadr-ı saʿādetde
Ola ḥıfẓ-ı Ḫudāda ẕāt-ı ʿālī-ḳadr ü ẕī-şānı

21 Olup re'y-i münīri maẓhar-ı tevfīḳ-i Ḥaḳ dā'im
Ola luṭf-ı ilāhī her umūrında nigeh-bānı

22 Vücūdın bāʿis̱-i emn ü emān itsün cihān üzre
Dem-ā-dem reh-ber olsun baḥr ü berde ḥıfẓ-ı Sübḥānī

23 Olup luṭfıyla şādān dāʿiyān-ı devleti her dem
Ola ehl-i raʿiyyet maẓhar-ı elṭāf ü iḥsānı

24 Cihān hep müjde-gūyān merḥabā-sāz-ı meserretdür
Zihī iḥsān-ı Yezdānī zihī elṭāf-ı Rabbānī

25 N a ḥ ī f ī ḳudsiyān-ı mülk-i maʿnā didiler tārīḫ
عمرایله یا رب عدل ایله سلطان سلیمان
(1099)

P/188a

II

TĀRĪḪ-İ CÜLŪS-I HÜMĀYŪN-I SULṬĀN MUṢṬAFĀ ḪĀN ᶜALEYHİ'R-RAḤMETÜ VE'L-ĠUFRĀN (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Bir seḥer kim ṭās-ı zerrīn ile peyk-i āfitāb
Devr iderdi cilve-gāh-ı ḳubbe-i nüh çenberi

2 Eyleyüp bād-ı ṣabā her cānibe ᶜarż-ı şitāb
Merḥabā-sāz-ı beşāret eyler idi dilleri

3 Dir idi ḫalḳa lisān-ı ḥāl ile tebşīr idüp
Kim duᶜālar oldı hep feyż-i icābet maẓharı

4 Taḫt-ı iclāle cülūs itdi şeh-i gerdūn-cenāb
Mülk-i İslâmun açıldı ṭāliᶜ-i saᶜd-aḫteri

5 Pāy-gāh-ı taḫt-ı vālā baḫtına rū-māl içün
Oldı dāmen-būs-ı bīᶜat şevḳ ile ins ü perī

6 Yaᶜnī Sulṭān Muṣṭafā ibni Muḥammed Ḫān içün
Cānib-i Ḥaḳdan virildi şevket-i İskenderī

7 Olsa lāyıḳdur o sulṭān-ı Sikender-ṣavletün
Ẕāt-ı pāki zümre-i ᶜOsmāniyānun mefḫarı

8 Ṭabᶜ-ı pākinden ider der-yūze ᶜayn-ı āfitāb
Ṣāfdur tā öyle mir'āt-ı leṭāfet-güsteri

9 Bu peyām-ı dil-güşādan itdiler sūr-ı sürūr
Sākinān-ı sāḥa-i arżun kibār u kih-teri

(*) : Tārīḫ-i cülūs-ı hümāyūn u beşāret-i saᶜādet-maḳrūn berāy-ı şāh-ı civān-baḫt ve şehen-şāh-ı āsümān-taḫt Sulṭān Muṣṭafā bin Muḥammed Ḫān Ġāzī medde'llāhu teᶜālā re'fetehū ᶜalā müfāriḳı'l-ᶜālemīn ve şeyyede esāse devletihī ilā yevmi'd-dīn Y M ve şeyyede esāse devletihī: - M şāh: pâdişâh P re'fetehū: ẓılâle re'fetihî P
(1b) ḳubbe-i: gerdiş-i P
(4b) İslâmun: İslâma M Y
(6a) ibn: bin E M Y

10 Tehniyetler eyleyüp şevḳ-ı cülūsından ider
Cūylar ḥaytāne ᶜarż-ı şerbet-i nīlūferi

11 Ḳanda ᶜazm eylerse ol şāhenşeh-i encüm-sipāh
Dilerem Ḥaḳdan ola Ḫıżr-ı hidāyet reh-beri

12 Eyleye memlūk-i der-gāhı mülūk-ı ᶜālemi
Eyleyüp meslūk şerᶜ-i ḥażret-i peyġām-beri

13 Ḫāme-i luṭfıyla tīġ-i ḳahrı olsun kār-ger
Temşiyetde emr-i maᶜrūf ile nehy-i münkeri

14 Tīġı olsun ḥaşre dek âvīze-i ᶜarş-ı berīn
Eylesün aᶜdā-yı bed-kārā ġazā-yı ekberi

15 Zevraḳ-ı rezm ü semend-i ᶜazm ile tesḫīr idüp
ᶜArṣa-i āsāyiş ü emn eylesün baḥr ü beri

16 Rāyet-i iḳbālini mevlā muẓaffer eyleyüp
Sū-be-sū olsun ḳarīn-i fetḥ ü nuṣret ᶜaskeri

17 Eyleyüp āyīne-i ṭabᶜın mücellā rūz u şeb
Ḫāṭırın gerd-i kederden eylesün Bārī berī

18 Her umūrın eyleyüp teshīl ᶜavn-i Kirdigār
Luṭf u tevfīḳ-ı ilāhī ola yār ü yāveri

19 Ey N a ḥ ī f ī şevḳ ile ol dem didüm tārīḫ içün
اولدی سلطان مصطفی زیب مقام سروری
(1106)

E/28b M/10a P/188b Y/38b

(14a) berīn: güzīn M (15) E de yok ile:-Y M ᶜarṣa:ᶜazm M Y
(17a) āyīne-i: āyine - E

111

TĀRĪḪ-I CULŪS-I HUMĀYŪN BEŞĀRET-İ SAᶜĀDET-MAḲRŪN BERĀY-I PĀDİŞĀH-I CÜVĀN-BAḪT ŞEHENŞĀ-H-I ĀSUMĀN-TAḪT SULṬĀN AḤMED BİN MUḤAMMED ḪĀN ĠĀZĪ MEDDE'LLĀHÜ ẒILĀLE RE'FETEHÜ ᶜALĀ MÜFĀRİ-ḲI'L-ᶜĀLEMĪN VE ŞEYYEDE ESĀSE DEVLETİHĪ İLĀ YEVMİ'D-DĪN

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Verā-yı perde-i taḳdīrden geldi ẓuhūr itdi
Cihānda bir ᶜaceb emr-i ᶜaẓīm oldı yine ḥādiṡ

2 Niẓām-ı ᶜāleme ṭārī olan evżāᶜ-ı gün-ā-gün
ᶜUḳūl-i zumre-i elbāb ile olmuş idi ābiṡ

3 Bi-ḥamdi'llāh zamāne tevbe-kār-ı iᶜtiẕār oldı
Egerçi olmuş idi bir iki gün ᶜahdine nākiṡ

4 Şeh-i mesᶜūd-kevkeb yaᶜnī Sulṭān Aḥmedüñ oldı
Cülūsı şādī-i dehre ṣafā-yı ᶜāleme bāᶜiṡ

5 Niçe şād olmasunlar böyle şāh-ı bī-ᶜadīl olmaz
Ümīd oldur yemīn itsem bu ḳavle olmazam ḥāniṡ

6 Ebü'l-fetḥ ü Süleymān ü Selīm ü Ḫān Murāda hem
Şecāᶜatde kerāmetde mehābetde budur vāriṡ

7 Vücūdı maṭlaᶜ-ı işrāḳ-ı nūr-ı ḥikmet olmuşdur
Felāṭūn-veş olup ḫumm-ı ḫafāda pençe yıl lāyiṡ

8 Ḫaṭālardan Ḫudā ẕāt-ı şerīfin eyleye maḥfūẓ
Tamām olmaz olursam raḥmetinden rūz u şeb bāḥiṡ

9 Naḥīfī salṭanat taḫtın şeref-yāb itdigi demde
جلوسنه اوشاهك اولدى تاريخ احدالثالث (1115)

P/189a

IV

TÂRÎḪ-İ CÜLÛS-I HÜMÂYÛN ḤAŻRET-İ SULṬÂN MAḤMÛD ḪÂN(*)

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Ḥamd ü şükr olsun o mevlâ-yı ᶜaẓîmü'ş-şâna
Ki odur ḥaḳḳ ile ser-cümle ᶜibâda maᶜbûd

2 Vâri<u>s</u> ü dâ'im ü Bâḳî eḥad-ı bî-endâd
Mâlikü'l-mülk ü Ṣamed Ḳâdir ü Ḳayyûm ü Vedûd

3 Eyledi ᶜâlemi bir pâdişeh ile mesrûr
İsm-i Maḥmûdı gibi vaṣf-ı cemîli mevdûd

4 Ṭûl-ı ᶜömr ile muᶜammer idüp ol pâdişehi
Baḫt ü iḳbâlini Allâh ide dâ'im mesᶜûd

5 Ḥarekât ü sekenâtı ola ber-vefḳ-ı rıżâ
Her umûrında muᶜîni ola Rabb-i Mescûd

6 Feyż-i Ḥaḳ ḳalbin ide mevrid-i ṣıdḳ-ı ilhâm
ᶜAyn-i ᶜibretle ola muttaṣıf-ı keşf ü şühûd

7 Tâbiᶜ-i sünnet olup bidᶜat ola menfûrı
Eyleye şerᶜ-i Muḥammed ile i<u>s</u>bât-ı vücûd

8 Ehl-i sünnet ola devrinde ᶜazîz ü maḳbûl
Ehl-i bidᶜat ola ᶜahdinde <u>z</u>elîl ü merdûd

9 Ḥaḳ rıżâsında ola saᶜy-i cemîli meşkûr
Ḥükm-i şerᶜ-i nebevîde ide be<u>z</u>l-i mechûd

10 Bir duᶜâdur bu ki bî-reyb ü riyâ ḫalḳ-ı cihân
Ṭaleb-i ḥüsn-i ḳabûl ile ola vaḳf-ı sücûd

(*) : târîḫ-i cülûs-ı hümâyûn-ı saᶜâdet-merhûn berây-ı salṭanat-ı pür-meymenet Sulṭân-ı İslâm ibnü's-sulṭân Sulṭân Maḥmûd Ḫân ibnü Sulṭân Muṣṭafâ Ḫân ibnü's-sulṭân Meḥmed el-Ġâzî ibnü's-sulṭân İbrâhîm Ḫân eyyede'llâhü teᶜâlâ bi-fażlihi'l-ᶜaẓîm ve eyyede salṭanatehû bi-sırr-ı iḫvânihim Y M P İslâm: dîn P
ibnü's-sultân:- P iḫvânihim: [illegible] P
(6b) keşf ü: keşf M P Y (7a) ola: ile M

11 Sāye-i salṭanatında ola āsūde ᶜibād
Ẓulm ü āşūb u fiten ola ᶜadīm ü nā-būd

12 Emr ü nehyinde nüfūẕ eyleye iḥsān Allāh
Tīġ-ı ḳahrı ile maᶜdūm ola aᶜdā-yı ᶜanūd

13 Şeş cihetden ola iḳbāline żamm-ı tevfīḳ
Nuṣret ü ᶜizzet ü iḳbāl ü şeref rifᶜat ü cūd

14 Leşkeri her dem olup fetḥ ü ẓaferle hem-rāh
Kevkebi dā'im ola evc-i şerefde meşhūd

15 Rāyet ü leşkerine ḥırz ola dā'im Ḥaḳdan
Āyet-i fetḥ ü ẓafer naṣr-ı ᶜazīz-i mevᶜūd

16 Ḫuṭbesi minber-i İslāmı pür itsün her sū
Sikkesi peyker-i sīm ü zeri ḳılsun bihbūd

17 Bir duᶜā eyleyelim diye melā'ik āmīn
Çünki ol şāh-ı cihān-gīre duᶜādur maḳṣūd

18 Ẓıll-ı ᶜadlinde reᶜāyā olalar āsūde
Ṭuruḳ-ı ẓulm ü fiten ola ser-ā-ser mesdūd

19 Zühre-i düşmeni çāk ide hirās-ı ḳahrı
Ser-keşān eyleyeler der-gehine vażᶜ-ı ḫudūd

20 Tīġ-i ḳahrından olup ser-be-girībān-ı emān
Ḫavf ile ehl-i ḫilāf eyleye tecdīd-i ᶜuhūd

21 Ḫayr-ḫᵛāhānı olup ᶜizzet ü rifᶜatde müdām
Olsa bed-ḫᵛāhları ḫūr u ḥaḳīr ü maṭrūd

22 Çarḫa hem-sāye ola ḳaṣr-ı bülend-ı ḳadri
Ḫayme-i mülki ola beste-i evtād-ı ḫulūd

23 Ey N a ḥ ī f ī bu duᶜā oldı cülūsa tārīḫ
اوله ممدوح خدا عدل ایله سلطان محمود
(1143)

E/32a M/10b P/189a Y/39b

(11b) āşūb u: āşūb - M (16b) peyker-i: peyker ü M - P
ḳılsun: - P

V

TĀRĪḪ-İ TEHNİYET-İ ṢADĀRET-İ ᶜUẒMĀ BERĀY-I ḤAKĪM-BAŞI-ZĀDE ᶜALĪ PAŞA VEFEḲAHÜ'LLĀHÜ TEᶜĀLĀ

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Şeh-i İslām ü sulṭān-ı cihān-gīr-i felek-rifᶜat
Ki olmışdur vücūd-ı pāki ism ü vaṣf ile Maḥmūd

2 Niẓām-ı devlete re'y-i rezīni eyleyüp himmet
Vezīr-i ḫayra tevfīḳ ilticāsın eyledi maḳṣūd

3 Muvaffaḳ oldı bir böyle vezīr-i kāmilü'ẕ-ẕāta
Ġıdā-yı bī-zevāl itsün umūr-ı ḫayr ile mesᶜūd

4 Olup hem-vāre ber-vefḳ-ı rıżā ādāb ü eṭvārı
Şehenşāh-ı cihāna ola dā'im ḫidmeti bihbūd

5 Ümīd oldur bu ẕātuñ ḥüsn-i tedbīrinde mużmerdür
Ḫudāvend-i Ṣamedden fetḥ-i ġaybī nuṣret-i mevᶜūd

6 Necābetde seḫāvetde şecāᶜatda diyānetde
Budur ẓannum ki mānendi ya nādir ola ya nā-būd

7 Ṣafā-yı bāl ile ḫallāḳ-ı ᶜālem eyleyüp mecbūl
Ḫıṣāl-i ḫayr ü evṣāf-ı ḥamīde anda hep mevcūd

8 Ṣalāḥ-ı ḥāl ü ḥüsn-i iᶜtiḳād ile mü'eyyeddür
Benüm ẓannum budur esrār-ı bāṭın Ḫāliḳa meşhūd

9 Degüldür şāᶜirāne sözlerüm ᶜayn-ı ḥaḳīḳatdür
Ḥalāl itmem kim eylerse beni ol zümreden maᶜdūd

10 Duᶜāmuz böyledür mevlā idüp s̱ābit maḳāmında
Hemīşe eyleye iḳbāl ü ᶜömr ü ᶜizzetin memdūd

11 N a ḥ ī f ī bī-riyā oldı lisān-ı ṣıdḳ ile tārīḫ
علی پاشا قولی حق ایله عالی ایلسون معبود (1144)

Ş/286a

VI

TÂRÎH BERÂY-I DÂMÂD-I ŞEHR-YÂRÎ-ŞÜDEN-İ SİLÂH-DÂR ᶜALÎ PAŞA-YI ŞEHÎD(*)

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Şeh-i İslâm Sulṭân Aḥmedü'bni Ḫân Muḥammed kim
Ḫudâ memdûḥ u maḥmûd eylemiş ẕât-ı cihân-dârın

2 O sulṭânü'bni sulṭân kim anuñ mir'ât-ı luṭfında
Görür ehl-i baṣîret şâhid-i maḳṣûd-ı dîdârın

3 O sulṭân-ı cihân kim sâkinân-ı ᶜâlem-i bâlâ
Tamâm eyler duᶜâ-yı devletiyle vird-i esḥârın

4 O sulṭân-ı müsellem ol şeh-i ferḫunde-kevkeb kim
Zamân-ı devletinde Çarḫ-ı dûn terk itdi ıṣrârın

5 Mübeddel itdi ḥüsn-i ḫulḳ feyż-i iᶜtidâlinden
Zamâne ṭavr-ı nâ-maṭbûᶜ u vażᶜ-ı nâ-be-hencârın

6 Ne sulṭân-ı müsellem istese sulṭân-ı Mıṣr eyler
Der-i luṭfında ednâ bir ġulâm-ı ẕerre-miḳdârın

7 Olur şâyeste-i ḥüsn-i naẓar der-gâh-ı luṭfında
İden ṣıdḳ u ḫulûṣ-ı niyyete vâbeste enẓârın

8 Silâḥ-dâr-ı cemîlin eyleyüp manẓûr-ı iḥsânı
Hümâyân eyledi ḥaḳḳında ikrâm-ı sezâ-vârın

9 Silâḥ-dâr-ı cemîl ammâ ki ᶜilm ü fażl ile mevṣûf
Ḫudâ merhûn-ı âdâb eylemiş aḫlâḳ u kirdârın

10 Sütûde-menḳabet sâmî-ṣıfat pâkîze-meşreb kim
İder eṣḥâb-ı maᶜnâ dâ'imâ ḫayr ile eẕkârın

(*): şehîd: - M Y Berây-ı târîḫ-i Silâḥ-dâr ᶜAli Paşa dâmâd-ı şehr-i yârî olduḳları P

(7a) olur: ulu Y (b) ṣıdḳ u: ṣıdḳ M Y

11 Semiyy-i bāb-ı ᶜilm ol maẓhar-ı faẓl u maᶜārif kim
Rıżā-yı Ḥaḳḳa taḫṣiṣ eylemiş eẕkār u efkārın

12 ᶜAliyyü'l-ism ü ᶜālī-ḳadr ü vālā-rütbe kim mevlā
Müheẕẕeb itmiş aḫlāḳın mü'eddeb itmiş eṭvārın

13 O sulṭān-ı mükerrem ḳıldı teşrif-i ṣahāretle
Ser-efrāz-ı cihān ol bende-i pākīze-āsārın

14 Nigāh-ı iltifāta maẓhar itdi kendi luṭfından
Ḳarīn-i feyż-i istiḥsān idüp eṭvâr-ı hem-vârın

15 Şehenşāh-ı cihānuñ naẓre-i iksīr-i te'ẕiri
Mużāᶜaf itdi ḳadr-i cevher-i ẕāt-ı nikū-kārın

16 Muvāfıḳ eyleyüp taḳdīre tedbīr-i şehenşāhı
Rehīn-i ḥüsn-i tevfīḳ itdi Bārī re'y-i muḫtārın

17 Görünce cevher-i ẕātın aña ᶜıḳdü'ş-şeref ḳıldı
İdüp manẓūme-i silk-i ṣahāret dürr-i şeh-vārın

18 Ne dürr-i şāh-vār-ı salṭanat kim eylemiş Bārī
Mekīn-i ṣulb-i sulṭān-ı cihān aṣl-ı güher-bārın

19 Olup pīrāye-i ᶜiṣmet-sarāy-ı devlet ü iḳbāl
Füzūn itsün Ḫudāvend-i Kerīm eyyām-ı iᶜmārın

20 Nemâ-yâb eyleyüp gül-zār-ı ṣulb-ı şāh-ı devrānı
İlāhī dem-be-dem ber-sebz ü reyyān eyle ezhārın

21 N a ḥ ī f ī ben iderken mülhem-i ġaybīden istiḫbār
İdüp endīşe naḳş-ı ṣafḥa-i taḳdīrün esrārın

22 İki şāhid gelüp tebşīr-güne söyledi tārīḫ
شه دهر ایلدی دامادیمن ایله سلحدارن
(1130)

E/29b M/11a P/192a Y/40a

(12a) ism ü: ism E mevlâ: - M Y

(13a) ṣahâret: ṭahâret M Y

(14b) eṭvâr-ı hem-vârın: hem-vâr-ı eṭvârın M Y

(17b) ṣahâret: ṭahâret M Y

(20a) nemâ-yâb: nümâyân E M Y (b) ber: ser E M Y

(21a) istiḫbâr: istifsâr M

(22a) şâhid: mübşir E

VII
TĀRĪḪ BERĀY-I LİḤYE

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

1 ʿOs̱mān Aġa ol maẓhar-ı aḫlāḳ-ı ḥamīde
İtdi sünen-i Aḥmed-i Muḫtāra tevessül

2 Zīb-āver olup ḥilyesine liḥye-i zībā
Bir sünbüle döndi ki ola zīb-i ṣaf-ı gül

3 Pür-nūr ide Ḥaḳ şeyb-i kemāl ile vücūdın
Hem-vāre saʿādet bula bī-ḳayd-ı taʿallül

4 Sulṭān-ı rüsül ḥürmetine ḥażret-i mevlā
Ẕātın ḳıla pīrāye-i eṣḥāb-ı te'emmül

5 Hem-nāmı olan cāmiʿ-i Ḳur'ān-ı Şerīfe
Gül-zār-ı feżāyilde anı eyleye bülbül

6 Keşf ola aña ʿilm-i ledün sırr-ı ḥaḳīḳat
Ol deñli ide maʿrifet-i Ḥaḳḳa tevaġġul

7 Aḥbābı olup ʿizzet ü rifʿatle ser-efrāz
Ser-cümle ʿadūsı ola mevḳūf-ı teẕellül

8 Ben olmış iken ḫāme-i şevḳ ile dem-ā-dem
Ser-ṣafḥa-i maʿnīde raḳam-sāz-ı taḫayyül

9 Ol ḫaṭṭ-ı dil-ārāya N a h ī f ī didi tārīḫ
ارایش حسن ذکر اولدی گله سنبل (1102)

P/198b

VIII

TĀRĪḪ BERĀY-I VEFĀT-I ḪURREM EFENDİ

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Ey N a ḥ ī f ī bu dār-ı fānīde
Olma ġafletle dāmen-ālūde

2 Her gelen bu pel-i fenāya olur
Zīr-i pāy-ı ecelde fersūde

3 Ḥācı Ḫurrem Efendi ol fāżıl
İtdi rāh-ı beḳāyı peymūde

4 Ṣadef-i gevher-i maᶜārif idi
Oldı ḫāk-i fenāda güm-būde

5 Eylemişdi o maᶜrifet kānı
İktisāb-ı ḫıṣāl-ı maḥmūde

6 ارجعی emrine teveccüh idüp
Cān ile gitdi ṣavb-ı maḳṣūda

7 Söyledüm sāl-i fevtine tārīḫ
اولدی خرم افندی آسوده (1112)

E/33b M/16a Y/38a

IX

TĀRĪḪ BERĀY-I VEFĀT-I GÜLCİ-BAŞI-ZĀDE

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 İtdi terk-i ḫār-zār-ı ᶜālem-i mevt ü fenā
Gülci-başı-zāde oldı ᶜāzim-i dārü's-selām

2 Rūḥını ṣād ide dā'im raḥmet ü ġufrān ile
Ḫālik-ı mevt ü ḥayāt olan Ḫudāvend-i enām

3 Ey N a ḥ ī f ī oldı gül-berg-i duᶜā tārīḫ aña
گلجی باشی زاده یه گلزار عدن اولسون مقام (1124)

E/32b M/16a Y/38a

VIII. (1a) bu pel-i: böyle M Y
(6a) Sure:LXXIX, ayet 28.

IX. (1b) ᶜâzim: ᶜâlem M
(2b) ḥayât olan: ḥayâ Y ḥayâ ol M

X

TĀRĪḪ-İ VİLĀDET-İ ᶜABDÜ'L-MECĪD

Fāᶜilatün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Pādişāh-ı dīn Aḥmed Ḫān-ı Ġāzī-i cihān
Ḥaḳ ḫaṭādan ṣaḳlayup ᶜömrini eyleye mezīd

2 Sāye-endāz olalı bir taḫt-ı ᶜadl-ı salṭanat
Hep cihān emn ü emānda ḫalḳ hem her rūzı ᶜıyd

3 Dehre geldi çünki bir şeh-zāde-i pāk-i benām
Hep zemīn ü āsümāna oldı müjdeler resīd

4 Ḥamdü li'llāh esᶜad-ı sāᶜatde eyleyüp ṭulūᶜ
Ṣulb-i pāki maṭlaᶜından eyledi bezme bedīd

5 Ger ᶜUṭārid eylese taḥrīr ṭāliᶜun sezā
Nāle-i meh olsa devāt hem midād baḥr-ı Sefīd

6 Geldi bu gul-zār-ı bezme iderek ol şeh ḫırām
Maḳdem-i pākün mübārek eyleye Rabbü'l-Mecīd

7 Bu peyām-ı behcet-āsārı getürdükde ṣabā
Ḳalmadı şād olmaduḳ hīç ins ü cāndan bir ferīd

8 Gūş-ı ehl-i dillere irişdi çün bu ḫoş ṣadā
Söylediler her biri bir dürlü tārīḫ-i cedīd

9 Bī-nuḳaṭ ben de Nahīfī böyle didüm tārīḫin
دهره طوغدی بر جوان سلطان اول عبد المجید (1137)

10 Şevket ü şānı żiyā-baḫş ola meh gibi müdām
Ḥażret-i Sulṭān Aḥmedün ola rūzı medīd

Ş/285a

---

(5) vezin ve anlam bozuk.
(10b) hece eksik

XI

BERĀY-I TĀRĪḪ-İ VİLĀDET

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ḥażret-i paşa-yı ᶜālī-ḳadr ü memdūḥu'l-ḫıṣāl
Ol kerīmü'ş-şān ü ᶜālī-himmet ü merd-i ḥalīm

2 Vālī-i pīrāye-baḫş-ı ṣadr-ı mülk-i Mıṣr iken
Eyleyüp mevlā vücūdın maẓhar-ı luṭf-ı ᶜaẓīm

3 İtdi iḥsān aña bir maḫdūm-ı pākīze-nihād
Yūsuf-ı Yūsuf-liḳā perverde-i nâz ü naᶜīm

4 Dā'imā Mıṣr-ı saᶜādetde ᶜazīz itsün anı
Yūsufı sulṭān iden ol Ḥażret-i Rabb-i Raḥīm

5 Ey N a ḥ ī f ī gūş idince söyledüm tārīḫini
طول عمر ایله معمر ایلیه حی کریم (1095)

P/204a

XII

TĀRĪḪ-İ VEFĀT-I VĀLİD-İ NĀẒIM

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 İmtiṡāl eyleyüp emr-i Ḥaḳḳa
Pederüm eyledi çün ᶜazm-ı naᶜīm

2 Murġ-ı rūḥı ḳafes-i fānīde
Kıldı pervāz-ı çemen-zār-ı ḳadīm

3 Eyleyüp rūḥını şād ü ḫurrem
Ġurfe-i raḥmet ide Rabb-i Raḥīm

4 Ḥaşr idüp seyyid-i kevneyn ile hem
Eyleye cilve-gehin dār-ı naᶜīm

5 Didi fevtine N a ḥ ī f i tārīḫ
پدر پیر اوله جنتده مقیم

E/33b M/16a Y/38a

XII. Başlık: vâlid: peder M veled Y

XIII

TĀRĪḪ BERĀY-I ᶜĀRİF EFENDİ (*)

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ol kān-ı ᶜilm ü baḥr-ı hüner fāżıl-ı zamān
Oldı şeref-nümā-yı ṣadāret N a ḥ ī f i y ā

2 Gūş eyledükçe şevḳ ile tārīḫini didüm
عارف افندی صدر اناطولی دوروا
E/34a M/16b Y/39a (1113)

XIV

TĀRĪḪ BERĀY-I O (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

Geldi bir dāᶜī N a ḥ ī f ī söyledi tārīḫini
کاخ بی مانند سعداباد سلطان احمدی (1134)

E/34a M/14a Y/39a

XV

TĀRĪḪ-İ DĪGER BERĀY-I O (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātü n Fāᶜilātün Fāᶜilün

Ey N a ḥ ī f ī geldi bir mıṣraᶜ aña tārīḫ içün
کاخ سعداباد سلطان احمد عالی جناب (1134)

E/34a M/14b Y/39a

XIII. (*): târîḫ-i ṣadr-ı Anaṭolı-şüden-i ᶜÂrif Efendi E
XIV. (*): dîger M
XV. (*): dîger M Y (a) bir: beş Y

XVI
TÂRÎH-İ BİNÂ-YI KAṢR-I DİL-NİŞÎN-İ SULṬÂNÎ (*)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Bāreke'llāh kāḫ-ı sulṭānī zihī 'ālī-maḳām
Bī-bedel kāşāne dil-keş ḳaṣr-ı gerdūn-iştibāh

2 Ḳıldı bu şimşād-zārı maẓhar-ı ḥüsn-i naẓar
Ol şehenşāh-ı mükerrem server-i ferḫunde-cāh

3 Ya'nī Sulṭān Aḥmedü'bni Ḫān Muḥammed kim odur
Dāver-i dād-āver-i 'ālem şeh-i encüm-sipāh

4 Ḥabbeẕā ḳaṣr-ı hümāyūn kāḫ-ı zībā kim anuñ
Ṣadr-ı 'ālī-şānıdur şāh-ı cihāna cilve-gāh

5 Bāmına zerrīn 'alem olsa revādur āftāb
Saḳfına sīmīn muḳarnes olsa lāyıḳ ḳurṣ-ı māh

6 Ol ḳadar rūşen ki luṭf-ı ṣafvetinden olmada
Ṭārī-i şeb kisve-pūş-ı ṭal'at-ı nūr-ı siyāh

7 Ṣubḥ-gāhında nümāyān inbisāṭ-ı rūz-ı 'ıyd
Şeb-gehinde münceli feyż-i ṣafā-yı ṣubḥ-gāh

8 Vaż' u ṭarḥ u resm-i şevḳ-efzāsınun ḫāṣıyyeti
Oldı īrāṣ-ı feraḥ celb-i ṣafā kesb-i refāh

9 Her zücāc-ı revzeni 'ālem-nümā dirsem n'ola
Müdde'āma cām-ı Cem mir'āt-ı İskender güvāh

10 Öyle nüzhet-gāh-ı dil-keş kim dem-i geşt ü güẕār
Olmada neẓẓāresi şādī-feżā vü ġuṣṣa-kāh

11 Tābiş-i zer-kārī-i naḳş u nigārından olur
Her maḥalli māye-i efzāyiş-i nūr-ı siyāh

12 Naḳş-ı ḥayret-baḫşını Bihzād ü Mānī görse kim
Āsitān-ı 'acze eylerler idi vaż'-ı cibāh

13 Olmada seyr ü temāşāsı der ü dīvārınuñ
Dīde-i taṣvīre ḥālet-baḫş-ı feyż-i intibāh

(*): Târîḫ berây-ı binâ-kerden-i ḳaṣr-ı Sulṭân Aḥmed Ḫân M Y târîḫ berây-ı ḳaṣr-ı cedîd-i pâdişâh-ı sa'îd-i illâ ve hüve's-sulṭânü'bni's-Sulṭân Aḥmed Ḫân ḫallede'llâhü mülkehû ve ebbede salṭanatehû ilâ inḳıżi'z-zamân ve intihâ'i'd-devrân âmîn yâ Rabbe'l-'âlemîn P

(6b) kisve: kiṣve M (10b) feżâ vü: feżâdur P (11),(10)'dan önce E P (11a) kârî-i: kârî M (12) ve (13) M'de yok. (13a) dîvârınuñ: dîvânuñ M Y

14 Reng-i rūyı dāġ-sāz-ı lāle-i nuʿmān olur
Ger nemā-yāb olsa ḫāk-i ravżasından berg-i kāh

15 Ṭıynetinde ḳuvvet-i neşv ü nemā tā öyle kim
Sünbül ü gül serv ü sūsen anda ḫod-reste giyāh

16 Ḫāk-būs olsa n'ola şām ü seḥer iḳbāl ile
Sāḥa-i zībāsıdur peyk-i ṣabāya şāh-rāh

17 Mihr olur bürc-i ḥamelden çehre-fersā-yı s̱enā
Sāye-baḫş olduḳça ol şāh-ı muʿallā-bār-gāh

18 Ārzū-yı pāy-būsıyla nihānī yol bulup
Ḥavżına pür-tāb ider biñ şevḳ ile kendin miyāh

19 Her biri fevvārenüñ bir sīm-ten raḳḳāṣdur
Şevḳ u şādīden hevāya eyler ilḳā-yı külāh

20 Gūyiyā fevvāreler eyler lisān-ı ḥāl ile
Dem-be-dem ḥüsn-i s̱enā-yı şāha taḥrīk-i şifāh

21 Sū-be-sū neşr itmede fevvāresi dürr-i müẕāb
Eyleyüp işrāb dür-pāşī-i keff-i pādişāh

22 Ṣāḥib-i ḳaṣr-ı Ḫavernaḳ görse ṭarḥ-ı dil-keşi
Reşk ile enfāsın eylerdi rehīn-i medd-i āh

23 Yine ḳāṣırdur bu ḳaṣr-ı bī-ḳusūruñ vaṣfına
Her ne deñli diḳḳat itse dāʿiyān-ı ḫayr-ḫʷāh

24 Pādişāh-ı ʿāleme olsun maḳām-ı ḫürremī
Devlet ü iḳbāl ile teşrīf idince gāh gāh

25 ʿĀfiyet ṣıḥḥat selāmet yār olup her dem aña
Taḫt-gāh-ı salṭanatda ber-devām olsun o şāh

26 Ḳadr ü ʿıyd itsün şeb ü rūzın ṣafā-yı ḳalb ile
Ḥıfẓ idüp ẕāt-ı şerīfin her nefes Rabb-ı İlāh

27 ʿAyş ü ʿişretde ṣafālarda olup sulṭān-ı dīn
Eyleye renc-i ḥased iʿmār-ı bed-ḫʷāhın tebāh

28 Ey N a ḫ ī f ī söyledüm itmāmınuñ tārīḫini
قصر عالی طرح سلطان احمد عالم پناه (1130)

E/30a M/12a P/190a Y/41a

(17a) ḥamelden: ḥamelde M Y (b) bâr-gâh: dâr-gâh M (21b) işrâb: - E (22b) ile: eyler M Y (25a) her dem aña: - M Y

XVII

TĀRĪH-İ BİNĀ-YI KASR-I SAᶜD-ĀBĀD-I FERHUNDE- BÜNYĀD (*)

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Şeh-i İslām Sulṭān Aḥmedü'bni Ḥān Muḥammed kim
Degüldür ḥüsn-i evṣāf-ı vücūdı ḳābil-i taᶜdād

2 O sulṭān ibni sulṭān eyleyüp ḥüsn-i naẓar gāhī
Bu nüzhet-gāhı ābād itmek içün kıldı istirşād

3 ᶜİmārın emr idüp ḥüsn-i ṭabīᶜat muḳteżāsınca
Rüsūm-ı ṭarḥ u ṭarzın itdi reşk-i Ḫelluḫ u Nev-şād

4 Vezīr-i aᶜẓam u dāmādı İbrāhīm Paşa kim
Odur Āṣaf-ṣıfat Risṭo-ṭabīᶜat ekrem-i ecdād

5 O ᶜālī-himmet itdi imtis̱āl-i emr-i sulṭānī
Çü fermān-ı hümāyūn oldı ṣādır kim ide bünyād

6 Ḥavāle eyleyüp miᶜmār-ı ṭabᶜ-ı pākine ol dem
Bu ḳaṣr-ı bī-ᶜadīl-i dil-güşāyı eyledi īcād

7 Ne ḳaṣr-ı dil-güşā kim mis̱li yoḳdur ṣaḥn-ı ᶜālemde
Bu ḳavle müttefiḳdür ser-be-ser aṣḥab-ı istiᶜdād

8 Bu ḳaṣr-ı bī-ᶜadīlüñ görse resm-i dil-keşin Belḳis
Budur ẓannum ki itmezdi ḥużūr-ı ᶜarşını der-bād

9 Eger kim ḳaṣd-ı iġrāḳ itseler vaṣf-ı Ḫavernaḳde
İder vaṣṣāflar bu ḳaṣr-ı bī-mis̱l ile istişhād

10 Bu ḳaṣr-ı dil-keş-i Ḫüsrev-pesendi gelse seyr itse
Budur Şīrīn diyü müzdūr olurdı şübhesüz Ferhād

11 Feżā-yı sebz-i Kāġıd-ḫānede bu kāḫı seyr eyle
Sanursın ḳaṣr-ı şīrīn yazdı levḥ-i aḫżara Bihzād

(*) : tārīḫ berāy-ı ḳaṣr-ı Saᶜd-ābād Y M
(2a) gāhī : gāhın Y pākān E (3b) Ḫelluḫ: Ḫāniḫ M
(8b) ᶜarşını: ᶜarşı Y

12 Bu kasr-ı cān-fezāda cennet-āsā ᶜömr olur efsūn
Hevā-yı dil-keşinden kesb-i feyż-i rūḥ ider ecsād

13 Nevā-yı şevk olur ḫāsıyyet-i āb ü hevāsından
Eger ġam-dīde anda ide kasd-ı nāle vü feryād

14 Vezān oldukça bād-ı cān-fezā-yı ᶜālem-i ġaybī
Gelür evrāk-ı eşcārından āvāz-ı mübārek-bād

15 Vedīᶜa eyler esbāb-ı neşāṭ u ᶜayşı gitdükçe
Bu nüzhet-gāh-ı zībāda eger nev-rūz u eger aᶜyād

16 Ruḫām-ı sāf olup āyīne-dān āyīne-i āba
Çü mir'āt-ı Sikender oldı nakş-ı ᶜibret-i üstād

17 Taᶜaddüd üzre her bir ḥavż lücce- pür-sadef oldı
Ḥabāb-ı āb-ı sāf andan güher itmekdedür īrād

18 Meyān-ı cūda ṭarḥ-ı tāzedür temhīd-i ḥavż itmek
İdüp enbūblarla çeşme-i dīgerden istimdād

19 Fem-i ejderden olmakda revān Āb-ı Ḥayāt-āsā
Zihī efsūn-ı ḥikmet ola ḥükm-i ülfet-i ezdād

20 Felāṭūn görse istiḥsān ider bu resm-i maṭbūᶜı
Zihī tedkīk-i tabᶜ-ı Āsafü'l-ᶜahd-i safā-muᶜtād

21 Nizām üzre olur fevvāreler rīzān güher-āsā
İder gūyā ki bir muᶜciz-süḫan eşᶜārını inşād

22 Eger ḥammām-ı şādurvān eger kasr-ı dil-ārāsı
Pür-āb ü tāb-ı safvetdür misāl-i ḫāṭır-ı vakkād

23 Nazīrin görmemişdür baḥr ü berri geşt iden seyyāḥ
İderse iktiżā berr ile baḥri iderem işhād

24 Safā vü seyr-i zevrakdan o maḥrūm u muᶜaṭṭaldur
Bunuñ cūy-ı dil-ārāsı ider deryādan istincād

(12a) efzūn: efsūn Y M (13b) kasd: kasr Y M (15b) eger: aña M (16a) āyīne-dān: āyīne-i dān Y (17a) lücce-pür-sadef: - E (b) āb: - Y M (18b) enbūblarla: enbūlarla Y M (23b) iderse: ider Y M (24a) safā vü: safā-yı E safā - Y

25 Feżā-yı dil-keşi mizmār-ı esb-i bād-bāndur
Mesīr-i cūyıdur zevraḳ-süvār-ı behcete mirṣād

26 Ḫudāyīdür bu mevḳiᶜ Çār-bāġa eyleme teşbīh
Bihişt-i ᶜAdne olsun mı naẓīre cennet-i Şeddād

27 Olur manẓūrı envāᶜ-ı meḥāsin resm ü ṭarḥında
Neẓāre eyledükçe sū-be-sū dānā-dil-i nuḳḳād

28 Şeref-yāb olmaġa silk-i ḫıyabān-ı laṭīfinde
Ḳıyām-ı ḫidmete ḥāżır müheyyā serv ile şimşād

29 Muᶜammer eyle yā Rab ᶜāfiyetle şāh-ı İslāmı
Esās-ı ḳadr ü cāhın eyleyüp ābād ile'l-ābād

30 Yazılsun sikke-i sīm ü zer üzre nām-ı şimşādı
Oḳunsun ḫuṭbe-i elḳāb-ı ẕātı tā dem-i mīᶜād

31 Ṣafā-yı ḫāṭır ile dem-be-dem geşt ü güẕār itsün
Olup ẕāt-ı hümāyūnı hemīşe ḫurrem ü şādān

32 Cenāb-ı ḥażret-i şeh-zādegān-ı nīk-baḫtānı
Devām-ı ᶜömr ü devletle İlāhī eyle istiᶜdād

33 Vezīr-i aᶜẓam-ı ẕī-şānın eyle maẓhar-ı tevfīḳ
Hemīşe kār-ı ḫayr ü ᶜadl ü iḥsāna idüp irşād

34 N a h ī f ī ḳaṣr-ı Saᶜd-ābāda olmaz böyle bir tārīḫ
قدوم السعد سلطان احمد بدر سر سعدآباد
(1134)

E/30b M/13a Y/42a

(25a) bād-bāndur: bā-pāyāndur E (b) mesīr: seyr Y M
(27a) resm ü: resm-i M (28a) silk: meslek E (b)
ile: - Y

XVIII

TĀRĪḪ-İ DİGER BERĀY-I ḲAṢR-I SAᶜD-ĀBĀD (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Mālik-i berreyn ü baḥreyn ol ḫidīv-i ġarb u şarḳ
Yaᶜnī Sulṭān Aḥmed ol şāhenşeh-i gerdūn-ḥaşem

2 Emr idüp dāmādı İbrāhīm Paşaya hemān
İtdi ol düstūr-ı ekrem der-ᶜaḳab beẕl-i himem

3 Ḫāme-i himmetle taḥrīr eyleyüp her cānibin
İtdi Kāġıd-ḫāneyi pīrāye-i ḥüsn-i raḳam

4 Döndi Kāġıd-ḫāne bir ᶜabādī levḥ-i dil-keşe
Oldı Saᶜd-ābād anda ṣūret-i ḳaṣr-ı İrem

5 Bir eṡer itdi anı kim her gören taḥsīn idüp
Ṣu gibi evṣāf-ı ḥüsnin eyler icrā dem-be-dem

6 Çār-bāġ-ı rubᶜ-ı meskūn oldı bu zībā-eṡer
Çār-bāġ-ı Iṣfahāna kim ider vażᶜ-ı ḳadem

7 Ḥaḳ Teᶜālā pādişāh-ı dīn-i İslāmı ide
Ṭūl-ı ᶜömr ile muᶜammer ᶜāfiyetle muġtenem

8 Olmasun ṭabᶜ-ı hümāyūnında āṡār-ı keder
Her nefes olsun ṣafā-yı ḫāṭır ile bī-elem

9 Düşmenin maḳhūr idüp enṣārını manṣūr ide
Fāṭır-ı arż u semā dārende-i levḥ ü ḳalem

10 Hem dahı şeh-zādegānuñ eyleyüp ᶜömrin medīd
Olalar baḫt-ı saᶜīd ile celīl ü muḥterem

11 Deh düşüp didüm N a h i f i tarḫına tārīḫ içün
تاج سعدآباد سلطان احمد والا علم
(1134)

E/31b M/14a Y/42b

(*) : tārīḫ-i diger berāy-ı ān Y M
(2a) dāmādı: dāmād Y (8b) ile: - Y ḫāṭır ile: ḫāṭırı M (9a) enṣārını: enṣārı M (10a) medīd: mezīd M

XIX

BERĀY-I TĀRĪḪ-İ ḲAṢR-I ᶜALĪ

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Fātiḥ-i s̱ānī ᶜAlī-sīret şeh-i nuṣret-sipāh
Şehr-i yār-ı baḥr ü ber sulṭān-ı manṣūru'l-livā

2 Ḥażret-i Sulṭān Muḥammed Ḫān-ı Ġāzī-iştihār
Ḥaḳ vücūd-ı pākini maḥẓūẓ ide ṣubḥ u mesā

3 Ḥāṣılı ᶜahdinde bir ṣāḥib-vezāret bendesi
Niyyet itdi itmege bir cāy-ı ber-ḥüsn ü bahā

4 Yaᶜnī kim ḳāyim-maḳām-ı ṣadr-ı ᶜālī-menzilet
Kişver-ārā-yı mürüvvet memleket-gīr-i ᶜaṭā

5 Ḥażret-i Maḥmūd Paşa-yı celīlü'l-iᶜtibār
Kim o maḥmūdu'ş-şiyem hem-nām-ı Maḥbūb-ı Ḫudā

6 Bu sarāy-ı dil-güşāda bir es̱er ḳaṣd eyleyüp
İtdi bu ḳaṣr-ı ferah-baḫşı bu resm üzre binā

7 Şöyle kim ger revzeninden eylese gāhī güẕer
Feyża-i luṭfından eylerdi hevā kesb-i hevā

8 Āsümān-ı saḳfını zeyn eylemiş encüm gibi
Noḳta-i zerrīneler kim naḳş olunmuş cā-be-cā

9 Ġonçe-i ṭabᶜın güşād itsün nesīm-i luṭf-ı Ḥaḳ
Şādumān olsun çemen-zār-ı ṣafāda dā'imā

10 Feyż-i mevlā eyleyüp şād-āb bāġ-ı devletin
Gülşen-i ᶜömrin ide her laḥẓa pür-neşv ü nemā

11 Ey Naḥīfī söyledüm taḥsīn idüp tārīḫini
دلکشا قصر معلی جای دلجو جانفزا

P/203b

XX

TĀRĪḪ-İ ḲAṢR-I ᶜĀLĪ

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Teᶜālā'llāh zihī ḳaṣr-ı felek-ḳadr-i cihān-ārā
Zihī zībā nişīmen-gāh-ı rūḥ-efzā-yı ḫāḳānī

2 Revādur dest-i miᶜmār-ḳadr eyler ise ger anuñ
Firāz-ı bāmına zerrīn ᶜalem ḫūrşīd-i raḫşānı

3 Gören āmed-şüd-i bād-ı ṣabāyı her ṭarafdan dir
Nümāyān bunda ḥaḳḳā cilve-i taḫt-ı Süleymānī

4 Zihī zībende **kāḫ-ı dil-güşā** kim ṣadr-ı vālāsın
Ne dem ᶜizzetle teşrīf eylese İskender-i sānī

5 Olur naḳş-ı ḳudūmı ġıbṭa-fermā ṣadr-ı gerdūna
İder şām ü seḥer ser-geşte ḳaṣr-ı çarḫ-ı gerdānı

6 O şeh kim yazdı ressām-ı ḫıred evṣāf-ı ẕātında
Olup imlā-nüvīs-i menḳabet-pīrā-yı ᶜunvānı

7 Semiyy-i faḫr-ı ᶜālem pādişāh-ı salṭanat-pīrā
Nevā-sāz-ı cihān ārāyiş-i ṣadr-ı cihān-bānī

8 Muḥammed Ḫān-ı Ġāzī sāye-baḫş-ı ḫıṭṭa-i ᶜālem
Şehenşāh-ı muᶜaẓẓam nām-dār-ı ẓıll-ı Yezdānī

9 Hemīşe şāh-ı zerrīn tāc taḫt-ı kişver-i ḫāver
Ola tā ḳaṣr-ı çarḫuñ zīb-baḫş-ı ṣadr-ı eyvānı

10 Ḫudā ẓıll-i ẓalīl-i ẕāt-ı pākün eyleyüp memdūd
İde ārāyiş-i kāḫ-ı saᶜādet şāh-ı devrānı

11 Naḥīfī hāṭif-i ġaybī didi itmāmına tārīḫ
زهی قصر معلی مسند بر زیب سلطانی (1097)

P/191a

XXI
BERĀY-I TĀRĪḪ-İ ḲAṢR-I MERĠŪB

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Yā İlāhī bu nişīmen-gāhuñ
Ola mesᶜūd-ı dem-i ikmāli

2 Ṣāḥibi cümle-i aḥbābı ile
Ola endūh u kederden ḫālī

3 Kām-yāb ola iki ᶜālemde
Ḫayr ile ḥāṣıl olup āmāli

4 ᶜİzz ü rifᶜatle teraḳḳīde ola
Rūz u şeb mertebe-i iḳbāli

5 Ṣıḥḥat ü ᶜāfiyet ü rāḥat ile
Güẕerān eyleye māh ü sāli

6 Ey N a ḥ ī f ī didüm itmāmında
Vaṣf-ı tekmīlin idüp icmālī

7 Ḥarf-i menḳūṭ ile oldı tārīḫ
قصر مرغوب و محل عالی (1112)

P/204a

XXII
TĀRĪḪ-İ DER-GĀH-I ŞĀHĪ

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 N'ola olsa pādişāh-ı ᶜāleme şeh-rāh-ı feyż
فال خیر ایله انک تاریخدر درگاه فیض (1130)

E/34a M/16b P/190b Y/37b

XXIII
TĀRĪḪ-İ DİGER

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Oldı bāb-ı devlete tārīḫ-i pāk ü muᶜteber
درگه والا اساسی پادشاه بحر و بر (1130)

E/34a M/16b P/190b Y/37b

XXIV
TĀRĪḪ-İ DİGER BERĀY-I ḲAṢR-I SAᶜD-ĀBĀD(*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Nūh felek çıḳdı temāşāya didüm tārīḫini
کاخ سعداباد سلطان احمد اولدی بی عدیل (1134)

E/34a M/14a Y/39a

XXII. Başlık P'de yok.
XXIII. Başlık P'de yok.
XXIV. (*): Târîḫ-i dîger M Y

XXV
TĀRĪḪ-İ ÇEŞME-İ DİL-CŪY-I DOĞRAMACI
MUḤAMMED AĞA AĞA-YI YEÑİÇERİYĀN-I DER-GĀH-I ᶜĀLĪ

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Şeciᶜ-i rūz-ı veġā Ḥażret-i Muḥammed Aġa
Ki ol dilīr-i ġazā-pīşe pīşvā-yı ġuzāt

2 Yeñi-çeri aġası iken eyleyüp himmet
Bu ḫayrı eyledi ᶜünvān-ı defter-i ḥasenāt

3 Yapup bu çeşme-i zībāyı fī-sebīli'llāh
Beḳā-yı ẕikre sebeb ḳıldı ol sütūde-ṣıfāt

4 İlāhī ecrini cennetde Kevẟer eyle anuñ
Be-āb-ı rūy-ı Muḥammed ᶜaleyhi elf ṣalāt

5 N a ḥ ī f i y ā didüm itmāmına anuñ tārīḫ
لطيف چشمه زهى عين پاك ماء حيات (1113)

P/198b

XXVI TĀRĪḪ-İ DİGER
(S.MAHMUD'UN ÇEŞMESİ İÇİN)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

Didi taḥsīn ü pesend ile N a ḥ ī f ī tārīḫ
دلكشا صاف زهى چشمهٔ سلطان محمود (1145)

Ş/285a

XXVII TĀRĪḪ-İ DİGER
(S.MAHMUD'UN ÇEŞMESİ İÇİN)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

Ey N a ḥ ī f ī didiler teşne-dilān tārīḫin
ايتدى سيراب مدد عالمى سلطان محمود (1145)

Ş/285a

XXVIII

TÂRÎḪ-İ MUṢANNAᶜ BERÂY-I DÂRÜ'L-ḤADÎS̱-İ ṢADR-I AᶜẒAM ᶜAMMÎ-ZÂDE ḤÜSEYN PAŞA (*)

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ol Ḥüseyn-ism ü ḥasen-aḫlâḳ u memdûḥu'l-ḫıṣâl
Ol vezîr-i aᶜẓam-ı rûşen-dil ü ṣadr-ı ecel

2 Himmetin mevḳûf-ı taḥṣîl-i rıżâ'u'llâh idüp
İtdi ḫayrât-ı ḥüsânı ᶜumde-i ṣıdḳ-ı emel

3 Olmada merfûᶜ hep re'y-i ṣaḥîḥ-i ẕâtına
Müşkilât-ı retḳ u fetḳ u muᶜżilât-ı ᶜaḳd ü ḥal

4 Muttaṣıl ᶜahd-i ṣafâ-baḫşında maᶜrûf-ı emân
Münkaṭiᶜ devrinde resm-i münker-i ḫavf ü vecel

5 Ḳalmadı emr-i muᶜallel buldı ḥüsn-i i'tilâf
Şöyle kim metrûk ḳaldı gûyiyâ baḥs̱-i cedel

6 Müttefiḳdür bu rivâyetde belî âḥâd-ı nâs
Sâbiḳ u lâḥiḳ odur mümtâz-ı aṣḥâb-ı düvel

7 Ḥüsn-i eṭvâr u sülûkında ᶜadîli şâẕdur
Nâdirü'l-emṣâldür ẕât-ı ᶜazîzi mâ-ḥaṣal

8 Nâsiḫ-i resm-i meẓâlimdür ki mensûḫ eyledi
ᶜAhd-i pâkinde görünmez oldı âs̱âr-ı ẕilel

9 Eyledi muḥkem esâs-ı intiẓâm-ı ᶜâlemi
Ḳalmadı tevfîḳ-ı Rabbü'n-nâs ile fikr-i ḫalel

10 Şimdi yoḳdur muẓṭarib bir dil muḥarref bir mizâc
Ḥüsn-i tedbîri cihândan eyledi refᶜ-i ᶜilel

11 İᶜtidâl-i ṭabᶜına teşbîhe ruḫṣat var idi
Olmayaydı bîş ü kem taᶜdîl-i mîzân ü ḥamel

(*): Muṣannaᶜ: - E ᶜammî-zâde: - M Târîḫ-i dârü'l-ḥadîs̱-i Vezîr Ḥüseyn Paşa P
(1a) aḫlâḳ u: aḫlâḳ P (b) aᶜẓam-ı: aᶜẓam ü P
(2b) ḥüsânı: ḥasenâtı M Y ḫayrât-ı: ḫayrât ü M
(4b) vecel: ḫayl M Y
(5b) baḥs̱: fenn P
(10a) yoḳdur: yoḳ Y
(11b) olmayaydı: olmış idi E M Y taᶜdîl-i: taᶜdîl ü M Y

12 Ḥüsn-i āsārı degüldür ḳābil-i taʿdād anuñ
ʿAdd olunmaz vaṣfı mecmūʿ olsa aʿdād-ı cümel

13 ʿAnberüñ luṭf-ı buḫārıdur maḥall-i imtiḥān
Ḥüsn-i ḫulḳ ile olur merdān-ı kāmil müstedel

14 Müslim-i ṣāḥib-başīret fehm ider ḳadrin anuñ
Ṭayy-ı güftār idelüm القول ماقل و دل

15 Midḥat-i ẕātı meʿānīsin beyān mümkin degül
Ekṣer-i evḳātini ṣarf eylese ʿabd-i eḳal

16 Nüsḫa-i vaṣfı varaḳ-gerdānına itmez vefā
İtse deryādan benān-ı cehdine ḳaṣd-ı belel

17 Gülşen-i āmāli reyyān itmede ṣayf ü şitā
Feyż-i bārān-ı ʿaṭāyāsıyla terdür bell ü ṭal

18 Devr-i luṭfında cihān memnūn-ı me'mūl ü merām
Ḫaybet ü ḫüsrān zamānında degüldür muḥtemel

19 Ḳoymadı miʿmār-ı luṭf u himmeti ḳalb-i ḫarāb
Kişver-i dilde baḳılsa yoḳdur āsār-ı ṭalel

20 Müstefīż-i rūḥ-ı pāk-i Aḥmed-i Muḫtār olup
Oldı ṣıdḳ ile rıżā-cūy-ı Ḫudā ʿazze ve cel

21 İḥtirāmen nuṭḳ-ı pāk-i ḥażret-i peyġām-bere
Muḳteżā-yı himmeti oldı bu rūḥ-efzā maḥal

22 Yaʿni taḥdīs-i eḥādīs-i Nebiyyü'llāh içün
Ḳıldı bu dārü'l-ḥadīsi zīver-i levḥ-i ʿamel

23 Bāreke'llāh böyle bī-mānend-eser ancaḳ olur
Şekli zībā resmi dil-keş vażʿı ḫoş ṭarḥı güzel

24 Ḫāme-i zerrīn-i mihr ile ʿUṭārid ṣebt ider
Başlasa taḳrīre vaṣf-ı rifʿat-i şānın Zühal

---

cehdin M (17b) bell ü ṭall: دل و طل Y M (18a) memnūn-ı me'mūl u merām: olsa revādur ber-murād M memnūn-ı me'mūl: memnūn-ı me'mūn Y (20a) müstefīż: müstefīd M (b) cū-yı: cū - Y

25 Ṣūret ü maᶜnīde bulmışdur bu bir ᶜālī-maḳām
Pest ü esfeldür aña nisbetle aᶜlām u ḳulel

26 Vâḳıf-ı sırr-ı uṣūl ol kāşif-i ᶜilm-i ḫaber
Ṭālib-i ᶜirfān iseñ kesb-i kemālāt eyle gel

27 Ol ḫidīv-i ṣāḥibü'l-ḫayra ġarīb ü āşinā
İtmege ḫayr-ı duᶜā iḫlāṣ ile ḳaldırsun el

28 Ola merviyyāt-ı ẕikr-i ḫayrı vird-i şeyḫ ü şāb
Rāviyān itdükçe taḥdīs̱-i eḥādīs̱-i milel

29 Meclis-i imlā gibi memlū' olup rūy-ı semā
Ḥalḳa-dār oldukça āfāḳ üzre encüm fī'l-mes̱el

30 Müstefād oldukça çün şeyḫu'l-ḥadīs̱-i āfitāb
Māh-ı rūşen-dil idüp her şeb kitābın der-beġal

31 Bu maḳām-ı dil-güşāya ḫayr ile maᶜmūr idüp
Mehbiṭ-i feyż-i ᶜulūm itsün Ḫudā-yı Lem-yezel

32 Aḥmed-i Mürsel şefāᶜat-ḫᵛāh-ı rūz-ı ḥaşr olup
Ferd-i muṭlaḳ ẕātın itsün maẓhar-ı feyż-i ezel

33 Görmesün naḳş-ı melālet devr-i ᶜaks-i çarḫdan
Ḳonmasun mir'āt-ı ṣāf-ı ṭabᶜına gerd-i kesel

34 Maᶜraż-ı ḫayr-i duᶜā olsun cenāb-ı ḥażreti
ᶜArż olup der-gāhına gāhī ḳaṣāyid geh ġazel

35 Ey N a ḥ ī f ī söyledüm itmāmınuñ tārīḫini
اصف عهد ايلدى دارالحديث بى بدل
(1111)

E/28b M/15a P/192b Y/43b

(25a) ṣūret ü: ṣūret-i E
(26a) ᶜilm-i: ᶜilm ü E M Y
(28a) ḫayrı: ḫayr Y
(30a) çün: tâ E M Y

XXIX

TĀRĪH-İ ÇEŞME-İ DİL-CŪY U ᶜAYN-I PÜR-ZEYN EŞER-İ MUᶜTEBER-İ SULṬĀNÜ'L-BERREYN Ü BAḤREYN ES-SULṬĀN MAḤMŪD ḪĀN İBN-İ SULṬĀN MUṢṬAFĀ ḪĀN EYYEDE'LLĀHÜ ᶜÖMRAHŪ VE DEVLETEHŪ VE EYYEDE Bİ'N-NAṢRİ SALṬANATEHŪ

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Bārekellāh zihī akdem-i ḫayr ü ḥasenāt
Ḫayr-ı cārī-i ebed ᶜayn-i ŝevāb-ı mevᶜūd

2 Ḳıldı Ḥaḳ ḫāṣṣa-i māyī-i ḥayāt-ı eşyā
İtdi mefhūmı anuñ naẓm-ı kerīminde vürūd

3 Eyleyüp himmet o şāhenşeh-i mülk-i İslām
Ḳıldı bu çeşme-i zībendeyi ᶜayn-ı mevrūd

4 Şāh-ı ferḫunde-ᶜalem server-i Maḥmūd-şiyem
Dāver-i seyf ü ḳalem ṣāḥib-i baḫt-ı mesᶜūd

5 İde tevfīḳ-ı Ḫudā ol şeh-i ᶜālī-şānuñ
Kevkeb-i gevkebesin ᶜavn ü ẓaferle merṣūd

6 Ferr ü iclāli olup muġtenim-i baḫt-ı saᶜīd
ᶜİzz ü iḳbāli ola muttaṣıf-ı yümn ü süᶜūd

7 Devlet ü salṭanat ü ᶜömrini efzūn itsün
Mālikü'l-mülk-i ḥaḳīḳī o Ḫudā-yı Maᶜbūd

8 Ṣıḥḥat ü ᶜāfiyet iḥsān idüp ol Rabb-ı Kerīm
Eyleye ḥıfẓ u emānın o şehe ḥırz-ı vücūd

9 Zādehu'llāh zihī himmet-i sulṭān-ı cihān
Eyledi teşne-dilāna kerem ü re'fet ü cūd

10 Mevkiᶜinde idüp icrā bu zülāl-i pāki
Sū-be-sū oldı revān niçe ᶜuyūn-ı bihbūd

11 Meşreb-i ṣāfı gibi her-kese luṭfı cārī
Ḥüsn-i evṣāfı gibi ṣafvet-i ābı mevrūd

12 Her cihet teşneleri eyledi sīr ü reyyān
Bezl idüp her ṭarafa Āb-ı Ḥayāt-ı cūd

(2b) mefhūmı: mefhermi مفهرمی (10a) zülāl-i: zülāli (12b) cūd: cāvīd

13 Fukarā vü żuᶜafā pīve-zenān-ı Ġalaṭa
İtdi bu āb-ı ṣafā-baḫş ile celb-i maḳṣūd

14 Buldı bu çeşme ile revnaḳ u fer Ṭop-ḫāne
Oldı sükkānı nevā-sene-i taḥiyyāt ü vürūd

15 Yalıñız cānib-i Ṭop-ḫāne degül çār cihet
Oldı sīr-āb-ı zülāl-i kerem-i nā-maḥdūd

16 Her biri çeşmelerüñ oldı leṭāfetle revān
Reşḥa-i luṭfı virüp āteş-i ᶜaṭşāna ḫumūd

17 Cümleden oldı bu ser-çeşme maḳāmında bedīd
Ṭarz-ı vālā-yı mülūkānesi pīrāye-nümūd

18 Dil-güşā-rū ḫażarā-manẓarı pīrāye-nümā
ᶜAyn-ı dil-cūy-ı ṣafā āb-ı leṭāfet-peymūd

19 Nev-bahār-ı ṭarab-efzā gibi naḳş-ı ezhār
Ṣafḥa-i ṣāf-ı ruḫāmında bedīdār-ı şühūd

20 Pür ider sāmiᶜayı zemzeme-i ḥamd ü s̱enā
Vārid ü ṣādır idüp şükr ü sipās ile sürūd

21 Emr-i vācibdür o sulṭān-ı celīlü'ş-şāna
İdeler ḫayr-ı duᶜā itmede bezl-i mechūd

22 Şems-i ẕātın ufuḳ-ı salṭanata dā'ir idüp
İde te'yīd-i Ḫudā ẓıll-ı ẓalīlin memdūd

23 Ḫayr-ḫᵛāhānı bulup neşv (ü) nemā-yı cāvīd
Ola bed-ḫᵛāhları seyl-i ᶜademden nā-būd

24 ᶜİzzet ü rifᶜat ile nuṣret-i bī-ġāyet ile
Ḳudret ü şevketini dā'im ide Rabb-i Vedūd

25 Tā hübūṭ ide zemīne ḳaṭarāt-ı emṭār
İde gül-bāng-ı s̱enā ḫayr-ı duᶜā çarḫa ṣuᶜūd

26 Ẕātını Ḥaḳ ide maẓhar daᶜavāt-ı ḫayra
Ẕikr-i ḫayr ü ḥasenātı ola mevḳūf-ı ḫulūd

27 Didi bu çeşme-i zībāya N a ḥ ī f ī tārīḫ
براه حقده حسنات ايلدى سلطان محمود (1145)

Ş/284b

TĀRĪḪ BERĀY-I ḪAMMĀM-I DİL-GÜŞĀ (*)

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Zihī germābe-i zībā zihī ḥammām-ı şevḳ-efzā
Ki ḥüsn-i ṭarḥınuñ insān olur meftūn u ḥayrānı

2 O deñli dil-keş ü ḫāṭır-güşā kim ḥüsn-i ṭalʿatle
Ferāmūş itdirür neẓẓāresi seyr-i gülistānı

3 Müferriḥ vażʿ-ı zībāsı müsellem resm-i maṭbūʿı
Mücellā ferş ü dīvārı muṣannaʿ ṭarḥ-ı bünyādı

4 Görenler ḳubbede ṣafvetle her dem cām-ı raḫşānın
Taʿaddüd üzre ẓann eyler felekde māh-ı tābānı

5 O resme müsteʿidd-i tāb-dārī kim olur maḥrūr
Eger bir küşede vażʿ itseler şemʿ-i fürūzānı

6 Mücerred itse bir ādem temāşā ṭarḥ-ı zībāsın
İder neẓẓāresinden iktisāb-ı ẕevḳ-ı rūḥānī

7 Bu taʿrīf ile luṭf-ı iʿtidālin var ḳıyās eyle
Ṭarāvet-yāb ider dūd-ı buḫārı sünbülistānı

8 Bu ḥammāmuñ olurdı ḫāme-sāz-ı naḳş u nīrengi
Eger bir ṣūret-i germābe taḥrīr eylese Mānī

9 Esāsında muḫammer ṣafvet-i ḥüsn-i dil-ārāyī
Bināsında muṣavver ẕevḳ-ı rūḥānī vü cismānī

10 Şifā vü ʿāfiyet çārū-keş-i ṣaḥn-ı mücellāsı
Ṣafā vü istirāḥat cāme-kānında nigeh-bānı

11 Ṣuyı reşk-i gül-āb olsun türābı müşg-i nāb olsun
Rehīn-i āb ü tāb olsun netīce cümle erkānı

12 Şehenşāh-ı cihāna māye-i feyż-i şifā olsun
Ṣafā-yı ḳalb ile itsün hemīşe kesb-i şādānī

13 Ṭarāvet-yāb olup mānend-i gül cism-i hümāyūnı
Ḫudā hem-vāre ḳılsun ʿāfiyetde şāh-ı devrānı

14 Bu ḥammāmı müşerref eyleyüp girdükçe çıḳdukça
Ola ḫalvet-güzīnān-ı muḳaddes ʿāfiyet-ḫvānı

15 N a h ī f ī oldı bu germābenüñ itmāmına tārīḫ
دلارا صحت افزا بی بدل حمام سلطانی (1130)

E/30a M/12a P/191a Y/40b

(*): berāy:-E P dil-güşâ: dil-güşâ-yı sulṭânî E
(4a) her dem câm-ı raḫşânın: her câm-ı dıraḫşânın Y (b)mâh: bedr P
(13a) gül: - Y

XXXI
DİGER TAKRÎZ BÂ-FERMÂN-I ᶜÂLÎ İNŞÂ ŞÜD

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Şehenşâh-ı meᶜânî-pîşe ᶜâlî-kadr ü dâniş-ver
Şeh-i bahreyn ü berreyn ol cemîlü'z-zât-ı deryâ-dil

2 ᶜUluvv-i menkabetde vasf-ı zâtı nüsha-i kübrâ
Kemâl ü maᶜrifetde zât-ı pâki bahr-ı bî-sâhil

3 Olup tuğrâ-keşîde bî-bedel hatt-ı hümâyûnı
Rümûz-ı dikkati hâvî vücûh-ı hikmeti şâmil

4 Niçe isterse itdi hüsn-i hatt ü resm-i tuğrâyı
Ne hükm itdiyse itdi zihn-i derrâki anı hâsıl

5 Nahîfî oldı bu tuğrâ-yı ğarrâ tarhına târîh
زهی اعلا همایون خط سلطان احمد کامل

P/192a

XXXII
TÂRÎH-İ ÇEŞME-İ VEZÎR-İ MÜKERREM MAHMÛD PAŞA AĞA-YI YEÑİ-ÇERİYÂN-I DER-GÂH-I ᶜÂLÎ BELEĞA-HÜ'LLAHÜ İLE'L-MEᶜÂLÎ

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Vezâretle ağa iken li-vechi'llâh idüp himmet
O mahmûdu'l-hısâl itdi bu ᶜayn-ı dil-keşi icrâ

2 Nahîfî söyledüm tahsîn idüp itmâmına târîh
مصفا چشمهٔ محمود پاشا آب جان افزا (1107)

Ş/199a

XXXIII

TĀRĪḪ BERĀY-I FETḤ-İ TİFLİS (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 İtdi Sulṭān Aḥmed-i Ġāzīye Rabbü'l-ᶜālemīn
Ẓāhir ü bāṭında tevfīḳ-ı celīlin reh-nümā

2 Mülk-i Tiflīs oldı munżam cümle-i emlākine
Mālikü'l-mülk ide manṣūr u muẓaffer dā'imā

3 Devlet ü iḳbālinüñ āsār-ı yümn ü himmeti
Mülk-i Gürcüstānı tesḫīr eyledi ser-tā-be-pā

4 Mālikü'l-mülk eyleye memlūki mülk-i düşmeni
Nūr-ı İslām ola per-tev-baḫş-ı faẓl-ı Kibriyā

5 Devletinde çok fütūḥāt ile ᶜālem şād olup
Budur ümmīd ola her cānibde manṣūru'l-livā

6 Ḥaḳ vezīr-i aᶜẓam u dāmād-ı ᶜālī-şānını
Ḥüsn-i tedbīre muvaffaḳ eyleye ṣubḥ u mesā

7 Bir teveccüh ile ṣūret buldı bu fetḥ-i cemīl
Baᶜdezīn çoḳ ṣūret-i ḫayr eyleye meftūḥ Ḫudā

8 İsm-i Saᶜd-ābāduñ oldı şimdi ẓāhir ḥikmeti
Oldı saᶜd ile bu fetḥ ābādī-i mülk-i ṣafā

9 Gelmez iken ḫāṭır-ı ḫalḳa bu fetḥ-i bī-ᶜadīl
Defᶜaten geldi ẓuhūra bu peyām-ı dil-güşā

10 ᶜArż olup der-gāhına dā'im mefātīḥ-i ḳılāᶜ
Künyetin Ḥaḳ bü'l-meġāzī ide bī-reyb ü riyā

11 Niçe mülki milket-i İslāma munżam eyleyüp
Niçe iḳlīmi müsehḫar eyleye Bārī saña

12 Cümleye bu niᶜmetüñ vācib devām-ı şükri kim
Bāᶜis-i efzāyiş-i niᶜmet olur şükr-i Ḫudā

13 Geldi bir müjde N a ḥ ī f ī söyledüm tārīḫini
ملك تفليسى اولدى سلطان احمده لطف وعطا
(1134)

E/31b M/14b Y/43a

(*): tārīḫ-i fetḥ-i Tiflīs E (1a) ġāzīye: ġāzī- M (3a) yümn ü: yümn-i Y M (4) M de yok (6b) ḥüsn-i: ḥüsn ü Y M (7a) ṣūret: - Y M (b) eyleye: ola bu Y M (8a) ism: resm E

XXXIV

TĀRĪH BERĀY-I FETḤ-İ CELĪL-İ GENCE DER-SİTĀYİŞ-İ CENĀB-I PĀDİŞĀH-I ᶜĀLEM-PENĀH Lİ-NAḤĪFĪ EFENDİ

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Fetḥ-i Gence genc-i bād-āver gibi oldı güşād
Himmet ü ḫayr-ı duᶜāsıyla o şāh-ı emcedüñ

2 Āṣaf-ı ẕī-şānınuñ tedbīri oldı kār-ger
Böyledür minnet Ḫudāya ḥükmi baḫt-ı esᶜadüñ

3 Maẓhar-ı tevfīḳdur bī-şübhe re'y-i rūşeni
Ol vezīr-i kar-dānuñ ol müşīr-i erşedüñ

4 Fātiḥ-i Mıṣr-ı ᶜArab Sulṭān Selīm ise eger
Fetḥidür Mıṣr-ı ᶜAcem bu pādişāh-ı evḥadüñ

5 Ḥaşre dek müstetbaᶜ-ı iḳbāl ide Rabbü'l-ᶜibād
Baḫt-ı rūz-efrūz u fīrūzın o vālā-mesnedüñ

6 Ḥaḳ bilād-ı şarḳ u ġarbı eyleyüp tesḫīr aña
Eyleye aḥkāmını icrā bu dīn-i sermedüñ

7 Ey N a ḥ ī f ī tuḥfe-i ilhāmdur tārīḫ aña
عون حقدن گنجه فتحی اولدی سلطان احمدك (1137)

L/408b

XXXV
MOLLA GÜRANÎ CAMİ'İNDE OLAN ḤAVẒIN TÂRÎḪIDIR

Mefâ'îlun Mefâ'îlün Fe'ûlün

1 'Amuca-zâde ol ṣadr-ı güzînin
Yegâne ḫâheri ol faḫr-ı ensâb

2 Raḥîme Ḫanum ol ferḫunde-sîret
Edip iḫlâṣ ile tertîb-i esḥâb

3 Bu câmi'de ḳılup bu ḥavẓı bünyâd
Anı mâ'-i ma'ine etti mîzâb

4 Bu ḥavẓ-ı ḫoş-nümâ bu menhel-i ṣâf
Şarâb-ı selsebîli eyler işrâb

5 Bu âb-ı ṣâfdan nûş eyledikçe
'İbâdu'llâh eger şeyḫ u eger şâb

6 Olup gülzâr-ı cennet cilve-gâhı
Şarâb-ı Kevser ile ola sîr-âb

7 Ede rûḥunu 'ayn-ı nûr u raḥmet
Raḥîm ü erḥam ü Raḥmân ü Tevvâb

8 N a ḥ î f î oldu itmâmına târîḫ
زهی حوض دلارا بی بدل آب (1123-1711)

XXXVI

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Buyurdu ṭarḥ olunsun çâr dîvârında bu târîḫ
همایون اوله سلطان احمده دولتله سعد اباد (1134-1721-1722)

XXXVII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ey N a ḥ î f î şevḳ ile ol dem didüm târîḫ içün
اولدی سلطان مصطفی زیب مقام سروری (1106)

XXXV ve XXXVI. tarihler Hafız Hüseyin Ayvansarayî, Mecmua-i Tevarih, Haz: Fahri Ç. Derin, Vahid Çabuk, İstanbul 1985'ten alınmıştır. S.158 ve 29.

XXXVII.Topkapı Müz. Ktp.E.H.1487. Bu tarihin bütün beyitleri XIX . kasideye aittir.Sadece tarih beyti farklıdır.

3. M U S A M M A T L A R

A. MURABBALAR

B. TAHMİSLER

C. MUAŞŞAR

1

Mefā^cīlün Mefā^cīlün

I

1 Bizüm ma^cbūdumuz sensin
^cİnāyet eyle yā mevlā
2 Ezel maḳṣūdumuz sensin
^cİnāyet eyle yā mevlā

II

1 S̱enā vü ḥamd ü şükr ancaḳ
Cenāb-ı pāküñe elyaḳ
2 Budur senden recā mutlaḳ
^cİnāyet eyle yā mevlā

III

1 Yaratduñ cümle āfāḳı
Zemīn ü çarḫ-ı nüh ṭāḳı
2 Fenādur cümle sen Bāḳī
^cİnāyet eyle yā mevlā

IV

1 Olup her ḥāl ile ^cāciz
^cAṭā vü luṭfa muḥtācuz
2 Sen eyle fażluña fā'iz
^cİnāyet eyle yā mevlā

V

1 İdüp müstaġrıḳ-ı raḥmet
İdersin ḳullara raḥmet
2 Senüñdür ḳuvvet ü ḳudret
^cİnāyet eyle yā mevlā

VI

1 Yüzüm yoḳ ^cözr-i ^cıṣyāna
Ümīdüm ^cafv ü ġufrāna
2 Ṭaleb-kār oldum iḥsāna
^cİnāyet eyle yā mevlā

VII

1 Ḳula senden olur çāre
Ḳoma maḥşerde āvāre
2 N a ḥ ī f ī -i güneh-kāre
^cİnāyet eyle yā mevlā

A/27b E/14a H/26b İ/26b Y/14b

Bu şiir E'de dörtlük şeklinde yazılmıştır.

2

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

I

1 Kerīm-i ẕü'l-ᶜaṭā sensin
Meded senden meded mevlā
2 ᶜAẓīmü'l-Kibriyā sensin
Meded senden meded mevlā

II

1 Sen olduñ Evvel ü Āḫir
Sen olduñ Bāṭın u Ẓāhir
2 Sen olduñ Ḳādir ü Ḳāhir
Meded senden meded mevlā

III

1 Eḥad sensin naṣīrüñ yoḳ
Ṣamed sensin vezīrüñ yoḳ
2 Şerīküñ yoḳ naẓīrüñ yoḳ
Meded senden meded mevlā

IV

1 Sen ol Ḫallāḳ-ı ᶜālemsin
Ḫudāvend-i Muᶜaẓẓamsın
2 Ḳula ekremsin erḥamsın
Meded senden meded mevlā

V

1 Rıżā-yı pāküñ iḥsān it
Bizi tevfīḳa şāyān it
2 Reh-i maḳṣūdı āsān it
Meded senden meded mevlā

VI

1 Muᶜallā ẕāt-ı ẕī-şānuñ
Cihān maḥkūm-ı fermānuñ
2 ᶜİbāda şāmil iḥsānuñ
Meded senden meded mevlā

Bu şiir sadece E'de dörtlük şeklinde yazılmıştır.
(III 1) naṣīrüñ: naẓīrüñ Y H İ A (IV 2) ekremsin: ekrem vü H İ A

VII

1 Eger ẓâhir eger mektûm
Eger manṭûḳ eger mefhûm
2 Cenâb-ı pâküne maʿlûm
Meded senden meded mevlâ

VIII

1 Olup âvâre ġafletle
Geçürdüm ʿömri ẕilletle
2 Beni şâd eyle raḥmetle
Meded senden meded mevlâ

IX

1 N a ḥ î f î yem Ḫudâvendâ
Menem âşüfte vü şeydâ
2 Beni ʿafv eyle sen ferdâ
Meded senden meded mevlâ

A/27b E/13b H/26b İ/26b Y/15a

(VII 1) manṭûḳ: manṭıḳ Y

(VIII) E ve Y'de yok.

3

Mefā^cīlün Mefā^cīlün

I

1 Ḫudā-yı ins ü cān sensin
Meded eyle meded mevlā
2 Ḫudāvend-i cihān sensin
Meded eyle meded mevlā

II

1 Ṣıfāt u ẕātuñ a^clādur
Neḳāyiṣden müberrādur
2 Münezzehdür mu^callādur
Meded eyle meded mevlā

III

1 Eger lāl ü eger gūyā
Seni tesbīḥ ider eşyā
2 Te^cālā şānuñ el-a^clā
Meded eyle meded mevlā

IV

1 Nedāmet-kār-ı ^cıṣyāna
Çün itdüñ va^cde iḥsāna
2 Ḳarīn it faẓl u ġufrāna
Meded eyle meded mevlā

V

1 Be-cāh-ı mefḫar-ı ^cālem
Bizi ḳıl ^cafv ile ḫurrem
2 Budur mes'ūlümüz her dem
Meded eyle meded mevlā

VI

1 İdüp maḥbūbuña ḥürmet
Bizi ḳılduñ aña ümmet
2 N'ola eyler iseñ raḥmet
Meded eyle meded mevlā

VII

1 N a ḥ ī f ī -i gedāyam ben
Ġarīb-i bī-nevāyam ben
2 Meded-ḫ^vāh-ı ^caṭāyam ben
Meded eyle meded mevlā

A/27a E/13b H/26a İ/26a Y/14b

(III 1) eşyā: gūyā Y
(VII 1) ġarīb-i: ġarīb Ü A H
Y'de nakarattaki "eyle" yerine "senden" var.

4

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

I

1 Dil-i güm-rāha fażluñ reh-ber eyle
ʿİnāyet ḳıl hidāyet ḳıl İlāhā
2 Beni luṭf u ʿaṭāya maẓhar eyle
ʿİnāyet ḳıl hidāyet ḳıl İlāhā

II

1 Düşüp tīġ-ı ġama ṣad pāre oldum
Belā-yı ʿışḳ ile bī-çāre oldum
2 Ümīd-i vaṣl ile āvāre oldum
ʿİnāyet ḳıl hidāyet ḳıl İlāhā

III

1 Beni āzāde ḳıl dām-ı hevādan
Ḫalāṣ it ḳayd-ı bend-i mā-sivādan
2 Ḳoma döndür dili rāh-ı ḫaṭādan
ʿİnāyet ḳıl hidāyet ḳıl İlāhā

IV

1 İdüp şāyeste-i luṭf-ı viṣālüñ
N a ḥ ī f ī bendeñe göster cemālüñ
2 Çü oldur bende-i şūrīde-ḫālüñ
ʿİnāyet ḳıl hidāyet ḳıl İlāhā

A/27a H/26a İ/26a P/65a

5

Müfte'ilün Fā'ilün

I

1 Bülbül-i nālān olup
Çağıruram dost dost
2 Ol güle ḥayrān olup
Çağıruram dost dost

II

1 Derd-i dilümden eger
İster iseñ bir ḫaber
2 'Işḳ ile şām ü seḥer
Çağıruram dost dost

III

1 Oldı maḥabbet füzūn
'Işḳ ile ṭoldı derūn
2 Ḳalmadı ṣabr ü sükūn
Çağıruram dost dost

IV

1 Ẕikr-i Ḫudā baña bes
Ġayriye itmem heves
2 Ṣıdḳ ile ben her nefes
Çağıruram dost dost

V

1 Ṭutdum o yāra yüzüm
Kimseye baḳmaz gözüm
2 Ẕikridür ancaḳ sözüm
Çağıruram dost dost

VI

1 Derd ü ġama yār olup
'Işḳ ile bīmār olup
2 Ṭālib-i dīdār olup
Çağ ıruram dost dost

VII

1 Olmasa dil-ber 'ayān
'Aynüme gelmez cihān
2 Cān ü göñülden hemān
Çağıruram dost dost

(VI 1) derd ü: derd-i Y (VII 2) cān ü: cān-ı Y

VIII

1 Her ne disem ṣūretā
Ma'nīde kaṣdum Ḫudā
2 Vird idinüp dā'imā
Çağıruram dost dost

IX

1 'Āşık-ı şūrīde-kām
Sevdigin ister müdām
2 Dost diyüp ṣubḥ u şām
Çağıruram dost dost

X

1 Āh ü figān eyleyüp
Rāzı 'ayān eyleyüp
2 Vird-i zebān eyleyüp
Çağıruram dost dost

XI

1 Ẕikri ṣafādur dile
Bendeyem iḫlāṣ ile
2 Ḳabrüm içinde bile
Çağıruram dost dost

XII

1 Serde hevā gözde nem
Ġāhī ṣafā gāhī ġam
2 Derd ile ben dem-be-dem
Çağıruram dost dost

XIII

1 Bunda degül meskenüm
Yār ilidür gülşenüm
2 Ġayrı sözüm yoḳ benüm
Çağıruram dost dost

(VIII) E de yok. (X 1) rāzı: rāz İ
(XII 1) gāhī: gāh H A

XIV

1 Şemᶜine pervāneyem
ᶜIşḳ ile hem-ḫāneyem
2 Bülbül-i ferzāneyem
Çağıruram dost dost

XV

1 Ẓāhirüme baḳma gel
İtme benümle cedel
2 Bāṭınum oldı maḥal
Çağıruram dost dost

XVI

1 Sīne döküp āh ile
Ağlaram eyvāh ile
2 Nāle-i cān-kāh ile
Çağıruram dost dost

XVII

1 Cezbe-i şevḳ-i viṣāl
Buldı N a ḥ ī f ī kemāl
2 Yūnus u Mıṣrī-miṡāl
Çağıruram dost dost

A/18a E/12b H/17a İ/17a P/58a Y/24a

6

MUSAMMAṬ DER-MÜNĀCĀT-I ḲĀŻĪ'Ü'L-ḤĀCĀT (*)

Müstefᶜilün Müstefᶜilün

I

1 Ey fāṭır-ı arż u semā
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ
2 Luṭfuñla ᶜālem pür-nemā
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

II

1 Fermān idince bī-teᶜab
Geldi vücūda cümle hep
2 Arż u semā vü rūz u şeb
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

III

1 İşrāḳ idince nūr-ı ẕāt
Geldi ẓuhūra kā'ināt
2 Ey Ḳādir-i ᶜālī-ṣıfāt
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

IV

1 Ẓulm itdi devrān el-ġıyāẟ
Ḥālüm perīşān el-ġıyāẟ
2 Ey Rabb-ı Raḥmān el-ġıyāẟ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

V

1 Yoḳ cān u dilde ibtihāc
Maḥzūn göñül ḫaste mizāc
2 Luṭfuñla eyle sen ᶜilāc
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

VI

1 Baña idüp feyż-i ṣalāḥ
Ḳıl maẓhar-ı fevz ü felāḥ
2 Gelsün derūna inşirāḥ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

(*) Münācāt-ı bī-naẓīr-i Naḥīfī el-Mevlevī Y Lā-ḥavle ve lā-ḳuvvete illā bi'llāh misdāḳınca ḥurūf-ı teheccī tertībi üzre münācāt-ı Ḥażret-i Ḳāżi'ü'l-ḥācâtdur A H İ P münâcât-ı ... : münâcâtdur P
Bu şiirin kafiyeleri elifbaî sırayla harfleri vermektedir.
(II 2) semâ vü: semâ Y
(III 1) işrâḳ: işrâf E ẓuhûra: ẓuhûr Y
(V) E'de yok.
(VI 1) feyż: nûr A H

VII

1 Ẕikr idinüp zīb-i ṣımāḫ
Vir naḫl-i şevḳa tāze şāḫ
2 Tengī-i dil bulsun ferāḫ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

VIII

1 Ey Ḫāliḳ-ı Ferd ü Ṣamed
Elṭāf u cūduñ bī-ᶜaded
2 Yoḳ fażluña hīç ḥadd ü ᶜad
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

IX

1 Yoḳ ᶜışḳ-ı cānāndan eleẕ
Bulmadı cān andan eleẕ
2 Bir neşve kim cāndan eleẕ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

X

1 Arż u semā şems ü ḳamer
Mülk ü melek cinnü beşer
2 Hep ẕātuñı tesbīḥ ider
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XI

1 Biz bir bölük üftādeyüz
Elṭāfuña cān-dādeyüz
2 Ġufrānuña āmādeyüz
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XII

1 ᶜAfv ü keremle her nefes
Maẓlūma sensin dād-res
2 Virdim budur Allāh bes
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XIII

1 ᶜIşḳ ile kimi şuᶜle-nūş
Deryā miẕāli pür-ḫurūş
2 Kimisi ḥayretle ḫamūş
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

(VII 1) şevḳa tâze şâẖ: ẕevḳ u şevḳa şâẖ A H tâze: dürlü İ berg ü P (2) bulsun: olsun P (VIII 1) ẖâliḳ-ı: ẖâliḳ u A İ
(IX 1) cân andan: cândan Y bulmadı cân andan eleẕ: cân eyledi andan eleẕ A H
(XII 1) keremle: keremüñle Y
(XIII 1) ᶜışḳ ile: ᶜışḳuñla E

XIV

1 Vir baña feyż-i iḫtiṣāṣ
Ḳıl mülḥaḳ-ı bezm-i ḫavāṣ
2 Eyle ʿavāyıḳdan ḫalāṣ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XV

1 Yā Rab cemālüñdür ġaraż
Fażl u kemālüñdür ġaraż
2 Birr ü nevālüñdür ġaraż
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XVI

1 Ḳalb-i ḥazīne vir neşāṭ
ʿIşḳ ile itsün iḫtilāṭ
2 Bulsun sürūr u inbisāṭ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XVII

1 Vir ʿışḳdan bu cāna ḥaẓ
Gelsün dil-i nālāna ḥaẓ
2 Kesb eylesün merdāne ḥaẓ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XVIII

1 İtse bu sırra ıṭṭılāʿ
Ẕerre olur mihr-iltimāʿ
2 ʿİlm ile bir olmaz simāʿ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XIX

1 ʿIşḳuñla eyle dāġ dāġ
Ṣaḥn-ı dil olsun reşk-i bāġ
2 Cān ü cihāndan vir ferāġ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

(XVI 2) sürūr u: sürūr-ı İ (XVIII 1) mihr: her Y (2) bir olmaz: olmaz çün A H olmaz bu İ bir: pür Y (XIX 2) cihāndan: cihān Y (XIX) E de yok

XX

1 Żikrüñle dil bulsun şeref
Dürr ile ṭolsun ol ṣadef
2 Olsun derūn genc-i tuḥaf
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXI

1 Tevfīḳuñ olduḳda refīḳ
Eshel olur kār-ı ṭarīḳ
2 İḥsānuña eyle ḥaḳīḳ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXII

1 Bī-ġāye fażl u raḥmetüñ
Maḫlūḳa vāṣıl ni^cmetüñ
2 Mümkin mi fehm-i ḥikmetüñ
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXIII

1 Ey pādişāh-ı bī-zevāl
V'ey Ḳādir-i ṣāḥib-kemāl
2 Ṣun^cuñda ^cālem deng ü lāl
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXIV

1 Sensin mu^cīn ü nāṣırum
Dānā-yı sırr u ẓāhirüm
2 Şād eyle maḥzūn ḫāṭırum
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXV

1 ^cIṣyān ile ma^crūf ben
Ġufrān ile mevṣūf sen
2 Ey vāḳıf-ı sırr u ^calen
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

(XX 1) dil bulsun: bulsun dil A H İ P ṭolsun: olsun H İ A (2) derūn: - Y (XXI 1) olduḳda: olunca Y E (XXII) Y ve E de yok. (XXV 1) sen: ben Y (2) vāḳıf: ^cālim H İ A

XXVI

1 Ẕikrüñ derūnda sū-be-sū
İḫlāṣ ile Allāh hū
2 Dil luṭfuñ eyler cüstücū
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXVII

1 Ben ġarḳa-i cürm ü güneh
ᶜIṣyān ile kārum tebāh
2 Sen raḥmet eyle yā İlāh
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXVIII

1 Luṭfuñladur ᶜizz ü ᶜalā
Ḳahruñdadur renc ü belā
2 Yoḳ der-geh-i cūduñda lā
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

XXIX

1 Şād it N a ḥ ī f ī bendeyi
Ol bende-i nālendeyi
2 Redd itme ol şermendeyi
Ḳuvvet senüñ ḳudret senüñ

A/17b E/11b H/16b İ/16b P/57b Y/23b

(XXVII 1) Allāh: yā'llāh Y (2) eyler: ile H İ A
(XXVI),(XXVII)'nin sırası Y'de değişik.
(XXVIII 2) cūd: cevr Y

7

Mefāʿīlün Mefāʿīlün

I

1 Ḳoyup zaḫm-ı dile merhem
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl
2 Amān ey mefḫar-ı ʿālem
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl

II

1 Ḳudūmüñ luṭf-ı Rabbānī
Ẓuhūruñ fażl-ı Sübḥānī
2 Bize ey merḥamet kānı
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl

III

1 Olup biñ cān ile bende
Yoluñda oldum efkende
2 Ḳoma maḥşerde şermende
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl

IV

1 Vücūduñ bāʿis̱-i raḥmet
Derūnuñ menbaʿ-ı şefḳat
2 Meded ey melce'-i ümmet
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl

V

1 Varup der-gāh-ı mevlāda
Olunca ḥaşre āmāde
2 Dem-i pür-sūz-ı ferdâda
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl

VI

1 Fedā olsun saña cānum
Yüzime urma ʿıṣyānum
2 Benüm şefḳatli sulṭānum
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl

VII

1 Olup şermiyle ṣad pāre
Ḳapuña geldi bī-çāre
2 N a ḥ ī f ī -i güneh-kāre
Şefāʿat ḳıl şefāʿat ḳıl

A/49a H/46a İ/46a P/72a

(II 2) bize: bizi H İ
(V 2) pür-sûz-ı ferdâda: pür-sûzımuzda da A H İ

8

DER-NAᶜT-Î NEBÎ (A.S.)(*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

I

1 Yā Resūla'llāh budur vird-i zebānum ṣubḥ u şām
Eṣ-ṣalātü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām
2 Eylerem bu vech ile ᶜarż-ı ᶜubūdiyyet müdām
Eṣ-ṣalātü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām

II

1 Cānuma kār itdi tāb-ı iştiyāḳ-ı vuṣlatuñ
Dāġ dāġ itdi ten-i bīmārı nār-ı fürḳatüñ
2 Öldürürse ben ġarīb ü zārı derd-i ḥasretüñ
Eṣ-ṣalātü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām

III

1 Şevḳ-ı vuṣlatla göñülden refᶜ olup ālām ü ġam
Eylesem kūyuñda teslīm ü taḥiyyet dem-be-dem
2 Yüz sürüp der-gāhuña şevḳ ile ᶜışḳ ile disem
Eṣ-ṣalātü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām

IV

1 Ḥaḳ Teᶜālā ẕātuñ itdi raḥmeten li'l-ᶜālemin
Ḳıldı ᶜünvān-ı ṣıfātuñ ṣādıku'l-vaᶜdü 'l-emīn
2 Didi teşrīfüñde hep ehl-i semāvāt ü zemīn
Eṣ-ṣalatü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām

V

1 Ḳanda ᶜazm itseñ eyā sulṭān-ı mülk-i ıṣṭıfā
Fahr iderdi hāk-i pāyüñle senüñ arż u semā
2 Dir idi eşcār ü ahcār eyleyüp ᶜizzet saña
Eṣ-ṣalātü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām

VI

1 Naᶜt-i pāküñ māye-i fahr oldı bu cān u dile
Eylerem tā haşre dek evṣāfuñı ihlāṣ ile
2 Bu ṣadā elbet gelür hāk-i mezārumdan bile
Eṣ-ṣalātü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām

VII

1 Ḥasretüñle hāk iderse cismümi bād-ı fenā
Rūḥ-bahş olsun baña ẕikrüñle yārān-ı ṣafā
2 Ḳabrüm üstünde disünler kim N a h ī f ī den saña
Eṣ-ṣalātü ve's-selām ey fahr-ı ᶜālem es-selām

A/7b E/14b H/7a İ/7a P/55b Y/13a

(*): Rûḥ-ı nebî-râ ṣalavât P
(II 2) ġarîb: - Y
(III 1) âlâm ü: âlâm-ı Y
(VII 1) cismümi: cismi İ cismini Y

9

Mefā^cīlün Mefā^cīlün

I

1 Bizüm ^cıṣyānumuz çokdur
Sen iḥsān eyle yā Allāh
2 Saña lāyıḳ ^camel yoḳdur
Sen iḥsān eyle yā Allāh

II

1 Lisān-ı ḥāl ile her dem
Seni temcīd ider ^cālem
2 Ki sensin erḥam ü ekrem
Sen iḥsān eyle yā Allāh

III

1 Beni çün eyleyüp insān
Hidāyet eyledüñ iḥsān
2 Meded ḳıl müşkilüm āsān
Sen iḥsān eyle yā Allāh

IV

1 Çü sensin Ḳādir ü ^cĀlim
Bilürsin cümle aḥvālüm
2 Müyesser eyle āmālüm
Sen iḥsān eyle yā Allāh

V

1 Saña lāyıḳ ne var bende
Menem cürm ile nālende
2 Ḳoma maḥcūb u şermende
Sen iḥsān eyle yā Allāh

VI

1 Bizi ey ^cĀlim ü Dānā
^cAdemden eyledüñ inşā
2 Şerīküñ yoḳ senüñ ḥāşā
Sen iḥsān eyle yā Allāh

VI

1 Eger dūzaḫ eger cennet
Eger ḳahr u eger raḥmet
2 Senüñdür ḥükm bī-ᶜillet
Sen iḥsān eyle yā Allāh

VII

1 Bizi faẓluñla şādān it
ᶜAṭā vü luṭfa şāyān it
2 Ḳarīn-i ᶜafv ü ġufrān it
Sen iḥsān eyle yā Allāh

VIII

1 Baña luṭf-ı hidāyet ḳıl
Rehā-yāb-ı melāmet ḳıl
2 N a ḥ ī f ī ye ᶜināyet ḳıl
Sen iḥsān eyle yā Allāh

A/65b E/13a H/63b İ/63a P/78a Y/17a

(VII 1) eger dūzaḫ eger cennet: eger cennet eger dūzaḫ H A (VIII 1) Bizi: beni E

10)

MÜNĀCĀT-I ḤAŻRET-İ ḲĀŻĪYÜ'L-ḤĀCĀT VE REFĪᶜU'D-DERECĀT (*)

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

I

1 İlāhī ᶜizzetüñ ḥaḳḳıyçün olsun
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle
2 ᶜAṭā vü şefḳatüñ ḥaḳḳıyçün olsun
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

II

1 Diyüp ولا تقنطوا من رحمة الله
Bizi luṭf u ᶜaṭādan kılduñ āgāh
2 Budur senden recāmuz şimdi her gāh
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

III

1 İdüp ᶜāṣīleri pā-māl-i ẕillet
Bizi itme giriftār-ı meẕellet
2 Senüñdür dīn-i İslām eyle şefḳat
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

IV

1 Naẓar ḳıl luṭf ile ḳalb-i ḥazīne
Teraḥḥum eyle bu āh ü enīne
2 Ḫudāyā ᶜavn ü nuṣret eyle dīne
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

V

1 Çü sensin pādişehler pādişāhı
Ḳapuñdur ḳullaruñ cāy ü penāhı
2 Meded ḳıl fażl-ı luṭfuñla ilāhī
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

(*): İ'de yok. Duᶜâ ve münâcât-ı ᶜasâkir-i İslâm P

(II 2) Sure: XXXIX,ayet 54.

(V 2) fażl-ı luṭfuñla ilāhī: fażl u luṭfuñla eyle İ
fażluñ eyle yâ ilâhî P

VI

1 Bizi ḳahr itme sū'-i ḥālimüzle
Cezā ḳılma bize aᶜmālümüzle
2 Ferāḥ-yāb eyleyüp āmālümüzle
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

VII

1 Efendüm senden olmazsa ᶜināyet
Kim itsün ḳullara ᶜavn ü ᶜināyet
2 Be-nūr-ı şāh-ı iḳlīm-i şefāᶜat
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

VIII

1 Ḳılup cehd-i ġuzātı saᶜy-i meşkūr
ᶜAṭā vü faẓluñ ile eyle manṣūr
2 İdüp aᶜdā-yı dīni cümle maḳhūr
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

IX

1 Sürüp der-gāhuña rūy-ı recāmuz
Der-i luṭfuñdur ancaḳ mültecāmuz
2 N a ḥ ī f ī -veş budur şimdi duᶜāmuz
ᶜİbād-ı Müslimīne nuṣret eyle

A'/20a H/19a İ/19a P/60a

(VIII 1) ġuzātı: ġazāyı A

(I 2) duᶜāmuz: recāmuz A H

11

Mefā'ilün Mefā'ilün

I

1 Vücūduñ raḥmet-i Ḥaḳdur
Şefā'at yā Resūla'llāh
2 Ẓuhūruñ feyż-i muṭlaḳdur
Şefā'at yā Resūla'llāh

II

1 Cihāna maḥż-ı raḥmetsin
Ḥabīb-i ḫāṣ-ı ḥażretsin
2 Şefī'-i ḫayl-i ümmetsin
Şefā'at yā Resūla'llāh

III

1 Ne 'ālī rütbesin ḥaḳḳā
Ki olduñ cümleden a'lā
2 Bulunmaz ẕātuña hemtā
Şefā'at yā Resūla'llāh

IV

1 Gelüp ġayb-ı hüviyyetden
Cihānı eyledüñ rūşen
2 Sa'ādet nūrı sensin sen
Şefā'at yā Resūla'llāh

V

1 İderken medḥüñi mevlā
Ne mümkin na'tüñi imlā
2 Ġaraż maḳṣūdumı inhā
Şefā'at yā Resūla'llāh

VI

1 Olunca rūz-ı ferdāda
Su'āl-i ḥaşre āmāde
2 O der-gāh-ı mu'allāda
Şefā'at yā Resūla'llāh

VII

1 N a ḥ ī f ī bendeñe ey māh
Budur vird-i zebān her gāh
2 Şefā'at yā Ḥabība'llāh
Şefā'at yā Resūla'llāh

A/61b E/14b H/64a İ/63a P/78b Y/11a

(III 1) olduñ:oldı A (IV 1) gelüp: gel A ġayb: cezb Y
(VI 1) su'âl-i: su'âl ü P ḥaşre: ḥaşr Y
(VII 1) vird-i: vird ü Y
İ ve P'de "Der-maḳâm-ı 'uşşâḳ beste-i Yûsuf Çelebi" kaydı var.

12

Feilātün Mefāʿilün Feʿilün

I

1 Sensin evc-i risāletün māhı
Cān fedā saña yā Resūla'llāh
2 Sensin ümmetlerün şehenşāhı
Cān fedā saña yā Resūla'llāh

II

1 Ġonça-i gülşen-i ṣafā sensin
Gevher-i baḥr-ı ıṣṭıfā sensin
2 Cümle maḫlūḳa pīşvā sensin
Cān fedā saña yā Resūla'llāh

III

1 Ten-i zerdüm nizār-ı ḥasretdür
Sīne ṣad çāk-i tīġ-ı fürḳatdür
2 Dil giriftār-ı dām-ı ḥayretdür
Cān fedā saña yā Resūla'llāh

IV

1 Dil maḥabbetle tāb-nāk olsun
Sīne ʿışḳuñla çāk çāk olsun
2 Cümle varum yoluñda ḫāk olsun
Cān fedā saña yā Resūla'llāh

V

1 Bir nigāh eyle cān-ı bīmāra
Eyle luṭfuñla derdime çāre
2 Ḳıl şefāʿat N a ḥ ī f ī -i zāre
Cān fedā saña yā Resūla'llāh

A/61b E/15a H/62a İ/62a P/77b Y/11a

İ ve P'de "Der-makâm-ı evc beste-i Dede" kaydı var.

(III 1) fürḳat: miḥnet E Y

(IV 1) A H İ P' de şöyledir: Derd-i ʿışḳuñla dil helāk olsun/ Tīġ-ı ḥasretle sīne çāk olsun

(2) yoluñda: yoluñla Y

13

Mefāᶜilün Mefāᶜilün

I

1 Göñül ḥasretle āvāre
Şefāᶜat yā Resūla'llāh
2 Ciger fürḳatle ṣad pāre
Şefāᶜat yā Resūla'llāh

II

1 Fenā bezminde cān ü dil
Mey-i ġafletle lā-yaᶜḳıl
2 Meded eyle taraḥḥum ḳıl
Şefāᶜat yā Resūla'llāh

III

1 Olup müstevcib-i raḥmet
İdersin niçeye şefḳat
2 Benümçün daḫı ḳıl minnet
Şefāᶜat yā Resūla'llāh

IV

1 Ḥuẓūr-ı Ḥaḳda iḥsān it
Recā-yı ᶜafv ü ġufrān it
2 Beni luṭfuñla şādān it
Şefāᶜat yā Resūla'llāh

V

1 Derūnum çāk çāk-i ġam
Dem-ā-dem dīdeler pür-nem
2 Budur vird-i zebān her dem
Şefāᶜat yā Resūla'llāh

VI

1 Cihāna reh-nümā sensin
ᶜUşşāta mültecā sensin
2 Ḥabīb-i Kibriyā sensin
Şefāᶜat yā Resūla'llāh

VII

1 N a ḥ ī f ī müstemendüñdür
Ġarīb-i pāy-bendüñdür
2 Ḳuluñdur derdmendüñdür
Şefāᶜat yā Resūla'llāh

A/62a H/60a İ/59b P/75b

1

TAḪMĪS-İ NAᶜT-İ CĀMĪ (*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

I

Gözümüñ ḥasret ile n'ola revān olsa yaşı
ᶜĀşıḳam ol şehe kim yoḳ iki ᶜālemde eşi
Ẕātıdur ḥüsn ü cemāl ile saᶜādet güneşi
لی حبیب عربی مدنی قرشی
که بود درد و غمش مایهٔ شادی و خوشی

II

Maẓhar-ı vaḥy-i Ḫudā ẕāt-ı cemīlü'ş-şiyemi
Nuḫbe-i sırr-ı belāġat süḫan-ı muḥteremi
Genc-i esrār-ı İlāhī dil-i iᶜcāz-demi
فهم رازش نکنم او عربی من عجمی
لاف مهرش چه زنم او قرشی من حبشی

III

N'ola biñ şevḳ ile ser-geştesi olsa dil ü cān
Oldı tā rūz-ı ezel ᶜışḳı derūnumda ᶜayān
O mehüñ yād ḳılup pertev-i ḥüsnin her ān
ذره وارم بهواداری او رقص کنان
تا شد او شهرهٔ آفاق بخورشیدوشی

IV

Baña gül-zār-ı bihişt oldı o ferḫunde-ḥarem
Ki anuñ vālih ü ser-geştesidür bāġ-ı İrem
Ne ḥarem ravża-i şāhenşeh-i iḳlīm-i kerem
گرچه صد مرحله دوراست زپیش نظرم
وجهه فی نظری کل غداة و عشی

(*) ġazel-i Cāmī taḫmīs-i Nahīfī Y taḫmīs-i ġazel-i Monlā Cāmī A Gufte-i Monlā Cāmī taḫmīs-i Nahīfī el-merḥūm raḥimehümā'llāhü teᶜālā ᶜaleyhi H İ P raḥimehümā...: - İ P monlā: - P

(I) ḥüsn ü: ḥüsn A

(IV) kerem: kerīm Y

V

Bezm-i maᶜnīde olup ᶜışk ile peymāne-be-dest
Sāġar-ı ᶜaḳl-ı ḫod-ārāyı şikest eyle şikest
Saᶜy kıl tā olasın mülḥaḳ-ı mestān-ı Elest
صفت بادهٔ عشقش تو میرس از من مست
ذوق این می نشناسی بخدا تا نچشی

VI

Ḥasret-i faḫr-ı cihān ile ᶜaleyhi'ṣ-ṣalavāt
Virsün Allāh bu sūz-ı dil-i nālāna s̱ebāt
Tābiş-i ᶜışḳı füzūn-ter ola tā rūz-ı memāt
مصلحت نیست مرا سیری ازین آب حیات
ضاعف الله به کل زمان عطشی

VII

Himmetüñ rāh-ı maḥabbetde bülend eyle bülend
Ḳudsiyān eyleye tā kim saña taḥsīn ü pesend
Ey N a ḥ ī f ī yeter ehl-i dile ṣıdḳ ile bu pend
جامی ار باب وفا جز ره عشقش نروند
سر مبادت که ازین راه قدم بازکشی

A/21b E/15b H/20b İ/20b P/47b Y/25a

(V) tā: - Y

2

TAHMİS-İ NA^c T-İ CĀMĪ (*)

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

I

İdüp ihsān ü kerem kullara Mevlā-yı Ġanī
Eyledi ^cāleme rahmet seni ey māh seni
Şād kıl rūz-ı cezā lutf-ı şefā^catla beni
ای رسول قرشی شاهسوار مدنی
بلبل مکه و بطحا و سهیل یمنی

II

Hil^cat-i fażl u kemālātı Hudā bī-kem ü kāst
Eyledi hikmet ile kāmet-i źī-şānuñı rāst
Sidre itse ne ^caceb sāye-i lutfuñ der-h^vāst
ای که در باغ رسالت چو قدت سرو نخاست
سرو باغ ملکوتی وکل هر چمنی

III

Źātuñı kudret-i Hak eyledi bir dürr-i śemīn
Ki ^cadīl olmaz aña cümle semāvāt ü zemīn
Şāhlar der-geh-i źī-şānuña bir ^cabd-i kemīn
پرده دار حرم خاص تو جبریل امین
کمترین بندهٔ درکاه تو ویس القرنی

IV

Āl ü ashābı olup cān ü dilüñ mültemesi
Anlaruñ medhine sarf eyle dem-ā-dem nefesi
Tut sözüm ^cāşık iseñ eyleme ġayre hevesi
در حریم حرم کعبهٔ وصلش نرسی
دست در دامن اولاد علی تا نزنی

V

Ey N a h ī f ī niçe bir żāyi^c idüp eyyāmı
Eyledüñ sarf-ı hevā māye-i subh u şāmı
Çün fenā olsa gerekdür felekün encāmı
رودران روضه واز خاك درش شو جامی
روز و شب چند کرفتار تن خویشتنی

A/22a E/16a H/21a İ/21a P/48b Y/27a

(*): Ġazel-i Cāmī tahmīs-i Nahīfī Y tahmīs A tahmīs-i Nahīfī H İ tahmīs-i Nahīfī Efendi P

(I) ihsān ü: ihsān H mevlā-yı: mevlāya Y

(II) źī-şānuñı: źī-şānuña P (III) aña: - Y

3

ĠAZEL-İ CĀMĪ TAḪMĪS-İ NAḪĪFĪ EFENDİ (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

I

Ḥasret-i der-gāh-ı faḫr-ı ᶜālem ile dem-be-dem
Dilde dāġ-ı iştiyāḳ u dīde-i giryānda nem
Tā-be-key bīhūde geşt-i deşt-i miḥnet eyleyem
کی بود یارب که رو در یثرب و بطحا کنم
که بمکه منزل و که در مدینه جا کنم

II

Ḥasretem ol rūz-ı fīrūza o vaḳt-i ḫurreme
Kim idem tekbīr ü lebbeyk ile anda demdeme
Girye-i ḥasret gelüp şevḳ ile çeşm-i pür-neme
بر کنار زمزم از دل برکشم یک زمزمه
وز دو چشم خونفشان ان چشمه را دریا کنم

III

Cilve-gāh oldı dil-i şeydāya bunca kūh u deşt
Rūz u şeb itdüm ḫayāl-i gülşen-i kūyuñla geşt
Ḫūn-ı ḥasretle pür oldı dīdeler mānend-i ṭaşt
صدهزاران دی دریغ سودا مرا امروز گشت
نیست صبرم بعد ازین که امروز را فردا کنم

IV

Ṣıdḳ u iḫlāṣ ile itsem Kaᶜbe-i kūyuñda cāy
Sākinān-ı ravża-i ẕī-şāna olsam ḫāk-i pāy
Olmaġa her dem der-i devlet-me'āba çehre-sāy
یا رسول الله بسوی خود مرا راهی نمای
تا زفراق سرقدم سازم زدیده پاکنم

(*): Güfte-i Monlā Cāmī ve taḫmīs-i Naḫīfī raḥmetü'llāhi ᶜaleyh H İPtaḫmīs-i ġazel-i Monlā Cāmī A taḫmīs-i naᶜt-i Cāmī E (IV) me'āba: medāra H A

V

Cürm ü ʿıṣyān ile oldum gerçi maḥcūb u ḫacil
Ben ġarībi ḫāk-i pāyüñ olmaġa şāyeste ḳıl
Cennet-i kūyuñ ḫayāliyle cihānda muttaṣıl
آرزوی جنت المأوی برون کردم ز دل
جنتم این بس که بر خاک درت مأوا کنم

VI

Rūy-māl-i der-gehüñle ey melāẕ-ı ümmetān
Eylesem rāh-ı ʿubūdiyyetde beẕl-i naḳd-i cān
Ġāyet-i me'mūl odur ben ḫāke rūzān ü şebān
خواهم از سودای پابوست نهم سر در جهان
یا بپابت سر نهم یا سر درین سودا کنم

VII

Ẕāt-ı pākuñ midḥat-i mevlā ile mevṣūf iken
Kimde vardur midḥatüñde bāzī-i basṭ-ı süḫen
Bu N a ḥ ī f ī nüñ ḳabūl it ʿöẕrin iḥsān eyle sen
مردم از شوق تو معذورم اگر هر لحظه من
جامی آسا نامهٔ شوق ترا انشا کنم

A/20b E/16b H/19b İ/19b P/47a Y/28b

(VII) bāzī-i: yārī-i E P yārī Y ile: - P

4

ĠAZEL-İ RŪŞENĪ TAḪMĪS-İ NAḪĪFĪ (*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

I

Ey yegāne şeh-i kevneyn ü nebiyy-i Kureşī
Sensin ol kim yoḳ anuñ iki cihānda bir eşi
Ḳābe ḳavseyn ile meşhūr-ı cihān iki ḳaşı
Çün ṭoġup ṭutdı cihān yüzini ḥüsnüñ güneşi
Kim ola sevmeye bu ḥüsn ile sen māh-veşi

II

Ne ᶜaceb ẕāt u ṣıfāt ile olursañ aḥsen
İtdi Ḥaḳ ḫulḳ-ı ᶜaẓīm ile seni müstaḥsen
Sensin ey faḫr-ı cihān ḫulḳı ḥasen ḫalḳı ḥasen
Türk ü Rūm u ᶜAcem ü Hind bilür bunı ki sen
Hāşimīsin Medenīsin ᶜArabīsin Ḳureşī

III

Rīk-zār üzre olup her biri pūyān u devān
Niçe leb-teşneler olmış idi bī-tāb ü tüvān
Oldı sīr-āb-ı zülāl-ı keremüñ pīr ü cevān
Parmaġuñdan aḳıdup āb-ı revān-baḫş-ı revān
Niçe yüz biñ kişiden defᶜ idisersin ᶜaṭşı

IV

ᶜİllet-i ġā'iye-i kevn ü mekānsın el-ḥaḳ
Esbaḳ-ı ḫalḳ-ı cihānsın saña ᶜālem mülḥaḳ
Ḳurb-ı ḫāṣa n'ola olduñ ise şāyān ü eḥaḳ
Dīg-i ḥikmetde pişürdi çü senüñ sevgüñi Ḥaḳ
Cebre'īl olsa n'ola maṭbaḫunuñ hīme-keşi

V

Şād idüp luṭf-ı şefāᶜat ile bī-çāreleri
ᶜĀṣıyān-ı ümemüñ sensin olan dād-geri
İtdi irsālüñi Ḥaḳ raḥmet-i kübrā ḫaberi
Sensin ol püşt ü penāh-ı melek ü ins ü perī
Enbiyānuñ güzeli sevgilüsi ḫūb u ḫoşı

(*): taḫmīs-i naᶜt-i Rūşenī E taḫmīs-i ġazel-i Rūşenī A güfte-i Rūşenī ve taḫmīs-i Naḥīfī raḥmetü'llāhi ᶜaleyhi raḥmeten vāsiᶜaten H İP(I) ṭoġup: doġup İ (II) ẕāt ü: ẕāt-ı Y İ olursañ: olursın Y Türk ü: Türk - Y (III) teşneler: teşnelere H İ A bī-tāb: -tāb H İ A baḫş-ı: baḫşı H İ A

VI

Ġam degüldür baña ḥussād-ı zamān münkir ise
Kimi şeydā kimi maġlūb-ı hevādur dir ise
Baña besdür dil ü cān ḳulluġuñı müşᶜir ise
Sen emīre ḳul olan her ne ḳadar müdbir ise
Bende-i muḳbil olur mis̱l-i Bilāl-i Ḥabeşī

VII

Ser-be-ser ümmet-i merḥūme fedādur yoluña
Kimi pervāne-i şemᶜuñ kimi bülbül gülüñe
Luṭf idüp sāmiᶜa-gīr ol bu N a ḥ i f ī ḳuluña
Ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe ve'l-leyl oḳurum sünbülüñe
Rūşenī virdi budur küll-i ġadātin vü ᶜışā

A/21a E/15b H/20a İ/20a P/47b Y/25b

(VII) ve'ḍ-ḍuḥā verdüñe ve'l-leyl oḳurum sünbülüñe: ve'ḍ-ḍuḥā ve'l-leyl verdüñe oḳurum sünbülüñe Y ᶜışā: ġaşy E
luṭf idüp: luṭf ile P

5

ĠAZEL-İ MONLÂ TAḪMÎS-İ NAḪÎFÎ EFENDİ (*)

Mefᶜûlü Mefâᶜîlün Mefᶜûlü Mefâᶜîlün

I

Ey ḥüsni viren revnaḳ bu günbed-i gerdâna
Şemᶜ-i ruḫuña ᶜuşşâḳ biñ cân ile pervâne
Mâhiyyet-i dîdâruñ bilsem nedür âyâ ne
ماهست عیدانی خورشید راخست یانه
Bu ayrılıḳ odına cânum niçe bir yana

II

Âh-ı dil-i nâlânum olsa ne ᶜaceb bî-ḥad
Hicrân elemi itdi derd-i dilümi müşted
Vaṣluñla müdâvâ ḳıl raḥm it baña ey gül-ḫad
مردم ز فراق تو عالم همه میداند
ᶜIşḳ odı nihân olmaz yanduḳça irür câna

III

Her ġamzesin itmekde tîz ol nigeh-i câdû
Nâvek-fiken-i ᶜişve ol çeşm-i siyeh her sû
Ṭâḳat niçe mümkindür yâ Rab çekilür mi bu
صد تیر زند بر دل آن ترك كمان ابرو
Fitneli elâ gözler çün uyḫudan uyana

IV

İtsem n'ola ḥayretle her laḥẓada vâveylî
Leylî baña rûz itdi rûz itdi baña leylî
Ġarḳ itse ᶜaceb olmaz âfâḳı yaşum seylî
سوزای رخ لیلی شد حاصل ماخیلی
Mecnûn gibi vâveylâ oldum deli dîvâne

V

Neşr olmada zülfüñden bir nefḥa-i zîbâ-dem
Ol nefḥaya dil-beste cinn ü melek ü âdem
Bu ġıbṭa ile düşdi müşg-i Ḫutene mâtem
از نافهٔ شد بر چین یکسر همگی عالم
Her geh ki seḥer yili zülfüñe ḳılur şâne

VI

Tâ key elem-i dûrî tâ key bu ġam-ı cân-kâh
Dil nuṭḳuña ḥasret-keş cân vaṣluña ḫâṭır-ḫᵛâh
İtmekde N a ḥ î f î -veş ḥasretle dem-â-dem âh
از لعل لبت منلا افتاده جدا ناگاه
Ḥaḳḳâ ki gözüm döker yâḳût ile dür-dâne

E/17a M/1b P/207b Y/27b

(*): Taḫmîs-i ġazel-i Monlâ E M Taḫmîs-i Naḫîfî be-ġazel-i Monlâ Üftâde raḥ. a. P (I) cân: nâz E
(IV)rûz itdi rûz: zûr itdi zûr E Yaşum: gözüm P
(VI) elem-i dûrî: elem ü derdi E M

6

ĠAZEL-İ ḤĀFIẒ TAḪMĪS-İ NAḪĪFĪ (*)

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

Gerçi tedkīk-i meẓāhirde ḥakīkat-bīnem
Şimdi itdükçe merāyāya naẓar ġam-ginem
ʿĀrifüñ devr-i zamān çeşmin ider bī-nem
این چه شوریست که در دور قمر می بینم
جمله آفاق پر از فتنه و شر می بینم

II

Menhel-i ṣāf kıyās eylediġüñ maḥż-ı keder
Yār ẓann eylediġüñ hem-ser-i mār u ejder
Şūr u ġavġāda çü bīgāne tebār ü dāder
دختران را همه جنگست و جدل با مادر
پسران را همه بد خواه پدر می بینم

III

Ḥasbiye'llāh nedür ḫalk-ı cihānda bu ḥased
Yāverümdür didiġüñ belki saña ḫaṣm-ı eled
Ne maḥabbet ne ḥakīkat ne mürüvvet ne meded
هیچ شوقی نه برادر ببرادر دارد
هیچ مهری نه پدر را بپسر می بینم

IV

Ne ʿaceb ḫāṭır-ı eṣḥāb-ı kemāl olsa şikest
ʿAksine başladı devre felek-i sifle-perest
Olmada cām-ı ġurūr ile esāfil ser-mest
ابلهان را همه شربت ز گلاب و عسل است
قوت دانا همه از خون جگر می بینم

V

Ṣadr-ı aʿlāda tekebbürle erāẕil ṣādān
Ṣaff-ı esfelde meẕelletle efāẓıl ḥayran
Ṭūṭī maḥbūs-ı kafes zāġ çemende ḫandān
اسب تازی شده مجروح بزیر پالان
طوق زرین همه در گردن خر می بینم

VI

Gel N a ḫ ī f ī den işit bir iki pākize-süḫün
Ne süḫün muktebes-i āyet-i esrār-ı ledün
Rāh-ı Ḥakda ḥasenāt itmege saʿy it dün ü gün
پند حافظ بشنو ای خواجه برو نیکی کن
زان که این پند به از گنج گهر می بینم

E/17a M/1b P/208a Y/27a

(*): Taḫmīs-i ġazel-i Ḥâfıẓ E M Taḫmīs-i Naḫīfī be-ġazel-i Ḥâfıẓ-ı Şîrâzî aḥsene'llâhü ileyhi ve iyyânâ P

(II) keder: gürg M Y hem-ser-i: hem-ser ü M Y bīgâne:peykân M

(III) meded: demdür Y (IV) M'de yok. (IV 3), M'de (III 3)' de yazılmış. (V) ḫandân: ḥayrân M Y

7

GAZEL-İ BAHĀYĪ TAḪMĪS-İ NAḪĪFĪ (*)

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

I

Baña güftār-ı cān-baḫşuñ gibi şīrīn ḫiṭāb olmaz
Ki āzāruñ daḫı müstevcib-i kahr u 'itāb olmaz
Dile düşnām-ı telḫüñ vāye-baḫş-ı ıżṭırāb olmaz
'İtāb-ı la'l-i nābuñdan göñül pür-pīç ü tāb olmaz
Bilür kim kān-ı āteşden çıkan ḫançerde āb olmaz

II

Olur şermende mihr ü meh cemāl-i bī-miṣālüñden
Kalur ḫacletde güller reng ü būy-ı rūy-ı ālüñden
Ḥaẕer itmek gerek te'sīr-i ḫūrşīd-i celālüñden
Ṣakınsun seng-diller pertev-i nūr-ı cemālüñden
Ki zūr-ı tāb-ı ḥüsne dil degül ṭaġlarda tāb olmaz

III

Ba'īd olmaz güẕer-gāhuñdan 'āşık cān-sipār olsa
Ki rif'atdür aña rāh-ı maḥabbetde ġubār olsa
N'ola teslīm-i cān itmekde diller bī-ḳarār olsa
'Aceb mi küştegān-ı kūy-ı dil-ber bī-şümār olsa
Şehīdān-ı belā-yı 'ışḳa maḥşerde ḥisāb olmaz

IV

Ne deñlü telḫ düşnām eylese la'l-i şeker-bāruñ
Ḥalāvet-baḫş olur ser-mest-i 'ışḳa ṭarz-ı güftāruñ
Olur şevḳuñla deryā-nūş-ı ġam sāḳī giriftāruñ
Yıḳılmaz dil pey-ender-pey çekerken cām-ı āzāruñ
Bu bezmüñ bāde-nūşı mest olur ammā ḫarāb olmaz

V

Dirīġ itme eger kim naḳd-i cān isterse de cānān
Muṭī' olmaḳ gerek ma'şūḳa elbet 'āşıḳ-ı nālān
N a ḫ ī f ī eyle resm-i ḫidmeti ber-mūcib-i fermān
B a h ā y ī her ne emr eylerse o şāhenşeh-i ḫūbān
Seri teslīm-i ḫāk-i 'aczden ġayri cevāb olmaz

E/18a M/3a P/205b Y/31b

(*): Taḫmīs-i ġazel-i Bahâyî E Taḫmîs-i Naḫîfî bâ-ġazel-i el-fâżıl Bahâyî raḥ. a. P

(I) âzâruñ: zâruñ Y M

(III) teslîm-i cân: tes îm-i dil M

(IV) telḫ: - M Y dil: - M ammâ: - M Y

(V) seri: ser E

8

ĞAZEL-İ BĀḲĪ TAḪMĪS-İ NAḤĪFĪ (*)

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

Nāvek-endāz-ı nigāh olsa o cānān ṣaf ṣaf
Cān virür zaḫmına ervāḥ-ı şehīdān ṣaf ṣaf
Şevket-i ḥüsnini itdükçe nümāyān ṣaf ṣaf
Müje ḫaylin dizer ol ġamze-i fettān ṣaf ṣaf
Gūyiyā cenge ṭurur nīze-güẕārān ṣaf ṣaf

II

Ḳadd-i āzādıña serv-i çemen olmış bende
Ne 'aceb olsa benefşe yoluña efkende
Nedür ey mest-i mey-i nāz bu ḥālet sende
Seni seyr itmek içün reh-güẕer-i gülşende
İki cānibde ṭurur serv-i ḫırāmān ṣaf ṣaf

III

Merdüm-i çeşmi serāsīme vü deng itmek içün
Ḫaṣmına füsḥat-ı baḥr ü beri teng itmek içün
Verziş-i lāzıme-i ġayret ü neng itmek içün
Leşker-i eşk-i firāvān ile ceng itmek içün
Gönderür mevclerin lücce-i 'Ummān ṣaf ṣaf

IV

Vaḥşī-i ḥüsn ü bahā gerçi ki bir meh-rūsın
Ya meleksin ya perī-zāde yāḫūd āhūsın
Kime hem-dem kime hem-reh kime hem-pehlūsın
Cāmi' içre göre tā kimlere hem-zānūsın
Şekl-i saḳḳāda gezer dīde-i giryān ṣaf ṣaf

V

Dūrī-i ḫāk-i derūn 'āşıḳı eyler dil-teng
Bāġa varsa gül-i ter sensüz olur ḫār ü ḫadeng
Āşiyān-ı haremüñ itmek içün cāy-ı direng
Ṣanma efġān iderek gökde geçer ḫayl-i küleng
Çekilür kūyuña murġān-ı dil ü cān ṣaf ṣaf

(*): Taḫmīs-i Naḥīfī be-ġazel-i Bāḳī raḥ. a. P
taḫmīs-i ġazel-i Bāḳī E M (I) dizer: düzer P
güẕārān güẕerān M
(III)vü deng: direng M füsḥat: ḳısmet Y M

VI

Reşk idüp şīve-i reftāruña ser-tā-be-ḳadem
Ḳılsa basṭ-ı süḫan evṣāfuña ḫalḳ-ı ᶜālem
Medḥüñi itmek içün ṣafḥa-i taᶜbīre raḳam
Vaṣf-ı ḳaddüñle ḫırām itse ᶜalem gibi ḳalem
Leşker-i saṭr çeker defter ü dīvān ṣaf ṣaf

VII

Bezm-i ḥasretde budur saña duᶜāmuz muṭlaḳ
Kerem ü luṭfuñı ᶜuşşāḳa ziyād itsün Ḥaḳ
Ne revā pādişehüm münkir-i niᶜmet olmaḳ
Ehl-i dil derd ü ġamuñ niᶜmetine müstaġraḳ
Dizilürler keremüñ ḫᵛānına mihmān ṣaf ṣaf

VIII

Kimi iḥrām-ı taḥayyür ile her sū pūyā
Saᶜy idüp kimi ṣafā-yı dile himmet-cūyā
Her biri ṭavf-ı güẕer-gehde taḥiyyat-gūyā
Kūyuñ eṭrāfına ᶜuşşāḳ dizilmiş gūyā
Ḥarem-i Kaᶜbede her cānibe erkān ṣaf ṣaf

IX

Şöhretüñ ṭutsa N a ḥ ī f ī-veş eger āfāḳı
Mihr-i raḫşān gibi gezseñ felek-i nüh ṭāḳı
Ṣanma fehm eyleyeler ḳadr-i dil-i ᶜuşşāḳı
Ḳadrüñi seng-i muṣallāda bilüp ey B ā ḳ ī
Ṭurup el baġlayalar ḳarşuña yārān ṣaf ṣaf

E/18b M/3b P/206b Y/32a

(VII) kerem: kerr Y mihmān: giryān M (VII) biri: bir Y

9

GAZEL-İ NÂBÎ TAHMÎS-İ NAHÎFÎ (*)

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

I

Çok niyâz eyledim ol şûha cüvânum diyerek
Hele gûş eyle biraz âh ü figânum diyerek
Nutka gel ey şanem-i nâdire-dânum diyerek
Yârı açdum açıl ey gonçe-dehânum diyerek
Bezme geldi gele ey rûh-ı revânum diyerek

II

Rûzgâr olsa müsâ'id bu dil-i bî-hûşa
Gelse biñ hasret ile bahr-ı mahabbet cûşa
Ruhsat elvirse o dil-dâr ile 'ayş ü nûşa
Âh bir kerre meyânını alup âgûşa
Sîneye çeksem o sîmîn teni cânum diyerek

III

Câna kâr itmededür derd ü gamı dil-dâruñ
Hâlini 'arz idebilsem bu dil-i gam-h^{v}âruñ
Bir mahallin düşürüp şimdi o gül-ruhsâruñ
Pâyına bârî bu takrîb ile düşsem yârüñ
Kalmadı âh meded tâb ü tüvânum diyerek

IV

Kalmayup sabra meded 'âşık-ı pür-mihnetde
Niçe biñ nâz ü niyâz ile şeb-i 'işretde
'Arz-ı hâl itse n'ola 'âlem-i germiyyetde
Hat ber-âverde olan tâze dem-i vuslatda
Başka bir zevk virür geçdi zamânum diyerek

V

Oldı âmâde yine 'ayş u tarab esbâbı
Destüme sundı o gül-çehre şarâb-ı nâbı
Getürüp şevka N a h î f î bu dil-i pür-tâbı
Yâr söyletdi baña bu gazeli ey N â b î
Söyleye söyleye ey tâze zebânum diyerek

E/19a M/4a P/206a Y/ 32b

(*): Tahmîs-i gazel-i Nâbî E M Tahmîs-i Nahîfî bâ-gazel-i Nâbî câveze'llâhü 'an sakatâtimâ P

(II) hasret: hayret E

(III) derd ü: derd P Y

(IV) kalmayup: kalmadı P germiyyetde: meyyitde M Y

10

TAHMĪS-İ NAHĪFĪ BE-GAZEL-İ NĀZIM SELEKE-
HÜMĀ'LLĀHÜ FĪ-AHSENİ'L-MÜNĀZIM

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

I

Görmeyelden rūy dil ol dil-ber-i nā-yābdan
Kaldum ol bī-rahme hāl-i zārumı işrābdan
Āteş-efrūz-ı gam oldukça dil-i pür-tābdan
Fark olunmaz şu^cle-i āhum gice meh-tābdan
N'eyleyem hūrşīd-i rahşānum göz açmaz h^vābdan

II

Keşf-i rāz ümmīd idüp ol çeşm-i efsūn-sāzına
Eyledim ^carż-ı ta^calluk gamze-i gammāzına
Gerd-i rāh olmak dilerdim kāmet-i mümtāzına
Hayli demdür hem-^cinan oldum semend-i nāzına
Sāye-veş güftāra ruhsat bulmadım ādābdan

III

Yād kılsam künc-i gamda ol dür-i nā-yābumı
Terk idüp bir şeb hayāliyle safā-yı h^vābumı
Eylesem rīzān dem-ā-dem eşk-i pür-seyl-ābumı
Girye teskīn eylemez sūz-ı dil-i pür-tābumı
Seng-i āteş-rīzdür çıkmazsa da gird-ābdan

IV

Şanma yārün mā'il-i būs-ı ruh-ı tābānıyam
Ben o şūhun sīne-dār-ı nāvek-i müjgānıyam
Bir nigāh-ı lutfunun bin cān ile kurbānıyam
İltifāt-ı cünbiş-i ebrūsınun hayrānıyam
Tā-be-mahşer yüz çevirmem kūşe-i mihrābdan

V

Ey N a h ī f ī reşk ider Cem görse cām-ı ^cişretüm
Feyż-gāh-ı zümre-i rūhāniyāndur sohbetüm
Neşve-i meydür kıyās itme görüp germiyyetüm
Yād-ı la^cl-i dil-rübādur bā^cis-i keyfiyyetüm
N ā z ı m ā yohsa nedür hāsıl şarāb-ı nābdan

P/206a

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

I

Ey şeh-i mülk-i felek-ḳadr ü meh-i Zühre-cenāb
Ey melek-rūy u perī-ṭal'at-ı ḫurşīd-niḳāb
Āh ki ġamze-i bī-şefḳati ser-germ-i 'itāb
Çeşm-i maġrūr ise mestī gibi 'işve-ḫıṭāb
Gözümüñ yaşı olup meclis-i ḥasretde şarāb
Āteş-i 'ışḳ ile yandı cigerim oldı kebāb
Ḥayret-i ḥusn ü cemālüñ beni itdi bī-tāb
İtdi Tātār-ı müjeñ mülk-i dil ü cānı ḫarāb
Bir nigāhuñla meded gel beni şādān eyle
Ele al ḫāṭır-ı vīrānumı iḥsān eyle

II

Ne bu ebrū-yı siyeh-kār u bu çeşm-i mekkār
Nedür ol ġamze-i ḫūn-rīz o nigāh-ı bīmār
Nedür ol la'l-i şeker-ḫand ü o şīrīn güftār
Nedür ol luṭf-ı tebessüm o fem-i gevher-bār
Nedür ol ḳadd-i ḳıyāmet nedür ol ḫoş-reftār
Nedür ol şīve-i cān-baḫş u o rengīn eṭvār
Nedür ol cebhe-i nūr ile o gül-gūn ruḫsār
Nedür ey āfet-i cān sende bu ḥüsn-i dīdār

Bāreke'llāh zihī ḥüsn ü cemāl ancaḳ olur
Bu leṭāfet bu ṭarāvet bu kemāl ancaḳ olur

III

Ḥāṣılı söz budur ey pādişeh-i 'işve-sipāh
Eyleyem ḥāl-i dilümden seni bārī āgāh
'Işḳ ile mā-ḥaṣal-ı ṣabrum olup cümle tebāh
Gönlüm aldı niçe nāz ile o düzdīde-nigāh
'Āşıḳ oldum saña biñ cān ile āh ü ṣad āh
'Āşıḳam 'ışḳuma bu girye vü āh oldı güvāh
Dolanup pāyuma çekdi beni ol zülf-i siyāh

ʿĀkıbet ʿışḳ iline çıḳdı yine ġāyet-i rāh

Yine oldum elem ü mihnet-i ʿışḳa lāyıḳ
Saña şimden girü biñ cān ile oldum ʿāşıḳ

IV

Devlet-i ḥüsnüñ ide Ḥażret-i Ḥaḳ pāyende
Luṭf u iḥsānuñ ile eyle beni şermende
Nev-nihāl-i ġam-ı ḳaddüñle olup efkende
Ḫāk-i rāhuñda muḳīm oldı dil-i nālende
Kār-sāz olmada ʿışḳ āteşi cān ü tende
Ṣabra bir vech ile yoḳ tāb-ı taḥammül bende
Pādişāhum saña biñ cān ile oldum bende
Kerem ü şefḳat idüp bendeñe luṭf it sen de

Vuṣlatuñla dil-i maḥzūna biraz tesliyet it
ʿĀşıḳ-ı ḫaste-dilem ḥālüme gel merḥamet it

V

Seni bu ḥüsn ü cemāl ile görüp ey meh-rū
Didüm āh eyleyerek ṣabr u ḳarāra yâ hū
Dil-i pür-tābı şikār itdi o çeşm-i cādū
Ṣayd-ı şīr eyledi gūyā ki hemān bir āhū
Bende çekdi beni biñ siḥr ile zülf-i ḫoş-bū
Ṭutdı çeşm-i siyehüñ üstüme tīġ-i ebrū
Beni üftāde-i ʿışḳ itdi bu ḳadd-i dil-cū
Ṣu gibi sürmedeyem rūy-ı niyāzum her sū

Çāre yoḳ aldı beni ġamze-i efsūn-kāruñ
Çāresi luṭfuña ḳaldı bu N a ḥ ī f ī-zāruñ

P/205a

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

21280

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NAHİFÎ SÜLEYMAN EFENDİ (HAYATI, ESERLERİ, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE DİVANI'NIN TENKİTLİ METNİ)

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

DOKTORA TEZİ
CİLT : 2

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hüseyin AYAN

Hazırlayan
A. İrfan AYPAY

KONYA - 1992

4. GAZELLER

DİVĀN-I ĠAZELİYYĀT-I NAḤĪFĪ EFENDİ RAḤMETU'LLĀHİ ᶜALEYH(*)

1

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ey ḫāk-i nem-sirişteyi insān iden Ḫudā
İnsānı genc-i gevher-i īmān iden Ḫudā

2 Baḫş eyle genc-i merḥametüñden murādumı
Ey ᶜālemüñ murādını iḥsān iden Ḫudā

3 Ḳıl külḫan-ı derūnumı gülşen-sarāy-ı ᶜışḳ
Ey āteş-i belāyı gülistān iden Ḫudā

4 Bir dem gelür ki şevḳ ile ḫandān ider yine
Derd-i ġam ile dīdemi giryān iden Ḫudā

5 Ḳılmış maḳām cānuma bāġ-ı maḥabbeti
Ben bī-nevāyı bülbül-i nālān iden Ḫudā

6 Bir gün bizi de vāṣıl-ı baḥr-ı merām ider
Bir ḳaṭre-i kemīneyi ᶜummān iden Ḫudā

7 Gūyā N a ḥ ī f ī-zārını bir bülbül eylemiş
Ruḫsāruñ ey perī gül-i ḫandān iden Ḫudā

E/36b M/17b P/107a Y/44b

(*): İbtidā-yı ġazeliyyāt-ı Naḥīfī el-Mevlevī Y
E, M'de başlık yok.
(3b) derd-i: derd ü M

2

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 يا اشرف الخلايق يا سيد الورى
يا منبع الشجاعت والجود و العطا

2 Ẕāt -ı şerīfüñ oldı sebeb ḫalḳ-ı ᶜāleme
يا من به تشرفت الارض و السما

3 Dil ḥırz-ı cān iderse n'ola naḳş-ı maḳdemüñ
قد صار رسم نعلك تيجان الاصفيا

4 Devr-i felek ḳudūmüñ ile iftiḫār ider
يا مرحبا لذاتك بالعز و العلى

5 Ḥaḳdan hemīşe vāṣıl ola rūḥ-ı pākiñe
من افضل التحيه من اكمل الثنا

6 Yoḳ vaṣf-ı ẕāt-ı pākiñe gerçi liyāḳatüm
قد كنت واصفا لك للعجز و الرجا

7 Luṭf it şefāᶜat eyle N a ḥ ī f ī ġarībiñe
يا ملجأ العصات و يا صاحب اللوا

A/26b H/25a İ/25a P/64b

3

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Bir ser ü bir cān nedür kim olmaya ḳurbān saña
Yā Resūla'llāh fedā olsun hezārān cān saña

2 Dāġ-ber-dāġ-ı ġam olsun sūziş-i hicrān ile
Ḫāk-i rāh olmazsa sulṭānum ten-i sūzān saña

3 Ḥasret-i dīdār-ı pāküñle n'ola pür-ḫūn ise
Cān ile müştāḳdur bu dīde-i giryān saña

4 Sensin ol şāhenşeh-i mülk-i risālet kim ezel
Oldı sulṭān u gedā hep bende-i fermān saña

5 Encüm-i bī-ḥad degüldür āsümān üzre meger
^cArş ü kürsī oldı yüz biñ çeşm ile ḥayrān saña

6 Budur ümmīdüm recā-yı ^cafv ile şād idesin
^cArż ola şol dem ki aḥvāl-i dil-i nālān saña

7 Ḫidmet-i na^ctüñle maḳṣūdum N a h ī f ī -veş hemān
İntisāb itmekdür ey şāhenşeh-i zī-şān saña

A/27a H/25b İ/25b P/65a

(3a) ḥasret-i: ḥasret ü İ
(5b) ḥayrân: giryân A
(6b) dil-i: dil ü H İ

4

Sevdā-zede-i kīmyā bir şahs-ı bād-ı hevā-peymā bu hāk-i nā-çīzi nā'il-i cevher-i iksīr ü fenn-i kīmyā-kārīde kāmilü't-tedbīr mülāhazasıyla misāl-i sīm-āb bī-karār-ı ıztırāb olup recā-yı taᶜallüm ile izhār-ı güzāriş itdükde bu ibrīz-i hālisu'l-ᶜayār pūte-i hakīkatdan ᶜalā tarīki'n-nush ve'l-irşād ifrāġ-ı kālbed-i inşā vü inşād olunmuşdur. Der-naᶜt-i kīmyā-te'sīr-i kān-ı nübüvvet ᶜaleyhi ekmelü't-teslīmi ve ecmelü't-tahiyye (*)

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Oldı ol mihr-i sipihr-i ıstıfāya hāk-i pā
Tūtiyā oldı anuñçün çeşm-i halka kīmyā

2 Kāl olup eczā-yı şevk ile anuñ şems ü kamer
Oldılar sāf ü mücellā iki kurs-ı hoş-nümā

3 Istılāh-ı kīmyā-kārīde bunca güft ü gū
Ayagı topragına telmīh içündür ġālibā

4 Kīmyāya mālik oldı ol ki tahsīl eyleye
ᶜIşk-ı mahbūb-ı ilāhīde hulūs-ı cān-fezā

5 Hāk-i pāyı var iken iksīri n'eyler ehl-i ᶜışk
Yok yere eyler mi ᶜākıl cüst ü cūy-ı mā-sivā

6 Cism ü cānuñ eyle mahż-ı kīmyā ey bī-haber
Pūte-i ᶜışkında kal ol şevk ile subh u mesā

7 Ey N a h ī f ī var ise iksīr-i aᶜzam kendidür
Hāk-i pāy-ı Mustāfādur hāk-i pāy-ı Mustafā

A/18b H/17b İ/17b P/58b

(*): kîmyâ-: kîmyâ-yı A H İ güzâriş: güdaziş İ

(6b) ol: olup A

(7a) Nahîfî: - A kendidür: mâ-hasal İ P

5

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

1 Merḥabā ey āfitāb-ı ^c^ışḳ Maḥbūb-ı Ḫudā
Bir kemīne ẕerre-i cān-baḫşuña ^c^ālem fedā

2 Kūşe-i tārīk-i hicrān içre sensin ^c^āşıḳa
Şem^c^-i feyż ü nūr-ı ḥikmet mihr-i evc-i ihtidā

3 Sende bu ḥālet nedür ey neş'e-i pür-şūr-ı ^c^ışḳ
Kim gedāyı şāh idersin şāhı eylersin gedā

4 Zāhidā āsān degüldür kārı ^c^ışḳ aṣḥābınuñ
Anlara ḫūn-ı cigerdür tekye-i ġamda ġıdā

5 Sedd-i nuṭḳ u ^c^aḳl ü idrāk itmedükçe ḥāṣılı
Ḥaḳḳ-ı ta^c^bīr ile olmaz sırrı bu ^c^ışḳuñ edā

6 Bir nefes pīr-i maḥabbetden n'ola dūr olmasam
Gerden-i cāna ezelden bend-i ^c^ışḳ oldı ridā

7 Zīver-i miḥrāb-ı ^c^ışḳam ben bugün ey müdde^c^ī
Ger hidāyet ister iseñ baña eyle iḳtidā

8 Derdimi ^c^ışḳ eyle hem dermānımı ^c^ışḳ it benüm
Eyleme yā Rab beni ^c^ışḳ u maḥabbetden cüdā

9 Saña hiç bilmem N a ḥ ī f ī n'oldı kim Mecnūn-miṡāl
Bī-meḥābā eyledüñ ifşā-yı rāza ibtidā

A/26a H/24b İ/25a P/64b

(2b) feyż ü: feyż A H
(3a) neş'e: neşve P
(6a) olmasam: olsam İ

6

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Dahl idüp ᶜarż-ı taᶜaṣṣub itmesün zāhid baña
Kār-ger olmaz ḫadeng-i ṭaᶜna-i ḥāsid baña

2 Yā Resūla'llāh senüñ ḥüsn-i ḳabūlüñdür ġaraż
Yoḫsa ᶜālemde nedür aġyārdan ā'id baña

3 İᶜtirāf-ı ᶜacz ile ikṣār-ı ẕikr-i midḥatüñ
Daᶜvī-i keyfiyyet-i ᶜışḳa yeter şāhid baña

4 ᶜIşḳuñuñ bir ẕerre-i nā-çīzine biñ cān fedā
Ġayrdan lāzım degül biñ neşve-i zā'id baña

5 Fāriġ olmaz bu N a ḥ ī f ī vaṣf-ı pāküñden senüñ
Eylese yüz biñ taᶜarruż ḥāsid-i fāsid baña

A/26a H/25a İ/25a P/64b

(5b) eylese: eyleye İ

7

Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūl

1 Resūl-i mükerrem nebiyyü'l-hüdā
Ḫalīl-i mu^caẓẓam Ḥabīb-i Ḫudā

2 Muḥammed Şefī^c-i ^cuṣāt-ı ümem
İmām-ı rüsul mürsel-i muḳtedā

3 Olur vāṣıl-ı ḳurb-ı ḫāṣ-ı ilāh
İden sünnet-i pākine iḳtidā

4 Muḥammed ki nām-ı şerīfi anuñ
Ḳulūba ṣafā oldı rūḥa ġıdā

5 Gözüm nûrı ferş-i güẕer-gâhıdur
Anuñ ḫâk-i pâyine cânum fedâ

6 Anuñ ḥürmetine ilāhī beni
Rıżā-yı kerīmüñden itme cüdā

7 N a ḥ ī f ī -i küstāḫiyem ol şehüñ
Olup bāb-ı luṭfında kem-ter gedā

A/26a H/24b İ/24b E/7a P/64a Y/15a

(2b) mürsel-i: mürsel Ü P

(6b) kerîmüñden: kerîmden A H İ

(7a) ol: o A H

8

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ey ᶜuṣāt-ı ümmete der-gāh-ı luṭfı mültecā
Mücrimem der-gāhuña ṣıdḳ ile ḳıldum iltica

2 Yā Resūla'llāh ben ol āvāreyem kim ṣubḥ u şām
Ġaflet ile eyledüm biñ dürlü vażᶜ-ı nā-becā

3 Ẓulmet-i ᶜıṣyān ile güm-kerde rāh-ı ḥayretem
اهدنا بالفضل يا من نورُهُ كشفُ الدجا

4 Nā'il-i feyż-i şefāᶜat olmadur ḳaṣdım müdām
يا جميل اللطف بشرن بنيل المرتجا

5 Bu N a ḥ ī f ī nüñ niyāzı rūz u şeb senden budur
Ol güneh-kārı Ḫudādan eyle maḥşerde recā

A/25b E/8b H/24a İ/24b P/64a Y/15b

9

Fā'ilatün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Bir nigāh-ı şefkat eyle rūz-ı mahşerde baña
Yā Resūla'llāh fedā olsun dil ü cānum saña

2 Yok yüzüm der-gāh-ı Hakka varmaġa bir vech ile
Vay eger olmazsa lutfuñ ben ġarībe reh-nümā

3 Deldi baġrum yakdı cānum eyledi hayrān beni
Hevl-i mahşer bīm-i dūzah şermī-i cürm ü hatā

4 Lutfuña kaldum efendüm yohsa bu 'ışyān ile
Lāyıkam mahşerde olsa baña biñ dürlü cezā

5 Budur ümmīdim ki mahrūm-ı sa'ādet olmaya
Ol ki olmışdur ezelden 'ışkuñ ile āşinā

6 Redd olunmaz her ne deñlü mücrim-i bed-kār ise
Bir gedā kim eyleye bāb-ı kerīme iltica

7 Hāline rahm eyle kendi hāk-i pāyüñdür ne var
Kıl N a h ī f ī ye şefā'at ey habīb-i kibriyā

A/25a E/ 7a H/24b İ/24b P/64a Y/15b

(4a) yohsa: yoksa A

10

Mefā^c^ilün Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

1 Ḫulūṣ o āfete maḥż-ı ḫaṭā imiş ḥayfā
Meger o ġonçe hezār-āşinā imiş ḥayfā

2 Bizi ta^c^ahhüd-i vaṣlıyla ṣaldı ferdāya
Vefāsı ol ṣanemüñ hep cefā imiş ḥayfā

3 Cihān cihān ġam-ı nā-dīde var derūnumda
Bu derd-i ^c^ışḳ görünmez belā imiş ḥayfā

4 Ḳanı selāmı ḳanı bir peyāmı cānānuñ
Ṣabā senüñ de işüñ hep hevā imiş hayfā

5 Unıtdı ḫayli zamāndur N a h ī f ī bendesini
O meh ḫayāli gibi bī-vefā imiş ḥayfā

E/36b M/17b P/107b Y/ 44b

11

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Nedür bu şīve nedür bu ḫiṭāb-ı istiġnā
Nedür bu sende olan āb ü tāb-ı istiġnā

2 Olup muᶜīn-i siyeh-baḫtī-i dil-i ġam-ḫᵛār
Çeker cemālüñe zülfüñ niḳāb-ı istiġnā

3 Cihānı ḳırmaz idüñ ḫançer-i nigāhuñ ile
Cevāz virmese ḥükm-i kitāb-ı istiġnā

4 O mest-i nāz ile kim söyleşür bu meclisde
Ṣunıldı destine cām-ı şarāb-ı istiġnā

5 Cefāya başladılar ṭālibān-ı ᶜişve vü nāz
Açıldı baḥs̱-i maḥabbetde bāb-ı istiġnā

6 Görür misin yine efsāne-gūyī-i aġyār
Getürdi nergis-i dil-dāra ḫᵛāb-ı istiġnā

7 N a ḥ ī f i y ā niçe muᶜciz-demi ḫamūş eyler
Gelince nuṭḳa o ḥāżır-cevāb-ı istiġnā

E/36b M/17b P/107b Y/45a

(5a) ᶜişve vü: ᶜişve - M (b) baḥs̱: bâb M Y

(6a) görür misin: görmesin Y görmesün M efsâne: efsâne-i M

12

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Bu ḳadar āb ü tāb ile cānā
Pençe-i āfitābsın gūyā

2 Gül-i ruḫsārıñı görünce gönül
Geldi feryāda ᶜandelīb-āsā

3 Açılup sen de başla güftāra
Nedür ey ġonça-fem bu istiġnā

4 Ġarażuñ ṣayd-ı cān imiş bildüm
O vefālar cefā imiş maḥżā

5 Kişver-i dilde tīġ-i ġamzeñ ile
Ḥükmüñ ey āfet eyledüñ icrā

6 Serde dā'im hevā-yı zülfüñdür
Eksik olmaz başumdan ol sevdā

7 ᶜĀşıḳ-ı muḫliṣuñ duᶜā-gūyuñ
Bir ḳuluñdur N a ḥ ī f ī -i şeydā

E/37b M/18a P/107b Y/45a

13

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Ol risālet taḫtına sulṭān Muḥammed Muṣṭafā
Sāye-baḫş-i milket-i ʿirfān Muḥammed Muṣṭafā

2 Aḥmed-i Mürsel nebiyyü'r-raḥme Maḥmūdu's-ṣıfāt
Ẕāt-ı pāki raḥmet-i Raḥmān Muḥammed Muṣṭafā

3 Zīver-i miḥrāb ü minber ṣāḥib-i seyf ü livā
Reh-nümā-yı sāṭıʿu'l-bürhān Muḥammed Muṣṭafā

4 Baḥr-ı cūd-ı merḥamet Maḥbūb-ı Rabbü'l-ʿālemīn
Kān-ı şefḳat menbaʿ-ı iḥsān Muḥammed Muṣṭafā

5 Efżal-ı evlād-ı Ādem eşref-i nevʿ-i beşer
Yaʿnī faḫr-ı ʿālem-i imkān Muḥammed Muṣṭafā

6 Gerd-i rāhı tūtiyā-yı dīde-i kerrūbiyān
Ḫāk-i pāyı küḥl-i çeşm-i cān Muḥammed Muṣṭafā

7 Merhem-i zaḫm-ı derūn-ı ümmetān-ı bī-nevā
Ehl-i cürmüñ derdine dermān Muḥammed Muṣṭafā

8 Şübhe yoḳ maḥż-ı ʿināyetdür ezelden ʿāleme
Raḥmet-i Ḥaḳ āyet-i ġufrān Muḥammed Muṣṭafā

9 Ey N a ḥ ī f ī ümmetinden eylemez luṭfın dirīġ
Ol şefāʿat kānı ʿālī-şān Muḥammed Muṣṭafā

A/26b E/6b H/25b İ/25b P/65a Y/19a

(6b) pâyı: pây A H İ Y

(8b) ġufrân: Ḳur'ân Y

14

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün

1 Ḳalup cism-i nizārum cilve-gāhuñda ġubār-āsā
Gönül bir nev-nihāl-i nāza aḳdı cūy-bār-āsā

2 Ümīd-i vaṣl ile ol verd-i ḥüsnüñ bāġ-ı kūyında
Ṭurur dest-i temennāsı dilüñ berg-i çınār-āsā

3 Derūn-ı sīne-i pür-şerḥa dāġ-ı şu^c^le-nākümle
Nümāyāndur çerāġān ile ṣaḥn-ı lāle-zār-āsā

4 Ne deñlü cüst-cūy-ı bey^c^-gāh-ı ḥüsn ü ^c^ışḳ itseñ
Bulunmaz bir perī-ṭal^c^at o şūḫ-ı şīve-kār-āsā

5 Bahār-ı ḥüsnüñe bülbül gibi meftūn olaldan dil
Açıldı tende biñ dāġ-ı maḥabbet nev-bahār-āsā

6 Daḫi derd-i ser-i hicrānuñ ey sāḳī-i gül-çehre
Beni āzürde-dil itmekdedür renc-i ḫumār-āsā

7 Nahīfī her ne dem gül-çīn-i vaṣl olmaḳ murād itsem
İder ṭa^c^n-ı raḳībān destümi rencīde ḫār-āsā

E/38b M/18a P/108b Y/45a

(3b) çerāġān ile: çerāġānīde E

(4a) itseñ: itse M

(5a) bülbül: Mecnūn M leyl Y (b) biñ: bir M Y

(7b) ṭa^c^n: ṣaḥn E destümi: Rüstemi E

15

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Görüp germiyyet-i cām-ı lebüñ ey sākī-i raʿnā
Çınar-āsā derūnından ṭutuşdı sāġar-ı ṣahbā

2 Seni tedbīr-i ẕevḳ-i zevraḳ ile almış āġūşa
Niçe cūş itmesün inṣāf olunsa şevḳ ile deryā

3 Eger āyīne-i dīdār-ı pāküñ görse bir kerre
Kemāl-i ḥayretinden lāl olurdı ṭūṭī-i gūyā

4 Dil-i dīvāneden gel ḳaçma luṭf it terk-i cevr eyle
Bu vādīlerde olma ey ġazāl-ı deşt-i istiġnā

5 Revān itdüm sirişk-i ḫāmemi evṣāf-ı laʿlinde
Nahīfī gūyiyā Āb-ı Ḥayātı eyledüm icrā

E/37b M/18b P/108a Y/45b

(2b) deryā: dünyā deryā M

(4a) cevr: ḫʷār M

16

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Renciş-resān olursa nigāh-ı ṭaleb saña
ᶜArż-ı neẓāre eylemeyem bī-sebeb saña

2 Ḥayrān-ı rūyuñam yine tā ḥaşre dek senüñ
Baḳsam nigāh-ı ḥasret ile rūz u şeb saña

3 Güllerle bülbülüñ yoġ iken āşinālıġı
Ben bülbül idüm ey gül-i bāġ-ı ṭarab saña

4 Bāᶜis̱ nedür sükūtuña ey ġonça-fem ᶜaceb
Yoḫsa ḫaṭā mı şīve-i taḥrīk-i leb saña

5 Dünyāyı bir nigāhuñ ile eyledüñ tamām
Taᶜlīm iden bu şīveyi kimdür ᶜaceb saña

6 Vaḳf-ı ḥarīm-i ḫânḳah-ı ᶜışḳuñ eyledüm
Virdüm efendi mülk-i dil ü cānı hep saña

7 El-ḥaḳ N a h ī f ī mevhibe-i feyż-i ᶜışḳdur
Bu şiᶜr-i tāze bu süḫan-ı münteḫab saña

E/40a M/18b P/108b Y/45b

(6a) ḫânḳah-ı: ḫâfiḳa-i M Y

17

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Bilür şāyeste-i luṭf-ı viṣāl olduḳlarum ammā
Biraz ol nāz-perver şīve-kārum eyler istiġnā

2 Gider aġyār ile gülşen-be-gülşen seyr-i bāġ eyler
Bize her-cāyīlükler eyler ol mihr-i cihān-ārā

3 Füzūndur derd-i ^cışḳ ey sāḳī-i deryā-fürūş el çek
Baña kār eylemez keyfiyyet-i ṣahbā-yı ġam-fersā

4 Ḳomazsın bizde cem^ciyyet perīşān-ḫāṭır eylersin
Nedür derdüñ ^caceb bilsek bizümle ey ġam-ı dünyā

5 Nahīfī naḳş-ı reng-ā-reng-i dehre olma dil-beste
Cihān-ı bī-beḳāya raġbet itmez merdüm-i dānā

E/37b M/18b P/108a Y/46a

(5a) dehre: dehr Y

18

Mefā'ʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 O māha dün gice rāz-ı derūnum eyledüm ifşā
Hele ey dil ṣakın bu rāza vāḳıf olmasun aʿdā

2 Niçe kām-āver-i pā-būs olurlar sen de inṣāf it
Reh-i ʿışḳında pā-māl olmayanlar ḫāk-i pāy-āsā

3 Kimüñ şevḳ-ı lebiyle mest-i cām-ı ḥayret olmışsın
Kimüñ ʿışḳıyla ser-germ-i ṣafāsın ey dil-i şeydā

4 Baña ʿarż itme ey dil iddiʿā-yı rifʿat-i cāhi
Belādur rind-i bī-ḳaydān-ı ʿışḳa miḥnet-i dünyā

5 N'ola vīrāne-zār-ı miḥnet ise ḳalb-i maḥzūnum
N a ḥ ī f ī anda pinhāndur niçe gencīne-i maʿnā

E/38a M/19a P/108a Y/46a

19

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Nigāh-ı nāvek-endāz-ı müjeñ der-kār olup ḥayfā
Yine Tatar-ı çeşmüñ mülk-i ṣabrı eyledi yaġmā

2 Varup aġyār ile zānū-ḳarīn-i ṣoḥbet olmaḳdan
Bize ḳaṣduñ cefā-yı dil-ḫırāş-ı ᶜişvedür maḥżā

3 Seḥāb-āmīz-i dūd-ı āh-ı ḥasretdür cihān-ı şevḳ
Niçe gündür saña müştāḳ-zāy-ı mihr-i cihān-ārā

4 Eser bād-ı maḥabbet āteş-i ᶜışḳın füzūn eyler
Döker ḫāk-i niyāza āb-ı rūyın ᶜāşıḳ-ı şeydā

5 N'ola tā ḥaşre dek bāḳī ḳalursa ḥasretüñ dilde
N a ḥ ī f ī de ḥicāb-ı ᶜarż-ı vuṣlat sende istiġnā

E638a M/19a P/108b Y/46a

(1a) müjeñ: şehüñ M Y olup: olur M Y

20

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Ḥazān-ı nev-bahār-ı vuṣlatuñla ey gül-i ra^cnā
Figāndur rūz u şeb kārum miṡāl-i bülbül-i şeydā

2 Ferāmūş eyledüñ ben nā-tüvānı şām-ı ḥasretde
Senüñle böyle mi ^cahd eylemişdük ey ḳamer-sīmā

3 Ẓuhūr itse ne var te'ṡīr-i tāb-ı ceẕbe-i vaṣluñ
Yine görsem cemāl-i tāb-dāruñ āfitāb-āsā

4 Ser-i zülfüñ ^caceb mi bend idersem gerden-i hūşa
Beni dīvāne itdi ^cışḳ dirler bir ^caceb sevdā

5 N a ḥ ī f ī bendeñi çoḳ yād idersin ṣoñra sulṭānum
Egerçi cevr idersin şimdi gelse yādıña cānā

E/38a M/19b P/108b Y/46b

(5a) yâd: - Y çoḳ yâd idersin: sen çoḳ ararsın M
(b) yâduña: yâd ile M Y

21

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Figān kim āsitān-ı vuṣlatuñdan dūr olup ḥayfā
Niçe demdür esīr-i derd-i ġurbetdür dil-i şeydā

2 Cemālüñ görmeyelden aġlaram ālām-ı hecrüñle
Gözüm nūrı görünmez çeşm-i ḥasret-dīdeme dünyā

3 Şeb-i tārīk-i hecre döndi rūz-ı rūşenüm şimdi
Ġam-ı zülf-i siyāhuñla derūna düşdi bir sevdā

4 Dirīġ itme ṣabā ile peyām-ı luṭfuñı benden
Çıḳarma ḫāṭıruñdan 'āşıḳ-ı mehcūruñı cānā

5 Benem ol lücce-ḫīz-i girye-i pür-cūş-ı ḥasret kim
Gözüm yaşına nisbet kem-terīn bir ḳaṭredür deryā

6 Yine mehcūrī-i 'ışḳ ile feryād itmedür kārı
Göñül derd-i ġam-ı 'ışḳuñdan āzād olsa da farżā

7 N a ḥ ī f ī deşt-zār-ı rūzgār-ı kīne-perverde
Ġubār-ı eşk-ḫīz-i ġamdan āzād olmadum ḥayfā

E/38a M/19a P/108b Y/46b

(3a) rûşenüm: şenüm Y

(7a) deşt-zâr: deşt-zâ Y

22

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Benümçün hep vefā ümmīd ider dirler imiş aᶜdā
Ḫilāf-ı meşreb-i ḥüsnince itmişler beni inhā

2 Nigāh-ı ġamzesi ṭurmaz nühüfte ᶜişveler eyler
Gel imdi n'eylesün inṣāf olunsa ᶜāşıḳ-ı şeydā

3 Viṣālin eyledi mevḳūf-ı maḥşer ol ḳıyāmet-ḳad
Beni öldürdi işte ārzū-yı vaᶜde-i ferdā

4 Ne dem bir āteşīn ḥüsn-i naẓar-sūza nigāh itsem
Derūn-ı cān-ı bīmārumda bir āteş olur peydā

5 Ne mümkindür N a ḥ ī f ī ceẕbe-i ᶜışḳı nihān itmek
İder şāh-ı maḥabbet muḳteżā-yı ḥükmini icrā

E/38b M/19b P/109a Y/46b

(3a) viṣâlin: viṣâlün M

23

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Beni ḫāk itse de derd ü belā-yı fürḳatüñ cānā
Giyāh-ı ḳabrüm eyler ārzū-yı vuṣlatuñ cānā

2 Sipihr-i sīne encüm-rīz-i dāġ-ı fürḳat olmaġla
Gider mi dīdeden hīç naḳş-ı mihr-i ṭalᶜatuñ cānā

3 Kimüñ āyīne-i feyż-intimā-yı ṭabᶜısın bilsem
ᶜAceb şimdi kim oldı rāz-dār-ı ṣoḥbetüñ cānā

4 Baña zindān olur gūyā bu vaḥşet-ḫāne-i ġurbet
Gelince ḫāṭır-ı nā-şāde ẕevḳ-ı ülfetüñ cānā

5 Zamān-ı ḥaşre dek ser-mest-i şevḳ olmam muḳarrerdür
Olursam bir daḫı hem-cām-ı bezm-i ᶜişretüñ cānā

6 Hevā-yı ᶜışḳ ile mehcūr olaldan ḫāk-i pāyüñdan
Cefā-yı miḥneti kār itdi cāna ġurbetüñ cānā

7 Naḥīfī-veş n'ola ser-germ-i cām-ı iştiyāḳ olsam
Beni bī-ṣabr u ārām itdi derd-i ḥasretüñ cānā

E/37a M/19b P/109a Y/47a

(1a) derd ü: derd P

(2a) -rīz: yer M (b) dīdeden: dīden P

(5a) şevḳ: ẕevḳ P

24

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Derūn-ı sīne tīġ-ı hecr ile ṣad pāredür cānā
Cigerde dāġ-ı ḥasret bir oñulmaz yāredür cānā

2 Ser-i kūyuñda sensiz bir dem ārām itmeyen gönlüm
Ġarīb illerde şimdi derd ile āvāredür cānā

3 Niçe dīdāruña ^carż-ı nigāh-ı ḥasret itsün dil
Hücūm-ı şerm ü ḥayret māni^c-i neẓẓāredür cānā

4 Dil-i ^cāşıḳ Felāṭūn olsa da bī-^caḳl ü hūş eyler
Nigāh-ı pür-füsūnuñ bir ^caceb mekkāredür cānā

5 Dirīġ-i şerbet-i vaṣl itme kim derd-i maḥabbetle
Naḥīfī bir belā-keş ^cāşıḳ-ı bī-çāredür cānā

E/37a M/20a P/109a Y/47a

(4b) bir ^caceb: bü'l-^caceb P

(5a) derd-i: derd ü E

25

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

1 Vaḳtidür sulṭānuma ^c^arż-ı niyāz itmek baña
Lāzım oldı her cihetden keşf-i rāz itmek baña

2 Muḳteżā-yı meşreb-i ^c^ışk u maḥabbetdür hemān
Aġlayup şevḳ ile āh-ı cān-güdāz itmek baña

3 Cān virürken rāh-ı ^c^ışḳunda saña biñ şevḳ ile
Hīç düşer mi ḫançerüñden iḥtirāz itmek baña

4 Çoḳ degüldür ġamze-i fettānuñ öldürsün beni
Mūcib-i ḥüsnüñdür elbet ^c^arż-ı nāz itmek baña

5 Ey N a ḥ ī f ī böyle bir şi^c^r-i leṭāfet-baḫş ile
Çoḳ mıdur aḥbāba ^c^arż-ı imtiyāz itmek baña

E/38b M/20a P/109b Y/47a

(5a) bir: - Y

26

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Künc-i ferāġa çekdi serin cān-ı mübtelā
Bīgānelerle olsun o gül-çehre āşinā

2 ᶜUşşāḳ āh ü giryede aġyār ḫandede
Lāyıḳ degül o şūḫa bu evżāᶜ-ı nā-sezā

3 Bilmez yine benüm o perī ḳadr ü ḳıymetüm
İtsem yolında cān ü teni cümleten fedā

4 Eyyām-ı ᶜışḳ geçdi dirīġ āh ü vāh ile
Evḳāt-ı nāzenīni dilüñ oldı hep hevā

5 Şimdi nedür bu cevr ü cefālar bu ᶜişveler
Ẓālim ne idi baña olan luṭfuñ ibtidā

6 Aġlatduñ ey felek beni hicrān-ı yār ile
Ḳaldı ḥużūr-ı Ḥaḳḳa senüñle bu mā-cerā

7 Bir gün N a ḥ ī f i y ā seni çok cüst-cū ider
Şimdi egerçi ḳadriñi bilmez o bī-vefā

E/38b M/20a P/109b Y/47b

(2a) ḫandede: ḫandedür Y

(3a) benüm: - M Y

27

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Derdüm görüp teraḥḥum ider düşmenüm baña
Raḥm eylemez mi ol gül-i sīmīn tenüm baña

2 Zār ü nizāram ol ḳadar ālām-ı ʿışḳ ile
Bār-ı girān görünmede pīrāhenüm baña

3 Al bārī ḥüsn ü ʿışḳuñı vir baña gönlümi
Ey bī-vefā senüñ saña olsun benüm baña

4 Uçmaḳ ümīdin itse n'ola şāh-bāz-ı dil
Kim ḳıṭʿa-i bihişt gelür meskenüm baña

5 Buldum derūn-ı dilde N a ḥ ī f ī gibi seni
Gösterdi rūyuñ āyīne-i rūşenüm baña

E/39a M/20b P/109b Y/47b

(3a) bârî: - Y ey M

(4a) itse: eylese M Y

28

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Bülbülüñ te'sīr ider her laḥẓa feryādı baña
Ehl-i ᶜışḳuñ ḫoş gelür eẕkār ü evrādı baña

2 Ben ne Leylānuñ ne Şīrīnüñ esīr-i ᶜışḳıyam
Sen niçe teşbīh idersin Ḳays ü Ferhādı baña

3 ᶜIşḳdan itmekdesin her laḥẓa teklīf-i ferāġ
Zāhidā terk eyle dirsin köhne muᶜtādı baña

4 Kūçe-i ḥālet-fūzūnuñ ᶜışḳına itmem ḳabūl
Virseler sensiz bu dehr-i miḥnet-ābādı baña

5 Ey N a ḥ ī f ī menzil-i maḳṣūda mümkindür vuṣūl
Fażl-ı Rabbānī olursa reh-ber ü hādī baña

E/39a M/20b P/110a Y/47b

(3b) zâhidâ: zâhid Y

29

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Baḫt-ı ġaddāruñ bu cevr ü vażᶜ-ı bī-dādı baña
Ḳorḳaram terk itdirür bu miḥnet-ābādı baña

2 Ben ne ġamdan ġam ne şādīden ṣafā kesb iderem
Cümle yeksāndur cihānda mātem ü şādī baña

3 Var iken ḳarşumda ol rūḥ-ı muṣavver yoḳ yere
Luṭf idüñ ᶜarż eylemeñ taṣvīr-i Bihzādı baña

4 Nāle-i dil-sūzuma zāhid taᶜaccüb eyleme
İtdiren derd-i maḥabbetdür bu feryādı baña

5 Ol güni görsem N a ḥ ī f ī eylese ᶜarż-ı cemāl
Raḥm idüp ol nev-nihāl-i bāġ-ı āzādī baña

E/39a M/20b P/110b Y/48a

(1a) baḫt-ı ġaddâruñ bu cevr ü: artırır nâzuñ senüñ M
(4b) derd-i: derd ü E

30

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Yā teġāfül yā sitemdür vaż^c-ı hem-zādı baña
Hep cefādur ol mehüñ āyīn ü mu^ctādı baña

2 Ġamze-i dil-dārı gördüm dir lisān-ı ḥāl ile
Tā ezel tefvīż olundı resm-i bī-dādī baña

3 Eyleme bīhūde iẓhār-ı ḥaẕāḳat ey ṭabīb
Şād ḳıl üstād iseñ bu ḳalb-i nā-şādı baña

4 Kūh-ı ^cışḳ içre dil-i sengīni ol şīrīn lebüñ
İḫtiyār itdürdi āḫir kār-ı Ferhādı baña

5 Māh-rūlardan dimişler kim N a ḥ ī f ī geçdi hep
Bilmem āyā eyleyen kimdür bu isnādı baña

E/39a M/21a F/110b Y/48a

(1b) âyîn ü: âyîn-i E

31

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 'Āşıḳam 'āşıḳ ser-i kūyuñ nişīmendür baña
Bülbülem ol cāy-ı ra'nā reşk-i gülşendür baña

2 Ey nihāl-i 'işve sensüz 'azm-i gül-zār eylesem
Nağme-i murġān-ı gülşen ṣavt-ı şīvendür baña

3 Māni'-i āmed-şüd-i neẓẓāredür ruḫsāruña
Ol ḥarāmī ġamzeler ma'nīde reh-zendür baña

4 Kārı ta'līm-i teġāfüldür nigāh-ı şūḫuña
Ġamze-i bī-şefḳatüñ gūyā ki düşmendür baña

5 Ben N a ḥ ī f i 'andelīb-i bāġ-ı 'ışḳam ol mehüñ
Gülşen-i endīşe-i ruḫsārı meskendür baña

E/39b P/109b Y/48a

(1b) bülbülem: bülbül Y

(3a) neẓẓāredür ruḫsārına: durur dīdāruña Y

32

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Beyān ider ġam-ı ʿışḳum sirişk ü āh saña
Esīrüñ oldıġuma bu yeter güvāh saña

2 Ṣafā-yı ḥayret-i dīdārdan ġınā gelmez
Ne deñlü ḥasret ile eylesem nigāh saña

3 Recā-yı feyż ile ey mihr olurdı pā-mālüñ
Muḳābil olmaġa şāyeste olsa māh saña

4 Sezā-yı gūş-ı ḳabūl eyle gevher-i süḫanum
Recā-yı vaṣl ile geldükçe gāh gāh saña

5 Niyāz ider yine tā ḥaşre dek N a ḥ ī f ī gibi
Mezārum üzre ẓuhūr eyleyen giyāh saña

E/40a P/110a Y/48b

(1a) ider: - Y

(4b) geldükçe: geldükde E

33

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Kār-sāz-ı ġam iken fürḳat-i dil-dār baña
Ne belādur ʿacebā miḥnet-i aġyār baña

2 Ḥüsn-i dil-dārı sen idrāk idemezsin zāhid
Başḳa bir ẕā'iḳadur ḥayret-i dīdār baña

3 Bāde-i nāz ile bī-hūş olup ol mest-i niyāz
Keşf-i rāz eylemege başladı nā-çār baña

4 Kimse bilmez ne çeker bu dil-i miḥnet-zede āh
Neler itdi baña ol dil-ber-i ġaddār baña

5 Ey N a ḥ ī f ī ben anı luṭf u vefādan bilürem
Her ne cevr eylese ol yār-ı cefā-kār baña

E/39b M/19b P/110a Y/48b

(2a) sen: - Y idemezsin: eylemezsin Y
(b) dîdâr: dil-dâr E

34

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Nedür āşūbī-i ġamzeñle bu āzār baña
Neden āzürdesin ey dil-ber-i ġaddār baña

2 Zülf ü ruḫsārıña bir nīm-nigāh itmek ile
Nāz ider ṣubḥ u mesā baḫt-ı siyeh-kār baña

3 Şimdi biñ ḳayda düşürdi ser-i zülfüñ de beni
Gerçi bir ḳayd idi evvel dil-i bīmār baña

4 Şu^c^le-i dūzaḫ olur çeşmüme her ġonçeleri
Sensüz āteş görinür ṣaḥn-ı çemen-zār baña

5 Ey N a ḥ ī f ī yüri sen ẕevḳ-i gülistān eyle
Ṣaḥn-ı gül-zār saña kūçe-i dil-dār baña

E/39b M/20a P/110a Y/48b

(2a) zülf ü: zülf Y
(3a) zülfüñ de: zülfüñle Y (b) bir: - Y
(4a) çeşmüme: cismüme P

35

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Mübtelā oldum ise ᶜışḳ ile nā-çār saña
N'eyledüm n'eyledüm ey dil-ber-i mekkār saña

2 ᶜÖmri bīhūde geçer āh ü fiġān ile hemān
Olmasun derd ile hīç kimse giriftār saña

3 Dil-i maḥzūnumı biñ cevr ile vīrān itdüñ
Ḳaldı ḫāṭırcıġum ey şūḫ-ı cefā-kār saña

4 O cefā-cū bize yār olmaz ise ṣaġ olsun
Hīç bulunmaz mı gönül dünyede bir yār saña

5 Bilmedüñ ḳadrini ḥayfā ki esīr olmış iken
Bu N a ḥ i f ī gibi bir ᶜāşıḳ-ı ġam-ḫᵛār saña

E/40a M/20b P/110b Y/49a

(2b) olmasun: olmasa M

(5a) ki: - Y

36

Mefā ᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Cebīnüñde ne dem ḫışm ile pīç ü tāb olur peydā
Dil-i deryā-ḫurūş-ı ġamda biñ gird-āb olur peydā

2 ᶜAceb mi ᶜārıżuñ fikriyle gāhī eylesem girye
Zemīn-i sīnede yüz biñ gül-i sīr-āb olur peydā

3 Ne ṭāliᶜdür ki ben aḥvālümi taḳrīre geldikçe
Senüñ Çeşm-i füsūn-kāruñda reng-i ḫᵛāb olur peydā

4 Ne deñlü şeb-nişīn-i ᶜuzlet olsam ᶜışḳ-ı ḫūbāndan
Miṡāl-i rūz-ı vuṣlat yine bir meh-tāb olur peydā

5 Nahīfī feyża-i nīsān-ı eşk-i Çeşm-i şevḳumdan
Benüm deryā-yı ṭabᶜumda dür -i nā-yāb olur peydā

E/37a M/21a P/110b Y/49a

(5a) feyża: ḳabża M Y

37

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Çok niyâz itdi gönül olmadı hem-ḫâne saña
Hele ^c^ışk olsun eyâ şâhid-i kâşâne saña

2 Bu kadar germî-i ülfet bu kadar nâz ü niyâz
Sañadur saña eyâ ġamzesi mestâne saña

3 Şem^c^-i ḥüsnüñ ile gül-rûyuñı tercîḥ idemem
Lâyıkam oldum ise bülbül ü pervâne saña

4 Eşk-i pür-ḫûn-ı dü çeşmüm seni bî-hûş eyler
Besdür ey mest-i taġâfül iki peymâne saña

5 İltifât eylemez olsañ da eger ḫâk-i rehi
Çâre yok n'eyleyeyüm ey dil-i dîvâne saña

6 Bilesin kıymetüm ey şûḫ-ı cefâ-pîşe benüm
Âşinâlar dem olur hep ola bîgâne saña

7 Nâz idersin bu N a ḥ î f î saña itdükçe niyâz
Gelür ey âfet-i cân nâlesi efsâne saña

E/40a M/21a P/111a Y/49a

(2a) bu kadar nâz: yokdur nâz Y

(5b) n'eyleyeyüm: n'eyleyelüm M P Y .

38

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilatün Fāᶜilün

1 Ben yine bir āfet-i devrāna oldum mübtelā
Bir vefāsuz cevri çoḳ cānāna oldum mübtelā

2 Kārum efġān eylemekdür rūz ile şeb tā ṣabāḥ
Bülbül-āsā bir gül-i ḫandāna oldum mübtelā

3 Ben niçe bir laḥẓa ārām eyleyem bī-nāle kim
ᶜIşḳ dirler bir belā-yı cāna oldum mübtelā

4 İntiẓār ile beni zār eyledi tā ṣubḥa dek
Āh kim bir şūḫ-ı bed-peymāna oldum mübtelā

5 Ey N a ḥ ī f ī sen bilürsin bārī derdümden benüm
Şimdi ben bir dil-ber-i fettāna oldum mübtelā

E/37b M/21b P/111a Y/49b

(1b) vefâsuz: vefâsı M Y

(2a) rûz: derd P ṣabâḥ: seḥer E P tâ ṣabâḥ: tâ-be-ṣubḥ M

(5a) bârî: yârdı M

39

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Rüstem-i ʿışḳam cihān merd-i muḳābildür baña
ʿArṣa-i ḳahrumda aʿdā ḫaṣm-ı ġāfildür baña

2 Dūd-ı āh-ı pür-şerārum miġfer-i zer-dūzdur
Mihr ü māh-ı çarḫ iki zerrīn ḥamā'ildür baña

3 Nāz ider ʿarż-ı niyāz itsem lisān-ı ḥāl ile
Her ne söylersem o şīrīn lehce ḳā'ildür baña

4 Ḫvāce-i ḥikmet-şinās-ı sırr-ı ʿışḳam tā ezel
Ḳays ile Ferhād iki şākird-i ḳābildür baña

5 Ey N a h ī f ī ben ki bir āşüfte-meşreb ʿāşıḳam
Ġamze-i pür-şūr-ı ḫūbān cümle mā'ildür baña

E/39b M/21b P/111a Y/49b

(4a) sırr: fenn P

(5b) şūr:sūz M

40

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 İrişdi Ḥażret-i Ḥaḳdan bir imtiyāz saña
El irmez oldı eyā serv-i ser-firāz saña

2 Sirişk-i çeşm-i terümdür bu ḫandeye bā^ciṡ
Ne ḫūb neşve virürmiş şarāb-ı nāz saña

3 Hevā mı oldı gözüm nūrı bād-ı āh-āsā
Bu deñlü eyledügüm nāle-i niyāz saña

4 Ne çāre levḥa-i taḳdīre böyledür taḥrīr
Niyāz ü nāle baña nāz-ı cān-güdāz saña

5 N a ḥ ī f ī bendede ṭāḳat mı ḳaldı feryāda
Ne eylesün saña ey şūḫ-ı ^cişve-bāz saña

E/40b M/21b P/111a Y/50a

(1a) saña: baña Y

(2b) neşve virürmiş: neşveyi virmiş P

41

Mefâ^cilün Fe^cilâtün Mefâ^cilün Fe^cilün

1 Eser mi eylemez ey nev-nihāl-i nāz saña
Bu āh ü nāle bu feryād-ı cān-güdāz saña

2 Nedür bu ᶜişve n'içündür bu ṭavr-ı bīgāne
Ḫaṭā mı bir nigeh-i āşinā-nevāz saña

3 Göñül ki bāde-i ᶜışḳuñla oldı mestāne
ᶜAceb mi şevḳ ile eylerse keşf-i rāz saña

4 Bulup seni gice tenhā firāş-ı nāzuñda
Murādum üzre biraz eylesem niyāz saña

5 İder ḫadeng-i nigāhıyla ġayriden maḥfūẓ
Neẓāret eyleyüp ol çeşm-i ḥīle-bāz saña

6 Bu ḥüsn ü ān ile bu şīve-i leṭâfet ile
Sezā degül midür imżā-yı imtiyāz saña

7 N a ḥ ī f ī bendeñi cevr ile işte öldürdüñ
Revā mıdur bu ḳadar vażᶜ-ı fitne-sāz saña

E/40b M/21b P/111b Y/50a

(3b) râz: bâz Y M
(5) E'de yok.
(6a) leṭâfet: nezâket M neẓâfet Y (b) imżâ: iᶜṭâ M
(7a) cevr ile: cevrüñle M

42

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Bu 'âlem böyle ḳalmaz bir ser-âmed merd olur peydâ
Şifâ-yı ṣadr olur ḥâṣıl devâ-yı derd olur peydâ

2 Dem-i nâ-mu'tedilden ıżṭırâb-âlûd olur diller
Şitâ faṣlında te'sîr-i hevâ-yı berd olur peydâ

3 Ṭabâyi' muḫtelifdür ṭıynet-i ḫâk-i siyehden gör
Sipîd ü sürḫ sebz ile kebûd ü zerd olur peydâ

4 Degül âlâyiş-i ḫâr-ı siyehden dâmen âzâde
Bu gül-zâr-ı cihânda gerçi bunca derd olur peydâ

5 Ġurûr ile gel eṣḥâb-ı derûnı ḫâk-sâr itme
Göz açdurmaz saña bir ṣarṣar-ı pür-gerd olur peydâ

6 Bu vaż'-ı bârid-i ḫas-ṭıynetân oldukça meşhûdum
Cigerde sûz-ı ġayret dilde âh-ı serd olur peydâ

7 Siyâh ü sâde levn-i rûz u şeb meşhûdum oldukça
Bu lu'bet-gâhda biñ dürlü naḳş-ı nerd olur peydâ

8 Nişân-ı âh olur nâ-maḥremân-ı 'âlem-i envâr
Semâdan men'-i dîvâne şihâb-ı ṣard olur peydâ

9 Naḥîfî ġam yime bir dest-gîr iḥsân ider Allâh
Bu 'âlem böyle ḳalmaz bir ser-âmed merd olur peydâ

E/37a M/22a P/111b Y/50a

(2a) olur: olan E

(3a) muḫtelifdür: muḫtelifde Y

(4a) âzâde: ârâda Y âlûde P (b) derd: verd E M Y

(6a) meşhûdum: manẓûrum M meşhûrum Y

(7a) meşhûdum: meşhûrum Y peymûde P levn: pûl P

(b) lu'bet-gâh: - Y (7) M'de yok.

(8b) ṣard: ṭard M P Y

43

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Āh idüp ^c^arż iderem hālümi her gāh saña
Eylemez mi eṡer āyā bu ḳadar āh saña

2 Pāy-māl olmaġ içün cilve-geh-i nāzuñda
Dil olur sāye-ṣıfat şevḳ ile hem-rāh saña

3 Eyledüñ şevket-i ḥüsn ile cihānı tesḫīr
İstemez yārī-i ḫayl ü ḥaşem ü cāh saña

4 O ḳadar ^c^ışḳuñ ile şühre-i dehr oldum kim
İsterem baña gedādur diyeler şāh saña

5 Tevbe olsun ṭaleb-i mihr ü vefā eylemege
Baña cevr itmek ise şīve-i dil-ḫ^v^āh saña

6 Baḳma her bir ṣaneme ṣarf-ı nigāh itdigüme
Sañadur meyl ü maḥabbet saña ey māh saña

7 Ey N a ḥ ī f ī seni ḥāşā ide ġayra muḥtāc
Bu ḳadar fażl u ^c^ināyet iden Allāh saña

E/39b M/22a P/111b Y/50b

(2a) geh: gâh Y

(3a) cihânı: cihâtı P

(4a) kim: ki M Y

44

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Biñ nigâh-ı luṭf idersen olmazam şâd-âşinâ
Tâ ki oldum düşmen-i şâdî vü feryâd-âşinâ

2 Ḥasret-i vaṣluñla bir vâdîde Mecnûnam ki ben
Olmamışdur seng-i h̲ûn-âlûdı Ferhâd-âşinâ

3 Milket-i ṣabr u şekîbi eyledi ġamzeñ h̲arâb
Ey şeh-i mülk-i melâḥat olmaduñ dâd-âşinâ

4 Ṣayd-gâh-ı fitnedür oldum helâk-i ġayretüñ
Olma ey âhû-yı ḥüsnüm el-ḥaẕer yâd-âşinâ

5 İtmedüñ gitdi teraḥḥum bu N a ḥ î f î ye dirîġ
Olmaduñ üftâdeñe ey serv-i âzâd âşinâ

P/111b

BÂ

45

TEVHÎD-Î BÂRÎ(*)

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Ey mu^callā āyet-i ġufrānı Ġaffāru'ẕ-ẕünūb
V'ey ^cuṣāta müjde-i iḥsānı Settāru'l-^cuyūb

2 Mümkināt oldı vücūb-ı ẕātuñuñ āyīnesi
Ey vücūd-ı aḳdesi müstelzim-i ḥükm-i vücūb

3 Sensin ol Rabb-i eḥad kim emriñe mevḳūfdur
Ser-be-ser mihr ü meh ü encümde işrāḳ u ġurūb

4 Cümle muḥtāc-ı nemā-yı ḳudretüñdür şübhe yoḳ
Gülşen-i ^cālemde eşcār ü nebātāt ü ḥübūb

5 Nüsḫa-i kevn ü mekānda ḥikmetüñ āyātıdur
İḫtilāf-ı şekl ü elvān ile envā^c u ḍurūb

6 Bülbülān itdükçe temcīd ü s̱enā-yı vaḥdetüñ
Vecd-i taḳdīs ile eyler ġonçelar şaḳḳ-ı cüyūb

7 Sen rıżā-yı pāküñ üzre s̱ābit eyle ḳalbümi
Ḳabża-i ḥükmüñdedür taḳlīb-i ebṣār u ḳulūb

8 Maẓhar-ı iḫlāṣ ḳıl yā Rab dil-i nā-çīzümi
Olmasun tā fikr-i aġyār ile a^cmālüm meşūb

9 Vir N a ḥ ī f ī -i güneh-kāra s̱ebāt-ı tesliyet
Bī-ḳarār itdükde ḫalḳı a^cẓam-ı hevl-i ḫuṭūb

A/31b E/1b H/30a İ/30a P/66a Y/15b

(*): Sadece P'de var.

(1a) ġufrânı: ġufrân A H (b) iḥsânı: ^ciṣyânı Y

(6a) temcîd ü: temcîd A H (b) vecd: vech Y

(7b) ḳabża-i ḥükmündedür: ḳudretüñ maḥkûmıdur A H İ P

(9a) vir: dir P

46

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Sāde ḳıl levḥ-i dili naḳş-ı sivādan yā Rab
Ḥıfẓ it āyīnemüzi jeng-i riyādan yā Rab

2 Pertev-i luṭfunı ḳıl bāriḳa-i ḫırmen-i ġam
Beni āzāde ḳıl efkār-ı hevādan yā Rab

3 ^c^Afv ü iḥsānuñ ile eyle ^c^uyūbum mestūr
Ḳılma şermende beni şāh ü gedādan yā Rab

4 Gülşen-i ṭab^c^umı ḳıl bāġ-ı bihişt-i ma^c^nā
Ḳoma ḫālī kerem it neşv ü nemādan yā Rab

5 Fażl u iḥsānuñ ile eyle ṣaḥīḥü'l-kelimāt
Ṣaḳla levḥ-i ^c^amelüm ḥarf-i ḫaṭādan yā Rab

6 Aġlaram maḥşere dek derd ile der-gāhuñda
Çekmezem destümi dāmān-ı recādan yā Rab

7 Teşnedür germī-i şevḳ ile N a h ī f ī teşne
Feyż-yāb eyle anı ḥavż-ı ^c^aṭādan yā Rab

E/4ob M/22b P/112b Y/50b

(3a) eyle: it señ M - Y

47

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilatün Fā^cilün

1 Cān ü dilde ḥasretüñle ḳalmadı ṣabr u şekīb
^cArż-ı dīdār it ne var ben mübtelāya ey ḥabīb

2 Sen o maḥbūb-ı ezelsin kim senüñ ^cuşşāḳuña
Cümle ^cālem biñ dil ü cān ile olmaḳda raḳīb

3 Ehl-i ^cıṣyāna müdāvā-yı şefā^cat ḳıl meded
Pādişāhā derdine ümmetlerüñ sensin ṭabīb

4 Ḫizmet ü fermānuña ser-beste bir bī-çāredür
Bu dil-i şūrīde senden ger ba^cīd ü ger ḳarīb

5 Rūy-ı zerdüm āsitān-ı pāküñe ferş eyleyem
Ravża-i ẕī-şānuña yüz sürmek olursa naṣīb

6 Iżṭırāb itsem ^caceb mi şevḳ-ı kūyuñla müdām
Bir ḳarār üzre ḳomaz ^cuşşāḳı ^cışḳ-ı dil-firīb

7 Yā Resūla'llāh senüñ ḫāk-i rehüñdür şefḳat it
Her ne deñlü mücrim ise bu N a ḥ ī f ī -i ġarīb

A/31a H/29b İ/29b P/65b

48

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ey ẕāt-ı pāki müntesib-i eşref-i neseb
Vābestedür vücūdına pīrāye-i ḥaseb

2 Te'dīb-i ḫāṣ u terbiyet-i Kirdigār ile
Oldı vücūd-ı muḥteremüñ nüsḫa-i edeb

3 Ḥaḳ itdi ḫalḳ ḫulḳ ile ẕāt u ṣıfātuñı
Muḫtār u Muṣṭafā vü muṣaffā vü münteḫab

4 Pürdür medāyiḥ-i şeref-i ẕātuñ ile hep
İḳlīm-i Rūm u mülk-i ᶜAcem kişver-i ᶜArab

5 Olduñ resīde tā ḥarem-i Ḳudse Mekkeden
İtdüñ sefer feleklere bī-zaḥmet ü teᶜab

6 Kesb-i tefāḫür itdi rikābuñda Cebre'īl
Şevḳ-i rukūbuñ ile Burāḳ eyledi ṭarab

7 Mü'min degüldür ol kişi kim ẕāt-ı ekremüñ
Olmazsa vālid ü velediñden aña eḥab

A/31a H/30a İ/30a P/65b

(4b) mülk-i: mülk Ü A H (b) feleklere: meleklere A H

49

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Geldi bahār irişdi dem-i dād-ı ᶜandelīb
Şād oldı şimdi ḫāṭır-ı nā-şād-ı ᶜandelīb

2 Bu faṣl-ı dil-güşāda ider şāh-ı gül yine
Teşrīf-i lāne-i ḥüzn-ābād-ı ᶜandelīb

3 Şeb-tā-seḥer o ġonçeye ᶜarż-ı niyāz ider
El-ḥaḳ ġarībdür hele muᶜtād-ı ᶜandelīb

4 İtdüm ġamuñla ben o ḳadar meşḳ-ı nāle kim
Oldum fiġān ü nālede üstād-ı ᶜandelīb

5 Gördüm N a ḥ ī f ī zemzeme-i āha başlamış
Beñzer ki geldi mevsim-i feryād-ı ᶜandelīb

E/41a M/22b P/112b Y/51a

(2b) lâne: lâzıme Y

50

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Olsam ey sākī eger ben dāḫil-i bezm-i şarāb
Baḫt-ı vārūnum şarābı āb ider ābı serāb

2 Ol cefā-kārum ḫayāl idüp niyāza başlasam
Dest-res olmaz müyesser benden eyler ictināb

3 Sāyeme biñ şevḳ ile ḳaṣd-ı ta^calluḳ eylesem
Dīde-i taṣvīre eylerdi iṣābet reng-i ḫ^vāb

4 Ol gül-i ḫod-rū ki kendin bī-tekellüf gösterür
Reng-i ruḫsārından eyler baña iḥżār-ı niḳāb

5 Ḫande-sāz-ı iltifāt olsa baña bir kerre yār
La^cl-i şīrīnin ider ālūde-i ḳahr u ^citāb

6 Ṭāli^cum gör kim beni biñ ḥüzn ile giryān ider
Ḫalḳı pür-şevḳ eyleyen āvāze-i çeng ü rebāb

7 Böyle ḳalursa N a ḥ ī f ī şīve-i baḫtum eger
Dāmenin dest-i nedāmet çāk ider rūz-ı ḥisāb

E/41a M/23a P/113a Y/51b

(3a) sâyeme: sâyeye E eylesem: eyleyem E

(4b) ruḫsârından: ruḫsārundan M niḳâb: lü^câb P

51

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Āteş-i pür-sūz-ı 'ışķ ile n'ola olsam kebāb
Yaķdı yandurdı derūnum naġme-i şavt-ı rebāb

2 Ben şarāb-ı 'ışķ ile ser-mest ü medhūşum baña
Sāķıyā lāzım degül keyfiyyet-i cām-ı şarāb

3 Şimdi cevr-i bī-ḥisāb eylersin ammā bilmiş ol
'Āşıķ-ı şeydā senüñle söyleşür rūz-ı ḥisāb

4 Ben seni cāndan sever bir 'āşıķ-ı ser-dādeyem
İtme ķurbān oldıġum tā böyle benden ictināb

5 Būm-veş ġurbetde itdüñ sen beni vīrāne-dōst
Ḫānümānuñ ey ġam-ı hicrān ḫarāb olsun ḫarāb

6 Dūd-ı āhum ol ķamer-rūyuñ şeb-i hecrinde āh
Eyler evc-i āsümān üzre seḥāb-āsā şitāb

7 'Āşıķ-ı şûrîden olmışdur N a ḥ î f î tâ ezel
İtme ey şâh-ı cihânum bendene bî-câ 'azâb

E/41b M/23b P/114a Y/51b

(5a) beni: bize M Y

(6b) eyler: eyle M Y (6) P'de yok.

(7) P'de var.

52

Mefā^c

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Reh-i ᶜışḳında yārüñ çekdigüm derd ü elemdür hep
O şūḫ-ı pür-cefādan gördigüm cevr ü sitemdür hep

2 Niçe dil şād-kām olsun bu bezm-i miḥnet-efzāda
Şarāb-ı şevḳumuz ālūde-i zehr-āb-ı ġamdur hep

3 Ne şūḫa mübtelā olsam ḳalur sīnemde bir zaḫmı
Bu bezmüñ dil-nişīn-i ᶜişreti ṣāḥib-ḳademdür hep

4 Bu gül-zār-ı ḫazān-encām-ı gerdūn içre şevḳ ile
Beni bülbül gibi nālān iden ol ġonçe-femdür hep

5 Baña feryād-ı mecbūr-ı çemen-sūz itdiren cümle
Nevā-yı āteşīn-i bülbül-i rengīn naġamdur hep

6 Seni pâ-beste-i zencîr-i sevdâ eyleyen ey dil
Ḫayâl-i pîç ü tâb-âlûd-ı zülf-i ḫam-be-ḫamdur hep

7 Benümle güft-gūy-ı ᶜışḳ ider bir yār u hem-dem yoḳ
N a ḥ ī f ī hem-zebānum hem-demüm şimdi ḳalemdür hep

E/41a M/23a P/113a Y/51a

(1a) derd ü: derd Y
(6) P'de var.

53

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 O diller kim ḥarīm-i vuṣlatuñdan dūrlardur hep
Miṣāl-i sīne seng-i hecr ile meksūrlardur hep

2 Ser-ā-pā maḥrem-i bezm-i viṣālüñ bü'l-heveslerdür
Ḳadīmī āşinālar ser-be-ser mehcūrlardur hep

3 Nigāhuñ çeşm-i şūḫuñ her ne itse itmezüz şekve
Kimi mest ü kimi bīmārdur ma^cẕūrlardur hep

4 ^cAceb mi ḥiṣṣemendān-ı viṣālüñ şād olurlarsa
Belī nev-devletān-ı cāh olan mesrūrlardur hep

5 Saña şāhid yeter Mecnūn u Ferhāduñ ser-encāmı
Giriftārān-ı ^cışḳuñ ekseri maġdūrlardur hep

6 N'ola efzūn olursa ẕerreden ^cuşşāḳ-ı mihr-engīz
Bu şehrüñ dil-rübāsı gün gibi meşhūrlardur hep

7 Egerçi söyleşilmek yār ile āsān idi ammā
Beni lāl eyleyen ol ġamze-i pür-şūrlardur hep

8 Bu menzilde güşād-ı şaṣt-ı tīr-i nāleye bā^ciṡ
Nişān-ı nāvek-i idbār olan maġrūrlardur hep

9 N a ḥ ī f ī ṭarḥ-ı āyīn-i niyāzuñ başḳa ^cālemdür
Saña meh-pāreler nāz itmede mecbūrlardur hep

E/41a M/23a P/113a Y/51a

(1b) seng: sīneñ M Y

(2a) bü'l-: nev P

(3a) şekve: bir kerre M şekvâ P

(6a) ẕerreden: ẕerre vü M Y

54

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ḳâmet ü ḳaddine şâhum serv-i bâlâ teşne-leb
Ruhlarun şemᶜine dil pervâne-âsâ teşne-leb

2 Al ruhundan şevḳa geldi cân u dil yanmaḳ diler
Leblerün ḳandine şâhum ḥulv-i ḥalvâ teşne-leb

3 Ruhlarun şeftâlüsinden mîve iḥsân it bana
Yalınuz yâ ben miyem bu cümle dünyâ teşne-leb

4 Ḥasretünle künc-i ġamda dîdeler ḳan aġladı
Bu sirişküm baḥrine ol yedi deryâ teşne-leb

5 Bu N a ḥ î f î leblerün vaṣfın ḳılınca şevḳ ile
Bu le'âl-i naẓma cânâ cümle maᶜnâ teşne-leb

P/113b

55

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün

1 Nedür ol ġamze-i ḫûnî nedür ol şîve-cevâb
Nedür ol çeşm-i siyâhî nedür ol ḫışm u ^{c}itâb

2 Naẓar itmez bilemem ben ḳulına şâh-ı cevân
Meded ol cilve nedür yâ nedür ol ^{c}âlî-ḫıṭâb

3 Nedür ol ḳâmet-i bâlâ nedür ol nâz ü na^{c}îm
Nedür ol ṭurre vü kâkül nedür ol bend-i rebâb

4 Nedür ol vech-i ḥasen yâ nedür ol kân-ı ṣadef
Nedür ol dürr ile gevher nedür ol yâ leb-i nâb

5 Ṣaḳın andan ki N a ḥ î f î ura bir zaḫme saña
Geliyor ḫançer-i ġamz ile güzel mest ü ḫarâb

P/113b

56

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Baña hem-dem ḳıla cevrin büt-i ra^c^nâ ne ^c^aceb
Bıraġup künc-i ġama gör beni tenhâ ne ^c^aceb

2 Açuben genc-i viṣâlüñ baña it vaṣlı ^c^aṭâ
Saña ḳuldur dil ü cânum bile şâhâ ne ^c^aceb

3 Bu ḳadar ḥasret ü ġam çekmiş iken dünyede ben
Baña şefḳat idüben itmeye vâlâ ne ^c^aceb

4 Dil ü cânum saña âh itmeye mi ḥasret ile
Beni fürḳatde ḳoduñ ḳâmeti bâlâ ne ^c^aceb

5 Saña dünyâda N a ḥ î f î ġam-ı fürḳat mi hemân
Olamaz mı eşiginde dem-i ^c^ulyâ ne ^c^aceb

P/113b

57

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün

1 Güzelüm gel kerem it gül yüzine ṭutma niḳâb
Yol ile söyleşelüm arada ref^{c} ola ḥicâb

2 Ruḫun âyînesine gâhîce ḳılsam naẓarı
Müjen eyler niçe bin ġamz ile ^{c}uşşâḳa ^{c}itâb

3 Lebinün şerbetini virmez isen ^{c}âşıḳuna
Ölicek yâ ne cevâbun olıcaḳ rûz-ı ḥisâb

4 Güzelüm maḳṣadımız sana ulaşmaḳdı biraz
Sana hep cümle ḥalâl ola begüm ḫışm u ^{c}aẕâb

5 Bu N a ḥ î f î ye selâmun bile yoḳdur güzelim
Ana bildür ṣuçını sevdicegüm ṣonra ḫiṭâb

P/113b

58

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Bendesine gâhî yârüm lutf ider gâhî ᶜitâb
Gâhî bir cevriyle cânâ iyleyor gâhî hitâb

2 Bâde-i eşküm revândur âb ü tâbından yana
Bilmezem kim nûş ider mi ol güzel şâhî şarâb

3 Ben garîbe hep ᶜadûdur ol rakîb-i bed-kilâb
Dilerem cây-ı safâsı ola her çâh-ı harâb

4 Tîr-i zahmun derdine ben bulmadım aslâ devâ
Olmaya ey pâdişâhum bendenün âhı hisâb

5 Ey N a h î f î bu ᶜacebdür kimseler bilmez anı
Tâzelükler ᶜâleminde irdi bu câh-ı şebâb

P/114a

59

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Raḥm ider mi sîne-i mecrûḥuma âyâ ṭabîb
Ḳalmamışdur künc-i ġamda bende bir merd-i ġarîb

2 Gülşen-i kûyında yârüñ bülbüle hem-ser benem
Çok ṣadâ-yı saḫt idermiş anda ol zâġ-ı raḳîb

3 Diñleme zülfüñ gibi zünnâra baġlu kâfiri
Dîni yok îmânı yok tersâya olmışdur ḳarîb

4 Yaṣdanup ḫâk-i sütûnuñ durmayup her rûz u şeb
Ḥasretüñle bir devâsuz derde düşdüm ey ḥabîb

5 Mîve-i şeftâlüler almaḳ degül mi maḳṣaduñ
Ġam degüldür ey N a ḥ î f î çün [illegible]

P/114a

60

BEÇ'E GİDERKEN İNŞÂD Ü TAḤRÎR OLUNDI

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜlün

1 Gehî güsiste-ᶜinânuz gehî şikeste-rikâb
Şikeste-beste-sefer âdemi ider igz̈âb

2 Eger refîḳ muvâfıḳ olursa cennet olur
Velî muḫâlif ile her ḳadem hezâr ᶜaẕâb

3 Ṣafâ didükleri yâr-ı ᶜazîzidür kişinün
Ḳomaz gönülde keder eyledükçe ḥüsn-i ḫiṭâb

4 Ḫilâf cins ile ṣoḥbet belâdur ehl-i dile
İder şikeste-edâ ᶜandelîbi ṣavt-ı ġurâb

5 Tevekkül eyle N a ḥ î f î Ḫudâ-yı Bî-çûna
Odur cemîᶜ umûra müsebbibü'l-esbâb

P/114a

61

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Âteş-feşân-ı ġayret olur câna ^c^andelîb
Gülşende başladuñ yine efġâna ^c^andelîb

2 Yaḳduñ derûnı tâzeledüñ eski derdimi
Bilmem nedür bu âh-ı ġarîbâne ^c^andelîb

3 Âh ü fiġân açar mı leb-i i^c^tibârını
Kâr eylemez mi ol gül-i ḫandâna ^c^andelîb

4 Geldükçe seyr-i gülşene aḥvâl-ı ^c^ışḳumı
Söyle lisân-ı ḥâl ile cânâna ^c^andelîb

5 Âfet-resân-ı ^c^aḳl-ı Felâṭûn-ı ^c^ışḳ olup
Feryâduñ eyledi beni dîvâne ^c^andelîb

6
Yek-reng olup N a ḥ î f î -i nâlâna ^c^andelîb

P/114b

(6a) Metinde yok.

62

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Olsa sîr-âb-ı himem ravża-i âmâl-i ġarîb
Rû-güşâd olsa biraz ġonçe-i iḳbâl-i ġarîb

2 Ḥâlini ᶜarż idemez şerm-i maḥabbetle sana
Kâkülün gibi perîşân olur aḥvâl-i ġarîb

3 Dem-be-dem dûn-ı denî raġmına ᶜayş eylemede
Güẕerân olmada miḥnetle meh ü sâl-i ġarîb

4 Bî-dimâġ olmış iken telḫî-i hecr ile yine
Teşnedür miḥnet-i ᶜışḳa dil-i meyyâl-i ġarîb

5 Baḳsan âyîne-i devrâna biraz ᶜibret ile
Gösterür sana felekler biraz eşkâl-i ġarîb

6 Bu N a ḥ î f î n'ola itmezse cihâna raġbet
Milket-i muᶜcizedür rütbe-i iclâl-i ġarîb

P/114b

TĀ

63

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Aḥmed-i Mürsel o maḥbūb-ı muʿallā-menzilet
Oldı maḥż-ı raḥmet-i Ḥaḳ ʿayn-ı luṭf u ʿāṭıfet

2 Ẕāt-ı ʿālī-şānı dürc-i gevher-i iʿcāzdur
Sīne-i tābānıdur genc-i kemāl-i maʿrifet

3 Reh-ber-i rāh-ı hüdā reh-bürde-i ḳurb-ı Ḫudā
Pīşvā-yı muḳtedā sulṭān-ı ʿālī-menḳabet

4 Pertev-i nūr-ı vücūdı rūşen itdi ʿālemi
Ṭoġdıġı sāʿat o meh mihr-i cihān-ārā-ṣıfat

5 Māh-ı burc-ı istiḳāmet mihr-i evc-i ıṣṭıfā
Gevher-i dürc-i saʿādet naḳd-i genc-i mekrümet

6 Āyet-i Miʿrāc-ı ḫāṣıyla müşerref nüh felek
Ṭalʿat-ı envār-ı ẕātıyla münevver şeş cihet

7 Dāver-i dād-āşinā peyġāmber-i cinn ü beşer
Ṣāḥib-i şerʿ-i mü'eyyed şāh-ı mülk-i maʿdelet

8 Melce'-i ümmet şefīʿ-i mücrimān-ı bī-nevā
Menbaʿ-ı elṭāf u şefḳat baḥr-i fażl u merḥamet

9 Yā Kerīma'llāh N a ḥ ī f ī -i meʿāṣī-pīşeyi
Ol ḥabībüñ ḥürmetine ḳıl sezā-yı maġfiret

A/34a E/7a H/32b İ/32b P/66b Y/16a

(1b) luṭf u: luṭf A H

(3a) bürde-i: bürde A H

(4b) ṭoġdıġı: doġdıġı İ ṭutdıġı A

(7b) mü'eyyed: mü'ebbed P

(8b) fażl u : fażl A H

İlk 4 beyit P'de yok.

64

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Dil ü cān ḳulluġuña ey şeh-i ferḫunde-ṣıfāt
Her nefes itmededür ṣıdḳ ile tecdīd-i berāt

2 Teşne-i vaṣluñ olan Āb-ı Ḥayātı n'eyler
ᶜIşḳ-ı pāküñdür eyā faḫr-ı cihān Āb-ı Ḥayāt

3 Yoḳ yüzüm varmaġa der-gāh-ı Cenāb-ı Ḥaḳḳa
Meded ey pādişeh-i dād-ger-i ḫayl-i ᶜuṣāt

4 Ḳıl nigāh-ı keremüñ tesliye-baḫş-ı ġufrān
Olıcaḳ şerm ile āmāde-i rūz-ı ᶜaraṣāt

5 Bu N a ḥ ī f ī seni biñ şerm ile vaṣf itdükçe
رحم الله لمن قال عليه الصلوات

--

A/33b E/9a H/32a İ/32a P/66a Y/16a

(2a) âb-ı: âb ü İ
(4b) şerm ile: şermüñe Y ᶜaraṣât: ᶜuṣât Y

65

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Bir ḳıluñ na^c^tine itsem niçe yüz biñ kelimāt
Eylerem vaṣf-ı kemālüñde niçe taḳṣīrāt

2 Cāy-gāh-ı ḥaremüñ mehbiṭ-i nūr u raḥmet
Cilve-gāh-ı ḳademüñ māye-i ḫayr u berekāt

3 Verziş-i āh iderek ḥasret-i kūyuñla gönül
Oldı berḳ-efken-i ḫırmen-kede-i ṣabr ü s̱ebāt

4 Ey meded-kār-ı ümem budur ümīdüm Ḥaḳdan
Ṣafḥa-i na^c^tüñ ola bendeñe menşūr-ı necāt

5 Ḳıl şefā^c^atle sezā-vār-ı ^c^aṭā-yı ġufrān
Bu N a ḥ ī f ī -i güneh-kārıñı yevmü'l-^c^araṣāt

E/9a P/66a Y/16b

(3a) verziş: - Y (b) kede-i: kede E
(4b) bendeñe: bende-i Y
(5b) Naḥīfī-i: Naḥīfī Y

66

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

1 Ey nûr-ı Ḫudâ fahr-ı cihân melce'-i ümmet
Zâtuñdur olan 'âleme ser-mâye-i raḥmet

2 Dâġ-ı ġamuñı cânı gibi sînede ṣaklar
Biñ şevḳ ile her bî-ser ü sâmân-ı maḥabbet

3 Allâh bilür yoḳdur efendüm dil-i zâra
Üftâde-i ḫâk-i rehüñ olmaḳ gibi rif'at

4 Bî-tâb ü tüvân itdi beni ḥasret-i vaṣluñ
Raḥm eyle bu müştâḳuña ey mâye-i şefḳat

5 Râḥat bulamam itmeyicek kûyuña rû-mâl
Oldı vaṭanum baña bu efkâr ile ġurbet

6 Bir âh-ı ciger-sûz ile peyġûle-i ġamda
Sûzân ider âḫir beni bu âteş-i ḥasret

7 Olduḳça N a ḥ î f î şeref-i na'tüñe maẓhar
Olsun saña Ḥaḳdan niçe teslîm ü taḥiyyet

A/33b H/32b İ/32b P/66b

(2b) bî-ser: pîş-rev A H

67

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ey lemᶜa-i neẓāresi nūr-ı nigāh-ı baḫt
Ṭutdı cihānı velvele-i āh ü vāh-ı baḫt

2 Ḫālüñle eglenür olan āşüfte rūyuña
Encüm-şümār-ı ḥasret olur kām-ḫᵛāh-ı baḫt

3 Kevkeb-fürūz-ı gevkebe-i imtiyāzdur
Mesned-nişīn-i rütbe-i ᶜulyā-yı cāh-ı baḫt

4 Ben nā-tüvānı mevḳaf-ı ḥayretde gösterür
Āyīne-zār-ı pertev-i nūr-ı siyāh-ı baḫt

5 Böyle giderse rāh-ber-i kevkebüm eger
Āḫir ṭarīḳ-i ye'se çıḳar şāh-rāh-ı baḫt

6 Ḫᵛāb-ı teġāfül eyledi der-beste çeşmini
Ḳaldı ṣabāḥ-ı ḥaşre dem-i intibāh-ı baḫt

7 Ol şeh-süvār-ı cilve-gerem kim N a ḥ ī f i y ā
Teng oldı raḫş-ı himmetüme ᶜarṣa-gāh-ı baḫt

E/41b M/23b P/114b Y/52a

(1a) lemᶜa: cevher P (b) vâh: âh P
(5a) râh-ber: - M (b) çıḳar: çıḳa Y
(6a) teġâfül: tekâsül P

68

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 ^{c}Âşıḳ-ı bî-çâreye gülşen olur her cây-ı dost
Seyr ider a^{c}dâlar ile hey meded her-cây-ı dost

2 Vuṣlata irmek hevâsı ban̄a te's̲îr eyledi
N'eyleyem cânum bu düşdi başuma sevdâ-yı dost

3 Maḥremümdür luṭf u cevri her ne olsa ol ḳabûl
Ḳılmasa ^{c}uşşâḳı mecrûḥ eyleyüp âlây-ı dost

4 Her kişi ḥâl an̄lamaz âyîn-i dildür bezm-i ^{c}ışḳ
^{c}Âşıḳun̄ peyvendi oldı zülf-i ^{c}anber-sây-ı dost

5 Ey N a ḥ î f î eşk-i çeşmün̄ olmasun Nîl ü Furât
Lücce-i^{c}Ummânına irmez anun̄ bâlâ-yı dost

P/115a

69

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Leb-i şîrînüñe öykünse yeri ḳand-i nebât
Ki doḳundı lebüñe niçe kez ol ḳand-i nebât

2 Gezer iken uzanup bâġda senüñ gül-ruḫuña
Dolaşur pâyuña şâhum niçe gör ḳand-i nebât

3 Göricek necm-i saʿâdetde seni ehl-i nücûm
Saña ḳarşu ʿulemâsı didiler dâm-ı s̱ebât

4 Be meded çözme daḫı kakül-i bend-i siyehi
Aña ber-dâra ḳuluñ saʿy ile ḳıl ḳayd-ı ḥayât

5 Bu N a ḥ î f î ñi ṭutup vaṣl-ı viṣâlüñ hevesi
Niçe biñ fürḳat ile baġladı yek-bend-i memât

P/115a

70

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Vücûd-ı feyż-i envâra ilâhî ḳıl ᶜaṭâ ṣıḥḥat
Gülistân-ı ruẖ-ı yâra ilâhî ḳıl ᶜaṭâ ṣıḥḥat

2 Ki serv-endâmına yâ Rab irüşdürme fenâ bâdın
O ḳadd-i serv-i şeh-nâza ilâhî ḳıl ᶜaṭâ ṣıḥḥat

3 Benümle vuṣlat-ı aᶜlâ aña bir kâr u dermân it
İşitdüm ẖaste-ḥâl olmış ilâhî ḳıl ᶜaṭâ ṣıḥḥat

4 Celâlüñ ᶜizzetüñ ḥaḳḳı ẖazân irgürme ol bâġa
ᶜAṭâ vü feyż-baẖşından ilâhî ḳıl ᶜaṭâ ṣıḥḥat

5 N a ḥ î f î derd-i ᶜışḳ ile bu dem bîmâr olup ḳaldı
Viṣâl-i yâr ile aña ilâhî ḳıl ᶜaṭâ ṣıḥḥat

P/115a

71

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Gerçi şâhum nâdirâne ᶜahd ü iḳrâruñ dürüst
Eks̱eriyyâ ᶜâşıḳa ammâ ki inkâruñ dürüst

2 Gül-ruḫuñ şevḳına cânum her seḥer zâr itmede
Ṭoġrı sözdür ᶜâşıḳam ben bülbül-i zâruñ dürüst

3 Târümâr olmaz mı ᶜaḳlum yâ görince sen şehi
Kim bulınmaz hem-serüñ ol raḳṣ u reftâruñ dürüst

4 Diñle gel vaṣfuñ efendüm bülbül-i bî-çâreden
Ṭûṭî-i gûyâ gibi her ḳavl ü güftâruñ dürüst

5 Ey N a ḥ î f î sen ġarîb yâr u cânuñ bir ġarîb
Gel ikiñiz yâr oluñ kim vaṣf u eşᶜâruñ dürüst

P/115a

72

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Reh-i ᶜışḳ içre ban̄a yâr-ı ḥaḳîḳat ḳat ḳat
Severem sevdicegüm dilde maḥabbet ḳat ḳat

2 Lebine Çeşme-i Kevs̱er dir isem maḥż-ı sezâ
Anun̄ ol perçemine vâdî-i ẓulmet ḳat ḳat

3 Eger ol ẓulmet-i zülfinde ḳalursam ne ola
Dilerem câna irür pertev-i vuṣlat ḳat ḳat

4 Aluben sebze ḳabâ egnine yârüm ṣalınur
Benüm egnümde ḳamu câme-i fürḳat ḳat ḳat

5 Ḳafes-i ᶜışḳ-ı cevân içre N a ḥ î f î ezelî
Ṣaff-ı bülbülde an̄a perde-i ḥasret ḳat ḳat

P/115b

73

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Çünki bâġ-ı ᶜışḳ içinde oldı hep güller sükût
İşbu ġamdan gülşen içre cümle bülbüller sükût

2 Bü'l-ᶜaceb göñlüm kemân itdi ki ol ebrû-kemân
Yâ ᶜaceb incindi mi bilmez niçün dil-ber sükût

3 Dilde te's̱îr eylemiş ġam bâdesi bir mertebe
Öyle geçkindür ki eyler dâ'imâ ḫançer sükût

4 H̱âl-i yâra öykünicek geldi başa dürlü ḥâl
Bildi yüzi ḳarasın yanup ider ᶜanber sükût

5 Bu zemîne bir ḳadem rencîde ḳılmaz ol cevân
Ey N a ḥ î f î n'eylesün ᶜâşıḳ daḫı eyler sükût

P/115b

74

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Ġażab-âlûde ol şeh ḫançer-i şefḳat-güẕâ ser-mest
Yine maḫmûr-ı ḫûn-ı ᶜâşıḳân tîr-i ḳażâ ser-mest

2 Ḫarâb-ender-ḫarâb-ı ᶜışḳ-ı yâr olsaḳ n'ola biz de
Ki sâḳî mest elinde sâġar-ı ᶜâlem-nümâ ser-mest

3 Olup bîdâr-ı ḫᵛâb-ı ᶜişve yer yer ġonçeler maḫmûr
Şarâb-ı ᶜışḳ-ı gülden ᶜandelîb-i bî-nevâ ser-mest

4 Niçe mest olmaz erbâb-ı maḥabbet câm-ı ᶜışḳuñla
İder fikr-i lebüñ ᶜâşıḳları ey bî-vefâ ser-mest

5 Yine beñzer o serv-i nâz ile hem-ṣoḥbet olmışdur
Gelür bezm-i çemenden şevḳ ile bâd-ı ṣabâ ser-mest

6 Cihânı seyr ider bî-bâk ü pervâ çeşm-i sûzenden
Olup şevḳ-ı nigâhuñla bu cân-ı mübtelâ ser-mest

7 N'ola gül-çîn-i bûs-ı rûy-ı yâr olsaḳ ki ruḫṣatdur
Ser-â-ser oldılar meclisde yârân-ı ṣafâ ser-mest

8 Ḫumâr-ı miḥnet-i dünyâdan âzâd eyleyüp yâ Rab
Mey-i ᶜışḳuñla bu cân u dili ḳıl dâ'imâ ser-mest

9 Terennüm eylesün bu tâze şiᶜrüm ṣaḥn-ı gülşende
N a ḥ î f î -veş olup bir bülbül-i rengîn edâ ser-mest

P/115b

75

Mef^{c}ûlü Mefâ^{c}îlüMefâ^{c}îlü Fe^{c}ûlün

1 Gel revzen-i ihsânuna gel ^{c}arż-ı cemâl it
Ey mâh-likâ bendene izhâr-ı celâl it

2 Güftâra gel ey dil-ber-i şîrîn sühanum gel
Çün ṭûṭî-i mu^{c}ciz-nefesi nâz ile lâl it

3 Dil-teşne-i vaṣla kerem it şerbet-i la^{c}lün
Luṭf eyle serâb-ı emelüm âb-ı zülâl it

4 İşkeste-dil itdi beni tâ şahne-i hecrün
Cânâ ele al hâṭırımı ^{c}ahd-i viṣâl it

5 Gör n'eyledi ol hançer-i ser-tîz-i teġâfül
Gel sîne-i mecrûha dil-i zârı su'âl it

6 Sen dahı gönül bezmine ol âfet-i cânun
Pür-hûn idüben dîdeni peymâne-misâl it

7 Vaṣf eyle N a ḥ î f î fiten-i çeşmin o mâhun
Her bir sühan-ı pâküni bir siḥr-i ḥalâl it

P/115b

76

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

1 Ey ġamzesi şûriş-fiken-i pîşe-i ḥasret

2 Gül-mîḫî-i destârum olup dâġ-ı firâḳun
^c^Iyd-i ġama zîb-âver olur rîşe-i ḥasret

3 Ser-geşte ider ^c^âşıḳunı fitne-i çeşmün
Kim siḥr ile âlûdedür ol şîşe-i ḥasret

4 Şîven-ger olup kûh-ı maḥabbetle ṣadâsı
Ferhâd-ı dile irse eger tîşe-i ḥasret

5 Ḳıl çâre N a ḥ î f î ye meded şerbet-i la^c^lün
Öldürdi anı işte bu endîşe-i ḥasret

P/116a

(1b) Metinde yok.

77

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Feʿûlün

1 Ol mâh-veşüñ ṭurre-i şeb-târını seyr it
Âşüftelerüñ baḫt-ı siyeh-kârını seyr it

2 Gör sâde ruḫ-ı yârı eyâ bülbül-i şeydâ
Gül-zâr-ı cemâlüñ gül-i bî-ḫârını seyr it

3 Biñ cân ile âdem niçe üftâdesi olmaz
Ol serv-i revânuñ hele reftârını seyr it

4 İtdükçe eger nüsḫa-i iʿcâzı tetebbuʿ
Ol ġonçe-femüñ şîve-i güftârını seyr it

5 Erbâb-ı dile eylemede ʿarż-ı melâmet
Çarḫuñ bize evżâʿını eṭvârını seyr it

6 İtmez mi bizi mest-i mey-i miḥnet-i ġurbet
Sâḳî-i ġamuñ sâġar-ı serşârını seyr it

7 Reşk-âver-i devrân olur âḫir bu N a ḥ î f î
Bir kerre hele nükte-i eşʿârını seyr it

P/116a

78

Mefᶜûlü Fâᶜilâtü Mefâᶜîlü Fâᶜilün

1 Tâ key harîm-i ᶜişvede ᶜarż-ı tevakkuf it
Gel cây-gâh-ı sîneye tarh-ı tekellüf it

2 Âzâde eyle gel beni bu intizârdan
Dîrîne ᶜahd-i vuslata vaᶜd-i tehallüf it

3 Mahsûd-ı ᶜâlem eyle Züleyhâ-yı şevkumı
Yâ Rab o mâhı hüsn ile yek-reng-i Yûsuf it

4 Her-câyî-meşreb olma yeter ey gönül yeter
Bârî hayâl-i yâr ile olsun te'ellüf it

5 Endîşe-i visâl ile şâd ol N a h î f i y â
Besdür belâ-yı hecrine yârün te'essüf it

P/116a

S̱Â

79

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Ey vücūduñdur olan kevn ü mekāna bāʿis̱
Naḳş-ı ḥüsnüñ ṣuver-i ʿālemiyāna bāʿis̱

2 Bī-bahāne şeref-i ẕāt-ı şeref-sāzuñdur
Fıṭrat-ı arż u semāvāta bahāne bāʿis̱

3 Maḳdemüñ ḥürmetidür basṭ-ı zemīne bādī
Ẕāt-ı pāküñdür olan resm-i zamāne bāʿis̱

4 Sensin ey pertev-i eflāk-nişīn-i levlāk
Ḥāṣılı ḫilḳat-i eflāk-i cihāna bāʿis̱

5 Hep temennā-yı cebīn-sāyī-i der-gāhuñdur
Rūz u şeb ḥasret ile āh ü fiġāna bāʿis̱

6 Derd ü miḥnetle olurdı dil ü cān güm-şüde-tāb
Olmasa ʿışḳuñ eger şevḳ-ı cenāna bāʿis̱

7 Lāl olur vaṣfuñı itmekde N a ḥ ī f ī ammā
Himmetüñdür yine taḥrīk-i zebāna bāʿis̱

A/36a H/34b İ/34b P/66b

80

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Gel ey dil eyleme ol çeşm-i bī-emān ile bahs
İder mi ^cākıl olan tīġ-i hūn-feşān ile bahs

2 Esīr-i nāvek-i ser-tīz-i ^cışk-ı yār olalı
Hadeng-i āhum ider her dem āsümān ile bahs

3 Hezār şevk ile bülbüller eyledi tahsīn
İdince bezm-i Çemende o nev-cevān ile bahs

4 Düşer mi ^cakluña ey hᵛāce-i hıred-fersā
Ki dā'im eyleyesin vaz^c-ı nā-kesān ile bahs

5 Dem-i visālde kayd-ı vücūda düşme sakın
İder mi şu^cle-i meh-tāb hīç ketān ile bahs

6 Füsûn-ı ġamzesidür ibtidâ su'âlüm aña
Eger idersem o meh-rûy-ı nükte-dân ile bahs

7 N a h ī f i y ā sözüm esrār-ı ^cışkdur cümle
^cAceb mi eyler isem ġamze-i bütān ile bahs

E/41b M/24a P/116b Y/52a

(4a) hıred: âhir M Y (b) nâ-kesân: kesân M Y
(5b) meh-tâb: meh-tâba P (6) P'de var.

81

Mefâᶜilün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜilün

1 Güzel bilsem nedür baña cefâ-kâr olmaġa bâᶜiṣ
Beni gördükçe her demde sitem-kâr olmaġa bâᶜiṣ

2 Ḥarâmî ġamzeler birle idüp yaġmâ benüm gönlüm
Yine sensin cihân içre baña yâr olmaġa bâᶜiṣ

3 Ḳaçan görseñ perîşânuñ idersin bunca istiġnâ
Degül mi sen o şehsin kim bu nâ-çâr olmaġa bâᶜiṣ

4 O ṣaḥn-ı bâġ-ı kûyuñda ġarîbi ṣayd iden sensin
Yine sensin bu dâma ben giriftâr olmaġa bâᶜiṣ

5 N a ḥ î f î künc-i ġamm içre ḳalursa ḳo canı çıḳsun
Yine oldur o raᶜnâya ḫarîdâr olmaġa bâᶜiṣ

P/116b

82

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1 Ḥaẕer ḳıl eyleme iḳbâl-ı ṣoḥbet-i aḥdâs̱
Muṣâḥabetleri meyl-i hevâ ider îrâs̱

2 Ṣafâ-yı ḳalb ile cemᶜ-i ḫavâṭıra saᶜy it
İder ḥavâssı perîşân tevaġġul-ı ebḥâs̱

3 Sarây-ı ᶜâlem-i fânîde pây-dâr olmaz
Derûnun̄ eyleme vâbeste-i esâs ü es̱âs̱

4 Verâ-yı perde-i taḳdîr-i lâ-yezâlîden
Ḳażâ mecârî-i dehre neler ider iḥdâs̱

5 O dem ki nefḥa-i ṣûr-ı ḳıyâm ola fermân
Olur meᶜâbir-i maḥşer meḳâbir ü ecdâs̱

6 N a ḥ î f i y â der-i mevlâya iltica eyle
ᶜibâd-ı ᶜâcize Allâh'dur meᶜâẕ ü meġâs̱

P/116b

CÎM

83

Fâᶜilâtün Fâᶜilatün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 İster isen̄ vaṣl-ı yâri serv-i bâlâdan da geç
Minnet-i aġyârı çekme bûy-ı raᶜnâdan da geç

2 Meyl idersen̄ yâr-ı câna bende-i memlûki ol
Cevr iderse ḳâ'il ol luṭf u ᶜaṭâyâdan da geç

3 Rütbe-i ᶜulyâ budur çün ehl-i ᶜirfân olana
Manṣıb-ı ᶜışḳ ister isen̄ câh-ı aᶜlâdan da geç

4 Pes fenâdur işbu menzil çün görürsin ᶜâḳıbet
Devlet-i ᶜuḳbâ dilersen̄ işbu fânîden de geç

5 Ey N a ḥ î f î geç sivâdan maṭlabun̄ olsun Ḫudâ
Zülf-i maḥbûba dolaşma ḳara sevdâdan da geç

P/117a

84

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ḥükmüne girse felekde heft kişver taḫt ü tâc
Ẕikr-i Ḥaḳḳı pîşe eyle ġâfil olma gözün aç

2 Devlet ü ᶜizzet cihânda bir ḳurı ġavġâ durur
Bir ᶜabâ-pûş ol cihânda ġayre olma iḥtiyâc

3 Niçün ehl-i ᶜışḳa uydun dir isen bil ṣûfiyâ
İde şâyed bu mecâzî ᶜışḳ Ḥaḳla imtizâc

4 Ehl-i ᶜışḳun mâlı cânâ bir ḫafî gencînedür
Kimse bâcın alımazlar yârdan alur ol ḫarâc

5 Ey N a ḥ î f î ḳıl inâbet Ḥaḳḳa ᶜıṣyân eyleme
İricek bir gün ecel derdi bulınmaz hîç ᶜilâc

P/117a

85

Fâᶜilâtün Fâᶜilatün Fâᶜilatün Fâᶜilün

1 Pâdişâhâ dünyede irmek viṣâl-i yâra güç
Rûz u şeb âvâre ḳaldı bu dil-i nâ-çâra güç

2 Râya beñzer ḫançeriyle urdı ḫışm idüp beni
Sîne ḳan ile boyandı yâ burada yâre güç

3 Zülfine bend eyledi ben bendesin ol bî-vefâ
Ḫaylı dostlar ṣalb olınmaḳ dünyede bir dâra güç

4 Gül-sitânuñ güllerini bend ider ḫâr-ı raḳîb
Ġamm aña kim hey meded ol ᶜandelîb-i zâra güç

5 Yüz çevirmem ᶜarṣa-i miḥnetde dime dur hele
Yârelenmek cüz'îdür ammâ N a ḥ î f î çâre güç

P/117a

86

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 ^{c}Âşıḳa bilmem ki resm-i merḥabâ bilmez mi hîç
Yoḫsa ol âhû-yı vaḥşî âşinâ bilmez mi hîç

2 Ḥasret öldürdi beni raḥm eylemez mi ḥâlüme
Ol ṭabîb-i cân bu derde bir devâ bilmez mi hîç

3 Bilmezem yâ Rab cefâ-cûlar ṭarîḳ-ı ^{c}ışḳda
^{c}Âşıḳ-ı ġam-ḫ^{v}âra âyîn-i vefâ bilmez mi hîç

4 Saña nâz u şîvedür bunca tecâhülden ġaraż
Ḳaṣdıñı yoḫsa o şûḫ-ı pür-cefâ bilmez mi hîç

5 Ey N a ḥ î f î böyle üstâdâne ṭarḥ-endâz olan
Vâdî-i cân-baḫş-ı yâr-ı dil-güşâ bilmez mi hîç

P/117a

ḤĀ

87

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Çemen maḳām-ı ṣafādur cihān cihān-ı feraḥ
Zemīn zemīn-i neşāṭ u zamān zamān-ı feraḥ

2 O ḫaṭṭ-ı tāze rūḫ-ı yāra zīb-baḫş oldı
Bahār irişdi güzellendi gül-sitān-ı feraḥ

3 Zamān-ı maḥşere dek görmezüz ḫumār-ı ġamı
Olursa bāde-i laᶜlüñ meded-resān-ı feraḥ

4 Teraşşuḥ eyledi ẓann itme şīşe-i ṣahbā
Pür oldı encüm-i şevḳ ile āsümān-ı feraḥ

5 Yeter yeter bu perīşānī-i ġam u endūh
Görinsün ey dil-i şeydā biraz nişān-ı feraḥ

6 Ḫayāle başlayalum ḫaṭṭın ol sitem-kāruñ
Meyān-ı meclise gelsün ḳo cürᶜa-dān-ı feraḥ

7 N a ḥ ī f i y ā hele ben böyle eyledüm idrāk
Melāl-ḫāne-i dünyā degül mekān-ı feraḥ

E/41b M/24b Y/52b

(6b) ḳo: bu E

88

Mef῾ūlü Fā῾ilātü Mefā῾īlü Fā῾ilün

1 Derd-i derūnum itdi o la῾l-i müẕāb şerḥ
Esrār-ı mesti bir bir idermiş şarāb şerḥ

2 Yāra lisān-ı ḥāl ile ῾arż-ı niyāz idüp
Metn-i maḥabbeti idelüm bī-ḫiṭāb şerḥ

3 Dībāce-i leṭāfet-i ḥüsnin o meh-veşüñ
Ol ḫaṭṭ-ı tāze eylemede bāb bāb şerḥ

4 Çıkmış beyāża nüsḫa-i ḥüsn ü melāḥati
İtmiş cemāl-i yāri ḫaṭ-ı müşk-nāb şerḥ

5 Her nükte-i kemīnesi yüz biñ kitāb olur
Aḥvālin itse ῾āşık-ı ḫāṭır-ḫarāb şerḥ

6 Yoḳdur cihānda nüsḫa-i baḫtum gibi benüm
Bir nā-pesend nüsḫa vü bir nā-ṣavāb şerḥ

7 Bir ṭarz-ı ḫāṣ-ı ḥüsn ile gördüm o māhı kim
Olmaz N a ḥ ī f i y ā hele ol āb ü tāb şerḥ

E/42a M/24b P/117b Y/53a

(1b) bir bir: yer yer M

(3b) bâb bâb: yâb yâb M Y tâze: nâza P

(5) ve (6)'nın sırası M'de değişik.

(6b) nüsḫa: nüsḫa-i M Y

(7b) hele: - M Y

89

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Bu ḥüsnüñ vaṣfını medḥ itmede ḳâṣır durur meddâḥ
Virilmez bir yere vaṣfuñ buña ᶜâciz durur ervâḥ

2 Bu vuṣlat genc-i maḫfîdür uzatma destüñi ṭâlib
Meger kim bulasın cânâ bu ᶜışḳuñ bâbına miftâḥ

3 Mülâḳî olmaġa yâra bu ᶜışḳı vâsıṭa ḳılduḳ
Reh-i ᶜışḳ içre ey ᶜâşıḳ olupdur cânumuz seyyâḥ

4 Dilerseñ baḥr-ı ᶜışḳ içre selâmet bula bu geştî
Çevir engîne-i ᶜışḳa dümen sensin eyâ mellâḥ

5 Saᶜâdet bâbı fetḥ olmaḳ dilerseñ ger N a ḥ î f î sen
Muᶜaṭṭar ḳılsun âfâḳı hemân ur naᶜra-i fettâḥ

P/117b

90

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Alayum baş üzre destüñden senüñ zerrîn ḳadeḥ
Ġabġabuñ çâhına şâhum didiler sîmîn ḳadeḥ

2 Farḳ idüpdür her naẓar ehli bugün meclisde kim
Şîve-i keyfiyyetüñle görinür şîrîn ḳadeḥ

3 Destüñe şol dem varıcaḳ anı sen nûş eyledüñ
Nûr-ı rûyuñdan olupdur gûyiyâ pervîn ḳadeḥ

4 ^{c}Işḳ-ı yâr içün ṣunupdur şimdi sâḳî destüme
Girye ḳılmasun diyü bu demde bir pîşîn ḳadeḥ

5 Nûş iderken bâde-i ^{c}ışḳuñ N a ḥ î f î dem döker
Anuñ içün pâdişâhum gösterür rengîn ḳadeḥ

P/117b

DÂL

91

Mefâ*ilün Mefâ*ilün Mefâ*ilün Mefâ*ilün

1 Gelüp vādī-i ᶜışḳa tīşe kārın eylemiş īcād
Bizi başdan çıḳarmaḳ ḳaṣdın itmiş var ise Ferhād

2 Kalem ḳatmaḳ dilerseñ naḳş-ı ḥüsn ü ḫaṭṭ-ı ḫūbāna
Ne ṣūretle gelürsin ᶜarṣa-gāh-ı ḥaşre ey Bihzād

3 Sipāh-ı cevr ile virdi ḫarāba kişver-i ṣabrı
Muḥaṣṣal dād ü feryād ol şeh-i bī-dāddan feryād

4 Eger kim fitne bī-tāb olsa resm-i cān-güdāzīde
Gelür ol mest-i nāzuñ ġamzesinden eyler istimdād

5 Beni şād olmasun dir ḫāṭırum bir kerre ṣormazsın
Hele şād olmaḳ ister mi su'āl it ḫāṭır-ı nā-şād

6 Saña mümkin degüldür fenn-i ᶜışḳı zāhidā taᶜlīm
Bilürsin dād-ı Ḥaḳdur her kişiye feyż-i istiᶜdād

7 İşitdüm yine bir şūḫun esīr-i ᶜışḳı olmışsın
N a ḥ ī f ī manṣıb-ı bī-ṣabr ü sāmānī mübārek-bād

E/42a M/25a P/118a Y/53b

(1a) kârın: kâruñ M Y   îcâd: itḥâf M Y

(2a) dilerseñ: dilersin E M Y   (3a) sipâh: siyâh Y

(4a) güdâzîde: güdâzında E güdâz üzre M güdâz ide Y

(5a) ḫâṭırum: ḫâṭıruñ Y

92

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Minnet Ḫudāya geldi dem-i dil-güşā-yı ᶜıyd
Doldı cihāna zemzeme-i merḥabā-yı ᶜıyd

2 Ben zāra ḳaṣd-ı cevr ile ᶜarż-ı celāl içün
Geydüñ nihāl-i ḳaddiñe gül-gūn ḳabā-yı ᶜıyd

3 Ḫamyāze-rīz-i rūze-i hicrānuñam senüñ
İtsem ᶜaceb mi ben daḫı her dem recā-yı ᶜıyd

4 Çün rūze-dār-ı hecriñe ᶜişret ḥarāmdur
İtmem dil-i ḥazīnümi ẕevḳ-āşinā-yı ᶜıyd

5 Ol ḥadde dāġ-dār-ı firāḳam ki bir nefes
Gelmez ġamuñla ḫāṭıra fikr-i ṣafā-yı ᶜıyd

6 Sensin ṣafā-yı ḫāṭırum ey serv-i ḫoş-ḫırām
Sensiz ne seyr-i bāġ u ne ḫod iddiᶜā-yı ıyd

7 Ey şāh-ı lem-yezel bu N a ḥ ī f ī -i zārıñı
Fażluñla eyle maẓhar-ı luṭf-ı duᶜā-yı ᶜıyd

P/118b

93

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün

1 Şād olsun erbāb-ı ṭarab geldi yine eyyām-ı ᶜıyd
Āfāḳı ṭutdı şimdi hep āvāze-i peyġām-ı ᶜıyd

2 Her kūşe-i tārīk-i ġam bir bezm-gāh-i pür-niᶜam
Urmaḳda şimdi lāf ḫum-mestān-ı vird-i şām-ı ᶜıyd

3 Her āfitāb-ı sīm-ten dönmüş hilāle rūzeden
İtse n'ola defᶜ-i ḥazen teşrīf-i şevḳ-encām-ı ᶜıyd

4 Geh dest ü geh pāyın öper dāmān-ı yāra yüz sürer
Yaᶜnī recā-yı vaṣl ider her ᶜāşıḳ-ı nā-kām-ı ᶜıyd

5 Meh-pāreler ser-germ-i nāz diller müheyyā-yı niyāz
İtse n'ola ifşā-yı rāz küstāḫī-i ibrām-ı ᶜıyd

6 Feryād ider āşüftegān her kūşe pür-āh ü fiġān
Virdi ḳıyāmetden nişān hengāme-i hengām-ı ᶜıyd

7 Gel ey N a ḥ ī f ī ḳıl ḥaẕer her meh-veşe itme naẓar
Şāyed seni pā-māl ider ḫūbān-ı serv-endām-ı ᶜıyd

T/119

94

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᵉilün

1 Ṭâliᶜumdur pâdişâhum boynuma atduñ kemend
Bâzû-bend-i vaṣluñı ᶜuşşâḳa ḳılduñ müstemend

2 Eyledüñ şâhâ tesellî baña ḳılduñ sen ᶜitâb
Ġamze-i ḥâżır-cevâba pâdişâhum ṣâd pesend

3 Çıḳmasun nâm ü nişânum itmeyem âh ü ṣadâ
Gel nişân it tîr-i ġamze perçemüñle eyle bend

4 Ruḫlaruñ berg-i semendür ḳaşlaruñ yây ü hilâl
Mâh-tâb olmış cemâlüñ leblerüñ mânend-i ḳand

5 Ruḫlaruñ medḥi çıḳup eflâke seyrân eyledi
Vâdî-i ḥayretde ancaḳ bu N a ḥ î f î derd-mend

P/118a

95

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Pâdişâhâ ^{c}âşıḳuñla eyler iseñ ittiḥâd
Ḥaḳ Te^{c}âlâ ^{c}ömriñi günde güne ḳılsun ziyâd

2 Cevr ile ma^{c}mûr dil olmaya vîrân ü ḫarâb
Pâdişâhum pâdişehsin saña lâzım ^{c}adl ü dâd

3 Tîġ-ı ġamzüñle kesüp ḳatl eyle sulṭânum beni
Emriñe ger pâdişâhum eylemezsem inḳıyâd

4 Râh-ı ^{c}ışḳuñda niçe ġam çekmişemdür bilmiş ol
Gel efendüm şefḳat eyle eyleme şâhum ^{c}inâd

5 Bu N a ḥ î f î bir ġarîbündür senüñ ey dil-berâ
Sâye-i vaṣluñda ḫoş geçsün ilâ yevmi't-tenâd

P/118a

96

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ḳâmetün̄ üftâdesin servi gibi eyle bülend
Düşmeye bir daẖı yire zülfün̄i eyle kemend

2 Âb-ı vaṣlun̄ teşne câna irgürüp eyle kerem
Kim yanupdur nâr-ı hecre micmer içre ṣan sipend

3 Cân u dil Mecnûn-ṣıfat ṭaġlara düşdi n'eylesün
Kim anı zencîr-i ᶜışḳun̄ eylemişdür bend bend

4 Sâye-i ḳaddün̄ diler serv-i dil-ârâ rûz u şeb
N'ola bir kûteh ḳulun̄dur ol daẖı bir müstemend

5 Bu N a ḥ î f î ḳaddün̄ evṣâfın dirince naẓmına
Gökde encüm ṣuda mâhî cümlesi ḳıldı pesend

P/118b

97

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün

1 Benem ol nâr-ı firâḳun̄da sipend
^{c}Alev-i sûz-ı dilüm ban̄a semend

2 Lebün̄ün̄ ṣerbetini luṭfun̄ ile
Meded irgür ban̄a ey serv-i bülend

3 O siyeh çeşmün̄i cellâd idüben
Ban̄a ḳıl zülf-i siyeh-kârı kemend

4 Beni uṣlat kerem it vuṣlat ile
Ele ^{c}ibret beni ḳıl sîneye bend

5 Dehenüm içre müheyyâ çıḳa cân
Ṣanemâ eyle kerem pâre-i ḳand

6 Hele yüz virmedün̄ aġyâra begüm
Dil ü cân eylediler san̄a pesend

7 Güzele mâ'il olalı dilemez
Bu N a ḥ î f î ne naṣîḥat ü ne pend

P/118b

98

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Gele ḳurbân ideyüm cânı saña olma baᶜîd
Ki bu eyyâm-ı şerîf içre durur vaḳt-ı saᶜîd

2 Ġafera'llâhü lenâ ey şeh-i meh-rû ve le-küm
Güzelüm Rûm ili bayramıdur ol ᶜıyd-i vaᶜîd

3 Lebüñüñ şükkerini baḫş u ᶜaṭâ eyle baña
Ki odur rûḥa ġıda câna ṣafâ ᶜâdet-i ᶜıyd

4 Ḳoyalum câme-i hecri anı iᶜtâḳ idelim
Geyelim câme-i vaṣlı ola aṭlas-ı cedîd

5 Bu N a ḥ î f î dil ü cânı saña ḳurbân ide gel
Dilerem anı ḳabûl eyleye Mevlâ-yı Mecîd

F/118b

ẔÂL

99

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Dil-berâ ol leblerün ḥulvi bu ḥalvâdan leẕîẕ
Ruḫlarun gül-gûnesi ol verd-i raᶜnâdan leẕîẕ

2 N'ola şâhum ben ġarîbi zülfüne bend eylesen
ᶜÂşıḳa dünyâda var mı zülf-i sevdâdan leẕîẕ

3 Serv-ḳaddün sâyesin eyler ṭaleb bî-çâreler
Anlara ol ḳadd ü ḳâmet serv-i bâlâdan leẕîẕ

4 Niçe şemᶜ-i vaṣluna pervâne olmaz cân u dil
Gel su'âl it var mıdur vaṣl-ı mużayyâdan leẕîẕ

5 Bu N a ḥ î f î faḫr ider ᶜâlemde bulmış gül-ᶜiẕâr
Gülşen-i dehr içre var mı bûy-ı raᶜnâdan leẕîẕ

P/119a

RÂ

100

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Felekler sāye-dār-ı āsümān-ı ercümendündür
Melekler ṣaf-nümā-yı ḫidmet-i ḥavrâ-pesendündür

2 Yoluñda bedr-i tābān sīne-çāk-i mevḳaf-ı ḫidmet
Ġazāl-ı mihr-i gerdūn gerden-endāz-ı kemendündür

3 Ser-ā-ser aṭlas-ı çarḫ oldı pāy-endāz-ı teşrīfüñ
Degül encüm nişān-ı na'l-i zerrīn-i semendündür

4 Ṣafā-yı Kevs̱er-i Cennet rehīn-i āteş-i 'ışḳuñ
Dem-i cān-baḫş-ı ḥūrā micmer-efrūz-ı sipendündür

5 Nihāl-i ḳāmetüñ bī-sāye olmaḳ ṣaḥn-ı 'ālemde
Eyā nūr-ı ilāhī şāhid-i ḳadr-i bülendündür

6 Saña oldı iṭā'at ṭā'at-ı mefrūża-i Bārī
Senüñ şāh ü gedā cümle ġulām-ı pāy-bendündür

7 N a ḥ ī f ī -i ġarībüñ ey melāẕ-ı cümle-i ümmet
Ne deñlü mücrim ise kendi 'abd-i müstmendündür

A/39b E/7b H/37b İ/37b P/68a Y/16b

(1a) āsümān: āsitān A H İ P
(7b) ise: isem A

101

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Sünbül firāḳ-ı zülfüñ ile dil-şikestedür
Nergis ḫayāl-i çeşmüñ ile zār ü ḫastedür

2 İtme remīde murġ-ı dili seng-i cevr ile
Tār-ı kemend-i kākülüñe pāy-bestedür

3 Vaṣf idemem müzāḥame-i zaḫm-ı sīnemi
Kim anda tīr-i ġamzelerüñ deste destedür

4 ᶜĀşıḳ helāk olursa da zaḫm-ı firāḳ ile
Derd-i maḥabbetüñden anı ṣanma restedür

5 Gūyā ki ṣaṣt-dīde kemāndur ol ebruvān
Müjgān-ı yār ᶜaynı ile tīr-i cestedür

6 Nāmı egerçi ḫaste elinden cihān zebūn
El-ḥaḳ taᶜaccübüm benüm ol çeşm-i mestedür

7 Gör ḫande-i nevāzişi ol laᶜl-i nābdan
Müjde N a ḥ ī f ī y ā saña fāl-i ḫucestedür

E/42a M/26a P/120b Y/54a

102

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Bu bezm-i ḫāṣa ne muṭrib ne sāz lāzımdur
Ḫulūṣ-ı ḳalb ile sūz u güdāz lāzımdur

2 Ḥakīm-i kāmile kār-ı ^cabes naḳīṣa virür
Ḥaḳīḳat ehline terk-i mecāz lāzımdur

3 Niyāz ehl-i niyāza ne sūd virse gerek
Niyāz eylemege bī-niyāz lāzımdur

4 Bu ḥırṣ u āz olur elbette bā^cis̱-i ḥırmān
Viṣāl-i şāhid-i āmāle nāz lāzımdur

5 Sirişk-i terle vużū' eyleyen ciger-ḫūna
Meyān-ı baḥr-ı belāda namāz lāzımdur

6 Yed-i ḳażāda cilā-dāde tīġ-i ^curyānem
Benümle mel^cabeden iḥtirāz lāzımdur

7 Zebān-dırâzî-i esrār-ı ^cışḳdan ḥaẕer it
N a ḥ ī f i y ā kişiye ketm-i rāz lāzumdur

E/42b M/26a P/121a Y/54b

(1a) muṭrib: ṭarab P
(2a) naḳīṣa: naḳīża Y
(3a) ne:- M Y
(7a) dırâzî-i: dârî E dârî-i M Y

103

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün

1 Dil ḥasretüñle lāle-ṣıfat dāġ u yāredür
Cismüm miṡāl-i ġonçe-i gül pāre pāredür

2 Maḥrūm-ı dāġ-ı derdüñ olan merd-i sāde-dil
Erbāb-ı ^c^ışḳ içinde hele bī-sitāredür

3 Bir āfitāb-ṭal^c^ata ḥayran ü ḥasretem
Kim tāb-ı ḥüsni bārıḳa-baḫş-ı neẓāredür

4 Āsūdeyem mezāliḳ-i ekdār-ı çarḫdan
Zīrā ki i^c^timādum o Perverdigāredür

5 Müsterşid-i mevāḳı^c^-ı tevfīḳ olur o kim
Her kārı vaḳf-ı żābıṭa-i istişāredür

6 Ḥaḳdan recā-yı ḫayr iderüz her umūrda
Reh-ber ṭarīḳumuzda bizüm istiḫāredür

7 ^c^Işḳ olmayınca vaṣla irilmez N a ḥ ī f i y ā
Derd ehli olmayan kişi maḥrūm-ı çāredür

E/42b M/26a P/121a Y/54b

(1b) cismüm: çeşmüm E M Y

(3a) ḥayrân ü : ḥayrân E M Y

(4a) mezâliḳ-i ekdâr: ekdâr-ı mezâliḳ M Y

104

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Taṣmīm-i dil o serv ile seyr-i Ḥiṣāredür
Bir iki gün tevaḳḳufumuz nev-bahāredür

2 Döndüm hilāle ḳaşlarını eyleyüp ḫayāl
Cismüm nizār iden benüm ol māh-pāredür

3 İşler gönülde yāresi tīr-i nigāhınuñ
Sāḳī bizüm şikāyetümüz hep o yāredür

4 Āhumdan olmaduñ müte'es̲s̲ir ġarībdür
Ey seng-dil meger ki dilüñ seng-i ḫāredür

5 Pinhān degüldür iki gözüm rāz-ı ʿışḳumuz
Bāzārumuz bizüm senüñ ile āşikāredür

6 Teşbīh-i nāḳıṣ oldı saña māhdur dimek
Māhuñ saña müşābeheti istiʿāredür

7 Aġyārdan ne fā'ide ḥāṣıl N a ḥ ī f i y ā
Muṭlaḳ ümīdümüz kerem-i Kirdgāredür

E/42b M/26b P/121a Y/54b

(4a) olmaduñ: olmadan Y (b) seng-i: - M Y
(5b) bizüm senüñ ile: senüñ ile bizüm P

105

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Rūḫ-ı ümmīd zīr-i maḳdemüñde ferş-i rāhuñdur
Metāʿ-ı sīne pāy-endāz-ı ṣaḥn-ı cilve-gāhuñdur

2 Sen ol şehsin ki ey ġāret-ger-i mülk-i şekībāyī
Füsūn u fitne nāz ü ʿişve ser-cümle sipāhuñdur

3 N'ola pāy-ı ḫıred zencīr-i ʿışḳa olsa şāyeste
Beni leb-rīz-i sevdā eyleyen zülf-i siyāhuñdur

4 İdüp ṣaḥrā-neverd ey reşk-i Leylā cān-ı şeydāyı
Miṡāl-i Ḳays-ı ser-gerdān iden āhū-nigāhuñdur

5 Nahīfī-i ḥazīni şādumān it gāhī luṭfuñla
Ġarīb-i çāre-cūyuñ müstemend-i ḫayr-ḫᵛāhuñdur

E/43a M/26b P/121a Y/55a

(2b) nâz: bâz P

(3a) ʿışḳa: ʿışḳ M Y

(4a) Leylâ: leyl M Y şeydâyı: şeydâ M

106

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Gönül o ġonçe-femüñ bī-nevālarındandur
Esīr-i ḥasretidür mübtelālarındandur

2 Güşāyiş-i dilüm ol mest-i bāde-i nāzuñ
Nühüfte şīve-i ṭāḳat-rübālarındandur

3 Sehī-ḳadān-ı çemen-zār-ı ^cālem-i ḥüsnüñ
O naḫl-i nāz hele müntehālarındandur

4 ^cAceb mi ḳaddine serv itse ser-fürū yārüñ
Ḳadīmī bende-i ser-der-hevālarındandur

5 Ṣafā-yı ḫāṭırum ol gül-^ciẕār-ı ġonçe-femüñ
O nīm-ḫande-i ḥālet-fezālarındandur

6 O māha rāz-ı dili āşikâre eyledigüm
Nihānī va^cde-i ḫāṭır-güşālarındandur

7 Cefāya ḳā'ilem ammā ki ḫayl-i ḫūbānuñ
Şikāyetüm sitem-i nā-becālarındandur

8 Nihān idüp heves-i ^cışḳı dilde zühhāduñ
Bu ṣūret ile görünmek riyālarındandur

9 Bu naẓm-ı pākine söz var mıdur N a ḥ ī f ī nüñ
Zamānenüñ hele şīrīn edālarındandur

E/43a M/26b P/121b Y/55a

(2a) ol: olsa M Y

(3a) sehî: mehi Y çemen-zâr-ı: çemen-zârla M Y

(6a) âşikâre: âşikâr E M Y dili: dilüm E

107

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 O nahl-i bāġ-ı letāfet ki bir elif-kaddür
O kec-küleh elif üstünde sūret-i meddür

2 Marīż-i ᶜışka o lebler hayāt-ı sānīdür
Şemīm-i kākül-i müşgīni ᶜömr-i sermeddür

3 Dehānı nâficetü'l-misk sihr ile memlū'
Meyānı rişte-i efsūn ile muᶜakkaddür

4 Nażīri yokdur o nev-nahl-i gülşen-i hüsnün
Misāl-i serv-i sehī hak bu kim ser-āmeddür

5 O hüsn-i hilkatigermābede temāşā kıl
Vücūd-ı enveri bir cevher-i mücerreddür

6 Meyān-ı ᶜāşık u dil-berde hüsni yok aslā
Rakīb-i bed-menişün vażᶜı hāsılı beddür

7 Hezār-ı zāra beni hem-zebān iden böyle
O nev-bahār-ı letāfet o şūh-ı gül-haddür

8 Eger ki mevce-i bahrün şümārı mümkin ise
Sirişk-i ᶜāşık-ı şeydā da kābil-i ᶜaddür

9 N a h ī f ī nāmı ᶜaceb defteründe var mı didüm
O ġonçe-fem didi mestûrdur mukayyeddür

10 Zemīn-i dil-keş-i tâbîde cilve-i hāme
Senā-verī-i silāh-dār-ı şāh-ı emceddür

11 Ne şāh-ı emced o sultān-ı kişver-i İslām
Semiyy-i fahr-ı cihān yaᶜnī Hān-ı Ahmeddür

12 Ne pādişāh-ı muᶜazzam ki der-geh-i lutfı
Hemīşe zümre-i ehl-i recāya mesneddür

13 Hulūs-ı bāl ile efrād-ı ehl-i İslāma
Duᶜā-yı devleti mefrūża-i mü'eyyeddür

14 Ne ḫān-ı aᶜẓam ü ekrem o pādişāh-ı celīl
Ki nūr-ı dīde-i sulṭān-ı dīn Muḥammeddür

15 Ḫudā vücūdını ḥıfẓ eylesün ḫaṭālardan
Ki ḳadr-i maᶜrifet añlar şeh-i mümecceddür

16 Daḳīḳa-dān ü maᶜārif-şinās ü ehl-i pesend
Sözüñ ḥaḳīḳati sulṭān-ı esᶜadü'l-ceddür

17 Olur ṣadāḳat ile ḫidmetinde kām-revā
Anuñ ki ṣıdḳ u sedād ile baḫtı esᶜaddür

18 İlāhī her dem-i fīrūzın eyle ᶜıyd-ı saᶜīd
Hemīşe tā ki ṣabāḥ u mesā müceddeddür

E/43b M/27a P/121b Y/55b

(5a) ḫilḳati: ḫalḳını E ḫalḳı M Y (6a) ᶜâşıḳ u: ᶜâşıḳ M Y
(10a) tâbîde: nâbîde E te'yîd M Y S̱enâ-verî: ten-âverî M Y
şâh: - M Y
(11a) îslâm: selâm Y
(13b) mü'eyyed: mü'ebbed E
(10)'dan sonraki beyitler P'de 187b'dedir. Devamında ise 116 ve 117. gazeller vardır.
(13) ve (14)'ün sırası P'de değişik.
(16a) dân ü: dân M Y şinâs ü: şinâs M Y
(b) esᶜadü'l-ceddür: esᶜad emceddür M

108

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Ḫudā ᶜaynumda cāh-ı dehri berg-i terre itmişdür
Nigāh-ı raġbetümde mihri gūyā ẕerre itmişdür

2 Baᶜīd olmaz ḥaḳāretle baḳarsaň müstemendāna
Seni ey ḫᵛāce māl ü cāh-ı dünyā ġırre itmişdür

3 Bu vażᶜ-ı nā-becāyı şimdi görmişdür ḳıyās itme
Baňa bu şīveyi baḫt-ı siyeh çoḳ kerre itmişdür

4 Ḫudā itmiş kimin şāyeste-i tāc-ı cihān-dārī
Kiminüň farḳını mevḳūf-ı tīġ u erre itmişdür

5 N a ḥ ī f ī muḳteżā-yı ḥikmet üzre Ḫālıḳ-ı ᶜĀlem
Zen-i dünyāyı ᶜuḳbāya raḳīb ü żarre itmişdür

E/44a M/28a Y/56b

(1a) terre: teze Y

(4b) tīġ u erre: tīġ-ı dâra M   farḳını: fürḳati M Y

109

Mefā^c^ilün Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

1 O kes ki müftehir-i nisbet-i eb ü ceddür
Henūz mekteb-i ^c^irfānda tıfl-ı ebceddür

2 Elif devām-ı kıyām ile tāc-dār oldı
Kıyās eyleme farkındaki anuñ meddür

3 Ġulām Zeyde takaddümle iftiḫār idemez
Mużāf çünki mużāf-ı ileyhe müsneddür

4 Olur mużāri^c^ ü māżī zamān-ı müstakbel
Bu ḥāli fehm iden ehl-i naẓar mü'eyyeddür

5 İder ṣurūf-ı zamān nefy-i ḥāl ü istikbāl
Bu emre ṣīġa-i māżī delīl-i erşeddür

6 Baṣīret ehli n'ola ṣarf-ı ẕihn iderse müdām
Kitāb-ı ṣubḥ u mesā nüsḫa-i müceddeddür

7 Gören o kāküli eyler yemīnine raġbet
Belī cevāb-ı kasem lām ile mü'ekkeddür

E/43b M/27b P/187b Y/56a

(3a) Zeyde: zühde M Y

(4a) mużâri^c^ ü: mużâri^c^ E Y (b) ḥāli: ḫayâli M Y mü'eyyed: mü'ebbed P

(5b) emre: emr M Y

(7a) yemînine: yemîne M Y

110

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Hemīşe ḫāline mesken o āteşīn ḫaddür
Ne şübhe kāfir olan nārda muḫalleddür

2 Güẕer-gehinde beni vaḳf-ı rāh idüp böyle
Fütāde eyleyen ol dil-ber-i sehī-ḳaddür

3 Derūn-ı ehl-i dili ᶜuḳde-dār iden cümle
O zülf-i ḫam-be-ḫam ol ṭurra-i müceᶜᶜaddür

4 Kitāb-ı derd-i dili bir baḳışda fehm eyler
O nev-resīde daḫı gerçi ṭıfl-ı ebceddür

5 O māh-ṭalᶜati taᶜrīf ile iḥāṭa muḥāl
Anuñ deḳāyiḳ-i ḥüsn ü cemāli bī-ḥaddür

6 O ḫaṭṭ-ı sebz ile dendān ü leblerin seyr it
Ki dürr ü laᶜl ile pür ḥoḳḳa-i zeberceddür

E/44a M/27b P/187b Y/56a

(6a) dendân: rindân M Y (6) E'de yok.

111

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 ʿĀlem egerçi ol şeh-i ḥüsnüñ ġamındadur
ʿĀlem yıḳılsa yoḳ ḫaberi ʿālemindedür

2 Dil-dāde oldum öyle bir āhū-nigāha kim
Nāf-ı ġazāl-ı müşg-i Ḫuten perçemindedür

3 Terkīb-i resm-i lā vü neʿam leblerindedür
Ḥarf-i vefā o ġonçe-dehānuñ femindedür

4 ʿAḳlum müdām ġamze-i şūḫındadur benüm
Fikrüm hemīşe kākül-i ḫam-der-ḫamındadur

5 Sīr-āb-ı feyż ider dil-i erbāb-ı ḥāleti
Sāz-ı ġamuñ o naġme ki zīr ü bemindedür

6 Āh eyleyenler ile bile āh ider cibāl
Tā ḥaşr olınca Kūh-kenüñ mātemindedür

7 Mir'āt-ı mihre vāsıṭa-i incilā olur
ʿUşşāḳuñ ol ṣafā ki ġam-ı müdġamındadur

8 Reşk ol mürīd-i Ḥaḳḳa ki mevlāya yüz ṭutup
Dehrüñ ne gerdişinde ne bīş ü kemindedür

9 Bir zevḳa beñzemez bu cihānda N a ḥ ī f i y ā
Ol ıżṭırāb-ı şevḳ ki vuṣlat demindedür

E/44a M/28a P/121b Y/56b

(1b) yıḳılsa: yaḳılsa M

(3b) femindedür: ḫamındadur M Y

112

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Sāḳī-i ġaflet aña kim sāġarın nūş itdirür
Telḫī-i mevt ü fenāyı hep ferāmūş itdirür

2 Selb-i sāmān-ı şuʿūr itmek murād itdükçe çarḫ
İbtidā dārū-yı iḳbāl ile bī-hūş itdirür

3 Ḳaṭre-veş nā-būd ider ehl-i ġurūrı rūzgār
Bir iki gün gerçi deryālar gibi cūş itdirür

4 Her kime iḳbāl iderse bu zen-i dünyā-yı dūn
Ḫilʿat-i mesmūme-i idbārı ber-dūş itdirür

5 Ṭūṭī-i ṭabʿı N a ḥ ī f ī muḳteżā-yı ḥāl-i çarḫ
Gāh gūyā itdirürse gāh ḫāmūş itdirür

E/44a M/27b P/122a Y/56b

---

(1) P'de yok.

(1b) hep: da M - Y

(2a) itdükçe: itdükde M

(4b) mesmûme-i: mesmûme M Y

113

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1 Felek-menişler ile imtizâcumuz yoḳdur
Bizüm nifâḳa münâsib mizâcumuz yoḳdur

2 Muvâfaḳat niçe mümkin bu kec-edâlar ile
Ki hîç ᶜayân ü nihân iᶜvicâcumuz yoḳdur

3 Ṭabîbümüz eger ol âfet-i zamâne ise
ᶜİlâc-ı Türkî ḳadar bir ᶜilâcumuz yoḳdur

4 Nühüfte ᶜaybun̄ı lâzımdur eylemek teftîş
Bu beyᶜ-gâhda dirsen̄ revâcumuz yoḳdur

5 Cihân sürûra münâsib degül anun̄çündür
Cihânda ẕerre ḳadar ibtihâcumuz yoḳdur

6 Ḥaḳîḳat üzre rüsûm-ı ṭarîkati bilürüz
Egerçi ṣûfî bizüm delḳ u tâcumuz yoḳdur

7 Sebeb gerek diyemem ben ᶜaṭâ-yı Bârîye
O ḥuccet ile bizüm iḥticâcumuz yoḳdur

8 Taḥammül idemezüz bâr-ı minnet-i câha
Sözün̄ netîcesi ol yükde bâcumuz yoḳdur

9 N a ḥ î f i y â bize faẓl u kerem Ḫudâdandur
ᶜAṭâ-yı ġayra bizüm iḥtiyâcumuz yoḳdur

E/44b M/28b P/122a Y/57a

---

(1) ve (2) P'de yok.
(3b) ᶜilâc-ı Türkî: ᶜilâcı Türkî E M Y
(4b) beyᶜ-gâhda: beyᶜ-gâh ile E M Y
(7b) ḥuccet: ḫaclet M Y

114

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Dil ki bir meclisde ol meh-ṭal^cat ile cem^c olur
Bu dil-i şūrīde pervāne ol āfet şem^c olur

2 Nāme göndersen baña baḳduḳça her bir ḥarfine
Merdüm-i çeşm-i ḫayāl ol demde ^cayn-ı dem^c olur

3 Cān u dil cism-i nizārumda semā^c-ı şevḳ ider
Nuṭḳ-ı şīrīnüñ ki gāhī naġme-rīz-i sem^c olur

4 Ẓulmet-i şebde ḫayāl itdükçe mihr-i ṭal^catüñ
Ḫāne-i tārīk-i ḫāṭır pür-fürūġ u lem^c olur

5 Ey N a ḥ ī f ī şübhesüz teşrīf ider sulṭān-ı ^cışḳ
Bir gönülden kim ḫayāl-i ġayr kāl^c u kam^c olur

E/44b M/28b P/122b Y/57a

115

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 ^cĀşıḳam dāġ-ı dil-i dūzaḫ-şerārum tāzedür
Bāġ-bān-ı gülşen-i ^cışḳam bahārum tāzedür

2 Tāzedür ^cayb eylemeñ bilmezse ḳadr-i ^cāşıḳı
Tāzedür tāze benüm o gül-^ciẕārum tāzedür

3 Şimdi yād u āşinānuñ rütbesi farḳ eylemez
Ṭıfl-ı nev-resdür daḫı ol şīve-kārum tāzedür

4 Ey gül-i nev-ḫīz-i bāġ-ı ^cişve ruḫsāruñ ṣaḳın
Āteş-i dil-sūz-ı āh-ı şu^cle-bārum tāzedür

5 Ben N a h ī f ī -veş ezel siḥr-āşinā-yı naẓm idüm
Mülk-i ^cālemde egerçi iştihārum tāzedür

E/44b M/29a Y/57b

(2b) o: ol M

(4a) gül: - M Y

116

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Seyr-i bāġ itsem eger sensüz gönül maḥzūn olur
Serve baḳsam hecr-i ḳaddüñle gözüm pür-ḫūn olur

2 Yād idüp ey māh-ı tābānum seni āh eylesem
Dūd-ı āh-ı şu^cle-bārum hem-ser-i gerdūn olur

3 Tāb-ı āhumdan bulur sūz-ı derūnum izdiyād
Rūzgār ile şirārı āteşüñ efzūn olur

4 Ben degül ey reşk-baḫş-ı Leylī-i ṣāḥib-cemāl
Ḥüsnüñ Eflāṭūn temāşā eylese Mecnūn olur

5 Cām-ı ṣahbā-yı niyāzı ġamzeñe ṣunduḳça ben
Her nigāh-ı āfetüñ mest-i mey-i efsūn olur

6 Cānuma minnet helāk-i ġamzeñ olmaḳ n'eyleyem
Mübtelāyān-ı ġam-ı ^cışḳa bu da ḳānūn olur

7 Görmedüm hiç ben N a ḥ ī f ī gibi bir āşüfte-dil
Ḳanda bir şūḫ-ı cihān görse hemān meftūn olur

E/44b M/29a Y/57b

(3a) izdiyâd: ezyâd M

117

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Sensüz cihānda ᶜāşıḳa ᶜişret revā mıdur
Sensüz ṣafā-yı ehl-i maḥabbet ṣafā mıdur

2 Ölsün mi n'eylesün olan āşüfte ḥüsnüñe
Ḳurbānuñ oldıġum seni sevmek ḫaṭā mıdur

3 Hīç yoḳ mıdur netīcesi kār-ı maḥabbetüñ
Cānā bu āh ü nālelerüm hep hevā mıdur

4 Bīm-i nigāh-ı ḫışm ile zerd oldı rūyumuz
ᶜUşşāḳa sevdigüm naẓaruñ kīmyā mıdur

5 Pīş ü pesüñde şevḳ ile rū-māl olup gider
Sāyeñ de saña bencileyin mübtelā mıdur

6 Gözden nihān olup bu ḳadar nāz u ᶜişveden
Maḳṣūduñ ey perī bize cevr ü cefā mıdur

7 Ṣaḥn-ı çemende naġme-keş-i ᶜışḳ olan ᶜaceb
Bülbül midür N a ḥ ī f ī -i şīrīn-edā mıdur

E/45a M/29a Y/57b

(3b) āh ü: āh Y

(4a) bīm: nīm Y bir nīm M ḫışm: ḥüsn M Y

118

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Dü çeşm-i hūn-feşānum hecr-i ruhsārunla giryāndur
Seni ben görmedim şāhum niçe dem niçe devrāndur

2 Şeb-i hasretde ey meh-pāre hecr-i ebruvānunla
Hilāl-i āsümān cism-i nizāra tīġ-i bürrāndur

3 Ümīd-i vasl u bīm-i fürkatünle kūşe-i ġamda
Dil-i dīvāne şāhum gāh giryān gāh handāndur

4 Ġamunla ey dür-i bahr-ı melāhat niçe demlerdür
Sirişküm taᶜne-sāz-ı mevc-i bī-pāyān-ı ᶜummāndur

5 Eġer yok zevk u şādīden dil-i dīvānede gerçi
Zamān-ı ᶜayş ü ᶜişret mevsim-i seyr-i gülistāndur

6 Saña mümkin degüldür ᶜukde-i dilden haber virmek
Benüm müşkillerüm zīrā senüñ yanuñda āsāndur

7 Bu güftār-ı revān-bahşum edā-yı hāş ile şimdi
Nahīfī ġıbta-fermā-yı sühan-sencān-ı Īrāndur

E/45a M/29b P/120a Y/58a

(1b) ben: - M Y
(2b) bürrân: ᶜuryân P
(3b) giryân ile handân'ın yeri P'de değişik.
(5a) dîvânede: dîvânedür M Y
(7a) bahşum: çeşm Y (b) ġıbta-fermâ: hayret-efzâ P

119

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Ġam-ı ḥasretle dâ'im ḫâṭır-ı maḥzûn perîşândur
Dil-i şûrîde nâlân sîne sûzân dîde giryândur

2 ᶜAzîz-i Mıṣr olursam da ṣafâ-yı ḫâṭırum yoḳdur
O Yûsuf-çehrenüñ hecriyle ᶜâlem baña zindândur

3 Beni bilmezlik ile gerçi ṣaldı deşt-i hicrâna
O mest-i ᶜişve şimdi itdigi kâra peşîmândur

4 N'ola bülbül gibi şevḳ ile âh ü nâle eylersem
Leṭâfetde hemân ol ġonçe bir ter verd-i ḫandândur

5 Selâm-ı sâde yoḳ geçdik maḥabbet-nâme ḳaydından
Senüñ peymânuñ ey şûḫ-ı vefâ-düşmen ne peymândur

6 Cihânda buldı ġâyet ḳıṣṣa-i Ferhâd ü Ḳays ammâ
Ḥikâyât-ı ġam-ı ᶜışḳum benüm bî-ḥadd ü pâyândur

7 Nahîfî ehl-i Mıṣra vaṣf-ı ḥâl-i ḥâlet-engîzüñ
Nümûdâr-ı cefâ-yı ser-güẕeşt-i mâh-ı Kenᶜândur

E/45a M/29b P/119b Y/58a

(3a) beni: seni E M Y (b) ᶜişve: ᶜışḳ M Y

(4a) şevḳ ile: şevḳından P (b) bir ter: -fem bir P

(7b) güẕeşt-i: güẕeşte M Y

120

Mefā ͨīlün Mefā ͨīlün Mefā ͨilün Mefā ͨilün

1 Ne ẓālim ġamzedür bilmem ne āfet çeşm ü müjgāndur
Ki her ḫūnī-nigāhuñ bir ḫadeng-i şu ͨle-peykāndur

2 Görünmez bir ḳażā kim söylenür ͨışḳ u maḥabbetdür
Çekilmez bir belā-yı cān ki dirler cevr-i ḫūbāndur

3 O Yūsuf-ṭal ͨatuñ ümmīd-i teşrīf-i ḳudūmıyla
Der-i Beytü'l-ḥazen āmāde-i çāk-i girībāndur

4 Melāmet itme şevḳ ile görüp meftūnluġum luṭf it
Sen ey zāhid o mest-i nāzı bilmezsin ne fettāndur

5 Gider gül-geşt-i bāġ u rāġ ider aġyār ile ammā
Benümle seyre çıḳmaz serv-i nāzum bu ne seyrāndur

6 Raḳīb-i dūn ile devre girüp cevr itme ͨuşşāḳa
Geçer bu devr-i dūn ey āfet-i devrān bu devrāndur

7 O ḥüsn-i bī-naẓīre leb-güşā-yı vaṣf olan elbet
Ya Nef ͨīdür ya Ṣabrî ya N a ḥ ī f ī -i süḫan-dāndur

E/45b M/29b P/119b Y/58b

(2a) ḳażā kim: ḳażâdur M Y (b) cevr-i: cevr ü Y
(3b) âmâde-i: âmâde M
(7a) vaṣf: ṣaff Y (b) Nef ͨî: ͨUrfî E M Y Ṣabrî: Ṣâ'ib E M Y

121

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Ḳanda varsa ^cāşıḳ-ı bī-çāre cānānın arar
Derd ile bīmār olan elbette dermānın arar

2 Ṣanma raḥminden ṣunar destin dil-i mecrūḥuma
Ol kemān-ebrū cigerde tīr-i müjgānın arar

3 Verd-i gül-zāra ṭoḳunmaḳdan ṣabānuñ ḳaṣdı var
^cAndelīb-i bī-nevānuñ rāz-ı pinhānın arar

4 Cān fiġān eyler seni özler ḥarīm-i bāġda
Bülbül-i şūrīde gūyā verd-i ḫandānın arar

5 Dil ḫayālüñle ġamuñ itse ^caceb mi cüst-cū
Her kişi bu bezm-gāh-ı ġamda yārānın arar

6 Çeşmine almaz sipihrüñ mihr ü māhın rūz u şeb
^cĀşıḳ-ı āvāre-ḫāṭır māh-ı tābānın arar

7 Şimdi itmezse sözüm ārāyiş-i gūş-ı ḳabūl
Bir gün ol āfet N a ḥ ī f ī ben süḫan-dānın arar

E/45b M/30a P/128b Y/58b

(4a) bâġda: yanmada Y

(6) Y'de yok.

(7b) Naḥîfî ben: Naḥîfî-i P

122

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Cānā ne dem ki ḫaṭṭ-ı ᶜiẕāruñ tırāş olur
Baḫt-ı siyāh-ı ᶜāşıḳ-ı şūrīde fāş olur

2 Teşrīf idерseñ ey yüzi gül berḳ-ı āhumuz
Ṣadr-ı revāḳ-ı sīneye zerrīn firāş olur

3 Şevḳ-ı cemāl-i yār ile āh eyledükçe dil
Gerdūna sūziş-i cigeri şuᶜle-pāş olur

4 Ey şeh-süvār-ı ᶜişve ruḫ-ı lāle bāğda
Pāy-ı semend-i nāzıña rengīn ḳumāş olur

5 Zāhid maḥabbet ehline pend ü naṣīḥatüñ
Bīhūde her nefesde ġam-ı dil-ḫırāş olur

6 Bu beyᶜgāh-ı ġamda hemān şimdi her-kesüñ
Naḳd-i sirişki kendüye ancaḳ maᶜāş olur

7 Evżāᶜ-ı nā-sezāsı bu ᶜaṣruñ N a ḥ ī f i y ā
Ehl-i kemāle mūcib-i ḳayd-ı telāş olur

E/45b M/30a P/129a Y/59a

(6b) kendüye: kendiye P

123

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ḥuṣûl-ı kâma ber-vefḳ-ı icâbet âh ü zâr ister
Belî fülk-i ümîde bir muvâfıḳ rûzgâr ister

2 Açılmaz dâğ-ber-dâğ olmaduḳça ġonçe-i ḫâṭır
Güşâd-ı ṭabʿ-ı ehl-i ʿışḳa ey dil nev-bahâr ister

3 Ḥarîm-i câna gönder ġamze-i dil-dûzunı gâhî
Dil-i âvâre çoḳdan bir enîs ü ġam-güsâr ister

4 Gönül bir lâle-ḫad gül-çehre servüñ pây-mâlidür
Ne meyl-i gül-sitân eyler ne seyr-i lâle-zâr ister

5 N a ḥ î f î nüñ edâ-yı pür-füsûn-ı ṭabʿın idrâke
Lisân-ı siḥr ü iʿcâzı bilür bir şîve-kâr ister

E/46a M/30b P/125b Y/59a

(1a) âh: - M Y

(2a) ġonçe-i: ġonçe M Y (b) ey dil: faṣl-ı P

(4b) seyr-i: ṣaḥn-ı P

124

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ol cefā-cū nāle-i derd-āşināmuz çoḳ görür
Hem cefā eyler yine hem iddeᶜāmuz çoḳ görür

2 İᶜtiẕārın ḥaml ider küstāḫī-i ᶜuşşāḳa hep
Bir günāhı biñ ḥisāb eyler ḫaṭāmuz çoḳ görür

3 Nāz ider şemşīr-i ġamzeñle bizi öldür disek
Ol şeh-i mülk-i melāḥat bir recāmuz çoḳ görür

4 Hem olur āyīne hem āyīne-dār aġyāra āh
Bir nigāh itsek bize ol bī-vefāmuz çoḳ görür

5 Gūş-ı gülden menᶜ iderler nāle vü feryād ile
ᶜAndelībān-ı çemen rengīn edāmuz çoḳ görür

6 İstemez şād oldıġın ṣāḥib-dilān-ı ᶜālemüñ
Āh kim bu devr-i dūn bir dem ṣafāmuz çoḳ görür

7 Ey N a ḥ ī f ī feyż-i mevlā ile yārān-ı ṣafā
Ṣaġ olursaḳ böyle şiᶜr-i dil-güşāmuz çoḳ görür

E/46a M/30b P/129a Y/59a

(1b) iddiᶜâ: müddeᶜâ E M Y

(2a) iᶜtiẕârın: iᶜtiẕâruñ M Y

(3a) bizi: beni E ġamzeñle: ġamze gel P

(4a) âh: lîk P (b) itsek:itse P

(5a) nâle vü: nâlemüz P

(6b) bu devr-i dûn: çarḫ-ı felek P

125

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Senüñle ey cefā-cū kaṣdımuz hem-ḫāne olmakdur
Cemāluñ şem'ine biñ şevk ile pervāne olmakdur

2 N'ola dest-i irādetle tutarsam zülf-i pür-çīnüñ
Bu 'ışkuñ muktezāsı 'ākıbet dīvāne olmakdur

3 O Leylī-ṭal'atuñ 'ışkıyla var hem-ḥāl-i Kays ol kim
Dilā şarṭ-ı maḥabbet 'akl ile bīgāne olmakdur

4 Ḫudā hakkıyçün olmam devlet-i dünyā ile ḫoş-dil
Yanumda cāh u devlet rind-i bī-kaydāne olmakdur

5 Bu deñlü cüst-cūdan ey dil-i şūrīde 'ālemde
N a ḥ ī f ī -veş murāduñ şā'ir-i ferzāne olmakdur

E/46a M/30b P/125a Y/59b

(1b) şevk ile: rûz u şeb P biñ: her P
(3b) 'akl: 'ışk E bîgâne: dîvâne E
(4b) câh ü: câh E M Y

126

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Teveccühüñ yine ey dil diyār-ı yāre midür
Bu deñlü sūziş ü ḥasret o gül-^ciẕāre midür

2 Görinen encüm-i tābān mıdur sipihr üzre
Benüm ya āteş-i āhumdaki şerāre midür

3 ^cAceb raḳīb-i bed-aḫter midür firāḳa sebeb
Cüdā iden beni ol māhdan sitāre midür

4 Niḳāb-sāzī-i ruḫsār-ı yāra bā^cis̱ olan
Nigāh-ı şūḫ dil-i āteşīn neẓāre midür

5 Bu āh ü girye niçündür N a ḥ ī f i y ā bilsem
Seni bu ḥāle ḳoyan hep o māh-pāre midür

E/46a M/31a Y/59b

(1b) sûziş ü: sûziş M
(2b) âhumdaki: âhumla key M Y
(5b) pâre: ile Y

127

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ol āfet şehr-i ḥüsnüñ şūḫ u müsteṡnālarındandur
Ser-āmed dil-rübādur cümlenüñ raʿnālarındandur

2 Ḳıyāmetdür ider ḥaşr olmaġı taʿlīḳ ferdāya
Şikāyet ol perīnüñ vaʿde-i ferdālarındandur

3 O şūḫuñ bī-güneh gāhī teġāfül gāh āzārı
Kemāl-i ʿişvesinden nāz ü istiġnālarındandur

4 Hele ben bildigüm ol āfitāb-ı evc-i yektāyı
Baḳılsa meh-veşānuñ ḫaylī bī-hemtālarındandur

5 Mü'es̱s̱ir oldıġı āmāc-ı dilde tīr-i müjgānuñ
Hemān te's̱īr-i ebrū-yı kemān-āsālarındandur

6 N'ola her laḥẓa meyl-i kūh u deşt eylerse ʿışḳ ile
Göñül Ferhād ü Ḳaysuñ hem-reh ü hem-pālarındandur

7 Felek ḥāşā senüñçün ṣanma āh-ı şekve-engīzi
Fiġān-ı ehl-i dil baḫt-ı sitem-peymālarındandur

8 O māhuñ kākül-i pür-tābını zencīre beñzetmek
Gürūh-ı ehl-i naẓmuñ ġālibā sevdālarındandur

9 Bu naẓm-ı dil-keşi görse Mesīḥā şübhesüz dirdi
Naḥīfīnüñ bu feyż-i nuṭḳ-ı rūḥ-efzālarındandur

10 Bu sehl-i mümteniʿ ḫurrem-zemīn-i ḥālet-efzā kim
O vālā-rütbenüñ ṭarḥ-ı cihān-ārālarındandur

11 Cenāb-ı ʿĀrif-i ṣāḥib-maʿārif kim fażīletle
Vücūdı baḥr-i ʿirfānuñ dür-i yektālarındandur

E/43a M/31a Y/59b

(6a) meyl-i: meyl ü M (b) Ferhâd ü: Ferhâda Y
reh: râh Y

(7a) engîzi: engîzün M Y

128

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Ol ki her ḥālde mevlāsına şākir bulunur
Kūşe-i ^c^izz ü ḳanā^c^atde mücāvir bulunur

2 Mest olup ṭā^c^at-ı Bārīde esīr-i dünyā
Celb-i māl eylemege gelse bahādır bulunur

3 Tekye mihmānı gerekdür ola merd-i sālik
Yoḫsa her ḫānede eṣnāf-ı müsāfir bulunur

4 Fikr-i bāṭıl dil-i ^c^ārifde ḳarār itmez hīç
Ḥarem-i Ka^c^bede ẓann itme ki kāfir bulunur

5 Yoḳlasañ dā'ire-i ehl-i hevāyı cümle
Nefs-i emmārenüñ eṭvārına dā'ir bulunur

6 Vā^c^iẓ-i şehre ḳulaḳ ṭut naẓar it cünbişine
Cümle aḳvāline ef^c^āli muġāyir bulunur

7 Ḥüsn-i ẓann eyledigüñ ^c^ābid-i ḫalvet-kārūñ
Ekṣeri mu^c^tekif-i beyt-i ekābir bulunur

8 Ne ḳadar olsa cilā-kārī-i mir'āt-ı derūn
Naẓar itdükde yine jeng-i ḫavāṭır bulunur

9 Ḳāni^c^-i devlet-i dünyā olan ehl-i ġaflet
Bī-^c^amel rūz-ı cezā ḫā'ib ü ḫāsir bulunur

10 Ṣanma ḫüsrān ola āmāl-i fenāda ^c^uzlet
Ḫāsir oldur ^c^amel-i ḫayrda ḳāṣır bulunur

11 Ey N a ḥ ī f ī olamaz ḳābil-i sırr-ı melekūt
Ol ki pehlū-zede-i dām-ı ^c^anāṣır bulunur

E/46a M/31b Y/60a

(1b) ^c^izz ü: beyt-i M Y

(3b) eṣnâf-ı: eṣnâf ü M

(5b) nefs: naḳş Y

(8a) kârî-i: kârî M

129

Mefā ͨilün Fe ͨilātün Mefā ͨilün Fe ͨilün

1 O sīm-gerden içün maşrık-ı celī dirler
O şāf-sīneye mir'āt-ı müncelī dirler

2 Meyān-ı nāzükini mūya beñzedürsem eger
Gürūh-ı ehl-i sühan öyledür belī dirler

3 Kalenderān-ı mahabbet görüp cünūnumuzı
Cihānda böyle olur ͨışkuñ evveli dirler

4 Cihānda her kimi görsek o sāhir-i hüsnüñ
Esīr-i halka-i zülf-i müselseli dirler

5 Nühüfte dīdede ͨaksi o lāle-ruhsāruñ
Bu çeşmeye sebeb oldur ki lāleli dirler

6 Tahammül eyle hemān ta ͨn-ı nāsa halk saña
Kimi dir ise delidür kimi velī dirler

7 N a h ī f i y ā sühan-ı dil-keşüm gören yārān
Budur makāle-i ͨışkuñ muhassalı dirler

E/46b M/31b Y/60b

---

(6) Ş'den alınmıştır.

(6a) nâsa halk: nâsa ki halk

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Derūn-ı ṣāfa keder fikr-i mā-sivādan olur
Tevekkül ehline ġam ġayra iltic̄ādan olur

2 Bu ᶜuḳde nāḫun-ı tedbīr ile güşād olmaz
Olursa himmet-i merdān-ı bī-riyādan olur

3 Ümīd-i feyż-i ṣafā itme tīre-dillerden
Benüm saña didigüm ḳalb-i rūşenādan olur

4 Nevāziş-i dili ehl-i ḳanāᶜatuñ ancaḳ
Ṣafā-yı ḳalb ile bir ḥüsn-i merḥabādan olur

5 Emīn olur kişi bīgāneden umūrında
Cihānda her ne sitem olsa āşinādan olur

6 Ricāl-i devlet-i dünyā iṣābet eyler hep
Netīce her ne ḫaṭā var ise gedādan olur

7 Ġurūr u naḫveti erbāb-ı rifᶜat ü cāhuñ
Dü rūze devlet-i dünyāya iᶜtinādan olur

8 Ne himmet olsa gerek ādeme esāfilden
Zemīne feyż-i nemā cānib-i semādan olur

9 Hevādur ehl-i ġurūruñ zevāline bāᶜis̱
Ḥabāba her ne olursa yine hevādan olur

10 Ḫıṣāl-ı buḫl u denā'et naḳīṣadur mutlaḳ
Nihād-ı merdüme ᶜizz ü şeref seḫādan olur

11 Hemān ḫulūṣ ile dā'im tevekkül eyleyelim
N a ḥ ī f i y ā bize luṭf u kerem Ḫudādan olur

E/22b M/26a P/122b Y/19b

(7b) dünyâya iᶜtinâdan: dünyâ iᶜtibârdur Y
(10a) buḫl u: buḫl Y (b) ᶜizz ü : ᶜizzet P

131

GAZEL-İ MUŞANNA^c NAẒÎRE Lİ-CÂMÎ (*)

Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün

1 Derūn-ı dil-āzürde-i dūrī-i der
Dil-i zāra dārū-res ol ey dil-āver

2 Büt-i lāle-ḫadsin ne ḫūn-rīz-tersin
Ne sāḥir ne ẓālim ne ḫūnī gül-i ter

3 Baña ḳayd-ı bend-i belā fikr-i ḫaṭṭuñ
Saña maḥż-ı ḳand-i ṣafā la^cl-i şükker

4 Kemīn maḥfil-i gülşen-i ^cışḳa teşne
Mu^callā nişīn-i bihişt-i mu^caṭṭar

5 Ḥabībüm şikeste-ṭabī^cat N a ḥ ī f ī
Hemīşe ġamuñla naṣībi sitemler

E/35b P/122a Y/24b

(*): Ġazel-i maṣnû^c u sehl-i mümteni^c P Ġazel-i maṣnu^c u sehl-i mümteni^c naẓîrün li-mevlânâ faḫru'l-^cârifîn ^cAbdur-raḥmân el-Câmî K.S. Y
(1a) âzürde-i dûrî-i: - re'y Y
(b) ey dil-âver: dâver-i er E
(4a) kemîn: kîn Y

132

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün

1 Ol kim ṣafā-yı 'ışḳun ile bī-vücūd olur
Çeşm-i nizārı maẓhar-ı nūr-ı şühūd olur

2 Zāhid ta'accüb eyleme āh itdigüm görüp
Bir yerde tā ki āteş ola anda dūd olur

3 Sevdā beyān-ı vaṣlına ol şūḫ-ı ser-keşün
Va'd-i dürūġı māye-i būd u ne-būd olur

4 Gör tīregī-i baḫtı ki vaḳt-i neẓārede
Āhum cemāl-i yāra niḳāb-ı kebūd olur

5 Bezm-i cihānda bir dem olur kim N a ḥ ī f ī nün
Gerd-i midādı sürme-i çeşm-i ḥasūd olur

T/119

133

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 O meh kim baña tevcīh-i nigāh-ı iltifāt eyler
Seni sevdā-yı çeşm-i şūḫı bī-ṣabr ü s̱ebāt eyler

2 Ṣafā-yı ārzū-yı ḥaşr o gül-ruḫsār ile ferdā
Dil-i şūrīdemi müstaġnī-i ḳayd-ı ḥayāt eyler

3 Olan pervāne-i şem^c-i tecellī bezm-i ^cışḳ içre
Mis̱āl-i dūd evvel irtikāb-ı maḥv-i ẕāt eyler

4 Olanlar āşinā-yı feyż ṭūfān-ı maḥabbetde
Ne tedbīr-i şināh eyler ne ümmīd-i necāt eyler

5 Ḫaṭ-ı nev-ḫīzi ṣanma ṣafḥa-i ruḫsār-ı pākinde
Sipāh-ı ḥüsn-i ^cālem-sūzı tecdīd-i berāt eyler

6 İder pīr-i maḥabbet maẓhar-ı ism-i ṣabūr anı
Düşen bu ḫān-ḳāh-ı ^cışḳa taḥsīn-i ṣıfāt eyler

7 Naḥīfī her ne dem inşā-nüvīs-i fenn-i naẓm olsam
Dem-i i^ccāz elbet baña iḥżār-ı devāt eyler

P/122b

134

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ol sehī-ḳad tā ki nāz ile çemen-pīrā olur
Her giyāhı gülşenüñ bir bülbül-i şeydā olur

2 Mümkin olmaz çeşm-i ḫūn-āşāmına ᶜarż-ı niyāz
Ġamzesi şol dem ki mest-i cām-ı istiġnā olur

3 Eşk-i ḫūn-ālūd-ı ᶜuşşāḳuñ bud(ur) ḫāṣıyyeti
Bir kemīne ḳaṭresi biñ lāle-i ḥamrā olur

4 Ḫᵛāb görmez intiẓārıyla zamān-ı ḥaşre dek
Mübtelālar kim esīr-i vaᶜde-i ferdā olur

5 Telḫī-i hicrāna ṣabr it vuṣlat isterseñ eger
Pendümi gūş eyle ṣabr ile ḳoruḳ ḥelvā olur

6 Cezb ider bir gün o māhı ḳuvvet-i pür-zūr-ı ᶜışḳ
Ḥükm-i sulṭān-ı maḥabbet ᶜāḳıbet icrā olur

7 Bir kelām olsun hemān maᶜnī-şinās-ı ḥikmet ol
Ey N a ḥ ī f ī ḳaṭre cemᶜ oldukça bir deryā olur

T/120

135

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 O ġonçeden ki dile nāme-i ᶜitāb gelür
Derūna derd-i maḥabbetle ıżṭırāb gelür

2 Ne deñli ᶜāşıḳ-ı bīmār olursa zerd ü nizār
O deñli ol gül-i ḫod-rūya āb ü tāb gelür

3 Hevā-yı ᶜışḳ ile ney gibi başlar efġāna
Ne dem ki gūş-ı dile naġme-i rebāb gelür

4 ᶜAceb mi cürᶜa-keş-i minnet-i mey olmaz isem
Şarāb-ı bezm-i fenā ᶜārife serāb gelür

5 Ne dil senüñ elem-i ḥasretüñle rāḥat olur
Ne fikr-i fürḳat ile çeşm-i cāna ḫᵛāb gelür

6 Senüñle söyleşürüz cümle-i ser-encāmı
ᶜİẕār-ı pākuñe çün ḫaṭṭ-ı müşk-nāb gelür

7 N a ḥ ī f i y ā dem-i vuṣlatda maḳdem-i aġyār
Ḫudā bilür ki dil-i ᶜāşıḳa ᶜaẕāb gelür

T/120

136

Mef^c^ûl ü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Bülbül bu nâleden ġarażuñ güft ü gû mıdur
Yoḫsa murâd dünyede bir ârzû mıdur

2 Ey dil miŝâl-i cû bu ḳadar pûyeden ^c^aceb
Ḳaṣduñ o naḫl-i ^c^işve-beri . cüst ü cû mıdur

3 Tâ böyle ihtiẕâzdan ey serv-i bûstân
Ol nev-nihâl-i nâza ġaraż ser-fürû mıdur

4 Cânâ belüñde ḫançer-i dil-dûzuñ olmasa
Teşḫîṣ olunmaz idi meyânuñ mı mû mıdur

5 Saldı hevâya cân u dili bûy-ı kâkülüñ
^c^Âdet bahâr-ı gülşen-i ḥüsnüñde bu mıdur

6 Ey ^c^andelîb-i dil bu fiġâna nedür sebeb
Meftûnı oldıġuñ o gül-i sâde-rû mıdur

7 Bilmem nedür bu cevr ü sitemler N a ḥ î f i y â
Ehl-i kemâle yoḫsa bu devrân ^c^adû mıdur

P/125a

137

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Bu āh ü nāleler bu hāy ü hūlar hep senüñçündür
Bu deñli cüst ü cūlar güft ü gūlar hep senüñçündür

2 Sebeb sensin bu āh-ı cān-güdāz-ı ḥasrete her dem
Dil-i dīvānede bu ārzūlar hep senüñçündür

3 Gül-i ter yüzüñe āşüfte sünbül zülfüñe meftūn
Çemende serv-i nāzum reng ü būlar hep senüñçündür

4 Senüñ ser-dāde-i sevdā-yı ḳadd-i dil-firībüñdür
Nihāl-i bāġda bu ser-fürūlar hep senüñçündür

5 Seni her ḳanda bir meh-pāre görseñ mübtelā bulduḳ
N a ḥ ī f ī ġālibā bu māh-rūlar hep senüñçündür

T/121

(2a) âh-ı: âh ü

138

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Ḫarāb iden beni ol çeşm-i mey-perestüñdür
Yaḳan derūnumı tāb-ı nigāh-ı mestüñdür

2 Ayaḳlar altına alma o ḫāk-sārı ne var
Gönül didükleri bī-çāre zīr-i destüñdür

3 Benefşe ḫāk-i rehüñ lāle dāġ-dāruñdur
Nihāl-i serv ise meftūn ya mestüñdür

4 Dil-i ḥazīnüme merhem-tırāş-ı merḥamet ol
Ki tīr-i nāz ile mecrūḥ-ı dil-şikestüñdür

5 N a ḥ ī f i y ā n'ola keyfiyyetüñ müdām olsa
Bu neşve sende daḫi neşve-i Elestüñdür

T/122

139

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Ḫāk içinde kelle-i Cem gibi niçe ser yatur
Seng-i hecr ile şikest olmuş niçe sāġar yatur

2 Ey naẓar-peymā-yı ^cibret zümre-i mevtāya baḳ
Ḳıl temāşā gör niçe ^cāşıḳ niçe dil-ber yatur

3 Hestī-i naḳd-i melāḥat virmesün saña ġurūr
Medfen-i ḫāke naẓar ḳıl niçe sīmīn ber yatur

4 Ḫōr baḳma zāhidā dervīş-i delḳ-ālūdeye
Ġāfil olma ḫırḳa-i peşmīne içre er yatur

5 Pençe-sāz olma N a ḥ ī f ī nüñ dil-i nālānına
Bīşe-zār-ı ^cışḳdur cā'iz ki şīr-i ner yatur

P/119b

140

Mefāᶜilün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Çemende ṣanma kim berg-i çınār-ı gülşen-ārādur
Der-i mevlāya bāz olmuş durur dest-i temennādur

2 Dırāz itsem n'ola dest-i fiġānum dād-ḫᵛāhāne
O şūḫuñ kākül-i ḫam-der-ḫamı dāmān-ı şekvādur

3 Münāsib olmaḳ üzre ġonçe-i gül levḥ-i gülşende
Dehān-ı nāzüküñ vaṣfında bir rengīn muᶜammādur

4 Nem-i eşküm mis̱āl-i jāle durmaz feyż-yāb eyler
Anuñçün böyle ey gül sünbül-i zülfüñ muṭarrādur

5 Buña ey müddeᶜī derd-i maḥabbet dirler el-ḥāṣıl
Senüñ ẓann itdigüñ daᶜvā degül bir başḳa sevdādur

6 Olur gevher-şināsān-ı maᶜārif behre-yāb andan
Naḥīfīnüñ derūn-ı ṭabᶜ-ı pāki ṣanki deryādur

7 ᶜAceb mi ḥālet-efzā-yı dil-i erbāb-ı ᶜışḳ olsa
Bu şiᶜr-i pāke bāᶜis̱ neşve-i feyż-i Saᶜīdādur

8 Cenāb-ı şeyḫ-i kāmil āb-ı rūy-ı Naḳş-ı bendī kim
Gül-i enfās-ı pāki nefḫa-perdāz-ı Mesīḥādur

9 ᶜAyāndur pertev-i zühd ü veraᶜ envār-ı rūyından
Cebīn-i tāb-dārı maṭlaᶜ-ı ḫūrşīd-i taḳvādur

10 Ḫuṣūṣan naẓm-ı pāki gevher-i kān-ı belāġatdur
Vücūdı baḥr-ı fażl-ı maᶜrifetde dürr-i yektādur

11 Mis̱āl-i ḫāme el-ḥaḳ müstaḳīmü'l-ḳalb-i ᶜirfāndur
Muḥaṣṣal ṭabᶜ-ı mevzūnı nihāl-i bāġ-ı maᶜnādur

P/128b

141

Mefā ͨilün Fe ͨilātün Mefā ͨilün Fe ͨilün

1 Dehān-ı şevḳuma cām-ı şarāb āteşdür
Gelū-yı ͨayşuma nuḳl-i kebāb āteşdür

2 ͨAceb mi merdümek-i çeşm-i hūşa virse żarar
Derūn-ı şīşede her bir ḥabāb āteşdür

3 Olur netīce-i keyfiyyeti ḫumār-ı belā
Göñül göñül mey-i pür-şūr u tāb āteşdür

4 Hevā-yı nefse uyup itme meyl-i ͨālem-i āb
Ḥarīf-i ͨişrete zīr-i türāb āteşdür

5 Nuḳūd-ı eşküñi itme nis̱ār ġam-ḫ^v āna
Tefekkür eyle maḥall-i ḥisāb āteşdur

6 İżāͨat itme ṣaḳın āb-ı rūy-ı īmānuñ
ͨAraḳ-feşānī-i şerm ü ḥicāb āteşdür

7 Ten-i żaͨīfüñi gel ḳılma lāyıḳ-ı dūzaḫ
Gel olma bāde ile neşve-yāb āteşdür

8 Rıżā-yı Ḥaḳḳa ḫilāf olmasun meded kāruñ
Cenāb-ı Ḥażret-i Ḥaḳdan ͨıtāb āteşdür

9 N a ḥ ī f i y ā ḥaẕer it sāġar-ı pür-āteşden
Ḥaẕer ki rūz-ı cezāda ͨaẕāb āteşdür

T/122

142

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Zīr-i ḫāk içre hezārān şūḫ-ı müstesnā yatur
Niçe biñ āşüfte-meşreb 'āşıḳ-ı şeydā yatur

2 Dün varup menzil-geh-i 'uḳbāyı seyrān eyledim
Gördüm anda çoḳ şeh-i iḳlīm-i istiġnā yatur

3 Şöhret-i nām ü nişān ile cihāna sıġmayan
Tengnāy-ı ḫākde nā-būd u nā-peydā yatur

4 Ben ser-i kūyında her şeb ḫāk-pūş-ı ḥasretem
Pister-i rāḥatda bilmez ol meh-i ġarrā yatur

5 Bülbül-i şūrīde bīdār olmada şeb-tā-seḥer
Hᵛāb-ı istiġnāda güller mest-i bī-pervā yatur

6 Zerreyem gerçi niçe ḫūrşīd ile hem-sāyeyem
Ḳaṭreyem ammā kenārumda niçe deryā yatur

7 Ey N a ḥ ī f ī ṭab'um ol 'ummān-ı ma'nīdur benüm
Kim bün-i ḳa'rında bī-ḥad gevher-i yektā yatur

P/119a

143

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Şimdi ḥüsn-i cān-sitānuñ şöhret-i āfāḳdur
Sevdigüm ^cālem cemālüñ görmege müştāḳdur

2 Olma muġber ḫaṭ gelürse ṣafḥa-i ruḫsāruña
Ḫüsn-i ḫaṭ ey sāde-rūyum zīnet-i evrāḳdur

3 Ehl-i bezmüñ ser-be-ser rūy-ı ümīdin zerd iden
İntiẓār-ı maḳdem-i sāḳī(-i) sīmīn sāḳdur

4 Ḳaṭre-veş rencīde-i ye's olma ḫoş ṭut ḫāṭıruñ
Sen ṣadef-āsā teveccüh ḳıl Ḫudā Rezzāḳdur

5 ^cAḳl ü ṣabrın virdi yaġmāya N a ḥ ī f ī şimdi hep
Devlet-i ḥüsninde ol ser-defter-i ^cuşşāḳdur

T/123

(3b) sīmīn: sīmīnde

(4a) ḫāṭıruñ: ḫāṭırın

144

Mef^c^ūlü Mefā^c^īlü Mefā^c^īlü Fe^c^ūlün

1 Fürḳat demidür dīdeler ālūde-i ġamdur
Ḫūn-pāşī-i çeşm-i dil ü cān işte bu demdür

2 Raḥm eyleyüp aḥvāl-i dil-i zārı ṣorarsañ
Hicrānuñ ile sākin-i peyġūle-i ġamdur

3 Nāz ile ^c^ubūr itdi yine ceyş-i ḫayālüñ
Tende görinen dāġ degül naḳş-ı ḳademdür

4 Yoḳdur ġam-ı ^c^ışḳuñ gibi esbāb-ı meserret
Şādī-i cihān ehl-i dile ḥüzn ü elemdür

5 Feryād ki baḳdukça ol āyīne-i ḥüsne
Hep gördigümüz cebhe-i pür-çīn-i sitemdür

6 Üftādelerüñ düşse eger pāyuña ^c^afv it
Saña düşen ey şāh-ı cihān luṭf u keremdür

7 Bu şi^c^r-i pür-efsūnı iden lāyıḳ-ı taḥsīn
Ya ṭab^c^-ı N a ḥ ī f ī ya dil-i mu^c^cize-demdür

T/123

(4b) ḥüzm ü: ḥüzn

145

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Ne dem ki bezme o māh-ı felek-cenāb gelür
Derūn-ı cān u dile şevk-ı bī-hisāb gelür

2 Recā-yı vasla komaz tāb şevket-ı hüsni
O reşk-i māhı görünce baña hicāb gelür

3 ^cAceb mi çeşmine yeksān gelürse lutf u gazab
Hatā da eylese mestāneye savāb gelür

4 Güşāde olsa o pehlū meyān-ı meclisde
Dil-i sipihre degül mihre ıztırāb gelür

5 Cihānı görmez olur gamze-i siyeh-kārı
Ne dem ki çeşmine germiyyet-i şarāb gelür

6 Olur mı hürmeti inkār hīç harābātuñ
Varur esīr-i gam elbette neşve-yāb gelür

7 Cihāna bir dahı gelmez N a h ī f ī -i şeydā
Egerçi dehre niçe şeyh u şāb gelür

T/124

(2a) şevket-i: şevketi
(7b) Hece eksik.

146

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Ruḥ-ı rengīn ü ḫoş-būyuñ ki reşk-i verd-i ḫandāndur
Senüñ bülbüllerüñ ey ġonçe -i ra'nā hezārāndur

2 N'ola dūd-ı siyāh-ı āhum olsa āsümān-peyvend
Derūnum āteş-i dil-sūz-ı hicrān ile sūzāndur

3 Çekilmiş kūşeye bīm-i nigāh-ı cān-güdâzuñla
Meger ġamzeñ de çeşm-i bī-emānuñdan hirāsāndur

4 Ne ḥācet saña taḳrīr itmege derd-i dil-i zārı
Benüm sūz-ı derūnum dūd-ı āhumdan nümāyāndur

5 Ṣafā-yı sürme-i ḫāk-i derūñ gitmez gözümden hīç
Egerçi ḫāk-i küḥl-āsā yirüm şimdi Ṣıfāhāndur

6 Ne mümkin bir nefes cem'iyyet-i ḫāṭır ki miḥnetle
Dil-i ser-geşte şimdi ġurbet illerde perīşāndur

7 Ne ḥācet ey N a h ī f ī külfet-i tertīb-i dīvāna
Benüm erbāb-ı 'ışḳa her sözüm bir tāze dīvāndur

P/120a

147

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Yaḳan derūn-ı dili āh-ı pür-şerāre midür
Bu sūz u tāba sebeb germī-i neẓāre midür

2 Seni esīr-i şeb-i ḥayret eyleyen āyā
O reşk-i mihr-i cihān-tāb o māh-pāre midür

3 ᶜİẕār-ı pākine o ḫaṭṭı eyleyen taᶜlīḳ
Bu baḫt-ı tīre midür bilmezüz sitāre midür

4 Görüp bu āh-ı hezārum gelüp açılmazsın
Derūnuñ ey gül-i neşgüfte senüñ ḫāre midür

5 Cihānda hep senüñ ey dil-ber-i sitem-pīşe
Cefālaruñ bu N a ḥ ī f ī -i dil-figāre midür

T/124

(2b) māh: meh

148

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Lāl iden ehl-i dili nā-güfte güftāruñ mıdur
'Āşıkı ḥayrān iden nā-dīde eṭvāruñ mıdur

2 Ṣubḥ-ı vuṣlatda ẓuhūr itdükçe temyīz idemem
Pertev-i mihr-i cihān-ārā mı dīdāruñ mıdur

3 Āb ü tāb-ı ṭal'atından farḳ olunmaz geydigüñ
Cāme-i gül-gūn mıdur ya 'aks-i ruḫsāruñ mıdur

4 Telḫ-kām-ı ġuṣṣayı ḥulvü'l-meẕāḳ-ı şevk iden
Nuṭḳ-ı cān-baḫşuñ mıdur la'l-i şeker-bāruñ mıdur

5 Bir nigāhuñ fitne-i devr-i ḳıyāmet olmada
Sen misin bā'is̱ 'aceb ya çeşm-i mekkāruñ mıdur

6 Sāye-i zībendeñi pā-māl-i nāz itmekdesin
Ol ġarīb üftāde yoḳsa 'āşıḳ-ı zāruñ mıdur

7 Va'd-i vaṣl itseñ idersin der-'aḳab 'ahd-i ḫilāf
İ'timāda ṣāliḥ inkāruñ mı iḳrāruñ mıdur

8 Ey N a ḥ ī f ī muṭribān-ı bezmi pür-cūş eyleyen
Ḥālet-i 'ışḳuñ mıdur te's̱īr-i eş'āruñ mıdur

T/124

149

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Yaᶜḳūb-veş o dil ki ġamuñla ᶜalīl olur
Cūy-ı sirişk-i dīdesi maḥsūd-ı Nīl olur

2 Ẕātında rūḥ yoḳ ne ḳadar sīne ṣāf ise
Āyīne ḥüsn-i yāra ne yüzden ᶜadīl olur

3 Biñ merdüm-i neẓāre fedā bir nigāhına
El-ḥaḳ bu ḥüsn-i pāk ne ḥüsn-i cemīl olur

4 İᶜcāz-ı ḥüsni gör ki düşen nār-ı ᶜışḳına
Yād-ı ruḥuñla vaḳᶜa-şinās-ı Ḫalīl olur

5 Gūş itme güft ü gūsını aᶜdā-yı bed-terūñ
Ey şāh beynümüzde niçe ḳīl u ḳāl olur

6 Mıṣr içre ey N a ḥ ī f ī ᶜazīz olsa da yine
Elbet ġarīb hecr-i vaṭanla ẕelīl olur

T/125

(2b) ḥüsn-i yâr: ḥüsn ü pâre
(3b) ḥüsn-i pâk: ḥüsn ü pâk

150

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Dil ü cān ol ḳadar ol āfitāb-ı ḥüsne ḥayrāndur
Gören çeşm-i nizārum ẓann ider taṣvīr-i bī-cāndur

2 O deñli ḫūn-feşān-ı miḥnet oldum rāh-ı ġurbetde
Ḳıyās eyler görenler reh-güẕārum deşt-i mercāndur

3 N'ola cānı çıḳarsa ᶜazm idince mülk-i ᶜuḳbāya
Gelenler bu cihān-ı bī-beḳāya hep peşīmāndur

4 Olur ᶜuşşāḳ ṣaf ṣaf ṭālib-i bismil-geh-i ᶜışḳı
O māhuñ gūyiyā hengām-ı vaṣlı ᶜıyd -ı ḳurbāndur

5 N'ola Ferhād ü Ḳaysa ġālib olmaḳ ḳaṣdın eylersem
Kişinüñ çekdigi hep ġayret-i emsāl ü aḳrāndur

6 Beni cemᶜiyyet-i yārāna teklīf eyleme sāḳī
Perīşāndur perīşān ḳalb-i maḥzūnum perīşāndur

7 ᶜAceb mi çāh-ı ḳabre girmedükçe bulmasa rifᶜat
Naḥīfī Yūsuf-ı dil rūz u şeb maḥsūd-ı iḫvāndur

P/120a

151

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Reh-i kūyuñda hep ḫūn-ı ciger eşk-i firāvāndur
Ser-ā-pā rīze-seng-i reh-güẕāruñ dürr ü mercāndur

2 Ẓuhūr itmekde dilden nev-be-nev endūh-ı nā-dīde
Derūn-ı sīne gūyā maḫzen-i ālām-ı devrāndur

3 Dil-i mehcūr kim ḳaṭ^c-ı ümīd-i vuṣlat itmişdür
O bīmār-ı firāḳ u ḥasretüñ me'yūs-ı dermāndur

4 N'ola mānend-i ney nālān olursam bezm-i ^cālemde
Derūnum dāġdāġ-ı sūz u tāb-ı nār-ı hicrāndur

5 Naẓardan eyleyüp sāḳıṭ ġurūr ile başup geçme
Sirişk-i çeşmümüñ her dānesi bir dürr-i ġalṭāndur

6 Düşe ḳalḳa varurlar kūyuña rū-māl içün ^cuşşāḳ
Giriftārān-ı ^cışḳuñ cümlesi üftān ü ḥayrāndur

7 Perī-rūyān-ı ma^cnā olmada maḥkūm-ı fermānuñ
Nahīfī ṭab^c-ı pāküñ gūyiyā mühr-i Süleymāndur

P/120b

152

Mefā^c

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Leṭāfetde nihāl-i ḳāmetüñ serv-i ḫırāmāndur
Nezāketde miyān-ı dil-nişīnüñ rişte-i cāndur

2 ᶜİẕār-ı ḫāl-dāruñ dāġ-sūz-ı sīne-i lāle
Gül-i ruḫsār-ı ālüñ çāk-sāz-ı verd-i ḫandāndur

3 Ḥużūr-ı şāh-ı gülde bülbül-i nālānı seyr eyle
Remādī ḫırḳa geymiş ṣanki dervīş-i ġazel-ḫᵛāndur

4 Şinā itdikçe baḥr-ı nīl-gūn içre o meh-peyker
Ḳıyās eyler görenler āsümānda māh-ı tābāndur

5 Saña şāhid yeter bülbüllerüñ gülşende efġānı
Ki ᶜirfān ehli renc-i ḫâr-ı endûh ile nālāndur

6 N'ola ḳeştī-i dil ser-geşte olsa ıżṭırābından
Sirişküm ḥaddi yoḳ pāyānı yoḳ bir baḥr-ı ᶜUmmāndur

7 Ṭarîḳ-i maᶜrifetde sūz-ı dil taḥṣīline saᶜy it
N a ḥ ī f ī sūz-ı dil ser-māye-i taḥṣīl-i ᶜirfāndur

P/120b

153

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Çeşm-i şūḫuñ her ne dem mest-i mey-i efsūn olur
Her nigāhuñ dāġ-sūz-ı ᶜaḳl-ı Eflāṭūn olur

2 Nāzenīnüm ḥüsn-i pür-tāb-ı cemālüñ seyr iden
Ger Felaṭūn-ı zamān olsa yine Mecnūn olur

3 Gerçi kim eyler melāmet zāhid-i nā-dān baña
Bilmez ammā kim seni görse o da meftūn olur

4 Nefḥa-i zülfüñ ṣabā itdükçe neşr-i kā'ināt
Reşk ile āhūlaruñ ser-cümle baġrı ḫūn olur

5 Tābiş-i meyden ᶜiẕāruñ gül gül oldukça senüñ
Şevket-i ḥüsn-i cihān-tābuñ daḫı efzūn olur

6 Şīve-i reftāruñ eyler ᶜāşıkı pāy-māl-i nāz
Serv-i nāzum bu ne zībā ḳāmet-i mevzūn olur

7 Eylese laᶜl-i güher-pāşuñ sezā-yı āferīn
Her kelāmı bu N a ḥ ī f ī nüñ dür-i meknūn olur

K/41a

154

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ḳanı ol bī-riyā ʿişretler ol yārān-ı mūnisler
Tehīdür cām-ı ṣahbā-yı ṣafādan şimdi meclisler

2 Bulunmaz bī-muḥābā bir feres-rān-ı süḫan şimdi
Hüner meydānını ḫālī bıraḳdı gitdi fārisler

3 Ne sīm ü zer ne bīm-i ṭarf u ne endīşe-i imsāk
Baḳılsa dīde-i imʿān ile rāḥatda müflisler

4 Girībān çāk olup mestāne varmış ḫᵛāba gūyā kim
Açılmış yāsemen gülşende daḫı ġonçe nergisler

5 Rümūz-ı ʿışḳ bir vicdāna dā'ir fendür ey ṭālib
Degüldür vāḳıf ol esrāra mollālar müderrisler

K/45a

155

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Çeşmüñ meger ḳażā ile yek-dil degül midür
Tīr-i nigāhuñ aña muᶜādil degül midür

2 Mir'āta baḳma bir iki gün eyle tecribe
Ṣabr eylemek firāḳuña müşkil degül midür

3 Mecnūn ṭaḳdı kūçe-i Leylāda nāmını
Dīvāne Ḳays ḫaylīce ᶜāḳıl degül midür

4 Fehm eylemez mi mertebe-i ḥüsnin ol perī
Ol naḫl-i ᶜişve kendiye mā'il degül midür

5 Şevḳ-ı ḳudūmi dīdemüzi rūşen eylese
Gelse o māh meclise ḳābil degül midür

6 Sāḳī ḥarīf-i ᶜişrete zühhād-ı bed-terüñ
Her bir kelāmı sitem-i helālil degül midür

7 Ancaḳ olur N a ḥ ī f ī bu siḥr-i ḥalāl āh
Yārān bu şiᶜr-i dil-keşe ḳā'il degül midür

E/43a M/27a

(1a) ḳażâ: feżâ M

(6) T'den alınmıştır.

(7a) Naḥîfî: - E

156

ĠAZEL-İ MÜZEYYEL BE-SİTĀYİŞ-İ ĀṢAF-I CEM-CĀHĪ VÜ İᶜTİMĀDÜ'D-DEVLE -İ ŞĀHĪ VEFEḲAHÜ'LLĀHÜ Bİ'L-MEBERRÂTİ KE-MĀ-HĪ

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Gözümde ḳaṭre ḳaṭre eşk-i ḫūn-ālūd-ı ḥasretdür
Cigerde tāze tāze dāġ-ı āteş-tāb-ı fürḳatdür

2 Mesāmmāṭ-ı tenümde dāne-i ḫoydur ḳıyās itme
Benüm her mūy-ı cismüm girye-sāz-ı derd ü miḥnetdür

3 Firāz-ı bām-ı ġurbetde vaṭan fikriyle her demde
Dil-i âvâre kebūter gibi ser-gerdān-ı ḥayretdür

4 Daḫı şāyān-ı raḥm olmaz mı der-gâh-ı maḥabbetde
O bī-dil mübtelā kim bunca dem mehcūr-ı vuṣlatdur

5 Ḫadeng-i ġamzesindendür gürīzān oldıġum yoḫsa
Nigāh-ı āteşīn-i çeşm-i şūḫı cāna minnetdür

6 Gören evvel naẓarda tār-ı gīsūdur ḳıyās eyler
Meyān-ı yāra imᶜān-ı naẓar ḳıl cāy-ı diḳḳatdür

7 Belā-yı cān gelür manẓūr-ı aġyār oldıġı şemᶜuñ
Yaḳan pervāneyi meclisde sūz u tāb-ı ġayretdür

8 Görüp ezhār-ı bāġuñ zīb-i destār oldıġın bildim
Tevāżuᶜ üzre olmaḳ mūcib-i ᶜunvān-ı rifᶜatdür

9 Dıraḫtān içre serv-i ser-bülendüñ imtiyāzın gör
Ser-efrāz eyleyen insānı ḥüsn-i istiḳāmetdür

10 Olur aᶜlā vü ednā feyż-yāb-ı reşḥa-i pāki
Miṣāl-i küze ᶜālemde o kim pākīze-ṭıynetdür

11 Hilāli bedr iden iḳbālidür mihr-i dıraḫşānuñ
Kemāl-i ehl-i istiᶜdāda bāᶜiṡ yaᶜnī raġbetdür

12 İder şāh-ı güle nev-rūze ḳarşu nāmesin teblīġ
Meger bād-ı ṣabā var ise me'mūr-ı risāletdür

13 Gel ey pervāne şemᶜ-i bezm ile ṭarḥ-ı tekellüf ḳıl
Meṡeldür bu cihānda şarṭ-ı ülfet terk-i külfetdür

14 Sebük-serlük idersin naḫl-i gülde hīç ḳarāruñ yoḳ
Cihānda kūşe-i rāḥat ararsañ künc-i vaḥdetdür

15 Beni bī-kes ḳodı peyġūle-i ġurbetde ḥasretle
Benüm baḫt-ı siyāhum fi'l-ḥaḳīḳa bī-mürüvvetdür

16 N a ḥ ī f ī ḳayd-ı endūh u kederden olma āzürde
İden bülbülleri ḥabs-i ḳafes ḥüsn-i ṭabīᶜatdür

17 Cevāhir ḳıymetin ṣarrāf-ı ḥāẕıḳ fehm ider elbet
Bilen ḳadr-i edā-yı naẓmuñ ol ṣāḥib-baṣīretdür

18 Süḫan-dān-ı müsellem nükte-dān-ı bī-bedel ol kim
Edā-yı naẓm u neẕr-i ḫūbı merḥūn-ı feṣāḥatdür

19 Cenāb-ı iᶜtimādü'd-devle Āṣaf-vaṣf u deryā-dil
Ki re'y-i ṣā'ibi vābeste-i tedbīr-i devletdür

20 Süḫan-dānā maᶜārif-perverā dānende-i ḳadrā
Benüm ḥāl-i dil-i zārum ᶜaceb ṭurfe ḥikāyetdür

21 ᶜİnān-gerdān-ı raḫş-ı ᶜazm olaldan mülk-i Īrāna
Göñül bir özge ümmīd ile cevlān-ḫīz-i fikretdür

22 Olup re'y-i ṣavābum Ṣ ā 'i b'üñ āẕārına mā'il
Ḥuṣūl-ı nüsḫa-i dīvānına der-kār-ı niyyetdür

23 Ne Ṣā'ib lü'lü'-i manẓūme-i vaṣf-ı girān-ḳadri
Vişāḥü's-ṣadr-ı ebkār-ı ḥarem-gāh-ı belāġatdür

24 Olursam Ṣā'ibüñ dīvān-ı külliyyātına mālik
Dil-i nālāna ṭabᶜ-ı şūḫa küllī luṭf u himmetdür

25 Bulunmaz degme bir kānda o gevher var ise şimdi
Ḥużūr-ı Āṣafīde şuᶜle-perdāz-ı ġanīmetdür

26 Ne Āṣaf naġme-i ḫāṭır-güşā-yı naẓm-ı rengīni
Nevā-yı sāz-ı Nāhīd ile dem-sāz-ı leṭāfetdür

27 Ne Āṣaf ṭarz-ı şiᶜri ġıbṭa-baḫş-ı ṭabᶜ-ı Ṣā'ibdür
Ne Āṣaf iḥtişām-ı naẓmı reşk-i rūḥ-ı Şevketdür

28 Nesīm-i feyż ile olsun güşāde ġonça-i ṭabᶜı
Gül-i maᶜnī ki tā gül-zār-ı ṭabᶜa zīb ü zīnetdür

P/208b

157

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Nedür ey ṭālib-i dünyā yine şevḳ u sürūruñ var
Metāᶜ-ı bī-beḳā-yı dehre beñzer kim ġurūruñ var

2 Neden āsūdesin ey mihr ü cān sen bu menāzilde
Bilürsin bu ẓıl-ı fānīden elbette ᶜubūruñ var

3 Beyān itmekde kūy-ı dil-rübāyı iḫtiṣār itdüñ
Ḥużūr-ı cenneti vaṣf itmede zāhid ḳuṣūruñ var

4 Cünūn-ı ᶜışḳ-ı Leylā ile ṣalduñ ᶜaklı ṣaḥrāya
Senüñ ey Ḳays-ı maġz-āşüfte ᶜaḳlun yoḳ ḥużuruñ var

5 Daḫı bir nev-nihāl-i ḥüsn iken āşūb-ı dehr olduñ
Benüm serv-i ḫırāmānum ᶜaceb raᶜnā ẓuhūruñ var

6 Yine ebrūlaruñ biñ ḫışm ile pür-çīn-i nāz olmış
Yine beñzer ki küstāḫī-i ᶜāşıḳdan fütūruñ var

7 Neden dil-beste olduñ tā bu deñlü bezm-i fānīye
Naḥīfī ben de bildüm ki ne ᶜaḳl u ne şuᶜūruñ var

E/42b M/26b

---

(2) T'den alınmıştır.

(2a) menâzilde: menzilde

(7b) Naḥîfî: - E

158

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 Firâḳuñ ^{c}âşıḳ u mehcûrı bî-ṣabr u ḳarâr eyler
Bu ḥasret bir belâdur tâ derûn-ı câna kâr eyler

2 N'ola bir laḥẓa ârâm itmeyem ey mâh-rû sensüz
Ġarîbüñ başına fürḳat cihânı teng ü târ eyler

3 Ser-i kûyuñda evvel naġme-sâz-ı şevḳ olan göñlüm
Ġarîb illerde şimdi ḥasretüñle âh ü zâr eyler

4 Ṣabâdan bûy-ı zülfüñ cüst ü cû eyler dil-i şeydâ
^{c}Aceb dîvânedür ümmîd-i luṭf-ı rûzgâr eyler

5 Sirişk-i dîdeye minnet mi vardur râh-ı ^{c}ışḳuñda
Dil-i şeydâ ḳudûm-ı vaṣla naḳd-i cân nis̱âr eyler

6 Eger böyle ḳalursa dilde derd-i ḥasretüñ cânâ
N a ḥ î f î -veş ten-i pür-dâġumı zâr ü nizâr eyler

P/123a

159

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Hâṭır-ı maḥzûnı sor şarṭ-ı ḥakîkat böyledür
Al ele gönlüm ki âdâb-ı maḥabbet böyledür

2 Nâz ider ger pâdişâh-ı ᶜâlem olsa ᶜâşıkı
Muḳteżâ-yı ṭabᶜ-ı erbâb-ı melâḥat böyledür

3 Sana cevr eyler varur aġyâra yüz bin luṭf ider
Ey gönül maᶜẕûr tut ḫûbânda ᶜâdet böyledür

4 Dâḫil-i bezm-i murâd iken tekâsül eyledün
İşte ey ġâfil ḫumâr-ı fevt-i furṣat böyledür

5 Cevr ile maḥzûn ider ehl-i kemâli dâ'imâ
Âh kim bu gerdiş-i bî-raḥm ü şefḳat böyledür

6 Mest olam bî-hûş olam keyfiyyet-i esrâr ile
El çekem câm-ı hevâdan dilde niyyet böyledür

7 Merdüm-i ṣâḥib-dili minnet-keş-i dûnân ider
Ey N a ḥ î f î işte baḫt-ı bî-mürüvvet böyledür

P/123a

160

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 ᶜÂşıḳı bî-hûş ider dârû-yı vuṣlat böyledür
Sâḳıyâ keyfiyyet-i câm-ı maḥabbet böyledür

2 Dâmenüñ mehcûr ola ser-pençe-i bîgâneden
Ey büt-i nâ-âşinâ âyîn-i ᶜiṣmet böyledür

3 Külḫan eyler sîneñi sûzân ider cân u dili
Cismüñi ḫâkister eyler nâr-ı ġayret böyledür

4 Kevkeb-i bî-tâbın eyler bûm-veş vîrâne dost
Ṭâliᶜ-i nâ-şâd-ı eṣḥâb-ı ṭabîᶜat böyledür

5 Andan ednâ bir denî ḳalmaz ki ber-kâm olmaya
Ey N a ḥ î f î ᶜaṣrımuzda şâᶜiriyyet böyledür

P/123a

161

Mefâᶜîlün Mefâᶜilün Feᶜûlün

1 Nedür ᶜuşşâḳa bu cevr ü cefâlar
Helâk olsun mı bunca mübtelâlar

2 Bu devrân böyle ḳalmaz pâdişâhum
Olur bîgâne bir gün âşinâlar

3 Bilürsin sevdigüm gelmez ḥisâba
Yolunda gördigim derd ü belâlar

4 Beni râḥat mı ḳor sevdâ-yı ᶜışḳun
Nedür bu çekdigüm renc ü ᶜanâlar

5 Ṭarîḳum vâdî-i hicrâna düşdi
Seni şimden girü şâhum duᶜâlar

6 Dahı inṣâfa gelmezler mi âyâ
Güzeller dil-rübâlar bî-vefâlar

7 Nedür bu âh-ı dil-sûz ey N a ḥ î f î
Nedendür böyle pür-âteş edâlar

P/123b

162

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Her seḥer bülbül ki eşk-i çeşmini seyl-âb ider
Ġonçe-i gül-zâra meftûn oldıġın işrâb ider

2 Tâbiş-i neẓẓâre-i pür-sûz-ı ḥasret ol mehün
Ruḫların reşk-âver-i ḫûrşîd-i ᶜâlem-tâb ider

3 ᶜArż-ı ḥâl itmek murâd itsem nigâh-ı şûḫına
Nâz ile çeşm-i teġâfül-kârı ḳaṣd-ı ḫᵛâb ider

4 Girye itdükçe ḫayâl-i yâri ṣanman dîdede
Bir perî çıḳmış kenâr-ı cûya seyr-i âb ider

5 Böyle ḳalmazsın cihânda ey N a ḥ î f î ġam yeme
Sana da bir gün Ḫudâ elbette fetḥ-i bâb ider

P/123b

163

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Sihr ile sâki ki elde sâgarın pür-âb ider
Ehl-i bezmi garka-i deryâ-yı âteş-tâb ider

2 Göz kapatmaz nâlesi bülbüllerün bir dem ana
Gonçe de gülşende ᶜaklınca safâ-yı hᵛâb ider

3 Şerh idince metn-i hatt u hâlin ol üstâd-ı nâz
Nüsha-i sihr ü füsûnı bir mufassal bâb ider

4 Câm-ı bezm-ârâya hâcet yokdur ey sâkî-i şûh
Fikr-i laᶜlün ᶜâşıkı mest-i şarâb-ı nâb ider

5 Bülbül-i tabᶜ-ı N a h î f î nagme-sâz-ı sihr olup
Nazmını pîrâye-bahş-ı meclis-i ahbâb ider

P/123b

164

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ol ki sensüz sâḳıyâ nûş-ı şarâb-ı nâb ider
Derd-i ḥasret her ḥabâbın ana bir girdâb ider

2 Bin su'âl-i vuṣlat itsem bir cevâb itmez bana
Nâz ü istiġnâ ṣanur ammâ beni bî-tâb ider

3 Ḫûn-ı ᶜuşşâḳ ile her dem ol siyeh-mest-i cefâ
Her nigâh-ı cân-güdâzın neşve-dâr-ı ḫᵛâb ider

4 Ehl-i dil ser-germ olursa ṭaᶜn-ı dûnândan n'ola
Bülbüli zâġ-ı siyâhun nâlesi iẓᶻâb ider

5 Cûşiş-i baḥr-ı ṭabîᶜatle N a ḥ î f î gâh olur
Gevher-i eşᶜârını reşk-i dür-i nâ-yâb ider

P/123b

165

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Ġamuñla ben perîşân ḫâṭıram cemᶜiyyetüm yoḳdur
Fiġân ü nâleden ġayrı benüm hem-ṣoḥbetüm yoḳdur

2 Murâduñ nâz ü istiġnâ ise besdür helâk oldum
Bu cevri çekmege ey bî-teraḥḥum ṭâḳatüm yoḳdur

3 Ṭutardum zülfüñi ser-pençe-i himmetle ammâ kim
Serümde sâye-i perr-i Hümâ-yı devletüm yoḳdur

4 Dil-i şeydâ hevâ-yı vuṣlatuñla ḳaldı kûyuñda
O Mecnûn-ı heves-kâr ile şimdi ülfetüm yoḳdur

5 Ben ol âzâde rind-i ḫâne-ber-dûşam ki ᶜâlemde
Serîr-i iᶜtibâr-ı ḫalḳa aṣlâ raġbetüm yoḳdur

6 Maḳâmum ṭut ki evc-i âsümân olmış Mesîḥâ-veş
Yanumda n'eyleyem ol âfitâb-ı ṭalᶜatum yoḳdur

7 N a ḥ î f î bendeñem der-gâhuña rû-mâl idüp geldüm
Cenâb-ı ḥażretüñden ġayre yâ Rab minnetüm yoḳdur

P/124a

166

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Seni bî-hûş iden meclisde dârû-yı füsûnumdur
Bu ḥâletler benüm ḫâṣıyyet-i ṣahbâ-yı ḫûnumdur

2 ᶜAceb mi lâle-veş pür-ḫûn olursa bu dil-i şeydâ
Ümîd-i bûse-i ḫâl-i ruḫuñ dâġ-ı derûnumdur

3 Baña lâzım degül erbâb-ı câhın minnetin çekmek
Benüm tevfîḳ-ı Ḥaḳ râh-ı ṭalebde reh-nümûnumdur

4 Benem ol şeh-süvâr-ı raḫş-ı istiġnâ ki her laḥẓa
Feżâ-yı himmetümde üştür-i dûnân zebûnumdur

5 N a ḥ î f î ben ki Mecnûn-ı meᶜânî-perver-i ᶜışḳam
Benüm bu şiᶜr-i tâze işte âs̲âr-ı cünûnumdur

P/124a

167

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Çeşm-i dil-dâruñ niçe müjgân-ı şûr-engîzi var
Ol ḥarâmînüñ hezârân ḫançer-i ser-tîzi var

2 Sînemi ol bî-emânum şöyle mecrûḥ itdi kim
Tâ derûn-ı dilde zaḫm-ı ġamze-i ḫûn-rîzi var

3 ^{c}Âşıḳuñ şâhum ne cânı var saña ^{c}arż itmege
Ol ġarîbüñ saña lâyıḳ bir dil-i nâ-çîzi var

4 Câm-ı bî-tâbı ṣunar çeşmüñ nigâh-ı mestüñe
Bir iki gün ḫûn-ı dilden var ise perhîzi var

5 Defter-i eş^{c}ârını gördüm N a ḥ î f î nüñ hele
Âferîn ancaḳ olur bir ṭab^{c}-ı siḥr-âmîzi var

P/124a

168

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Luṭf-ı mihri o mehün şimdi baña tâze midür
Bu ḫaberler bize ey bâd-ı ṣabâ tâze midür

2 Zülfini nâz ile pîrâye mi itmiş ruḫıma
Gül cemâlinde yine neşv ü nemâ tâze midür

3 ^c^Andelîbân-ı emel nâle-künân oldı bugün
Bâġ-ı ḥüsninde ^c^aceb verd-i recâ tâze midür

4 Bunca demdür baña hîç ^c^arż-ı maḥabbet yoġ idi
Söyle ḳurbânuñ olam resm-i vefâ tâze midür

5 Dûd-ı ^c^anber midür ol mic^c^mer-i ruḫsâruñda
Cism-i pür-dâġuma ol tîr-i ḳażâ tâze midür

6 Gerdiş-i pîre-zenüñ gör bize itdüklerini
Bilmezüz şîvesini köhne mi ya tâze midür

7 Bu zemîn-i neve ḳâbil mi naẓîre bilmem
Ṭab^c^-ı şûḫuñda N a ḥ î f î bu edâ tâze midür

P/124a

169

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

1 Tâ dilde ġam-ı ^c^ışķ ile dâġ-ı cigerüm var
Gül-zâr-ı maḥabbetde benüm verd-i terüm var

2 Ey ġonçe-i nev-reste cefâdan ḥaẕer it kim
^c^Âlemleri sûzân ider âh-ı seḥerüm var

3 Pervâne perün ḥıfẓ idegör sûz-ı dilümden
Ben şem^c^-i żiyâ-perver-i ^c^ışķam şererüm var

4 Mir'ât-ı ruḫ-ı pâküne tâb-efken-i ṭûram
Sînende senün pâdişehüm ḥaķ naẓarum var

5 Dil-beste-i sünbül-şiken-i ṭurra-i yârem
Söyletme raķîbâ beni kim derd-i serüm var

6 Gördüm çü ġubâr-ı ḫaṭ-ı nev-ḫîzini yârün
Âyîne-i ṭab^c^umda N a ḥ î f î kederüm var

P/124b

170

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Yine ol gonçe gülden şimdi mehcûr oldıgum demdür
N'ola bülbül gibi zâr eylesem dûr oldıgum demdür

2 Getür gel hâtır-ı nâ-şâdıma gel sohbet-i yâri
O demler ey sabâ ᶜâlemde mesrûr oldıgum demdür

3 Ser-i bî-devlete bâlîn olup zânû-yı cânâna
Şarâb-ı şevk ile ser-mest ü magrûr oldıgum demdür

4 Getür defᶜ-i humâra bûs-ı laᶜlüñ sâkıyâ lutf it
Benüm şimden girü hecrüñle mahmûr oldıgum demdür

5 Düşüp pâyıña yalvardumsa küstâhâne incinme
Sen ey âfet bilürsin çünki maᶜzûr oldıgum demdür

6 Yine şâd olsun ervâh-ı şehîdân-ı kazâ tâ kim
Firâkuñla helâk-i çeşm-i pür-sûz oldıgum demdür

7 N a h î f î pây-mâl itdi beni gam hâk-i hasretde
Süleymân-ı serîr-i şevk iken mûr oldıgum demdür

P/124b

171

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 ^{c}Âşıḳa tercîḥ ider aġyârını hem-râz olur
Şimdi seyr eylen̄ o kâfir kimlere dem-sâz olur

2 Ġamzesiyle bin̄ dili bir demde lerzân eyleyüp
Muṭrib-i nâzum yine meclisde ẖançer-bâz olur

3 Çeşmine i^{c}lâm ider ḳaṣd-ı nigâh itdüklerim
Ġamze-i bî-raḥm-i dil-ber de ^{c}aceb ġammâz olur

4 Göz yaşı gül-zâr-ı ḥüsnin feyż ile sîr-âb ider
Ol nihâl-i tâze gitdükçe daẖı mümtâz olur

5 Dâmen-i ruẖṣat deger mi dest-i ^{c}uşşâḳa ^{c}aceb
Ol cefâ-cû her ne dem bî-ẖod ẖarâb-ı nâz olur

6 Ġonçe-i la^{c}lün̄ terennüm-sâz-ı nâz itdükçe sen
Bülbül-i ṭab^c-ı N a ḥ î f î böyle siḥr-âġâz olur

P/124b

172

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ol perînüñ çeşm-i fettânı ᶜaceb ġammâz olur
Her nigâh-ı ġamzesi ᶜuşşâḳa ḥarf-endâz olur

2 Rîziş-i elmâs-ı müjgân ile dâġ-efrûz olup
Şefḳatinden zaḫmuma gûyâ ki merhem-sâz olur

3 Evc-i istiġnâdan eyler niçe ᶜAnḳâyı şikâr
Şâb-bâz-ı sâᶜid-i himmet sebük-pervâz olur

4 Bir naẓarda gösterür nâz ü niyâz-ı fitneyi
Her ne dem çeşmüñ dil-i nâlân ile hem-râz olur

5 Eylesem kâlâ-yı vaṣfuñ zîver-i bâzâr-ı şevḳ
Der-ᶜaḳab feyż-i meᶜânî ṭabᶜuma enbâz olur

6 Ḥaḳ budur inṣâf olmasa çoḳ Mesîḥâ-lehceye
Nüsḫa-i şiᶜrüm N a ḥ î f î levḥa-i iᶜcâz olur

P/125a

173

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Neşâṭum ṣanmanız kim feyż-i ṣahbâ-yı Cemdendür
Figân-ı neşve-bahşum mâye-i luṭf u sitemdendür

2 Beni gördükçe lâl-i nâz olur güftâra gelmez yâr
Hezâram vażᶜ-ı ḫâmûşî bana ol ġonçe-femdendür

3 Gelüp bir laḥẓa Mecnûnun ile hem-ṣoḥbet olmazsın
Nedür bu vaḥşet ey âhû-yı ᶜişve söyle n'emdendür

4 Helâk itse beni cevriyle ġamzen âh ü zâr itmem
Ṣakın incinme ḫûnkârum şikâyet dest-i ġamdandur

5 Felekden hep âhâlî-i himem terk-i diyâr itmiş
Hemân taḫrîb-i ᶜâlem cümle imsâk-i keremdendür

6 N a ḥ î f î bu ġazel kim ḥasb ü ḥâl ü ser-nüviştümdür
Şikâyet levḥ-i baḫtumdan meded-kâr-ı ḳalemdendür

P/125a

174

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 ᶜizzetün tesliye-bahş-ı dil-i ġam-nâkümdür
Nigehün sürme-keş-i dîde-i nem-nâkümdür

2 Kendini böyle nihân eyleme ḳurbânun olam
Ḥasretün dâġ-zen-i sîne-i ṣad çâkümdür

3 Eyleye ṣanma hayâl-i haṭunı dilde ḳarâr
Bâġ-ı hâṭırda benüm ol has ü hâşâkümdür

4 Âteş-i ᶜışḳa ṣunup şuᶜleyi der-dâmen ider
Dest-i maḥşer ki benüm pençe-i bî-bâkümdür

5 Pertev-endâz-ı ḥicâb itdi yine ruhsârun
Şemᶜa-i bezm-i ḥayâ âh-ı şerer-nâkümdür

6 Nahl-i âhum ola ḳabrümde dahı böyle bülend
Çeşm-i dil-ber ki benüm âb-dih-i hâkümdür

7 Cürmi yoḳ çarh-ı ġalaṭ-bîn ile baht-ı siyehün
Bâᶜis-i zillet olan dâniş ü idrâkümdür

8 Gûş-ı taḥsîne n'ola zîver-i mengûş olsa
Ey N a ḥ î f î bu ġazel bir güher-i pâkümdür

P/125b

175

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Sînemde tâ ki şerḥalaruñ reşk-i bâġ olur
Ol lâle-zâr-ı ḥasrete dâġum çerâġ olur

2 Tekmîl-i ^c^ışḳ ider bu debistâna her gelen
Yoḫsa ne ders-i hecr ü ne baḥs-i ferâġ olur

3 Luṭf it ḳo bî-vefâlıġı şâhum yeter yeter
Bunca sitemlerüñ baña dâġ üzre dâġ olur

4 Ḥaḳḳâ zamîr-i çarḫa ki devrüñ bu tâbişi
Âteş-feşân-ı penbe-i tâb ü dimâġ olur

5 ^c^Âdet budur bu gülşen-i dehre gelen eger
Bülbül olursa ḳıymeti yek-reng-i zâġ olur

6 Gel gel ki tâ viṣâlüñ ile kâm-yâb olam
Ey meh sevüp sevülmege belkim yasaġ olur

7 Âḫir helâk ider bu ġam-ı ḥasretüñ beni
Cânâ N a ḥ î f î dünyede ḥâşâ ki ṣâġ olur

P/125b

176

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Derd-i derûn-ı ^c^âşıka bilsek sebeb nedür
Ehl-i dilün bu çekdigi renc ü te^c^ab nedür

2 Sûz-âşinâ-yı nâr-ı gam-ı ^c^ışk-ı yâr iken
Çarhun da bana cevr ü cefâsı ^c^aceb nedür

3 Yokdur tahammülüm bu kadar tâb-ı nahvete
İnsâf yok mıdur bu nigâh-ı gazab nedür

4 ^c^Uzlet-nişîn-i hâk-i derûn oldı cân u dil
Gelmez netîce hâtıra zevk-ı tarab nedür

5 Mâni^c^ mi seyr-i rûyına dûd-ı siyâh-ı âh
Bilmem N a h î f i y â bu gamun rûz u şeb nedür

P/126a

177

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Sen gül-i ḥüsne beni bülbül-i şeydâ dirler
Ey cefâ-cû baña Mecnûn saña Leylâ dirler

2 Dil-i şûrîde ḫalâṣ olmaġa hîç çâre mi var
Zülf-i şeb-gûnuña ser-mâye-i sevdâ dirler

3 Naḳd-i cân beẕl idenüñ zîver-i âġûşı olur
Ṣayd-ı dil-dâra ne tesḥîr ü ne esmâ dirler

4 Perde-i ḫacletümüz dâmen-i istiġnâdur
Aña erbâb-ı ġaraż ẕeyl-i temennâ dirler

5 Ey N a ḥ î f î saña inṣâf ile dirse yârân
Şâʿir-i şîve-nümâ muʿcize-gûyâ dirler

P/126a

(3b) tesḥîr: tesḫîr

178

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Ġonçeye nâle-i bülbül ki ḥicâb-âver olur
Nâz ile rûyına her bergi niḳâb-âver olur

2 Nuḳl-i laʿlün̄ ki ola taʿbiye-i güft ü şinîd
Eşk-i çeşmüm benüm ol bezme şarâb-âver olur

3 Söylesek san̄a ḥikâyât-ı ġam-ı ʿışḳumuzı
Her biri çeşm-i siyeh-mestün̄e ḫvâb-âver olur

4 Farḳ olunmaz dem-i vuṣlatda ruḫun̄la gülşen
Ol ḳadar reng-i ḥayâ rûyun̄a tâb-âver olur

5 Her ne dem vaṣf-ı lebün̄ itse N a ḥ î f î taḥrîr
ʿÎsî-i muʿcize-dem an̄a kitâb-âver olur

P/126a

179

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Külhan-ı ᶜışkunda mihmân oldıgum bilmez mi var
Âteş-i hecrünle sûzân oldıgum bilmez mi var

2 Olma âzürde nigâh-ı ᶜandelîb-i zârdan
Hüsnüne ey gonçe hayrân oldıgum bilmez mi var

3 Çok zamândur mesken olmışdur bana gül-zâr-ı ᶜışk
Hîç benüm murg-ı hoş-elhân oldıgum bilmez mi var

4 Ruhlarun bîhûde germ-âlûde-i nâz olmasun
Ben sana meftûn u hayrân oldıgum bilmez mi var

5 Ey N a h î f î var iken engüşt-i dilde mühr-i ᶜışk
Mülk-i nazm içre Süleymân oldıgum bilmez mi var

P/126a

180

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 O câdû-fen ḳaçan âġâze-i siḥr ü füsûn eyler
Felâṭûn olsa da âşüftesi baḥs̱-i cünûn eyler

2 İder pûşîde kâküllerle dil-ber ḫâl-i dil-cûsın
Bana baḫt-ı siyâhum böyle biñ dâġ-ı derûn eyler

3 ᶜAcebdür nâz ile bîmâr iken çeşm-i siyâh-ı yâr
Yine her bir nigâhı ḫayli âşûbı zebûn eyler

4 İdüp şâḫ-ı nihâl-i verdi berg-i ġonçeye ilḳâ
Çemende bülbül-i sâzende faṣl-ı erġanûn eyler

5 N a ḥ î f î vâṣıl-ı ser-menzil-i maḳṣûd olur elbet
Cenâb-ı Ḥaḳ ki nûr-ı feyż-i luṭfın reh-nümûn eyler

P/126b

181

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün

1 O mâhun cebhesinde şanma resm-i ebruvânıdur
Aṣılmış ṭâḳ-ı ḥüsne Rüstem-i ^c^ışḳun kemânıdur

2 Murâdı çeşminün her n'eydigin i^c^lâm ider câna
Lisân-ı ^c^işvenün ol ġamzeler kim tercümânıdur

3 O Mecnûnam ki ben ṣaḥrâ-nişîn-i ^c^âlem-i ^c^ışḳam
Ser-i sevdâ-keşüm murġân-ı ḥasret âşiyânıdur

4 Hevâ-dâr-ı nihâl-i ḳaddinem ey serv-i nâzum gel
Bahâr oldı güzellendi çemen ^c^işret zamânıdur

5 ^c^Ayândur nâzenînüm Ḥaḳ bilür mihr ü vefâ sende
Bu vaẓ^c^-ı dil-nevâzun hep edâ-yı mihribânîdür

6 Ḥasûdân-ı gedâ-meşreb n'ola pâ-mâl-i reşk olsa
N a ḥ î f î mülk-i naẓmun şimdi şâh-ı kâm-rânıdur

P/126b

182

Mefâᶜîlün Mafâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Göñül şevḳ-ı cemâlüñ zîver-i bâġ-ı cinân eyler
Düşüp sevdâ-yı vaṣla ᶜandelîb-âsâ fiġân eyler

2 Dil-i zârum emîn olmaḳ içün aġyâr-ı bed-ḫûdan
Maḥabbet-nâmeñi taᶜvîẕ-i bâzû-bend-i cân eyler

3 İşitdüm seyr-i gül-zâr itdigin aġyâr ile ammâ
O şûḫ-ı dil-nevâzum gör yine benden nihân eyler

4 Getürdükçe lisân-ı nâẓına ḥarf-i viṣâlin yâr
Dil-i bîmâruma baḫş-ı ḥayât-ı câvidân eyler

5 Dilâ âyîneye baḳmaḳ degül maḳṣûdı cânânuñ
Kemâl-i ḥüsnini ancaḳ anuñla imtiḥân eyler

6 Ümîdüm dâ'imâ gencîne-i luṭf-ı Ḫudâdandur
Baña çarḫ-ı denî bîhûde ᶜarż-ı imtinân eyler

7 N a ḥ î f î ḫâme-i muᶜciz-nümâsın vaṣf-ı laᶜlüñde
Terennüm-rîz idüp ṭûṭî-i ḳanda hem-zebân eyler

P/126b

183

Müfte^{c}ilün Mefâ^{c}ilün Müfte^{c}ilün Mefâ^{c}ilün

1 Luṭfını ol perî baña gerçi ki bî-ḥisâb ider
Bir kerem ü ^{c}aṭâsına ġamzesi biñ ^{c}itâb ider

2 Naẓra-nevâz-ı nâz olup eylese ^{c}aksin intimâ
Reşk-i ruḫından ol mehüñ âyîne ıżṭırâb ider

3 Tâ ki ruḫı o meh-veşüñ mâye-i şerm ü nâzdur
Reşk ile mihr-i ^{c}âlemi ġarḳa-i pîç ü tâb ider

4 Tâb-ı nigâh-ı ^{c}âşıḳa yâr taḥammül eylemez
Anuñ içün cemâline ṭurresini niḳâb ider

5 Çeşm-i cihân-firîbi kim ^{c}işve-nümâ-yı fitnedür
Bir nigehiyle ser-be-ser mülk-i dili ḫarâb ider

6 Kesme ümîdüñ ey gönül kâm-ı viṣâl-i yârdan
Belki seni o bî-vefâ luṭf ile behre-yâb ider

7 Ġam yime pây-mâl iseñ miḥnet-i çarḫ-ı dûn ile
Ḥażret-i Ḥaḳ du^{c}âmuzı vaḳt ola müstecâb ider

8 Ḳalmaya intiḳâmumuz gerdiş-i kîne-cûda da
Baña o daḫı ^{c}âḳıbet şekve-i inḳılâb ider

9 Şerbet-i vaṣluñ it meded sen bu N a ḥ î f î zârıña
Derd-i derûnını saña ^{c}arż idemez ḥicâb ider

P/126b

184

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 ᶜÂşıḳ-ı şeydâsın ol âfet nigâhından bilür
Sûziş-i derd-i dili te's̱îr-i âhından bilür

2 Pîş-i ruḫsârında âhumdan ṣadâḳat fehm ider
Zâhid-i ᶜışḳı duᶜâ-yı ṣubḥ-gâhından bilür

3 Naḳş-ı pâyın ḳanda resm itse o serv-i ḫoş-ḫırâm
Cilvesin ehl-i maḥabbet ḫâk-i râhından bilür

4 Bâde-i ḫûn-ı dil-i ᶜuşşâḳ ile mest oldıġın
Cümle ᶜâlem şîve-i çeşm-i siyâhından bilür

5 Sözlerümden ḳuvvet-i ṭabᶜum n'ola bilse ḥasûd
Zûr-ı bâzû-yı şehi ṭavr-ı sipâhından bilür

6 Miḥnet-i gerdûn ile dâ'im muᶜaẕẕeb oldıġın
Hep N a ḥ î f î kendinüñ cürm ü günâhından bilür

P/127a

185

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 Maḥabbet deştinüñ âhûları kim dil-rübâlardur
Beni Mecnûn u ser-gerdân iden ol bî-vefâlardur

2 ^{c}Aceb mi gelse gâhî aña dest-âvîz-i ḥasretle
Dil-i mecrûḥ ile ġamzeñ ḳadîmî âşinâlardur

3 Göñül zülfüñde ḳaldı cân ise tîġ-ı nigâhuñda
Ol iki bî-nevâlar saña çoḳdan mübtelâlardur

4 Dil-i âşüfte geçmez n'eyleyem vaṣluñ hevâsından
Cünûnum böyle taḥrîk eyleyen hep bu hevâlardur

5 N a ḥ î f î sensin ol murġ-ı çemen-zâr-ı ma^{c}ârif kim
Seni maḥsûd-ı yârân eyleyen rengîn edâlardur

P/127a

186

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Yeter âh itdi yeter bülbül-i nâ-ḫufte yeter
Daḫı dem-beste misin ey gül-i neşgüfte yeter

2 Niçe demdür ki baña ^c^ahd-i viṣâl itmiş idüñ
Bu dürûġ ile beni eyledüñ âşüfte yeter

3 Ey cefâ-cû sitem ü luṭfuña ḳurbân olayum
Vaż^c^-ı nâ-dîde yeter şîve-i nâ-güfte yeter

4 Zîver-i gûş-ı ḫıred zînet-i mengûş-ı cünûn
Rişte-i ṭab^c^a ḫayâlüñ dür-i nâ-süfte yeter

5 Maḥrem-i ḫalvet-i ḫâṣ itme meded aġyârı
Bu N a ḥ î f î saña bir ^c^âşıḳ-ı âlüfte yeter

P/127a

187

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Çeşm-i istiġnâ-fürûşun tâ ki mest-i ^{c}işvedür
Neşve-yâb-ı ḥâlet-i câm-ı Elest-i ^{c}işvedür

2 El-amân-ḫ^{v}âh oldı dil ol şûḫ-ı kec-destârdan
Mest-i nâzum var ise ḫançer-be-dest-i ^{c}işvedür

3 Nâz ile pîşânesin itmiş der-âġûş-ı ġażab
Sâḳî-i gül-çehre kim sâġar-şikest-i ^{c}işvedür

4 Dil-nişîn-i secde-gâh-ı ebruvân olmış meger
Ġamze-i bî-dîn-i dil-ber büt-perest-i ^{c}işvedür

5 Ey N a ḥ î f î raḥm ider mi ^{c}âşıḳ-ı meftûnına
Ol nigâh-ı nîm kim maġrûr u mest-i ^{c}işvedür

P/127b

(4a) secde-gâh-ı: secde-kân-ı

188

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Ol perî hîç beni dil-şâd-ı tebessüm mi ider
^c^Âşıḳ-ı zârı sezâ-vâr-ı tekellüm mi ider

2 Ḳatlüme ġamze-i bî-raḥmi tenezzül itmez
O cefâ-cû dil-i ^c^uşşâḳa taraḥḥum mı ider

3 İstemez sâyesinüñ düşdigini ḫâke bile
Sevdigüm ^c^âdet-i iḥsânı ta^c^allüm mi ider

4 Virmeden ruḫṣat-ı taḥrîk leb-i bî-dâdı
Kimseler ġamzesine ^c^arż-ı taẓallum mı ider

5 Nâle-i kilk-i N a ḥ î f î mi bu gülşende ^c^aceb
Yoḫsa bülbül yine ta^c^lîm-i terennüm mi ider

P/127b

189

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 Gönül ol âfitâb-ı ḥüsni her dem ârzû eyler
Ḫayâlin dîdeden dilden ṣafâsın cüst ü cû eyler

2 N'ola mânend-i mû cism-i nizârum târ-ı şevḳ olsa
Dil-i âşüftemüz fikr-i miyânun mû-be-mû eyler

3 Ne dem vaṣf eyler iken serv-ḳaddün eylesem girye
Yanumca aġlayup cûlar çemende güft ü gû eyler

4 Görüp cismümde dâġ-ı ḥasreti şerm idesin tâ kim
Beni âyîne-i devrân senünle rû-be-rû eyler

5 Ḥaẕer ey âfet-i cân el-ḥaẕer kim ḳalb-i giryânum
Rümûz-ı âhı vaḳf-ı nükte-i esrâr-ı hû eyler

6 Ḳalur mı rûyumuzda hîç sevâd-ı ma^{c}ṣıyet böyle
N a ḥ î f î âb-ı istiġfâr anı kim şüst ü şû eyler

P/127b

190

Mefᶜûlü Fâᶜilâtü Mefâᶜîlü Fâᶜilün

1 Ol yâr-ı nev-resîde bana nûr-ı dîdedür
Yokdur nazîri dünyede hîç nâ-şinîdedür

2 Gûş eylemezse zâr-ı hezârân ᶜaceb degül
Bâġ-ı hasende dahı o gül-i nev-resîdedür

3 Çekdim kemân-ı fürkat-i ebrû-yı dil-beri
Şanman cefâ-yı çarh ile kaddüm hamîdedür

4 Yokdur murâdum üzre güzel hayf dünyede
Her bir şanemde dâmen-i ᶜismet derîdedür

5 Ġam çekme cevr-i dehre N a h î f î ki dâ'imâ
Minnet Cenâb-ı Hazret-i Rabb-ı Mecîdedür

P/127b

197

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâ ᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Sebû-yı fikr-i hecr-i yâri ber-dûş itdigüm yokdur
Humâr-âverde sahbâyı benüm nûş itdigüm yokdur

2 Ben ol ser-mest-i câm-ı feyz-i ᶜışkam kim hakîkatde
Dili bezm-i mecâzî içre bî-hûş itdigüm yokdur

3 Ferâmûş eylemem şevk-ı ruhun tevkîᶜ-i hattunla
Benüm tâb-ı şerâr-ı nâzı has-pûş itdigüm yokdur

4 N'ola günden güne revnak-dih-i gül-zâr-ı hüsn olsan
Hezâr-ı tabᶜumı ey gonçe hâmûş itdigüm yokdur

5 N a h î f î ben ki Bihzâd-ı teşâvîr-i meᶜânîyem
Benüm pend-i sarîr-i hâmeyi gûş itdigüm yokdur

P/128a

192

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Gönülde şevk u hâletler dem-i ferhundeler yokdur
Yerinde bâd eser şimdi o demlerden eser yokdur

2 ᶜAceb kimler safâ-yâb oldı bilsem bezm-i ᶜâlemde
Kimün âyînesinde gerd-i mihnetden keder yokdur

3 Dürûg-ı nâz ile dil-ber bizi âşüfte-hâl eyler
Peyâm-ı vuslatından ey gönül sâfî haber yokdur

4 Çıkardı bîm-i fürkat hâtırumdan reng ü ruhsârun
Cemâlün gülşeninden bizde hîç bir berg-i ter yokdur

5 N a h î f î -veş n'ola her merd-i kâmil pây-mâl olsa
Cihânda ehl-i hâli fark ider sâhib-nazar yokdur

P/128a

193

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 Kimün̄le hem-dem oldun̄ ġırre-mest-i ülfetün̄ kimdür
O meclis içre âyâ nâ'il-i keyfiyyetün̄ kimdür

2 ^{c}Aceb kimler döner bin̄ şevḳ ile şem^{c}-i cemâlün̄de
Senün̄ pervâne-veş pür-sûz-ı nâr-ı ṭal^{c}atun̄ kimdür

3 Kim oldı çâre-yâb-ı zaẖm-ı tîr-i hecrün̄ ey âfet
Şifâ-âlûde-i merhem-güẕâr-ı vuṣlatun̄ kimdür

4 Kim oldı ser-be-zânû-yı taḥayyür bezm-i nâzun̄da
Dil-i şûrîde-veş âyâ esîr-i ṣoḥbetün̄ kimdür

5 Ya kimler geşt ider gül-zâr-ı kûyun̄ tâb-ı ^{c}ışḳun̄la
Senün̄ ey naẖl-i nev gül-çîn bâġ-ı ^{c}işretün̄ kimdür

6 Ḥarîm-i rûyun̄a nâ-maḥrem olduḳ biz hele şimdi
Nigeh-dârende-i mir'ât-ı pâk-i behcetün̄ kimdür

7 Daẖı ümmîd-i pâ-bûsun̄la ẖâk-i râh olup ḳalmış
N a ḥ î f î -veş senün̄ bir dâġ-dâr-ı ḥasretün̄ kimdür

P/128a

(3b) güẕâr-ı: güẕây-ı

194

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Hele gördün mi sana cân u dilden mübtelâ kimdür
Bil ey bîgâne-i mihr ü mahabbet-âşinâ kimdür

2 Dil-i şûrîdeden gayri bu meydân-ı mahabbetde
Nişân-ı nâvek-i tîr-i müjen ey kaşı yâ kimdür

3 ᶜAceb kimlerle me'lûf-ı niyâz olmakdasın bilmem
Neşât-âlûde-i nâzun senün ey bî-vefâ kimdür

4 Ne serv-i ser-bülend-i bâg-ı dil-keş oldıgun gördük
Hele bildün mi sen de ey sabâ ol meh-likâ kimdür

5 Görüp bu nev-zemînüm bilsün insâf eylesün yârân
N a h î f î -veş dahı bir şaᶜir-i rengîn edâ kimdür

P/128a

195

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Kimlere hem-sâġar olduñ ᶜişretüñ kimlerledür
Mest-i nâzum şîve-i keyfiyyetüñ kimlerledür

2 Ben hele ḫâṭır perîşânem firâḳuñla senüñ
Bezm-i nâzuñda ᶜaceb cemᶜiyyetüñ kimlerledür

3 Luṭf-ı güftâruñ kimi âyîne-dâr itdi ᶜaceb
Söyle ey ṭûṭî lisânum ṣoḥbetüñ kimlerledür

4 Kimlere hem-râh olursın seyr-i gül-zâr itmede
Bilsem ey serv-i revânum sürᶜatüñ kimlerledür

5 Bir zamân yârüñle ser-germ-i niyâz idüñ hele
Şimdi ey bî-çâre dil germiyyetüñ kimlerledür

6 Geşt idüp ṣaḥrâları Mecnûn-ı bî-Leylî-miṣâl
Ey N a ḥ î f î -i ġarîb ünsiyyetüñ kimlerledür

P/128b

196

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Ẕevḳ-ı cemâlüñi dil-i pür-iştiyâḳa ṣor
Ḥâlât-ı ^c^ışḳı ^c^âşıḳ-ı ṣâḥib-meẕâḳa ṣor

2 Renc-i ḫumâr-ı ḥasreti gör serde sâḳıyâ
Câm-ı ṣabûḥ-ı vaṣluñı mest-i firâḳa ṣor

3 Loḳmân olursa daḫı dil olmaz devâ-peẕîr
Derd-i derûnı sâḳî-i sîmîn sâḳa ṣor

4 Gûş-ı zemîne eyleme teklîf-i istimâ^c^
Âheng-i nâlemi felek-i köhne-ṭâḳa ṣor

5 Yoḳdur ḳuṣûrı kûşe-güẕâr-ı maḥabbetüñ
Kâlâ-yı ġamzı mâye-ḫarîd-i nifâḳa ṣor

6 Ṭarḥ-ı naẓîresin bu zemînüñ N a ḥ î f i y â
^c^Aks-i ṣarîr-i ḫâme-i mu^c^ciz-siyâḳa ṣor

P/129a

197

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Meşᶜal-i pîş ü pes âyâ şuᶜle-i âhum mıdur
Yoh̲sa berḳ-ı feyża-i âh-ı seḥer-gâhum mıdur

2 Her mehün devrinde tâ ber-dûş-ı tecdîd olmada
Câme-i ḥasret ḳabâ-yı rütbe-i câhum mıdur

3 Menzilüm nâ-bûd u peydâ reh-güẕârum târ u bîm
Hem-rehüm ġûl-ı nedâmet deşt-i ġam râhum mıdur

4 Bah̲t-ı maḳṣûrum mı bilmem mâniᶜ-i vuṣlat hele
İrmeyen dâmân-ı yâra dest-i kûtâhum mıdur

5 Ey N a ḥ î f î böyle âteş-pâre güftâra sebeb
Ṭabᶜ-ı pür-tâbum mıdur ol şûh̲-ı dil-h̲ᵛâhum mıdur

P/129b

198

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün

1 Ruhlarun gülgül görüp güller helâk-i reşk olur
Lâleler dâğ-ı hasedle çâkçâk-i reşk olur

2 ᶜArz-ı bî-hûşî ider fikr-i leb-i laᶜlünle dil
Şanma ser-mest-i mey-i engûr-ı **tâk-i reşk olur**

3 Pertev-i ruhsârını görse bu âb ü tâb ile
Şubha dek semᶜ-i şeb-ârâ sûz-nâk-i reşk olur

4 ᶜAzm-i gül-geşt-i çemen-zâr eylesen ağyâr ile
Reh-güzârunda dil-i bî-çâre hâk-i reşk olur

5 Ey N a h î f î çok Mesîhâ-dem bu şiᶜr-i tâzeye
Şevk ile dil-bend-i kayd-ı iştirâk-i reşk olur

P/129b

(2b) **tâk-i: nâk-i**

199

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Başlayup nâleye gülşende yine bülbül-i zâr
Söyledi gûş-ı güle râz-ı derûnın nâ-çâr

2 Dest-i reşk ile n'ola çâk-i girîbân itse
Ġonçenün dâġ-ı derûnıdur o ḥâl-i ruḫsâr

3 Şâdumân eyle beni şîve-i incâzunla
İtme ḳurbânun olam va^c^de-i luṭfa inkâr

4 Sen de ey serv-i revân-ı çemen-i ^c^işve hele
Nâzükâne nedür ol şîve-i ṭarz u reftâr

5 (Ḫ^v^âhiş-i)bûs-ı ^c^izârunla eyâ ġonçe-dehen
Bend olur zülf-i siyeh-kârına diller nâ-çâr

6 Kâr ider ṭa^c^n-ı girân-ḥüzni dil-i dânâya
Öldürür ehl-i kemâli hele cevr-i aġyâr

7 Devr-i ḥüsnünde kim aġlardı N a h î f î gibi hîç
Ḳılmasa ^c^âşıḳı âzürde bu çarḫ-ı ġaddâr

P/129b

(5a) Metinde eksik.

200

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Ġam-ı zülfünle niçe ^c^âşıḳ u bî-ṣabr u ḳarâr
Tevbe-i ^c^ışḳa olur sübḥa-keş-i istiġfâr

2 Ṣabr u ârâmumı ser-cümle perîşân itdün
Niçe bin nâz ile ey şûḫ-ı perîşân-destâr

3 Lâleye mâye-i sevdân ile dâġ-ı taḥsîn
Seni maḥsûd-ı cihân eyledi ol ḫâl-i ^c^izâr

4 Bülbüli tâbiş-i şevḳun ider âşüfte-dimâġ
İtsen ol câme-i gül-gûn ile ^c^azm-i gül-zâr

5 Yine müstaġnî-i ârâm-ı dil-i nâ-kâmuz
Girse de destümüze dâmen-i ümmîd-i kenâr

6 Düşme dâm-ı ṭaleb-i bu'l-hevesân-ı ġaraża
Şâh-bâzum ḥaẕer it olma ṣaḳın zâġa şikâr

7 Yine şeb-tâ-be-seḥer âh ü fiġân eylemede
Ser-i kûyunda N a ḥ î f î gibi ṣad ^c^âşıḳ-ı zâr

201

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Tâbiş-i mihr-i ruhun feyż-i nigâhumdan mıdur
Yohsa te'sîr-i şerâr-engîz-i âhumdan mıdur

2 Nev-żuhûr-ı hüsn iken hat geldigin eyler recâ
Bilmezem kim fitne-i baht-ı siyâhumdan mıdur

3 Râh-ı ᶜışkumda benüm teslîm-i cân itsün dimiş
Baña bu fermân-ı ᶜâlî pâdişâhumdan mıdur

4 Ġamze-i ser-germi yârüñ dahı muᶜtâd oldıġı
Girye-i bî-sabr u âh-ı gâh gâhumdan mıdur

5 Ey N a h î f î âh ü zâr ile pür itdüñ ᶜâlemi
Bu şikâyet ol şeh-i ᶜâlem-penâhumdan mıdur

P/130a

202

Mef^{c}ûlü Mefâ^{c}îlü Mefâ^{c}îlü Fe^{c}ûlün

1 Gülşende gönül ṣanma ki berg-i semen ister
Bir sencileyin dil-ber-i sîmîn beden ister

2 Sen ḳanda isen mesken odur ^{c}âşıḳ-ı zâra
Sensiz dil ü cân ṣanma ki ẕevḳ-ı vaṭan ister

3 Zülfünde n'ola dil ḫoş-ı ḫaṭṭına dolaşsa
Sevdâyî-ṭabî^{c}atdür o seyr-i çemen ister

4 Câ'iz ki ola ġayrdan âzürde vücûdı
Ol sîm-ten-i ^{c}iṣmete gül-pîrehen ister

5 Vaṣf itmege la^{c}l-i lebün ey âyîne-i cân
^{c}Âlemde N a ḥ î f î gibi şîrîn süḫan ister

P/130a

203

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

1 ^c^Âşık ne gül ü lâle ne hod yâsemen ister
Bir gonçe-dehen lâle-had ü sîm-ten ister

2 Mehcûr olalı Yûsuf-ı gül-pîreheninden
Ya^c^kûb-sıfat dil dahı Beytü'l-hazen ister

3 Gelmez gam ü şâdî dil-i vîrânuma hergiz
Cem^c^ olmaga yârân-ı safâ encümen ister

4 Senden ne recâmuz var eyâ devr-i zamâne
Maksûdını dil Hazret-i Allâh'dan ister

5 Sensüz bu N a h î f î -i cefâ-dîde-i devrân
Ne mihnet-i gurbet ne safâ-yı vatan ister

P/130a

204

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Hemîşe ṭurmayup cânâ ġamunla dîde ḳan aġlar
A şâhum yalunuz çeşmüm degüldür tende cân aġlar

2 Niçe zâr itmeyem şâhum ki ḳaldum künc-i ḥasretde
Ki ᶜuşşâḳına dil-dâruñ firâḳıyla cihân aġlar

3 Naẓar ḳıl çeşm-i ᶜibretle **ke-mâ-kân** ᶜâlem-i dehre
Ki istiġnâ ḳılarsa yâr eger pîr ü cevân aġlar

4 Bu ehl-i ᶜışḳa ᶜaḳl irmez kimisi râz açar yâra
Kimisi künc-i fürḳatde oturmışdur nihân aġlar

5 N a ḥ î f î âşikâr itmez levendî oldıġın saña
Bu meydân-ı maḥabbetde anuñla hem-ᶜinân aġlar

P/130b

ZÂ

205

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Meclisde ki pervāne-ṣıfat şuᶜle-hücūmuz
Şemᶜ-i ruḫına ol ṣanemüñ yanmaġa mūmuz

2 Ey bād-ı ṣabā dūr olalı ol gül-i terden
Biz muntaẓır-ı şīve-i tebşīr-i ḳudūmuz

3 Pīş-i naẓarında o şeh-i ᶜişve-sipāhuñ
Ser-tā-be-ḳadem zīb-dih-i naḳş u rüsūmuz

4 Ārāyişiyüz mey-kede-i ᶜālem-i ᶜışḳuñ
Biñ şevḳ ile sāġar-zen-i ṣahbā-yı ġumūmuz

5 Gül-zār-ı eḥibbāya nesīm-i feraḥ-efzā
Ḫırmen-kede-i düşmen içün bād-ı semūmuz

6 Birdür ġam u şādī bize bu bezm-i fenāda
Ne mültemis-i şevḳ u ne dil-gīr-i hemūmuz

7 Bir ḳaṭre degül baḥr-ı maᶜārif dilümüzde
Ammā yine bir ḳaṭre-i ᶜummān-ı ᶜulūmuz

8 Şöhret-fikenüz mülk-i meᶜānīde N a ḥ ī f ī
ᶜUrfī degülüz şāᶜir-i pākīze-i Rūmuz

E/46b M/32a P/130b Y/60b

(3a) ᶜişve-sipâhuñ: ᶜışḳ-ı siyâhuñ Y

(4b) ġumûmuz: ᶜulûmuz P

206

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 Güẕer-gehinde o şīrīn ḫırāma muntaẓıruz
Nigāh-ı ʿişve ile bir selāma muntaẓıruz

2 Olur mı pertev-i ḥüsniyle dīdemüz rūşen
Ṭulūʿ ider mi o māh-ı tamāma muntaẓıruz

3 Niyāz-nāmemüz itdük ṣabā ile irsāl
O ġonçeden bize luṭf-ı peyāma muntaẓıruz

4 Güşāyiş-i dil-i zār oldı nuṭḳuna mevḳūf
Tekellüm eyle ki senden kelāma muntaẓıruz

5 Bu kār-ḫāne-i ʿālemde fażl-ı Bārīden
Ferāġ-ı ḫāṭıra bādī niẓāma muntaẓıruz

6 ʿAdālet-i Ṣamedīden ʿadū-yı ġaddāra
Ẓuhūr-ı bāriḳa-i intiḳāma muntaẓıruz

7 İdüp Ḫudāya tevekkül N a ḥ ī f i y ā her gāh
Ḥuṣūl-ı kāma vuṣūl-ı merāma muntaẓıruz

E/47a M/32a P/130b Y/61a

(6a) ʿadû-yı: ʿadû M (b) bâriḳa: baḳa Y

207

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Mecnūn gibi biz gerçi ki ser-germ-i cünūnuz
Ammā zen-i dünyāya bizi ṣanma zebūnuz

2 Āşüftesiyüz kākül-i ḫam-der-ḫam-ı yārüñ
Biz āb-ı ruḫ-ı sünbül-i gül-zār-ı füsūnuz

3 Cevvāle-ṣıfat gösterürüz sāġarı elde
Şīrān-ı beyābān-ı ġama şuᶜle-nümūnuz

4 Ol bülbül-i âteş-nefesüz gülşen-i ġamda
Şeb-tâ-be-seḥer ṭaᶜna-zen-i ṣabr u sükûnuz

5 Bir ḥiṣṣe alup şīve-i erbāb-ı ṣafādan
Āzāde-i ḳayd-ı sitem-i gerdiş-i dūnuz

6 Almaz bizi gerçi göze erbāb-ı ḥased līk
Biz ḫāk-i reh-i ehl-i dilüz küḥl-i ᶜuyūnuz

7 Bülbül gibi fāş eylemezüz rāz-ı derūnı
Pervāne-ṣıfat ser-be-girībān-ı sükūnuz

8 Yoḳdur eser-i jeng-i riyā bizde N a ḥ ī f ī
Āyīne-ṣıfat sāde-dilüz ṣāf-derūnuz

E/47a M/32a P/131b Y/61a

(2a) der: ber P

(4a) erbâb-ı: erbâb Ü M Y (b) ḳayd-ı: ḳayd Ü M

(3),(6),(7) P'de yok.

(4) P'de var.

(5a) alup: anup E ṣafâdan: vefâdan E M Y

(7a) jeng: reng M Y

208

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Dām-ı hevā-yı zülfinedür pīç ü tābumuz
Bīhūde ṣanmasun o perī ıżṭırābumuz

2 Baḫt-ı siyāh ᶜarż-ı cemāl eylemez bize
Nāz eyler oldı dil-ber-i şeb-gūn niḳābumuz

3 Olmaz cefāsı ol ṣanemüñ ḳābil-i şümār
Ṣığmaz derūn-ı defter-i ᶜaḳla ḥisābumuz

4 Çeşmüñ füsūn u fitneden eyler mübāḥaṣe
Ol āfetüñ su'āline yoḳdur cevābumuz

5 Ẓulmet-nişīn-i şām-ı firāḳuz N a ḥ ī f i y ā
Ol māha çoḳ mı rāh-ı ṭalebde şitābumuz

E/47a M/32b P/132a Y/61a

(1b) ṣanmasun: ṣanma sen P perī: perīye P
(4a) füsûn u: füsûn P
(5a) firâḳuz: firâḳa M Y

209

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Gül yüzüñ seyr eyleyen ᶜālemde gül-zār istemez
ᶜAndelībi gör ki gülden ġayri bir yār istemez

2 Öldürürseñ cevrüñ ile bu dil-i şeydā yine
Sen sehī-ḳad dil-rübādan ġayri dil-dār istemez

3 Luṭf ümīd eyler göñül sen şehden āzār istemez
Şerbet-i laᶜlüñ yeter dil keyf-i esrār istemez

4 Mā-ḥaṣal mūy-ı miyānuñ ḳucmadur cānā ġaraż
Andan ince fikr ile dil ḥālin işᶜār istemez

5 Ey N a ḥ ī f ī sīm ü zerdür maṭlab u maḳṣad hemān
Yoḫsa ḫubān-ı zamān ebyāt u eşᶜār istemez

Ş/268a

210

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Sirişk-i dīde-i ᶜuşşāḳ ḥad nedür bilmez
O baḥr-ı bī-bün-i ġam cezr ü med nedür bilmez

2 Gönül ko zemzeme-i el-emānı ḫāmūş ol
O bī-taraḥḥum edā-yı meded nedür bilmez

3 Esīr-i ᶜışḳını cevr ile pāy-māl eyler
Fütāde-ḥālini ol serv-ḳad nedür bilmez

4 Olur resīde-i ṭavvāf nevāle-i āmāl
O dil ki niᶜmet-i ġayre ḥased nedür bilmez

5 N a ḥ ī f i y ā beni itmez raḳībden temyīz
O nev-resīde daḫi nīk ü bed nedür bilmez

T/126

211

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Ne gül-i bāġ u ne gül-geşt-i Çemenden bilürüz
Bu güşāyişleri ol ġonçe-dehenden bilürüz

2 Dīdemüz ḫāk-i reh-i yār ile rūşen oldı
Biz ṣabā cümle bu eylükleri senden bilürüz

3 Bizüz ol ehl-i naẓar kim göricek bir şūḫı
N'eydigin ġamze-i pür-şūr u fitenden bilürüz

4 Tā dem-i maḥşere dek üstümüze dönse yine
Biz vefā gelmedigin devr-i kühenden bilürüz

5 Şīve-i ṭabᶜını biz nükte-verân-ı dehrün

P/132b

(5b) Metinde yok.

212

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Gül-güne sāz-ı dīde-i terdür şarābumuz
Bu bezm-gehde laḫt-ı cigerdür kebābumuz

2 Memnūn ider gedālarını ruḫṣat-ı niyāz
Nāz eyledükçe ol şeh-i ᶜālī-cenābumuz

3 Yer yer ᶜiẕār-ı pāki şafaḳ-reng-i nāz olup
Germ oldı tāb-ı ḥüsn ile ol āfitābumuz

4 İtdi resīd defter-i nāz ü niyāzı ḫaṭ
Hīç ḳalmadı senüñle ḥisāb ü kitābumuz

5 Mecrūḥ-ı tīġ-i nāz olalım ey perī eger
Cevr ü cefādan ise bizüm ictinābumuz

6 Ḳayd-ı firāşa düşme ki ey ḫ͏ᵛāce ᶜāḳıbet
Ḫāk-i melāmet olsa gerek ṣāme-ḫᵛābumuz

7 Mümkindür ol cevān ile ṣoḥbet N a ḥ ī f i y ā
Nāz ü niyāz olursa su'āl ü cevābumuz

P/132a

213

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ger hilāl-i ᶜıyd olursa sāġar-ı Cemşīdümüz
ᶜĀşıkuz germī-i ġamdur neşve-i cāvīdümüz

2 Böyle neşgüfte kalur mı ġonçe-i dāġ-ı derūn
Feyż-bahş olmaz mı āyā pertev-i ḫūrşīdümüz

3 Nefha-dād ol ey ṣabā gel ṭurra-i dil-dārdan
Kalmasun pejmürde luṭf it ġonçe-i ümmīdümüz

4 Raks ider rūh-ı şehīdān-ı mahabbet şevk ile
Kâr-sâz oldukça her bir naġme-i Nāhīdümüz

5 Tār u pūdın eylemiş nessāc-ı hikmet şuᶜleden
Reşk-i dībā-yı felekdür ḫırka-i tecrīdümüz

6 Deşt ü kūha gitmezüz Ferhād ü Mecnūn gibi biz
Kimsenüñ eṭvārına yokdur bizüm taklīdümüz

7 Mātem-i hecrüñle giryānuz N a h ī f ī -veş yine
Rūze-i māh-ı muharrem oldı gūyā ᶜıydümüz

P/131a

(6) T'den alınmıştır.

214

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Degmez mi saña nāme-i ḥasret-peyāmumuz
Varmaz mı bād-ı ṣubḥ ile bilmem selāmumuz

2 Ḫāk-i derüñde sākin idük bir zamān ile
Şimdi feżā-yı külḫan-ı ġamdur maḳāmumuz

3 Hecr-i ruḫuñla būy-ı güle raġbet itmezüz
Oldı zükām-rīz-i ḫasāret meşāmmumuz

4 Biz rind-i ḳayd-düşmen-i nīk ü bedüz bizüm
Vaḳf-ı ḥarīm-i maṣṭabadur neng ü nāmumuz

5 Zülfüñde ḳaldı niçe zamān pīç ü tāb ile
Mecnūn imiş meger dil-i āşüfte-kāmumuz

6 Her-kes bulur cezāsını yevm-i nüşūrda
Ḳalmaz ʿadūya daḫı bizüm intiḳāmumuz

7 Bulsun ḥayāt dillerimüz feyż-i luṭf ile
Sen söyle ey N a ḥ ī f ī -i muʿciz-kelāmumuz

P/132b

215

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Ḫāne-i cāna ḫayālüñ ki şeref-sāz iderüz
Düşerüz pāyına dāmānına iᶜzāz iderüz

2 Sen hemān ᶜarż-ı viṣāl eyle bize biz de saña
Cānı teslīm (ile) vaᶜde(müzi) incāz iderüz

3 Ġam-ı ᶜışḳuñla hilāl olma(ma)ġa çāre mi var
Tīġ-i dil-sūz-ı cefāña niçe bir nāz iderüz

4 Mest olup cām-ı lebüñle hele maġrūr olsun
Gāh olur destümüzi perde-der-i rāz iderüz

5 Vaṣf-ı laᶜlüñde N a ḥ ī f ī gibi ey āfet-i cān
Cāme-i şīve-geri muᶜcize-pervāz iderüz

T/127

216

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Senüñle serv olamaz hem-ṭırāz-ı dāmen-i nāz
Uzatma ḳāmeti ey nev-nihāl-i gülşen-i nāz

2 Ḥaẕer ḥaẕer beni yaḳmaḳdan ey perī yoḫsa
Niyāzum eylerem āteş-feşān-ı ḫırmen-i nāz

3 Berāt-ı [c]ışḳ ile benden yaña ḥ[a]lāl olsun
İderse nehb-i metā[c]-ı ḫıred (o) reh-zen-i nāz

4 Olur cemāline yüz biñ neẓāre pervāne
O şem[c]-i sīm-ten olduḳça zīb-i revzen-i nāz

5 Siyeh libās giyüp mātem eylesün ḫaṭṭı
Gerekdür ol ṣanem-i bī-vefāya şīven-i nāz

6 O meh niyāz ile āġūşum eyledi teşrīf
Zihī maḳām-ı maḥabbet zihī nişīmen-i nāz

7 N a ḥ ī f i y ā dil-i sūzānumı kebāb eyler
Nigāh-ı ġamzesi olduḳça āteş-fiken-i nāz

T/128

(4b) revzen: derûn
(7b) Vezin bozuk.

217

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Dil-i ehl-i kemāle ṭa'na-i ḥāsid kesel virmez
Ġulū-yı ḫār ü ḫas deryā-yı 'Ummāna ḫalel virmez

2 Düşüp ol şāh-ı ḥüsnüñ pāyine hengām-ı vuṣlatda
Recā-yı dest-būs eylerdüm ammā āh el virmez

3 O şūḫ-ı dil-sitāna biñ su'āl-i vuṣlat itsem de
İder 'arż-ı teġāfül bir cevāb-ı mā-ḥaṣal virmez

4 Nigāh-ı nāzuñ olsun mübārek ḳaṭ'-ı ümmīd it
Saña şimden girü gönlin o şūḫ-ı bī-bedel virmez

5 N a ḥ ī f ī söyleşürdi ġamze-i āşūb-kāruñla
Velī şer'-i maḥabbet ruḫṣat-ı baḥs-i cedel virmez

T/128

(2a) ḥüsnün: ḥüsnin
(4a) nâzun: nâzın , Hece eksik.
(b) gönlin: gönlün

218

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Ḳad-i şimşadın̄a ben̄zer senün̄ serv-i çemân olmaz
Bu gülşende hele mânendün̄ ey rûḥ-ı revân olmaz

2 Nigâhumdan bilür meftûn u ḥayrân oldıġum ol mâh
Cihânda böyle ḥâl an̄lar netîce bir cevân olmaz

3 Naẓîrin görmemiş ol verd-i ḥüsnün̄ dîde-i gül-zâr
Melâḥat gülşeninde öyle bir ġonçe-dehân olmaz

4 Sirişküm keşf ider derd-i derûnum san̄a sulṭânum
Hele bir vech ile râz-ı maḥabbet hîç nihân olmaz

5 N a ḥ î f î bir ḥayâ-perver nedîm-i bezm-i ḫâṣun̄dur
Ḳulun̄dur ḳıymetin bil öyle bir rind-i cihân olmaz

P/131a

219

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Niçün gülşende bülbül nâle-i bî-iḫtiyâr itmez
Hezâr efġân ider ammâ o ġonçe iᶜtibâr itmez

2 Hevâ-yı ḳadd-i mevzûnuñla ey serv-i ḫırâmânum
Ġubâr-âsâ dil-i şûrîde bir yerde ḳarâr itmez

3 Benüm kim ey perî ḥırz-ı ḥaḳîḳat bâzû-bendümdür
Füsûn-ı fitne-i çeşm-i siyâhuñ baña kâr itmez

4 N'ola itmezse vaẓᶜ-ı dil-rübâyı bî-meẕâḳâne
Hümâdur şâh-bâzum degme bir zâġı şikâr itmez

5 N a ḥ î f î iḫtiyâr-ı ġurbet itmek câna minnetdür
Bu derd-i ṭaᶜn ile âdem niçe terk-i diyâr itmez

P/131a

220

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Nûş-ı mey kim bana telḫ-âb-ı sitemdür sensüz
Neş'esi bî-meze keyfiyyeti ġamdur sensüz

2 ^c^Ayş-ı dünyâ-yı denî bana ḥarâm olmışdur

3 Dîde-i ḥasretüme ḫâr olup ezhâr-ı bahâr
Seng-i ġam mâni^c^-i reftâr-ı ḳademdür sensüz

4 Mâh eger olsa da meş^c^al-keş eyâ mihr-i cemâl
Şu^c^lesi berḳ-ı żıyâ-baḫş-ı elemdür sensüz

5 Aġlaram senden o dem pâ-zen-i dûr olduḳça
Gûyiyâ menzilümüz râh-ı ^c^ademdür sensüz

6 Eglenür vaṣf-ı cemâlüñle N a ḥ î f î ancaḳ
Hem-zebân aña ḫayâlüñle ḳalemdür sensüz

P/131a

(2b) Metinde yok.

221

Mefᶜûlü Mefâᶜîlü Mefâᶜîlü Feᶜulün

1 Şemᶜ-i ruh-ı pür-tâbuna pervâne-misâlüz
Biz muktebis-i bârika-i nûr-ı cemâlüz

2 Âşüfte-dimâg itdi bizi şuᶜle-i dîdâr
Nezzâre-i pür-sûz ile bî-tâb-ı celâlüz

3 Esrâr-ı mahabbbetle olup ser-be-girîbân
Bir kûşede hayrânî-i devrân ile lâlüz

4 Kurbânun olam nakd-i dil ü câna nazar kıl
Her vech ile biz tâlib-i kâlâ-yı visâlüz

5 Peygûle-i hecründe N a h î f î gibi dâ'im
Sevdâ-yı visâlünle hem-âgûş-ı hayâlüz

P/131b

222

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Vaṭandan çoḳ zamân oldı bize bâd-ı ṣabâ gelmez
Ġarîbüz bu diyâra bir peyâm-ı âşinâ gelmez

2 O her-câyî beni terk eyleyüp aġyâra yâr olmış
Bugün bildüm o şûḫ-ı bî-ḥaḳîḳatden vefâ gelmez

3 İşitdüm ḫâne-i aġyâra teşrîf eylemiş ol mâh
ᶜAcebdür ᶜâşıḳ-ı müştâḳına ol meh-liḳâ gelmez

4 Göñülden derd ü ġamla cevr-i dil-dâr eksük olmaz hîç
Dime ġam-ḫâne-i ᶜuşşâḳa yârân-ı ṣafâ gelmez

5 Dimiş laᶜl-i lebüm şimden girü aña ḥarâm olsun
Anuñçün çeşmüme tâb-ı şarâb-ı dil-güşâ gelmez

6 Yazarsın defter-i iḥsâna her bir bendeñi ammâ
Senüñ hîç ḫâṭır-ı bî-dâdıña ben mübtelâ gelmez

7 Neler var gülşen-i ḥüsn-i Ḫudâ-dâduñda ammâ kim
N a ḥ î f î -veş hele bir bülbül-i tâze edâ gelmez

P/131b

223

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Mest-i ᶜışḳuz cürᶜa-i ḥasretle pürdür câmumuz
Eşk-i h̲ûn-âlûd-ı dildür bâde-i gül-fâmumuz

2 Ḥasretünle sû-be-sû pûyendeyüz mânend-i cû
Yoḳdur ey gül-çehre sensüz bir nefes ârâmumuz

3 Ḥasret-i zülf ü ruh̲unla şöyle bî-hûşuz ki biz
Kûşe-i ġamda bilinmez oldı ṣubḥ u şâmumuz

4 İştiyâḳunla dem-â-dem ey gül-i gül-zâr-ı nâz
Bülbül-i ḥasret-terennümdür dil-i nâ-kâmumuz

5 Dil elem çekmez fenâ dünyâ içün ammâ ki âh
Ḥasretündür ey perî ser-mâye-i âlâmumuz

6 ᶜAyn-ı h̲âkister olur te's̲îr-i ḥasretle o dem
Ger bir âhen-levḥa taḥrîr olsa ism ü nâmumuz

7 Himmet-i vaṣlun dirîġ itme N a ḥ î f î den meded
Geçmesün ḥasretle iḥsân eyle gel eyyâmumuz

P/131b

224

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Tîregî-i baht ile geçmekdedür eyyâmumuz
Şöyle kim temyîz olunmaz oldı subh u şâmumuz

2 Ey sabâ yâda getürmez mi bizi gâhîce yâr
Hâlümüz sormaz mı ol serv-i sîm-endâmumuz

3 Bir zamân mesken bize gülşen-geh-i kûyun idi
Şimdi külhan-gâh-ı gamdur kûşe-i ârâmumuz

4 Kalmadı bir katre mey def^c-i humâr içün bile
Âh kim sahbâ-yı ^{c}işretden tehîdür câmumuz

5 Şöyle himmet eyle kim ^{c}ışk ile meşhûr olalum
Haşre dek dillerde söylensün N a h î f î nâmumuz

P/132a

225

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Ġam-ı hicrân ile gül-zâr-ı cismüm dâġdâġ olmaz
Şitâ eyyâmıdur bunda ṣafâ-yı seyr-i bâġ olmaz

2 Hevâsından geçilmez ol ṣanavber-ḳâmetün zîrâ
Kitâb-ı ᶜışḳ içinde ruḫṣat-ı baḥs̱-i ferâġ olmaz

3 Çeker renc-i ḫumâr-ı ḥasretün ẕevḳ-ı ᶜitâbunla
Dil-i mestâne düşnâm-ı lebünden bî-dimâġ olmaz

4 Ḫudâ dûr itmesün bir laḥẓa dilden ġuṣṣa-i ᶜışḳı
Ki zîrâ encümen-gâh-ı maḥabbet bî-çerâġ olmaz

5 N a ḥ î f î den dem-i fürḳatde menᶜ itme leb-i laᶜlün
Seferdür bunda ḫûnkârum mey-i nâba yasâġ olmaz

P/132b

226

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Dil giriftâr-ı cefâdur dâm-ı ^{c}uzlet istemez
Ḫak-i pây-i yâr olur dünyâda devlet istemez

2 Şeh-per-i murġ-ı sa^{c}âdet zülf-i yâr olmış an̄a
Bu felekde andan özge ẓıll-i rif^{c}at istemez

3 Ḳanḳı dil kim mâlik-i yâr olmadı dîvânedür
Hey dirîġâ ^{c}âlem içre nûr-ı ^{c}izzet istemez

4 Yâr ile tenhâ düşince bir yere âh eyleyüp
Ola mı vaṣl-ı cevânî anda ḥasret istemez

5 Sînesi ṣâf ü mücellâ dil-bere ḳurbân olur
Kim dimiş âyâ N a ḥ î f î câh-ı vuṣlat istemez

P/132b

227

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

1 Gördüm ki bu tâb ile ruh-ı yâra bakılmaz
Bildüm ki yakînen ^c^alev-i nâra bakılmaz

2 Hûbâna ser-i leşker o sultân-ı cihânum
Gel terk-i edeb eyleme hûnkâra bakılmaz

3 ^c^İşretde mey-i nâb ile gül-gûnedür ol ruh
Gözler kamaşur şimdi o ruhsâra bakılmaz

4 Destinde harâmî gibi bir hançer-i zer var
Geç râh-ı kazâdan ki sitem-kâra bakılmaz

5 Allâh'a niyâz eyle N a h î f î ide ihsân
Kalursa yine böyle bu nâ-çâra bakılmaz

P/133a

228

BERÂY-I ḲAṢÎDE

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Kerîmü't-ṭabᶜ olan ḫaṣm-ı denîden intiḳâm almaz
Murâd üzre bilür kim kimseler dünyâda kâm almaz

2 Zevâl-i devlet-i İskender ü Cemden olan âgâh
Ġurûr-ı ᶜucb ile mir'âta baḳmaz deste câm almaz

3 Tefâḫür câme-i rengîn ile kâr-ı le'îmândur
Bu vażᶜ-ı nâ-revâyı yoḫsa merdân-ı kirâm almaz

4 Süḫan-pervâz iken her bir nigehde çeşm-i fettânı
O şûḫ-ı ġonçe-lebden ehl-i dil ḳaṭᶜâ kelâm almaz

5 Ḫıred-pîşe ider ol resme istiḳrâżdan perhîz
Eger kim Ḫıżr-ı devrân naḳd-i ᶜömrin virse vâm olmaz

6 ᶜUluvv-i himmet ü cûd u seḫâ merġûbdur ammâ
Denâ'et bir belâdur müft virsen ḫâṣ u ᶜam almaz

7 Ḳabûl-i ṭuᶜma-ı feyż-i reşâd itmez ṭamaᶜ-kârân
Bu ẓâhirdür ki fâsid olsa bir miᶜde ṭaᶜâm almaz

8 Baḫîlî naḳş-ı ḫâtem eylesen maᶜḳûsdur nâmı
Kerem-kâr olmayan Ḫâtem-ṣıfat ᶜâlemde nâm almaz

9 Ṣalındurmaz göze üftâde-ḥâlân-ı ġam-ı ᶜışḳı
Ne denli ser-fürû itsen o serv-i ḫoş-ḫırâm almaz

10 Bileydi resm-i İslâmı elif-ḳaddin iderdi dâl
Müsellemdür cehâletde o kim senden selâm almaz

11 Ṭarîḳ-ı istifâża merd-i kâmilden ṣadâḳatdür
Mürîd-i bî-iṭâᶜat mürşidinden feyż-i tâm almaz

12 Ḫudâ bir nefḥa iḥsân eylemişdür ehl-i ᶜirfâna
O bûy-ı dil-sitân u cân-fezâyı her meşâmm almaz

13 Ne ᶜâlemden gelürler ḳankı bâġuñ güllerindendür
Niçün peyk-i ṣafâ ezhâr-ı gülşenden peyâm almaz

14 N a ḥ î f î gûş-ı cân ṭut sözlerüm ᶜayn-ı ḥaḳîḳatdür
Alanlar behre-i ᶜayş ü ṣafâyı ber-devâm almaz

P/204a

SÎN

229

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

1 Nāle-sāz oldum reh-i ᶜışḳunda mānend-i ceres
Olmaduñ ey dil-ber-i nā-mihribān feryād-res

2 Olma dāmen-keş ġurūr ile dil-i üftādeden
Būs-ı dāmānuñdur ancaḳ ol ġarībe mültemes

3 Reng ü būy-ı ᶜārıżuñ ḫaṭṭ ile olmaz kim bahār
Resm-i cārīdür güli eyler iḥāṭa ḫār u ḫas

4 Öyle bir bezmüñ ḳadeḥ-peymā-yı ᶜayş u nūşıyuz
Kim ne fikr-i şaḥne var anda ne pervā-yı ᶜases

5 Ney gibi bir ḳālıb-ı bī-rūḥı eyler nāle-sāz
Himmetin der-kār idince merdüm-i ṣāḥib-nefes

6 Rūzgāruñ berzaḫ-ı ġafletde eylersin tebāh
Şīve-i ehl-i hevāya itme bīhūde heves

7 Ey N a ḥ ī f ī eyledi deryā-yı şevḳum mevc-ḫiz
Ḥāfıẓ-ı Şīrāzı pür-cūş eyleyen rūd-ı Eres

E/47a M/32b P/133a Y/61b

(2a) üftâdeden: üftâdeye E (b) ġarîbe: ġarîb Y

(3a) bahâr: bahâ P

(4a) nûşıyuz: nûşıdur E

(6a) tebâh: hebâ P

230

Mef^cūlü Fā^cilātü Mefā^cīlü Fā^cilün

1 Pür-bār-ı rāḥat olmada naḫl-i zemīn-i ye's
Dest-i ferāġum olsa n'ola mīve-çīn-i ye's

2 Sevdā-gerī-i kāma virüp naḳd-i giryemi
İtdüm metā^c-ı ṣabr u şekībi rehīn-i ye's

3 Baḫt-ı siyāha oldı müsā^cid ḥuṣūl-ı kām
Çıḳdı beyāża naḳş-ı sevād-ı cebīn-i ye's

4 Gel düşme ḳayd-ı būd u ne-būd-ı murāda kim
Maḥcūb ider seni nefes-i vāpesīn-i ye's

5 Minnetle şād-kām-ı ümīd olmadan ise
^cĀlemde ġam degüldür olursañ ḥazīn-i ye's

6 Biñ ^carż-ı kām ḳılsa dil-i nā-murādıma
Bu devr-i dūnda ben yine olmam emīn-i ye's

7 Dün ḫāk-dān-ı leşker-i nā-kāma uġradum
İrdi N a ḥ ī f ī gūşuma ṣad āferīn-i ye's

P/133a

231

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Kāmile bār-ı girāndur vażᶜ-ı erbāb-ı heves
Cism-i rūḥānī olur āzürde-i perr-i meges

2 Bağrumuz deldi nevā-yı nağme-i ser-tīz-i ney
Ehl-i derde böyle te'sīr eylese zāhid nefes

3 Nāle-i āh el-firāḳ ile pür itdi gūşumı
Pīş-i rāhumda güẕārān eyleyen ṣavt-ı ceres

4 Dil girībān-ı şekībin tā-be-dāmen çāk ider
Ol nihāl-i nāza olmazsa müyesser dest-res

5 Kaᶜbe-i maḳṣūda yol virmez muğaylān-ı hevā
Mānic-i gül-geşt-i gülşendür bilürsin ḫār u ḫas

6 Düşme ḳayd-ı dām-ı nefse ṭālib-i maṭlūb iseñ
Vuṣlat-ı gülden cüdādur ᶜandelībān-ı ḳafes

7 Cüst ü cūy-ı ḥüsn-i fānīden ğaraż taḳlīddür
Vuṣlat-ı maḥbūb-ı Bāḳīdür N a ḥ ī f ī mültemes

N/27b

232

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Mā-sivādan ey gönül gel rişte-i ümmīdi kes
Dād-res olmaz Ḫudādan ġayri saña hīç kes

2 ᶜİsmet-i Ḥaḳdur saña ey mahrem-i bezm-i ḳabūl
Şāhid-i āmāle olmazsa müyesser dest-res

3 Rīze-seng-i rāh-ı mülk-i ᶜışḳ sünbük sürmedür
Kim olur her gerd-i nā-çīzi gelū-gīr-i ceres

4 Iṣṭılāḥı başḳadur erbāb-ı ᶜışḳuñ zāhidā
Ẕerreye ḫūrşīd dirler murġ-ı ᶜAnḳāya meges

5 Ben Hümā-yı ḳudse hem-pervāz iken n'oldı saña
Bülbül-i şeydā(gibi)oldum giriftār-ı ḳafes

6 Kevs̱er-i ẕikrüñle sīr-āb it leb-i tefsīdemi
Çünki emrüñle Ḫudāvendā ola āḫir nefes

7 Ey N a ḥ ī f ī mā-sivādan eyledi ḳaṭᶜ-ı ümid
İstinād ü iltic̄amuz Ḥaḳḳadur Allāh bes

N/27a

233

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Yine bir āfet-i cān ile dil oldı me'nūs
N'ola başdan başa çāk olsa ḳabā-yı nāmūs

2 Ey gönül kūyına vardukça figān eyleme kim
Girmez ol muġ-beçenüñ gūşına ṣavt-ı nāḳūs

3 Seni maᶜḳūl görür ehl-i naẓar ḥikmet ile
Sensin ey āfet-i cān ḥāṣılı rūḥ-ı maḥsūs

4 Cilve-i ḳāmet-i āşūb-gerüñ gördükçe
Dil-figār olmadadur dāġ-ı ḥasedle ṭāvūs

5 Bu ḳadar ḥüsn ile ey şūḫ-ı cefā-perver-i nāz
Bilmedük resm-i vefā n'eydigin efsūs efsūs

6 El virürse bize de şaḫṣ-ı emel ey dil-i zār
Biz de bir gün oluruz maẓhar-ı luṭf-ı pā-būs

7 Ey N a ḥ ī f ī ne ḳadar cürm (ü) ḫaṭāmuz var ise
Olmazuz maġfiret-i Ḥażret-i Ḥaḳdan me'yūs

P/133a

234

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ol nesîm-i kâkülünden irdi bir bûy-ı nefîs
Olmışamdur pâdişâhum hâk-i pâyunla enîs

2 Geşt-i bâġı eyler isem sensüz ey şâh-ı cihân
Zevḳı bilmem çünki bana fürḳatün olmış ferîs

3 Teşne-i âb-ı zülâlem dilerem ey meh seni
Lebleründen bana luṭf it olma sâḳî gel ḫasîs

4 Defter-i ᶜışḳunda kendün yazuben ben bende nâm
[illegible]

5 Bir garîbündür efendüm ol Ḫudâ ḥaḳḳı içün
Bu N a ḥ î f î bendeni ḳıl ḥażretünle hem celîs

P/133b

235

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ʿÂşıḳ-ı ṣâdıḳ olur mı dünyede bu cümle kes
Hîç ṭutar mı mevżiʿin bu murġ-ı ʿAnḳânun̄ meges

2 Gülşen-i kûyun̄da şâhum şol ḳadar âh eyledüm
Din̄leyüp vaḳt-i seḥer bülbüller aldı niçe ders

3 Gör ne den̄lü âh ü zârum çıḳdı eflâke bugün
ʿAndelîbün̄ gibi cânâ olmışam bend-i ḳafes

4 Hem-nişînüm fürḳatün̄dür dîdede vaṣlun̄ h̲ayâl
Medḥ-i ḥüsnün̄dür dilümde pâdişâhâ her nefes

5 Ey N a ḥ î f î şâh-ı dilden ister isen̄ ger viṣâl
Eyle ser-keş tîġ-ı âhı cümleten aġyârı kes

P/133b

236

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Olmadum ḥabl-i viṣâle gerçi şâhum dest-res
Oldı dil nûr-ı ḫayâl-i vuṣlatuñdan muḳtebes

2 Bir Hümâsın Ḳâf-ı ḥüsne murġ-ı ᶜAnḳâlar eger
Ḥażretüñle ḥaşr olınsa ola mânend-i meges

3 Ser-süḫandur ders-i şetfâlûye şâhum leblerüñ
Gûş idüp ṭûṭî anı ḳıldı girîbânın ceres

4 Bezm-i vaṣluñ isterem ve'l-ḥâṣıl ey şâh-ı cevân
Dilerem olam o demde ᶜandelîbe hem-nefes

5 Ḳaçma sulṭânum ṭarîḳuñ pîridür va'llâhi hem
Bu N a ḥ î f î ṣâdıḳâne vaṣluña eyler heves

P/133b

ŞÎN

237

Mefāᶜilün Feᶜilatün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Meserretinde cihānuñ meger vefā yoġ imiş
Ġamuñdan özge dil-i zāra āşinā yoġ imiş

2 Görince ġamze-i her-cāyī ṭabᶜuñı bildüm
Cihān içinde ḥakīkatli dil-rübā yoġ imiş

3 Żıyā-yı şuᶜle-i pür-tāb-ı āhdan ġayri
Ṭarīḳ-ı ᶜışḳ u maḥabbetde reh-nümā yoġ imiş

4 Eŝer mi eyler idi zaḫm-ı tīşe Ferhāda
Serinde var ise bī-çārenüñ hevā yoġ imiş

5 Devāsı ṣabr imiş ancaḳ bu derd-i cān-sūzuñ
ᶜAceb ᶜaceb ki ġam-ı ᶜışḳ içün devā yoġ imiş

6 Bu köhne meşġale-gāhuñ nesinde ᶜālem var
Bu dār-ı miḥnet imiş bunda hīç ṣafā yoġ imiş

7 N a ḥ ī f i y ā hele āġāze-i maḥabbetde
Nevā-yı ḥasrete beñzer ḥazīn edā yoġ imiş

E/47b M/33a P/134a Y/61b

(3a) şuᶜle-i pür: meşᶜale-i P (b) ᶜışḳ u: ışḳ Y
(5a) cân: câr Y
(6b) hîç: ṣubḥ M Y
(7a) âġâze-i: âġâze M

238

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 O ḫaṭṭ-ı tâze kim ruḫsâr-ı âteş-nâke ser virmiş
Mis̱âl-i dûd-ı âh-ı ᶜâşıḳân eflâke ser virmiş

2 Gönül ṭurmaz niyâz eyler senüñ ḳarşuñda bî-pervâ
Geçüp cân u cihândan ġamze-i bî-bake ser virmiş

3 Reh-i ᶜışḳuñda ḳurbân olmaḳ ister n'eylesün nâ-çâr
Dil-i ser-keşte kim derd ü ġamuñla ḫâke ser virmiş

4 Ḫayâl itmekdedür câm-ı lebüñ keyfiyyetin gördüm
O mest-i bî-muḥâbâ sîne-i ṣad çâke ser virmiş

5 Yine benzer N a ḥ î f î ġırre-i iḥsânuñ olmışdur
Olup ser-germ-i vaṣfuñ bâliş-i idrâke ser virmiş

P/134a

239

Mef^{c}ûlü Fâ^{c}ilâtü Mefâ^{c}îlü Fâ^{c}ilün

1 Târîk-i ġamda ḳaldı ser-efkende ^{c}aḳl u hûş
İtsem ^{c}aceb mi şâm u seḥer âh-ı şu^{c}le-pûş

2 Vardım ḥarîm-i maṣṭaba-i ^{c}ayş ü ^{c}işrete
Gördüm ne pîr-i mey-kede ḳalmış ne bâde-nûş

3 Reftâra gelse nâz ile ol serv-i ser-keşüm
Gitdi o dem ki eyler idüm âh-ı dil-ḫurûş

4 Gahî telâṭum eyleyicek baḥr-ı iştiyâḳ
Mânend-i eşk-i dîde ider ḳaṭre daḫı cûş

5 Sâġar-be-dest şevḳ olalum biz de ey göñül
Zühhâd iderse ḫırḳa-i sâlûsı zîb-i dûş

6 Senden ferâġat eylemem olsam helâk eger
Çünkim menem bu ma^{c}rekede merd-i cân-fürûş

7 Vecd ü semâ^{c}a nâle-i cân-sûza başlaram
Eyvây olınca ṣaḥn-ı çemende terâne-gûş

8 Gülşende vaṣf-ı la^{c}lüñi yazduḳça sevdigüm
Oldı ṣarîr-i ḫâmeme her berg-i ġonçe gûş

9 Gitdi ṣafâsı şimdi bu bâġuñ N a ḥ î f i y â
Pejmürde oldı gülleri bülbülleri ḫamûş

P/134b

240

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 Çemenler bülbülân-ı ^{c}ışḳa sensüz mesken olmazmış
Ki zîrâ devr-i gülden ġayri ẕevḳ-ı gülşen olmazmış

2 Söyünmez aġladuḳça âteş-i ^{c}ışḳun̄ derûnumda
^{c}Acebdür âb ile teskîn-i tâb-ı külẖan olmazmış

3 Fürûġ-ı mihr-i ruẖsârı gerek cânânenün̄ yoẖsa
Çerâġ-ı âh ile deycûr-ı ḥasret rûşen olmazmış

4 Ser-encâmın görince ḳûhkenden ^{c}ibret aldum kim
Ḳażâ-yı ^{c}ışḳa kühsâr-ı irâdet me'men olmazmış

5 N a ḥ î f î ol büt-i dîrîne bizden kesmedi luṭfın
Kisinün̄ ben de bildüm eski yâri düşmen olmazmış

P/134b

241

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Bu sînem levḥesı **üzre Ḫudâ** cânum fedâ yazmış
Fedâ itmeklüge yâre bu rûḥa ḫoş ġıdâ yazmış

2 Baḳup mecmûᶜa-i naẓma dimiş ol serv-i şeh-nâzum
Ne ḫoş ᶜâşıḳ bu kim cânâ baña yüz biñ duᶜâ yazmış

3 Didüm kim levḥa-i ᶜârıẓ içinde ḫaṭṭ-ı sürḫ ile
Budur ol kân-ı şeftâlû baña bundan vefâ yazmış

4 Didi artuḳ ıraġ oldum yine ḳal künc-i ḥasretde
Ferâmûş itme ᶜuşşâkı didüm yâre cefâ yazmış

5 N a ḥ î f î şol ki saṭr olmış emir âḫir Ḫudânuñdur
Ezelden kâtib-i ḳudret saña andan cüdâ yazmış

P/134b

242

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Oturmış secde-gâhında güzel dîvâra yaṣdanmış
Didiler âsümân üzre baḳuñ meh-pâre yaṣdanmış

2 Dizilmiş ʿâlemüñ ḫalḳı namâza cümleten ṣaf ṣaf
Şehâ bî-ḥadd olan dâ'lar bu dem nâ-çâre yaṣdanmış

3 ʿAcebdür aña ʿaḳl irmez gülistân-ı firâḳ içre
Var iken bülbüli anuñ gül ü ter ḫâra yaṣdanmış

4 İlâhî kimsenüñ âhın ḳomazmış yerde ḥâşâ kim
Ṭurur zânû-yı ʿuşşâḳı cevân aġyâra yaṣdanmış

5 Güzel nâz ile bâlâda oturmış serv-veş ammâ
Velî ṣaff-ı niʿâl üzre N a ḥ î f î -zâra yaṣdanmış

P/134b

243

Fe^cilâtün Fe^cilâtün Fe^cilâtün Fe^cilün

1 Şükür ol sevgili yârüm şeh-i nev-reste imiş
Ḳulına cevr ü cefâ eylemeden reste imiş

2 Kemeri meh-veşün olsa n'ola boynuma ridâ
Beline hâle gibi dâ'imî peyveste imiş

3 Yine raḥm eyleyüben söylemiş ol şâh-ı cihân
Ḫaberüm yoḳ o ḳulum ḥasret ile ḫaste imiş

4 N'ola ol şâha ḳul isem dün ü gün ḫidmetine
Ḳamer ü mihr ü felek vâlih ü ser-keşte imiş

5 Bu N a ḥ î f î **gibi şad mûr Süleymân o şehün**
Ṣaff-ı ^cışḳında ki zencîr-i ḫama beste imiş

P/135a

244

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Bañа cevr itmegi her dem ᶜaceb şâhâne ögrenmiş
Göñüldür n'eylesün şimdi şeh-i ḫandâna ögrenmiş

2 ᶜAdû-yı zâġa minnet yoḳ var iken bülbül-i ḫoş-gû
Dil ü cân itmege her dem recâ sulṭâna ögrenmiş

3 Seḥer murġ ile pervâne niçe olsun bañа hem-dem
Ki ᶜâşıḳ rûz u şeb ṭurmaz ider efġâne ögrenmiş

4 Dimeñ pervâne üstâdı ki ᶜâşıḳ yanmaġa nâra
Ki yanmaġı bu ᶜâşıḳdan göre pervâne ögrenmiş

5 N a ḥ î f î nüñ a sulṭânum niçe seyl olmasun yaşı
Dili yalvarmaġa her dem gözi giryâna ögrenmiş

P/135a

ṢÂD

245

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Sensin ol maḥrem-i bī-müşterek-i ḳurb-ı eḫaṣ
Şeb-i Miᶜrācı Ḫudā şānuña itdi muḫtaṣ

2 Ümem-i sālife aḥvālin idüp cümle beyān
Nāzil oldı bu ḳadar muḥkem-i āyāt u ḳıṣaṣ

3 Raḥmet-i ᶜālemiyān eyleyüp Allāh seni
Eyledi niᶜmet-i irsālini pīrāye-i nās

4 Benem ol mücrim ü ᶜāṣī ki dem-i maḥşerde
Baña hīç luṭf-ı şefāᶜat gibi yoḳdur maḫlaṣ

5 Ne ḳadar ehl-i günāh ise N a ḥ ī f ī -i ġarīb
Umaram ḳayd idesin nāmını ᶜabd-i aḫlaṣ

A/42b E/9a H/40b İ/40b P/69a Y/16b

(1a) bî: - Y

(2b) nâzil: nâzlar Y

muḥkem-i âyât u ḳıṣaṣ: muḥkem ü âyât-ı ḳıṣaṣ A H

(3a) eyleyüp: eyledi E Y (b) P'de yok.

niᶜmet-i:naᶜt-i A H naᶜt-i şeref İ

irsâlini: risâlâtunı A H

(5a) Naḥîfî-i: - Y

246

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Nāz ile itse ol ṣanem-i pür-ḥicāb raḳṣ
Eyler felekde āh iderek āfitāb raḳṣ

2 Pā-būs içün düşer niçe diller ayağına
Meclisde eyledükçe o mest-i ḫarāb raḳṣ

3 Şevḳ-ı lebüñle ey ṣanem-i cürᶜa-nūş-ı nāz
Eyler derūn-ı şīşede her bir ḥabāb raḳṣ

4 Şāyed taḥammül itmeye diller cemāliñe
İtme esīr-i ġamzeñ olam bī-niḳāb raḳṣ

5 Dil-teşnegān-ı zehr-i ġamuñ raġbet eylemez
Bezminde her dem eylese cām-ı şarāb raḳṣ

6 Tīr-i müjeñle āteş-i ᶜışḳuñda dil döner
Sīḫ-i belāda eyler o murġ-ı kebāb raḳṣ

7 Bir dil-rübāya düşdi göñül kim N a ḥ ī f i y ā
Eyler ṣafā-yı ᶜışḳı ile şeyḫ u şāb raḳṣ

E/47b M/33a P/135a Y/62a

(2a) diller: eller M

(3b) şīşede: şīşe Y

(7a) göñül kim: ki göñlüm P

(b) şeyḫ: genc M

DÂḌ

247

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Bīmār-ı ᶜışḳa derd-i ġamuñdur devā-yı maḥż
Olsa ᶜaceb mi şerbet-i laᶜlüñ şifā-yı maḥż

2 Cevr olsun eyle gāhī dirīġ itme luṭfuñı
Baña gelür o cevr ü cefālar vefā-yı maḥż

3 Gördüm nigāh-ı ḫışmuñı feryāda başladım
Maᶜẕūr ṭut ki bilmedüm itdüm ḫaṭā-yı maḥż

4 Āyīne-i cemālüñi göster ki sevdigüm
Gelsün derūna pertev-i nūr-ı ṣafā-yı maḥż

5 Gāhī teraḥḥum eyle N a h ī f ī -i zārıña
Ol nā-tüvāne her dem idersin cefā-yı maḥż

E/47b M/33b P/135b Y/63a

(3a) ḫışmuñı: çeşmüñi E

248

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün

1 Dile cârî oluben vuṣlata nev-çeşme-i feyż
Dehenüm câhına geldi bugün ol mîve-i feyż

2 Güzelüm nâz iderek vuṣlatını ḳıldı fedâ
Ne güzel ^{c}âlem ile geldi baña şîve-i feyż

3 ^{c}Acebâ nâz ile tâvûs-ı kudüs mi ola bu
Ki gelür câme-i sebz ile baña cilve-i feyż

4 Ġamm ile vâdî-i hecr içre gezerken bu gice
Esed-âsâ baña irdi yine ol pençe-i feyż

5 Be N a ḥ î f î yine göñli ṭuta envâr-ı viṣâl
Ki açıldı baña ḳarşu bu gün ol sîne-i feyż

P/135b

ṬÂ

249

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Bâd-ı efġânumla ḫîz-âb olsa deryâ-yı neşâṭ
Sâḥil-i maḳṣûda gelmez zevraḳ-ârâ-yı neşâṭ

2 Bu'l-^{c}aceb merdüm beni bir ḥâle ḳoymaz rûzgâr
Serde sevdâ-yı sa^{c}âdet dilde da^{c}vâ-yı neşâṭ

3 Şâh-ı mülk-i şevḳ olurdum ger tenezzül eyleyüp
Sâye-bân itseydi perrin murġ-ı ^{c}Anḳâ-yı neşâṭ

4 Nâz ile bir kerre tevcîh-i nigâh itse baña
Gelse inṣâfa biraz ol çeşm-i şehlâ-yı neşâṭ

5 Büt-perest-i ḥüsne tâ kim müjdeler olsun yine
Ol ṣanem nâz ile olmış mesned-ârâ-yı neşâṭ

6 Ehl-i ġam cân virmede bir laḥẓa mesrûr olmaġa
Ḫod-fürûş olmaḳda bu vech ile kâlâ-yı neşâṭ

7 İçmemek mümkin midür ey zâhid-i bed-rây anı
Devr-i gülde ḫoş gelür câm-ı temennâ-yı neşâṭ

8 Mey midür sâġar mıdur ya sâḳî-i gül-rû mıdur
Rind-i mey-âşâm-ı ^{c}ışḳa ḥâlet-efzâ-yı neşâṭ

9 Tâbiş-i zûr-ı nigâh-ı ġamze-i cânâneler
Mülk-i dilden itdiler bi'llâhi yaġmâ-yı neşâṭ

10 Ḫâk-i pâyında görüp yüz virmez ol meh-rû baña
Günde yüz biñ kerre olsam çehre-fersâ-yı neşâṭ

11 Tâ ġam-ı ^{c}ışḳı o mâhuñ sende mâder-zâddur
Ey N a ḥ î f î eyleme bîhûde da^{c}vâ-yı neşâṭ

P/135b

250

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Geç ire elṭâf-ı Ḥaḳla gülşen-i gül-zâra ḫaṭ
Bilmezüz kim yazılur mı gökde ol meh-pâre ḫaṭ

2 Lebleri miḳrâżı ile ᶜâşıḳuñ ḳan itmesün
Teşnedür ḳanına câ'iz gelmesün bî-çâre ḫaṭ

3 ᶜÂşıḳuñ meyl eyledükçe ala bir bir şâne-veş
Pençe-i zûr itmesün olmaya tâ ṣad pâre ḫaṭ

4 Kaᶜbe-i kûy-ı cevânuñ nâẓır-ı ḥuccâcıdur
Müjde-i vaṣl ile ire belki bu nâ-çâra ḫaṭ

5 Bu N a ḥ î f î ᶜârıżıña ke'l-ᶜadem dir dil-berâ
Ġam degüldür ᶜârıż olsa ṣafḥa-i ruḫsâre ḫaṭ

P/136a

251

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 ᶜÂrıżuñda pâdişâhum bil ḫaṭâdur bunca ḫaṭ
ᶜÂrife kâfîdür olsa ol siyeh ḫâlüñ nuḳaṭ

2 Ṣafḥa-i ruḫsârıña taḥrîr olan ᶜuşşâḳ içün
Baḥs̱-i şeftâlû gerekdür gördüm anı ben faḳaṭ

3 Bî-vefâ ol diyü dâ'im sîneñe ḥâsid raḳîb
Ḳavl-i żaᶜf ile yazupdur niçe yüzden var ġalaṭ

4 Gör raḳîbi ḫacletinden ḳarşu ṭurmaz ᶜâşıḳa
Anuñ içün baḥr-i ġamza ṭalar ol mânend-i baṭ

5 Bu N a ḥ î f î vaṣf-ı ḥüsnüñ ḳılmadı şâhum tamâm
Cüz'idür va'llâhi şâhum olmadı daḫı vasaṭ

P/136a

ẒÂ

252

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Feᶜûlün

1 İder dil fikr-i zülf-i yârdan ḥaẓ
Kim itmez geşt-i sünbül-zârdan ḥaẓ

2 Göñül bir ᶜandelîb-i bî-nevâdur
N'ola eylerse âh ü zârdan ḥaẓ

3 Ne deñli ketm iderse yine ḫûbân
İderler ᶜâşıḳ-ı nâ-çârdan ḥaẓ

4 Senüñ evṣâf-ı ḥüsnüñdür ser-â-pâ
Anuñçün eylerem eşᶜârdan ḥaẓ

5 Münâsib ġam-güsâr ister bu bezme
Olunmaz ṣoḥbet-i aġyârdan ḥaẓ

6 Görenler böyle vaẓᶜ-ı nâ-sezâsın
İder mi gerdiş-i ġaddârdan ḥaẓ

7 Olunmaz mı gel inṣâf it N a ḥ î f î
Cihânda böyle bir dil-dârdan ḥaẓ

P/136a

253

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Rah-i ᶜışḳ içre ey zâhid kim iderse vefâdan ḥaẓ
Gerekdür ana kim cânâ ide cevr ü cefâdan ḥaẓ

2 Ki dirler nîş-i zenbûrdan ne ġamdur ṭâlib-i şehde
Gerekdür ṣabr ide cânâ kim eylerse ṣafâdan ḥaẓ

3 Ṭavâf-ı kûy-ı dil-berde sirişküm ḳaṭresin buldum
Ġarîbe dâr-ı ġurbetde gelürmiş âşinâdan ḥaẓ

4 Ḳatı bîgânelük itme cefâlar eyle sulṭânum
Bu dil mir'âtı ġâyetde ider jeng ü cilâdan ḥaẓ

5 Kerem ḳıl luṭf u iḥsân it ruḥundan ey şeh-i meh-rû

P/136a

(5b) Metinde yok.

ᶜAYN

254

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

1 Naḫl-i emelden dil idüp imtināᶜ
Oldı ciger ḫūn-ı ġam-ı iltimāᶜ

2 Būy-ı gül-i kāma idersem n'ola
Hecr-i ruḫ-ı yār ile ᶜarż-ı ṣudāᶜ

3 Oldı perīşānī-i ṭabᶜum benüm
Maḥşere dek dāġ-ı dil-i ictimāᶜ

4 Muḥtażır-ı bādiye-i hecr olup
Didüm o cān pāresine elvedāᶜ

5 Oldı bu ser-geştegī-i iftirāḳ
Düşmenüme bāᶜis̱-i şevḳ u semāᶜ

6 Eyledi hep girye-i bī-iḫtiyār
Āh-ı ciger-sūzum iden istimāᶜ

7 Ṭabᶜ-ı N a ḥ ī f ī olup āteş-feşān
Eyledi bir tāze şerer iḫtirāᶜ

E/48a M/34b P/136b Y/63a

(1a) imtinâᶜ: inḳıṭâᶜ P (b) iltimâᶜ: imtinâᶜ M Y P

(2b) ruḫ-ı yâr: refeᶜ-bâr M Y

(5a) geştegî-i: geşte-i key' M Y

255

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Bezm-i ᶜışḳ-ı yārda sūzān olup mānend-i şemᶜ
Sūz-ı dil ᶜarż iderem giryān olup mānend-i şemᶜ

2 Dil derūnından yanup yaḳılmada biñ şevḳ ile
Ol mehüñ dīdārına ḥayrān olup mānend-i şemᶜ

3 Dāġ-sāz-ı şekveyem ben rūzgārumdan hele
Bād-ı āh ile fetīl-efşān olup mānend-i şemᶜ

4 Rūz-düşmendür şeb-i vaṣluñ recāsıyla göñül
Ser-şikest-i küşe-i ḥırmān olup mānend-i şemᶜ

5 ᶜIşḳ ile pervāne-veş ḫākister itdüm cismümi
Cān-sipār-ı āteş-i hicrān olup mānend-i şemᶜ

6 Dün gice şemᶜ-i cemālüñ vaṣfına açdum dehen
Tāb-baḫş-ı meclis-i ᶜirfān olup mānend-i şemᶜ

7 Ey N a ḥ ī f ī başlaram sūz u güdāz-ı ḥasrete
Şemᶜ-i cemᶜ-i zümre-i ḫūbān olup mānend-i şemᶜ

E/47b M/34b P/136b Y/63b

(1a) iderem: eylerem P
(b) yârda: yârdan E

256

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Olup bu tâb-ı şemᶜ-i himmet ile rûşenâ ṭâliᶜ
Olur mı reh-revân-ı ᶜışḳa bilmem reh-nümâ ṭâliᶜ

2 Bize yâr-ı ḳadîm iken teġâfül-gûne vażᶜ eyler
Olur bîgâne-i ᶜirfân ammâ âşinâ ṭâliᶜ

3 Baña peymâne ṣundukça virürdüñ nuḳl-i şeftâlû
Eger kim bezm-i meyde el vireydi sâḳıyâ ṭâliᶜ

4 Bugün ben zârı maḥrûm eyledüñ dîdâr-ı dil-berden
Hemân aġlatmadur kâruñ beni ey bî-vefâ ṭâliᶜ

5 N a ḥ î f î keşf iderdüm ᶜâleme gencîne-i ṭabᶜum
Dil-i vîrânuma ger ḳılmasa her dem cefâ ṭâliᶜ

P/136b

ĠAYN

257

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Pâdişâhâ n'eylesün ᶜuşşâḳa yârsız seyr-i bâġ
Olmayınca bile yâri ᶜâşıḳa yegdür ferâġ

2 Tîr-i ḫûnî zaḫmesinden gûyiyâ bu ḫaste-dil
Şimdi bîmâr oldı cânâ ḳalmadı yer tende saġ

3 Bend olup ᶜışḳıyla ḳalmasına bâᶜis̱ murġ-ı dil
Ṣayd içün ᶜuşşâḳını ol nâzenîn ḳılmış ṭuzaġ

4 Gül-ᶜiẕâr-ı vuṣlat içre var iken ṣad ᶜandelîb
Hîç revâ mı gülşenünde âh ü zârı ide zâġ

5 Bu N a ḥ î f î mübtelâ-yı ᶜışḳ olaldan lâle-veş
Sînesine şerḥa çekdi oldı cümle ḳara bâġ

P/137a

258

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Ḥasretün̄le şerḥa çekdüm cümle sînem oldı dâġ
Gözlerümden aḳdı yaşum oldı ırmaġ ile çaġ

2 Fürḳatün̄le künc-i ġamda dem-be-dem ḳan aġlaram
Perde çekdi küḥl-i ġam kim dîdem içre oldı aġ

3 Vuṣlatun̄ câhın bilürsin pâdişâhum ben faḳîr
Şol ḳadar ḳıldum ṭaleb kim ḳalmadı tâb ü dimâġ

4 Hep ḥalâl olsun efendüm san̄a lâyıḳdur cefâ
Sevdigüm ḍarb-ı mes̱eldür ^{c}âşıḳa ṭaġ üsti bâġ

5 Vaṣlun̄a da^{c}vet olursa bu N a ḥ î f î ġam yemez
Ger daḫı Baġdâd olursa ^{c}âşıḳa olmaz ıraġ

P/137a

259

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Yâre didüm ᶜâşıḳâna gûyiyâ şuᶜlen̄ çerâġ
Bu şeb-i ḥasretde olsun ban̄a ol vaṣlun̄ çerâġ

2 Ruḫlarun̄ micmer a şâhum ḫâlün̄ anun̄ ᶜanberi
Dûdı anun̄ mûy-ı ḫâlün̄ ᶜâleme ḥüsnün̄ çerâġ

3 Dil-berâ ebrûy u müjgânun̄ senün̄ tîr ü kemân
Leblerün̄ mânend-i sükker zîver-i çeşmün̄ çerâġ

4 ᶜÂşıḳı ġarḳ itdi nûra meşᶜal-i luṭfun̄ senün̄
Hem ḳamer ṭutdı ḫacâlet oldı çün vechün̄ çerâġ

5 Bu N a ḥ î f î pâdişâhum istemez şemᶜ u żiyâ
Ol şeb-i vuṣlatda çün âyîne-i ḥüsnün̄ çerâġ

P/137a

FÂ

260

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Ey ders-i evvelîni olan sırr-ı من عرف
Âfâḳ-ı müstefâd-ı ^c^ulûmuñ ṭaraf ṭaraf

2 Bî-ḥadd taḥiyyat ile ṣalât ü selâmdan
Der-gâhuña resîde ola efżal-ı tuḥaf

3 Îcâd-ı ẕât-ı pâküñ içündür bu kâ'inât
Buldı şeref senüñle bu eyvân-ı nüh ġuraf

4 Oldı vücûduñ evvel ü âḫirde bî-^c^adîl
Sensin güzîde ḫayr-ı ḫalef mefḫar-ı selef

5 Ẕât-ı şerîfüñ oldı senüñ mihr-i bî-zevâl
Vech-i münîrüñ oldı senüñ mâh-ı bî-kelef

6 Oldı Ḳureyş ü Hâşimiyân eşref-i gürûh
Böyle naḳl eyledi bu vech üzre selef

7 Varduḳda Ḳudse ^c^izzet ile itdi iḳtidâ
Ervâḥ-ı enbiyâ vü rusül saña ṣaf-be-ṣaf

8 Bir dem içinde ṭayy-ı zamân u mekân idüp
Arż u semâda oldı bedîdâr neşr ü lef

9 Ẕâtuñ olup medîne-i ^c^ilm-i güzîn-i Ḥaḳ
Bâb-ı mufaṣṣal oldı aña ser-ver-i Necef

10 İtme dirîġ sâye-i luṭfuñ bu ẕerreden
Ḫurşîd-i maḥşer itdigi dem ^c^arż-ı tâb ü tef

11 Fikr-i ḥisâb ile cigerüm dâġ dâġdur
İtdüm nuḳûd-ı ^c^ömr-i girân-mâyemi telef

12 Ḳıl nâme-i şefâ^c^at ile şâdumân beni
Her-kes berâtın eyledigi demde zîb-i kef

13 Me'mûl odur ki eyleyesin ben ġarîbüñi
Rûz-ı cezâda nâ'il-i tebşîr-i لا تخف

14 Ḫuddâm-ı ehl-i beytüñ olup şâd u muḥterem
Bed-ḫ^v^âh-ı ḫânedânuñ ola vaḳfe-i esef

15 Ḫuddâm-ı der-gehüñden idersen eger şümâr
Besdür iki cihânda N a ḥ î f î ye ol şeref

A/12a H/10a İ/10a P/61a

(1b) Hadis (2b) resîde: resîd H (6b) A H P'de yok. İ'de ise kenardadır. Müstensih de yazmış olabilir? (9a) güzîn: güzâr A
( ) [illegible] : [illegible] u H

261

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Çekilür kûyuna ᶜuşşâk-ı perîşân saf saf
El açar bûse-i ihsânuna rindân saf saf

2 Egilüp bâd-ı firâkunla kamu kâmet ü kad
Ana nisbet dizilür serv-i hırâmân saf saf

3 **Göricek âl-i ruhun ᶜâşık-ı şeydâ bu gice**
Akıda kanlu yaşın dîde-i giryân saf saf

4 ᶜAcebâ ince meyânun bana peyveste midür
Sarılur mı ana âyâ dil-i nâlân saf saf

5 Göre ger kara kaşun cümle o hûrşîd-i felek
Sana taᶜzîm ide cânâ meh-i tâbân saf saf

6 Didiler kişver-i dilden çıkıcak râyet-i âh
Geliyor cevşen ile leşker-i hâkân saf saf

7 İre ger ᶜıyd-i visâle güzelüm ᶜâşık-ı zâr
Vire bu cân ile başı sana kurbân saf saf

8 Be N a h î f î esicek bâg-ı tene bâd-ı ecel
Bilüben kadrini el baglaya hûbân saf saf

P/137a

262

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Fürkatünle nakd-i eşküm eyledün cânâ telef
Şimdi gayri pâdişâha açdurursan bana kef

2 Niçün istignâ kılarsın bana ey gonçe-dehen
Bilürüz kim ᶜâlem içre sensin ol dürr-i sadef

3 ᶜÂşık-ı sâdıklarun gark eylemiş bahr-ı cefâ
Nâle ile nâya döndi şimdi oldı sîne def

4 ᶜÂşıkun kan agladukça vuslatun diler rakîb
Hîç revâ mı vasla ire ol rakîb-i nâ-halef

5 Bu N a h î f î derd-mendün cürmini ᶜafv eyle gel
İtmesün va'llâhi şâhum ol dahı mâ-kad-selef

P/137b

ḲĀF

263

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Bilmem kime dād eyleyeyüm dād-resüm yoḳ
Sūz-ı dilümi ᶜarż idecek hem-nefesüm yoḳ

2 Bir bī-kes ü bī-hem-dem-i vīrāne-i ᶜışḳam
Kim tesliyet-i ḫāṭır ider yār ü kesüm yoḳ

3 Ol bülbül-i bī-lāneyem el'ān ki cihānda
Gül-zār degül şimdi şikeste ḳafesüm yoḳ

4 Ye's itdi beni fāriġ-i āmāl o ḳadar kim
Sulṭān-ı cihāndan daḫı bir mültemesüm yoḳ

5 Sālārıyam ol kāfilenüñ rāh-ı ṭalebde
Kim debdebe-i ḥaşmet ü ṣıyt-ı ceresüm yoḳ

6 Endīşe-i dünyā ile olmam mütekeddir
Deryā gibi ṣāfam keder-i ḫār u ḫasum yoḳ

7 Dūnān ile şirket baña ᶜār oldı N a ḥ ī f ī
Bir vech ile iḳbal-i cihāna hevesüm yoḳ

E/48a M/35b P/138a Y/64b

(3a) lâne: lâle Y

(5b) debdebe: dîde M Y

(7a) dûnân: dûmân M Y

264

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

1 İdince mihr-i cihān-tāb-ṭalʿatuñ işrāḳ
Münevver oldı cemālüñle ser-be-ser āfāḳ

2 Ḳul eyledüñ beni evżāʿ-ı dil-nevāzuñ ile
Ümīd odur ola sende merāḥim ü eşfāḳ

3 Olur delīl-i ḥaḳīḳat nevāziş-i ḫāṭır
İder vefāya şehādet meḥāsin-i aḫlāḳ

4 Hezār cān u dil olsun fedā o nāmeye kim
Viṣāl müjdesidür anda hep siyāḳ u sibāḳ

5 Gözinde girye-i ḥasret gönülde āteş-i ʿışḳ
Beni ne ḥāle ḳomışdur taḥassür ü eşvāḳ

6 Ḥaḳīḳat ehli imiş ḥaḳ budur ki var olsun
Ḫayālüñ oldı benümle enīs-i künc-i firāḳ

7 Ne deñli seng-dil olsa taraḥḥum eyler idi
Bileydi zümre-i ḫūbān ne çekdigin ʿuşşāḳ

8 Binā-yı ʿışḳ u maḥabbet o deñli muḥkemdür
Ki raḫne-dār idemez anı seng-i ṭaʿn u nifāḳ

9 Çıḳardı ṣabrumı elden ayaġa ṣaldı beni
Amān o sāʿid-i billūr ile o sīmīn sāḳ

10 Ḳarīn-i semʿ-i ḳabul eyleme mürüvvet ḳıl
Raḳīb iderse eger beynümüzde ḳaṣd-ı nifāḳ

11 Ḳıl ile baġladı zülfüñ beni ne sāḥirdür
Taraḥḥum eyle beni ḳıl bu ḳayddan ıṭlāḳ

12 Ṣorarsañ ey şeh-i ḥüsnüm N a ḥ ī f ī -i zārı
Ayaġuñ öpmege ḥasret cemālüñe müştāḳ

P/137b

265

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Mü'min ü müşrik olurken kereminden merzūḳ
Beni ḥāşā ide muḥtāc-ı niyāz-ı maḫlūḳ

2 İder elbette 'aṭā lāḥiḳ u müstaḳbelde
Kimüñ iḥsānı ise bunca 'aṭā-yı mesbūḳ

3 Berḳ-ı ḫāṭıf gibidür va'd-i kerīmān-ı zamān
Nā-kesüñ va'dini ẓann eyleme va'd-i mevs̱ūḳ

4 Āḫiru'l-emr ider efkende ḥażīż-i ḫāke
Seni dehr itse de pīrāye-i bām-ı 'ayyūḳ

5 Bilinür her kişinüñ ḳadr-i metā'-ı kārı
Çünki dellāl-i felek eyleye pīrāye-i sūḳ

6 Eyle merdān-ı Ḫudā gitdigi semte seferi
Var ise sende eger anlara sevdā-yı luḥūḳ

7 Olmaz endīşe-i rızḳ ile giriftār-ı melāl
Eyleyen ḳısmet-i bī-çūn-ı ilāhīye vüs̱ūḳ

8 Kīne vü kibr ü ġurūr ile mükedder olmaz
Nūr-ı īmān ider esḥābını ḫoş-ḫū vü ḫalūḳ

9 Dāḫil-i bezm-i rıżā olmaḳ ise maḳṣūduñ
İtme dāmānuñı ālūde-i çirk-āb-ı 'uḳūḳ

10 Ey N a ḥ ī f ī saña benden bu naṣīḥat besdür
İde gör ḥāl ü me'ālünde mürā'āt-ı ḥuḳūḳ

P/138a

(6a) T'den alınmıştır.

266

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ġarībem 'āşıḳam bir dil-ber-i şīrīn zebānum yoḳ
Cihānda baña aġlañ baña kim bir nev-cevānum yoḳ

2 Baña ey bāġ-bān teklīf-i geşt-i bāġ u rāġ itme
Benüm bir lāle-ḫad gül-çehre yār-ı dil-sitānum yoḳ

3 N'ola pā-māl-ı ḫāk-i ḥasret olsam ṣaḥn-ı gülşende
Ḫırāmān olmaġa yanumca ol serv-i revānum yoḳ

4 Niyāz itmezden evvel şâh-ı nâzum ḳaṣd-ı cān eyler
Yanında āh kim bir āh-ı 'ālem-sūza cānum yoḳ

5 Naḥīfī-veş n'ola elden ḳomazsam dāmen-i luṭfuñ
Benüm 'ālemde senden ġayri yār-ı mihribānum yoḳ

P/138a

267

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Zevk yok dilde gam-ı ^c^ışk-ı dil-ârâ da mı yok
Zulmet-i bezm-i gama bir meh-i garrâ da mı yok

2 Bülbülüz kûşe-i gül-zâr-ı tecerrüdde isek
Çekmege sînemüze bir gül-i ra^c^nâ da mı yok

3 Gönül eglencesi ey bâd-ı sabâ gülşende
Yârimüz hem-demümüz bülbül-i şeydâ da mı yok

4 Ruhsat-ı bûs u kenâr olmaz ise ben zâra
Sevdigüm rûyuna destûr-ı temâşâ da mı yok

5 Yeter öldürdi beni hasret-i dîdârun âh
Yohsa kurbânun olam ^c^arz-ı tecellâ da mı yok

6 La^c^lün olmazsa eger bûsiş-i hâlün lutf it
Mey-i nâbun yog ise habb-ı ferah-zâ da mı yok

7 Nâmını gûş iderüz kendi görinmez aslâ
Bilmezüz lutf u kerem ^c^âlem-i dünyâda mı yok

8 Mihnet-i gerdiş-i dûn ile gam-âlûde iken
Dilde kayd-ı heves-i zülf-i semen-sâ da mı yok

9 Ey N a h î f î bilürüz hem-serimüz yok ammâ
Ya bu meydân-ı sühanda bize hem-pâ da mı yok

P/138b

268

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Varmazam kûyına ol tâze nihâl olmayıcak
N'eyleyem ^c^Adni temâşâ-yı cemâl olmayıcak

2 ^c^Âlemün her çemeni olsa da bir tâze bahâr
Lâl olur bülbül-i dil ol gül-i âl olmayıcak

3 Dile lerziş-dih olur câme-i âli o gülün
Olmasun tâ bu kadar reng-i celâl olmayıcak

4 ^c^Arz-ı güftâr idemem meclis-i yârâna hele
Gözde girye dil-i pür-gamda hayâl olmayıcak

5 Nâleden gayri dahı n'eyleyem ol âfete ben
^c^Arz-ı hâl eylemege tâb ü mecâl olmayıcak

6 Ayrıluk demleridür tesliye-bahş ol bana kim
Toyamam hasretüne ^c^ahd-i visâl olmayıcak

7 Niçe telmîh ideyüm la^c^l-i lebün ahbâba
Dilde keyfiyyet-i işrâb-ı zülâl olmayıcak

8 Bî-mezâkân-ı zamâne n'ola ta^c^n itse bana
Ne bilür kıymetini ehl-i kemâl olmayıcak

9 Ey N a h î f î n'ola i^c^câzı idersem terkîm
Çekmezem levha kalem sihr-i halâl olmayıcak

P/138b

269

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Hücûm-ı şevḳ ile sînemde cânâ tâze dâġum yoḳ
Benüm bu meclis-i ᶜışḳ içre sûzân bir çerâġum yoḳ

2 Niçe dâmen-keş olsun dil ṣafâ-yı ᶜışḳ-ı dil-berden
Benüm maḥşerde daẖı ẖûb sevmekden ferâġum yoḳ

3 El almaḳ sâḳî-i gül-çehreden ḳâbildür ammâ kim
Ne çâre ḳudret-i reftâra meclisde ayaġum yoḳ

4 Benümle ᶜazm-i seyrân eyler ol serv-i ẖırâmânum
Niçün ser-mâye-i keyfiyyet-i gül-geşt-i bâġum yoḳ

5 N a ḥ î f î ṭabᶜ-ı şûẖum ṭûṭî-i mıṣr-ı feṣâḥatdür
Neler söylerdüm ammâ n'eyleyem tâb ü dimâġum yoḳ

P/138b

270

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Bir gonçe var mı gülşen-i ^c^âlemde hârı yok
Bir bâde var mı bezm-i cihânda humârı yok

2 Her kim sorarsa ^c^âlem-i ^c^ışkun hevâsını
Fasl-ı hazânı çok dem-i evvel-bahârı yok

3 Âgûş-ı sabra almadadur mevc-i mihneti
Deryâ-yı ^c^ışka düşdi gönül hîç kenârı yok

4 Gird-âb-ı derd-i hayrete efkendeyüz dirîg
Fülk-i mahabbetün niçe bir rûzgârı yok

5 ^c^Âşık olur gören seni bu hüsn ü ân ile
Bi'llâhi mübtelâlarınun ihtiyârı yok

6 Dûd-ı siyâh-ı âh ile bulmakda incilâ
Mir'ât-ı gerdişün ne ^c^aceb inkisârı yok

7 Saff-ı ni^c^âl-i rif^c^ate düşdün N a h î f i y â
Bezm-i felekde ehl-i dilün i^c^tibârı yok

F/139a

271

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 Baña luṭfuñ ^{c}aceb yoḳdur güzelüñ pây-dâr ancaḳ
Dem-â-dem baña cevr itmek saña dünyâda kâr ancaḳ

2 Bilinmez ^{c}âşıḳuñ ḳadri zamâne içre sulṭânum
Ṣadâḳatle güzel sevmek bu ḫalḳa ^{c}ayb ü ^{c}âr ancaḳ

3 Ne dirlerse cihân ḫalḳı disünler olmazam fâriġ
Senüñ bir bûseñi almaḳ lebüñden ber-güẕâr ancaḳ

4 Naẓar ḳılduḳça ^{c}uşşâḳa senüñ ma^{c}lûmuñ olmışdur
Raḳîbüñ bunca iġmâzı ṣanursın zehr-i mâr ancaḳ

5 Ġarîbüñ şâdumân idüp viṣâlüñ vir N a ḥ î f î ye
Elem çekme raḳîbüñden ḳamusı ḫâksâr ancaḳ

P/139a

272

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Sînesin çâk eylemişdür ḫaste-i hicrâna baḳ
Hey meded bayrâmı görsün gel meded dermâna baḳ

2 Bâd-ı âha dîv-i ᶜışḳa ḥükm ider bir pâdişâh
Taḫt-ı ḥüsn üzre oturmış ḥażret-i sulṭâna baḳ

3 Kûşe-i hecr içre ḳaldum derde dermân eylemez
Şefḳat itmez ben faḳîre gel meded dermâna baḳ

4 Câme-i gül-gûn ile zînet virüp endâmına
Ṣalınan servi gibi ol ḳâmet-i cânâna baḳ

5 Şâh-ı ᶜâdil ẓâlim olmaz ḳana girmez bil bunı
Pâdişâhum bu N a ḥ î f î mûr ise merdâne baḳ

P/139a

273

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Dün ü gün kûşe-i ġamda gönül ġam-nâk ü nâk ancaḳ
İrişdi ḫançer-i cevri tenüm çâlâk ü nâk ancaḳ

2 Ġarîbe cevr ü ġamz ile gelüpdür nâme-i gül-gûn
Oḳurken ḥarfini bir bir gözüm nem-nâk ü nâk ancaḳ

3 Ne ġamdur bilmezem bu ġamm irişdi ṭabᶜuma ẕillet
Nedendür ḳara sevdâlar gönül pür-pâk ü nâk ancaḳ

4 Viṣâl-i yâr-ı dil-ḫᵛahı gönül vird eyledi her dem
Bu virdi yazmaġa mühre ḳamu ḥakkâk ü nâk ancaḳ

5 N a ḥ î f î çünki bu ġamdan ḫalâṣa olmaya çâre
Bu tîġ-ı âh ile her dem bu sîne çâk ü nâk ancaḳ

P/139a

274

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün

1 Ḥamdü li'llâh ol güzelden almışam iḳrâr-ı ^{c}ışḳ
Maġrib-i ġamm içre gitdi ẓulmet-i inkâr-ı ^{c}ışḳ

2 Gül cemâlün̄ perdesin ḳat ḳat idüp olma nihân
Tâ ki görsün ^{c}âşıḳânun̄ kimdür ol dîdâr-ı ^{c}ışḳ

3 Ḳaṣr-ı ḥüsnün̄den ban̄a irmez ise bir nân-ı ḫuşk
Ban̄a şeftâlû-yı vaṣlun̄ yiter ol ifṭâr-ı ^{c}ışḳ

4 Âsiyâb-ı çarḫ içinde ḥıfẓ ider anı felek
Anun̄ içün câhile virmez Ḫudâ esrâr-ı ^{c}ışḳ

5 Ey N a ḥ î f î salṭanatdur ḫidmetinde ḳâ'im ol
Rûzgâr-ı vuṣlatına ḫoş döner devvâr-ı ^{c}ışḳ

P/139b

275

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿilün

1 Geyindüñ câme-i sürḫuñ ṣıfat ʿâlî-celâl ancaḳ
Elüñde tîġ-ı reftâruñ saña ḳanum ḥalâl ancaḳ

2 Ne rengîn câme-i ṭalʿat kebûd ü sürḫ u sebz olsun
Ḳamu bî-çâre ʿâşıḳlar ṭutar egninde şâl ancaḳ

3 Şehâ sen âfet-i devrüñ ruḫ-ı ruḫsârı sürḫ olmış
Görinen ol siyeh ebrû şafaḳ üzre hilâl ancaḳ

4 Şehâ ol çeşm-i ḫûn-rîzüñ naẓar ḳıldukça ʿuşşâḳa
Deler baġrın bu ʿuşşâḳuñ gönüller pây-mâl ancaḳ

5 Meded bîmâr olan câna irişdür şerbet-i vaṣluñ
Şarâb-ı leblerüñ şâhum cinân içre zülâl ancaḳ

6 Bi-ḥamdi'llâh ki ol yârüm ġarîb ismimi yâd itmiş
N a ḥ î f î luṭf-ı Ḥaḳḳ ile müyesser ol viṣâl ancaḳ

P/139b

276

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Elün̄ çek mâ-sivâdan gel ḳamu ᶜâlem helâk ancaḳ
Ümîd-i vuṣlat-ı yâr it ġam ile sîne çâk ancaḳ

2 Beni ṣanma eyâ şâhum ġamum bu ẕillet-i dilden
Senün̄ ᶜışḳun̄ ġamı birle ġarîbün̄ derd-nâk ancaḳ

3 Cemâlün̄ muṣḥafı gelsün oḳınsun sûre-i Yâsîn
A şâhum merḥamet eyle bu demde dîde-nâk ancaḳ

4 Firâḳun̄ nârına düşdüm irersem ḥâlet-i nezᶜa
Beni sînen̄de defn eyle ḳamer-veş sîne-pâk ancaḳ

5 Mürüvvet merḥamet şâhum çün oldı dîn ü îmândan
Viṣâlün̄ birle şefḳat ḳıl ki sînem çâk çâk ancaḳ

6 N a ḥ î f î yem a sulṭânum ġam-ı ᶜışḳ ile bîmârem
Görindi menzil-i maḳṣûd mekânum zîr-i ḫâk ancaḳ

P/139b

277

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Öpmek ister ġonçesin tenhâ ḳabaḳ
Bir boġazı iplüdür cânâ ḳabaḳ

2 Hem-civârı h̲ânesin seyr itmege
Eyledi ol ḳaddini bâlâ ḳabaḳ

3 H̲oş gezersin meclis-i yâr içre sen
Vuṣlat-ı cânânı bulduñ yâ ḳabaḳ

4 Serv-i ʿarʿar şeklini ol sînede
Yazdı bir h̲oş reng ile aʿlâ ḳabaḳ

5 Bu N a ḥ î f î kûyuña sûr sürmege
Geldi şimdi pây ü ser şâhâ ḳabaḳ

P/140a

KÂF

278

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

1 Dīde vü dil ᶜışḳuñ ile tāb-nāk
قرة عينى بك روحى فداك

2 Sensin o maḥbūb-ı ᶜAzīzü'l-vücūd
Manṣıb-ı ḳadrüñde muḥāl iştirāk

3 Luṭfuñı itdükçe taḫayyül senüñ
Dilden olur defᶜ-i ġam u hemm ü bāk

4 Ṭıynet-i pür-ḥikmetüñ oldı senüñ
Ṣūret ü maᶜnāda muṣaffā vü pāk

5 Āh ki nefs itdi beni şerm-sār
Leẕẕet-i fānīye idüp inhimāk

6 Olmaz iseñ derd-i dile çāre-sāz
Zaḫm-ı melāmet beni eyler helāk

7 Luṭf u şefāᶜatle baña ḳıl meded
Rūz-ı cezā zehreler olduḳda çāk

8 N'olsa gerek ḳadrüñe nisbet senüñ
Bencileyin pā-zede bir ḳabża ḫāk

9 Eyle N a h ī f ī ye nigāh-ı kerem
ليس توازى و ملاذى سواك

A/45a H/43a İ/43a P/71b

(3b) hemm ü : hemm A H

(3) İ ve P'de (8)'incidir.

(7a) luṭf u: luṭf İ

279

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Ḫalḳ-ı cihānuñ ekmelidür ẕāt-ı kāmilüñ
Şāmil vücūh-ı ḥüsne şümūl-ı şemā'ilüñ

2 Ābā vü ümmehātuñ eyā gevher-i güzīn
Oldı 'ilāve-i şerefi her ḳabāyilüñ

3 El-ḥaḳ yegānesin şeref-i ḫalḳ u ḫulḳ ile
Maḫlūḳ içinde gelmedi gelmez mu'ādilüñ

4 Fażl u kemāl-i ẕātuña 'ālem ṭufeyldür
Sensin netīce efżali cümle efāżıluñ

5 Te'kīd-i ḥikmet ile müdellel nübüvvetüñ
Te'yīd-i mu'ciz ile müberhen delā'ilüñ

6 Nāfiẕ cemī'-i millete ḥükm-i şerī'atüñ
Cārī cihāna kevkebe-i ḥükm-i 'ādilüñ

7 Ḥaḳḳ itdi faḫr-ı nev'-i beşer ẕāt-ı pāküñi
Ẕāt u ṣıfatda olmadı kimse mümāsilüñ

8 Baḥr-i ḥaḳīḳat itdi seni ṣun'-ı Kirdigār
Tā ecv-i lā-mekāna çıḳar ḥadd-i sâlikün

9 Bāb-ı sa'ādetüñde N a ḥ ī f ī -i bī-nevā
Oldı recā-yı naḳd-i şefâcatle sā'ilüñ

A/45a H/43a İ/42b P/71a

(8b) sâlik: sâ'il A H

(9b) şefâcat: şefâcatüñ A H İ

DER-NAᶜT-İ PĀK ḤAŻRET-İ SEYYİD-İ KA'İNĀT (*)

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Eyā bihīn güher-i ḥikmet es-selāmü ᶜaleyk
Yetīme-i ṣadef-i ḳudret es-selāmü ᶜaleyk

2 Vücūd-ı pākūñi fażlından eyledi Allāh
Cihāna vāsıṭa-i raḥmet es-selāmü ᶜaleyk

3 Żaᶜīf-i ümmete sensin şefīᶜi rūz-ı cezā
Fedā senüñ yoluña ümmet es-selāmü ᶜaleyk

4 Muḥāl bir ḳılınuñ midḥatinde ḥaḳḳ-ı edā
Cihān iderse niçe diḳḳat es-selāmü ᶜaleyk

5 Gözümde eşk-i nedāmet cigerde dāġ-ı belā
Göñülde tāb-ı teb-i ḥayret es-selāmü ᶜaleyk

6 Müyesser olmaz ise rūy-māl-i der-gāhuñ
Helāk ider beni bu ḥasret es-selāmü ᶜaleyk

7 Firāḳuñ olmada ᶜuşşāḳa dūzaḫ-ı cān-sūz
Eyā viṣāli olan cennet es-selāmü ᶜaleyk

8 Revā mı bülbül-i gül-zār-ı naᶜt-i pāküñ ola
Ḫamūş-ı dāġdaġa-i miḥnet es-selāmü ᶜaleyk

9 Degül miyem daḫı şāyān-ı merhem-i vuṣlat
Beni bu ḥāle ḳodı fürḳat es-selāmü ᶜaleyk

10 Amān amān cigerüm yaḳdı āteş-i hicrān
Zülāl-ı vuṣlata ḳıl himmet es-selāmü ᶜaleyk

11 Göñülde ḫāhiş-i rū-māl-i der-geh-i luṭfuñ
Derūnda dāᶜiye-i vuṣlat es-selāmü ᶜaleyk

12 Ġubār-ı der-gehüñ olmaḳluġa ḳabūl eyle
Bu ḫāk-i pāyüñe ḳıl şefḳat es-selāmü ᶜaleyk

13 Niṡār-ı cān ideyüm āsitān-ı pāküñde
Derūn-ı dilde budur niyyet es-selāmü ᶜaleyk

14 Ne deñlü mücrim isem ᶜarṣa-gāh-ı maḥşerde
Ḫudādan eyle beni minnet es-selāmü ᶜaleyk

15 Sezā-yı şefḳat iderseñ N a ḥ ī f ī -i zārı
Aña yeter şeref ü ᶜizzet es-selāmü ᶜaleyk

E/6b P/55b Y/14a

(*): Naᶜt-i şerīf-i āḫar Y Başlık P'de yok.
(1b) yetīme-i: yetīme Y
(3b) fedā: ġıdā Y (5b) tāb-ı: tāb ü H A

281

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Eyā maḥbūb-ı Ḥaḳ ol dem ki 'azm-i lā-mekān itdüñ
Ġubār-ı maḳdemüñ küḥl-i 'uyūn-ı ḳudsiyān itdüñ

2 Burāḳ-ı berḳ-reftār ile ey reh-bürde-i vuṣlat
Miṣāl-i berḳ-ı ḫāṭif ṭayy-ı arż u āsümān itdüñ

3 Ḥarīm-i Mekkeden bir demde varduñ Mescid-i Ḳudse
İmāmetle cemī' -i enbiyāyı şādumān itdüñ

4 Sen ol şehsin ki i'cāz-ı ser-engüşt-i laṭīfüñle
Meh-i tābānı çarḫ üzre müşārun bi'l-benān itdüñ

5 Cemādāt oldı nāṭıḳ ṣıdḳıñı te'yīd idüp bī-şek
O mu'cizler ki a'dā-yı bed-endīşe 'ayān itdüñ

6 Vücūduñ menba' -ı mā'ü'l-ḥayāt-ı feyż-i aḳdesdür
Benānuñ teşnegāna muḳsim-i āb-ı revān itdüñ

7 Bu naẓm-ı tāb-dār ile N a ḥ ī f ī bezm-i ma'nīde
Sözüñ 'āşıḳlara ser-māye-i sūz-ı nihān itdüñ

A/45b E/7b H/43b İ/43b P/71b Y/20a

(2a) bürde-i: bürde A H

(4a) laṭīfüñle: luṭfundan A H luṭfuñ ile E İ Y

(5) ve (6) Y'de yok.

282

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Devlet dil-i nālāna yeter devlet-i naᶜtüñ
ᶜİzzet iki ᶜālemde baña ᶜizzet-i naᶜtüñ

2 Bir başḳa ṣafā virdi dil-i güm-şüde-tāba
Her şām u seḥer neşve-i germiyyet-i naᶜtüñ

3 Kilk-i süḫan-ārāda degüldür eṡer-i şaḳ
Çāk itdi dimāġ-ı ḳalemi leẕẕet-i naᶜtüñ

4 Cān u dilümi pertev-i feyż eyler iḥāṭa
Ol dem ki olam müştaġıl-ı fikret-i naᶜtüñ

5 Ḫūrşīd ü ḳamer mühreler evrāḳ-ı sipihri
Tā şevḳ ile taḥrīr olına āyet-i naᶜtüñ

6 Ḳudsīler olur teşne-leb-i ṣoḥbet-ı ḫāṣı
Bir dil ki ola maẓhar-ı ünsiyyet-i naᶜtüñ

7 Bī-çāre N a ḥ ī f ī ye yeter manṣıb-ı ᶜālī
Pā-mālī-i kūyuñ şeref-i ḫiẕmet-i naᶜtüñ

A/45b H/43b İ/43a P/71b

(4b) müştaġıl-ı: meşġal hem A H meşġal İ

(4) ve (5)'in sırası P'de değişik.

283

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Devlet-i ḥüsn ü bahā güm-şüde-rāh olsa gerek
Seni maġrūr iden iḳbāl-i tebāh olsa gerek

2 Merdüm-i dīde olan ḫālüñ olup dāġ-ı keder
Tār-ı zülf-i siyehüñ ḫār-ı nigāh olsa gerek

3 Ġamzeler bī-eser-i ᶜişve nigehler mebẕūl
Şīve ġāret-zede-i ḫaṭṭ-ı siyāh olsa gerek

4 Ḳalmayup rūy u cebīnüñde leṭāfetden eser
Āsümānuñda ne ḫūrşīd ü ne māh olsa gerek

5 Nīk ü bed vażᶜuña ᶜuşşāḳuñ iderken taḥsīn
Hünerüñ cümle ḫaṭā ile günāh olsa gerek

6 Daᶜvī-i kevkebe-i ḥüsn ü melāḥat dem olur
Naḳl ü taḥṣīlde muḥtāc-ı güvāh olsa gerek

7 Aç gözüñ ġafleti terk it ki N a ḥ ī f ī āḫir
Ġāfilüñ kārı nedāmet ile āh olsa gerek

E/48a M/36a P/140a Y/64b

(1a) güm-şüde: kemende Y
(4a) rûy u: rûy Y (b) âsümânuñ: âsümânın M
(5a) vażᶜuna: vażᶜına M

284

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Oldı efzūn elem-i ^c^ışḳı dil-i nā-şāduñ
Cevri buldukça teraḳḳī o şeh-i bī-dāduñ

2 Zaḫm-ı dāġ-ı serimi cümle görenler didiler
Gelmemişdür bu belālar başına Ferhāduñ

3 Hele ben gülşen-i kūyından o şūḫuñ dūram
Senüñ ey bülbül-i şūrīde nedür feryāduñ

4 Bu cefā baña mıdur yoḫsa benüm sulṭānum
Her esīr-i ġam-ı ^c^ışḳa bu mıdur mu^c^tāduñ

5 Sende ey şūḫ-ı cefā-pīşe bu eṭvār nedür
Ḳul ider ādemi bir şīve-i māder-zāduñ

6 Ṭıfl iken ey sebaḳ-āmūz-ı leṭāfet cümle
Nüsḫa-i ^c^işve mi ögretdi saña üstāduñ

7 Rindler şevḳ-ı lebüñle ele cām aldukça
Reşkden ḳanı ḳurur ḥasret ile zühhāduñ

8 Vaḳt-i ma^c^mūrını kim gördi gel inṣāf idelüm
Böyledür ṭarḥ-ı esāsı bu ḫarāb-ābāduñ

9 Ey N a ḥ ī f ī baña tā rūz-ı ezelde didi Ḳays
^c^Işḳa benden daḫı a^c^lâ senüñ isti^c^dāduñ

E/48b M/36b P/142a Y/65a

---

(1) Mısraların yeri P'de değişik.

(3a) kûyından: kûyında Y

(5a) nedür: neden M Y (b) bir: her M Y

(6b) ^c^işve mi: ^c^işveyi E M Y

(9b) a^c^lâ: a^c^dâd M Y

285

Fe⁽ᶜ⁾ilātün Fe⁽ᶜ⁾ilātün Fe⁽ᶜ⁾ilātün Fe⁽ᶜ⁾ilün

1 Yāda gelmez mi senüñ ṣoḥbet-i cān-āşūbuñ
Niçe ᶜāşıḳ oḳusun aġlamadan mektūbuñ

2 Derd-i hicrānı sen ey Yūsuf-ı s̱ānī baña ṣor
Çekdigin ben bilürim ḥasret ile Yaᶜḳūbuñ

3 Ġamze-i şūḫuña teslīm idelim emr eyle
Naḳd-i cân ise eger iki gözüm maṭlūbuñ

4 Şerm ider saña niyāz eylemege bī-çāre
Ḥālini sen de bilürsin bu dil-i maḥcūbuñ

5 Himmet-i ᶜışḳ ile Ḳays olmadı güm-nām-ı fenā
Niçe andurdı görüñ nāmını bir mecẕūbuñ

6 Bī-ḥaḳīḳatlere meyl eylemezüz ᶜālemde
Cān ile bendesiyüz senc̣ileyin maḥbūbuñ

7 Dil-i aḥbāba ṣafā ḥāside dāġ-ı ġamdur
Ey N a ḥ ī f ī yine bu şiᶜr-i ṣafā-maṣḥūbuñ

E/49a M/36b P/141b Y/65a

---

(3) P'de var.

(6) P'de yok.

(6a) eylemezüz: eylemeyüz M

(7a) dāġ: - M

286

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 ^cArż-ı ḥāl eyledüm ol āfete cānum diyerek
Baḳ benüm ḥālüme ey şūḫ-ı cihānum diyerek

2 Ḳaddimi reh-güẕer-i yāra varup dāl itdüm
Beni pīr eyledüñ ey tāze cevānum diyerek

3 Bāġdan bāġa güẕār itmedeyüm ḥasret ile
Ḳandadur ḳandadur ol serv-i revānum diyerek

4 Sīnemi nāvek-i müjgānına ṭutdum yārüñ
Ben de mecrūḥuñam ey ḳaşı kemānum diyerek

5 Eyledüm yāre N a ḥ ī f ī yine biñ ^carż-ı niyāz
Seni n'eyler göresin āh ü fiġānum diyerek

E/48b M/36b P/141a Y/65b

(2b) pîr: bî-ser Y
(3b) ḳandadur: ḳanda M Y

287

ḲAṢÎDE-Î PEND-NÂME(*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Āh kim ᶜömr-i girān-māye tebāh olsa gerek
Menzil-i şāh u gedā ḫāk-i siyāh olsa gerek

2 Zād-ı rāhuñ ḳanı bu encümen-i fānīden
Dem-i rıḥlet didigüñ ḫᵛāh ne-ḫᵛāh olsa gerek

3 Sende hīç ḳayd-ı sefer yoḳ ne bu ḫᵛāb-ı ġaflet
ᶜĀḳıbet bunda gelen ᶜāzim-i rāh olsa gerek

4 Tā-be-key ḫande-i ġaflet o güni fikr it kim
Şerm-i cürm ile işüñ girye vü āh olsa gerek

5 Yād ḳıl ol güni olduḳda dehānuñ memhūr
Dest ü pā itdigüñ aᶜmāle güvāh olsa gerek

6 Eyle endīşe o der-gāh-ı muᶜallāyı hele
Dehşet-endāz-ı dil-i bende vü şāh olsa gerek

7 Olma maġrūr-ı ḫıdem bir gün olur ḫaclet ile
Şāhlar muḫtefī-i ḫayl ü sipāh olsa gerek

8 Mü'min ü müşrik olup pā-zede-i metn-i ṣırāṭ
Niçeler bār-keş-i cürm ü günāh olsa gerek

9 Ey N a ḥ ī f ī tuta gör sünnetin ol şāhuñ kim
Rūz-ı maḥşerde saña cāy-ı penāh olsa gerek

E/23a M/37a P/140a Y/65b

(*): E M P'de yok.
(2a) fânîden: fânînüñ M (b) ne-ḫᵛâh: nâ-ḫᵛâh Y
(3a) ne: - M Y
(4a) Tâ-be-key ḫande-i ġaflet: ḫande-i ġafleti terk it P
(5b) pâ: yâ Y
(7b) muḫtefî-i: muḫtefî E sipâh: siyâh Y

288

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Yād ḳıl ol demi kim ḫ^vāh ne-ḫ^vāh olsa gerek
Gülşenüñ ser-zede-i ḫār u giyāh olsa gerek

2 Şimdi memnū^c-ı temāşā olan esbāb-ı cemāl
Ṣoñra ḥasret-keş-i iḳbal-i nigāh olsa gerek

3 Çend ^cuşşāḳuñ olup cümle perīşān-ı melāl
Nām ü şānuñ şeh-i bī-ḫayl ü sipāh olsa gerek

4 ^cAcebā yādıña gelmez mi o demler ki senüñ
Kāruñ endīşe-i mā-fāt ile āh olsa gerek

5 Ḳıl ḳadar ḳalmayup ol zülf-i siyāha rağbet
Ḥāṣıluñ serzeniş-i baḫt-ı siyāh olsa gerek

6 Gūş ḳıl pendümi naḫvetle teğāfül itme
Ben saña hep didigüm ey yüzi māh olsa gerek

7 Ey N a ḥ ī f ī **ola gör** ṭālib-i vech-i Bāḳī
Baḳma ol ḥüsne ki encāmı tebāh olsa gerek

E/48b M/36a P/140b Y/65b

(4a) ki: - Y

(6a) pendümi: bendemi Y (b) ey: - M Y

289

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Ḫaṭ gelüp rūyuña maḥcūb-ı nigāh olsa gerek
Kākülüñ şerm ile mestūr-ı külāh olsa gerek

2 Ḳalmayup ḥüsn ü bahā gūy-ı zenaḫ-dānuñda
Yūsuf-ı ṭal^c^atüñ efkende-i çāh olsa gerek

3 Bu ṭarāvet gidüp ey ġonçe-i bāġ-ı ^c^işve
Ḥüsnüñ ālūde-i ḫod-reste-giyāh olsa gerek

4 Ben aña bezm-i ṣafā mı diyeyüm kim āḫir
Naġme-i şevḳa bedel nāle vü āh olsa gerek

5 Cāh-ı rif^c^at didigüñ çünki degüldür bāḳī
Bu ne devlet bu ne rif^c^at bu ne cāh olsa gerek

6 Gülşen-i ḥüsnüñi pejmürde idüp bād-ı ḫazān
Gül ü sünbül didigüñ hem-ser-i kāh olsa gerek

7 Ḫaṣm ile söyleşürüz anda N a ḥ ī f ī çün kim
Cümlenüñ maḥżarı dīvān-ı ilāh olsa gerek

E/48b M/37a P/140b Y/66a

(2a) kūy: ṭarf P
(4a) kim: ki M Y (b) nāle vü: nāle-i M Y
(5a) câh-ı: câh ü P
(5) Y'de yok.

290

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Luṭf eyler idüñ bendeñi ger ḫāk-i reh itseñ
Bir ḫaṭvede şāyeste-i lutf-ı nigeh itseñ

2 Sünbülleri pejmürde olur bāġ-ı cihānuñ
Kākülleruñ ārāyiş-i farḳ-ı küleh itseñ

3 Naḳş-ı ḳademüñ ġonçeler eylerdi nümāyān
Kāfir sen eger dūzaḫı da cilve-geh itseñ

4 Ḫākisterime kendiñi pervāne bulurduñ
Ey bād-ı fenā şemᶜ-i vücūdum tebeh itseñ

5 Biñ şevḳ ile Mecnūn geçinür saña N a ḥ ī f ī
Lāyıḳdur anı beste-i zülf-i siyeh itseñ

P/140b

291

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Helâk itmekde dünyāyı nigāh-ı çeşm-i ḫūn-rīzüñ
Behey ẓālim hele hīç ḫūn-ı dilden yok mı perhīzüñ

2 İder per-beste şeh-bāz-ı sebük-pervāz-ı idrâki
Kemend-endāz-ı siḥr oldukça laʿl-i nükte-āmīzüñ

3 Niçe diller alup cemʿiyyet-i ʿuşşāḳı bozmışdur
Anuñçün hep perīşān vażʿ ider zülf-i dil-āvīzüñ

4 Şeb-i ġamda tesellī-baḫş olur bir yādigāruñ da
Derūn-ı cān-ı bīmārumda zaḫm-ı tīġ-ı ser-tīzüñ

5 Benüm gibi ʿaceb sen daḫı bir gülden mi ayrılduñ
Nedür ey bülbül-i şūrīde feryād-ı seḥer-ḫīzüñ

6 Kemāl-i maʿrifetdür ādemi mümtāz iden yoḫsa
Nedür ʿālemde ḳadr ü ḳıymeti bir ḫāk-i nā-çīzüñ

7 N a ḥ ī f ī niçe teshīr itmesün her bir perī-rūyı
Cihānı yaḳdı yandurdı bu şiʿr-i ḥālet-engīzüñ

P/140b

292

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 O māh-tābı baña gösterür mi devr-i felek
Ḳalur mı ḥasretümüz yoḫsa tā ḳıyāmete dek

2 Niyāza başladum ol şem^c-i ḥüsne meclisde
Hezār şevḳ ile ^carż-ı maḥabbet eyleyerek

3 Ḳanı o ^cahd-i ḥaḳīḳat ḳanı o nāz ü niyāz
Hevā mı oldı senüñle bu deñli nān ü nemek

4 Gelür diyār-ı ^cademden hezārı görmege gül
Ḥaḳīḳat ey gül-i ra^cnā olunca böyle gerek

5 N a ḥ ī f i y ā hele ṭursun tekellüf-i tecnīs
Hüner degül midür eş^cārı ^cāşıḳāne dimek

P/141a

293

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Ṣaldı sevdāya beni ebrūları cānānenüñ
Māh-ı nev elbet cünūnın arturur dīvānenüñ

2 Bir perīnüñ genc-i ^cışḳın anda pinhān eyledim
Ya^cnī ber-bādı bu yüzdendür dil-i vīrānenüñ

3 Dil ḫayālüñden cüdā peyġūle-i tārīkdür
Sensüz ey şem^c-i şeb-ārā luṭfı yoḳ kāşānenüñ

4 Var iken dilde ġamuñ ẕevḳ u meserret gelmesün
Āşinālar bezmidür yoḳdur yeri bīgānenüñ

5 Rūy-ı şem^ci gün geçer göstermez aña rūzgār
Çoḳ mıdur sūz u güdāzı her gice pervānenüñ

6 Mest olup cām-ı lebüñle dil ider ^carż-ı niyāz
Nāzenīnüm sözleri ma^cẕūrdur mestānenüñ

7 Ey N a ḥ ī f ī nālesinden şimdi Ya^cḳūb-ı dilün
Şöhreti Beytü'l-ḥazendür kūşe-i ġam-ḫānenüñ

P/141a

294

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 ᶜĀşıḳ ol ser-māye-gīr-i feyż-i istiᶜdād iseñ
Dāmenin ṭut pīr-i ᶜışḳuñ ḳābil-i irşād iseñ

2 Ġamzeñe ḫūn-ı dilüm mā'ü'l-ḥayāt-ı ḥüsn ola
Ḳanum iç memnūn-ı ḳatl-i ᶜāşıḳ-ı nā-şād iseñ

3 İḫtiyār itdüm seni ḫūbān içinde ḥāṣılı
Nev-cevānum her ne deñli cevre de muᶜtād iseñ

4 Naġme-i ḥālet-fezā-yı dil ḥarām olsun baña
Ey şeh-i ḥüsnüm eger āzürde-i feryād iseñ

5 Bir naẓīre ḳıl N a ḥ ī f ī nüñ bu şiᶜr-i pākine
Ḥāsidā vādī-i naẓm içre eger üstād iseñ

P/141b

295

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Meyi def^c^-i ġam-ı dünyā diyerek nūş itdüñ
Ne ^c^aceb ġuṣṣa-i ^c^uḳbāyı ferāmūş itdüñ

2 Ḳıl tefekkür dem-i ḫāmūşī-i rūz-ı ḥaşri
Ey gönül bād-ı hevā ile yeter cūş itdüñ

3 Yādıña gelmedi mi ḫavf-i Ṣırāt-ı maḥşer
Bu ḳadar bārı ne efkār ile ber-dūş itdüñ

4 Ḳılduñ ālūde-riyā ile sirişk-i çeşmüñ
Naḳd-i ḫāliṣ-eseri nuḳre-i maġşūş itdüñ

5 Mā-sivāyı ḳılup ilḳā-yı dil-i pür-ḥikmet
Çeşme-i ma^c^rifetüñ rāhını ḫas-pūş itdüñ

6 Ḳalbüñe itmedi te'sīr vedā^c^-ı aḥbāb
Bu ḳadar velvele-i vā-esefī gūş itdüñ

7 Ey N a ḥ ī f ī sözine ḳalmadı cāy-ı inkār
Beni sen mev^c^iẓa-i Ḥaḳ ile ḫāmūş itdüñ

P/141b

296

Müstefᶜilün Feᶜūlün Müstefᶜilün Feᶜūlün

1 Olsun güşāde her dem gül gibi rūy-ı ālüñ
Ḥaḳ ṣaḳlasun naẓardan āyīne-i cemālüñ

2 Gül gibi sen ṭururken dil niçe ġayre baḳsun
Bāġ-ı cihānda yoḳdur ey ġonçe-fem mis̱ālüñ

3 Āb-ı Ḥayāt olursa eyler mi aña raġbet
Ol kim ola cihānda dil-teşne-i viṣālüñ

4 ᶜArż-ı ḫırām-ı nāz it reftāra gel çemende
Olsun yoluñda pā-māl ᶜuşşāḳ-ı bī-mecālüñ

5 Besdür N a ḥ ī f ī - zāra bu luṭf u bu mürüvvet
Raḥm eyleyüp efendüm gāhī diseñ ne ḥālüñ

P/141b

297

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Bu nigehlerle çeşm-i fettānuñ
Ḳanına girdi çoḳ Müselmānuñ

2 ^cAceb ey ġırre-mest-i bāde-i nāz
Yāda gelmez mi ^cahd ü peymānuñ

3 Gül-i ümmīdümi güşāde ider
Her tebessümde la^cl-i ḫandānuñ

4 Seni gördükçe ey perī-çehre
Ṣabr u ārāmı ḳalmaz insānuñ

5 Sende bu şīve ber-ḳarār olmaz
Ṣoñı yoḳdur bu fānī dünyānuñ

6 Dil esīr-i nigāh-ı ġamzeñdür
Sīne mecrūḥ-ı tīġ-ı müjgānuñ

7 Ḥāline şefḳat eyle sulṭānum
Bu N a ḥ ī f ī -i zār u nālānuñ

P/142a

298

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Ġam degül baña cefā itmek ise muᶜtāduñ
Bī-vefādur diyü meşhūr olur ancaḳ aduñ

2 İttifāḳ eylediler nehb-i metāᶜ-ı ḫırede
Ġamze-i şūḫuñ ile ol nigeh-i bī-dāduñ

3 Siḥr u efsūna gelince saña kim ḳarşu ṭurur
Var iken ġamze-i cādū gibi bir üstāduñ

4 Ṣūret-i ḥüsnüñi seyr eyleyen erbāb-ı naẓar
Didiler işte budur istedigi Bihzāduñ

5 Sevdigüm ḳāᶜide-i bende-nevāzī bu mıdur
Ṣormaduñ ḥālini bir kerre dil-i nā-şāduñ

6 Sen ne aġlarsın eyā bülbül-i şeydā bilsem
Diñlenür bārī senüñ şām ü seḥer feryāduñ

7 Kendinüñ kesb-i yedi olduġına şekk itme
Başına her ne doḳundıysa hele Ferhāduñ

8 Seyre çıḳduḳça benümle o nihāl-i tāze
Kār idüp renc-i ḥased cānı çıḳar ḥussāduñ

9 Ceyş-i ġam itdi N a ḥ ī f ī -i ciger-ḫūna hücūm
İde gör var ise ey āh-ı seḥer imdāduñ

P/142a

299

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Ne dem tîġ-ı nigâh-ı nâzunı dem-rîz ü tîz itdün
Cihânı ġam-keş-i âşûb-ı rûz-ı rüstehîz itdün

2 Teb-i ᶜilletden ey gül-çehre şebnem-dâr-ı ḥüzn oldum
Anunçün ṣubḥ-dem ben ᶜandelîbi naġme-rîz itdün

3 Sükût-ı nâz idüp ben zâra âġâz itdün îmâya
Ḫamûşân-ı ḳażâ-perverleri hep nâle-ḫîz itdün

4 Ümîd-i ṣoḥbet-i ḫâṣunla rehvâr-ı ḳażâyam âh
Nezâketle ben-i müştâḳa çoḳ cây-ı gürîz itdün

5 Çıḳardun başdan ol destâr-ı yaḫ-reng-i dil-âvîzün
Yine âhû-yı zülf-i cân-firîbün müşk-bîz itdün

6 N'ola rîzân olursa ḫûn-ı dil ey mâh çeşmümden
Nigâhun gâhî luṭf-âlûd gâhî pür-sitîz itdün

7 Esîr-i çâh-ı bîmârı olup ey Yûsuf-ı s̱ânî
N a ḥ î f î -zâra mıṣr-ı ġamda dîdârı ᶜazîz itdün

P/142b

300

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilüh

1 Şarâb-ı nâb içelüm ᶜâlem-i ṣabûḥ iderek
O ṣûḫa dilde ġam-ı ᶜışḳumuz vuzûḥ iderek

2 Ḥakîm-i ᶜaḳlumuzı neşve-yâb-ı feyż idelim
Ḫayâl-i ḫâlini yârün ġıdâ-yı rûḥ iderek

3 Bu rûzgâr ile dâmân-ı vuṣlatun âyâ
Girer mi destüme ümmîd-i ᶜömr-i Nûḥ iderek

4 Şikeste eyle gönül sen de câm-ı maᶜṣıyeti
Ḥarîm-i maṣṭabada tevbe-i naṣûḥ iderek

5 Süḫan-şinâsî-i devrânı pey-rev eyleyelim
Gönül ṭabîᶜat-ı der-besteyi fütûḥ iderek

6 N a ḥ î f i y â buluruz sâḥil-i ḥaḳîḳati biz
Bu baḥr-i muᶜcizede pîşe-i sebûḥ iderek

P/142b

301

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Levḥ-i ḥüsninde yine ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yâri görüñ
Böyledür ṭâliᶜumuz baḫt-ı siyeh-kârı görüñ

2 Niçe ġam-ḫânede bir laḥẓa ḳarâr eyleyelim
Gülşen-i cennete dönmiş hele gül-zârı görüñ

3 Dil ü cân çoḳ mı reh-i vuṣlata iḥsân eyleñ
Siz de bir kerre o şûḫı o cefâ-kârı görüñ

4 Niçe ᶜâḳılları mecnûn ider âhû-nigehi
Çeşm-i fettâna baḳuñ ġamze-i seḥḥârı görüñ

5 ᶜIşḳ-ı yâr ile ᶜaceb derde giriftâr olmış
Kûşe-i ġamda N a ḥ î f î -i dil-i zârı görüñ

P/142b

302

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Sana ḳalmışdur ey âfet bana gönlümce nâz itmek
Nigâh-ı ᶜişvelerle böyle vażᶜ-ı dil-nevâz itmek

2 Beni öldürdi ẓâlim ġamze-i bî-raḥm ü pür-ḫûnun
Nedür bu şîvelerle çeşm-i mestün ᶜişve-bâz itmek

3 Bilürsin ḫaste-i ᶜışḳ oldıġum nabż-ı fiġânumdan
Ne ḥâcetdür ṭabîbüm sana şimdi keşf-i râz itmek

4 Ser-i kûyunda efġân eylerem tâ şevḳ-ı ḥüsnünle
Ferah-zâdur bilürsin gülşen içre sûz u sâz itmek

5 Beni sûzân ider tâb-ı şerâr-ı ġayretün cânâ
Degüldür iḫtiyârî nâle-i ᶜâlem-güdâz itmek

6 Dil ü cân iştiyâḳ-ı ṣoḥbetünle zâr ü giryândur
Efendüm gel nedür tâ böyle benden iḥtirâz itmek

7 Olurlar ḫande-nâk-ı şîve vażᶜ-ı ᶜâşıḳânemden
Benümçün ḫalḳ olunmış mâh-rûyâna niyâz itmek

8 Bi-ḥamdi'llâh N a ḥ î f î ġırre-mest-i feyż-i mevlâyuz
Olur yârâna gâhî böyle ᶜarż-ı imtiyâz itmek

P/143a

303

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1 Ṣabâ senün̄ bilelim kûy-ı dil-rübâ mı yerün̄
Alınmadı gideli ol diyâra bir ḫaberün̄

2 Nedür nedür bu ḳadar sûzişün̄ ki ey Mirrîḫ
Taᶜalluḳ itdi dil-i zâra tâbiş-i naẓarun̄

3 Sipihr-i sînede itdün̄ o mâhı zâr ü ḥazîn
Felek bilindi netîce senün̄ daḫı hünerün̄

4 Cihân cihân o cevân ile ṣoḥbet eyleyesin
Bu ᶜâlemi hele inkâr olur mı hîç seferün̄

5 Telâṭum-ı yem-i zâra muḳâbil olmaz mı
Ṣadefçe-i dile teşrîf-i nâzı ol güherün̄

6 Girifte-hâle olur mâh-tâb reşkinden
Ne dem ki bend idesin mû-miyânun̄a kemerün̄

7 Yeter yeter beni öldürdi nâle-i nâzun̄
Nedür bu âh ü enînün̄ nedür bu derd-i serün̄

8 Taḥammül eyleyelim ġurbetün̄ melâmetine
Yeter şemîm-i vaṭan ben ġarîbe ḫâk-i derün̄

9 N a ḥ î f î ye ḫaber-i ṣıḥḥatün̄ irişmedi ḥayf
Şikestedür per ü bâli kebûter-i seḥerün̄

P/143a

304

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Çekilür derd degül mihneti meh-pârelerün
Kaldı mevlâya hemân çâresi bî-çârelerün

2 Âsümân üzre doyınca sana ey mâh-cemâl
Bakamaz hîrelenür dîdesi seyyârelerün

3 Ten-i zârumda hele olmadı imkâna şümâr
Hâk olınca göresin dilde olan yârelerün

4 Ne müdâvâya meded var ne temennâya mecâl
Beni öldürdi senün gamze-i mekkârelerün

5 Bu N a h î f î ye su'âl eyler isen sultânum
Şimdi ser-defteridür ^c^âşık-ı âvârelerün

P/143a

305

Mef^{c}ûlü Mefâ^{c}îlü Mefâ^{c}îlü Fe^{c}ûlün

1 Ol gülşene kim nâz ile vaż^c-ı ḳadem itdün̄
Her ḫâkini zîbende-i bâġ-ı İrem itdün̄

2 Kâküllerin̄i eyleyicek böyle perîşân
Ḳaddün̄ sipeh-i ^{c}işveye şekl-i ^{c}alem itdün̄

3 Elbette beni eyler idün̄ cevre sezâ-vâr
Mevlâ da bilür ben ḳulun̄a çoḳ kerem itdün̄

4 Ṣundun̄ dil-i ser-meste biraz câm-ı tesellâ
Germiyyet-i iḥsân ile maḥv-i elem itdün̄

5 Ruḫsârun̄a dest-i keremi eyledün̄ ilḳâ
Bin̄ şîve ile muṣḥaf-ı ḥüsne ḳasem itdün̄

6 Cibrîl-pesend olsa N a ḥ î f î n'ola ṭab^{c}un̄
Eş^{c}ârun̄ı hep zîver-i levḥ u ḳalem itdün̄

P/143b

306

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Dem-i vaṣlun̄ ki ey meh ᶜâlem-i nâz ü niyâz itdün̄
Girîbân-ı şekîb-i câna ġamzen̄ çâk-sâz itdün̄

2 Ḳodun̄ ey bâġ-bân-ı ᶜişve naḫl-i mihri esfelde
Neden ammâ nihâl-i cevri bilmem ser-firâz itdün̄

3 Nigâh-ı ḥasretümden menᶜ idersin rûy-ı meh-tâbun̄
Niḳâb-ı zülfün̄i refᶜ it yeter ben zâra nâz itdün̄

4 Ben âh itdükçe ṣundun̄ dest-i câna câm-ı iḥsânun̄
Bu âb ü tâb ile ġam neşvesin ᶜişret-nevâz itdün̄

5 N a ḥ î f î nâz ü istiġnâ nedür şimden girü seyr it
Varup bir âh ile ol bî-vefâya keşf-i râz itdün̄

P/143b

307

Mefᶜûlü Mefâᶜîlü Mefâᶜîlü Faᶜûlün

1 Nâzüklük ile ᶜâşıḳa cevr ü sitem itdün̄
Luṭf eyledün̄ âşüften̄e ᶜarż-ı kerem itdün̄

2 Müjgânun̄ ile ḫançer urup baġrına tîrün̄
Ebrûn̄ ile ḳaddini kemânun̄ da ḫam itdün̄

3 Kûyun̄da beni itdün̄ esîr-i nigeh-i nâz
Kâfir ne ᶜaceb cür'et-i ṣayd-ı ḥarem itdün̄

4 Ruḫsârun̄ı âteş-zen idüp cân-ı ḥazîne
Ol ḫâl-i siyeh-kârı dile dâġ-ı ġam itdün̄

5 Mektûb-ı firâḳ ile sebük-bâr-ı viṣâlün̄
Ey âfet-i cân ḳâṣıd-ı râh-ı ᶜadem itdün̄

6 Bî-çâre N a ḥ î f î niçe dâd itmez elün̄den
Her gün ban̄a bin̄ dürlü cefâ mültezem itdün̄

P/143b

308

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün

1 Cihânda yoḳdur ey âfet mis̱âlüñ
Meger âyînede ʿaks-i cemâlüñ

2 Ferâmûş itdirür telḫ-âb-ı hecri
Dile şîrînî-i ḳand-i zülâlüñ

3 Beni ey ġonçe-i gül-zâr-ı ʿiṣmet
Helâk itdi senüñ bu vażʿ-ı lâlüñ

4 Niçün itmekdesin imsâk-i ṣoḥbet
Nedendür pâdişâhum infiʿâlüñ

5 İdersin baña ʿarż-ı şerm-sârî
ʿAraḳ-rîz olsa cânâ rûy-ı âlüñ

6 Ḥayât-ı câvidân-baḫş idi câna
Dem-â-dem ẕevḳ-ı ümmîd-i viṣâlüñ

7 N a ḥ î f î eylese vaṣfuñ taḫayyül
Hücûm eyler dile ceyş-i ḫayâlüñ

P/143b

309

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 ᶜIyd geldi gitdi dest-i dil-rübâya degmedük
Bir ḫoş-âmed şîveye bir merḥabâya degmedük

2 Sîneñ üstinde ḳabâdan ġayri neñ gördük senüñ
Biz ki ol âyîne-i ᶜâlem-nümâya degmedük

3 Neşve-yâb olmaḳda iller câm-ı laᶜlüñden senüñ
Biz yanuñda ḳaṭre-i dürd-âşinâya degmedük

•4 Bâde-i ḥasretdür ey sâḳî bizi mest eyleyen
Yoḫsa biz câm-ı şarâb-ı dil-güşâya degmedük

5 Gör bizüm kûtâhî-i dest-i temennâmuz ki hîç
Devlet-i ḥüsnüñde dâmân-ı vefâya degmedük

6 Ey N a ḥ î f î gerd-i râh-ı şevḳ olup pûyân iken
Gülşen-i ᶜâlemde bir berg-i ṣafâya degmedük

P/144a

310

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Bî-vefâ kim dirdi san̄a ger cefâ-kâr olmasan̄
Hîç bahân̄ olmazdı ammâ böyle ġaddâr olmasan̄

2 Aġlayup âh eylemezdüm ey perî-ruḫsâr eger
Germ olup meclisde hem-zânû-yı aġyâr olmasan̄

3 Bir gül-i nâ-yâb idün̄ bir pâk-dâmen-serv idün̄
İtmesen ḫâke temeyyül hem-dem-i ḫâr olmasan̄

4 Zülfünün̄ her târına bend eylemezdün̄ bin̄ dili
Ey büt-i siḥr-âşinâ-yı ᶜişve seḥḥâr olmasan̄

5 Ol ṭabîb-i câna iẓhâr eylemezdün̄ derdin̄i
Ey N a ḥ î f î pister-i ḥasretde bîmâr olmasan̄

P/144a

311

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Hîç çıḳar mı ḫâṭırumdan bana nâz itdüklerün
Ġamzeni dâmân-ı ṣabra çâk-sâz itdüklerün

2 Hep unıtdun mı ḳanı ben ᶜâşıḳ-ı nâlânuna
Çeşm-i şûḫunla nigâh-ı ᶜişve-bâz itdüklerün

3 Baḳmayup Mecnûnuna ey Leylî-i şîrîn edâ
Muṭlaḳ istiġnâ mı bilmem iḥtirâz itdüklerün

4 Ġâyet-i mestî-i naḫvetden midür âyâ bize
Bezm-i meyde germ olup ifşâ-yı râz itdüklerün

5 Yâdıma geldükçe derd-i ᶜışḳumı taḥrîk ider
Raḥm idüp ben zâra vażᶜ-ı dil-nevâz itdüklerün

6 Maḥż-ı nâz u şîve-dârî dil-rübâ meclisde hep
Ben ġarîbe gâh nâz ü geh niyâz itdüklerün

7 Ey N a ḥ î f î sen bu ṭabᶜ-ı âteşîn âsâr ile
Çoḳ mıdur aḥbâba ᶜarż-ı imtiyâz itdüklerün

P/144a

LĀM

312

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Sensin ey nūr-ı ilāhī mefḫar-ı ferᶜ u uṣūl
Hem ḥabīb-i kibriyāsın hem nebīsin hem resūl

2 ᶜAcz iderken midḥat-i evṣāfuña ins ü melek
Naᶜtüñe dil-bestedür cān ile bu ṭabᶜ-ı fużūl

3 Mū-be-mū cism-i nizārum olsa ṣad çāk-i belā
Rāh-ı ᶜışḳ-ı cān-sitānuñdan senüñ itmem ᶜadūl

4 Luṭf-ı tevfīḳ-ı ilāhīden ümīdüm böyledür
Rūy-māl-i der-gehüñle ṣād ola cān-ı melūl

5 Pāy-ı müjgānumla ṭayy-ı rāh iderdüm kūyuña
Olsa taḳdīr-i Ḫudādan müjde-i ᶜizz-i vuṣūl

6 Eyle ṣāyān-ı şefāᶜat Ḥażret-i Ḥaḳdan beni
Maṭlabum ḳıl rūz-ı maḥşer maẓhar-ı feyż-i ḥuṣūl

7 Āteş-i ḥasretle sūzān olmasun raḥm it aña
Ḫāk-i pāyuñdur N a ḥ ī f ī bendeñi eyle ḳabūl

A/49a H/46b İ/46a P/72a

313

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilatün Fe^cilün

1 Nağme-sāz olmada ser-germ-i hevesdür bülbül
Rūz u şeb gūş-ı güle zemzeme-resdür bülbül

2 Eylesün maḥfil-i gülşende ser-āġāz-ı nevā
Dinlenür ḫaylice pākīze-nefesdür bülbül

3 Hüner ehl-i dili pā-beste-i endūh eyler
Sebeb oldur ki giriftār-ı ḳafesdür bülbül

4 İtdi taṣmīm-i sefer ḳāfile-i faṣl-ı bahār
Ṣıyt-ı feryād ile hem-kār-ı ceresdür bülbül

5 Yaḳdı yandurdı bizi sūz u güdāz-ı nefesüñ
Ġarażuñ sūz-ı dili ^carż ise besdür bülbül

6 Ḥayf bu ḥüsn-i ṭabī^catla sen olduñ mehcūr
Maḥrem-i bezmi gülüñ ḫār ile ḫasdür bülbül

7 Bülbül olmaz aña hem-nāle hezārān olsa
Ey gül-i ^cişve N a ḥ ī f ī saña besdür bülbül

E/49a M/37b P/144b Y/66a

(4b) ṣıyt-ı: ṣıyt u M ceresdür: ḫaresdür
(6a) ḥüsn-i: ḥüsn ü M (b) maḥrem : maḥremi E
bezmi: şāh-ı E M Y

314

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Seḥerde başlayup āh ü fiġāna ey bülbül
Senüñle aġlayalum yana yana ey bülbül

2 O gül-ᶜiẕār elemi bende gül ġamı sende
Yeter fiġān ü enīne bahāne ey bülbül

3 Gül ile ḫār nedīm oldı yār ile aġyār
Budur ḥikāyet-i devr-i zamāne ey bülbül

4 Yaḳar cigerleri eyler ḫarāb sīneleri
Bu sūz u nāle bu ḫūnīn terāne ey bülbül

5 Dem-i seḥerde N a ḥ ī f ī den oldı tuḥfe saña
Bedīhī bir ġazel-i ᶜāşıḳāne ey bülbül

E/49a M/37b P/144b Y/66b

(2b) ü enīne: ü āyīne Y adına bir M

(4b) sūz u: sūz-ı E M Y

(5b) ᶜāşıḳāne: şāᶜirāne E

315

Mefā ͨilün Fe ͨilātün Mefā ͨilün Fe ͨilün

1 Ġamuñla ḫasta yatur cān-ı müstemendüm gel
Esīr-i ͨışḳını bīmār iden efendüm gel

2 Dil-i fütādeyi derd ü firāḳ n'eyledi gör
Tenezzül eyle gel ey serv-i ser-bülendüm gel

3 Görünce ḥālümi şāyed taraḥḥum eyleyesin
Gözüñle gör beni ey şūḫ-ı şeh-levendüm gel

4 Devā-yı cān ü dil olsun ḳudūm-ı cān-baḫşuñ
Gel ey ṭabīb-i devā-sāz-ı dil-pesendüm gel

5 Ḳuluñ N a ḥ ī f ī -i bīmāra bir devā eyle
Esīr-i ͨışḳını bīmār iden efendüm gel

E/49b M/37b P/144b Y/66b

(1a) ḫaste: ceste Y

(2a) derd ü: derd Y

(4a) ḳudūm: ḳadem M

316

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Bakamaz māh sana encüm-i seyyāre degül
Tābiş-i mihr-i ruhun kābil-i nezzāre degül

2 Zahm uran cāna nigāh-ı sitemündür yohsa
Beni mecrūh iden ol ġamze-i mekkāre degül

3 Zülfüne bencileyin ^carż-ı ta^calluk kim ider
Her-kesün şāne gibi sīnesi şad pāre degül

4 Ne devā-cūy-ı tahassür ne şifā-yāb-ı visāl
Hele hiç zahm-ı mahabbet onılur yāre degül

5 Bir sehī-serve gönül düşmemek olmaz zāhid
Dil-i şeydā bu hevādan geçemez çāre degül

6 Kim gider kūçe-i dil-dārı koyup gül-zāra
Ey sabā sencileyin her kişi āvāre degül

7 Ey N a h ī f ī bize bu feyż-i Hudādur cümle
Tab^cumuz yohsa füsūn-perver-i sehhāre degül

P/144b

317

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Olur ᶜāşıḳlara hicrān-ı yār-ı dil-sitān müşkil
Gelür murġāna elbet tündī-i faṣl-ı ḫazān müşkil

2 O māhı göz göre aġyāra virmek ḫayli müşkildür
Bu ẓāhirdür ki elbette olur teslīm-i cān müşkil

3 Ne ᶜarż-ı ḥāle ruḫṣat var ne āh ü nāleye şefḳat
Saña rāz-ı dil-i zārı ᶜayān müşkil nihān müşkil

4 Baña ᶜarż-ı teġāfül ġayre tevcīh-i nigāh-ı nāz
Niçe gelmez dil-i nālāna bu vażᶜ-ı girān müşkil

5 Görüp giryānluġum itme taᶜaccüb künc-i ḥasretde
Bu ᶜışḳ-ı bī-amān müşkildür ey nā-mihribān müşkil

6 Cefā-yı baḫt-ı dūndur baġrımı ḫūn eyleyen yoḫsa
Degüldür baña cevr-i dil-berān-ı bī-amān müşkil

7 N a ḥ ī f ī itme teklīf-i naẓīre nükte-sencāna
Ki sehl-i mümteniᶜdür olsa bir ḥüsn-i beyān müşkil

P/145a

318

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 N'ola gelse dile sevdā-yı ebrū-yı bütān müşkil
Olur bīmāra elbet saḫtī-i meşḳ-ı kemān müşkil

2 Tesellī-yāb-ı luṭf-ı nāz olan 'uşşāḳa āsāndur
Ne denli olsa cevr-i 'ışḳuñ ey rūḥ-ı revān müşkil

3 Muḥāl oldı taḥammül ṣabra ḫod hīç ḳalmadı ṭāḳat
Be-ġāyet müşkil oldı važ'-ı ebnā-yı zamān müşkil

4 Revān olmazdı yārān-ı selef bir bir bu 'ālemden
Eger kim olmasaydı miḥnet-i bezm-i cihān müşkil

5 Ferāġat itmek āsān idi ol rūḥ-ı revānumdan
N a ḥ ī f ī olmasa cism-i nizāra terk-i cān müşkil

P/145a

319

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Nāle-sāz olsa ^caceb mi ^candelīb-āsā gönül
Saña düşdi n'eylesün ey ġonçe-i ra^cnā gönül

2 Ḳanda bir şūḫ-ı cihān olsa olur üftādesi
Bir belādur ^cāşıḳ-ı bī-çāreye cānā gönül

3 Ġālibā oldı yine bir şāh-ı ḥüsnüñ bendesi
Ḫayli demdür dīdelerden oldı nā-peydā gönül

4 Ḥayret-i vuṣlat ḳomaz aḥvālini ^carż itmege
Bulsa da ol nev-nihāl-i ^cişveyi tenhā gönül

5 Gerçi kim eyler şikāyet ġamze-i ġammāzdan
Geçmez ol şūḫ-ı teġāfül-pīşeden ammā gönül

6 Çoḳ mıdur Mecnūn-ṣıfat ṣaḥrā-neverd olsa müdām
Oldı bir Leylī-cemāle vālih ü şeydā gönül

7 Ey N a ḥ ī f ī zümre-i ḫūbāna itmezdüm naẓar
Āh ammā n'eyleyem illā gönül illā gönül

P/145a

320

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Nokta-i mevhûm-ı levh-i mühr-i aᶜzamdur gönül
Hâsılı miftâh-ı kufl-ı sırr-ı mübhemdür gönül

2 Bezm-i meyde meyl ider vasf-ı leb-i cânâneye
Bülbül-i nâliş-ger-i ᶜişret-geh-i Cemdür gönül

3 Kanda baksa nazre-gâh-ı çeşmidür bir Bî-sütûn
Var ise Ferhâd-ı mihnet-zâda tev'emdür gönül

4 Dil hazîn olma sana imsâk-i lutfından sakın
Cevri de ol âfetün bir başka ᶜâlemdür gönül

5 Hᵛâhiş-i zevk-ı visâlün istemez sûr-ı sivâ
Çün harîm-i mihnet-ı ᶜışkunda mahremdür gönül

6 Ârzû-yı dâne-i hâl-ı siyâh itse n'ola
Ey cefâ-cû cennet-i hüsnünde Âdemdür gönül

7 Kudret-i güftâr olurdı saᶜy olınsa vasfuna
N'eylesün ammâ gam-ı hasretle ebkemdür gönül

8 Zinde eyler küşte-i hâr-ı cefâ iken hezâr
Yaᶜni iᶜcâz-ı sühanda İbni Meryemdür gönül

9 Ey N a h î f î pey-rev-i nazmum n'ola olsa cihân
Şâᶜir-i nâzük-edâ merd-i müsellemdür gönül

P/145b

321

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Neşve-i laᶜlüñle cânâ tâb-ı ᶜışḳ ister göñül
Mest-i ḥasretdür şarâb-ı nâb-ı ᶜışḳ ister göñül

2 Ṭaᶜna-kârân-ı felek bilmez bu râzuñ n'eydigin
Duymaġa râz-ı dili erbâb-ı ᶜışḳ ister göñül

3 Giryeler ḳılsam n'ola bîm-i firâḳ-ı yâr ile
Maḥv-ı ḫâşâk-i ġama seyl-âb-ı ᶜışḳ ister göñül

4 Gûşına almaz fiġânuñ ḳaṭre-i eşk olmasa
Zîb-i mengûşa dür-i nâ-yâb-ı ᶜışḳ ister göñül

5 Himmet-i pîr-i maḥabbetle N a ḥ î f î -veş hemân
Vuṣlat-ı dil-dâra fetḥ-i bâb-ı ᶜışḳ ister göñül

P/145b

322

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

1 Sâkî dil-i ser-mestüme lutf eyle kerem kıl
Câm-ı leb-i gül-rengüni dâg-ı dil-i Cem kıl

2 Ey Yûsuf-ı gül-pîrehen it nâz ile teşrîf
Beytü'l-hazen-i hasreti mahsûd-ı İrem kıl

3 Eyle dil-i mehcûrıma gel ^c^arz-ı tecellâ
Berk-ı ruhun âteş-fiken-i hırmen-i gam kıl

4 Her vech ile memnûnunam ey yâr-ı vefâ-dâr
Ben bendene sen ister isen cevr ü sitem kıl

5 Ey dil hat-ı nev-hîz-i ruh-ı yâri hayâl it
Gel sahn-ı çemen-zâra biraz ref^c^-i elem kıl

6 Düş aglayarak pâyına yârün dem-i teşrîf
Nâ-süfte niçe gevheri îsâr-ı kadem kıl

7 Her lahza ciger-hûn-ı gam itme dil-i zârı
Kurbânun olam gâhî sitem gâhî kerem kıl

8 Çek tîg-ı du^c^â-yı seheri cân u gönülden
Agyâr-ı bed-endîşi gürîzân-ı ^c^adem kıl

9 Ey bülbül idüp pey-revî-i tab^c^-ı N a h î f î
Gül-zâr-ı ma^c^ânîde var icrâ-yı nagam kıl

P/145b

323

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Ḫâṭır-ı nâ-şâdumuzdan hîç ġubâr eksük degül
Dâ'imâ âyînemüzde inkisâr eksük degül

2 Derd-i serdür dûr olmaz fikr-i sevdâ-yı ḫaṭı
Bâde-nûşân-ı maḥabbetde ḫumâr eksük degül

3 Çoḳ görüp ḥayfâ senün̄le ṣoḥbet-i yek-rûzeyi
Ṭaᶜnı aġyârun̄ ban̄a leyl ü nehâr eksük degül

4 Çarḫ-ı ẓâlim ᶜâḳıbet itdi beni senden cüdâ
Sevdigüm ben ḫâke cevr-i rûzgâr eksük degül

5 Ġonçe-i ṣad dâġı var bâġ-ı ḳażâdur sînemüz
Bülbülüz bizde dem-â-dem âh ü zâr eksük degül

6 Cân virür âşüfteler kûyun̄da reftârun̄ görüp
Ṣayd-gâhun̄da hele bir gün şikâr eksük degül

7 Ey N a ḥ î f î gülşen-i ṭabᶜumda feyż-i ᶜışḳ ile
Nev-be-nev yârâna şiᶜr-i tâb-dâr eksük degül

P/146a

324

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Feᶜûlün

1 Esîr-i zülf-i yâr ol müstemend ol
Hemân n'eylerseñ eyle ser-bülend ol

2 Ḫalâṣ ol ey gönül ḳayd-ı cihândan
Muḳayyed olma zülf-i yâra bend ol

3 Budur şarṭ-ı maḥabbet kim cihânda
Yanup âteşlere reşk-i sipend ol

4 Riᶜâyet gösterüp âdâb-ı ᶜışḳa
Bu yolda sen de merd-i dil-pesend ol

5 Olup âzâde fikr-i mâ-sivâdan
N a h î f î -veş yüri (rindâne) rind ol

P/146a

325

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 İster aġyâr ile ṭarḥ-efgen-i ṣaḥn-ı bâġ ol
İşte ben gitdüm eyâ ġonçe-dehen sen ṣaġ ol

2 Naġme-i bülbüli gûş eyler iken gülşende
Şimdi lâyıḳ mı ki dil-beste-i ṣavt-ı zâġ ol

3 Şerḥalar çek ten-i mecrûḥuna tîġ-ı ġam ile
Nâr-ı ^c^ışḳ ile dilâ lâle-ṣıfat pür-dâġ ol

4 Kûşe-i ^c^uzleti reşk-âver-i gülşen-geh idüp
Yüri şimden girü var fâriġ-i bâġ u râġ ol

5 Bu N a ḥ î f î i çıḳarma kerem it ḫâṭırdan
İşte ben gitdüm eyâ ġonçe-dehen sen ṣaġ ol

P/146a

Mef^cûlü Mefâ^cîlü Mefâ^cîlü Fe^cûl

1 الرب عارف و نصير و وكيل
والعبد عاصي و حقير و ذليل

2 كالشمعة في الليل منير و دليل

3 ^cAdl eyleseñ ey şâh-ı cihânum ne ola
الشرع قوي و الى الحق سبيل

4 Ḳulluḳda hezâr ise ḳuṣûrum ṣanemâ
السيد و الله الى العبد كفيل

5 ^cUşşâkuñ olursa bu N a h î f î ne ola
القلب من القلب الى القلب يميل

P/146a

(2a) Metinde yok.

(3) ve (4)'ün arasında bir beyitlik boşluk var.

MÎM

327

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Çāk olup şemşīr-i ser-tīz-i maḥabbetle tenüm
Yā Resūla'llāh fedā olsun saña cānum benüm

2 Ben ġarībüñden dirīġ itme nigāh-ı himmetüñ
Olmasun mesdūd-ı ḥubb-ı mā-sivā pīrāmenüm

3 Gül-sitān-ı 'ālemüñ yoḳdur gözümde raġbeti
Hep ḫayāl-i ravża-i pāküñdür ancaḳ gülşenüm

4 Vāṣıl it gül-zār-ı maḳṣūda dil-i şūrīdeyi
Almadan ālāyiş-i ḫār-ı ta'alluḳ dāmenüm

5 Ḫāk olursam kūyuña yüz sürmeden tā ḥaşre dek
Ehl-i ḳabri cümle bīdār ide ṣavt-ı şīvenüm

6 Ḥaḳ bilür ey şem'-i cem'-i enbiyā vü mürselīn
'Ayn-ı ẓulmetdür ġam-ı hecrüñle rūz-ı rūşenüm

7 Māye-i faḫr u şeref besdür N a ḥ ī f ī -veş baña
Ravża-i kūy-ı cihān-tābuñ olursa meskenüm

A/51b H/48b İ/48b P/72b

(1a) şemşīr-i ser-tīz: ser-tīz-i şemşīr A H

328

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Pādişāhā sensin ol peyġām-ber-i şevket-rüsūm
Bahş olundı zātuña feyż-i risālāt-ı 'umūm

2 Sensin ol kim kem-terīn vaṣf-ı şerīfündür senüñ
Fāżıl-ı Ümmī-laḳab 'allāme-i ümmü'l-'ulūm

3 Oldı Mi'rācuñ ṣafā-bahş-ı dil-i kerrūbiyān
Maḥż-ı rif'atdür daḫı āfāḳa ol feyż-i ḳudūm

4 Çāk çāk olsam ḫaber-dār olmayam ol zevḳ ile
Ol ḳadar şevḳ-ı ḫayālüñ eyledi cāna hücūm

5 Ey gül-i bāġ-ı muḳaddes rū-nümā-yı şefḳat ol
Olmasun tā bülbülüñ āzürde-i ḫār-ı hümūm

6 Ṣūret-i resm-i rikābuñdur felekde mihr ü māh
Naḳş-ı mīḫ-i na'l-i esbüñdür semā üzre nücūm

7 Bülbül-i gūyā olaldan gül-sitān-ı na'tüñe
Oldılar pey-rev N a ḥ ī f ī ye süḫan-sencān-ı Rūm

A/51a E/7b H/48b İ/48a P/72b Y/17a

---

(4) ve (6)'nın yerleri A E H İ 'de değişik.

(6) P'de (4)'üncü sıradadır.

(6b) tā: - Y

329

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Tesellī-yāb iken vaṣlıyla mehcūr-ı ḥabīb oldum
Belā-yı hecre düşdüm şimdi bī-ṣabr u şekīb oldum

2 Enīsüm yār-ı cānum gitdi ḳaldum derd-i ḥasretle
Bu ġurbet ilde ḥayfā ben daḫi şimdi ġarīb oldum

3 O mehcūram ki şevḳ-ı vaṣl-ı dil-ber gitdi ḫāṭırdan
O bīmāram ki me'yūs-ı müdāvā-yı ṭabīb oldum

4 Beni terk eylemez ẓann eyler idüm künc-i miḥnetde
Tekāsül eyledüm maġrūr-ı va^cd-i dil-firīb oldum

5 Şikāyet mihribānumdan degüldür rāh-ı ^cışḳında
Budur derdüm hemān ser-geşte-i mekr-i raḳīb oldum

6 Dirīġā ben o bī-berg ü nevā-yı bezm-i ḥırmānam
Ki ḫ^vān-ı ^cişret-i bezm-i emelden bī-naṣīb oldum

7 Naḥīfī yār-ı cānumdan cüdā gül-zār-ı ^cālemde
Gül-i nev-restesin güm-geşte ḳılmış ^candelīb oldum

E/49b M/38a P/148b Y/66b

---

(1) P'de var.

(2a) enīsüm: eylesem Y

330

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Niçe demdür ki mehcūr-ı temāşā-yı ḥabīb oldum
Şeb-i ḥasretde ḳaldum ġurbet illerde ġarīb oldum

2 Müdāvā-yı viṣāle himmet it ey baḫt-ı her-cāyī
Ki derd-i hecr-i cānān ile bī-ṣabr u şekīb oldum

3 İderken ġayre pend-i el-ḥaẕer ḳayd-ı taʿalluḳdan
Yine vardum esīr-i ṭurra-i ʿālem-firīb oldum

4 Olurken vāye-dār-ı mīve-i luṭfuñ cihān ẓālim
Gülistān-ı viṣālüñden hemān ben bī-naṣīb oldum

5 Naḥīfī ol gül-i gül-zār-ı ḥüsne meyl idelden āh
Fiġān ü nālede ben şimdi reşk-i ʿandelīb oldum

E/49b M/38a P/149a Y/67a

(3a) kayd-ı: yâre P

331

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Yine bir ġonçe-i gül-zār-ı ḥüsne 'andelīb oldum
Yine feryād ü efġān eylemekde bī-şekīb oldum

2 Gözümden ṣaḳınur oldum o māh-ı 'ālem-ārāyı
Belā-yı 'ışḳı gör kim kendüme kendüm raḳīb oldum

3 Benümle güftugūy-ı ḥüsn-i Leylā eyler 'ādem yoḳ
Gel ey Mecnūn ki ben şehr-i maḥabbetde ġarīb oldum

4 Ser-ā-pā sīnem itdüm dāġ dāġ-ı şu'le-i ḥasret
Çemen-zār-ı ġama ḫoş-kār-ı ṭarḥ-ı naḳş u zīb oldum

5 **Naḥīfī şām-ı baḫtum** rūşen oldı şem'-i rūyından
Bu şeb tā ṣubḥa dek zānū-be-zānū-yı ḥabīb oldum

E/49b M/38a P/149a Y/67a

(3a) **güftugūy: güft-gūy E M Y**

332

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Sūz u tāb-ı sīnemi bundan ḳıyās eyle benüm
Kim şerār-ı āteş-i āhumla yaḳdum meskenüm

2 Bülbül olsam külḫan eyler gülşeni sūz-ı dilüm
Sūrı mātem-gāh ider te's̱īr-i ṣavt-ı şīvenüm

3 Bü'l-ᶜaceb pervāne-meşreb bülbül-i şūrīdeyem
Şuᶜle-zār itdüm ser-ā-pā ben feżā-yı gülşenüm

4 Künc-i ḥasretde görüp aḥvālümi aġlar raḳīb
Ḥāṣılı ben mübtelāya şefḳat eyler düşmenüm

5 Beyᶜ-gāh-ı ġamda böyle ẖarca sürmezdi beni
Baḳsa rūy-ı zerdime ol dil-ber-i sīmīn tenüm

6 Ben o Mecnūnum ḫayāl-i dīde-i ḫūbān ile
Cilve-gāh-ı āhūvān-ı Çīn olur pīrāmenüm

7 Cilve-ger olsa ᶜaceb mi anda naḳş-ı kā'ināt
Ey N a ḥ ī f ī ṣāfdur mir'āt-ı ṭabᶜ-ı rūşenüm

E/50a M/38b Y/67a

(3b) feżâ: ḳażâ Y

333

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Göz gördi gönül sevdi seni ey yüzi māhum
Ḳurbānuñ olam var mı benüm bunda günāhum

2 ᶜĀşıḳluġuma şāhid-i ᶜādil mi degüldür
Evżāᶜ-ı ḥazīnümle ġarībāne nigāhum

3 Memnūn-ı vefā eyle beni gel keremüñle
Yansun ḥased āteşlerine baḫt-ı siyāhum

4 Ey seng-dil itmez mi senüñ ḳalbüñe te'sīr
Ḫārāları ḫākister iden āteş-i āhum

5 Bir baġrı yanıḳ ᶜāşıḳ-ı miḥnet-zededür gel
Aġlatma N a ḥ ī f ī ḳuluñı cevr ile şāhum

E/50a M/38b P/147b Y/67b

(1b) var mı benüm bunda: bunda benüm var mı P
(2a) şâhid-i: şâhidi Y
(3a) vefâ: vişâl P
(5a) gel: dil M

334

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Ne dem ol āfitāba ḥasret ile bir nigāh itdüm
Bir āh itdüm ki cümle ḫırmen-i ṣabrum tebāh itdüm

2 Sevüp bir Leylī-i müşgīn nikāb-ı ḥüsni Ḳays-āsā
Yine deşt-i cünūn-ı 'ışḳı 'aḳla cilve-gāh itdüm

3 Baña teslīm olundı ser-be-ser sāmān-ı şeydāyī
Dem-i ḫilḳatde zīrā cümleden evvel ben āh itdüm

4 'Uluvv-i himmetin gördükde rāh-ı nā-tüvānīde
Dil-i üftādeyi bir serv-i nāza ḫāk-i rāh itdüm

5 Metā'-ı vuṣlat-ı dil-dārı bāzār olmadı mümkin
Hemān ser-māye-i ümmīdi bīhūde tebāh itdüm

6 Gedā-yı kūyuñ olmaḳdan ferāġat itmez el-ḥāṣıl
Niçe kerre dil-i şūrīdeye teklīf-i cāh itdüm

7 Nahīfī-veş recā-yı vuṣlatuñ itdiyse 'afv eyle
Ḥużūruñda ne var bilmezlük ile bir günāh itdüm

E/50a M/39b P/149a Y/67b

(3b) ḫilḳatde: ḫalḳında Y

(4a) nâ-tüvânîde: nâ-tüvânîden M Y

(5a) olmadı: olmadan M Y

(7a) recâ: câ Y (b) ḥużūruñda: ḥużûrında

335

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Bu şeb tā şubha dek derd ile āh-ı pür-şerer çekdüm
Ġam-ı hecrünle ey mihr-i dırahşān ben neler çekdüm

2 Egerçi hāk-i rāh oldum güzer-gāhunda sultānum
Seni muġber olur fikriyle ammā çok keder çekdüm

3 Ne denlü ben hazer kıldum ise peykān-ı cevründen
Każāyı gör ki ālām-ı cefāyı ol kadar çekdüm

4 Bu derd ile gehī kūh-sāra düşdüm gāhī şahrāya
Belā-yı 'ışkı ben Ferhād ü Mecnūndan beter çekdüm

5 Olup ser-geşte-i bīm-i gezend-i reh-zen-i hecrün
Reh-i vaşlunda ey rūh-ı revānum çok hatar çekdüm

6 Girān geldi baña meclisde ġāyet minnet-i sākī
Anunçün ben de şahbā yerine hūn-ı ciger çekdüm

7 O meh āvīze-i gūş-ı kabūl eyler ümīdiyle
N a h ī f ī rişte-i nazma niçe dürr ü güher çekdüm

E/50b M/39a P/149b Y/68a

(3a) peykân-ı: bîgâne M Y
(5a) reh-zen-i: rûy beni M

336

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Ḳanı ol dem ki senüñ bülbül-i nālānuñ idüm
Şevḳ ile naġme-ṭırāz-ı gül-i ḫandānuñ idüm

2 Ḫāṭıra gelmez idi renc-i ḫumār-ı fürḳat
Ġırre-mest-i mey-i peymāne-i peymānuñ idüm

3 Şimdi ḫāk-i ḳademüñ çeşm-i dile oldı ḥarām
Bir zamān ser-zede-i kūşe-i dāmānuñ idüm

4 Der-i luṭfuñda meger yer mi başardı ayaġum
Beste-i silsile-i zülf-i perīşānuñ idüm

5 Ḳanı ol dem ki naẓar-kerde-i iḥsānuñ olup
Āşinā-yı nigeh-i ġamze-i fettānuñ idüm

6 Şimdi bir dūr nigāha bile ruḫṣat bulamam
Gerçi kim dīde-i cān ile nigeh-bānuñ idüm

7 Baña maḫṣūs idi hep nükte-i çeşm-i siyehüñ
Bezm-i ḫāṣuñda N a ḥ ī f ī -i süḫan-dānuñ idüm

E/51a M/39a P/149a Y/68a

---

(5) E'de yok.

(7b) ḫâṣuñda: ^câlemde P

337

Mefā'īlün Mefā'ilün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Ḫudā gösterse bir kerre seni ey bī-vefā görsem
Cihānda ölmeden çeşm-i ümīdi rūşenā görsem

2 Ne āh eylerdüm olsa bir enīsüm künc-i ġurbetde
Ne aġlardum bu yād illerde bārī āşinā görsem

3 Cebīnüm böyle çīn-ālūde-i şekvā mı eylerdüm
Eger āyīne-i baḫtumda bir rūy-ı ṣafā görsem

4 Dil-i āşüfteye gelmez ferāġat derd-i 'ışḳuñdan
Eger senden ben ey şāh-ı cihānum biñ cefā görsem

5 Murād üzre saña tefhīm iderdüm miḥnet-i 'ışḳı
Seni kendüñ gibi bir bī-vefāya mübtelā görsem

6 Düşerdüm pāyına mānend-i cū feryāda başlardım
O serv-i nāzı ben bir kerre ey bād-ı ṣabā görsem

7 N a ḥ ī f ī naḳd-i cān ile ḫarīdār olmadur kārum
Ser-i bāzār-ı ḥüsn içre hemānbir dil-rübā görsem

E/51a M/39a P/149b Y/68a

(2b) ne: ne bâd M

(6b) serv-i: servi Y

338

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Ḫūn-ı cigerle ḥāṣıl olur ʿişretüm benüm
Rūz-ı ezelde böyle imiş ḳısmetüm benüm

2 Ey āfitāb-ı ʿişve aña aġlaram hemān
Yoḳdur yanuñda ẕerre ḳadar raġbetüm benüm

3 Yıllarca ġayre mūnis olan yār-ı bī-vefā
Ḥayfā ki bir dem olmadı hem-ṣoḥbetüm benüm

4 Geldi ferāġ ṣoḥbet-i aġyārdan baña
Şimdi ḫayāl-i yār iledür ülfetüm benüm

5 Bir serv-i nāz ʿışḳına ḫāk olmaḳ isterem
Çoḳdan derūn-ı dilde budur niyyetüm benüm

6 Ferhād-ı nā-kes itdigi himmet midür meger
Kūh-sār-ı ġamda böyle midür himmetüm benüm

7 Cevr eyler ise şimdi ḳo itsün N a ḥ ī f i y ā
Ol naḫl-i tāze ṣoñra bilür ḳıymetüm benüm

E/51a M/39b P/147a Y/68b

(1b) imiş: geçer Y gibi M P
(6b) böyle: öyle P

339

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün

1 Ṣanmañ beni ki zīnet-i dünyāya rāġıbem
Ancaḳ cihānda ḥüsn-i dil-ārāya ṭālibem

2 İnṣāf olunsa ben bu ḳadar miḥnet ile hem
Ferhād ü Ḳaysa vādī-i ^c^ışḳ içre ġālibem

3 İnkār idersem ey gül-i ter mübtelāluġum
Sen i^c^timād itme bu ḳavlümde kāẕibem

4 Cism-i nizārı dāġ u elifle pür eyledüm
Dīvān-ı şāh-ı ^c^ışḳda gūyā muḥāsibem

5 Yārān kimisi bāġa gider kimi gülşene
Ammā ki ben o kūy-ı dil-āraya ẕāhibem

6 Ṣaff-ı ni^c^āl ü ṣadr-ı cihān bir gelür baña
Vāreste-i tefāḫür-i ḳayd-ı merātibem

7 Ben ^c^ārif-i edā-yı ṣavābem N a ḥ ī f i y ā
Bezm-i cihānda gerçi ne ^c^Urfī ne Ṣā'ibem

E/50a M/39b P/149b Y/68b

(2a) ile hem: eylemem M Y

(3a) idersem: iderse Y

(4a) elifle: elifde M Y pür: yer M Y

340

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Ne dem bülbüllerüñ feryād ü zārın istimāᶜ itdüm
Nesīm-i āh ile gül-berg-i bāġ-āsā simāᶜ itdüm

2 Vücūdum ṣūret-i dīvāra döndi ḳaldı ḥasretle
Ben ol sāᶜat ki ol rūḥ-ı revānumla vedāᶜ itdüm

3 Feżā-yı ḳāma imkān-ı taᶜalluḳ s̱ābit olmışken
Semend-i ḫvāhişi ser-germ-i rāh-ı imtināᶜ itdüm

4 Nedīmān-ı ḥarem-gāh-ı ḥaḳīḳat şāhid olsunlar
Bu günden ṣoñra bezm-i nā-kesāndan inḳıṭāᶜ itdüm

5 ᶜAceb mi rūşen olsa dīde-i cān bezm-i ᶜālemde
Cemāl-i şāhid-i maḳṣūddan keşf-i ḳınāᶜ itdüm

6 Baña derd-i ser oldı būy-ı zülf-i ᶜanber-āgīnüñ
Şemīm-i müşg ile gūyā ki taḥṣīl-i ṣudāᶜ itdüm

7 Nümū-dār itmege ezhār-ı maᶜnā-yı dil-ārāyı
N a ḥ ī f ī bu zemīn-i dil-güşāyı iḫtirāᶜ itdüm

E/50b M/40a P/150a Y/69a

(1b) bâġ-âsâ simâᶜ: bâġ-âsân isitmâᶜ M Y

(3) P'de yok.

341

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Yine ser-germ-i şevḳam kūçe-i dil-dārdan geldüm
Ḥarem-gāh-ı ḥaḳīḳatdan meṭāf-ı yārdan geldüm

2 Ne gül-çīn-i murād oldum ne şemm-i būy-ı vaṣl itdüm
Bu dem bād-ı ṣabā-veş gerçi kim gül-zārdan geldüm

3 Menem sāḳī o maḥrūr-ı ciger dil-teşne kim şimdi
Ḫumār-ālūd-ı hecrem ḫāne-i ḫammārdan geldüm

4 Pür itdüm naᶜra-i şekvā ile dün kūy-ı dil-dārı
Bugün ammā o mest-i ᶜişveye inkārdan geldüm

5 N'ola tāb-ı tecellīden derūnum dāġ dāġ olsa
N a ḥ ī f ī cāy-gāh-ı ḥayret-i dīdārdan geldüm

E/51a M/40a P/150a Y/69a

(5a) tecellīden: pīçīden M (b) dīdār: dil-dār P

342

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Bildüñ esīr-i zülf-i perīşānuñ oldıġum
Ṭuyduñ netīce bende-i fermānuñ oldıġum

2 Bir āşinā nigāhuña biñ ḥasret iledür
Mecrūḥ-ı tīġ-i ġamze-i fettānuñ oldıġum

3 Ẓāhirdür āh-ı şuᶜle-feşānumdan ey perī
Sūz-āşinā-yı āteş-i hicrānuñ oldıġum

4 Hep şevḳ-ı ᶜārıżuñladur ey ġonça-fem senüñ
Bāġ-ı cihānda bülbül-i nālānuñ oldıġum

5 Bir dāġ-ı dil-nevāzuña lāyıḳ degül miyem
Söyle helāk-i nāvek-i müjgānuñ oldıġum

6 Āyīne-i cemālüñe çeşm-i niyāz ile
Çoḳ görme bir nigāhumı ḥayrānuñ oldıġum

7 ᶜUşşāḳ içinde luṭfa sezā bir ġarībdür
Raḥm it N a ḥ ī f ī -i zārıña ḳurbānuñ oldıġum

E/51b M/40a P/150a Y/69b

(1b) ṭuyduñ: ṭuyduḳ Y

(2a) nigâhuña: nigâh ile E M

343

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Ṣorarsañ ey şeh-i ḥüsn ü bahā nedür sühanum
Recā-yı vaṣla mücerred bahānedür sühanum

2 Menem ki nuṭḳum ider ḥall-i ^cuḳde-i işkāl
Lisān-ı rāz-güşā-yı zamānedür sühanum

3 Eger ki ^cārif iseñ gūş-ı hūşuña zāhid
Netīce hem-ser-i dürr-i yegānedür sühanum

4 Senüñle yoḳ sözüm ey devr-i dūn benüm ancaḳ
Perī-veşān-ı gürūh-ı bütānedür sühanum

5 N a ḥ ī f i y ā eser-i sūziş-i zebānumdan
Bilür ki ^cāşıḳ olan ^cāşıḳānedür sühanum

E/53a M/40b Y/69b

(2a) menem: benüm M

(3a) isen: ise M hûşuna: hûş ile E

344

Fe

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Seni her lahza gam-ı ᶜışk ile giryān göreyüm
Hātıruñ bencileyin böyle perīşān göreyüm

2 Seng-i cevr ile göñül mülkini ber-bād itdüñ
Kalbüñi gussa vü endūh ile vīrān göreyüm

3 Niçe ağlatduñ ise sen bu dil-i şeydāyı
Seni de derd-i mahabbet ile giryān göreyüm

4 İntizār ile ciger-hūn-ı gam-ı hasret olup
Her nefes sūret-i bī-cān gibi hayrān göreyüm

5 Ölmeden Hakdan ümīdüm budur ey āfet-i cān
Hep baña eyledigüñ cevre peşīmān göreyüm

6 Bildigüñ eyle gözüm nūrı dil-i nālāna
Saña bākī mi kalur soñra bu devrān göreyüm

7 Sen N a h ī f ī ye cefāyı ne kadar eyler iseñ
Ol kadar ben de anı hurrem ü şādān göreyüm

E/51b M/40b P/147b Y/69b

(2b) kalbüñi: kalbini Y

(3a) sen bu dil-i şeydāyı: bu dil-i şeydāyı sen P

(5) E'de var.

(7b) anı: seni P

345

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ẓevḳ-ı vaṣlunla libās-ı ᶜışḳı tecdīd eyledüm
Ol ḳadar kesb-i ṣafā ḳıldum ki bir ᶜıyd eyledüm

2 Ben hezārān ġonçeyi bu gül-sitān-ı dehrden
Şevḳ ile ārāyiş-i destār-ı ümmīd eyledüm

3 Neşve-i rengīn-i **güftârumla mestân-ı ġamı**
Ser-be-ser müstaġnī-i āyīn-i Cemşīd eyledüm

4 Vaṣf-ı ḥusnünde ṣarīr-i ḫāme-i siḥr-āveri
Tā-be-maḥşer reşk-sāz-ı çeng-i Nāhīd eyledüm

5 ᶜİşret-i deh-rūze-i dehre tenezzül eylemem
Ben ġamunla iktisāb-ı ẕevḳ-ı cāvīd eyledüm

6 Ben o şeb-gerd-i niyāzam ki ṭarīḳ-ı ᶜışḳda
Gerd-i rāhum tūtiyā-yı çeşm-i ḫūrşīd eyledüm

7 Ey N a ḥ ī f ī dāġlar çekdüm ten-i ᶜuryānuma
Ol şeh-i ḥüsne yine bir nāme tesvīd eyledüm

E/50b M/40b P/ 150b Y/70a

(3a)mestân-ı:mestâne Y

(4) ve (5)'in sırası P ve E'de değişik.

(5a) eylemem: eyledüm M Y

(6b) gerd: gezd M Y

(7b) eyledüm: eylesün Y

346

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Cānā seni ben mihr ü vefā ṣāḥibi ṣandum
Sevdüm seni bilmezlük ile āteşe yandum

2 Cān ise ġaraż cevr ü cefādan senüñ olsun
Ben miḥnet-i hicrān ile cānumdan uṣandum

3 Ol teşne-dilem kim bu ḫıyābān-ı fenāda
Zehr-āb-ı ġam u miḥnet-i devrān ile ḳandum

4 Söyleşmek olurdı nigeh-i şūḫ ile ammâ
Ḥâṣıl bu ki ol merdüm-i çeşmümden utandum

5 Ġarḳ-ı ᶜaraḳ-ı şerm olup ol ruḫları gülden
Dâġ-ı dil ile lâle-ṣıfat ḳana boyandum

6 Ben bilmez idüm n'eydigini miḥnet-i hecrüñ
Der-ḫᵛāb idüm eyvāh daḫı şimdi uyandum

7 Sevdā-yı viṣālüñle N a ḥ ī f ī gibi ḥayfā
Ol vaᶜde-i ferdālara gerçekden inandum

E/51b M/41a P/148a Y/70a

(2b) cânumdan: cândan M

(4) ve (5) P'de var.

(6b) ḫᵛâb: ḫarâb Y uyandum: uṣandum Y

(6a) n'eydigini: n'eldıġını P

(7a) sevdâ: ümmîd P

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Niçe bir āteş-i ṣabra dil ü cānı yaḳaram
Şerer-efşānluḳ idüp kevn ü mekānı yaḳaram

2 Kimseler āteşüme olmadı çün ḳaṭre-feşān
Yaḳaram sūz-ı derūnumla cihānı yaḳaram

3 Ġırre ḳılmış bir iki ḫāki tüvān-ı beşerī
Bilmedi anda olan tāb ü tüvānı yaḳaram

4 Baña düşmenlük iden dīv-i recīm olsa daḫı
Şiheb-i āh-ı ḥazīnümle bil anı yaḳaram

5 Ġayret-i Aḥmed-i Muḫtār ile ḳılduḳça ḫurūş
Berḳ-ı sūzende gibi Bū-Lehebānı yaḳaram

6 Şāh-ı dehr olsa da da^cvā-yı ulūhiyyet iden
Nār-ı ḳahr-ı Ḥaḳ ile virmem emānı yaḳaram

7 Birdür Allāh diyen mü'mine şükker ṣunaram
Mülḥid ü müşrik olan ehl-i gümānı yaḳaram

8 Ṣoñra ḫākisterine eyle naẓar ^cārif iseñ
Ben dimem saña fülānü'bni fülānı yaḳaram

9 Āh-ı maẓlūm gibi āteş-i sūzān olmaz
Yaḳaram āhum ile seng-dilānı yaḳaram

10 Eylerem tevbe metā^c-ı emelüñ raġbetine
Sifr-i nā-mu^cteber-i sūd u ziyānı yaḳaram

11 Ser-be-ser żāyi^c olur toḫm-ı emel ḫākinde
Āteş-i āh ile bu şūre-sitānı yaḳaram

12 Selefüñ ẕikrin idüp zīver-i ṭāḳ-ı eflāk
Defter-i himmet-i ebnā-yı zamānı yaḳaram

13 Virmesün dağdağa geçdükçe Ṣırāṭ-ı ḥaşri
Ne belā başuma bu bār-ı girānı yaḳaram

14 Beni mahcūb-ı eser itme sözümde yā Rab
Āteş-i ġayret ile ben bu zebānı yaḳaram

15 Ey N a ḥ ī f ī ide Ḥaḳ sūz-ı derūnuñ teskīn
Dime şımden girü ben īn ile ānı yaḳaram

E/52a M/41b P/146b Y/70a

(2a) āteşüme: āteşine M Y (4b) şiheb: şeb M Y bil: ben E
(5a) ḫurūş: ḫırāş E (8b) ibni: bin E gibi M Y
(14b) zebānı: erbānı M Y (15a) ide: ile M Y (b) īn: ibn Y

348

Mef^c^ūlü Mefā^c^īlü Mefā^c^īlü Fe^c^ūlün

1 Bir ġamze ile dāġ-ı ġamuñ cāna begendüm
Vardur hele ey āfet-i cān saña pesendüm

2 Üftādelerüñ ḥasret ile ḫāk-i reh olsun
Sen bāġ-ı ṣafāda ṣalın ey serv-i bülendüm

3 Öldürdi beni renc-i ḫumār-ı ġam-ı la^c^lüñ
Ey mest-i mey-i ^c^işve olan şāh-levendüm

4 Gözden ṣakınur oldum o mir'āt-ı cemāli
Gör derdi raḳīb olmadadur kendime kendüm

5 Mecnūn-ı füsūn-perver-i ^c^ışḳam ki dem-ā-dem
Vaḥşīleri bu deştüñ olur zīb-i kemendüm

6 Biñ kerre didüm olma giriftārı o şūḫuñ
Bīhūde midür ey dil-i şeydā saña pendüm

7 Ḳaṣduñ bu N a ḥ ī f ī yi helāk itmek imiş āh
Raḥm eyle güzel başuñ içün itme efendüm

E/51b M/41a P/148a Y/70b

---

(2) ve (3)'ün sırası E ve P'de değişik.

(5a) perver: bir der M Y

349

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Rāz-dān-ı müşkilāt-ı ^cāḳıl u dīvāneyem
Ben fünūn-ı ^cışḳı tekmīl eylemiş ferzāneyem

2 İştiyāḳ-ı ^cālem-i nūr ile pervāz eylerem
Ṣūret-i insānda ser-gerdān olan pervāneyem

3 Hūş-yār olmam eger ḳopsa ḳıyāmet başuma
Tā ezelden ben şarāb-ı ^cışḳ ile mestāneyem

4 Vādī-i ^cışḳ u maḥabbetde teferrüd eyledüm
Ben de ḥālümce cünūn-ı ^cışḳ ile bir dāneyem

5 Beyt-i Ma^cmūr-ı ḥaḳīḳatdür serāy-ı bāṭınum
Ṣūret-i ẓāhirde baḳsan gerçi kim vīrāneyem

6 Zümre-i ehl-i baṣīret fehm ider ḫāṣıyyetüm
Sürme-i çeşm-i dilem ḫāk-i reh-i cānāneyem

7 Eylemezler hīç beni şāyān-ı gūş-ı i^ctibār
I^ctiḳād-ı müdde^cīde gūyiyā efsāneyem

8 Āşināyān-ı ilāhīye ġulām-ı kem-terem
Rū-şinās-ı mā-sivā-yıḤaḳḳ ile bīgāneyem

9 Ben N a ḥ ī f ī yem idersen cāy-gāhumdan su'āl
Kūçe-i ma^cnāda Ḫıżr-ı feyż ile hem-ḫāneyem

A/51a E/52a H/48a İ/48a M/41b P/107a Y/71a

(4b) bir dâneyem: pervâneyem M Y

(5b) vîrâneyem: dîvâneyem M Y

(7b) gûyiyâ: ġâlibâ A H İ

(9b) kûçe-i: gerçi M Y

350

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün

1 Ser-mest-i ^c^ışḳdur dil-i medhūşumuz bizüm
İtmekdedür cünūna meded hūşumuz bizüm

2 Āgaşte-i telāṭum-ı ṭūfān olursa da
Olmaz füsürde āteş-i ḫas-pūşumuz bizüm

3 Bir bir ṣaf-ı ḥabābı olur gevher-i yetīm
Mevc-āver olsa lücce-i pür-cūşumuz bizüm

4 Yoḳ iftiḫārumuz şeref-i müste^c^ār ile
Ḫūrşīd olursa zīver-i mengūşumuz bizüm

5 Mātem-sarāy-ı dehre gelelden ne ḥāldür
Pürdür nevā-yı nevḥa ile gūşumuz bizüm

6 Meydān-ı ^c^ışḳ içinde bu cünbiş muḥāl idi
Eṣḥāb-ı ḥālet olmasa hem-dūşumuz bizüm

7 Āḫir N a ḥ ī f i y ā olur ol māh-ı evc-i nāz
Pīrāye-baḫş-ı hāle-i āġūşumuz bizüm

E/52b M/42a P/147b Y/71a

(1a) medhûşumuz: nüh hûşumuz M Y

(2a) âgaşte-i: âgaşte Y

(3a) bir bir: yer yer P

(5a) dehre gelelden: dehr gönülden M Y

351

Mefᶜūlü Fāᶜilātu Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Kūyuñdadur ṣafā-yı dilüm gülşen istemem
Sensüz ṣafāyı ey meh-i sīmīn ten istemem

2 Āzürde itmesün seni berg-i semen bile
Bār olmasun vücūduña pīrāhen istemem

3 ᶜĀlemde bir ṭarīḳ ile rencīde olmasun
Benden netīce dōst degül düşmen istemem

4 Bīhūde minnet eyleme ey devr-i dūn baña
Ḥaḳdur viren murādumı ben senden istemem

5 Dikmem gözüm metāᶜ-ı ḳalīl-i cihāna ben
Zaḫm-ı derūnı dikmek içün sūzen istemem

6 Taḳbīl-i dest ü dāmen-i nā-dān yeter belā
Maḳṣūd cāh ise senüñ olsun ben istemem

7 Bī-nūr-ı ᶜışḳ feyż-i dil olmaz N a ḥ ī f i y ā
ᶜĀlemde rūşen olmasa bir mesken istemem

E/52b M/42a P/148b Y/71b

(2b) bâr: yâr M Y

(3a) bir: yer M (b) P'de yok.

(5a) gözüm: - M

(6a) dest ü dâmen: dest-i devâmın M Y

352

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 'Āşık-ı şūrīde-ḥālem kūy-ı cānāndur yerüm
Bülbül-i ḳudsem benüm ṣaḥn-ı gülistāndur yerüm

2 Meclis-i aġyāra düşdüm māye-dār-ı 'ışḳ iken
Bir 'aceb gencīneyem kim künc-i vīrāndur yerüm

3 Ben o baḥr-ı bī-kerānem baḥr-ı 'Ummān bendedür
Bu 'acebdür kim yine deryā-yı 'Ummāndur yerüm

4 Şāhid-i sırr-ı ḥaḳīḳat didi gūş-ı cānuma
Ḳurretü'l-'ayn-i viṣālem çeşm-i giryāndur yerüm

5 Ḫıżr-ı tevfīḳa sü'āl itdüm mekānın didi kim
Ṭā'at-ı mevlā ile pür-nūr olan cāndur yerüm

6 Ders-i 'ilm ü 'aḳl ü fehmi hep ferāmūş eyledüm
Şimdi ebced-ḫ^{v}ān-ı 'ışḳam bezm-i 'irfāndur yerüm

7 Derdimiñ ḥaḳḳında dermān ṣormaġa şām ü seḥer
Reh-güẕār-ı bendegān-ı ḫāṣ-ı Raḥmāndur yerüm

8 Himmet-i 'ışḳı temāşā eyle gör kim ẕāhidā
Ẕerre-i nā-çīz iken mihr-i dıraḫşāndur yerüm

9 Ey N a ḥ ī f ī gerçi hem-demsin baña ẓāhirde sen
Sen de bilmezsin benüm bir cāy-ı pinhāndur yerüm

A/50b E/52b H/48a İ/47b M/42b P/148aY/71b

(3a) baḥr-ı bī-kerânem: bī-baḥr-ı kerânem M (b) bu:bir A İ M

(6b) bezm: râh A H İ

(8b) dıraḫşân: raḫşân Y

(9b) sen de: lîk E

353

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün

1 Āhum yeter 'adūya eger ehl-i derd isem
Düşmenlerümle söyleşürem ben de merd isem

2 Efrād-ı 'aṣr olur baña ser-germ-i iḳtidā
Ẕevḳ-ı tecerrüd ile ḥaḳīḳatde ferd isem

3 Bī-iḫtiyār-ı sūziş-i 'ışḳ u maḥabbetem
Bu 'arṣa-gehde na'ra-keş-i āh-ı serd isem

4 Ser-menzil-i murāda olur 'āḳıbet vüṣūl
Rāh-ı ṭalebde şām ü seḥer reh-neverd isem

5 Ḫāṣıyyetüm cilā-yı dil ü dīdedür eger
Māni' ne çeşm-i ḥāside mānend-i gerd isem

6 Zülfüñ belāsıdur ruḫ-ı ālüñ hevāsıdur
Āşüfte-ḥāl-i sünbül-i dil-bend-i verd isem

7 Şemşīr ü tīr ü nīze gerekmez N a ḥ ī f i y ā
Āhum yeter 'adūya eger ehl-i derd isem

P/148b

354

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Perr açup evc-i emelden şâh-bâz-ı himmetüm
Kâf-ı istiġnâya pervâz eylemekdür niyyetüm

2 Pâdişâh-ı mülk-i maᶜnâyam ki luṭf-ı Ḥaḳḳ ile
Ṭâḳ-ı gerdûna iden âvîze tâc-ı rifᶜatüm

3 Sâḳıyâ ser-mest-i câm-ı feyż-i ᶜışḳam tâ ezel
Şîve-i laᶜl-i lebündür neşve-i keyfiyyetüm

4 Bu sitem-gûne cevâbın gûş idüp bildüm meger
Ḥüsnine maġrûr imiş ol dil-ber-i pür-naḫvetüm

5 Ẕerre-i nâ-çîzinem ammâ ki ey âfet benüm
Mihr-i envâr-ı ruḫundur mâye-i germiyyetüm

6 Bana gülşen gülşen-i ḥüsn-i Ḫudâ-dâdun yeter
Sâye-i serv-i ḳadündür sâye-bân-ı ᶜişretüm

7 El çek ey şûḫ-ı cefâ-cû ḫançer-i âzârdan
Ḳalmadı ṣabra mecâlüm cevre tâb ü ṭâḳatüm

8 Ġonçe-i neşgüfte-i ṭabᶜum ḫazâna irmesün
Gel perîşân itme luṭf it gülşen-i cemᶜiyyetüm

9 Şâᶜir-i şûrîde-ṭabᶜam ᶜâşıḳ-ı pâkîze-dil
Bilmez ol şûḫ-ı cefâ-endîşe ḳadr ü ḳıymetüm

10 İstimâᶜ eyler sözüm kerrûbiyân-ı maᶜnevî
Vâridât-ı feyż-i muṭlaḳdur edâ-yı ṣoḥbetüm

11 Mâlik-i emvâl-ı Ḳârûn olsa da nâ-dân eger
Reşk ider görse benüm genc-i kemâl-i ᶜizzetüm

12 Bende-i ehl-i kemâlem câhile itmem naẓar
Aṭlas-ı gerdûnı ber-dûş itse yoḳdur raġbetüm

13 Dehr içinde kimseden ümmîd-i iḥsân eylemem
Râzıḳ-ı feyyâżadur ancaḳ N a ḥ î f î minnetüm

P/146b

355

Mefᶜûlü Fâᶜilâtü Mefâᶜîlü Fâᶜilün

1 Sûzân-ı nâr-ı ḥasret ü mehcûr-ı ḫâneyem
Bâġ-ı cihânda bülbül-i bî-âşiyâneyem

2 Eksük degül iṣâbet-i zaḫm-ı elem baña
Gûyâ ki tîr-i ᶜışḳa muᶜayyen nişâneyem

3 Yoḳ baña tesliyet ḳafes-i zer-nişân ile
Ol bülbülem ki ᶜışḳ ile müştâḳ-ı lâneyem

4 Ol ṭurraya ᶜalâḳa idüp mû-be-mû tamâm
Ṣad çâk-i ḥasret olmada maḥsûd-ı şâneyem

5 Ṭâḳat getürmez âhuma kûh-sâr-ı seng-dil
Bir murġ-ı âteşîn dem ü ḫûnîn terâneyem

6 Oldı ḳarîb ṣubḥ-ı ḳıyâmet ben ise âh
Dil-dâde-i taṣavvur-ı vaᶜd-i şebâneyem

7 Bâb-ı tevekkül oldı baña mevḳıf-ı rıżâ
Maḥsûd-ı ṣadr-ı devlet olan âsitâneyem

8 Ṣûretde ṣadr olursa eger mesnedüm benüm
Maᶜnâda meskenetle hemân âsitâneyem

9 Ben güft ü gûy-ı devlet-i dünyâyı istemem

10 Mevḳûfdur müṭâlaᶜama ḥall-i müşkilât
Ḥikmet-şinâs-ı fetḥ-i ṭılısm-ı ḫızâneyem

11 Gitdükçe döndi ᶜaksine ᶜâlem N a ḥ î f i y â
Ser-geşte-ḥâl-i ḥayret-i devr-i zamâneyem

P/150b

(9b) Metinde yok.

356

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Ḫayâl-i bîm-i hecr itmem viṣâl-i dil-rübâ bilmem
Ben ol dîvâne-i ᶜışḳam ki hîç ḫavf ü recâ bilmem

2 Ḥarîm-i gülşen-i dil-dâra düşmez reh-güẕârun hîç
Tekâsül mi idersin yoḫsa ey bâd-ı ṣabâ bilmem

3 Bana bir neşve virmişdür ümîd-i bûs-ı laᶜlün kim
Nedür keyfiyyet-i tâb-ı şarâb-ı dil-güşâ bilmem

4 Taᶜaccüb itme evżâᶜ-ı perîşânum görüp ey gül
Senün bir bülbül-i küstâḫunam rengin edâ bilmem

5 Yine dil-ḫufte-i evżâᶜ-ı istiġnâ olup ḳaldun
Neden âzürde-ḫâṭırsın seni ey bî-vefâ bilmem

6 Senün Mecnûnunam semt-i ḫalâṣı ârzû itmem
Ġam-ı ᶜışḳunla derd-âlûdeyem cânâ devâ bilmem

7 Ne gûş-ı nâle eylersin ne âh ü zâra ḳâ'ilsin
Niçe ᶜarż eyleyem derd-i derûnum ben sana bilmem

8 Taraḥḥum eylemezsin cân-ı şîrînin fedâ ḳılsa
Neye müncerr olur bi'llâhi ḥâl-i mübtelâ bilmem

9 N a ḥ î f î yem bilinmez ḳıymetüm bîgâne-i luṭfem
Diyâr-ı ġurbete geldüm ġarîbem âşinâ bilmem

P/151a

357

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Cism-i şad pâremi kim dâğ ile teşrîh iderem
Sırr-ı ser-beste-i derdüm sana tavzîh iderem

2 Sübha-gerdân-ı ham-ı zülfün olup subh u mesâ
Hüsnünün nakşına nakkâşına tesbîh iderem

3 Seyr-i rûy-ı hasenün âb-ı ruhun berg-i hatun
Dil-i mihnet-zedeye mûcib-i tefrîh iderem

4

Seferün mihnetini meskene tercîh iderem

5 Ben N a h î f î -i Mesîhâ-nefes-i midhatünem
Dem-be-dem vasf-ı kemâlâtunı tasrîh iderem

P/151a

(4a) Metinde yok.

358

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Egerçi ṣaḥn-ı gül-zâra fütâde bir siyeh ḫâkem
Bi-ḥamdi'llâh ki küḥl-i dîde-i erbâb-ı idrâkem

2 Tesellî-yâb-ı vaṣl olsa ᶜaceb mi bu dil-i şeydâ
O şûḫun ᶜahd-i luṭfından bu şeb şâd u feraḥ-nâkem

3 Görüp her dil-ber-i fettânı meftûn olmadur kârum
ᶜAceb âşüfte-meşreb ᶜâşıḳ-ı ser-bâz-ı çâlâkem

4 Dirîġâ ᶜandelîb-i ġonçe-i gül-zâr-ı ḥüsn iken
Yine bâġ-ı cihânda dil-ḫırâş-ı ḫâr ü ḫâşâkem

5 Görüp her bü'l-ᶜaceb vażᶜ-ı cihânı bî-dimâġ oldum
Netîce ḥayret-âlûd-ı rümûz-ı devr-i eflâkem

6 N a ḥ î f î maḫzen-i envâr-ı ᶜışḳam ṣûretâ ammâ
Baḳılsa ᶜâlem-i maᶜnâya nûr-ı çeşm-i derrâkem

P/151b

359

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Zerre-i nâ-çîz-i ᶜışkam mihr ü mâhumsın benüm
Ben gubâr-ı hasretem sen dil-penâhumsın benüm

2 Mümteniᶜdür çeşmüme seyr-i cemâl-i behcetün
Âfitâb-ı şuᶜle-te'sîr-i nigâhumsın benüm

3 Kâ'ilem cevr ü cefâna eyleme âzâd-ı ᶜışk
Bende-i fermanunam sen pâdişâhumsın benüm

4 Ey cefâ-yı yâr derd-i ᶜışkumı itdün füzûn
Bâᶜis-i iclâl-i kadr ü ferr-i câhumsın benüm

5 Ey felek zîb-âver-i destâr-ı ᶜışk olsan n'ola
Sünbül-i nüh dâne-i gül-zâr-ı âhumsın benüm

6 Sînede ey zahme-i dest-i cefâ-yı rûzgâr
Lâle-i bâg-ı gamem dâg-ı siyâhumsın benüm

7 Ben N a h î f î yem eyâ ümmîd-i ᶜafv-i Kirdigâr
Dâg-sûz-ı sîne-i cürm ü günâhumsın benüm

P/151a

NÛN

360

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

1 Merḥabā ey şeref-efrūz-ı gürūh-ı s̱eḳaleyn
Şāh-ı mülk-i dü serā māh-ı sipihr-i kevneyn

2 Sensin ol nūr-ı Ḫudā kim ḳadem-i muḥteremüñ
Eyledi cilve-geh-i arż u semāyı pür-zeyn

3 Sensin ey zīver-i miḥrāb-ı risālet ḥaḳḳā
Maẓhar-ı aʿẓam-ı ʿünvān-ı imāmü'l-ḥarameyn

4 Eyledi ẕāt-ı şeref-baḫşuñı Dādār-ı cihān
Rifʿat-i ḳadr ile ārāyiş-i ṣadr-ı dāreyn

5 Bedr-i tābānı sipihr üzre şikest itmiş iken
Çoḳ mıdur olsa şikest-i ġażabuñ bedr-i Ḥuneyn

6 Mücrim-i bezm-i ḥarem-gāh-ı Elest olduḳda
Oldı ʿışḳuñ dil-i şūrīdeye mefrūż-ı ʿayn

7 Bu N a ḥ ī f ī gibi şevḳ ile benüm sulṭānum
Ḫidmet-i naʿt-i şerīfüñ baña deyn olsun deyn

A/55b H/52b İ/52b P/72b

(1a) gürūh: kerde İ

(3b) aʿẓam-ı ʿünvân: aʿẓamü'l-ʿünvân A

(4b) rifʿat-i: rifʿat ü A H ḳadr ile: ḳudretle İ

361

Fe'ilātün Fe'ilātun Fe'ilātün Fe'ilün

1 Bilinür sūz-ı dilüm dīde-i nem-nākümden
Bellüdür derd ü ġamum sīne-i ṣad çākümden

2 Ḫāk olursam ġam-ı 'ışḳıyla o serv-i nāzuñ
Nāle-i āh gele her ḫas ü ḫāşākümden

3 Söyleşür ġamze-i ḫūn-rīzüñ ile bī-pervā
Hele ben ḫavf ider oldum dil-i bī-bākümden

4 Ben bu dehr içre o ṣayyād-ı şefīḳam ki benüm
Būy-ı şefḳat gelür āvīze-i fitrākümden

5 Ḳaṭreye baḫş iderem bulsam eger deryāyı
Ḥāṣılum işte budur ġāyet-i imsākümden

6 Ḳuvvet-i taṣfiyeden 'aksi olurdı ẓāhir
Ḳonsa mir'āta eger cevher-i idrākümden

7 Ey N a ḥ ī f ī bilüp ol serv-i dil-ārā ḳadrüm
Tūtiyā-sāz ola biñ ḥasret ile ḫākümden

E/53a M/43a P/152a Y/72a

(2b) gele: gelür E M Y has ü: serv Y ser M
(7b) ola: - E

362

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Niyāz-ı vaṣl idince saña 'āşıḳ nāza başlarsın
Hümā-meşrebsin evc-i nāzda pervāza başlarsın

2 'Acebdür ben ümīd-i yek-nigāh-ı luṭfuñ itdükçe
Baña sen ġamze-i çeşm-i teġāfül-sāza başlarsın

3 Olup ser-germ-i ṣahbā-yı maḥabbet bezm-i vuṣlatda
Hemān ey dil o mest-i nāza keşf-i rāza başlarsın

4 Ḳarāruñ ḳalmayup hengām-ı teşrīfinde şevḳuñdan
Düşüp ol şāh-ı ḥüsnüñ pāyına i'zāza başlarsın

5 Naḥīfī ol mehüñ vaṣf-ı nigāh-ı çeşm-i şūḫında
Gehī efsūna gāhī şīve-i i'cāza başlarsın

E/53a M/43a P/152a Y/72a

(2a) luṭfuñ: luṭf P (b) ġamze-i: ġamze Y
(3a) vuṣlatda: vaṣlında E (b) nâza: nâz Y
(5a) şûḫında: şûḫından E (b) efsûna: efsûna vü M
(4a) teşrîfinde: teşrîfüñde P

363

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Ḥalḳa-i ẕikre girüp ol meh-i tābān dönsün
Aña reşk ile ser-i mihr-i dıraḫşān dönsün

2 Āh idüp ^c^ışḳ ile biz çāk-i girībān idelim
Hū diyüp şevḳ ile ol āfet-i devrān dönsün

3 Bizi öldürmek imiş ḳaṣdını bildük ammā
Niyyetinden ne var ol dil-ber-i fettān dönsün

4 Eylesün ^c^ahde vefā dönmesün iḳrārından
İtdigi kāra olur ṣoñra peşīmān dönsün

5 Bunda yoḳdur yeri erbāb-ı riyānuñ sāḳī
Gelmesün bezmümüze zāhid-i nā-dān dönsün

6 Sen semā^c^ eyle ney-i nālemi gūş itdükçe
Çarḫ urup şevḳuñ ile günbed-i gerdān dönsün

7 Eylesün ḥalḳa-i tevḥīdi müşerref yine yār
Ey N a ḥ ī f ī niçe biñ nāz ile cānān dönsün

E/53a M/43b P/152b Y/72a

(1a) meh: - Y (b) aña: tâ ki P

(2b) âfet: na^c^t M Y

364

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Kim bilürdi ol perī-rūyuñ cefā-kār oldıġın
Çeşm-i mekkārı gibi tā böyle ġaddār oldıġın

2 Sevdigüm sevmiş raḳīb olmuş baña ol gül-ᶜiẕār
Şimdi gördüm ġonçe-i nev-restenüñ ḫār oldıġın

3 Ölmeden göster ilāhī dīde-i giryānuma
Ḫaṭṭ-ı şeb-rengi o māhuñ zīb-i ruḫsār oldıġın

4 Āfitāb-ı ᶜārıżından bildim ol her-cāyīnüñ
Revnaḳ-efrūz-ı ḥarīm-i bezm-i aġyār oldıġın

5 Fāriġ olmaz mı N a ḥ ī f ī bu hevālardan ᶜaceb
Dün işitdüm yine bir şūḫa giriftār oldıġın

E/53b M/43b P/152b Y/72b

(1a) perī-rūyuñ: perī-rūnuñ P

(3) ve (4)'ün sırası E ve P'de değişik.

(4a) ᶜārıżından: ᶜārıżında M Y

(5b) giriftār: hevā-dār giriftār Y

365

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Fāriġ oldum meclis-i fānīde şādān olmadan
Aġlamaḳ yegdür baña ʿālemde ḫandān olmadan

2 Żevḳ-yāb-ı nālesin ālām-ı ʿışḳ-ı yār ile
Ey dil-i şeydā ne bulduñ böyle nālān olmadan

3 Bir ʿaceb keyfiyyet-i ḥālet-fezā geldi baña
Ṣād olur göñlüm ġam-ı ʿışḳuñla giryān olmadan

4 Nā-murād olmaḳ daḫı aʿlādur erbāb-ı dile
Kesb-i kām-ı dehr ile memnūn-ı dūnān olmadan

5 Ey N a ḥ ī f ī bir şeh-i ḥüsne ḳul olmaḳ Rūmda
Baña yegdür taḫt-ı mülk-i Mıṣra sulṭān olmadan

E/53b M/43a P/152b Y/72b

(1b) bana: - M

(4b) kâm-ı: kârum M Y

366

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Kimse esīr-i keşmekeş-i mihnet olmasun
Bīhūde gerd-i bādiye-i ġurbet olmasun

2 Muᶜtādı zevk-ı vuṣlat olan bī-nevālaruñ
Bir laḥẓa mubtelā-yı ġam-ı fürkat olmasun

3 Al murġ-ı cān-ı zārımı olsun fedā saña
Tīġ-ı cefāya ṣunma elüñ zaḥmet olmasun

4 Hīç kimseler ilāhī düşüp künc-i ġurbete
Tenhā-nişīn-i cāy-geh-i ḥayret olmasun

5 Bilmezlük ile ol gül-i nev-ḫīz-i bāġ-ı nāz
Ḳavl-i ᶜadūya gūş-zed-i raġbet olmasun

6 Bād-ı nesīm-i āhdan itsün ḥaẕer hele
Aġyār o şemᶜ-i ḥüsn ile germ-ülfet olmasun

7 Elbet N a ḥ ī f i y ā seni pā-māl-i cevr ider
Ol şeh-süvār-ı nāza hemān ruḫṣat olmasun

E/53b M/42b P/153a Y/72b

(2a) muᶜtâdı: muᶜtâd M P Y (b) bir: her E M Y

(3a) olsun fedâ: fedâ olsun M Y (b) tîġ-ı: tîġi M

(4a) kimseler: kimse M Y

(5) E ve P'de var.

367

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Yoḳlamaz oldı gelüp ben ᶜāşıḳ-ı efkendesin
Ġālibā dūr itdi ḫāṭırdan efendüm bendesin

2 Rūz-ı rūşen tīre vü tār oldı çeşm-i cānuma
Görmeyelden āfitāb-ı ᶜārıż-ı tābendesin

3 Bu dil-i bī-çārenüñ ḥükm-i firāḳ-ı dil-rübā
Ḥüzn ü ġam ḳıldı sürūrın girye itdi ḫandesin

4 Sensüz ārām itmez oldı tende cānum bir nefes
Gel benüm ey māye-i ārām-ı cānum ḳandasın

5 Söyleñ ol āfet N a ḥ ī f ī bendesin yād eylesün
Şādumān itsün o gül-ruḫ bülbül-i nālendesin

E/54a M/43b Y/73a

(1a) ᶜâşıḳ: bende E
(2a) tîre: nebre Y
(4b) mâye-i: mâye Y

368

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Luṭf idüp eyler müşerref ʿāşıḳ-ı dil-dādesin
Ol şeh-i ḥüsnüm başup geçmez bu ben üftādesin

2 Ben ne vech ile idem taḳbīl-i dāmān-ı viṣāl
Ben haẑīż-i ḫākde sen evc-i istiġnādasın

3 İtme ey āyīne naḳş-ı ḥüsn-i yāra iʿtirāż
Yoḳ degül ḥüsnüñ senüñ ammā ḥaḳīḳat sādesin

4 Var ise maḳṣūdı ʿazm-i kūşe-i mey-ḫānedür
Zāhid-i sālūs almış dūşına seccādesin

5 Ḳayd-ı hūş-yārī nedür bilmez zamān-ı ḥaşre dek
Nūş iden bezm-i haḳīḳatde maḥabbet bādesin

6 Yine āġāz itdüñ ey dil girye-i pey-der-peye
Ġālibā ʿazm-i reh-i yār itmege āmādesin

7 Ey N a ḥ ī f ī görmez oldum sende āsār-ı sürūr
Var ise şimdi ġumūm-ı ʿışḳdan āzādesin

E/54a M/44a Y/73a

(6a) pey: bī Y

369

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Ne dem aġyâra uyup bezm-i şarâb eylersin
Cigerüm âteş-i reşk ile kebâb eylersin

2 Nâzdan rûyuña kâküllerini itme niḳâb
Niçün ey şûḫ-ı cefâ-pîşe ḥicâb eylersin

3 Beni öldürmede bir vech ile te'ḫîr itmez
Ġamze-i şûḫuña bîhûde ᶜitâb eylersin

4 Aġladup göz göre aġyâr yanında beni âh
Leb-i deryâya gider ᶜâlem-i âb eylersin

5 Yap yap ey şâh-ı sitem-pîşe bu ẓulm ile hemân
Ḳorḳaram mülk-i dil ü ṣabrı ḫarâb eylersin

6 ᶜÂşıḳ-ı cân-be-leb-i ḥasretem ey ḫûnî meded
Öldürürseñ beni öldür ki s̱evâb eylersin

7 Tîġ-ı ᶜışḳ ile şehîd olmada te'ḫîr itdüñ
Rûz-ı maḥşerde N a ḥ î f î ne cevâb eylersin

E/54b M/45a P/153a Y/73b

(2a) kâküllerini: kâküllerini Y

(4) P'de yok.

(5) M Y'de yok.

(6a) cân: - M Y

370

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Bir gül-i nev-restesin āh-ı hezārumdan ṣakın
Nev-cevānum nāle-i bī-iḫtiyārumdan ṣakın

2 Ḳādir olmazsın cevāba şermden rūz-ı ḥisāb
Gel beni aġlatma eşk-i bī-şümārumdan ṣakın

3 Tünd-bād-ı ṣarṣar-ı āhum göz açdurmaz saña
Pāy-māl itme beni luṭf it ġubārumdan ṣakın

4 Ḥā'il olmaz tīr-i tīz-i āh-ı maẓlūmāna hīç
Cevri ḳo feryād-ı vaḳt-i ıżṭırārumdan ṣakın

5 Şu^cle-i dūzaḫ-nümūnem iltihābumdan ḥaẕer
Ḳaṭre-i deryā-ḫurūşem reh-güẕārumdan ṣakın

6 Ḫırmen-i sāmān-ı ^cālem destüme vābestedür
Yaḳma cānum berḳ-ı āh-ı şu^cle-bārumdan ṣakın

7 Ben N a ḥ ī f ī yem derūnum maẓhar-ı esrārdur
Olma ẓāhir-bīn-i ġaflet āh ü zārumdan ṣakın

E/54b M/45a P/153a Y/73b

(1a) âh-ı hezâr: feryâd ü zâr P

(4b) ıżṭırâr: ıżṭırâb P

(4) M'de yok.

(7b) ẓâhir-bîn-i: ẓâhir-bîn ü M

371

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ḫāṭır-ı maḥzūnumı yıḳma ġubārumdan ṣaḳın
Gel derūnum cevr ile yaḳma şerārumdan ṣaḳın

2 Şīşe-i işkestenüñ ser-tīz olur her pāresi
Al ele mir'āt-ı ḳalbüm inkisārumdan ṣaḳın

3 Mümteniᶜdür çâre mecrūḥ-ı ḫadeng-i āhuma
Rencîş-i mūy-ı ten-i zerd ü nizārumdan ṣaḳın

4 Reh-ber-i seyl-i belādur eşk-i çeşm-i bī-kesān
İtme giryān girye-i ṭūfān-nisārumdan ṣaḳın

5 ᶜĀlemi müstaġrıḳ-ı seyl-āb-ı ḫūn eyler meded
Girye-i pür-cūş-ı çeşm-i eşk-bārumdan ṣaḳın

6 Ḥurḳat-i fürḳatle yanmış bir avuç ḫākisterem
Kūr-sāz-ı çeşm-i aᶜdāyam ġubarumdan ṣaḳın

7 Ben N a ḥ ī f ī -veş egerçi bir kemīne bendeyem
Ḫışm-ı nā-geh-gīr-i ḳahr-ı Kirdigārumdan ṣaḳın

E/54b M/45b P/153b Y/73b

(3a) çâre: câh M Y (b) mûy-ı ten: - E

(3) P'de yok.

(5b) cûş: ḫoş M Y

(6a) ḥurḳat-ı: ḥurḳat ü M

372

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

1 Gül-çîn-i ümîd olma bu dehrüñ çemeninden
Ârâm-ı ṣafâ umma ṣakın encümeninden

2 Gül-zârı basup geçmez idi bâd-ı seḥer-gâh
Bir bûy-ı vefâ alsa gül ü yâsemeninden

3 Eyler beni sevdâ-zede-i ^c^ışḳ u maḥabbet
Geldükçe ṣabâ kâkül-i ^c^anber-şikeninden

4 Remz-i nigehinden bilürüz ḳaṣdını yoḫsa
Ol ġonçe-femüñ bir söz alınmaz deheninden

5 Ya^c^ḳûb-ı dilüñ dîdesi pür-ḫûn-ı belâdur
Mehcûr olalı Yûsuf-ı gül-pîreheninden

6 Hep zemzeme-i âh gelür gûş-ı derûna
Eṣḥâb-ı ġamuñ kûşe-i Beytü'l-ḥazeninden

7 Bî-çâre N a ḥ î f î'de olan âteş-i ^c^ışḳı
Fehm eylesün erbâb-ı maḥabbet süḫanından

E/54b M/44b P/151b Y/74a

(1a) dehrüñ: dek Y

(2a) gül-zârı: gül-zâra M gül-zâr Y bâd: ba^c^ż M Y

(b) alsa: umma E M uma Y

(6) P'de var.

373

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Ḳaṣdın bilürüz ġamze-i āşūb-feninden
Bir söz mi çıḳar yoḫsa o māhuñ deheninden

2 Bir nīm-nigāhıyla beni eyledi bī-hūş
Dād ol ṣanemüñ ġamze-i şūriş-fikeninden

3 Ey bād-ı ṣabā ḥāl-i perīşānumı ṣorma
Āzürde-dilem ḫāṭır-ı kākül-şikeninden

4 Üftāde göñül çāresi yoḳ ḥükm-i ḳażādur
Ümmīd-i ḫalāṣ eyleme çāh-ı ẕeḳanından

5 Bir vech ile ḳalmazdı eger bād-ı ṣabādan
İtseydi güẕer şehr-i firâḳuñ çemeninden

6 Derd ile düşüp bādiye-i ġurbete yā Rab
Dūr olmasun erbāb-ı maḥabbet vaṭanından

7 Baḳdukça N a ḥ ī f ī baña ol mest-i mey-i nāz
Biñ fitne ḳopar her nigeh-i pür-fiteninden

E/55a M/45b P/152a Y/74a

(1a) feninden: fiteninden M P(b) çıḳar: çıḳa Y
(4b) çâh: câh Y
(5b) şehr-i firâḳ: ᶜâlem-i ᶜışḳ E M Y

374

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Rāz-ı derūnum illere iẓhār ider misin
Cānā ʿadūyı vāḳıf-ı esrār ider misin

2 Yār-ı ḳadīmi miḥnet-i hecrüñle ağladup
Ey māh meyl-i ṣoḥbet-i ağyār ider misin

3 Ṣad çak-i tīğ-ı ḥasret idüp āşināları
Bīgānelerle seyr-i çemen-zār ider misin

4 ʿĀlemde bir ben ölmek içün nāmuñ ey perī
Bī-raḥm ü bī-mürüvvet ü ğaddār ider misin

5 Cevrüñ cihānda baña mıdur yoḫsa sevdigüm
Her mübtelāyı bencileyin zār ider misin

6 Ḳurbānuñ oldığum baña ṣāfī cevāb vir
Zaḫm-ı derūn-ı ʿāşıḳa tīmār ider misin

7 Luṭf eyle gel riyāyı ḳo ḥaḳ söyle zāhidā
Maḥbūb u mey ṣafāsını inkār ider misin

8 Geçdi dem-i müsāʿade-i geşt-i bāğ u rāğ
Ey baḫt-ı bī-vefā daḫı ıṣrār ider misin

9 Bu ṭarz-ı ḫāṣı ḳanda bulursın N a ḥ ī f i y ā
Erbāb-ı naẓmı reşk ile bīmār ider misin

E/55b M/45b P/153a Y/74b

(3a) ḥasret: ġayret E M Y

(4a) bir ben: yerin Y (b) mürüvvet ü: mürüvvet Y

(4) M'de yok.

(5) E ve P'de var.

(6b) tîmâr: bîmâr M Y

(8a) geşt-i:geşt ü M Y

(9a) ḫâṣı: ḫâżırı M

375

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Benüm sensüz ṣafā-yı ḫāṭırum yoḳ seyr-i gülşenden
Nevā-yı bülbüli farḳ itmez oldum ṣavt-ı şīvenden

2 Ben ol 'uzlet-nişīn-i nāle-mu'tādam ki hecrüñle
Ṣadā-yı āh-ı ḥasretdür gelen ferş-i nişīmenden

3 Nizār oldum o deñlü şimdi hecr-i mū-miyānuñla
Miṡāl-i rişte mümkindür güẕer sūrāḫ-ı sūzenden

4 Benüm ẕevḳ u sürūrum sensin ey rūḥ-ı revān yoḫsa
Ṣafā kesb idemem sensüz ne ġurbetden ne meskenden

5 Göñül sūzān olurken āteş-i pür-sūz-ı fürḳatle
Ne mümkin farḳ ide çeşm-i emel gül-zārı külḫenden

6 Ölünce ṣaḳlaram cānum gibi zaḫm-ı ġamuñ dilde
Cüdā itmezse mevlā cānum ey rūḥ-ı revān tenden

7 Naḥīfī-veş reh-i 'ışḳuñda ḳurbān oldı ḥasretle
Benüm bī-çāre göñlüm geçdi cāndan geçmedi senden

E/55a M/46a P/153b Y/74b

(3b) sûrâḫ: sûzâḫ M

(4a) ẕevḳ u: ẕevḳ Y (b) meskenden: mümkinden M Y

(5b) ide: eyle Y

(6b) rûḥ: - M

376

Mefᶜûlü Fâᶜilâtü Mefâᶜîlü Fâᶜilün

1 Bir naḫl-i tâze bir ṣanem-i bî-bahânesin
İnṣâf odur ki ḥüsn ile şâhum yegânesin

2 Ḥâcet ne şekve-sâzî-i ᶜuşşâḳ-ı bî-dile
ᶜÂlem bilür seni nesin ey bî-vefâ nesin

3 Vażᶜ-ı ḫilâfa n'oldı sebeb yoḫsa bilmezüz
Ol bî-vefâ unıtdı mı ᶜahd-i şebânesin

4 Tâb-ı ḥasedle pençe-i ḫûrşîd olur şikest
Der-kâr idince zülfine ol mâh şânesin

5 Ümmîd-i rûy-mâl ile ḫûrşîd geşt idüp
Her gün o şâh-ı ḥüsnüñ arar âsitânesin

6 ᶜÂḳıl odur ki kûşe-nişîn-i ferâġ olup
ᶜÂlemde kimse bilmeye nâm ü nişânesin

7 Ḫûbân esîr-i ᶜışḳı olurdı N a h î f î nüñ
Naḳl eylesem muᶜâmele-i ᶜâşıḳânesin

8 Ḳıl cilve-gâh-ı maᶜẕeret ey bâd-ı ṣubḥ-gâh
Ol şâh-bâz-ı maᶜrifetüñ âşiyânesin

9 Dâr-ı Selîme manṣıba-ḫᵛân-ı ṡenâ olup
Bûs eyle âsitâne-i der-gâh-ı ḫânesin

10 Ben nâ-tüvânuñ ol şeh-i ṣâḥib-mürüvvete
Eyle ifâde bendegî-i ġâ'ibânesin

11 Küstâḫî-i ṭabîᶜatı ᶜafv eylesün ne var
Gûş eyledükde nâle-i ḫûnîn terânesin

12 ᶜArż-ı naẓîreden ġarażı inşâ-yı medḥidür
Yâd eyleyüp mülâṭafat-ı kâm-rânesin

E/55b M/46b P/154b Y/75a

(3a) sebeb: sîb Y bilmezüz: bilmeyüz M (b) şebânesin: şeyânesin Y

(3) E'de yok.

(4a) tâb: nâb Y

(6),(8),(9),(10),(11),(12) P'de yok. (7) ḫûbân: ḫûyân P

(8a) dâr-ı: dâr-ı ḫân M Y

(10b) bendegî-i: bendegî Y

(11a) küstâḫî-i: küstâḫî Y

377

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Bu bezme derd-i maḥabbetle zār olan gelsün
Belā-yı ḥasret ile dil-figār olan gelsün

2 Gerekmez encümen-i ehl-i ᶜışḳa bīgāne
Vücūdı ᶜışḳ ile zerd ü nizār olan gelsün

3 Hezār şevḳ ile biz ḫāk-i rāh-ı dil-dāruz
Güẕer-gehinde o servüñ ġubār olan gelsün

4 Bu künc-i ġamda añup derd-i hecri aġlayalım
Esīr-i fürḳat-ı yār ü diyār olan gelsün

5 Şehādet itmege ferdā ḥużūr-ı Ḥaḳda baña
Şehīd-i ġamze-i bī-raḥm-ı yâr olan gelsün

6 Benümle lāle-sitān-ı feżā-yı maḥşere dek
Güdāziş-i ġam ile dāġ-dār olan gelsün

7 N a ḫ ī f i y ā girih-i kāküline dil-dāruñ
Şikeste-i sitem-i rūzgār olan gelsün

E/56a M/45a P/154a Y/75a

(2b) vücudı: vücûd Y

(3a) biz: bir Y

(5) P'de var.

(6a) sitân-ı: sitâna E sinân-ı Y (b) güdâziş: güẕâriş M

(7a) girih-i: küre-i M

378

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Pervāne sūz-ı ʿışḳ ile yanup yaḳılmasun
Ol şemʿ-i ḥüsni ortada maḥcūb ḳılmasun

2 Var söyle duḫter-i reze ey pīr-i mey-kede
Gelsün meyān-ı meclise bizden ṣıḳılmasun

3 Ḥācet ne añadur bes iken tīġ-ı ġamzesi
Ol mū-miyāna ḫançer-i bürrān ṭaḳılmasun

4 Pürdür sevād-ı āh-ı nedāmetle ser-be-ser
Aʿmālümüñ ṣaḥīfesine hīç baḳılmasun

5 Ḳıl dest-gīr ilāhī N a ḥ ī f ī ye luṭfuñı
Tā neşve-i şarāb-ı hevādan yıḳılmasun

E/56a M/44a P/154a Y/75b

(2b) gelsün: gülden M

(3a) bes: pes E añadur bes: der-be-ser M Y

(4a) aʿmâlümüñ: aʿmâlüñ M Y

(5b) yıḳılmasun: baḳılmasun M Y

379

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Yoḳ mı bir ḥüsn-i naẓar dīde-i ḫod-bīnüñden
Meded öldüm nigeh-i ġamze-i pür-kīnüñden

2 Hep ġazālān-ı Ḫuten reşk ile dil-ḫaste olur
Nefḫa-dād olsa ṣabā kākül-i müşkīnüñden

3 Çoḳ Müselmānı ciger-ḫūn-ı taḥassür itdüñ
Bī-teġāfül niçe bir ġamze-i bī-dīnüñden

4 İtdüñ efsūn ile ālūde yine her tārın
Çıḳarup kākülüñi zīr-i ^caraḳ-çīnüñden

5 Telḫ-kâm eyledi düşmâm ile bîhûde beni
Dâdum almaḳ gerek elbet leb-i şîrînüñden

6 Bu N a ḥ î f î bilür ey âfet-i cân çekdigiñi
O nigehlerle o çeşm-i sitem-âyînüñden

E/55a M/44b P/154a Y/75b

(2b) dâd: dâr M kâkül: - Y

(3b) bu: bî M

(4a) târın: nârın M Y

380

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Baña sensüz ne ḥāṣıl serv-i nāzum seyr-i gülşenden
Nedür farḳı yanumda āteş-i hecrüñle külḫendan

2 Belā-yı ʿışḳ ile ṣad çāk-i tīġ-ı fürḳat olsunlar
Cüdā idenler ey serv-i ḫırāmānum seni benden

3 Cihān çeşm-i dile tar oldı hecr-i zülf ü rūyuñla
Şebüm farḳ itmez oldum ḥasretüñle rūz-ı rūşenden

4 Cihānda mis̱li yoḳ bir dil-ber-i āyīne-ṭalʿatsın
Seni Ḥaḳ ṣaḳlasun te's̱īr-i zaḫm-ı çeşm-i düşmenden

5 Çıḳarma ḫāṭıruñdan bu N a ḥ ī f ī -i ciger-ḫūnı
Benüm ey şāh-ı ʿālem minnetüm ancaḳ budur senden

E/55a M/44a P/154a Y/75a

(3a) rûyuñla: derdüñle M

381

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Sīnem hedef-i ġamze-i ġammāz ḳılarsın
Her dem baña cevr itmege āġāz ḳılarsın

2 Alçaḳlaradur meylüñ eyā serv-i ser-efrāz
Mānend-i Hümā gerçi ki pervāz ḳılarsın

3 Āyā bu mıdur ḳāᶜide-i ḥüsn ü melāḥat
Aḥbāba cefā düşmene iᶜzāz ḳılarsın

4 ᶜUşşāḳı idüp ḫançer-i ġayretle ciger-ḫūn
Bīgāneleri kendiñe hem-rāz ḳılarsın

5 ᶜAhd itmiş idüñ luṭf-ı viṣālüñ dil-i zāra
Ol vaᶜdeye maḥşerde mi incāz ḳılarsın

6 Geh cevr ile efkende idersin dil-i zārı
Geh himmet-i luṭfuñla ser-efrāz ḳılarsın

7 Ben ḳā'il idüm şimdi N a ḥ ī f ī beni sevse
Ḳurbānuñ olam sen ne ᶜaceb nāz ḳılarsın

E/56a M/46a P/154b Y/76a

(2a) efrâz: firâz Y
(6b) efrâz: firâz Y
(6) E'de yok.

382

Mef°ūlü Mefā°īlü Mefā°īlü Fe°ūlün

1 Ol sīneyi geh bend ü gehī bāz ḳılarsın
°Āşıḳlara evżā°-ı füsūn-sāz ḳılarsın

2 Ādem niçe olmaz saña biñ cān ile meftūn
Bir ġamzede biñ şīve-i mümtāz ḳılarsın

3 Keyfiyyet-i la°lüñle Felāṭūn da olursa
Erbāb-ı dili mest-i ser-endāz ḳılarsın

4 Aḥvālümi ben saña niçe °arż ideyüm āh
Bir °arż-ı niyāza niçe biñ nāz ḳılarsın

5 Ol ġonçe-femüñ vaṣf-ı cemālinde N a ḥ ī f ī
Eş°āruñı ya siḥr ü ya i°câz ḳılarsın

E/56a M/46b P/154b Y/76a

(1a) bend: bende M Y gehī: güher M Y

(3a) olursa: olursa olsun M
(5b) siḥr ü: siḥr - E M Y

Ḳılarsın redifleri: ḳılarsañ P

383

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ḥāżır it cānuñ dem-i vaṣl-ı dil-ārādur gelen
Eyle ḳurbānuñ müheyyā ᶜıyd-ı użḥādur gelen

2 ᶜIşḳ-ı cānān taḫt-gāh-ı cāna ᶜazm itmiş yine
Ġāfil olma pādişāh-ı şevket-efzādur gelen

3 Gün yüzüñ gördükçe ey mihr-i melāḥat çeşmüme
Ḫūn-ı ḥasretdür ya eşk-i lücce-peymādur gelen

4 Dem-be-dem fürḳat-serāy-ı kūşe-i ġurbetde āh
Ḫāṭıra cemᶜiyyet-i bezm-i eḥibbādur gelen

5 Başladı cismümde cānum ıżṭırāb-ı ḥasrete
Ey N a ḥ ī f ī ġālibā ol şūḫ-ı raᶜnādur gelen

E/56b M/47a P/154b Y/76a

(3b) ya: - Y ya eşk: sirişk M

384

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Kimsenüñ ser-māye-i ārāmı ġāret olmasun
Kimseler āvāre-i deşt-i melāmet olmasun

2 Bir ser-āmed dil-rübā gördüm didüñ gül-zārda
Gördigüñ ey bād-ı ṣubḥ ol serv-ḳāmet olmasun

3 Kāse kāse zehr-i ġam nūş eyledüm ᶜışḳuñla ben
Dest-i cevrüñden neler çekdüm şikāyet olmasun

4 Ġam yime bir gün irersin vaṣluma dirsin baña
Mevᶜid-i vaṣluñ ṣaḳın rūz-ı ḳıyāmet olmasun

5 Çeşmüñi ālūde-i küḥl-i teġāfül eyleme
ᶜĀşıḳ-ı bīmāra āfet üzre āfet olmasun

6 Biz saña öldür raḳībi dimeden maḳṣūdumuz
İsterüz bī-çāre maḥrūm-ı şehādet olmasun

7 Ol ḳadar āmādedür çāk-i girībān itmege
Çeşm-i şūḫuñdan N a ḥ ī f ī ye işāret olmasun

E/54a M/47a P/151b Y/76b

---

(4) ve (5)'in sarası P'de değişik.

385

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 ᶜĀşıḳ ümīd-i vaṣl ile bī-ṭāḳat olmasun
Ḳālā-yı ṣabrı kimselerüñ ġāret olmasun

2 Çeşmümden uçdı cevrüñ ile ḫ^{v}āb-ı rāḥatum
Taᶜlīm iden cefāyı saña rāḥat olmasun

3 Āfet ṣalındı fitne ile kişver-i dile
Kākülleriın güşād iden ol āfet olmasun

4 Cūy-ı sirişküñ olmada rīzān nedür göñül
Pā-māli oldıġuñ o sehī-ḳāmet olmasun

5 Teslīm-i cāna o ḳadar it himmet-i bülend
Ḳatl-i nigāh-ı ġamzesine ḥācet olmasun

6 Müstaġriḳān-ı ᶜışḳ ile ḳıl āşinā beni
İster yem-i maḥabbete hīç ġāyet olmasun

7 Öldürme gel N a ḥ ī f ī -i şeydāyı cevr ile
Ḫūbān içinde ol daḫı bir ādet olmasun

E/53b M/47a Y/76b

(7a) Naḥīfī-i: Naḥīfī Y

386

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 ᶜIşḳ u şevḳuñdur dil-i şeydāyı bī-hūş eyleyen
Maḥv idüp ṣabr u ḳarārum mest ü medhūş eyleyen

2 İştiyāḳ-ı gevher-i yektā-yı ᶜışḳuñdur beni
Gāh ġarḳ-ı baḥr-ı ḥayret gāh pür-cūş eyleyen

3 Ṭālib-i ḫuld-ı berīnem dirse itmem iᶜtimād
Rūz u şeb fikr-i ser-i kūyuñ ferāmūş eyleyen

4 Olmasun āsūde-i tīr-i ḳażā tā ḥaşre dek
Bülbülān-ı naᶜtüñi cevr ile ḫāmūş eyleyen

5 Ḫırḳa-i ᶜışḳ u maḥabbet ḥāletin fehm idemez
Ey N a ḥ ī f ī aṭlas u dībāyı ber-dūş eyleyen

A/55b H/52b İ/52b P/73a

387

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Ağardı mūy-ı rīş ü ser gönül dünyāya ḳanmazsın
Ṣabāḥ oldı daḫı sen ḫʷāb-ı ġafletden uyanmazsın

2 Ḳanı ṭā'āt-ı Rabbānī hevāya meyl idüp ḳaldun
Ḫudādan ḫaşyet itmezsin resūlinden utanmazsın

3 Miṡāl-i ṭıfl-ı nev-res meyl idersin gördigün naḳşa
'Acebdür bu temāşā-gāh-ı fānīden uṣanmazsın

4 Ne fikr-i zād-ı riḥlet var ne ḫod ḳayd-ı sefer sende
Meger kim irtiḥāl-i mülk-i 'uḳbāya inanmazsın

5 Degüldür ḳābil-i ṣabr u taḥammül āteş-i dūzaḫ
Ḫuṣūṣan sen cihānda tāb-ı ḫūrşīde ṭayanmazsın

6 Olursın yoḳ yere dil-beste şerr-i nefs ü şeyṭāna
Ne ġāfilsin dirīġā kendine hiç ḫayr ṣanmazsın

7 N a ḥ ī f ī itdigün cürm ü günehler yāda gelmez mi
Niçün yanmazdan evvel āteş-i levm ile yanmazsın

E/22b M/37a P/155a Y/19b

(4a) ḳayd: - M Y
(5a) ḳâbil-i: ḳâbil ü Y

388

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Ḫaclet-zedeyem ḫande-i şādī-es̱erümden
Memnūn degülem ḫuşkī-i müjgān-ı terümden

2 Bildüm ki ᶜilāc olmaz imiş ᶜışḳa seferle
Ancaḳ bu ḳadar fā'ide buldum seferümden

3 İrsāl-i peyām eylerem ol āfete ammā
Hīç ᶜavdet ümīdin idemem nāme-berümden

4 Biñ nāz ile tā dīde-i cān üzre baṣar
Olmam yine āzürde o nūr-ı baṣarumdan

N/27a

389

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Gönül dûr olmasun ḥüsn-i cihân-tâbuñ temâşâdan
Gedâ-yı ᶜışḳuñ olmaḳ baña ḫoşdur mîr ü paşadan

2 Ḳula lâyıḳ mı zîb ü zînet-i dünyâya meyl itmek
Ḫudâ nehy eylemişken münkirât ü baġy ü faḥşâdan

3 Eger mümkin ise pîrâhenüñden setr-i ḥâl itmek
Ṣaḳın râz-ı dilüñ her vech ile aġyâra ifşâdan

4 Ṣafâ-yı ḳalb ü ᶜışḳ-ı pâk ü tevfîḳ u rıżâ virsün
Niyâzum böyledür Perverdigâr-ı kâm-baḫşâdan

5 Ḥaḳîḳat ᶜilmi şerḥ-i ṣadr-ı iḫlâṣ ile ḥâṣıldur
Bu müşkil ḥall olunmaz yoḫsa biñ metn-i muḥaşşâdan

6 Niẓâm-ı ḥâl ile bir neşve taḥṣîl it ᶜibâdetle
Ne ḥâṣıldur N a ḥ î f î saña naẓm u neṡr ü inşâdan

P/155a

390

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Açılup nâz ile her bir gül-i raʿnâ-yı vaṭan
Başlamış nâlelere bülbül-i şeydâ-yı vaṭan

2 Yine âhû-nigehân itmededür geşt ü güẕâr
Sebze-zâr olmış işitdüm hele ṣaḥrâ-yı vaṭan

3 Câme-i sürẖ ile görsem seni ey âfet-i cân
H̱âṭır-ı zâra gelür ġonçe-i ḥamrâ-yı vaṭan

4 Şevḳum artar güzelim ḳaddin̄i gördükçe senün̄
İştiyâḳ-âver olur serv-i dil-ârâ-yı vaṭan

5 Yâr ile hem-dem olup mûnis-i aḥbâb olasın
Ẕevḳ-ı ġurbetde virür câna tesellâ-yı vaṭan

6 Dest-i ġamdan niçe bir derd ü belâlar çekelim
Eyle ey cân-ı ġarîb eyle temennâ-yı vaṭan

7 Ne belâdur sitem-i dûn ile ṭaʿn-ı aġyâr
Var iken serde ġam-ı ʿışḳ ile sevdâ-yı vaṭan

8 Şerḥ idüp şerḥa-i miḥnetle çıḳardum ki meger
Lafẓ-ı ġurbetde imiş nükte-i maʿnâ-yı vaṭan

9 Yâ ilâhî beni rû-mâlî-i der-gâhun̄ ḳıl
Ne ban̄a şekve-i ġurbet ne temâşâ-yı vaṭan

10 Beni bir mertebe ʿışḳun̄ ile nâlân it kim
Dil ü cân itmeyeler bir daḥı daʿvâ-yı vaṭan

11 Dest-gîr ol ki N a ḥ î f î ola reh-yâb-ı vuṣûl
Muntaẓırdur bize ser-cümle eḥibbâ-yı vaṭan

P/155b

391

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Gel ey rûḥ-ı revân âyîne-i meh-ṭalᶜatum sensin
Cihânda maşrıḳ-ı envâr-ı çeşm-i raġbetüm sensin

2 Fürûzân eyledüñ şemᶜ-i niyâzı tâb-ı nâzuñla
Netîce nâzenînüm bâᶜis-i germiyyetüm sensin

3 Baña seyr itdirür kevneyni mihr-i rûy-ı pür-tâbuñ
Bu ḥüsn ü ân ile âyîne râz-ı ṣafvetüm sensin

4 Dil ü cân dâmenüñde küştegân-ı şâdumânîdür
N'ola cân virsem âġûşuñda cânâ ḥasretüm sensin

5 Dökülsün câm-ı şevḳa dîdeden ḫûn-âbe-i ḥasret
Çün ey sâḳî-i meclis âb-ı rûy-ı ᶜişretüm sensin

6 N a ḥ î f î yem gerekmez baña dehrüñ minnet-i luṭfı
Murâdum maṭlabum mâl ü menâlüm devletüm sensin

P/155b

392

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Seyr-i gülşenden niçe nâz ile yârümdür gelen
Serv-i nâz-ı hoş-hırâmum şîve-kârumdur gelen

2 ᶜAndelîb-i dil ider sûz-ı derûnın âşikâr
Câme-i gül-gûn ile ol gül-ᶜizârumdur gelen

3 Bak hilâl ebrûsına insâfa gel ey mâh-ı nev
Tâb-ı hüsn ile o hûrşîd-iştihârumdur gelen

4 Reh-güzârında niçe diller yine pâ-mâl olur
Rahş-ı istignâ ile ol şeh-süvârumdur gelen

5 Ey N a h î f î sînemüz pür-dâg-ı reşk olmaz mı hîç
Bâg-ı ᶜişretden ki yâr-ı gam-güsârumdur gelen

P/155b

393

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Zâhide sâkî fünûn-ı ᶜışkı tavzîh eylesün
Nüsha-i câm-ı Cemi bir pâre taşrîh eylesün

2 Fâsid olmış hubb-ı dünyâ ile lutf itsün tabîb
Bâde virsün miᶜde-i zühhâdı tashîh eylesün

3 Kâse-şûyân-ı mahabbetden el almak isteyen
Varsın evvel sâgar-ı mînâyı tenkîh eylesün

4 ᶜArz-ı dîdâr it beni mest eylesün câm-ı lebün
Habb-ı hâlün bu dil-i nâ-şâdı tefrîh eylesün

5 Siz de inşâf eylenüz lâyık mıdur ol şûha kim
ᶜÂşık-ı dîrîneye agyârı tercîh eylesün

6 Hᵛâce-i dârü'ş-şifâ görsün hüzâl-ı cismümi
Mafsal-ı sînemden istihrâc-ı teşrîh eylesün

7 Eyleyenler hâtır-ı aᶜdâya tefhîm-i kazâ
Hükm-i te'sîrin nigâh-ı yâre telmîh eylesün

8 Ey N a h î f î her seher işrâkıyân-ı ehl-i ᶜışk
Şiᶜr-i pâküm isticâbet-hᵛâh-ı tesbîh eylesün

P/156b

394

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Feʿûlün

1 Ḥayret-zedeyem ʿâlemüñ esrâr-ı ġamından
Geçdüm bu fenâ mey-kedenüñ câm-ı Cemînden

2 Âsûde ḳosun tek beni bu çarḫ-ı cefâ-kâr
Nâ-kâm olayum mertebe-i bîş ü keminden

3 Gûyâ ki felek ḫisset ile müttehem olmaz
Baḫş itmede her dem bize naḳd-i eleminden

4 Minnet-keş-i dârû-yı ṭabîb olmaya dehrüñ
Nâ-ḫûrde olan süfre-i bezm-i niʿamından

5 Sâḳî-i zamânuñ da siyeh kâseligin gör
Ḫâlî ḳomaz ehl-i dili zehr-i siteminden

6 Biz baḫt-ı siyâh-karımuza nâz ider olduḳ
Me'yûs olalı şîve-i luṭf u kereminden

7 Aḥvâl-ı perîşânın yazduḳça N a ḥ î f î
Yer yer dökilür ḳaṭre-i şekvâ ḳaleminden

P/156a

395

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

1 Bir kâse sunup destüme sahbâ-yı gamından
Lutf itdi o meh bana kemâl-i kereminden

2 Ol gonçe-i nev-reste-i gül-zâr-ı cemâlün
Yok çâre halâs olmaga hâr-ı siteminden

3 Erbâb-ı kemâlün ne ^c^aceb devr-i zamâne
Mahzûz degül resm-i nükûş-ı kademinden

4 Yok renc-i humârına bedel neşve-i sâfı
Bezm-i felekün geçdi gönül ^c^ayş ü deminden

5 Bî-çâre N a h î f î ne disün bezm-i fenâda
Bî-tâb - dimâg oldı humâr-ı eleminden

P/156a

396

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1 Taraḥḥum eylemez ol dil-firîbi n'eylersin
Marîż-i ᶜışḳa devâ yoḳ ṭabîbi n'eylersin

2 Düşer maḥall-i recâ gerçi ol şehenşâha
Mis̱âl-i sâye yanında raḳîbi n'eylersin

3 H̱aṭar-güẕâr-ı reh-i ᶜışḳ-ı yârsın ṭutalım
O yolda ḳayd-ı firâz ü nişîbi n'eylersin

4 Figân ü nâlemi gûş eyle ey gül-i nev-ḫîz
Bu gül-sitânda daḫı ᶜandelîbi n'eylersin

5 Meger helâk idesin bir nigâh-ı ġamzenle
Daḫı N a ḥ î f î -i zâr ü ġarîbi n'eylersin

P/156b

397

Mef^c ûlü Mefâ^c îlü Mefâ^c îlü Fe^c ûlün

1 Şol dem ki dil-i zârıma nezzâre idersin
Tîg-ı nigeh-i nâz ile sad pâre idersin

2 Sensin o füsûn-sâz-ı te'ellüf ki lebünle
Hem yâre açar sîneme hem çâre idersin

3 Hikmet bu ki ey reşk-i Mesîhâ-yı mahabbet
Lokmânı bile ^c ışk ile bî-çâre idersin

4 ^c Arz-ı hased eyler nigehün cân-ı hazîne
Ol gamzeleri tâ ki sen **ağyâra idersin**

5 Sahrâ-yı mahabbetde N a h î f î gibi ey mâh
Çok ^c âşık-ı dil-hasteyi âvâre idersin

P/156b

(4b) ağyâra: ağyâr

398

Mef^cûlü Fâ^cilâtü Mefâ^cîlü Fâ^cilün

1 Ben zâra raḥm ider diyü ol şûḫ-ı nükte-dân
Yazdum niyâz-nâmeme ^cünvân-ı el-amân

2 Mecrûḥ-ı tîġ-ı ḥasretem bildür ey ṣabâ
Ḫûnîn libâs ü pîrehenüm aña vir nişân

3 Ol ġonçesüz ḳarâr idemem gülşen olsa da
Ṣaḥrâ-yı ġamda şimdi benem murġ-ı lâ-mekân

4 Mehcûr olup fezâ-yı çemen-zâr-ı ḫûşdan
Ṭutdum ġamuñla vâdî-i ḥayretde âşiyân

5 Gördüm hezâr baḫşiş-i cevr ü cefâlaruñ
Memnûnam ey felek hele senden cihân cihân

6 Ḫavfüm budur ki böyle ġam-ı intiẓâr ile
Bir gün helâk olur bu N a ḥ î f î -i nâ-tüvân

P/156b

399

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Olup bin nâz ile âzürde tevcîh-i nigâhumdan
Dahı ol dil-ber-i nâ-mihribân geçmez günâhumdan

2 Olur ser-mâye-i ẓulmet şeb-i hicrân-ı dil-dâra
Eger bir nükte açsam şîve-i baht-ı siyâhumdan

3

Ṣakın ey bî-vefâ tîr-i şerer-peykân-ı âhumdan

4 ᶜİḳâba ᶜadl-i Ḥaḳ şâyân iderse pây-ı ᶜiṣyânum
Ẓuhûr eyler yine âh-ı nedâmet cilve-gâhumdan

5 N a ḥ î f î cân virürsem ḥasret-i dil-dâr ile âhır
Haber ṣorsun gelüp ol dil-rübâ her bir giyâhumdan

P/156b

(3a) Metinde yok.

400

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Reh-i ᶜışkunda şanma geçmezem cân-ı zebûnumdan
Budur havfüm ki tîgun mest olur şahbâ-yı hûnumdan

2 Murâdum sîne-ber-sîne olup sen gül-ᶜizâr ile
Seni âgûşa almakdur geçen her dem derûnumdan

3 Gelürsin şayd-gâh-ı vuşlata bir gün ayagunla
Halâş olmazsın ey âhû-nigeh dâm-ı füsûnumdan

4 Hevâ-yı ᶜışk ile derd-i mahabbet aldı ârâmum
N'ola zencîr-i zülf-i yâra bend olsam cünûnumdan

5 Belâ-yı ᶜışkı gör benden cüdâ ol ey gam-ı dünyâ
Sirâyet eyleye şâyed sana derd-i füzûnumdan

6 Murâdum Hazret-i Hallâk-ı ᶜÂlem bahş ider bir gün
Niçün âh eylerem bîhûde baht-ı vâj-gûnumdan

7 N a h î f î bana tahşîl-i kemâle yâr idi reh-ber
Şeb-i hayretde kaldum dûr olup ol reh-nümûnumdan

P/157a

401

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1
Yeter firâkunı çekdi ko bir visâl olsun

2 Helâke himmet iderse eger ki gamzelerün
Berât-ı hattun ile kanumuz helâl olsun

3 Tarahhum eyle şehîdân-ı ᶜışka ey sâkî
Lebün nümûne-i ser-çeşme(-i) zülâl olsun

4 Cihân cihân yine zahm-ı firâka merhem olur
Visâlün ister ise ᶜâlem-i hayâl olsun

5 Mürüvvet eyle hemân sen rakîbe çignetme
Yolunda ᶜâşık-ı şûrîde pây-mâl olsun

6 İlâhî eyleme ben zârı ᶜışkdan mahrûm
Olursa neşvesi ger mûris-i melâl olsun

7 N a h î f i y â yine cevher-fürûş-ı maᶜnâ ol
Sühan-verân-ı ᶜAcem hayret ile lâl olsun

P/157a

(1a) Metinde yok.

VÂV

402

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Gelelden tîġ-ı bürrânun şehâ bu sîneme ḳarşu
Pür oldı şerḥa vü dâġlar eger sîne eger pehlû

2
Bana ẓulm itmesün her dem nişân idüp kemân-ebrû

3 Şu resme ᶜâşıḳam şâhum direm her demde ben yâ hû
Kılar ṣıyt ü ṣadâ cânum aḳar yaşum sana ṭoġru

4 Benüm bu ḳaṭre-i eşküm düşelden mecmaᶜu'l-baḥre
Nisân-âsâ a sulṭânum ṣadeflerde olur lulu

5 N a ḥ î f î fürḳatün birle geyinmiş ol siyeh gîsû
Naẓar kıl ol perîşâna kerem ḳıl ey gözi ḳanlu

P/157a

(2a) Metinde yok.

403

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Görenler ḳaşuñı şâhum didiler kim kemândur bu
Yazılmış ṭuġrâ ems̱âli ḳamu ʿuşşâḳa şândur bu

2 Şu dem kim nâz ü reftâra gelince didi ʿâşıḳlar
ʿAceb ṭâvûs-ı cennet mi ne nâz-ı bî-amândur bu

3 Cemâlüñ gül-ʿiẕârına didiler bâġ-ı cennet mi
Ġıdâdur rûḥ-ı ʿuşşâḳa bize bildür ne cândur bu

4 Ne ġam andan bu ʿuşşâḳa çekerseñ ḫançer-i ġamzeñ
Ḳamu maḫlûḳa çün riḥlet fenâdur bu cihândur bu

5 N a ḥ î f î bileler ḳadrüñ beḳâya riḥlet idince
Güzel kim ḳıymetüñ bilmez daḫı tâze cevândur bu

P/157a

404

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Dime kim zencîr-i zülfe gel beni bağlayı ko
Zulmete dûş olmağıl böyle uzun sevdâyı ko

2
Mâ-sivâdan gel beri ol mansıb-ı ᶜulyâyı ko

3 Tâlib-i vasl olur isen bakma ağyâr âline
Cehd ü saᶜy it vasl-ı yâra bu gam-ı ferdâyı ko

4 Hazret-i Hakka tazarruᶜ eyleyüp eyle niyâz
Âh ü zâr itme dilâ sen rûz u şeb gavgâyı ko

5 Bu N a h î f î kaldı bir âh itmege cânı çıka
Çıkmasun cânı anun lutf eyle istiğnâyı ko

P/157b

(2a) Metinde yok.

405

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Dilüm ṣad pâre itmekde ᶜaceb ol ġamze-kâr ebrû
Ḫaber al luṭf u iḥsân it olur mı baña yâr ebrû

2 Dem olmaz ḫâṭıra gelmez ḫayâl-i çeşm ü ebrûlar
ᶜAceb naḳş-ı nigâr ile bulupdur iᶜtibâr ebrû

3 Gelelden ᶜâlem-i ᶜışḳa cemâlüñ mâhını gördüm
Bu veche gül cemâlüñle olur leyl ü nehâr ebrû

4 N'ola Dîbâce-i Mıṣbâḥ olursa sîneñ ey şâhum
Ser-i ṣafḥañda Seyyidden yazılmışdur kenâr ebrû

5 N a ḥ î f î nüñ nedür cürmi Ḫudâ ᶜâlim ᶜalîm Allâh
Cenâb-ı yâre ḳul itmiş anı bî-iḫtiyâr ebrû

P/157b

HÂ

406

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Ẓılāl-ı rif'atüñ pīrāyedür 'arş-i berīn üzre
Sebeb oldur ki düşmez sāye-i luṭfuñ zemīn üzre

2 'Adīmü'l-mis̱l hayl-i enbiyāsın aña şāhiddür
Ki ẓāhir olmadı ẓıll-ı ẓalīlüñ 'ālemīn üzre

3 Münevver eyler iken şeş cihātı şu'le-i ẕātuñ
Görünmez sāye-i pāküñ yesār üzre yemīn üzre

4 Seni nūr eyledi Ḥaḳ ẓāhir u bāṭında bī-şübhe
Ne mümkindür ẓuhūr-ı sāye hīç nūr-ı zemīn üzre

5 'Uluvv-i ḳadruñe şāhid yeter kim sāyeñi mevlā
Mu'allā ḳıldı düşmekden bu ḫāk-i vāpesīn üzre

6 N'ola ẓıll-ı şerīfüñ olmasa ẓāhir bu dünyāda
Melāẕ olsa gerek 'uḳbāda her 'abd-i kemīn üzre

7 Ne ġam germiyyet-i ḫūrşīd-i maḥşerden eger ferdā
Düşerse sāye-i luṭfuñ N a ḥ ī f ī -i ḥazīn üzre

A/59a H/56b İ/56b P/73b

(4b) nûr: nev İ

407

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Eger binde birin ḳılsam ḥikāyet yā Resūla'llāh
Yine derd-i dilüm bulmaz nihāyet yā Resūla'llāh

2 Dil ü cān dem-be-dem h^vāhiş-ger-i feyż-i hidāyetdür
Olup ser-geşte-i deşt-i melāmet yā Resūla'llāh

3 Dem-ā-dem iştiyāḳ-ı rūy-māl-i āsitānuñla
Göñülde ḳalmadı hīç ṣabra ṭāḳat yā Resūla'llah

4 Yeter çeşm-i cebīn-sāyān-ı ḫāk-i pāyüñe dā'im
Ġubār-ı der-gehüñ küḥl-i sa^cādet yā Resūla'llāh

5 Vücūdum ser-be-ser ḫākister itse āteş-i ^cışḳuñ
Ġamuñdan eylemem ^carż-ı ferāġat yā Resūla'llāh

6 Bu dem sulṭānumuñ ās̱ār-ı feyż-i ^cışḳıdur bende
Bu keyfiyyet bu germiyyet bu ḥālet yā Resūla'llāh

7 Der-i luṭfuñda ḫāk-i rāh olursa şevḳ-ı vaṣluñla
Naḥīfīye yeter ^cizz ü şerāfet yā Resūla'llāh

A/60b H/58a İ/58a P/74a

(5a) ḫâkister: ḫâk-i reh İ ^cışḳuñ: âhum A

408

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Derūn-ı sīne pür-tāb-ı melāmet yā Resūla'llāh
Dil ü cān teşne-i āb-ı ^cināyet yā Resūla'llāh

2 Gül-i dāġ-ı derūna bī-dirīġ it himmetüñ tā kim
Bula bārān-ı luṭfuñla ṭarāvet yā Resūla'llāh

3 Dil-i bī-çārenüñ ḥāl-i melāmet-kārına besdür
Nigāh-ı şefḳat ile bir işāret yā Resūla'llāh

4 Ümīd-i merhem-i luṭfuñla geldim şimdi sulṭānum
Olup ṣad çāk-i şemşīr-i ḫacālet yā Resūla'llāh

5 Beni luṭf-ı şefā^catle n'ola şāyān-ı ^cafv eyle
Olunca rūz-ı pür-sūz-ı ^cadālet yā Resūla'llāh

6 Ümīd oldur ki ḳalmaz ^cāṣıyān-ı ümmetüñ maḥrūm
Çü sensin mālik-i genc-i şefā^cat yā Resūla'llāh

7 Nigāh-ı şefḳatüñ ḳıl tesliyet-baḫş-ı meded-kārī
N a ḥ ī f ī bendeñe rūz-ı ḳıyāmet yā Resūla'llāh

A/60b H/58b İ/58a P/74a

(5a) n'ola: ne var İ P

409

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Gönül ḫᵛāhiş-ger-i luṭf-ı viṣālüñ yā Resūla'llāh
Ṭaleb-kār-ı temāşā-yı cemālüñ yā Resūla'llāh

2 Ümīd oldur ki bir dem ᶜışḳuñ ile olmaya mehcūr
Gönülden ḥasretüñ gözden ḫayālüñ yā Resūla'llāh

3 Dil-i ḫūrşīde tāb-endāz-ı dāġ-ı ḥasret olmışdur
Gül-i zībende-i ruḫsār-ı ālüñ yā Resūla'llāh

4 Benān-ı muᶜcizātuñ eyledi ḫam-geşte-i ḥayret
Vücūd-ı ᶜālem-ārāsın hilālüñ yā Resūla'llāh

5 Cenāb-ı Ḥaḳ ezelden zīver-i ᶜarş-ı berīn itmiş
ᶜUluvv-i āyet-i ḳadr ü celālüñ yā Resūla'llāh

6 Zamān-ı ḥaşre dek olmış żıyā-efrūz-ı yektāyī
Sipihr-i ḥüsne ḫūrşīd-i kemālüñ yā Resūla'llāh

7 Naḥīfīye dem-ā-dem müjde-i ẕevḳ-ı cinān eyler
Derūnda ẕevḳ-ı ᶜışḳ-ı bī-miṣālüñ yā Resūla'llāh

A/62a H/58b İ/58a P/74a

(3b) gül-i: gönül A H
(4a) benân: beyân A H
(5b) âyet: râyet İ P

410

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Güneşde ḥasret-i mihr-i cemālüñ yā Resūla'llāh
Ḳamerde bīm-i engüşt-i celālüñ yā Resūla'llāh

2 İder üftāde çāh-ı ᶜışḳa yüz biñ Yūsuf-ı cānı
Senüñ ᶜünvān-ı ḥüsn-i bī-miṡālüñ yā Resūla'llāh

3 Reh-i ᶜışḳuñda ḳurbān olmaġa cānlar fedā eyler
Benüm gibi niçe şūrīde-ḥālüñ yā Resūla'llāh

4 N'olaydı ḫāk olaydum reh-güẕār-ı dil-sitānuñda
Olup biñ ḥasret ile pāy-mālüñ yā Resūla'llāh

5 Ḫarāb eylerdi seyl-āb-ı sirişküm ḫāne-i ṣabrı
Eger olmasa çeşmümde ḫayālüñ yā Resūla'llāh

6 Ümīd oldur bu deñlü rūze-i eyyām-ı hecr elbet
Olur müstelzim-i ᶜıyd-i viṣālüñ yā Resūla'llāh

7 Naḥīfī ḥaşre dek taḥrīr-i naᶜt-i pāküñ eylerse
Nihāyet bulmaz evṣāf-ı kemālüñ yā Resūla'llāh

A/62a H/58b İ/58b P/74b

(4a) dil-sitānuñda: dil-sitānında A

(7b) evṣāf-ı: evṣāf Ü A H

411

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Ġam-ı ᶜışḳuñla olsam pāre pāre yā Resūla'llāh
Ḳabūl itmem ġamuñdan ġayri çāre yā Resūla'llāh

2 Gözüm ḫāk-i derüñ küḥl itmek ister dīde-i cāna
Taḥammül itmez oldum intiẓāra yā Resūla'llāh

3 Vücūdum ser-be-ser ḫākister eyler nār-ı ḥasretle
Virürsem ruḫṣat āh-ı pür-şerāra yā Resūla'llāh

4 O ḫāk-i dil-güşā kim sāye-baḫş olduñ saᶜādetle
Benüm cānum fedā ol reh-güẕāra yā Resūla'llāh

5 Be-ḥaḳḳ-ı Ẕāt-ı Bārī māye-i ᶜizz ü saᶜādetdür
Ġam-ı ᶜışḳuñ dil-i bī-iḫtiyāra yā Resūla'llāh

6 Ḥużūr-ı Ḥaḳda bu cürm ile baña luṭfuñ olmazsa
Ne yüz var bende ᶜarż-ı iᶜtiẕāra yā Resūla'llāh

7 Naḥīfī-i ġarībüñ ḳıl temennā rūz-ı maḥşerde
Cenāb-ı Ḥażret-i Perverdigāra yā Resūla'llāh

A/62b H/59a İ/58b P/74b

(1a) ġam-ı: ġam ü H

(3a) eyler: - A

(7a) temennâ: temâşâ K

412

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Gönül mecrūḥ-ı ḫār-ı mā-sivādur yā Resūla'llāh
Derūn ālūde-i zaḫm-ı hevādur yā Resūla'llāh

2 N'ola biñ derd ile giryān olup der-gāhuña gelsem
Der-i luṭfuñ ᶜuṣāta mültecādur yā Resūla'llāh

3 Benem ol mücrim-i ser-der-hevā-yı maᶜṣıyet tā kim
Dem-ā-dem itdigüm cürm ü ḫaṭādur yā Resūla'llāh

4 Beni şāyān-ı ᶜıyd-ı vuṣlat eyle kendi luṭfuñla
Dil ü cān rāh-ı ᶜışḳuñda fedādur yā Resūla'llāh

5 Ṣafā-yı neşve-i cān-baḫş-ı ᶜışḳ-ı ḥālet-engīzüñ
Dil-i bīmāra dārū-yı şifādur yā Resūla'llāh

6 Gönül cism-i nizārın ḫāk iderdi cilve-gāhuñda
Ne çāre āsitānuñdan cüdādur yā Resūla'llāh

7 Senüñ gülşen-serāy-ı midḥatüñde naġme-sāz olmış
Naḥīfī ᶜandelīb-i ḫoş-nevādur yā Resūla'llāh

A/62b H/59a İ/59a P/74b

(6a) nizârın: nizâruñ A

413

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Vücūduñ şemʿ-i bezm-i ıṣṭıfādur yā Resūla'llāh
Anuñçün ism-i pāküñ Muṣṭafādur yā Resūla'llāh

2 Naẓar ḳıl der-gehüñde rūy-ı zerdüm şevḳ-ı luṭfuñla
Ḫazān olmış yatur berg-i recādur yā Resūla'llāh

3 ʿAceb mi şevḳ ile küḥl eyler isem dīde-i cāna
Ġubār-ı āsitānuñ tūtiyādur yā Resūla'llāh

4 Zemīn ü āsümān ḫāk-i rehüñle iftiḫār eyler
Ḳudūmüñ mefḫar-ı arż u semādur yā Resūla'llāh

5 Taraḥḥum eyle dest-i himmetüñle eyle vāreste
Göñül pā-beste-i ḳayd-ı hevādur yā Resūla'llāh

6 Nuʿūt-ı pāküñe şevḳ ile küstāḫāne cür'etden
Murādum ḫāk-i pāya ilticādur yā Resūla'llāh

7 Ümīd-i yek nigāhuñla der-i luṭfuñda ḫāk olmış
N a ḥ ī f ī bir ġarīb-i bī-nevādur yā Resūla'llāh

A/63a H/59b İ/59a P/75a

414

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Dil-i bī-çāreye derdüñ devādur yā Resūla'llāh
Ġamuñ ser-māye-i şevḳ u ṣafādur yā Resūla'llāh

2 Sen ol maḥbūb-ı mevlāsın ki nūr-ı çeşm-i ᶜuşşāḳa
Ġubār-ı der-gehüñ küḥl-i cilādur yā Resūla'llāh

3 Sen ol nūr-ı Ḫudāsın kim fürūġ-ı vech-i pāküñden
Ser-ā-pā rūy-ı ᶜālem pür-żıyādur yā Resūla'llāh

4 Sen ol kān-ı şefāᶜatsın ki ẕātuñ ḫalḳa raḥmetdür
Vücūduñ mūcib-i luṭf-ı Ḫudādur yā Resūla'llāh

5 Sen ol şehsin ki ṣıyt-ı ḫuṭbe-i naᶜt-i şerīfüñle
Ḳıbāb-ı çarḫ-ı gerdūn pür-ṣadādur yā Resūla'llāh

6 Sen ol sulṭān-ı gerdūn-mesned-i taḫt-ı risāletsin
Ki şāhān-ı cihān saña gedādur yā Resūla'llāh

7 Sen ol verd-i muṭarrāsın ki her dem bāġ-ı naᶜtüñde
N a ḥ ī f ī bülbül-i rengīn edādur yā Resūla'llāh

A/63a H/59b İ/59a P/75a

415

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Vücūduñ bā^ciṡ-i elṭāf u raḥmet yā Resūla'llāh
Derūnuñ menba^c-ı iḥsān ü şefḳat yā Resūla'llāh

2 Sen ol şehsin ki tā rūz-ı ezelde eyledi mevlā
Livā-yı ḳadriñi mümtāz-ı rif^cat yā Resūla'llāh

3 Meded ḳıl ümmet-i bī-çāreñe raḥm eyle iḥsān it
Ḫudādan ḳıl recā-yı ^cavn ü nuṣret yā Resūla'llāh

4 Bizüm mevlāya yoḳdur rūyumuz ^carż-ı münācāta
Olursa senden olur luṭf-ı himmet yā Resūla'llāh

5 Hevā-yı nefs ile āṡār-ı cürm ü ma^cṣıyet ḳıldı
Bizi ser-geşte-i vādī-i ḥayret yā Resūla'llāh

6 Güm olsa cümle naḳd-i ^cömrimüz yoḳdur ḫaber bizde
O deñlü olmışuz ser-mest-i ġaflet yā Resūla'llāh

7 Olup hep ḫāk-i der-gāhuñ recā-yı luṭfuñ eylerler
N a ḥ ī f ī -veş ḳapuñda cümle ümmet yā Resūla'llāh

A/61a H/60a İ/59b P/75a

(2b) mümtāz-ı: mümtāz ü A H ḳadrīnī: ḳadrini A
(6a) ḫaber: ḫayır A H

416

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Olup pūyān-ı ṣaḥrā-yı tevekkül yā Resula'llāh
Ġamuñla eyledim terk-i tecemmül yā Resūla'llāh

2 Ṣafā-yı 'ıyd-ı vaṣluñla olurlar şādumān elbet
İdenler rūze-i hecre taḥammül yā Resūlā'llāh

3 Faḳīrāna iderdüm maġz-ı cānı ṭu'ma-i minnet
Hümā-yı 'ışḳuñ itseydi tenezzül yā Resūla'llāh

4 Ḥuẓûr-ı Ḥaḳḳa vardıḳda nigâh-ı luṭf ile eyle
Beni vâreste-i bîm-i teġâfül yâ Resûla'llâh

5 Dem-ā-dem naġme-sāz-ı verd-i ra'nā-yı cemālüñdür
Olup dil gülşen-i na'tüñde bülbül yā Resūla'llāh

6 Murādum intisāb-ı der-geh-i devlet-me'ābuñdur
İdüp evṣāf-ı pāküñle tevessül yā Resūla'llāh

7 N a ḥ ī f ī -veş yine biñde birin iḥṣāya ḳudret yoḳ
Ne deñlü eylesem vaṣfuñ te'emmül yā Resūla'llāh

A/63a H/60a İ/59b P/75b

(1b) tecemmül: taḥammül A H İ

(4) P'de var.

(5b) pâküñle: pâküñe İ

(6b)'ye (7b) yanlışlıkla mükerreren A'da yazılmış.

417

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Seni Ḥaḳ ḥamd ile ḳıldı mü'eyyed yā Resūla'llāh
N'ola ism-i şerīfüñ olsa Aḥmed yā Resula'llāh

2 Vücūd-ı pāküñi teşrīf içün tā levḥ-i ^carş üzre
Yazıldı resm-i ^cünvān-ı Muḥammed yā Resūlā'llāh

3 Olup şer^c-i şerīfüñ sāye-baḫş-ı milket-i ^cālem
Ḳıyām-ı ḥaşre dek oldı mü'ebbed yā Resūla'llāh

4 N'ola ḫāk olmaḳ istersem der-i luṭfuñda şevḳ ile
Budur ^cāşıḳlara ^cālemde maḳṣad yā Resūla'llāh

5 İdüp terk-i tecemmül iḫtiyār-ı ^cuzlet itmekden
Ġaraż saña ḳul olmaḳdur mücerred yā Resūla'llāh

6 Dem-ā-dem vāṣıl olsun ḳurb-ı ḫāṣu'l-ḫāṣ-ı mevlādan
Revān-ı pāküñe teslīm-i bī-ḥad yā Resūla'llāh

7 Budur senden niyāzum defter-i elṭāf u iḥsāna
N a ḥ ī f ī nāmını eyle muḳayyed yā Resūla'llāh

A/63b H/60b İ/60a P/75b

(5a) tecemmül: taḥammül A H İ

418

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Cemālüñ gülşen-i ḥüsn ü ṭarāvet yā Resūla'llāh
Ruḫuñ ārāyiş-i bāġ-ı leṭāfet yā Resūla'llāh

2 'İzār-ı tāb-nāküñ maṭla'-ı nūr-ı dil-ārāyī
Cebīnüñ lem'a-efrūz-ı sa'ādet yā Resūla'llāh

3 Dehānuñ menba'-ı Āb-ı Ḥayāt-ı 'ilm-i Rabbānī
Lebüñ ser-çeşme-i feyż-i kerāmet yā Resūla'llāh

4 Kelāmuñ nüsḫa-i ḥalet-fezā-yı bezm-i rūḥānī
Lisānuñ bülbül-i bāġ-ı belāġat yā Resūla'llāh

5 Ṣıfāt u ẕātuñ oldı gevher-i gencīne-i ḳudret
Vücūduñ dürr-i deryā-yı melāḥat yā Resūla'llāh

6 Zamān-ı ḥaşre dek ḫalḳ-ı cihān evṣāfuñ eylerse
Kemāl-i ẕātuña yoḳdur nihāyet yā Resūla'llāh

7 N a ḥ ī f ī -veş olup maġrūr-ı luṭfuñ şerm ü ḫacletle
Rüsūm-ı na'tüñe ḳıldum cesāret yā Resūla'llāh

A/61a H/60b İ/60a P/75b

(5a) ẕātuñ: ẕātı A H

419

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Ser-i kūyuñ ʿuṣāta cāy-ı rāḥat yā Resūla'llāh
Ḳapuñ ʿāşıḳlara dār-ı selāmet yā Resūla'llāh

2 Cihāna māye-i raḥmet idüp ẕāt-ı şerīfüñ Ḥaḳ
Vücūduñ ʿāleme ḳıldı beşāret yā Resūla'llāh

3 Gönül ser-menzil-i maḳṣūdını bulmaḳ muḳarrerdür
İderse reh-ber-i luṭfuñ delālet yā Resūla'llāh

4 Mücerred ʿafv-i Ḥaḳdur himmetüñle mesnedüm yoḫsa
Benüm ʿıṣyānuma yoḳ ḥadd ü ġāyet yā Resūla'llāh

5 Zülāl-i çeşme-sār-ı şefḳatüñden eyle maḥşerde
Gül-i ümmīdi sīr-āb-ı ʿināyet yā Resūla'llāh

6 Riyāż-ı dehre bilsem niçe tevcīh-i nigāh eyler
İdenler ravża-i pāküñ ziyāret yā Resūla'llāh

7 Kemāl-i şefḳatüñden lāyıḳ-ı ʿafv eyleyüp luṭf it
N a ḥ ī f ī-i ġarībe ḳıl şefāʿat yā Resūla'llāh

A/61a H/61a İ/60b

420

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Cihānı ṭutdı 'ışḳuñla fiġānum yā Resūla'llāh
Ṭuyıldı 'āleme rāz-ı nihānum yā Resūla'llāh

2 Temāşā-yı cemāl-i bī-naẓīrüñ cüst ü cū eyler
Olup giryān dü çeşm-i ḫūn-feşānum yā Resūla'llāh

3 Yoluñda 'āşıḳa teslīm-i cān 'ayn-ı sa'ādetdür
Fedā olsun reh-i 'ışḳuñda cānum yā Resūla'llāh

4 Menem ol murġ-ı nālān kim gelelden gülşen-i dehre
Der-i iḥsānuñ oldı āşiyānum yā Resūla'llāh

5 Gerekmez ḫāk-i pāyüñden cüdā iki cihān içre
Eger bāġ-ı bihişt olsa mekānum yā Resūla'llāh

6 Ġam-ı 'ışḳuñla fikr-i vuṣlatuñdur bezm-i 'ālemde
Ṣafā-yı ḫāṭırum şevḳ-ı revānum yā Resūla'llāh

7 Dem-ā-dem medḥ-i 'ālī-şānuñ ile na't-i pāküñdür
N a ḥ ī f ī-veş benüm vird-i zebānum yā Resūla'llāh

A/63b H/61a İ/60b P/76a

(3b) sa'âdetdür: selâmetdür A

(4a) menem: benüm A

421

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Ḥarīm-i der-gehüñdür cāy-gāhum yā Resūla'llāh
İki ^cālemde de sensin penāhum yā Resūla'llāh

2 Ġubār olmaḳ ümīdin eylerem der-gāh-ı luṭfuñdan
Yoluñda ferş idüp rūy-ı siyāhum yā Resūla'llāh

3 ^cAceb mi iddi^cā-yı ^cışḳ idersem bezm-i ^cālemde
Sirişk-i çeşm-i giryāndur güvāhum yā Resūla'llāh

4 Ṣafā-yı ^cışḳuñ iş^cār eyleyüp ḫāk-i mezārumdan
Ṣalāt itsün saña her bir giyāhum yā Resūla'llāh

5 Pür olsun na^ct-i pāküñle zemīn ü āsümān cümle
Ḳo ṭutsun ^cālemi feryād ü āhum yā Resūla'llāh

6 Dil-i güm-rāha raḥm it reh-nümā ḳıl reh-ber-i luṭfuñ
Hevā-yı nefs olursa sedd-i rāhum yā Resūla'llāh

7 N a ḥ ī f ī bendeñem elden ḳomam dāmān-ı iḥsānuñ
Ne deñlü var ise cürm ü günāhum yā Resūla'llāh

A/64a H/61b İ/61a P/76b

422

Mefā͑īlün Mefā͑īlün Mefā͑īlün Mefā͑īlün

1 Şu͑ā͑-ı pertev-i şems-i hüdāsın yā Resūla'llāh
Hidāyet şem͑isin nūr-ı Ḫudāsın yā Resūla'llāh

2 Şeref-yāb oldı miḥrāb-ı risālet ẕāt-ı pākūñle
Cemī͑-i enbiyāya muḳtedāsın yā Resūla'llāh

3 Dil-i nālānum eyle himmetüñle bülbül-i şeydā
Gül-i gülşen-sarāy-ı pür-ṣafāsın yā Resūla'llāh

4 ͑Aceb mi el açarsam luṭfuña iḥsānuña dā'im
Şeh-i gencīne-ārā-yı ͑aṭāsın yā Resūla'llāh

5 Şifā-yı ṣadr-ı ͑ıṣyāndur ümīd-i himmet ü luṭfuñ
Dil-i bīmārıma maḥżā devāsın yā Resūla'llāh

6 Bulur der-pīş idenler şer͑-i pākūñ rāh-ı maḳṣūdı
Ṭarīḳ-ı Ḥaḳda şem͑-i rūşenāsın yā Resūla'llāh

7 N a ḥ ī f ī bendeñe eyle şefā͑at rūz-ı maḥşerde
Ḥużūr-ı Ḥaḳda maḳbūl-ı recāsın yā Resūla'llāh

A/64a H/61b İ/60b P/76b

(2b) cemī͑-i: cemī͑i H

423

Mefā°īlün Mefā°īlün Mefā°īlün Mefā°īlün

1 Vücūduñ itdi Ḥaḳ dürr-i yegāne yā Resūla'llāh
Sen olduñ zīver-i tāc-ı şehāne yā Resūla'llāh

2 Sen ol yektā kerīmü'ş-şān ü maḥbūb-ı Ḫudāsın kim
Kemāl-i ẕātuña yoḳdur bahāne yā Resūla'llāh

3 Sa°ādetdür dil-i erbāb-ı °ışḳa cāna minnetdür
Metā°-ı vaṣluñ almaḳ naḳd-i cāna yā Resūla'llāh

4 N'ola ümmetlerüñ faḫr eyler ise ẕāt-ı pāküñle
Ḳudūmüñ raḥmet olmışdur cihāna yā Resūla'llāh

5 Cenāb-ı Ḥaḳ ezel ser-māye-i luṭf u °aṭā itmiş
Kef-i ihsānuñı deryā vü kāna yā Resūla'llāh

6 Perīşān-ḫāṭır iken cem° ider evṣāfuñı ṭab°um
Yeter bu ṣıdḳ-ı da°vâma nişāne yā Resūla'llāh

7 Revā mıdur N a ḥ ī f ī şevḳ ile vaṣṣāfuñ olmışken
İde āzürde erbāb-ı zamāne yā Resūla'llāh

A/64b H/62b İ/61b P/77a

İ ve P'de "Der-maḳâm-i nevâ beste-i Dede" kaydı var.
(5a) cenâb: cinân H İ
(6b) bu ṣıdḳ-ı da°vâma: ṣıdḳ u °âma A ṣıdḳ-ı °avâma bu H ṣıdḳ u °avâma bu İ

424

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Ciger-hūn-ı ġam olmış bir gedāyam yā Resūla'llāh
Belā-yı ^cışka düşmiş mübtelāyam yā Resūla'llāh

2 Benüm cān u dilüm ma^cnīde ḫāk-i āsitānuñdur
Egerçi ṣūretā senden cüdāyam yā Resūla'llāh

3 Saña ḫāk-i reh olmaḳ ḫāṣ ü ^cāmuñ kārıdur ammā
Senüñ ben ḫāk-i pāña ḫāk-i pāyam yā Resūla'llāh

4 Ḳuṣūrum bī-nihayetdür benüm da^cvā-yı ^cışḳuñda
Dirīġā şerm-sār-ı müdde^cāyam yā Resūla'llāh

5 Sezā-yı ẕāt-ı pāküñ bendeñe luṭf-ı şefā^catdür
Egerçi her cezāya ben sezāyam yā Resūla'llāh

6 N'ola deryā-yı ^cışḳuñda bulursam gevher-i kānı
Ġamuñla niçe demdür āşināyam yā Resūla'llāh

7 Naḥīfī-veş döküp göz yaşların yüz biñ nedāmetle
Temennā-kār-ı ġufrān-ı Ḫudāyam yā Resūla'llāh

A/64b H/63a İ/62a P/77b

(4a) ^cışḳuñda: ^cışḳuñdur İ

(7a) -veş: - A

425

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Eger kim olsa da şāh-ı zamāne yā Resūla'llāh
Giriftār-ı ġamuñ baḳmaz cihāna yā Resūla'llāh

2 Sen ol sulṭān-ı vālā-rütbesin kim oldı bu gerdūn
Sarāy-ı rif'atüñden bir nişāne yā Resūla'llāh

3 Ḳılup āyāt-ı ḳadrüñ ṣuḳḳa-bend-i āyet-i levlāk
Seni Ḥaḳ eyledi şāh-ı yegāne yā Resūla'llāh

4 Zamān-ı ḥaşre dek evṣāf-ı ẕātuñ eylese 'ālem
Ṣıfāt-ı 'izzetüñ gelmez beyāna yā Resūla'llāh

5 Olup ālūde-i ḫūn-ı ciger mercāna dönmişdür
Gözümde eşk-i ḥasret dāne dāne yā Resūla'llāh

6 O deñlü girye-i hicrāna mu'tād olmışam ben kim
Göñül giryānluġa ister bahāne yā Resūla'llāh

7 Naḥīfī ümmet içre her ne deñlü ehl-i cürm ise
Reh-i 'ışḳuñda ḳalmaz baş u cāna yā Resūla'llāh

A/65a H/63a İ/63a P/77b

426

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Bu gülşende hezār-ı bī-nevāyam yā Resūla'llāh
Velī āzürde-i ḫār-ı cefāyam yā Resūla'llāh

2 N'ola olsam devā-çūyende-i dārū-yı iḥsānuñ
Esīr-i derd-i 'ışḳam mübtelāyam yā Resūla'llāh

3 Beni gencīne-i fażl-ı Ḫudādan behre-yāb eyle
Der-i luṭfuñda muḥtāc-ı 'aṭāyam yā Resūla'llāh

4 Meded sendendür ey kān-ı şefā'at bendeñe yoḫsa
Ḥużūr-ı Ḥaḳda maḥcūb-ı ḫaṭāyam yā Resūla'llāh

5 Nigāh-ı şefḳatüñden ben ġarīb ü zārı dūr itme
Yoluñda ben de kem-ter ḫāk-i pāyam yā Resūla'llāh

6 Yüzüm yoḳ 'arż-ı ḥāle 'arṣa-gāh-ı ḥaşre varduḳda
Güneh-kāram giriftār-ı hevāyam yā Resūla'llāh

7 Kerem ḳıl luṭf u iḥsānuñla dil-şād eyle ben zārı
N a ḥ ī f ī yem ḳapuñda bir gedāyam yā Resūla'llāh

A/64a E/8a H/62a İ/61b P/77a Y/17b

İ ve P'de "Der-maḳâm-ı râst rühâvî Beste-i Dervîş Ali" kaydı var.

Resûla'llâh redifleri İ ve P'de Ḥabîba'llâh'tır.

(3a) gencîne-i: gencîne İ

(5b) ben de: bend H

427

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Aḳup seyl-āb-ı çeşm-i eşk-bārum yā Resūla'llāh
Yanar 'ışḳuñla cism-i dāğ-dārum yā Resūla'llāh

2 Şeb-i hecrüñde nār-ı 'ışḳ ile yanup yaḳıldukça
Ṭutar āfāḳı āh-ı pür-şerārum yā Resūla'llāh

3 Gedā-yı kūyuñ olmaḳdur benüm maḥṣūl-ı āmālüm
Cihān mülkine yoḳdur i'tibārum yā Resūla'llāh

4 Ümīd oldur ser-i kūyuñda ferş-i rāh ola āḫır
Hevā-āmīz olan cism-i nizārum yā Resūla'llāh

5 Ḥarīm-i ravża-i cennet-me'ābuñ yāda geldükçe
Gider elden 'inān-ı iḫtiyārum yā Resūla'llāh

6 Eger kim cān virürsem tāb-ı 'ışḳ-ı cān-sitānuñla
Olur şems ü ḳamer şem'-i mezārum yā Resūla'llāh

7 N a ḥ ī f ī 'ışḳuña ben saña cismüm kūyuña ḳurbān
Fedā olsun saña ser-cümle vārum yā Resūla'llāh

A/60a E/8b H/57b İ/57b P/73b Y/17b

(4a) oldur: olur Y râh: - Y

(5a) geldükçe: geldükde E

(7a) kûyuña: yoluña A H İ P cismüm: cânum A H İ P

428

Mefā^c

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Benüm cürm ü ḫaṭādur cümle kārum yā Resūla'llāh
Ḳabūl it şefḳat eyle iᶜtiẕārum yā Resūla'llāh

2 Derūnum zaḫm-ı şemşīr-i melāmet çāk çāk itdi
N'ola āfāḳı ṭutsa āh ü zārum yā Resūla'llāh

3 Temennā-yı nesīm-i himmetüñle vaḳf-ı rāh oldı
Bu deşt-i ġamda çeşm-i intiẓārum yā Resūla'llāh

4 Eger endīşe-i naᶜt-i şerīfüñ olmasa dilde
Ne mümkin idi ᶜālemde ḳarārum yā Resūla'llāh

5 Varınca ḳabre mevtā vaṣf-ı pāküñle ṣafā bulsun
Pür olsun eṣ-ṣalāt ile mezārum yā Resūla'llāh

6 Ḫayāl-i rūy u mūy-ı ᶜanberīn ü tāb-dāruñdur
Benüm ser-māye-i leyl ü nehārum yā Resūla'llāh

7 Naḥīfī ḫāk olursa şevḳ-ı vaṣl-ı cān-sitānuñla
Yine evṣāfuñ eyler her ġubārum yā Resūla'llāh

A/60a E/8b H/58a İ/57b P/74a Y/18a

(1b) şefḳat eyle: şefḳatüñle E Y

(3a) temennâ: temennî E Y

(4) E ve Y'de yok.

(5a) pâküñle: pâküñden A H

(6a) rûy u: rûy Y ᶜanberîn ü tâb-dâruñdur: tâb-dâr-ı ᶜanberînüñdür E Y

429

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Cemālüñ maṭla'-ı şems-i hidāyet yā Resūla'llāh
Cebīnüñ maşrıḳ-ı nūr-ı sa'ādet yā Resūla'llāh

2 Vücūd-ı pākuñı Ḥaḳ gevher-i yektā-yı luṭf itmiş
İdüp ārāyiş-i tāc-ı kerāmet yā Resūla'llāh

3 Recā-yı 'afv ile aḥvālümi 'arż eyleyüp geldim
Olup müstaġrıḳ-ı şerm ü ḫacālet yā Resūla'llāh

4 Ümīd oldur delīl olsa cenābuñ 'afv-i mevlāya
Egerçi cürmüme yoḳdur nihāyet yā Resūla'llāh

5 Bu 'ıṣyān ile maḥşerde benüm ḥālüm mükedderdür
Cenābuñdan ger olmazsa 'ināyet yā Resūla'llāh

6 'Aceb mi çāre-cūy-ı merhem-i iḥsānuñ olsam ben
Menem āzürde-i zaḫm-ı melāmet yā Resūla'llāh

7 Ne deñlü mücrim ise yine kendi müstemendüñdür
N a ḥ ī f ī bendeñe eyle şefā'at yā Resūla'llāh

A/61b E/8a H/62a İ/61b P/77a Y/18a

İ ve P'de "Der-maḳām-ı evc beste-i Dede" kaydı var.

(5b) olmazsa: olmaz İ

(6b) menem: benem A E Y

430

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Sa'ādet ḫidmet-i pīrāmenüñdür yā Resūla'llāh
Selāmet rāh-ı şer'-i rūşenüñdür yā Resūla'llāh

2 Melekler şevḳ ile ḫidmet-güẕār-ı āsitānuñdur
Felek müştāḳ-ı būs-ı dāmenüñdür yā Resūla'llāh

3 Gül-i 'anber-şemīmi gülşen-i Firdevs-i a'lānuñ
Esīr-i nefḥa-i pīrāhenüñdür yā Resūla'llāh

4 Ḫayāl-i ravża-i pāküñle her dem kesb-i feyż eyler
Dil ü cān 'andelīb-i gülşenüñdür yā Resūla'llāh

5 N a ḥ ī f ī bendeñi cevr ile giryān itdiler a'dā
Mürüvvet kānısın ġayret senüñdür yā Resūla'llāh

A/65a E/8b H/63b İ/63a P/78a Y/18b

431

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ṭal'at-ı ẕī-şānuña nisbetle ey nūr-ı ilāh
Bir kemīne ẕerredür evc-i felekde mihr ü māh

2 Sensin ol maḳbūl-ı Ḥaḳ kān-ı şefā'at kim senüñ
'Āṣıyān-ı ümmete der-gāhuñ olmışdur penāh

3 Sāḥil-i luṭfuñ ümīd itsem 'aceb mi her nefes
Niçe demdür olmışam müstaġrıḳ-ı baḥr-ı günāh

4 Ben ḳuluñ manẓūr-ı çeşm-i himmet it tā kim gele
Dīde-i cān u dil-i bīmāra feyż-i intibāh

5 Derd ü ġamdan olmasun ḫālī dil-i şeydā eger
Ḫiẕmet-i kūyuñ ḳoyup isterse ġayri 'izz ü cāh

6 Feyża-i na'tüñle ser-cümle lisān-ı ḥāl olur
Ḳabrüm üstünde ẓuhūr iden nebātāt ü giyāh

7 Besdür ey kān-ı şefā'at rūz-ı maḥşerde eger
Çeşm-i şefḳatle N a ḥ ī f ī ye iderseñ bir nigāh

H/63b İ/62b P/78a

(5a) derd ü: derd İ

432

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Çıḳsun ol cān kim reh-i ʿışḳuñda ḳurbān olmaya
Dāḫil-i cemʿiyyet-i bezm-i şehīdān olmaya

2 Dāġ dāġ-ı ḥasret olsun ol beden kim dā'imā
Āteş-i pür-sūz-ı hicrānuñla sūzān olmaya

3 Ḫᵛāb-ı rāḥat görmesün ol dīde-i ġam-dīde kim
Ārzū-yı nūr-ı dīdāruñla giryān olmaya

4 Tā ebed pejmürde olsun ol ṭabīʿat kim senüñ
Gülşen-i naʿtüñde bülbül gibi nālān olmaya

5 Başına topraḳ o merd-i ġāfilüñ kim şevḳ ile
Āsitānuñda varup ḫāk ile yeksān olmaya

6 Yā Resūla'llāh gerekmez māh-ı tābān olsa da
Ḳangı dāġ-ı dil ki ʿışḳuñla fürūzān olmaya

7 Bu N a ḥ ī f ī den dirīġ itme nigāh-ı luṭfuñı
Şermī-i cürm ile tā maḥşerde ḥayrān olmaya

A/65b H/61b İ/61a P/76b

İ ve P'de "Der-maḳâm-ı evc Beste-i Yûsuf Çelebi" kaydı var.

433

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ruḫṣat virürdüm āh-ı taḥammül-güdāzuma
Ḫavfüm budur ki bāᶜiṡ olur keşf-i rāzuma

2 Ḫārā-güdāz iken şerer-i sūz u tāb-ı ᶜışḳ
Ol māh-ı nev taḥammül ider mi niyāzuma

3 Pür-tāb idüp fetīle-i dāġ-ı maḥabbeti
Yansam yaḳılsam ol şeh-i ḫāṭır-nevāzuma

4 Ḳaṣduñ devā-yı derd-i dil-i nā-tüvān ise
Var ey ṭabīb eyle ḫaber çāre-sāzuma

5 ᶜUşşāḳ içinde vāsıṭa-i imtiyāzdur
Ḫāk-i reh oldıġum benüm ol serv-i nāzuma

6 Gül-zār-ı kūyına yoluñ uġrarsa ey ṣabā
Benden duᶜālar ile var ol ᶜişve-bāzuma

7 Āḫir nefesde saña vaṣıyyet N a ḥ ī f i y ā
Ol şāh-ı ḥüsne söyle yetişsün namāzuma

E/56b M/47b P/158a Y/77a

(1b)-güdâzuma: güẕâruma A Y
(3b) ḫâṭır: ḫavâṭır M Y
(4b) çâre: çâr Y
(6a) kûyına: kûyuña E (b) -bâzuma: nâzuma Y

434

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Bizümle ol cevān-ı ḥūr-ṭalʿat hem-nişīn olsa
Ḥarem-gāh-ı maḥabbet ʿayn-ı Firdevs-i berīn olsa

2 Çıḳar tā evc-i eflāke ṣafādan şuʿle-i şevḳum
Yanumda her ne dem bir āfitāb-ı meh-cebīn olsa

3 Nevā-yı ney gibi vecd ü semāʿ itdürse ʿuşşāḳa
Bize taḥrīk-i derd-i ʿışḳa bir ṣavt-ı ḥazīn olsa

4 Ḥayāt-ı tāze virür luṭf ile dil-ḫaste-i ʿışḳa
Kişinüñ sevdigi rūḥ-ı revān cāna yaḳīn olsa

5 N a ḥ ī f ī bülbüle taʿlīm iderdüm naġme-i ʿışḳı
Mekānum gülşen olsa hem-demüm ol nāzenīn olsa

E/56b M/47b P/159b Y/77a

(3b) taḥrīk: - M Y   ḥazīn: yer ḥazīn M
(4a) virür: virürse M P Y (b) cāna: cān M
(5b) -demüm: dem Y

435

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

1 Dil-i mehcūrımı vaṣlunla şāhum dāġ dāġ eyle
Ḳulundur tā ezelden ol ġarībi bir çerāġ eyle

2 Dirīġ itme elünden geldigin sāḳī mürüvvet ḳıl
Dil-i ser-mestüme gāhīce teklīf-i ayaġ eyle

3 Güzeller çıḳdılar ᶜuşşāḳ ile hep seyr-i gül-zāra
Benümle sen de gel ey ġonçe-fem gül-geşt-i bāġ eyle

4 Bize besdür şarāb-ı laᶜl-i sāḳī bezm-i ᶜālemde
Mey-i gül-gūna istersen sen ey zāhid yasaġ eyle

5 Yeter ālāyiş-i dünyādan el çek ey N a ḥ ī f ī gel
Biraz ṭabᶜ-ı heves-ālūdına ᶜarż-ı ferāġ eyle

E/58a M/48a P/159b Y/77b

(1a) mehcūrımı: mecrūḥumı M

(3b) gel ey ġonçe-fem: ey gül ġonçe-fem E M Y

(4a) -gūna:-gūnı M Y

(5b) ᶜarż-ı: ġaraż Y

436

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Vāṣıl oldum bu ruḫ-ı zerd ü bu eşk-i ter ile
Aldum ol sīmīn tenüñ vaṣlını sīm ü zer ile

2 Āsitānına ḳoyup ser rehine cān virdüm
Ṭurdum ol serv-ḳadüñ yolına cān ü ser ile

3 Şimdi dīvāne-ṣıfat mā'il-i ḫalvet oldum
İḫtilāṭ ideli ol şūḫ-ı perī-peyker ile

4 Dil berī oldı cihāndan görüp ol sīm-beri
Müşkil oldı hele kārı dilüñ ol dil-ber ile

5 Farḳ idüp mūy-ı meyānın diyemezdüm beli var
Görmesem bend-i meyānın eger ol ḫançer ile

6 Neşve ancaḳ dil-i zāra leb-i dil-berden olur
Açılur ṣanma beni bāde ile sāġar ile

7 Bu N a ḥ ī f ī var iken eyleme aġyāra naẓar
İḫtilāṭ eyleme gel ḳadrüñi bilmezler ile

E/58b M/48b Y/77b

(2b) ser: ter M
(4a) berī: perī Y

437

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 O gül-ruḫlar ki oldı hem-dem ü hem-rāh bir yerde
Mülāḳī oldılar gūyā ki mihr ü māh bir yerde

2 ᶜAcebdür yād iderse bāġ-ı ᶜAdnüñ zevḳ-ı cān-baḫşın
Olan ol ḥūr-ṭalᶜat yār ile her gāh bir yerde

3 Nigāh-ı şūḫına rāz-ı dili ifşāya minnet yoḳ
Olursa yār ile bir ṣoḥbet-i dil-ḫvāh bir yerde

4 Eger bir yerde olmazsa temennā-yı viṣāl-i dost
Olur elbette ṣabr it ey dil-i āgāh bir yerde

5 N a ḥ ī f ī sāye-veş pā-māl olurdum reh-güẕārında
Bulaydum ol nihāl-i bāġ-ı ḥüsni āh bir yerde

E/58b M/48a P/159b Y/78a

(2a) iderse: ider mi M Y
(3b) bir: - M Y
(5a) sâye-veş: rûşen M Y

438

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Yoḳ bende tāb cevr ü cefāda o māh ise
Āfāḳı ṭutdı derd ile feryād ü āh ise

2 Çeşm-i niyāz muntaẓır-ı revzen-i ümīd
Yoḳdur o māha ruḫṣat-ı ᶜarż-ı nigāh ise

3 Ḥükm-i kitāb-ı ᶜışḳ ile öldür s̱evāba gir
Ey bī-vefā eger seni sevmek günāh ise

4 Sen ḫulf-ı vaᶜde nāz ile ser-germ-i iᶜtiyād
Ṣabr itmez intiẓāra dil-i rū-be-rāh ise

5 Ümmīd-i vuṣlat olmada efzūn N a ḥ ī f i y ā
Ammā müsāᶜid olmadı baḫt-ı siyāh ise

E/57a M/48b P/160a Y)78a

(1b) feryâd ü: feryâd M Y
(2a) niyâz: niyâza M Y
(4a) vaᶜde: vaᶜde-i M vaᶜd P

439

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Gönlüm ārām eylemez 'ālemde dil-dār olmasa
Ġam helāk eyler beni bende ġam-ı yār olmasa

2 Girye-i ḥasretle dünyāyı gözüm görmez olur
Bir nefes ḳarşumda ol āyīne-ruḫsār olmasa

3 Ḳābil-i żabṭ olmaz idi degme bir zencīr ile
Dil kemend-i ṭurre-i yāra giriftār olmasa

4 Reng-i ruḫsāruñla itmez idi kimse iltifāt
Gül-sitān-ı dehr içinde bülbül-i zār olmasa

5 Şīve vü nāzı kime eylerdi meh-rūlar 'aceb
Bezm-i 'ālemde eger 'uşşāḳ-ı ġam-ḫvār olmasa

6 Cānuma minnet bilürdüm cevrini ol āfetüñ
Aġlamazdum miḥnet-i çarḫ-ı sitem-kār olmasa

7 Ben N a ḥ ī f ī -veş ḳarār itmez idüm 'ālemde hiç
Gāh ü geh destümde ḫāme gāhī eş'ār olmasa

E/56b M/49a P/160a Y/78a

(5a) şīve vü: şīve-i E

440

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bir gül-i nev-reste bulsaḳ kim cefā-kār olmasa
Bülbüle raḥm itse ammā māʾil-i ḫār olmasa

2 İtmese ʿarż-ı teġāfül ʿāşıḳ-ı dīrīneye
Çeşm-i şūḫ-ı dil-firībüñ böyle ġaddār olmasa

3 Naḳd-i cān idi bahā kālā-yı ʿahd-i vuṣlata
Āh eger fersūde-i tamġā-yı inkār olmasa

4 Şerbet-i laʿlüñ niyāz itmezdi ḳurbān oldıġum
Derd-i ʿışḳuñla dil-i bī-çāre bīzār olmasa

5 Ḫançerüñ menʿ eylemezdüm sīne-i ṣad pāreden
Zaḫm-ı ʿāşıḳ bāʿis̱-i şādī-i aġyār olmasa

6 Serve teşbīh eylemek āsān idi ḳaddüñ senüñ
Ey nihāl-i ʿişve sende ḥüsn-i reftār olmasa

7 Ülfet itmezdüm N a ḥ ī f ī -i süḫan-perdāz ile
Lafẓ u maʿnāda eger pākīze-güftār olmasa

E/57a M/50a P/160a Y/78b

(2b) şūḫ-ı: şūḫ u M

(5b) bāʿis̱-i: bādī-i E

441

Mefᶜūlü Fāᶜilātu Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Maḥbūb odur ki ġamzesi āşūb-ı cān ola
Rūyında reng-i cāẕibe-i ḥüsn ü ān ola

2 Cānlar fedā ol āfete kim bir nigāh ile
Rāz-ı derūnı fehm ide rind-i cihān ola

3 Yāda gelür mi seyr-i çemen geşt-i bāġ u rāġ
Bir meclis içre tā ki o serv-i revān ola

4 Lāyıḳ mıdur ki ḫāk-i rehinden o naḫl-i nāz
Ḳavl-i raḳīb-i ḫār ile dāmen-keşān ola

5 ᶜĀşıḳ yolında cismini ḫāk eylemez mi hīç
Bir ġonçe-fem ki sencileyin mihribān ola

6 Virmem o bezm-i dil-keşi dünyāya bā-ḫuṣūṣ
Hem-ṣoḥbetüm senüñ gibi bir nev-cevān ola

7 Bil ḳıymetin N a ḥ ī f ī -i zāruñ ki sevdigüm
Biñ ḥasret ile yād idesin bir zamān ola

E/59a M/50a Y/160a Y/78b

442

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

1 Bir dil-rübā ki ʿārif ola nükte-dān ola
Yoḳdur anuñ bahāsı meger naḳd-i cān ola

2 ʿÜnvān-ı ḥüsn o meh-veşe olsun ḥalāl kim
Eṭvārı dil-rübā nigehi cān-sitān ola

3 Ḳurbān olam o dil-ber-i ser-germ-i nāza kim
Her bir nigāhı āfet-i cān ü cihān ola

4 Ādemden ictināb ide lāyıḳ mı ol perī
Meclisde ḳaṣd-ı nāz ile gözden nihān ola

5 Cānum fedā o gülşen-i rengīn nihāle kim
Gül-çīnī-i leṭāfeti bī-imtinān ola

6 Vāy ol esīr-i ʿışḳ-ı ciger-sūza kim anuñ
Ārām-ı cān sencileyin bī-amān ola

7 Oldum esīr-i ʿışḳı N a ḥ ī f ī bir āfetüñ
Ya meyl-i şefḳat ide ya nā-mihribān ola

E/59a M/50b P/160b Y/78b

(4a) ictinâb: ictibâb Y ide: ile M Y

(5b) -çînî-i: -çîni Y

(6) M'de yok.

(6b) cânı: câna M Y

(7a) ʿışḳı: ʿışḳ Y

443

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Meclis odur ki sāġarı bī-imtinān ola
Ṣahbā odur ki neşvesi ḳūt-ı revān ola

2 Olma firīfte ṣaḳın ol bāġa kim anuñ
Rūy-ı bahārı reng-peẕīr-i ḫazān ola

3 Ḥayf u dirīġ o rind-i girān-bār-ı dehre kim
Her mūy-ı cismi beste-i ḳayd-ı cihān ola

4 Gel düşme ḳayd-ı nām ü nişāne ḳo ġafleti
Bir gün gelür ki seng-i mezāruñ nişān ola

5 Aḥvāl-i derd-i ᶜışḳdan āgāh ide seni
Her bir giyāhı meşhedümüñ bir zebān ola

6 Böyle teġāfül eyleme naḳd-i niyāza kim
Kālā-yı nāz bir gün ola râygân ola

7 Kem-ter ġubāruñ eyleyeler küḥl-i çeşm-i cān
Ḳadrüñ N a ḥ ī f i y ā biline bir zamān ola

E/59a M/51a P/160b Y/79a

(2a) olma: ol M
(3a)-bâr: yâr Y bâz E dehre: dehr Y (b) cismi: cismini Y
(6b) nâz: nâza M Y
(7b) zamân: zebân Y

444

Mefā'ilün Mefā'ilun Mefā'ilün Mefā'ilün

1 Ṣakın tāb-ı nigehden rūyuña zülfüñ niḳāb itme
Murād üzre baḳılmaz saña bīhūde ḥicāb itme

2 Ḳo diller kūşe-i dāmānuña şevḳ ile yüz sürsün
Güẕer-gāhuñda ḳurbān oldıġum böyle şitāb itme

3 Dil-i nālānı yaḳma āteş-i cān-sūz-ı hicrāna
Yazıḳdur bulbul-i sevdāyı cevr ile kebāb itme

4 Cefā ḳaṣdın idüp aġyār ile ülfetler eylersin
Baña bu cevri gel ey dil-ber-i 'āli-cenāb itme

5 Niyāzı nāza eyler münḳalib bir gün bu devrāndur
Niyāzumdan benüm tā böyle 'arż-ı ıżṭırāb itme

6 Temennā-yı viṣāle va'de ḳıl va'd-i ḫilāf olsun
Meded ümmīd-vār-ı luṭfa ye's üzre cevāb itme

7 Maḥabbet şehridür şāh-ı ḫayālüñ cilve-gāhıdur
Teraḥḥum ḳıl ne var ma'mūre-i ḳalbüm ḫarāb itme

8 Hele bir kerre de rūz-ı ḥisābı eyle endīşe
Ġurūr-ı ḥüsn ile 'uşşāḳa cevr-i bī-ḥisāb itme

9 N a ḥ ī f ī den gürīzān olma ey şūḫ-ı perī-peyker
Seni cāndan sever bir mübtelādur ictināb itme

E/59a M/50b P/158b Y/79a

(2b)-gahuñda: -gâhında M Y

(5a) niyâzı nâza: niyâzı eyler nâza M bir: her M Y

(6a) temennâ: temennî P (b) ye's: baş E M Y

(7b) ne var: meded P

(9a) ey şûḫ-ı perî-peyker: luṭf it ey ġazâl-ı nâz P

445

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Bir zamān hem-dem idüm ben daḫı cānānum ile
Ṣalınurdum bile ol serv-i ḫırāmānum ile

2 Ol ḳadar ḫāk-zen-i deşt-i ġam oldum ki benüm
Dāmenüm farḳ idemez kimse girībānum ile

3 Lāleler tāb-ı derūnumla olur ḫākister
Seyr-i bāġ itsem eger bu dil-i sūzānum ile

4 Nāleden bülbüle nevbet mi deger gülşende
Hem-nişīn olsam eger ol gül-i ḫandānum ile

5 Benden isterse ḥisāb-ı ġam-ı ᶜışḳı ol şāh
Ey N a ḥ ī f ī varayum defter ü dīvānum ile

E/58b M/48b P/160b Y/79b

(2a) ḫâk: çâk M P Y deşt: dest M P Y.
(3a) lâleler: lâle M Y
(5b) dîvânum: dîvân Y

446

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Süpürüp ḫâk-i der-i pâküñi müjgânum ile
Ṣulayam reh-güẕerüñ dîde-i giryânum ile

2 İdeyüm ölmez isem ḫidmet-i kûy-ı pâküñ
Dil-i nâlânum ile başum ile cânum ile

3 Ḥaḳḳa minnet ki irüp ġâyete eyyâm-ı firâḳ
Yine dîdâr görüşdük hele sulṭânum ile

4 Bülbülân-ı çemeni ser-be-ser itdüm ḫâmûş
Ṣaḥn-ı bâġı pür idüp nâle vü efġânum ile

5 Ey N a ḥ î f î o şeh-i ḥüsne yeter şâhid-i ḥâl
Âh-ı pür-sûz-ı derûn eşk-i firâvânum ile

E/58b M/49a P/161a Y/79b

(1b) -güẕerüñ: -güẕerin Y

(4a) çemeni: çemen Y

447

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Cevher-i 'ışkun nihāndur sīne-i bī-kīnede
Iżṭırārīdür maḥabbet 'āşıḳ-ı dīrīnede

2 Yoḳ bilürler hep naẓīr-i ḥüsnün erbāb-ı naẓar
Var ise 'aks-i cemālündür yine āyīnede

3 Kendüye bin şevḳ ile cezb eylemekde 'ālemi
Ġālibā ḥırz-ı füsūn vardur o sīmīn sīnede

4 Sīne-i yāra gözün dikme gel ey ḥayrān-ı 'ışḳ
Çoḳ mıdur bir levḥ-i sīmīn öyle bir gencīnede

5 Şefḳat itdüm ser-bürīde kākül-i yāri görüp
Raḥm idermiş gāhī ādem kāfir-i bī-dīne de

6 Nā'il-i vaṣl olsa da bulmaz tesellī mā-ḥaṣal
Ṭıfl-ı dil āzādelük görmez şeb-i āẕīnede

7 Dün N a h ī f ī -i 'abā-pūşı temāşā eyledüm
Er yaturmış ben de bildüm ḫırḳa-i peşmīnede

E/59b M/51b : P/161a Y/80a

(1a) sīne-i bī-kīne: sīne-i ber pür-kīne Y sīne-i pür-kīne M (b) ıżṭırārīdür: ıżṭırār ider P
(6a) vaṣl: vuṣlat Y
(7a) Naḥīfī-i: Naḥīfī M Y (b) ḫırḳa-i: ḫırḳa vü M

448

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Elümde ġonçe-veş peymāne āġūşumda cānāne
Bu bezm-i can-fezāyı tāze ṭarḥ itdüm ẓarīfāne

2 Ölürsem şevḳ-ı reftāruñla ey serv-i ḫırāmānum
Senüñ hep şīveñi taḳrīr idem cennetde ġılmāna

3 Zülāl-ı la'l-i nāb-ı yārdan sīr-āb olam dirken
Düşürdüm 'āḳıbet delv-i dili çāh-ı zenaḫdāna

4 Ne sevdādur ki fikr-i kākül-i dil-dār ile her dem
Ṭabībān cān atar gül-geşt-i ṣaḥn-ı sünbülistāna

5 N'ola sūzān iderse nār-ı 'ışḳa şeh-per-i ṣabrın
Göñül pervāne oldı şimdi bir şem'-i şebistāna

6 Bu bāzāruñ ser-āmed müşterīsi şimdi ben oldum
Ki naḳd-i 'aḳlı ṣarf itmek murādum cümle ḫūbāna

7 Revādur ey N a ḥ ī f i ḫāme-i zerrīn ile yazsam
Bu bir ser-levḥadur mecmū'a-i rengīn-i 'irfāna

E/57b M/51b P/158b Y/80a

(3b) delv: mecnûn M
(4b) ṭabîbân: ṭabî'at M P Y
(4) ve (5)'in sırası P'de değişik.

449

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

1 Raḫş-ı teġāfülüñ yeter cevr ile itme tāḫte
Gāhī bu pāy-mālüñi luṭf ile ḳıl nevāḫte

2 Hecr-i nihāl-i ḳāmetüñ eyledi nā-tüvān beni
Nāle-keş-i firāḳdur derd ile dil çü fāḫte

3 Tābiş-i mihr-i ᶜārızı şöyle mü'eṣṣir oldı kim
ᶜĀrıż-ı yārda olur nūr-ı nigeh güdāḫte

4 Şevḳ ile cān atar gönül bismil-i nāzı olmaġa
Tīġını itse ol perī dest-i ġażabla āḫte

5 ᶜArż-ı niyāza başlasam ḫvāba varur o mest-i nāz
ᶜĀşıḳ-ı zārı öldürür işte bu vażᶜ-ı sāḫte

6 Geldi ḳıyāma ol perī cünbiş-i dil-firīb ile
Rāyet-i cünd-i fitneyi itdi yine ferāḫte

7 İtse N a ḥ ī f i y ā o meh gāhī güşāde cismini
Tābiş-i sīnesi ider Zühre-i māhı bāḫte

E/60a M/51a P/161b Y/80a

(1b) luṭf ile: luṭf M Y
(3b) nigeh: ki P
(5a) nâz: yâr Y
(6b) yine: - M Y

450

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

1 Gördüm o şeh-i ḥüsni dün aġyār yanında
Eksük degül elbette gülüñ ḫār yanında

2 Bir nīm-nigāhına bizi görmedi lāyıḳ
Ādem degülüz biz o sitem-kār yanında

3 Āġūş-ı meyānına ta'alluḳ niçe mümkin
Der-kār iken ol ḫançer-i ġaddār yanında

4 Germiyyet-i ḥüsn ile o ḫūrşīd-cenābuñ
Bir ẕerre degül 'āşıḳ-ı bīmār yanında

5 Bī-hūşī-i 'ışḳıyla idüp rāzumı ifşā
Dün sevdigümi eyledüm iḳrār yanında

6 Ya merdüm-i dīde ya süveydā-yı derūndur
Ol ḫāl-i siyeh la'l-i leb-i yār yanında

7 Ḳurbān olayum ol dem-i cān-baḫşa N a ḥ ī f ī
Kim 'āşıḳ-ı zāruñ ola dil-dār yanında

E/60a M/51b P/158b Y/80b

(4a) cenâbuñ: cinânuñ M Y

(3) ve (4)'ün sırası P'de değişik.

(6a) ya: - M Y

451

Müstefᶜilün Feᶜūlün Müstefᶜilün Feᶜūlün

1 Āmāc-ı ḥasret oldum ol ḳaşları kemāna
Tīr-i cefāya eyler her dem beni nişāne

2 Ṣorsam bahā-yı vaṣlın pür-çīn ider cebīnin
Cevr ü cefāya ẓālim ister hemān bahāne

3 Ser-menzil-i ümīde olmazdı dil resīde
ᶜIşḳun semend ṭabᶜa olmasa tāziyāne

4 İksīr-i maᶜrifetdür taḥṣīl-i neşve-i ᶜışḳ
Aġyārı vāḳıf itme bu nükte-i nihāna

5 Bu râh-ı pür-ḫaṭardur bunda ḥaẕer gerekdür
Her bir ḳademde eyle eṭvār-ı āgehāne

6 Taḥsīne görme lāyıḳ bu dār-ı bī-beḳāyı
Cümle fenā dimişdür kim gelse bu cihāna

7 Kesb-i ṣafā ne mümkin şām ü seḥer N a ḥ ī f ī
Tekdīr-i ḫāṭır eyler ālāyiş-i zamāne

E/57a M/52a P/161b Y/80b

(1a) ol: bir P

(2b) ẓâlim ister: ister ẓâlim P

(3b) ṭabᶜa: ṭabᶜı M Y

(5b) âgehâne: gehâne M Y

(6a) dâr-ı: dârâ Y

452

Müstefᶜilun Feᶜūlün Müstefᶜilün Feᶜūlün

1 Düşdi dil-i fütāde bir şūḫ-ı bī-amāna
Ḳāniᶜ degül cefāya rāżī degül figāna

2 Ḥüsn ü bahāda ḥaḳḳā maḥṣūd-ı mihr-i ġarrā
Her-cāyīlükde ammā ḥüsni gibi yegāne

3 Āşüfte-i hevā-yı zülf-i siyāh olaldan
Ṣad pāre oldı göñlüm destinde hem-çü şāne

4 Pervāne-veş niyāz it ol şemᶜ-i ḥüsne ey dil
Aḥvāl-i sūz-ı ᶜışḳı ᶜarż eyle yana yana

5 Ḫūn-ı ciger gözümde sūz-ı derūn sözümde
ᶜIşḳum ᶜayān olurken ḥācet ne imtiḥāna

6 Virsem zebāna gāhī taḳrīr-i ḥāle ruḫṣat
Sūz-ı derūnum eyler her ḥarfi bir zebāne

7 Her bir sözüñ N a h ī f ī çāk eyler ehl-i ᶜışḳı
Sende nedür bu ḥālet bu ṭarz-ı ᶜāşıḳāne

E/57a M/50b Y/81a

(1a) bī: - Y
(2b) yegâne: bîgâne Y
(3a) âşüfte-i: âşüfte Y (b) destinde: üstünde M Y
(4b)ᶜarż eyle yana yana: ölürken ḥâcet ne imtiḥâna Y
ḥâcet ne imtiḥâna M
(5) E'de var.
(6a) zebâna: zamâna Y - M

453

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Ḫᵛāba varmış gelmiş ol müjgān müjgān üstüne
Gūyiyā ser-dādedür peykān peykān üstüne

2 Ġamze düzdīde-nigeh ebrūlar īmā eyledi
Geldi ol şehden baña fermān fermān üstüne

3 Gāh ᶜışḳ-ı gülden aġlar gāh cevr-i ḫārdan
ᶜAndelīb-i zār ider efġān efġān üstüne

4 Ġayreti Mecnūn u Ferhāduñ bizümdür ḥaşre dek
Dönmemek lāyıḳ mıdur yārān yārān üstüne

5 Zaḫm-ı sīnem dāġ-sāz-ı reşk ider biñ nāz ile
Eyler ol sulṭān-ı ḥüsn iḥsān iḥsān üstüne

6 Hecr-i dil-ber bāᶜis̱-i terk-i diyār oldı baña
Oldı ben mehcūr içün hicrān hicrān üstüne

7 ᶜIşḳ-ı yar olan göñülde ġayr içün ḳalmaz maḥal
Teng ider bir ḫāneyi mihmān mihmān üstüne

8 Gāh būs u geh kenāra çoḳ da māʾil olma kim
Ḫasteyi bī-tāb ider dermān dermān üstüne

9 Vaṣf iderlermiş anı terk-i mey ü maḥbūb ile
İtmesünler vāᶜize bühtān bühtān üstüne

10 Menzil-i şāh u gedā āḫır olurken zīr-i ḫāk
ᶜĀḳıle lāyıḳ mıdur bünyān bünyān üstüne

11 Ey N a ḥ ī f ī ᶜafv-i Ḥaḳ olmazsa müşkil ḥāldür
Eyledüm ġafletle çoḳ ᶜıṣyān ᶜıṣyān üstüne

E/57b M/47b P/157b Y/81a

---

(5) M ve Y'de yok.

(7a) ᶜışḳ-ı yâr: ᶜışḳ-bâz P (b) bir ḫâneyi: her ḫâneye E

(8b) ḫasteyi: sitteyi Y

(9a) mey ü: mey Y

(10a) şâh u: şâh M

454

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Iżṭırāb itsem n'ola ol şāh-ı ḫūbān üstüne
Cān virür pervāne gör şem^c-i şebistān üstüne

2 Ġayret-i ^cışḳıyla cismüm çāk çāk-ı reşk olur
Şāne el ḳorsa ger ol zülf-i perīşān üstüne

3 Ḥasretem ol ḥāle kim giryān olup biñ şevḳ ile
Rūyumı sürsem varup ol dest ü dāmān üstüne

4 Ol kemer olmış miyān-ı dil-bere zīnet-nümā
Hāledür gūyā ṭolanmış māh-ı Ken^cān üstüne

5 Cāme-i müşgīn ile pūşīde ḳıldı sīnesin
Gūyiyā ebr oldı ḥā'il māh-ı tābān üstüne

6 ^cĀşıḳ-ı şūrīde-ḥāle ḳaṣd-ı mekr eyler raḳīb
Gör ki şeyṭānı musallaṭ olmış insān üstüne

7 Ġayrı cānān ^cışḳına düşdi dimişler ol mehe
Bu süḫan düşmez degül aġyār-ı nā-dān üstüne

8 ^cAksine döndi niẓāmı şimdi bezm-i ^cālemüñ
Cāhili tercīḥ iderler ehl-i ^cirfān üstüne

9 ^cAndelībān-ı süḫan yazsun bu naẓm-ı tāzeyi
Ey N a ḥ ī f ī ṣafḥa-i gül-berg-i ḫandān üstüne

E/58a M/49b P/158a Y/81b

(2a) cismüm: çeşm M cism Y (b) şâne el: şâne-i âl M
(3b) dest ü: dest M
(4b) Ken^cân: tâbân P
(5b) mâh-ı tâbân: mihr-i raḫşân P
(7a) düşdi: düşmiş E M P dimişler: dimişdür M
(b) düşmez: düşmen M Y

455

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 S̱ābit ol sen itdigüñ ol ʿahd ü peymān üstüne
Ḳulluġuñ her vech ile baş üstüne cān üstüne

2 Ḫāke başma olmasun rencīde pāy-ı nāzüküñ
Ol ḳadem-sāy-ı tenezzül çeşm-i giryān üstüne

3 Sāye-i müjgān virür kühl-i leṭāfet ḥāletin
Sürmeye ḥācet nedür ol çeşm-i fettān üstüne

4 Ḫande itdükçe ṣıġāf-ı lebde dendānuñ hemān
Naẓm olınmış incüdür laʿl-i Bedaḫşān üstüne

5 Ḫāk-i pāyuñ tūtiyā-yı çeşm-i cān itsem n'ola
İstemem toz ḳondıġın ol pāk dāmān üstüne

6 İtsün istiġnā Ḫudādan ġayra minnet itmesün
Fāyiḳ olmaḳ isteyen ems̱āl ü aḳrān üstüne

7 Ey N a ḥ ī f ī zīver-i ser-nāme-i iʿcāzdur
Bu ġazel mecmūʿa-i aṣḥāb-ı ʿirfān üstüne

E/58a M/49b P/158a Y/81b

(2b) -sây: sâz E çeşm: cism M
(5a) çeşm-i cân: cism ü cân M

456

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Bozuldı bezm-i ṣafā zīb-i tām virdükçe
Bu meclis oldı perīşān niẓām virdükçe

2 Hezār naḳş-ı ġarīb iḫtirāᶜ ider gerdūn
Ṣaḥīfe-i emele ben ḫitām virdükçe

3 Hezār-ı dil ḳafes-i cismi çāk ider ṣanuram
Ṣabā o ġonça-dehenden peyām virdükçe

4 O mest-i ᶜişveye ᶜarż eyle ḥālümi sāḳī
Maḳām-ı ruḫṣat-ı sevḳ-ı kelām virdükçe

5 O mest-i bāde-i nāzuñ ayaġına düşerem
Eliyle destüme meclisde cām virdükçe

6 Miṣāl-i dāl-i duᶜā ḳaddimi dü tā iderem
Baña o server-i ḫūbān selām virdükçe

7 Belā-yı ḥasret ile kārını tamām eyler
O şūḫa göñlini ᶜāşıḳ tamām virdükçe

8 Ḳırān ider ṣanuram māh burc-ı ᶜAḳrebde
O meh yanında raḳībe maḳām virdükçe

9 Kerīm odur ki mücāzāt-ı ᶜafv ide ḫaṣma
Felek müsāᶜade-i intiḳām virdükçe

10 Semend-i ḫᵛāhişi teklīf ider bu baḫt bize
Yed-i taṣarruf-ı ġayre licām virdükçe

11 Mekārim ehlini pā-māl-i cevr ider devrān
Denīye mertebe-i iḥtirām virdükçe

12 Efāżıl oldı nevā-sāz-ı meclis-i dīger
Bu bezm-gāha erāẕil ziḥām virdükçe

13 N a ḥ ī f i y ā bizi kem-nām-ı ḥayret itdi bu baḫt
Kemāl ü fażl ile ᶜālemde nām virdükçe

E/59b M/49a P/159a Y/81b

(1a) bozuldı: buldı M Y (b) niẓâm: niẓâma Y

(3) ve (6) A'da yok.

(4a) ḥalümi: ḥâlümüz E M Y

(6a) duᶜâ : - Y (8a) ḳırân: ṭulûᶜM (9a) mücâzât-ı: mücâzatı M
ide: ola M (11b) denīye: dânīye M

457

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ḥüssād-ı ᶜaṣruñ itme naẓar güft ü gūsına
Şīr iltifāt ider mi kilābuñ ġulūsına

2 Bir başuñ ile ᶜāleme sulṭān iken meded
Ser-dāde olma cāh-ı cihānuñ rü'ūsına

3 Bir dest-būsuñ itmek içün nev-niyāzlar
Ġayruñ revā mı vaḳf olasın pāy-būsına

4 Lāzım degül ᶜināyeti ehl-i tekebbürüñ
Baḫş eyledüm ᶜaṭāsını vech-i ᶜabūsına

5 Dünyā-pereste keşf-i ḥaḳāyıḳ revā degül
Zemzem ḳomaḳ sezā mı şarābuñ sebūsına

6 Oldı tüfeng bāde-keş-i ḫūn-ı merdümān
Ḳurşun akıtsalar n'ola nāy gilūsına

7 Nefs ü hevā ki düşmen-i dīrīnedür saña
Ruḫṣat virür mi ᶜāḳıl olan hīç ᶜadūsına

8 Mergiyye-i Sikender ü Dārāyı şerḥ ider
Ṭut gūş-ı hūşı şāhlaruñ ṭabl u kūsına

9 Dāmād-ı bī-şümār iledür iftiḫārı hep
Zāl-i zamānenüñ naẓar itme ᶜarūsına

10 Rifᶜat tevāżuᶜ ile meger hem-ᶜinān imiş
Servüñ çemende eyle naẓar ser-fürūsına

11 Encāmı ḫāk olunca N a ḥ ī f ī bu ᶜālemüñ
Ṭopraḳ hezār levm ile her ārzūsına

E/60a M/52b P/159a Y/82a

(3a) nev: bu P
(9a)-şümâr: şümârı M Y

458

Müstef^cilün Fe^cūlün Müstef^cilün Fe^cūlün

1 Ḫāk-i rehüñ firāḳı ey şūḫ-ı bī-bahāne
Ben ḫāk-sārı ṣaldı tā şehr-i Iṣfahāna

2 İtdükçe ben taẓallum yoḳ sende bir tekellüm
Ey şūḫ-ı bī-taraḥḥum raḥm it bu nā-tüvāna

3 Ey gül bahār-ı ḥüsne tā böyle ġırra olma
Gör ṣarṣar-ı fenāyı baḳ tündī-i ḫazāna

4 Çeşmümde seyl-i ḥasret sīnemde dāġ-ı fürḳat
İtdi esīr-i ġurbet ben ḫākī āb ü dāne

5 Endūh-ı iftirāḳuñ ālām-i iştiyāḳuñ
Derd ü ġam-ı firāḳuñ bi'llâhi geçdi câna

6 Luṭf eyle ey ṣabā var ʿarż eyle ḥasb-i ḥālüm
Ol lāle-ḫad nigâra ol serv-ḳad cevāna

7 Derd ehlinüñ N a ḥ ī f ī eşʿārı böyle ister
Elfāẓı şâʿirâne maʿnāsı ʿâşıḳâne

E/57b M/52a P/161a Y/82b

(2a) tekellüm: taraḥḥum E M Y
(5b) derd ü: derd E M Y
(6b) nigâra: nigâr Y
(7b) E M Y'de şöyledir:
Elfâẓı şâʿirâne maʿnâsı ʿâşıḳâne

459

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Sevdigüm maḥsūd iken ḫūrşīd-i bālā-perteve
Çoḳ mıdur ebrūları ṭa^cn eylese māh-ı neve

2 El-ḥased üftādegān-ı ^cışḳdan ol rinde kim
Pāk-dāmen serv-ḳad bir şūḫ-ı müstegnā seve

3 Ġālibā ol māh-ı burc-ı ḥüsni eyler cüst-cū
Mihr-i raḫşānı bu gün gördüm gezer evden eve

4 Göz göre yaġmā ider kālā-yı ṣabrı ġamzesi
Bu ne merd-i reh-zene beñzer ne düzd-i şeb-reve

5 Būse-i ḫālüñ dirīġ itme dil-i bīmārdan
Ṣatma ^cuşşāḳ-ı perīşān-ḥāli luṭf it bir ceve

6 Ey N a ḥ ī f ī Ġāzi Sulṭān Muṣṭafā Ḫānuñ müdām
Būse-gehdür der-geh-i luṭfı niçe Key-Ḫüsreve

7 Luṭf idüp güftārumı eylerse mesmū^c-ı ḳabūl
Sözlerüm maḥsūd ola rūḥ-ı Selīm ü Ḫüsreve

E/60b M/52b Y/82b

(4b) düzd: dərd M Y
(5b) ṣatma: ṣanma M Y
(7a) Selîm ü: Selîm Y

460

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Dünyede ʿāşıḳ sevince böyle bir meh-rū seve
Kim cebīni bedre beñzer ḳaşları māh-ı neve

2 Ṣubḥ-dem ol āfitābum ʿarż-ı dīdār eylese
Māh-peykerler dönerdi encüm-i bī-perteve

3 Ḫākden refʿ eyle luṭf it būse-i ḫālüñ baña
Kendimi erzende görmem gerçi miḳdār-ı ceve

4 Aḳmada tuundan ṭuna seyl-āb-ı eşküm şöyle kim
Aña nisbet ḳaṭre-i nā-çīzdür nehr-i Ṣave

5 Ṭālib-i ser-menzil-i maḳṣūd isen olma ʿacūl
Tīz ḳalur rāh-ı ṭalebde ḥırṣ ile ol kim eve

6 Ey N a ḥ ī f ī şāh-ı dehrüñ devletinde sözlerüm
Gıbṭa-baḫş-ı şevḳdur rūḥ-ı Selīm ü Ḫüsreve

E/60b M/53a Y/83a

(2a) ol āfitābum: üftādeyem M Y
(3a) eyle luṭf it: eyleyüp Y eyleyüp ol M būse-i:būse Y
(4a) aḳmada: aḳmadan M Y

461

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Meᶜāṣīden vücūduñ ṭāhir it eşk-i nedāmetle
Naṣīḥat saña varma ᶜarṣa-i ḥaşre bu ḥāletle

2 Ḳula şarṭ-ı edeb resm-i ᶜubūdiyyetde vācibdür
Rıżā-yı pāk-i mevlāya riᶜāyet ḳıl ṣadāḳatle

3 Kemāl-i imtis̱āl it emre nehyinden gürīzān ol
Muḳīm ol der-geh-i vālā-yı Ḥaḳda istiḳāmetle

4 Ṣırāṭ-ı müstaḳīm-i şerᶜ-i pāke ihtidā eyle
Ṣırāṭ-ı maḥşeri ṭayy itmek isterseñ selāmetle

5 Emānetdür saña rūḥ-ı ᶜazīz ey merdüm-i ġāfil
Keder-sāz olma mir'āt-ı dile gerd-i ḫıyānetle

6 Hele bir kerre ey maḫlūḳ-ı bī-miḳdār fikr eyle
Ne müşkildür ḥużūr-ı Ḫāliḳa varmaḳ ḫacāletle

7 Semūmından ḥaẕer ḳıl ejdehā-yı heft-serdür bu
Göz açdurma bu nefs-i dūna tevbīḫ u melāmetle

8 Ḳıyām it ṭāᶜat-i mevlāya terk it leẕẕet-i nefsi
Tefekkür eyle ḥālüñ ḥayret-i hevl-i ḳıyāmetle

9 Hevāya meyl idüp ġafletle irḫā-yı ᶜinān itme
Bu nefs-i ser-keşi rām itmege saᶜy it riyāżetle

10 Saña rāh-ı rehā ṭāᶜāt-ı Ḥaḳdur ġayrı terk eyle
Alınmaz Cennetü'l-me'vā nezāketle ẓarāfetle

11 Ḫalāṣ it nefsüñi vādī-i tārīk-ı ḍalāletden
Reh-i maḳṣūda ᶜazm it meşᶜal-i nūr-ı hidāyetle

12 Mürāᶜāt eyler iseñ emr-i Ḥaḳḳı eyleyüp ᶜizzet
Varursın ᶜarṣa-gāh-ı ḥaşre ᶜizzetle saᶜādetle

13 N a ḥ ī f ī ḳayd-ı hicrāndan eger āsāyiş isterseñ
Yaḳīn ol bezm-gāh-ı ḳurba ṭāᶜatle ᶜibādetle

A/9b E/22a H/9a İ/9a P/59b Y/19a

(4b) ṣırâṭ-ı: ṣırâṭ ü A H
(8a) terk it: - A
(9a) irḫâ-yı: ez-cây-ı A
(12b) saᶜâdetle: ṣefâᶜatle A
(13b) ol: var E ṭâᶜatle: ṭâᶜât ü A H İ P

462

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ṭabᶜ-ı le'īme pend-i sehādan ne fā'ide
Çeşm-i żarīre kühl-i cilādan ne fā'ide

2 Ol kim ġınā-yı ḳalb ile merzūḳ olmadı
Māl ü menāl ü genc ü ġınādan ne fā'ide

3 Bed-aṣla ḥüsn-i terbiye olsun mı kār-ger
Ḫār-ı ḫasībe neşv ü nemādan ne fā'ide

4 Germiyyet üzre olma felek-meşrebān ile
Bed-sīretān-ı ḫudᶜa-nümādan ne fā'ide

5 Ẕell-i taleble ᶜizz-i ḥuṣūlün ne luṭfı var
Żımnında ẕillet olsa ᶜaṭādan ne fā'ide

6 Ḳalbünde olmayınca senün ḫaşyet-i Ḫudā
İḳrār-ı lafẓ-ı rūz-ı cezādan ne fā'ide

7 Ḥükm-i ḳażāda medḫali yoḳ çünki kimsenün
Naḳş-ı ẓuhūra çūn ü çerādan ne fā'ide

8 Taġyīr-i ser-nüvişt-i ezel çün muḥāldür
Endīşe-i melāl-fezādan ne fā'ide

9 Gösterme ḫalḳa kendini saᶜyün hebā olur
Ṭāᶜāt-ı Ḥaḳda zerḳ u riyādan ne fā'ide

10 Aḥvāl-i ġayr-i mümkine tedbīr olur ᶜabes
Cān-dāde-i helāke devādan ne fā'ide

11 Cehhāl-i ḳadr-merdüme ᶜarż-ı recā niçün
Cāhil ṭabībe şekve-i dā'dan ne fā'ide

12 Ḫaṭṭun gelince mihr ü vefānun ne vechi var
Vaḳt-i ḫazānda kesb-i hevādan ne fā'ide

13 Bezm-i fenāda rāḥat ü şādī ne iḥtimāl
Mātem-serāda sūr u ṣafādan ne fā'ide

14 Eṣḥāb-ı cāh-ı ᶜaṣrı sitāyiş dürūġdur
Nā-müsteḥıḳḳ-ı medḥa s̱enādan ne fā'ide

15 H̱ayl ü ḥaşem ne menfaᶜat eyler gedālara
İẓhār-ı şevket-i ümerādan ne fā'ide

16 Erẕāl-i nāsa rabṭ-ı derūnuñ ne vechi var
Meyl ü maḥabbet-i süfehādan ne fā'ide

17 Rezzāḳ-ı bī-zevāldan iste murāduñı
Bī-çāre saña şāh u gedādan ne fā'ide

18 Dānā-dil olmayınca muḫāṭab N a ḥ ī f i y ā
Luṭf-ı kelām ü ḥüsn-i edādan ne fā'ide

P/204b

463

Mefᶜûlü Mefâᶜîlü Mefâᶜîlü Feᶜûlün

1 Ol serv-ḳad üftâdesine mâ'il olursa
Bir kerre müşerref olalım ḳâbil olursa

2 Kâlâ-yı viṣâle virelüm naḳd-i ḥayâtı
Ol mâh bu bâzâra görün ḳâ'il olursa

3 Ben şâhidem **elbette ider cânını** ḳurbân
Dil ᶜıyd-geh-i vuṣlatuna vâṣıl olursa

4 Ẓannum bu ki câh-ı feleke raġbeti ḳalmaz
Maḳṣûdına bî-çâre gönül nâ'il olursa

5 Ben zerre olur sâye-ṣıfat ḫâk ile yeksân
Ger sende olan mihr ü vefâ zâ'il olursa

6 Cevr eyle bize ḳâ'ilüz ey baḫt-ı siyeh-kâr
Bizden sana bir dâme eger ḥâṣıl olursa

7 Pîrâhen-i cismi bile çâk eyle N a ḥ î f î
Cânân ile cân arasına ḥâ'il olursa

P/161b

464

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 O ḫûnî ġamzeler işler geçer bu cân-ı nâlâna
Nigâh itdükçe çeşm-i âfetün mestâne mestâne

2 N'ola bezm-i maḥabbetde ḫarâb-ender-ḫarâb olsam
Ṣunarlar bâde-i ᶜışḳı baña peymâne peymâne

3 Beni hecr-i ḫayâlüñ şöyle meftûn itdi ki her dem
Arar naḳş-ı cemâlüñ çeşm-i dil kâşâne kâşâne

4 Bulur geh cânda gâhî sînede gencîne-i ᶜışḳuñ
Göñül bir maġribîdür kim gezer vîrâne vîrâne

5 Elüñden bir ḳadeḥ nûş eylesek ᶜaḳlı ḫarâb eyler
Ayaḳ gezdürmemüz lâzım degül mey-ḫâne mey-ḫâne

6 Girîbânum alur dest-i taḥayyür yâda geldükçe
O ṣoḥbetler ki itdüm yâr ile rindâne rindâne

7 Hele imżâ-yı taḥsîne anı şâyeste gördük biz
Hezârân âferîn olsun N a ḥ î f î -i süḫan-dâna

P/162a

465

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Füzûn olmakdadur şevkum hat-ı nev-hîz-i yâr üzre
Cünûnum tâzelendi gör yine evvel-bahâr üzre

2 ᶜArak-rîz-i hicâb oldı lebünden sâkıyâ sâgar
Degüldür katre-i sahbâ o câm-ı zer-nigâr üzre

3 Olur dâm-efgen-i reftârı yüz bin fitne-i ferdâ
Kıyâmetler kopar ol kâmet-i âşûb-kâr üzre

4 Geçen her serv-kad hûbâna istikbâl içün mahzâ
Tururlar servler üftâde-âsâ reh-güzâr üzre

5 N a h î f î bülbül-i bâg-ı mahabbet diyü yazsunlar
Yazanlar resm-i ehl-i ᶜışkı levh-i rûzgâr üzre

P/162a

466

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 ᶜAraḳlar kim olur ẓâhir leb-i mey-gûn-ı yâr üzre
Dökülmiş gûyiyâ berg-i semendür cûy-bâr üzre

2 Dem-i neẓẓârede tîr-i nigâhı ḳaldı ol şûḫun
Degüldür şekl-i müjgânum bu çeşm-i eşk-bâr üzre

3 Yine burc-ı şerefde aḫter-i baḫtum ᶜayân oldı
Görindi ḫâli zîr-i ṭurrede ol gül-ᶜiẕâr üzre

4 Ṣaḳın mir'ât-ı ruḫsârun ġubâr-ı âh-ı serdümden
Ḳoma gel ḫâṭır-ı maḥzûnumı gel inkisâr üzre

5 Taraḥḥum eyle iḥsân it gel inṣâf eyle sulṭânum
N a ḥ î f î pây-mâl olsun mı râh-ı intiẓâr üzre

P/162a

467

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1 Nigâh-ı reşki ḳo ey mihr o mâh-ruḫsâra
Naẓar taᶜalluḳ ider belki ol cefâ-kâra

2 Ġubâr-ı cismümi gördükçe ḫâk-i pâyında
Çekildi sürme-i şefḳat o çeşm-i mekkâra

3 Hezâr ṭûṭî-i gûyâyı lâl-i ḥayret ider
Bu laᶜl-i nâb ile ġonçem gelince güftâra

4 Nis̱âr-ı maḳdem-i nâzun olurdı cevher-i cân
Eger ki Yûsuf-ı ḥüsnün çıḳaydı bâzâra

5 Devâ-yı ġayr ile âzürde-ḫâṭıram maḥzâ
Olursa senden olur derd-i ḥasrete çâre

6 Daḫı müsâᶜade itmez mi rûzgâr bize
Hezâr zevraḳ-ı ᶜişret çekildi gül-zâra

7 Ḥarîm-i gülşen-i kûyunda ḫâk-i râhundur
Nigâh-ı merḥamet eyle N a ḥ î f î -i zâra

P/162a

468

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1 Ṣabâ eger ki varursan ḥarîm-i dil-dâra
Duᶜâlar it yüri benden o mâh-ruḫsâra

2 Derûn-ı lâleyi dāġ eyler âteş-i efsûs
Bu sûz u tâb ile ᶜazm eylesem çemen-zâra

3 Hemîşe dil gibi vaḳf-ı nigâh-ı nâz olayum
İdersem ol meh-i **tâbâna ᶜarż-ı neẓẓâre**

4 Hezâr girye-i ḥasret netîce neẕr olsun
Dem-i müşâhede benden o ẕevḳ-ı dîdâra

5 Meyân-ı yâra ṣarılmaḳ ümîdin eyler imiş
ᶜAdâvet eyledüm el-ḥaḳ raḳîb-i ġaddâra

6 Vaṭanda daḫı ġarîbüz hezâr miḥnet ile
Ne çâre n'eyleyelüm gerdiş-i sitem-kâra

7 N a ḥ î f i y â hele taḥsîn ü âferîn olsun
Bu ᶜâşıḳâne edâya bu ḥüsn-i güftâra

P/162b

469

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Unıtmam zaḫm-ı şemşîr-i firâḳun ḫâk olursam da
Yine vâ-ḥasretâ-gûyem ḫas ü ḫâşâk olursam da

2 İdem ᶜarż-ı maḥabbet meşhedümden saña sulṭânum
Netîce geçmezem senden eger ṣad çâk olursam da

3 Ümîd-i vuṣlatuñla devlet-i ḥüsnüñde mesrûram
Ne deñlü ġuṣṣa-i dünya ile ġam-nâk olursam da

4 Uzatmam dest-i küstâḫ-ı niyâzum dâmen-i yâra
O tîġ-ı ḫûn-feşân-ı ġamzeden bî-bâk olursam da

5 N a ḥ î f î menzilüm âḫir ḥażîż-i ḫâk olur bir gün

P/162b

(5b) Metinde yok.

470

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Zeyn idüp ^c^ârızunı kâkül-i dil-cûlar ile
Ṣalın ey serv-i revân sünbül-i ḫoş-bûlar ile

2 Siḥr ile ṭurralaruñ ^c^âşıḳı başdan çıḳarur
Çıḳamaz başa hele kimse o câdûlar ile

3 Ṭurma hem-demlük ider ġamzeñ ile çeşmüñe dil
Ülfet itmekde o mecnûn yine âhûlar ile

4 Bulsa ġamzeñ n'ola îmâ-yı viṣâle ruḫṣat
Başladuñ ^c^işvelere kûşe-i ebrûlar ile

5 ^c^Andelîbâna yine bildirelim miḳdârın
Gülşene ^c^azm idelim bir iki gül-rûlar ile

6 Cümlenüñ ḫâk-i rehi biz de N a ḥ î f î -zâruz
Nükte-senc olmaġa ḥâcet ne süḫan-gûlar ile

P/162b

471

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 İtmezüz gayre nazar ^c^âşıkına yâr olsa
Kişinün sevdigi şartınca vefâ-dâr olsa

2 Bâgda gâyeti yok güllerün ammâ bülbül
Bir gül olsa bana kim zîver-i destâr olsa

3 Nakd-i cân minnet-i cân idi dil-i şeydâya
Kâle-i vuşlatı bir vech ile bâzâr olsa

4 Açılurdı bana bî-vâsıta-i bâd-ı şabâ
Eger ol gonçe-dehen vâkıf-ı esrâr olsa

5 Şübhesüz mâ'il olurdı bana ol ṭûṭî-i cân
Beynümüzde bir iki şîve-i güftâr olsa

6 Dil-i ^c^âşık gibi sûz olsa N a h î f î söz de
Nazm-ı erbâb-ı sühan mu^c^cize-âsâr olsa

P/162b

---

(4)'ten sonra bir beyitlik boşluk var.

472

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 İrişdi ḫayr-ı maḳdem sûr-ı vuṣlat mâtem-i ᶜışḳa
Selâm olsun yine rûḥ-ı şehîdân-ı ġam-ı ᶜışḳa

2 Derûn-ı ġonçeden pervâz ider eflâke ṣafvetle
İrişmez şâhîn-i endîşe murġ-ı şeb-nem-i ᶜışḳa

3 Yine çeşm-i nizârum ḥasretünle dâġ dâġ oldı
Açılmış tâze güller bir naẓar ḳıl ᶜâlem-i ᶜışḳa

4 Kime keşf eyleyem râzum ki yâr-ı ġam-güsârum yoḳ
Muḳâbil olmadum ᶜâlemde ben bir hem-dem-i ᶜışḳa

5 Bana şimden girü ᶜazm-i kenâr itmek ne mümkindür
Düşürdüm keştî-i ümmîdi ḫîz-âb-ı yem-i ᶜışḳa

6 Gönül aġlar reh-i ḥasretde çeşm-i intiẓâr ile
Görinmez mi daḫı ol şîve-kârum maḥrem-i ᶜışḳa

7 N a ḥ î f î şevḳ-ı teşrîfiyle düşsem ḫak-i pâyine
O şûḫum tûtiyâ-sâz olsa çeşm-i pür-nem-i ᶜışḳa

P/163a

473

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Nuṭḳa geldi nâz ile laᶜl-i güher-bârun yine
Ṭûṭîyi şermende ḳıldı luṭf-ı güftârun yine

2 Oldı ḫûy-kerde şerâr-ı nâr-ı âhumdan benüm
Verd-i şeb-nem-pûşa döndi reng-i ruḫsârun yine

3 Eyledi erbâb-ı ḥaşrı nev-giriftâr-ı ḳażâ
Bâᶜis-i şûr-ı ḳıyâmet oldı reftârun yine

4 Bir nigâhıyla beni hem küşte hem iḥyâ ider
Başladı iᶜcâz-ı ḥüsne çeşm-i seḥḥârun yine

5 Ey gül-i nev-ḫîz-i ᶜişve câme-i âlün görüp
Dâġı dâġ oldı derûnı bülbül-i zârun yine

6 Ey N a ḥ î f î şâᶜirân-ı ᶜaṣra dest-âvîz içün
Meclis-ârâ-yı ṣafâdur tâze eşᶜârun yine

P/163a

474

Mef^c ûlü Mefâ^c îlü Mefâ^c îlü Fe^c ûlün

1 Ḳâbil mi nigâh eylemek ol mihr-i cemâle
Girmiş o perî-çehre yine reng-i celâle

2 Ḳaṣd-ı dile tîr-i nigehin itmede per-tâb
Ṣanman ki bana ẕerre ḳadar eyler imâle

3
Mâh üzre ne vech ile imiş şîve-i hâle

4 Ruḫsârını kim reng-i dil-i ^c âşıḳ ider yâr
Bülbül niçe cân virmesün âh ol gül-i âle

5 Keşf olmaz ise nükte-i esrâr-ı süveydâ
^c İbretle naẓar eyle gel ol noḳṭa-i ḫâle

6 Ey çarḫ-ı kühen söyleşemem çün ki senünle
İtdüm seni ben ḥażret-i mevlâya ḥavâle

7 Âzürde-dil olmaḳda N a ḥ î f î sitemünden
Bilsek hele ḳaṣdun nedür erbâb-ı kemâle

P/163a

(3a) Metinde yok.

475

Mefᶜûlü Mefâᶜîlü Mefâ îlü Feᶜûlün

1 Sâḳî yine geldi dem-i seyr-i gül ü lâle
Nûş eyleyelim ᶜışḳuña bir iki piyâle

2 Maᶜẕûr ola bir ẕerre degülsek naẓaruñda
Biz ḳâ'ilüz ey mâh-liḳâ seyr-i cemâle

3 Gül-rûyuñ ile bulmış iken tesliye gâhî
Pervâne olur bülbül-i dil şemᶜ-i ḫılâle

4 Gel gel ki helâk itdi beni tîġ-ı taḥassür
Bîhûde gel ey ḫûnî yeter girme vebâle

5 Yaḳduñ bu ḳadar tâb-ı ḥasenle beni ammâ
Bir vaḳt ola kim şems-i ruḫuñ ire zevâle

6 Baña ġam-ı ebrûlarıñı çoḳ mı görürsin
Degmez miyüz ey meh yine yanuñda hilâle

7 Ṣad el-ḥaẕer ey mihr perestân-ı maḥabbet
Ġarḳ olmış o ḫûnî yine bir câme-i âle

8 Bir kerre beni eylemedüñ luṭf ile mesrûr
Hep cevr ü cefâ mı ġarażuñ ehl-i kemâle

9 Olmaz mı N a ḥ î f î ye sezâ milket-i iᶜcâz
İnṣâf ile gel baḳ hele bu siḥr-i ḥalâle

P/163b

476

Fe^cilâtün Fe^cilâtün Fe^cilâtün Fe^cilün

1 Şübhe yoḳ bâ^ciṡ-i âşûb-ı cihân oldıġuna
Bir şeh-i fitne-res-i devr-i zamân oldıġuna

2 Sen de inkâr idemezsin hele ḳurbânuñ olam
Bu ḳadar şîve ile âfet-i cân oldıġuna

3 Mâ'ilem mâ'ilem ey şûḫ-ı cefâ-cû ġâyet
Niyyet-i cevr ile câna nigerân oldıġuna

4 Niçe cân virmesün âşüftelerüñ inṣâf it
Sevdigüm böyle ḥaḳîḳatli cevân oldıġuna

5 Ey N a ḥ î f î hele hîç ḳalmadı cây-ı inkâr
Ṭûṭî-i mu^ccize-i ḥüsn-i beyân oldıġuna

P/163b

477

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün

1 Revnaḳ-ı tâze virüp rûyına kâküller ile
Gülşen-i ḥüsnini zeyn eyledi sünbüller ile

2 Fikr-i ruḫsârın idüp mâye-i şevḳ-ı dil ü cân
Bâġ-ı ümmîdi nümâyân idelim güller ile

3 Seng-i râhı da olursam ider imsâk-i naẓar
Beni öldürdi o kâfir bu tecâhüller ile

4 Kilk-i iᶜcâz-ı N a ḥ î f î -i süḫan-perver-i ᶜışḳ
Dem-be-dem meşḳ-ı fiġân itmede bülbüller ile

P/163b

---

(1)'den sonra bir beyitlik boşluk var.

478

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Der-pîş olup nesîm-i mahabbet şitâb ile
Varduk harîm-i gülşene bir mâh-tâb ile

2 Nezzâren itme çeşmine efsûn-ger-i niyâz
Söyleşmeden o gamze-i hâzır-cevâb ile

3 Tâb-ı ruhundan ey meh-i nev âfitâb-ı çarh
^c^Arz-ı hicâb ider sana zerrîn nikâb ile

4 Müştâk-ı hüsnünem niçe demdür Hudâ bilür
Şâd eyle ben garîbüni ref^c^-i hicâb ile

5 İnsâfa gel yeter ki N a h î f î -i zârını
Âzürde eyledün sitem-i bî-hisâb ile

P/164a

479

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Sâkî ki geldi meclise câm-ı şarâb ile
Germ itdi devr-i sohbetümüz âb ü tâb ile

2 Der-kâr idince mutrib-i hoş-lehce nağmesin
Feryâda başladuk bile çeng ü rebâb ile

3 Gör şîve-i nezâketin ol şûh-ı nev-resün
Lutf itdi cân-ı zâra tarîk-i 'itâb ile

4 Gelmez N a h î f i y â ser-i kûyından ol mehün
Bir derde düşmişüz dil-i pür-ıztırâb ile

P/164a

---

(2)'den sonra bir beyitlik boşluk var.

480

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Yâreler açsun derûn-ı ᶜâşıḳ-ı nâ-çîzine
Böyle mi taᶜlîm idersin ġamze-i ser-tîzine

2 Dâmen-i şekvâ ṭutarlar ḳorḳaram maḥşerde hep
Bend olup rûḥ-ı şehîdân zülf-i ᶜanber-rîzine

3 Ḳaṣd-ı reftâr eylesen âşûb-gâh-ı ᶜişvede
Fitne dâmen-gîr olur ḳadd-i ḳıyâmet-ḫîzine

4 Ruḫlarun gül gül olur gâhî tebessüm eylesen
Mâ'ilem mâ'il efendüm ḫande-i gül-rîzine

5 Bana hîç bilmem ne siḥr eyler bu reftârun senün
Cân u dil ḥayrân olur vaẓᶜ-ı neşâṭ-engîzine

6 Zühd ü taḳvâyı esîr itdün riyâżat gösterüp
Âferîn ey mest-i nâzum şîve-i perhîzine

7 Siḥri iᶜcâz itdün iᶜcâzı kerâmet eyledün
Âferîn olsun N a ḥ î f î ṭabᶜ-ı siḥr-âmîzine

P/164a

481

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün

1 Gelse inṣâfa o gül-çehre bana râm olsa
Dil-i nâ-kâmuma da ruḫṣat-ı ârâm olsa

2 Küfr-i zülfin ruḫ-ı pür-tâbına itse ta^{c}lîḳ
Girih-i kâküli bir ^{c}uḳde-i İslâm olsa

3 Nâzikâne yine bir âh ile bildür ġarażun
Ṣıḳılur ol gül-i nev-resteye ibrâm olsa

4 Zâhidâ ḫ^{v}âhiş-i dil olmamaḳ olmaz ammâ
Hele bir pâre de terk-i ṭama^{c}-ı ḫâm olsa

5 Dün N a ḥ î f î yî ġam-ı ye's ile gördüm maḥzûn
Himmet itsen ya ne var ol daḫı ber-kâm olsa

P/164a

482

Mef^cûlü Mefâ^cîlü Mefâ^cîlü Fe^cûlün

1 ^cIşḳ ile irer mertebeye ^cârif-i bi'llâh
Bîhûde bize ṭa^cnı ḳosun zâhid-i güm-râh

2 Ol serv-i revân nâz ile reftâra gelince
Dünyâyı ṭutar hû ile ṣad zemzeme-i âh

3 Ḥasretde ḳoyup bülbülini itdi ferâmûş
Âh ol gül-i nev-ḫîz-i vefâ-düşmene eyvâh

4 ^cÂşıḳ ṣaḳınur ġonçe-i ruhsârını yoḫsa
Teshîr idemez ṣanma seni âh-ı seḥer-gâh

5 Teslîm olur ol âfete cân ile N a ḥ î f î
العبد وما يملكه كان لمولاه

P/164b

483

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Teşnedür cânum nigâh-ı ġamze-i ḫûn-rîzine
Râżıyam ḳurbân olursam çeşm-i şûr-engizine

2 Ya helâk it cevr ile ya eyle iḥyâ luṭf ile
Yoḫsa dil ṭâkat getürmez luṭf-ı cevr-âmîzine

3 Renciş-i zaḫmın görüp bildüm ki üstâd-ı ḳażâ
Ḫûn-ı ᶜâşıḳdan şu virmiş ḫançer-i ser-tîzine

4 Besdür istiġnâ gel ey mihr-i cihân-tâb-ı cemâl
Bir nigâh-ı merḥamet ḳıl ẕerre(-i) nâ-çîzine

5 Ey N a ḥ î f î tâb-ı âhun ᶜâlemi sûzân ider
Kim taḥammül eylesün feryâd-ı âteş-ḫîzine

P/164b

484

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü **Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün**

1 Kimdür bakup o tal^c^ate dem-beste olmaya
Bîmâr gözlerün göre dil-haste olmaya

2 Yüz bin ^c^ilâc olursa degül kâbil-i neşât
Gamdan o dil ki ^c^ışk ile vâreste olmaya

3 Gayrün revâ mı sâgarı sergâr olup müdâm
Bir ücür^c^a-i kemîne bu ser-meste olmaya

4 Mânend-i seyl vakf-ı şitâb-ı zevâl olur
Bir devletün ki cünbişi âheste olmaya

5 Sa^c^y eyle cebr-i hâtıra olmazsa kudretün
Senden cihânda kimseler işkeste olmaya

6 Kâmil odur ki ^c^Hâlikına ittikâl idüp
Rabt-ı derûnı âhara peyveste olmaya

7 Olmaz hedef-resîde o tîr-i niyâz kim
Zûr-ı kemân-ı sıdk ile ber-ceste olmaya

8 Sevk-ı sühan mahalle münâsib gerek tamâm
Terk it o lafzı meclise bâyiste olmaya

9 Sohbet odur ki tarh-ı sühan dil-güşâ ola
Her lafz içinde bir iki üç neste olmaya

10 Fikr eyle dest-bürd-i hazânı bu bâgda
Destünde tut ki bir iki gül-deste olmaya

11 Lâyık mı der-gehünde N a h î f î -i nâ-tüvân
Bir âşinâ nigâhuna şâyeste olmaya

P/164b

(9b)üç neste:

485

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 Resûl-i ekreme yâ Rab selâm-ı ber-devâm eyle
Hemîşe rûḥ-ı pâkin şâdumân-ı feyż-i tâm eyle

2 N a ḥ î f î -i ġarîbinden idüp ^{c}arż-ı ^{c}ubûdiyyet
O faḫr-ı ^{c}âleme yüz bin ṣalât ile selâm eyle

3 Derûnum nûr-ı ^{c}ışḳ ile münevver eyleyüp yâ Rab
Beni bu devlet-i ḫâṣ ile maḥsûd-ı ^{c}avâm eyle

Ü/22a

BU MÜNACÂT BEÇ MEMLEKETİNE RÛ-BE-RÂH OLDUKDA Bİ'L-BEDÂHE İNŞÂD Ü TAHRÎR OLINMIŞDUR(*)

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Ḫudāvendā eger ḥāl ü eger müstaḳbel ü māżī
Senüñ taḳdīriñe ṣıdḳ-ı dil ile rāżıyam rāżī

2 Ḥaḳīḳatde ^cibāda ^cadl-i ṣırf u maḥż-ı ḥikmetdür
O da^cvā kim anuñ faṣlında taḳdīrüñ ola ḳāżī

3 Münezzeh oldı cevherden ^carażdan ẕāt-ı bī-çūnuñ
Yaratduñ nev^c ü cins üzre cevāhir ile a^crāżı

4 Olup ^cilm-i ḥużūrı ^cilm-i ẕātuñ bu şu'ūnāta
Bilürsin cüz' ü külliyyāt ile efrād ü eb^cāżı

5 Kime varsun kim iḳbāl eylesün ol ḫāk-i nā-çīze
Olursa bendeden mevlāsınuñ redd üzre i^crāżı

6 Ḫalāṣ it ^cillet-i cān-kāh-ı aḫlāḳ-ı ẕemâyimden
^cİnāyet ḳıl bu ben dil-ḫasteden ref^c it bu emrāżı

7 Teġāfül eyleme ḥüsn-i naẓar iksīr-i a^cẓamdur
Ġanīmet bil nigâh-ı himmet-i merdān-ı mürtāżı

8 Olur müstelzim-i tehẕīb-i aḫlāḳ ehl-i inṣāfa
^cAbeẟ ẓann itme ey dil ṭa^cna-i eṣḥāb-ı aġrâżı

9 Maḥabbet bir metā^c-ı bī-bedeldür gerçi ^cālemde
Nifāḳuñ olmaz ise çāk-sāz-ı zaḫm-mıḳrāżı

10 Tesellī-baḫş-ı dildür bu N a ḥ ī f ī -i ciger-ḫūna
Kemāl-i fażl-ı Rabbānī ^caṭā vü cūd-ı Feyyāżī

A/69b H/67b İ/67a P/78b

(*): olduḳda bi'l-bedâhe: iken bedâheten ^carabada İ P
(3a) ^carażdan: ġarażdan A H (b) nev^c ü: nev^c A H
(7b) merdân: murâdân İ
(8b) aġrâż: a^crâż A H
(10a) -ḫûna: sûza A (b) cûd-ı: cûd u H

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Delīl-i rāh-ı hüdā ekmel-i resūl ü nebī
Ḥabīb-i ḫāṣ-ı ilāhī Muḥammed-i ᶜArabī

2 Nesīb-i ᶜırḳ-ı aṣālet ḥabīb-i mülk-i şeref
Ki oldı ẓāhir ü ferḫunde nisbet-i nesebi

3 Gelüp beyāna meᶜānī-i manṭıḳ-ı pāki
Taᶜallüm itdiler andan feṣāḥat ü edebi

4 Tamām-ı ḥükmini ḥāvī kemāl-i āyātı
Cemīᶜ-i muᶜcizi cāmiᶜ vücūd-ı müntehabı

5 Fürūġ-ı kevkebe-i ẕātı şöyle rūşen kim
ᶜUluvv-i ḳadrini taṣdīḳ ider ẕekī vü ġabī

6 Naẓīr-i ẕātı ᶜadīm oldıġın beyān eyler
Ḫafā-yı sāye-i ᶜulyāsınuñ budur sebebi

7 Cemīᶜ-i ᶜāleme sebḳ-ı vücūduñ īmādur
Kerīme-i سبقت رحمتی علی غضبی

8 Benān-ı muᶜcizi itdikde ḳurṣ-ı bedri şikest
ᶜAdūnuñ oldı ziyāde taḥayyür ü ᶜacebi

9 Şefāᶜat eyle N a ḥ ī f ī -i zāra maḥşerde
Nigāh-ı luṭf ile şād it beni فداك ابی

A/69b H/68a İ/67a P/79a

(1a) resūl ü: resūl A (b) ᶜarabī: - İ

(2a) mülk: silk İ P

(7a) vücūdun: vücūdın P

(8a) benān: beyān A H (b) taḥayyür ü: taḥayyür İ

488

Mef^cûlü Fâ^cilâtü Mefâ^cîlü Fâ^cilün

1 Cânumda şevḳ-i vuṣlat-ı ^cışḳ-ı Muḥammedî
Sînemde ẕevḳ-ı leẕẕet-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

2 İtme şikeste ḫâṭırum ey bî-ḫaber benüm
Eyler ẓuhûr-ı ġayret-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

3 Bezm-i cihânda şimdi benem Ḥaḳ bilür müdâm
Ser-mest-i câm-ı ḥayret-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

4 Âh eyledükçe sûz-ı derûnum olur benüm
Pertev-fürûz-ı ṭal^cat-ı ^cışḳ-ı Muḥammedî

5 Zâhid naṣîḥat ister isen ṭut sözüm benüm
Ḳıl intisâb-ı ḥasret-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

6 Mâl ü menâli rif^cat ü câhı bu ^câlemün
Olsun fedâ-yı devlet-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

7 Fikrüm hemîşe ḥamd-i ^caṭâ-yı İlâhdur
Ẕikrüm hemân taḥiyyet-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

8 Besdür ḳo keşf-i râz-ı maḥabbetden el-ḥaẕer
Gelmez beyâna ḥâlet-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

9 Dâd-ı Ḫudâdur eyle hemân şükrini müdâm
Saña N a ḥ î f î bu na^ct-i ^cışḳ-ı Muḥammedî

A/69a H/67b İ/66b P/78b

(2a) ḫaber: ḫayır İ
(8b) ḥâlet-i: ḥâlini H
(9b) bu na^ct: - P

489

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Nūr idi o faḫr-ı rusülüñ ẕāt-ı laṭīfi
Kim olmadı ḫāk üzre ᶜayān ẓıll-ı şerīfi

2 Şeh-perr-i melā'ikle olur rüfte-i taᶜẓīm
Der-gāh-ı felek-rütbesinüñ ferş-i naẓīfi

3 Tā maḥşere dek oldı bize ᶜurve-i vüs̱ḳā
Hem sünnet-i ferḫundesi hem şerᶜ-i münīfi

4 Reşk-efken olur ᶜömr-i girān-māye-i ḥaẓara
Ḳurbān-ı reh-i ᶜışḳı iden cān-ı żaᶜīfi

5 Ol nūr-ı Ḫudā bir naẓar-ı raḥmet iderse
Besdür saña rifᶜat iki ᶜālemde N a ḥ ī f ī

A/70a H/68a İ/67b P/79a

490

NAZÎRE-İ NAHÎFÎ EFENDİ(*)

Fe°ilātün Fe°ilātün Fe°ilātün Fe°ilün

1 Hak bu eflāk ile halk ideli ay ü güneşi
Görmedi çeşm-i felek senciileyin māh-veşi

2 Sensin ey mihr-i żiyā-güster-i Mekkī-maṭla°
Hāşimī vü Medenī vü °Arabī vü Kureşī

3 Hicretüñ mehbiṭ-i nūr itdi Medīne şehrin
طلع النور بها كل غداة وعشی

4 Āb-ı Ḥayvāna olur vāsıṭa-i cūş u ḫurūş
Teşne-i vuṣlatuñuñ ḥālet-i ẕevḳ-ı °aṭşı

5 Dāġ-ı °ışḳuñla olup merdüm-i çeşm-i °ālem
Ḫāl-i ruḫsār-ı kemāl oldı Bilāl-ı Ḥabeşī

6 Baña ser-māye-i taḥṣīl-i ṣafā-yı dildür
Derd-i °ışḳuñla dem-ā-dem gözümüñ ḳanlı yaşı

7 Ey N a ḥ ī f ī ne bilür mest-i maḥabbet ḥālin
Sāḳī-i °ışḳuñ o kim olmaya peymāne-keşi

A/22a E/8a H/21a İ/21a P/48a Y/24b

(2a)-güster-i: güster Ü A H

(4b) vâsıṭa-i: vâsıṭa Y

(7b) sâḳî: şâḳî Y

(*): P

491

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilatün Fā^cilün

1 Pāy-māl-i ẕillet olma ṭālib-i dünyā gibi
Devlet olmaz ^cālem-i dünyāda istiġnā gibi

2 Yüz ḳızardup nā-kese ^carż-ı temennā itme kim
Rū-be-ḫāk-i şerm olursın cür^ca-i ṣahbā gibi

3 Rūzgāruñ sillesinden olmaḳ istersen emīn
Pür-ḫurūş olma hevā-yı nefs ile deryā gibi

4 Fitne vü āşūba eylerseñ temeyyül bilmiş ol
^cĀḳıbet ḳanuñ içerler bāde-i ḥamrā gibi

5 Devlet-i ḥüsne ġurūr itme gözüm nūrı ṣaḳın
Bī-vefādur reng ü būy-ı ġonçe-i ra^cnā gibi

6 Pāk-dāmān ol hemān bu ḫāk-dān-ı dehrde
İmtiyāz ister iseñ serv-i çemen-pīrā gibi

7 Lafẓ-ı bī-ma^cnā gibi her meclise itme duḫūl
Kendiñi gözden nihān it nükte-i ma^cnā gibi

8 Ehl-i ṭa^cnuñ zaḫm-miḳrāż-ı lebinden ḳıl ḥaẕer
Ortaya atma vücūduñ şem^c-i bezm-ārā gibi

9 Ey N a ḥ ī f ī sırr-ı ḥikmetden eger āgāh iseñ
Semt-i istiġnādan ayrılma dil-i şeydā gibi

E/60b M/53a P/165b Y/83a

(3a) emīn: amān M Y isterseñ: istersin Y

(4a) temeyyül: cesāret P (b) bāde-i: bāde M Y

(5a) devlet: revnaḳ E M Y (b) ġonçe-i: ġonçe M Y
(8a) ṭa^cnuñ: ṭab^cuñ M
(9a) sırr-ı ḥikmetden : sırr u vaḥdetden E M Y

492

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 Mest-i ser-germ-i neşāṭ itdi beni feryād-ı ney
Çeşm-i ḫūn-ālūda geldi neşve-i cān-baḫş-ı mey

2 Şu^cle-nūşān-ı belā-yı ^cışḳa te'sīr eylemez
Telḫī-i bād-ı melāmet lerziş-i serdī-i dey

3 Küşte-i ^cışḳuñ temāşā eyle zāhid meşhedin
Kim gelür ḫāk-i mezārından ṣadā-yı ism-i Ḥay

4 ^cAḳla uydum deşt-i ḥayretde yitürdüm kendimi
Gel yetiş ey ^cışḳ-ı pāk ey hādī-i ferḫunde-pey

5 Ḳanda baḳsam gördigüm naḳş-ı cemāl-i yārdur
Cevher-i āyīne-i ^cışḳ-ı Ḫudādur cümle şey

6 Cāna geçdi ḥasret-i yārān ile hecr-i vaṭan
Tā-be-key ālāyiş-i ālām-ı ġurbet tā-be-key

7 Ey N a ḥ ī f ī ṭab^cuña maḫṣūṣdur ancaḳ senüñ
Bir nefesde eylemek biñ vādī-i i^ccāzı ṭay

E/81a M/53a P/168a Y/83b

(1a) beni: bizi E M Y
(3b) Ḥay: mey M Y
(4b) ey: - Y
(6a) yârân: yâr M Y
(7b) i^ccâzı: ma^cnâyı P

493

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

1 Şādī-i ^c^ālem enīs-i ḳalb-i maḥzūn olmadı
Keṣret-i ālāmdan var ise memnūn olmadı

2 Ādemi dīvāne eyler muḳteżā-yı derd-i ^c^ışḳ
Ḳays-ı bī-çāre varup bīhūde Mecnūn olmadı

3 Āferīn olsun tecerrüd-pīşegān-ı ^c^ışḳa kim
Hīç zen-i mekkāre-i dünyāya meftūn olmadı

4 Girye-i şādī senüñ ḫūn-pāşī-i miḥnet senüñ
Aġlamaḳdan geçmedüñ ey çeşm-i pür-ḫūn olmadı

5 Ey N a ḥ ī f ī böyledür ḥükm-i esās-ı çarḫ-ı dūn
Kimseler vāreste-i ehdūh-ı gerdūn olmadı

E/61a M/53b P/167b Y/83b

(5b) endūh-ı: ālām-ı P

494

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Bād-ı ġamla dilde dāġ-ı ʿışḳ-ı cānān ḳalmadı
Bezm-gāh-ı şevḳda bir şemʿ-i sūzān ḳalmadı

2 Dün gice ġam-ḫāneme biñ nāz ü istiġnā ile
Geldi ammā ṣubḥa dek ol māh-ı tābān ḳalmadı

3 Āh kim şāyeste-i āġūş-ı taḥsīn olmaġa
Gülşen-i ḥüsn içre bir serv-i ḫırāmān ḳalmadı

4 Görmez olduḳ hīç vefāsın derd-i ʿışḳuñda dirīġ
Encümen-gāh-ı fenāda şimdi yārān ḳalmadı

5 Ol ḳadar oldum esīr-i ferş-i ġurbet kim benüm
Ḥālüme raḥm itmedük kāfir Müselmān ḳalmadı

6 Çāk-rīzī-i ġama muʿtād olaldan dest-i dil
Cāme-i ṣabrumda dāmān u girībān ḳalmadı

7 Ey N a ḥ ī f ī geşt-i deşt-i miḥnet itdüm şöyle kim
Dilde tāb ü cānda ṭāḳat tende dermān ḳalmadı

E/61a M/53b P/168b Y/83b

(1a) ġamla: ġamdan M ġamda Y

(6a) ġama: - E (b) câme-i: câme Y dâmân u: dâmân M Y

495

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 Teferrüc-gāh-ı ḥüsn itmezdi ol rūy-ı dil-ārāyı
Eger kim olmasaydı kākül-i cānāna sevdāyī

2 Ḳosun ālāyiş-i peygārı hep ġāret-kerān gelsün
Nigāh-ı yārdan meşḳ eylesünler resm-i yaġmāyı

3 Ne ḫoş taʿbīr ider lafẓ-ı füsūnı çeşm-i şūḫun gör
İdince böyle taḳrīr eylese üstād maʿnāyı

4 Temāşā eyle laʿl-i neşve-baḫşı nuṭḳa geldükçe
Mücessem görmek isterseñ eger kim keyf-i şahbāyı

5 Alurlar göñlini bir ḥāl ile n'eylerse eylerler
Ḳomazlar māh-rūlar ḥāline ʿuşşāḳ-ı şeydāyı

6 El üstünde ṭutar cümle anı erbāb-ı istiġnā
O kim bezm-i edebden defʿ ider pāy-ı temennāyı

7 Ḳıyâs itmeñ benüm miḳyâs-ı Nîle çeşm-i giryânum
Ki pinhân eyledüm ben ḳaṭre-i eşkümde deryâyı

8 Gelür her serv-ḳad sīmīn tenüñ ḫāk oldıġı yāda
Zemīn üzre temāşā eyledükçe naḫl-i ḫurmāyı

9 N a ḥ ī f ī Mıṣr içinde güft-gūy-ı Yūsuf-ı naẓmem
Zamān-ı ḥaşre dek şād eylesün rūh-ı Züleyḫāyı

E/61b M/54b P/168b Y/84a

(2a) peygârı: bî-kârı M Y

(4a) -baḫşı: baḫşun M baḫşın P baḫş Y

(6b) defʿ: refʿ P

(7) P de var.

496

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Derd-i ḥasretle ḳoduñ küşe-i miḥnetde beni
Bu ḳadar ^c^arż-ı maḥabbet ḳanı ey māh ḳanı

2 Ṣabr idersem cigerüm āteş-i ḥasretle yanar
Āh idersem yaḳaram dā'ire-i encümeni

3 Sensüz ey ġonçe-dehen gülşen-i dehr-i dūnuñ
Çeşmüme ḫār-ı cefā oldı gül ü yāsemeni

4 Ḥasret-i Yūsuf-ı maḳṣūd ile pür itmededür
Nāle-i vā-esefā küşe-i Beytü'l-ḥazeni

5 İdeyüm ^c^arż-ı mübāhāt şehīdān-ı ġama
İdüp āġāşte-i ḫūn-āb-ı maḥabbet kefeni

6 Yüregin oynadur eflākde mihr ü māhuñ
Ẓāhir oldukda siyeh fūtede sīmīn bedeni

7 N'ola pervāne-ṣıfat olsa N a ḥ ī f ī ḫāmūş
N'eylesün ġuṣṣa-i ḥasretle açılmaz deheni

E/61b M/54a P/168b Y/84a

---

(1) N'den alınmıştır.

(4a) ḥasret: ḥażret P (b) nāle-i: nāle M Y

497

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Senünle itdigüm zevk u safâlar yâda gelmez mi
Benüm serv-i revânum ol hevâlar yâda gelmez mi

2 Ferâmûş eyledün mi itdigüm feryâdı kûyunda
O âh ü nâle-i hâlet-fezâlar yâda gelmez mi

3 Celîs oldukça gâhî bezm-i meyde nev-heveslerle
Kadîmi âşinâlar mübtelâlar yâda gelmez mi

4 Yolunda pây-mâl oldukça eylerdün tegâfüller
Bana hîç itdigün cevr ü cefâlar yâda gelmez mi

5 Gider mi hâtırumdan zevk-ı düşnâm-ı safâ-bahşun
O nâz ü ᶜişveler şîrîn edâlar yâda gelmez mi

6 Dil-i şeydâ niçe dâmen-keş olsun ᶜışk-ı dil-berden
O meh-veşler güzeller dil-rübâlar yâda gelmez mi

7 Niçe müstagrık-ı deryâ-yı hayret olmasun âdem
N a h î f î gurbet ilde âşinâlar yâda gelmez mi

E/62a M/54b P/169a Y/84b

(7b) ilde: eyledüm Y

498

Mefā^c^ilün Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

1 Şemīm-i zülfüñ olursa n'ola temennāsı
Dil-i ḥazīnüñ o gīsūya düşdi sevdāsı

2 Recā-yı būs-ı dehānuñ idince yoḳ dirsin
Bu lafẓ-ı bāridüñ ey ġonçe var mı ma^c^nāsı

3 Marīż-i ^c^ışḳuña emr-i muḥāl olur ṣıḥḥat
Şarāb-ı la^c^lüñe mevḳūf ise müdāvāsı

4 Bu ^c^ālemüñ bilinür naḳşı rūz-ı ferdāda
Netīce yarına ḳaldı bu seyrüñ a^c^lāsı

5 O mihr-i bī-bedelüñ meh-veşān içinde tamām
Cihānı araladı ḥüsn-i ^c^ālem-ārāsı

6 Yeter medār-ı tesellī meyān-ı meclisde
Ol ebruvān ile yārüñ nühüfte īmāsı

7 O ṣāf-sīnede ol ḥāle i^c^tibār olunur
Ziyāde rāyic olur sīm olunca tamġāsı

8 Düşürdi keşmekeş-i zülfüñe dil-i zārı
Nedür bu baḫt-ı siyāhuñ bizümle ġavġāsı

9 N a ḥ ī f ī ḳūyuña teslīm-i cān içün gelmiş
İlāhī ^c^Adn ola anuñ maḳām u me'vāsı

E/62a M/54b P/ 166b Y/84b

(2a) dirsin: dirsen P
(5a) meh-veşān içinde: meh-veşān-ı ^c^aṣr içre P
(7a) ḥāle: ḥāl Y
(8a) zülfüñe: ^c^ışḳuña P

499

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Göñül bir āfet-i meh-rūnuñ oldı şeydāsı
Ki mihre ġıbṭa virür reng-i rūy-ı raᶜnāsı

2 Dil-i ḥazīni ḳudūmıyla dil-ber eyledi şād
Hezār müjde o Mecnūna geldi Leylāsı

3 Ḥaẕer ki miḥnet ile lām ider elüf ḳaddüñ
Belā-yı cāndur o şūhuñ o ḳadd-i bālāsı

4 Ḳadeh duᶜāsını yārān beyāża çekmez idi
Dürüst olmasa sāḳī-i bezmüñ imlāsı

5 Baḳılsa birbirine hep muḫālefet üzre
Hezār tecribe ḳıldum ṭabāyiᶜ-i nāsı

6 Figānı ᶜālemi ṭutmazdı ᶜandelībüñ eger
Ḳarīn-i semᶜ-i ḳabūl-i gül olsa daᶜvası

7 N a ḥ ī f i y ā bize yer ḳalmadı bu fānīde
Beḳā diyārına ᶜazm eylemekdür aᶜlāsı

E/62a M/54a P/166b Y/84b

(1b) reng-i: reng ü M
(7b) aᶜlāsı: evlāsı P

500

Müstef^cilün Fe^cūlün Müstef^cilün Fe^cūlün

1 Bezm-i viṣālüñ oldum maḫmūr-ı iftirāḳı
Def^c-i ḫumāra luṭf it bir himmet eyle sāḳī

2 Pür-sūz u tāb-ı hecrem bu ġurbet ilde şimdi
Lerzende eyler āhum bu kāḫ-ı nüh revāḳı

3 ^cÖmrinde görmedi Ḳays Ferhād çekmedi hīç
Ben gördigüm belāyı ben çekdigüm firāḳı

4 Ben zār u nā-tüvānı bī-tāb u ṭāḳat itdi
Cānānuñ iftirāḳı yārānuñ iştiyāḳı

5 Biz hem-reh-i ṣabāyuz ^cuşşāḳ-ı bī-nevāyuz
^cAzm idüp Iṣfahāna geşt idelüm ^cIrāḳı

6 Küḥl-i cilā iderler şevḳ ile ḫāk-i pāyın
Bu ḥüsn ile görenler sāḳī-i sīm-sāḳı

7 Bī-derd-i ^cışḳ olanlar ḳadr-i viṣāli bilmez
İtme ḥarīf-i meclis her şaḫṣ-ı bī-meẕāḳı

8 Biñ sa^cy iderseñ olmaz maḳṣūduñ üzre ^cişret
Ḳābil olursa eyle bir ẕevḳ-ı ittifāḳī

9 Şāyestedür N a ḥ ī f ī bu naẓm-ı dil-güşāya
Selmān olursa teslīm taḥsīn iderse Bāḳī

E/62b M/55a P/166b Y/85a

(5b) idelüm: eyledüm P

(6a) iderler: eyler M Y

501

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 İtmedi ḥālüme vāḳıf eser-i āh seni
Ḥaḳ ide derd-i dilümden meger āgāh seni

2 Eyleme mekr-i raḳīb ile beni āzürde
Mekr-i düşmenden emīn eyleye Allāh seni

3 Eylemiş zümre-i 'uşşāḳa beni ser-defter
Ḥüsn ile leşker-i ḫūbāna iden şāh seni

4 Ġam degüldür 'adem iḳlīmine 'azm eylerse
Eyleyen şām ü seḥer cān gibi hem-rāh seni

5 Bir nefes ṣabr idemem fürḳat-i dīdāruña āh
Görmek ister dil-i ḥasret-zede her gāh seni

6 Getürür bir gün olur dā'ire-i tesḫīre
Eşk-i dil-dūzum ile nāle-i cān-kāh seni

7 Āfitāb olsa görünmez baña senden ġayri
Bu N a ḥ ī f ī seni özler seni ey māh seni

E/62b M/56a P/169a Y/85a

(5a) fürḳat-i: ḥasret-i E M Y

502

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^îlü Fâ^c^ilün

1 Eksük degül elemleri derd ü belâları
Ey dil bu ^c^âlemüñ çekilür mi cefâları

2 Mâtem-keşân-ı zâviye-i derd-i ḥasretüñ
Ya ḫûn-ı dil ya laḫt-ı cigerdür ġıdâları

3 Ümmîd-i şefḳat itme gönül bî-vefâlaruñ
^c^Uşşâḳa nevk-ı tîġ iledür merḥabâları

4 Resm-i vefâya eylediler tevbe-i naṣûḥ
Bi'l-ittifâḳ ^c^aṣrumuzuñ dil-rübâları

5 Bîgâneden ne vech ile temyîz olur ^c^aceb
^c^Aṣruñ ḳarîn-i vaḥşet olan âşinâları

6 Ḳıl iḥtirâz nâle-i eṣḥâb-ı ^c^ışḳdan
Vâbestedür icâbete zîrâ du^c^âları

7 Ṣad ḥayf gül-sitân-ı kemâlüñ N a ḥ î f i y â
Dem-beste oldı bülbül-i mu^c^ciz-edâları

E/62b M/56a P/167a Y/85b

(5b) ^c^aṣruñ: devrüñ P
(7b) edâları: nevâları P

503

Mef^c

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Aġyāra beñzedür mi o meh mübtelāları
Bīgānelerle bir mi görür āşināları

2 Erbāb-ı ᶜışḳı mest-i ser-endāz-ı şevḳ ider
Faṣl-ı bahār neşvesi bülbül ṣadāları

3 Muṭrib fiġān u nāle Ḥüseynīye çıḳmasun
Luṭf it getürme yāda o ẕevḳ u ṣafāları

4 Mānend-i Ḳays ṣaldı beni deşt-i ḥayrete
Taḥrīk idüp cünūnumı ᶜışḳuñ hevāları

5 Düşdüm kemend-i zülfüñ ile bend-i ᶜışḳuña
Devrān getürdi başuma olmaz belāları

6 Tā key ġurūr-ı ḥüsn ile ᶜarż-ı teġāfülüñ
Gör dil-figār-ı ᶜışḳuñ olan bī-nevāları

7 İnkār olur mı ṭarḥ-ı ġazelde N a ḥ ī f ī nüñ
Bu ṭarz-ı dil-pesendi bu şīrīn edāları

E/63a M/56b P/167a Y/85b

(4a) ḥayrete: ġurbete P
(6a) key: ki M Y (b) ᶜışḳ: şevḳ P

504

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ḥoşdur egerçi ᶜālem-i ᶜışḳuñ ṣafāları
ᶜUşşāḳı nā-tüvān ider ammā cefāları

2 Geldükçe yāda ṣabr u ḳarārum ḳomaz benüm
Rūmuñ o nāz u şīvesi çoḳ dil-rübāları

3 Gitdükçe kār ider dil-i ᶜuşşāḳa miḥneti
ᶜIşḳuñ egerçi ḥoş görinür ibtidāları

4 Sāḳī yetiş ki cürᶜa-keşān-ı maḥabbeti
Öldürdi işte zāhid-i ḫuşkün riyāları

5 Keyfiyyet-i mecāz ü ḥaḳīḳat nedür ᶜaceb
Ehl-i maḥabbetüñ bir iken müddeᶜāları

6 Erbāb-ı ᶜışḳa zāhid ider ṭaᶜn-ı bī-şümār
Bilmez ki her sözinde ṣayılmaz ḫaṭāları

7 İşrāb-ı derd-i hecr ile biñ kerre aġlasa
Ġāyet bulur mı çeşm-i terüñ mā-cerāları

8 Raḥmet revān-ı zümre-i ᶜuşşāḳa kim tamām
Ḳaldı güẕer-gehinde dil-i bī-nevāları

9 Ol naġme-senc-i gülşen-i ᶜışḳam N a ḥ ī f i y ā
Ḳıldum ḫamūş bülbül-i rengīn edāları

E/63a M/55a P/167a Y/86a

(2b) nâz u: nâz P

(4) E'de yok.

(5a) keyfiyyet-i: keyfiyyet Ü M Y

(8b) -gehinde: gehüñde Y

(9b) ḳıldum: ḳıldı M Y

505

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Ḫam itdi ḳāmetümi cismümi ḫayāl itdi
O meh vücūdımı ebrūsına mis̱āl itdi

2 Görünmez ise n'ola ża^cfdan bu cism-i nizār
O māh-pāre beni cevr ile hilāl itdi

3 Gehī ^ciẕārını gösterdi gâhî ruḫsārın
Baña o ġonçe-dehen dürlü dürlü āl itdi

4 Güẕer-gehinde göz açdurmadı fütādesine
Semend-i ser-keş-i nāz ile pāy-māl itdi

5 Ḫilāfın eyledi īmā o ġamze-i ġaddār
Ne dem ki yār baña va^cde-i viṣāl itdi

6 Nigāh-ı nāz ile itdi nümūde ḫançerini
Nezāketiyle o meh ḫāṭırum su'āl itdi

7 Varınca kūçe-i dil-dāra ^cavdet eyleyemem
Bu derd-i ^cışḳ beni şöyle bī-mecāl itdi

8 Cihānda ḳalmadı aṣlā güşāde bir ḫāṭır
Zamāne her-kesi mevḳūf-ı infi^cāl itdi

9 N a ḥ ī f i y ā sitem-i nā-becā-yı devr-i denī
Cerīde-i süḫanum nüsḫa-i melāl itdi

E/63a M/55b P/166a Y/86a

(1a) cismümi: cismüm M Y (3a) gâhî: gâh E M Y

(6) E'de yok.

(8a) bir: - Y bir ḫaṭır: ḫâṭır hîç M

(9a) Naḥîfiyâ : - M

506

Mefā^c^ilün Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

1 Yolında ḳalmışam ol şāhuñ āsitāne gibi
Ḫadeng-i ġamzesine ṭurmuşam nişāne gibi

2 Ümīd-i būs-ı leb ü fikr-i ḫālüñ itmedeyüz
Bizi çeken ṭaraf-ı ^c^ışḳa āb ü dāne gibi

3 Göñül düşüp heves-i zülf-i ^c^anberīnine āh
Hevā-yı ^c^ışḳ ile ṣad pāre oldı şāne gibi

4 Nesīm-i āh ile taḥrīk-i nâr-ı ^c^ışḳ itsem
Çıḳar feleklere dūd-ı dilüm zebāne gibi

5 Vefā ẓuhūrı ne mümkin o māh-ṭal^c^atdan
Cefāya mā'il iken meşrebi zamāne gibi

6 Olan leb-ā-leb-i naḳd-i kemāl ü faẓl u hüner
Defīn-i kūşe-i nisyān olur ḫızāne gibi

7 N a ḥ ī f i y ā bu telāş ü bu ıżṭırāb nedür
Teveccühüñ yine ol şūḫ-ı bī-emāne gibi

E/61a M/56b P/165b Y/86b

(2a) ḫâlüñ: ḫâlin Y P

(4a) nâr: sûz E M Y

(5b) meşrebi: meşreb P

507

Fe

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Sūz-nāk olsa n'ola bülbülüñ āvāzeleri
İtdigi naġmede ᶜuşşāḳdur āġāzeleri

2 Şehr-i ᶜışḳ öyle degüldür ki anuñ ṣubḥ u mesā
Ḫavf-i aᶜdā ile mesdūd ola dervāzeleri

3 Öyle gül-çehreye cān naḳdi fedādur ki anuñ
Ḥüsn ü ānında ola ġāliye vü ġāzeleri

4 Kesel-i ṭabᶜa açıḳdan ağız iḳrārı olur
Ṭālibüñ meclis-i tedrīsde ḫamyāzeleri

5 Ẕevḳ-ı taḥḳīḳ-ı kelām ile gelürdi raḳṣa
Ṣafaḥāt-ı kütübi ṭutmasa şīrāzeleri

6 Şeref-i vezn ü ḥudūd-ı süḫane şāhiddür
Ehl-i süḳūñ saña mīzān ile endāzeleri

7 Meşḳ-ı ᶜışḳ itmege var idi N a ḥ ī f ī iḳbāl
Bilse ḳadr-i hüneri ᶜaṣrumuzuñ tāzeleri

E/63b M/57a P/165a Y/86b

---

(2) ve (3)'ün sırası P'de değişik.

(6a) vezn ü: vezn Y (b) ile: olan M

(7b) ḳadr-i: ḳadri Y

508

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Bu şeb recā-yı dil ol dil-rübāya söylendi
O māha ḥāle münāsib ḥikāye söylendi

2 Nigāh-ı ᶜişvesi itdi ifāde ġamzesine
O nükteler ki o şīrīn edāya söylendi

3 Ferāġat itmedi gördükçe āhdan yāri
Hezār kerre dil-i bī-nevāya söylendi

4 Dil-i ḥazīne eger itmedi naṣīḥatümüz
Ya kūh-ı senge ya ol mübtelāya söylendi

5 Ṭutuşdı yandı çıḳardı sipihre feryādın
Meger ki sūz-ı dilüm gūş-ı nāya söylendi

6 ᶜAṭā vü luṭf u kerem saña ḳaldı sulṭānum
Murādumuz ne ise ḫāk-i pāye söylendi

7 Bu ṭarz-ı ḫāṣ ile söylenmedi ġazel gerçi
N a ḥ ī f i y ā süḫan-ı bī-nihāye söylendi

E/63b M/57a P/165a Y/87a

(3a) āhdan: āh dem Y

509

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

1 'Aceb ḫayālüne mevt ü türāb gelmez mi
Saña bu dağdağadan pīç ü tāb gelmez mi

2 Ḳuṣūr-ı 'āliyeden ḳabre riḥletüñ yoḳ mı
Esās-ı 'ömrüñe vaḳt-i ḫarāb gelmez mi

3 Görüp tekāsür-i emvāl ü cāhı ḫurremseñ
Derūna fikr-i ḥisāb ü 'iḳāb gelmez mi

4 Hemîşe itmedesin gerçi cem'-i māl-i ḥarām
Ḫılāl-ı fikrüñe ḫavf-i 'azāb gelmez mi

5 Egerçi farż-ı muḥāl ile olsa kesb-i ḥalāl
Netīcesinde va'īd-i ḥisāb gelmez mi

6 Nedür bu naḫvet ü kibr ü ġurūr zātuñda
Saña Cenāb-ı Ḫudādan ḥicāb gelmez mi

7 Degül mi rif'at ü iḳbālüñ āḫiri idbār
Niẓām-ı ḥāle dem-i inḳılāb gelmez mi

8 Vüfūr-ı cürm ü günehden ḳuṣūr-ı ṭā'atden
Ḥużūr-ı Ḥaḳda saña ıżṭırāb gelmez mi

9 Ümīd-i raḥmete söz yoḳ N a ḥ ī f i y ā ammā
Biraz da ḫāṭıra bīm-i 'iḳāb gelmez mi

E/23a M/55b P/165a Y/87a

(1b) dağdağadan: dağdağa-i M dağdağa Y
(3a) ḫurremseñ: ḫurremsin E M Y
(4a) hemîşe: egerçi E M Y (b) ḫılâl: ḥalâl M Y
(8a) cürm ü: cürm Y
(9b) 'iḳâb: 'itâb P

510

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Açduḳ o māha rāz-ı dil-i mübtelāmuzı
İtdük ifāde ġamzesine müddeᶜāmuzı

2 Āh itmek ile eglenürüz künc-i ᶜışḳda
Dūd eyledük ġamuñla muḥaṣṣal ġıdāmuzı

3 Seyl-i sirişki pāyına yārüñ revān idüp
Ol serv-i nāza ᶜarż idelim mā-cerāmuzı

4 ᶜArż-ı ṣadāḳat itmiş idük dün ol āfete
Bāᶜis̱ bu oldı cevrine bildük ḫaṭāmuzı

5 Ḥayfā ki bir görür bizi aġyār ile o māh
Bilmez o nev-resīde ḫulūṣ u riyāmuzı

6 Dilden remīde oldı ġam-ı ᶜışḳ-ı yār ḥayf
Bīgāne itdi baḫt-ı siyeh āşināmuzı

7 Minnet mi var ḥuṣūl-ı murāda N a ḥ ī f i y ā
Eylerse Ḥaḳ ḳarīn-i icābet duᶜāmuzı

E/63b M/57a P/166a Y/87b

(2a) eglenürüz: eglenür Y

(3b) serv: server Y

511

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Çekilmez derd imiş ^cālemde yār-ı bī-emān derdi
Beni derd ehli itdi bir meh-i nā-mihribān derdi

2 Düçār itdi beni miḥnetlere bu ġurbet illerde
Vaṭan fikri cihān mekri zamān ḳahrı cevān derdi

3 Beni çekdi çevirdi tīr-i cevr-i miḥnet-efzāsı
Ḫam itdi ḳāmetüm ḍarb ile bir ḳaşı kemān derdi

4 Ya bir şūhuñ esīr-i ^cışḳı ya mehcūrı olmışdur
Dil-i şūrīdenüñ elbette vardur bir nihān derdi

5 Ṣafāsın bilmedüm dūr olmaduḳça ḫānumānumdan
Ne müşkil derd imiş murġ-ı ża^cīfa āşiyān derdi

6 Uṣandurdı beni ālāyiş-i cām-ı temennādan
Meyān-ı bezm-i ebnā-yı zamānda imtinān derdi

7 Virüp erẕāle rif^cat terk ider eşrāfı ẕilletle
Netīce beñzemez bir derde evżā^c-ı cihān derdi

8 Teġāfül itme derdinden ṭabībā ^cāşıḳ-ı zāruñ
Gözinden belli anuñ ^cilleti ġāyet ^cayān derdi

9 N a ḥ ī f ī mātem-i hecr ile maḥzūn eyleyen ẓālim
Olursın şād ^cıyd-ı vuṣlatumla bir zamān derdi

E/61b M/56a P/165b Y/87b

(2a) ġurbet: ġarīb M Y illerde: ilde M

(3b) ḍarb ile bir: - M Y

(7a) virüp: irüp E eşrâfı: şerrâfı M

512

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Ağlaram rūyumı ḫāk üzre sürüp āb gibi
İñlerem miḥnet-i hicrān ile dūlāb gibi

2 Niçe mānend-i ṣadef sīnemi çāk itmeyeyüm
Çıḳdı destümden o meh gevher-i nā-yāb gibi

3 Gülşen-i ᶜömrini āsīb-i ḫazān eyledi zerd
Oldı pejmürde o ġonçe gül-i sīr-āb gibi

4 Oldı efsāne dem-i vaṣlı baña ol māhuñ
Gitdi çeşmümden o dem ẕā'iḳa-i ḫᵛāb gibi

5 Kevkeb-i ṭāliᶜ-i baḫtum daḫı fehm idemedüm
Dāġ dāġ oldı tenüm gerçi suṭurlāb gibi

6 Dār-ı ġurbetde dil-i zār-ı ġarībe yā Rab
Bir ṣafā var mı ola vuṣlat-ı aḥbāb gibi

7 Ey N a ḥ ī f ī dil-i şūrīde ḳarār itmez hīç
Iżṭırāb-ı ġam-ı hicrān ile sīm-āb gibi

T/134

(5b) suṭurlâb: usṭurlâb

513

Mütefā^cilün Mütefā^cilün Mütefā^cilün Mütefā^cilün

1 O perī ziyāde ider benüm sitem ile tāb-ı niyāzumı
Niçe söndürür bu gözüm yaşı ya bu deñlü sūz u güdāzumı

2 Ṭutuşur lisānuma gelmeden cigerümde ḥarf-i recā daḫı
Güzelüm bu āteş-i ᶜışḳ ile niçe keşf idem saña rāzumı

3 Daḫı nev-resīdesin ey perī ḳo cefāyı ᶜāşıḳ-ı bī-dile
Ḥaẕer it gel alma benüm meded ṣaḳın āh-ı şuᶜle-ṭırāzumı

4 O nihāl-i tāze dirīġ u āh ṣalınur çemende raḳīb ile
Aḳıdur cefā ile sū-be-sū bu sirişk-i nāmiye-sāzumı

5 Ġam-ı ḥasret ile virince cān baña raḥm ider mi Naḥīfiyā
O ṣanem bu naḫvet-i ḥüsn ile ᶜacebā ḳılar mı namāzumı

P/168a

(4b) T'den alınmıştır.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Bezm-i ᶜālemde ne hem-rāz u ne hem-dem ḳaldı
Keşf-i rāz itmege lāyıḳ ne bir ādem ḳaldı

2 Naḳd-i eşküm reh-i ᶜışḳuñda nis̱ār oldı senüñ
Sevdigüm dīde-i giryānda benüm nem ḳaldı

3 Vaᶜde-i luṭfı murād üzre tamām eylemedüñ
Sırr-ı ser-beste-i vuṣlat yine mübhem ḳaldı

4 Şekve-i derd-i firāḳ eylemeden geçdi bahār
N'eylesün bülbül-i ḥasret-zede ebkem ḳaldı

5 Per-i ᶜAnḳāyı meges-rān ḫayāl itmez iken
Dām-ı zülfüñde Hümā-yı dil-i pür-ġam ḳaldı

6 Ḳays ü Ferhād güẕār eylediler ṣanᶜat ile
Vādī-i ᶜışḳ göñül saña müsellem ḳaldı

7 Ey N a ḥ ī f ī göricek nükte-i naẓm-ı pāküñ
Tāze-gūyān-ı zamāne yine mülzem ḳaldı

P/167b

515

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1 N'ola zünnār-ı nāza bend iderseñ ʿahd ü peymānı
ʿAyāndur kāfir-i zülfüñde vażʿ-ı nā-Müselmānī

2 Senüñle bāde-nūş-ı kâm olan ālüfte-i ser-mest
Revādur sāġar eylerse eger mihr-i dıraḫşānı

3 Ne var bir laḥẓa ḫandān eyle raḥm it devr-i ḥüsnüñde
Yeter aġlatduñ ey şūḫ-ı cefā-cū çeşm-i giryānı

4 Dil-i bīmāra dārū-yı lebüñden çāre olmaz mı
Bu derd-i cān-güdāz-ı ḥasretüñ hīç yoḳ mı dermānı

5 Yine mevc-i ġażab buldı nümāyiş baḥr-ı ḥüsnüñde
Nedür ey āfet-i bī-merḥamet bu çīn-i pīşānī

6 Bu cünbiş tā ki vardur sende ey naḫl-i ḳıyāmet-ber
Nihāl-i ḳāmetüñ pā-māl ider serv-i ḫırāmānı

7 Naḥīfī şübhe yoḳ siḥr-āşinā-yı lafẓ u maʿnāsın
Ḥalāl olsun saña her vech ile nām-ı süḫan-dānī

P/167b

516

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

1 ^cIşk iken evvel dilüñ ser-māye-i cem^ciyyeti
Eyledi ḥayfā perīşān şimdi dünyā miḥneti

2 Āh-ı serdüm māni^c-i seyr-i cemāl olsa n'ola
Baña göz açdurmaz oldı rūzgāruñ şiddeti

3 Vādī-i ġurbetde oldum öyle me'nūs-ı firāḳ
Şimdi vuṣlatdur baña yārüñ ḫayāl-i vuṣlatı

4 Naġme-i şādī ṣanur feryādını bülbüllerüñ
Çekmeyen ālāyiş-i dūr u dırāz-ı ġurbeti

5 Reh-güẕārın reft ü rūb itmekde ferrāş-ı ṣabā
Ġāliba gül-ẕāradur ol serv-i nāzuñ niyyeti

6 Nev-bahār itdi güẕer ben seyr-i gül-zār itmedüm
Ol ḳadar gönlüm mürā^cāt itdi şarṭ-ı ^cuzleti

N/64b

517

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 ᶜĀlem-i ᶜışḳuñ olup tenhā-nişīn-i ᶜuzleti
Hep ferāmūş eyledi gönlüm (bu) resm ü (hey'eti)

2 Cism-i ser-tā-pā ᶜalīl-i sūz u tāb-ı ᶜışḳ iken
Ḫaste-i ᶜışḳuñ ne ḥikmetdür bilinmez ᶜilleti

3 Gör zevāl-i mihri naḳş-ı bedri seyr it ᶜibret al
Bir iki günlükdür ancaḳ bu cihānuñ devleti

4 Ḥüsni mevḳūf-ı ḫazāndur nev-bahār-ı ᶜālemüñ
Nuḳre-i ġafletle ṭayy itme bu naḳş-ı ᶜibreti

5 Menzil-i gāha ne mümkindür murād üzre vuṣūl
Ādemi bī-tāb ider ᶜömr-i ᶜazīzüñ sürᶜati

6 Cünbiş-i ebrū-yı maġrūrīdür erbāb-ı dile
Nā-kesān-ı devletüñ maḥṣūl-ı luṭf-ı himmeti

N/65a

518

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

1 Ṭutdı dünyāyı yine āh ü fiġānum şimdi
Ḫalḳa fāş oldı benüm rāz-ı nihānum şimdi

2 Her nefes zaḫm-ı ciger-dūz-ı firāḳ ile benüm
Sūzen oldı ten-i mecrūḥuma cānum şimdi

3 Kim olur maẓhar-ı luṭf-ı süḫan-ı cān-baḫşı
Kime yār oldı benüm ġonça-dehānum şimdi

4 Ō da bir gün bilür üftādelerüñ ḥālinden
Ḳo ṣalınsun benüm ol serv-i revānum şimdi

5 Derdimi ṣorma N a ḥ ī f ī ki ġarīb illerde
Ḳalmadı miḥnet ile tāb ü tüvānum şimdi

P/168a

519

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Ol perî-rû varup agyâr ile yâr olsun mı
(Ol Hümâ) zâg-ı siyeh-kâra şikâr olsun mı

2 Olmayup şevk-ı vişâlünle felekde dil-şâd
Her zamân dil gam-ı hicrân ile zâr olsun mı

3 Bâg-bân minnetini çekmede bî-tâkat iken
Bülbül ey gonçe-fem âzürde-i hâr olsun mı

4 Câme-hâbunda seni bulmış iken hîç tenhâ
^c^Arz-ı hâl itmemege bende karâr olsun mı

5 Bu N a h î f î gibi gavvâs-ı mahabbet var iken
Gayriye ol dür-i pâkîze kenâr olsun mı

P/169a

(1b) ol hümâ: -

520

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Nigâh-ı reşk ile gördükçe eşk-i çeşm-i giryânı
N'ola ḳana boyansa zâhidün tesbîḥ-i mercânı

2 Eger merdânegî-i ġamzesin gösterse ᶜuşşâḳa
İder zerrîn külâh-ı ᶜişve ol mihr-i dıraḫşânı

3 Ol âfet sînesin kim gâh bend ü geh güşâd eyler
Nezâketle bana taᶜlîm ider çâk-i girîbânı

4 Maḥabbet gülşeninde naḫl-i himmet ser-fırâz olsa
Der-âġûş eylesem bir kerre ol serv-i ḫırâmânı

5 N a ḥ î f î ben ki Şîrâz-ı süḫanda reşk-i ᶜUrfî'yem
ᶜAceb mi bana teslîm olsa Rûmun ḫod-pesendânı

P/169b

(2b) dıraḫşânı: raḫşânı

521

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Çemende güllerün reşk-i ruḫuñla bagrı ḫûn oldı
Siyeh ḫâlüñ de vardı lâleye dâġ-ı derûn oldı

2 Bu sevdâlarla âḫir gerden-i murġ-ı dil ü câna
Kemend-i tâb-dâr-ı kâkülüñ ṭavḳ-ı cünûn oldı

3 Gel ey bî-raḥm ü küfr-âyîn-i nâz ü ᶜişve gel gûş it
Fiġânum deyr-i ᶜışḳuñda miṣâl-i erġanûn oldı

4 Teraḳḳî buldı şevḳ-ı vuṣlatuñla âteş-i ᶜışḳum
Bu derde ben devâ itdükçe ol daḫı füzûn oldı

5 Firâḳuñla yatur peygûle-i ḥasretde bî-çâre
Ṭabîbüm bu dil-i bîmârı gör kim pek zebûn oldı

6 N'ola ey fitne-cû tâ câna geçse naẓre-i nâzuñ
Mükaḥḥal çeşmüñe kühl-i vefâ reng-i füsûn oldı

7 N a ḥ î f î den ḫaber isterse yârân-ı ṣafâ şimdi
O bir üstâd-ı kül bir şâᶜir-i ṣâḥib-fünûn oldı

P/169b

(6b) çeşmüñe: cismüñe

522

Mefâᶜilün Feᶜilâtün Mefâᶜilün Feᶜilün

1 Taraḥḥum eyle getür yâda mübtelâlarını
Unıtma ey yüzi gül eski âşinâlarını

2 Gönüllerin ele al gâhî dest-i luṭfun ile
Dirîġ eyleme ᶜuşşâḳa merḥabâlarını

3 Cigerde her biri bir dâġ-ı suᶜle-perverdür
Unıtmadum daḫı ey bî-vefâ cefâlarını

4 Ḥased ki cismüne şevḳ ile rûy-mâl iderek
O pîrehen sürer ancaḳ senün ṣafâlarını

5 Seḥerde vird-i zebân itdi bülbülân-ı çemen
N a ḥ î f i y â yine her şiᶜr-i dil-güşâlarını

P/169b

523

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

1 Sîneme zaḫm urma luṭf it tîr-i müjgânuñ gibi
Ḫâṭırum itme şikeste ᶜahd ü peymânuñ gibi

2 Sen varup aġyâr ile cemᶜiyyet eylerseñ dirîġ
Ben perîşân-ḫâṭıram zülf-i perîşânuñ gibi

3 Ḥasret-i reftâruñ ile cân viren âşüfteler
Pâyuña yüzler sürer şevḳ ile dâmânuñ gibi

4 Mâ-ḥaṣal gül-zâr-ı dehri sû-be-sû geşt eyledüm
Görmedim bir verd-i raᶜnâ rûy-ı ḫandânuñ gibi

5 Göz diküp ruḫsâruña yoluñda ḫâk olmış yatur
Nergis-i gülşen senüñ meftûn u ḥayrânuñ gibi

6 Her kimi görse nigâh-ı âşinâyı gösterür
Görmedim bir bî-vefâ hîç çeşm-i fettânuñ gibi

7 Ġamze-i ḥâżır-cevâbuñla tekellüm itmege
Var ise gelsün N a ḥ î f î -i süḫan-dânuñ gibi

P/169b

524

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Senün̄ gül-zâr-ı kûyun̄ cennet-i aᶜlâya degmez mi
Nihâl-i ḳâmetün̄ ey naḫl-i nev ṭûbâya degmez mi

2 Ne var bûs eylesek laᶜl-i lebün̄ ey sâḳî-i gül-rû
Dil-i ser-mestümüz bir sâġar-ı ṣahbâya degmez mi

3 Ḥayât-ı nev baġışlar küştegân-ı hecre güftârun̄
Senün̄ bir ṣoḥbetün̄ bin̄ devlet-i dünyâya degmez mi

4 Niçe demdür ki ben de pây-mâl-i ḥasretem böyle
Benüm dest-i ümîdüm ol ḳad-i bâlâya degmez mi

5 Ser-â-pâ cismümüz mecrûḥ-ı ḫâr-ı fürḳat olmışdur
Hezâr efġân u zârum ol gül-i raᶜnâya degmez mi

6 Niçün dâmen-keş olmaz ġarḳa-i seyl-âb iken ᶜâlem
Sirişk-i çeşmüm ol serv-i semen-sîmâya degmez mi

7 N a ḥ î f î tîġ-ı ṭabᶜun̄ tâ ki ser-tîz-i belâġatdür
Dil-i ḥussâda irmez ḫâṭır-ı aᶜdâya degmez mi

P/170a

525

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün

1 Sirişk-i çeşm-i ḫûnînüm dil-i nâlâna kâr itdi
Ki ol rind-i mey-âşâma iki peymâne kâr itdi

2 Eger Ḫıżr olsa da ᶜâşıḳ ḥayât ümmîdin eyler mi
Ḫadeng-i ġamze-i dil-ber derûn-ı câna kâr itdi

3 ᶜAceb mi ġonçeler çâk-i girîbân itseler yer yer
Figân u nâliş-i bülbül gül-i ḫandâna kâr itdi

4 Meded ᶜarż itme ḫâlün cennet-i ḥüsnünde ᶜuşşâḳa
Bilirsin Âdeme câna ki ol bir dâne kâr itdi

5 N a ḥ î f î niçe teklîf-i naẓîre itmem aḥbâba
Zemîn-i dil-pesendüm Ḫüsrev (ü) Ḫâḳâna kâr itdi

P/170a

526

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün

1 O mest-i ḥasretem baña felek mey-ḫânedür şimdi
Sirişküm mey ḳażâ sâḳî belâ peymânedür şimdi

2 Serîr-i rif^{c}ati pîrâye-i derd ü elemdür hep
Ḫarâb olsun sarây-ı ġam ^{c}aceb kâşânedür şimdi

3 Ezel bir ^{c}andelîb-i naġme-senc-i feyż idi ammâ
Belâ bezminde dil şem^c-i ġama pervânedür şimdi

4 Hücûm-ı derd ü ġamla sen daḫı sâġar-be-dest ol kim
Göñül ma^{c}mûre-i zühd ü vera^c vîrânedür şimdi

5 Felek ol âfitâb-ı ^{c}iṣmetüm benden cüdâ ḳılduñ
Benüm ol serv-i nâzum ya kime cânânedür şimdi

6 Bu çarḫ erbâb-ı ^{c}ışḳuñ istemez maḫmûr u hüş-yârın
Anuñçün câm-ı miḥnetle göñül mestânedür şimdi

7 Yeter fâş-ı maḥabbet keşf-i râz itme ḫamûş ey dil
Ki zîrâ ehl-i ^{c}ışḳuñ sözleri efsânedür şimdi

8 Göñül âh eyle kim erbâb-ı isti^{c}dâda yer yoḳdur
Serîr-i câh-ı ^{c}izzet câhil ü nâ-dânedür şimdi

9 N a ḥ î f î çâk-sâz-ı ḫırḳa-i nâmûs olup âḫir
Ser-i kûyında bir şûḫuñ yine dîvânedür şimdi

P/170a

5. K I T A L A R

ELİF

1

Fe^cilātun Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Ben niçe āh ü figān itmeyeyüm ^cālemde
Bu ḳadar miḥnet-i cān-sūz ile her ṣubḥ u mesā

2 Olmadum dünyede erzende-i nān-pāre-i kām
Bu ocaġ içre ḳul oġlu ḳul iken ben ḥayfā

3 Ḳāni^c-i ḳıllet iken künc-i ferāġatda dirīġ
Baḫt-ı ġaddār sekiz aḳçayı çoḳ gördi baña

E/65a M/68b Y/106b

BÂ

2

Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūl

1 O kim ittiḳā eyler Allāhdan
Niçün meksebinde olur mużṭarib

2 Aña ḫayr-muḫric ^cināyet ider
Gelür rızḳı min ḥaysü lā-yehtesib

A/25b E/65 a H/24a İ/24a M/68b Y/107b

3

1 Yā Rab yā Rab yā Rab yā Rab
Pürdür ġamdan ḳalb ü ḳāleb
2 Şükrüñ kār it ẕikrüñ yār it
Nūr olsun cān ez-dil tā-leb

A/32a E/70a H/31a İ/31a Y/107b P/82b

1. (2b) oġlı: - M Y (3a) ḳāni^c : māni^c M Y
3. (2a) yār: kār A Bu şiir hece vezniyle yazılmıştır.

4

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Rūmī ḳabā açup o ᶜArab dil-rübāsını
Dībāce-i melāḥatine virdi āb ü tāb

2 Maᶜnā-yı ḥüsni fehm olınup oldı bī-bedel
Türkīye oldı terceme gūyā ki bir kitāb

E/65a M/68b P/171a Y/108b

5

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 İḫtiyārī faḳr ile ṣanma ġınā yeksān ola
Evżaḥ-ı bürhān ile benden saña budur cevāb

2 Şirket-i Firᶜavn ü Ḳārūn ile fikr it bir midür
İttibāᶜ-ı sünnet-i peyġām-ber-i ᶜāli-cenāb

P/171a

CĪM

6

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Birdür ol Ḫāliḳ-ı ᶜAẓīmü'ş-şān
Anuñ içün miṣāl olunmaz hīç

2 ᶜAḳl u fehm ü kemāl ile ḥāşā
Künh-i ẕātı ḫayāl olunmaz hīç

3 Öyle Ḳādir Ḥakīm ü ᶜĀdildür
Ḥikmetinden su'āl olunmaz hīç

A/36b H/35a İ/35a Y/26b

---

4. (1a) dil-rübâsını: dil-rübâsı M Y
(2a) bî-bedel: pesendil Y pendler M

6. (1b) miṣâl: su'âl A H İ
(2b) künh-i ẕâtı: ẕât-ı pâki Y
(3a) Ḥakîm ü: Ḥakîm Y

RÂ

7

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Maḥmûd nâm o dil-ber-i ra'nâ o naḫl-i nâz
El-ḥaḳ ne dil-rübâ ṣanem-i dil-peẕîr olur

2 Bir âfitâb-ı ḥüsn ü bahâ kim anı gören
Maḥmûd Efendi ṣûfîsi olsa esîr olur

E/65a M/68b P/173b Y/112b

8

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Âsümân üzre ol zamân ki senüñ
Oldı şaḳ bir işâretüñle ḳamer

2 Sebeb oldur ki ey Ḥabîb-i Ḫudâ
Faḫr idüp ḳıldı ḫiẕmetüñ ber-ser

3 Tâ ki sulṭân-ı kâ'inâtuñ bu
Bende-i sîne-çâkidür diyeler

A/41b H/39b İ/39b

9

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Devlet anuñ ki cihânda es̱er-i ḫayr ḳodı
Es̱eri olmayanuñ gör ki yerinde yel eser

2 Bu cihân içre anuñ kim es̱eri bâḳîdür
Ölmez ol Ḫıżr-ṣıfat zinde durur tâ maḥşer

A/76a H/74a

---

7. (2a) âfitâb: âfet P

10

EBYĀT BERĀY-I MÜCEVHER-İ KEMER-ḲUŞAḲ-I FĀṬIMA SULṬĀN

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

1 Gevher-i tāb-dār ile oldı müzeyyen ol kemer
Mınṭıḳatü'l-burūcıdur çarḫ-ı leṭāfetüñ meger

2 Encüm-i bī-şümār ile Zühre olurdı müşterī
Devr-i felekde fi'l-meṡel olsa mümāṡili eger

3 Ṣayrafiyān-ı ḫurde-bīn didi görince ḥüsnini
Cevher-i naḳd-i cān gibi niçe ḫazīneler deger

P/191b

11

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Mübtelā-yı nuṣub-ı manṣıb-ı dehr olmaḳdan
ᶜAzl ile ᶜuzlet idüp kesb-i ṣafā aᶜladur

2 Vażᶜ-ı nā-sāzını görmekden ise dūnānuñ
Künc-i vaḥdetde ḳanāᶜat kişiye evlādur

E/65b M/68b Y/113a

12

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Gerden ü ᶜārıż u cebīninde
Nūr-ı ḥüsn ü cemāl ṭāliᶜdür

2 Ṭalᶜat-i dil-güşāsı ol māhuñ
Ṣanki cemᶜiyyet-i meṭāliᶜdür

E/65b P/182a

---

11. (1b) ṣafā: ṣafā olmaḳdan Y
(2a) nā-sāzını: nāz-ı sānī Y dūnānuñ: dünyānuñ E ednānuñ M

12. (1b) nūr: bu P Bu kıta, P'de matlaların başındadır.

ZÂ

13

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Sizden ey zümre-i ḥuccâc budur maḳṣûdum
Çün varup ravża-i zî-şâna ṣalavât eyleyesiz

2 ^c^Azm-i râh itdigümüzde ṭaraf-ı ḥażretüñe
Ḳaldı ḥasretle N a ḥ î f î -i ġarîbüñ diyesiz

A/42a E/64b H/40a İ/40a Y/113b

14

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Geçmez ol cân ü serinden reh-i ^c^ışḳuñda diyü
Beni geçmişler efendüm saña aṣḥâb-ı ġaraż

2 Eylemem maḥşere dek saña bu isnâdı ḥalâl
Meger iḥsân-ı viṣâlüñ idesin baña ^c^ivaż

E/65b M/68b P/175a Y/114a

---

13. (2a) itdigümüzde: itdigümüz Y (b) Naḥîfî-i: Naḥîfî Y ġarîbüñ: - A

14. (1b) ġaraż: ^c^araż P

KÂF

15

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Ḳaṣduñ eger müşāhede-i bāġ-ı ᶜAdn ise
Ḳıl küḥl-i ḫāk-i pāyı ile rūşenā gözüñ

2 Ey dil ḫayāl idüp ḳadem-i ᶜarş-maḳdemin
Naᶜlīn-i pāk-i Aḥmed-i Muḫtāra sür yüzüñ

A/48a E/65a H/46a İ/46a Y/116a

16

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Memdūḥ-ı kā'ināt vücūd-ı mükerremüñ
Maḳbūl-ı ḫāṣ u ᶜām ser-ā-pā ḫaṣā'ilüñ

2 Tā rūz-ı ḥaşr idersem eger naᶜt-i pāküñi
İtmez ḳabūl-ı ḫātime źikr-i feżā'ilüñ

A/48a E/65a H/46a İ/45b Y/116a

---

16. (1b) ᶜâm: ᶜâlem İ ser-â-pâ: ser-â-ser A H

17

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Kem-terīn bende ḳadar kesb-i şeref eyleyemem
Virseler rif^cat ü cāhın baña mīr ü şāhuñ

2 İki ^cālemde N a ḥ ī f ī budur ancaḳ faḫrum
Bendesidür diyeler baña Ḥabību'llāhuñ

A/48a E/64b H/46a İ/46a Y/22a

18

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Āh elüñden benüm efendicegim
Beni cevrüñle çāk çāk itdüñ

2 Tīġ-ı ḫūn-rīz-i çeşm-i mestüñ ile
Bu N a ḥ ī f ī yi sen helāk itdüñ

E/65b M/69a P/175b Y/116a

MÎM

19

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Ṣanmañız Mıṣra temâşâ içün itdüm riḥlet
Terk idüp miḥnet-i hicrân ile Beytü'l-ḥazenüm

2 Zîr-i ḫâkinde yatur gevher-i nâ-yâb-âsâ
Bundadur bunda benüm Yûsuf-ı gül-pîrehenüm

E/65b M/69a P/177b Y/118a

20

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Âl ü eṣḥâbı şeh-i kevneynüñ
Oldılar cümle güzîn-i merdüm

2 Aḫter-i evc-i Ḫudâdur ânlar
Rażıye'llahü te^c^âlâ ^c^anhüm

A/23b E/11a H/22a İ/22a P/61b Y/20b

21

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün

1 Bu teġâfülle bu ċevr ile bu istiġnâdan
Ṣanma ey şûḫ-ı sitem-pîşe ^c^udûl eylemişem

2 Biñ cefâ eyler iseñ geçmezem ey meh senden
Ben seni cevr ü cefâñ ile ḳabûl eylemişem

E/65b M/69a P/177b Y/118a

22

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün

1 Her ne deñli ṣerm-sâr-ı cürm isem
Eylemez merdûd o şâh-ı muḥterem

2 Ümmetinden bir ġarîb üftâdeyem
Ben resûl-i muctebâya bendeyem

Ü/27a

---

19. (1a) Mıṣra: Mıṣr Y Mıṣrı M (b) hicrân: hecr M Y

20. (1b) güzîn-i: güzîn Ü A H Y
(2a) evc: vech A H

NÛN

23

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl

1 Ḥaḳīḳatde ẓıll-ı İlāhī odur
N'ola olsa bī-sāye faḫr-ı cihān

2 Ser-ā-pāy ẕātı olup maḥż-ı nūr
Şuᶜāᶜında oldı ẓılāli nihān

A/58a E/64b H/56a İ/55b P/100b

24

DER-BEYĀN-I ESĀMĪ-İ ᶜAŞERE-İ MÜBEŞŞERE (*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 On nefer kimse ki cennetle mubeşşer oldı
Saña naẓm eyleyeyüm tā ola ḥıfẓı āsān

2 Ki Ebūbekr ü ᶜÖmerdür dahı ᶜOs̱mān u ᶜAli
Hem dahı Saᶜd ü Saᶜīd ü dahı ᶜAbdu'r-raḥmān

3 Bū ᶜUbeyde ile hem oldı Zübeyr ü Ṭalḥa
Rażıye'llāhü ᶜan eṣḥābi resūlü'l-mennān

4 Bunı taḥrīr iden eṣḥāb-ı keremden umaram
Bu N a ḥ ī f ī yi ide ḫayr-ı duᶜāya şāyān

A/23a E/65a H/22a İ/22a P/61b Y/22a

---

23. (2b) şuᶜâᶜında: şefâᶜatde Y

24. (*): Faṣlun fî-beyân-i ẕikr-i ᶜaşere-i mübeşşere A H İ ᶜAşere-i mübeşşere rażıya'llâhü teᶜâlâ ᶜanhüm ecmaᶜîn P
(4b) iden: ide Y ḫayr-ı: ḫayr u Y

25

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Fe^cūlün

1 Elüñde gösterüp nāz ile tesbīḥ
Lebüñ ālūde-i evrād idersin

2 Budur ẓannum ki ey āşūb-ı devrān
Meger ^cāşıḳlaruñ ta^cdād idersin

E/65b M/69a Y/119b

26

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Gerçi Etrākden ol dil-ber-i ra^cnā ammā
Niçe Leylāyı ider naḳş-ı cemāli Mecnūn

2 ^cAḳlumı ġamze-i Tatar ile meftūn itdi
Türkçe oldum ben o fettān-ı cihāna meftūn

E/65b M/69a Y/119b

27

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

1 Devlet-i ḥüsnüñe lāyıḳ mıdur ey şāh senüñ
Ki beni cevr ile maḥrūm-ı vefā eylersin

2 Bu N a ḥ ī f ī ḳuluñuñ ṣoñra bilürsin ḳadrin
Gerçi bilmezlük ile şimdi cefā eylersin

E/65b M/69a P/178a Y/116a

---

26. (1a) dil-ber-i: dil-beri Y (b) Leylâyı: Leylâlı E
Mecnûn: meftûn E

27. (1b) vefâ: cefâ M Y
(2a) ḳadrin: ḳadrüñ Y

HÂ

28

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Merhem gerekse zahm-ı dil-i dâg dâguña
Rahm it esîr-i 'ışkuñ olan bî-dimâguña

2 Kâfir nedür bu hüsn-i cihân-sûz sende kim
Pervâne eyledüñ dil-i zârı çerâguña

3 Zencîr şanma pâyuña bend-i girân olan
Zülfüñ cezâsıdur ki tolaşdı ayaguña

E/66a M/69b Y/123a

29

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Kaldırup başlarını mâtemiyân kabrinden
Merhamet eylediler hâl-i dil-i gam-nâke

2 Veyletâ âteş-i fürkat cigerüm itdi kebâb
Çıkdı biñ hasret ile derd-i dilüm eflâke

3 Zarar itsem n'ola ser-mâye-i idrâkümden
Çölde bir gevher-i nâ-yâb düşürdüm hâke

E/66a M/69b Y/123b

30

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Ey N a h î f î n'ola görmezse gözüm dünyâyı
Gerd-i gam düşdi yine merdümek-i idrâke

2 Bir yaña derd ü belâ bir yaña hecr-i dil-dâr
Dem-be-dem dâg-zen olmakda ten-i şad çâke

E/66a M/69b Y/123a

---

28. (3b) cezâsıdur: çerâgıdur M Y
29. (1a) başların: başlaruñı M Y
30. (1b) merdümek: merdüm M Y

31

Fā'ilatün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

1 Ey N a ḥ ī f ī bu müsāfir-ḫāne-i fānide āh
Cān-ı bīmārum fedādur ol dem-i ferḫundeye

2 Kim iki ḥasret görince birbirin giryān olup
'Āşıḳ-ı mehcūrına dil-dārı ḫoş geldüñ diye

E/66a M/69b P/179b Y/123a

32

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 Senüñ ben zāra 'arż-ı i'tiẕāruñ kendi luṭfuñdur
Gerek luṭfuñla şād it cevr ile ister melūl eyle

2 Gelüp ben pāyuña yüz sürmede yüz biñ ḳuṣūr itdüm
Hemān ey şāh-ı ḥüsnüm sen benüm 'özrüm ḳabūl eyle

E/66a M/69b P/179b Y/122b

33

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

1 Naḳd-i cān müjdedür ol ḳāṣıd-ı ferḫundeye kim
Yārdan 'āşıḳ-ı mehcūra beşāretle gele

2 Ḳademin merdümek-i dīdeye vaż' itse revā
Ol ki ḫāk-i ḳademüñden bir işāretle gele

E/66a M/69b P/180b Y/122b

34

Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün

1 Dāġ-ı müte'addidle ṭolup şerḥa-i sīne
Āḥād iken aḳsām-ı hümūm irdi ulūfe

2 Seng-i sitemin yār dirīġ eyledi bizden
Çıḳmaz ḳula şimden girü beñzer ki 'ulūfe

E/66a M/69b P/180b Y/123b

---

31. (1a) ḫāne-i: ḫānīde Y ḫāneye M fānīde: - M Y

33. (2a) ḳademin: ḳademüñ M Y

YÂ

35

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Dil-i āşüftenüñ niçe demdür
Geçdi cürm ü günehle rūz u şebi

2 Şimdi biñ ḫaclet ü nedāmet ile
Der-i iḥsāna geldi yā Rabbī

3 Fażl u ġufrān u luṭf u ᶜafvüñdür
Ḥāṣıl-ı kāmı ġāyet-i ṭalebi

4 Çün buyurduñ kemāl-i luṭfuñdan
سبقت رحمتی علی غضبی

5 Bu N a ḥ ī f ī -i zārı maġfūr it
Be-kemāl-i Muḥammed-i ᶜArabī

A/70a E/64b H/68b İ/67b P/79b Y/26a

36

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Bāreke'llāh zihī ḫıṭṭa-i ferḫunde-liḳā
Şād ider seyr ü temāşāsı dil-i nā-şādı

2 Nedür ol āb-ı firāvān-ı revān-baḫş-ı revān
Ki olur ḳaṭresi tefrīḥ-i ḳulūba bādī

3 N'oldıġın bilmez idüm bāġ-ı cinānuñ el-ḥaḳ
Görmeyeydüm ben eger şām-ı bihişt-ābādı

E/66a

37

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Żaᶜf-ı ṣavm ile ḳaşuñ gibi hilāl olduñ ise
Nūr-ı maḥż ile tenüñ reşk-i meh-i bedr oldı

2 Vaḳt-i ifṭār temāşāsı cemālüñle senüñ
ᶜĀşıḳa her gice gūyā ki şeb-i Ḳadr oldı

E/66b P/181b

---

35. (3a) luṭf u: luṭf P Y

38

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

1 Cihān bezminde şimdi niçe ẓāhir-bīn olan kimse
Olup bu devr-i fānīnüñ esīr-i devlet ü şānı

2 Naẓīr-i ẕātı bir maḫlūḳ-ı fānīye olup bende
Şefī^c u mesnedüm var diyü eyler faḫr-ı nā-dānī

3 Tevekkül ehline bī-kes diyü taḥḳīre sa^cy eyler
Tefekkür eylemez mi bilmezem Mevlā-yı Sübḥānı

4 Anı fikr eylemez kim dest-bürd-i ḳahr-ı Ḳahhārı
Fenā-ender-fenā itdi niçe Sām ü Nerīmānı

5 Bu ẓāhir kim penāh ü mülteca ^cadd itdigi ādem
Degüldür def^ca ḳādir gelse ḫ^vāb-ı ġaflet-efşānı

6 Görürken ^cibret almaz inḳılāb-ı çarḫ-ı gerdūnı
Bu ġaflet ġāliba a^cmā ider bī-çāre insānı

7 Bi-ḥamdi'llāh N a ḥ ī f ī ^cālem-i fānī vü bāḳīde
Şefī^cum faḫr-ı ^calem mesnedüm elṭāf-ı Rabbānī

A/70a E/64b H/68b İ/67b M/68b kenar P/79b Y/25b

39

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

1 Nigār-ı zemzeme-i āmīn eyleyüp āyā
O ṭıfl-ı mekteb-i nāzum du^cāya gelmez mi

2 Ḫalāṣ bulmaġ içün ṭavr-ı bī-vefāyīden
Du^cālar itmege ṣaḥn-ı vefāya gelmez mi

E/66b P/182a

---

38. (4) M'de yok.

39. (1b) nâz: yâr P

40

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

1 Tesḫīr-i dil-i ᶜāşıḳ içün ey büt-i raᶜnā
Ḥācet ne saña tā bu ḳadar sübḥa-nevāzī

2 Deldüñ ciger-i ᶜāşıḳı çün dāne-i tesbīḥ
Der-kār-ı niyāz eyleyicek rişte-i nāzı

E/66b

HĀẔĀ AḤẒARU[41] MİNH(*)

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 On nefer kimse ki cennetle mübeşşer oldı
Ki Ebūbekr ü ᶜÖmerdür daḫı ᶜOs̱mān ü ᶜAlī

2 Ṭalḥa vü Saᶜd ü Saᶜīd ü daḫı Abdu'r-raḥmān
Bū ᶜUbeyde'yle Zübeyr oldı budur naḳl-i celī

E/65a Y/22a 42

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

1 Nehy-i Ḫudāya itme cesāret N a ḥ ī f i y ā
Eyle nihāyetinde taṣavvur fażīḥati

2 Emr-i mubāḥ iken niᶜam-ı Cennetü'n-naᶜīm
Bir iki dāne eyledi meslūb cenneti

3 Sen mā-cerā-yı Ādemi endīşe ḳıl müdām
Kāfīdür ey puser saña baba naṣīḥati

P/170b Y/26b

43

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

1 Cihānı ṭutdı hevāyī ġazelleri ḥayfā
Kelām-ı ḫalṭ ile evrāḳ-ı maᶜrifet ṭoldı

2 Dirīġ kūy-ı feṣāḥat didikleri şimdi
Bu ᶜarṣa-gāhda oġlan oyuncaġı oldı

E/66b P/182a

---

41. (*):E'de yok.

42. (1a) nehy-i: maḫfī Y

Mefā^c

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

1 Benümle hem-nişīn oldı o mihr-i māh-ruḫsārum
Miṡāl-i rūz-ı ᶜıyd itdi şeb-i tārīk ü deycūrı

2 Yine sulṭān-ı baḫtum baña ᶜarż-ı iltifāt itdi
Bu şeb bezmümde yaḳdı gūyiyā bir şemᶜ-i kāfūrı

E/66b P/182a

45

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

1 Ḥabbeẕā ḳaṣr-ı celīlü'ş-şeref-i sulṭānī
Eṡer-i ḫāṣ-ı mülūkāne-i Aḥmed Ḫānī

2 Bir çemen-ṣuffe-i dil-keş ki naẓīri nā-yāb
Bī-bedel cāy-ı ṣafā kim aña olmaz ṡānī

3 İki cānibde iki bāb aña şāhiddür kim
Şarḳ u ġarb ola aña mevhibe(-i) Sübḥānī

4 Böyle bir ḳaṣr-ı ṣafā görmedi çeşm-i gerdūn
Dīde-i encüm ile olsa n'ola ḥayrānı

5 Ṣāḥa-i ḫurreminüñ lāzımesi feyż-i ṣafā
Manẓar-ı dil-keşinüñ ḫāṣıyeti şādānī

P/190b

46

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Rūy-māl-i pāy-ı şāhīye idüp kendin sebīl
Gözlerinden aḳıdur seyl-āb-ı şevḳı selsebīl

2 Eşk-i riḳḳat-ḫīz ile gūyān olup bī-ḳīl ü ḳāl
Dā'imā eyler duᶜā-yı şāh-ı devrān selsebīl

3 Vuṣlat-ı ḥavż-ı ṣafā-yı ḳalbe istersen sebīl
Rāh-ı mevlāda sirişküñ ḳıl miṡāl-i selsebīl

4 Selsebīl-āsā sebīl-i Ḥaḳda dök eşk-i terüñ
Tā ṣafā-baḫş-ı dil ü cān ola ḥüsn-i manẓaruñ

P/190b

47

KITA'AT-I MEZKÛRE TUĞRÂ MECMÛ'ASI CİLDİNÜN HÂ-RİC Ü DÂHİLİNE TAHRÎR OLUNMAK ÜZRE İHTİRÂ' OLUNMIŞDUR

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ol şeh-i şâhib-kemâl ol mâlik-i seyf ü kalem
Bu misâl-i bî-misâli tarh u îcâd eyledi

2 Habbezâ tuğrâ-yı ğarrâ bî-bedel tevkî'-i hâs
Oldı sultân-ı cihânuñ şîve-i hatt-ı yedi

3 Nâfizü'l-hükm ola şark u ğarba fermânı müdâm
Zîb-i taht-ı saltanat olsun vücûd-ı es'adi

4 Mısra'-ı âhir bu tevkî'-i refî'uñ vasfıdur
Bî-bedel tuğrâ-yı ğarrâ hatt-ı Sultân Ahmedî

P/191b

48

TAKRÎZÂT BERÂY-I TUĞRÂ-YI ĞARRÂ-ESER HÂME-İ SULTÂN AHMED HÂN-I ĞÂZÎ REZEKAHÛ'LLÂHU TE-'ÂLÂ Bİ'L-FÜTÛHÂTİ VE'L-MEĞÂZÎ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 O sultân-ı cihân-gîr ol şeh-i ferhunde-kevkeb kim
Kemâl-i zât ile oldı selâtînüñ ser-efrâzı

2 Virüp tuğrâya envâ'-ı tenâsüb lutf-ı tab'ıyla
Rüsûm-ı hattı oldı cümlenüñ memdûh u mümtâzı

3 O hâkân-ı hüner-ver kim alınca destine hâme
Rehîn-i nevk-i kilk-i hattı eyler sihr ü i'câzı

4 Zihî tuğrâ-yı ğarrâ ihtirâ'-ı şâh-ı 'âlem-gîr
Semiyy-i fahr-ı 'âlem ya'nî Sultân Ahmed-i Ğâzî

49

P/191b

Müstef'ilâtün Fâ'ilün Müstef'ilâtün Fâ'ilün

1 Der-gâh-ı hâs-ı saltanat eyvân-sarây-ı ma'delet
Tâk-ı bülend-i mahmedet şevket-nümâ-yı serverî

2 Allâh ma'mûr eylesün manşûr u manzûr eylesün
Her lahza mesrûr eylesün şâh-ı sa'âdet-efseri

P/191a

6. RÜBAİLER

ELİF

1

DER-VAṢF-I ḪADĪCETÜ'L-KÜBRĀ BİNTİ ḪUVEYLİD ZEVCETÜ'N-NEBĪ(*)

1 Ol zevc-i nüḫustīn-i resūl-i mevlā
Ser-māye-i faḫr u şeref-i ḫayl-i nisā
2 Vaṣfın işidüp Ḫadīcetü'l-kübrānuñ
قولوا رضى الله تعالى عنها

A/24b E/10b H/23a İ/23a P/63a Y/21b

2

DER-ẒİKR-İ SEYYİDETÜ'N-NİSĀ' FĀṬIMATÜ'Z-ZEHRĀ(*)

1 Dürr-i ṣadef-i ṣulb-i resūl-i mevlā
Ol seyyide-i nisve-i ᶜAdn-i aᶜlā
2 Vaṣf eyledigüm Fāṭımatü'z-Zehrādur
قولوا رضى الله تعالى عنها

A/24b E/10b H/23a İ/23a P/63a Y/21b

3

1 Āh ey Şeh-i kevneyn ü ḥabīb-i mevlā
Müştāḳ-ı der-i devletüñem ben ḥālā
2 Olmazsa müyesser baña der-gāhuñ eger
Ḳabrüm pür ider velvele-i vāveylā

A/29a E/69a H/28a İ/28a P/80b Y/107b

---

1. (*): Der-ẕikr-i Ümmü'l-mü'minîn Ḫadîcetü'l-Kübrâ E

(1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlün mefâᶜîlün faᶜ

2. (*): Der-vaṣf-ı Seyyidetü nisvâni'l-cenneFâṭımatü'z-Zehrâ binti seyyidi'l-mürselîn A H İ P Y seyyid: nebî Y
(1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1a) resûl: ḥabîb A H İ P nisve: neşve H İ

3. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1a) âh: ey A kevneyn ü: kevneyn E ḥabîb-i: ḥabîb ü Y (2b) velvele-i: velvele Y

4

1 Ben ẕerreye ḳıl pertev-i fażluñ iᶜṭā
Mekşūf ola tā dīde-i dilden bu ġaṭā
2 Bir ḫāk-i siyehde ne ḳadar ḳudret ola
Olmazsa efendüm ḳula tevfīḳ ᶜaṭā

A/29b E/68a H/28b İ/28b P/81b Y/106a

5

1 Her bir nefesümde saña taᶜdād-ı s̱enā
Ẕerrāt-ı hevā vü ḳaṭarāt-ı deryā
2 Ben şükr ü s̱enāya yine ḳādir degülem
Sensin saña şâyeste s̱enāya dānā

A/30b E/68a H/29a İ/29a P/81b Y/106a

6

1 Vābeste iken ḳudretüñe menᶜ ü ᶜaṭā
Lāyıḳ mı olam pā-zede-i rāh-ı ḫaṭā
2 Luṭf it baña bī-vāsıṭa-i ẕell-i ṭaleb
Maḳṣūdumı fażluñla sen eyle iᶜṭā

A/28a E/67b H/27a İ/27a P/80a Y/105b

4. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b) tâ: nâ Y ġaṭâ: iᶜṭâ Y

5. (1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) şâyeste: şâyeste-i H

6. (1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) pâ-zede: pârde Y
(2a) ẕell-i ṭaleb: ḫalḳ-ı cihân A H İ P

7

1 Yā Rab beni ḳıl mülhem-i ādāb-ı rıżā
Meftūḥ ola tā cān u dile bāb-ı rıżā
2 Eyle ḥarekāt ü sekenātum her gāh
Tevfīḳuñ ile maẓhar-ı esbāb-ı rıżā

A/28b E/67b H/27a İ/27a P/80a Y/105b

8

1 Ẕkāruñ idüp mūnis-i cān-ı şeydā
Eyle beni vāreste-i efkār-ı sivā
2 Īmān ü emān eyle refīḳum yā Rab
Geldükde dem-i riḥlet-i mülk-i ʿuḳbā

A/28b E/67b H/27b İ/27b P/80b Y/105b

9

1 Gülbāng-i şehādetle olup nağme-zedā
İtdükçe kilīsāda derā ṣıyt u ṣadā
2 Bu ṣavt ile eyler idi tevḥīd-i Ḫudā
لا اشرك بالله تعالى ابدا

A/30b E/67b H/29b İ/29b P/82a Y/67b

---

7. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

8. (1a)(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(1b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) vāreste-i: vāreste Y sivā: serā P

9. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

(1a) zedā: revā A H Y

(2a) ile: leyle Y

10

1 Tażʿīf olunursa ʿaded-i reml ü ḥıṣā
Ḳābil degül iḥsānuñı ʿadd ü iḥṣā
2 Tā maḥşer olur müfīd-i ʿacz-i şākir
Bu fażl u niʿam bu kerem-i lā-yuḥṣā

A/30b E/68a H/29b İ/29b P/82a Y/105b

11

1 Āsāyiş ümīd idüp ṣaḳın çekme cefā
Mümkin mi ribāṭ u pülde ārām-ı ṣafā
2 Rüstemleri yıḳdı Ḳahramān ḳahrı
Bu Żāl-i zamān söyle kime itdi vefā

E/69b P/170b Y/105b

12

1 Pūşīde iken cismüme bir köhne ʿabā
Fażluñla ben ey pādişeh-i bī-hemtā
2 Baş egmezem eflāke saña ḥamd olsun
İtdüñ beni sen pādişeh-i istiġnā

A/29b E/68a H/28b İ/28b P/82a Y/106a

---

10. (1a) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûl (1b)(2b) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ (2a) mefʿulü mefâʿilün mefâʿîlün faʿ (1a) olunursa: olunup A H olunur İ (1b) ʿadd: ḥadd A H (2a) müfîd: muḳyid ? E

11. (1ab) mefʿûlü mefâʿilün mefâʿîlü feʿûl (2a) mefʿûlü mefâʿilün mefâʿîlün faʿ (2b) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûl (1a) cefâ: - Y (b) ribâṭ ü: ribâṭ E Y pül: yel Y

12. (1a) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûl
(1b)(2ab) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ
(1a) bir: bu E
(2a) egmezem: egmez Y

13

1 Sensin sen İlāhī o Kerīm ü mevlā
Cūyende-i iḥsānuñ içün yoḳdur lā
2 Maẓhar kerem ü faẓluña aᶜlā ednā
Sübḥāneke Rabbiye'l-ᶜaliyyi'l-aᶜlā

A/28b E/68a H/27b İ/27b P/80b Y/106b

14

1 Tevfīḳuñı faẓluñla refīḳ eyle baña
Luṭf u keremüñ yār-ı şefīḳ eyle baña
2 ᶜAvn ü mededüñ ḥıfẓ u emānuñ yā Rab
Sen bedreḳa-i ḫayr-ı ṭarīḳ eyle baña

A/29a E/68a H/27b İ/27b P/Y/106a

15

1 Yüz biñ yıl idüp āyet-i ḳadrüñ imlā
İtsem seni vaṣf itmede biñ dürlü edā
2 Bir şemme beyān eyleyemem naᶜtüñden
Her bir nefesüm biñ nefes olsa farżā

A/28b E/68b H/27b İ/27b P/80b Y/106b

16

1 Her laḥẓa idüp resūle tevḳīr u ṡenā
Ḳıl taṣliye vü selām her ṣubḥ u mesā
2 Fermān-ı Ḫudā budur kelāmında saña
صلوا عليه و سلموا تسليما

A/28b E/68b H/27b İ/27b P/80b Y/106b

---

13. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1a) sen: - A
(2a) aᶜlā: ednā: aᶜlā vü ednā Y

14. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

15. **(1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

16. **(1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl**
(2b) Sure: XXXIII, ayet: 56.

17

1 Ey mertebesi hem-ser-i ᶜarş-ı aᶜlā
Ferş-i ḳademi künküre-i kāḫ-ı semā
2 Olsun şeref-efrūz-ı ḥarīm-i pākün
Her demde taḥiyyāt ü selām-ı mevlā

A/28b E/68b H/28a İ/28a P/80b Y/106b

18

1 Ey gevher-i pāk-i ṣadef-i ṣıdḳ u ṣafā
Ārāyiş-i tāc-ı ser-i erbāb-ı vefā
2 Baḥr-i kef-i iḥsānuña nisbetle senüñ
Bir ḳaṭre-i kem-ter bile olmaz deryā

A/29a E/86b H/28a İ/28a P/80b Y/106b

19

1 Ḫallāḳ-ı cihān eyledi tekrīm saña
Maḫlūḳ n'ola eylese taᶜẓīm saña
2 Her ḳanda gidersen eşcār u aḥcār
Eylerler idi şevḳ ile teslīm saña

A/29b E/69a H/28a İ/28a P/81a Y/106b

20

1 Allāh senüñdür kerem ü faẓl u ᶜaṭā
Aġyārdan ümmīd-i ᶜaṭā ᶜayn-ı ḫaṭā
2 Sen öyle Kerīmsin ki itdükde murād
Bir ẕerreye ḫūrşīdi idersin iᶜṭā

A/28b E/67b H/27b İ/27b P/80a Y/107a

---

17. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

18. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

19. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) Vezin bozuk.
(2b) eylerler: eyler Y

20. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

21

1 Mevlā ḳulın itdükde sezā-vār-ı ᶜaṭā
Me'mūlünüñ eżᶜāfını eyler iᶜṭā
2 Te'ḫīr-i ḥuṣūlinde niçe ḥikmet var
Sen itme ṣaḳın ẓann-ı ḫilāf ile ḫaṭā

A/30b E/69a H/29a İ/ 29a P/81b Y/107a

22

1 Şāhā seni Ḫallāḳ-ı bedīᶜu'l-eşyā
Luṭf u kerem ü ᶜafv ile ḳılmış inşā
2 Aᶜdāya hidāyetle duᶜā eyler iken
Aḥbāb ola maḥrūm-ı şefāᶜat ḥāşā

A/29b E/69a H/28a İ/28a P/81b Y/107a

23

1 Ey naḳş-ı niᶜāli şeref-i ᶜarż u semā
Buldı bu cihān ẕātuñ ile neşv ü nemā
2 Fikr-i şeref-i vaṣluñ idüp şām ü seḥer
İñlerdi ġam-ı hecr ile ciẕᶜ-i ḫurmā

A/29b E/69a H/28a İ/28a P/81a Y/107a

24

1 Ol seyyid-i enbiyā o faḫr-ı dü serā
Ol maẓhar-ı ḫāṣ-ı muᶜcizāt-ı isrā
2 Geldükde vücūda şevket-i şānından
Lerzende olup yıḳıldı ṭāḳ-ı kisrā

A/29b E/69a H/28b İ/28b P/81a Y/107a

---

21. **(1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl**
(1b)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

22. **(1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

23. **(1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl**
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1a) niᶜâli: teᶜâlâ Y P
(2b) iñlerdi: beklerdi Y

24. **(1a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl**
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(1a) o: vü A H
(2a) şevket-i: şevket ü A H

25

1 Ey muḥterem-i da^{c}vet-i ḫāṣ-ı mevlā
Oldukda sefer-kerde-i çarḫ-ı vālā
2 Teşrīfüñ içün ṭurdı selāma yer yer
Sükkān-ı serā-perde-i ^{c}arş-ı a^{c}lā

A/30a E/69a H/28b İ/28b P/81a Y/107a

26

1 Ey maḥrem-i bī-müşterek-i ḳurb-ı Ḫudā
Dilden eserüñ itmesün Allāh cüdā
2 Her ẕerre-i ḫāk-i ḳadem-i ḥażretüñe
Cānum da fedā ten de fedā ben de fedā

A/29a E/69a H/28a İ/28a P/80b Y/107a

27

1 Ḥaḳḳuñ kerem ü fażlına biñ şükr ü s̱enā
Luṭf ile beni eyledi mu^{c}ciz-gūyā
2 ^{c}Īsā-nefesem ki feyż-i güftārum ile
Ma^{c}nīde niçe mürdeler itdüm iḥyā

A/28b E/64b H/28b İ/28b M/58b P/81a Y/88b

28

1 Hālā menem ol mu^{c}cize-kār-ı ma^{c}nā
Ser-beste baña siḥr-i ḥalāl-ı şu^{c}arā
2 Çoḳ sāḥire i^{c}caz-nümāluḳlar idüp
Oldı ḳalemüm hemçü ^{c}aṣā-yı Mūsā

A/30a E/69a H/28b İ/28b P/81a Y/88b

---

25. mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlün fa^{c}

26. mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlü fe^{c}ūl
(2a) ẕerre-i: ẕerre Y ḳadem-i: ḳademüñ A Y

27. (1a) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlü fe^{c}ūl
(1b)(2b) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlün fa^{c}
(2a) lef^{c}ūlü mefā^{c}ilün mefā^{c}īlü fe^{c}ūl
(1a) fażlına: fażlınla Y (b) beni: bizi E

28. (1a)(2b) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlün fa^{c}
(1b)(2a) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlü fe^{c}ūl
(1a) mu^{c}cize: mu^{c}ciz A H

29

1 Gülşende ne bu feyż-i leṭāfet āyā
Gül ḫande-künān şevḳ ile bülbül gūyā
2 Boynın uzadup reh-güẕer-i yārāna
Her ġonça-i gül söylemek ister gūyā

A/30a E/69b H/29a İ/29a P/170b Y/88b

30

1 Daᶜvāyı ḳo ey müddeᶜī-i bī-pervā
Müşkil saña ilhām ile farḳ-ı iġvā
2 Āgāh olan sālike yol şāhididür
Pinhānī-i esrār ile terk-i daᶜvā

A/30a E/69b H/29a İ/29a P/81b Y/88b

31

1 Tevḥīd ile Allāhı idüp istiġnā
İḫlāṣ ile ḳıldum o ḳadar nefy-i sivā
2 İs̱bāt olınup daᶜvī-i ṣıdḳ-ı tevḥīd
Nefy oldı heyūlā-yı vücūdum ḥālā

A/30a E/68b H/29a İ/29a P/81b Y/88b

32

1 Ser-tā-be-ḳadem her kişi rūz-ı ferdā
Çünkim ola rū-kerde-i dīvān-ı Ḫudā
2 Nīk ü bed olup cümle ᶜameller ẓāhir
İtdüklerini bulsa gerekdür aᶜdā

A/30a E/69b H/29a İ/29a P/81b Y/89a

---

29. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1a) āyā: āsā A

30. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) müddeᶜī-i: müddeᶜī Y

31. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) ṣıdḳ-ı: ṣıdḳ u A H

32. **(1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

33

1 Ey Ḫālik-ı ins ü melek ü arż u semā
V'ey Rāzık-ı bī-minnet-i sulṭān u gedā
2 Şükr eyleyemem bir nefesüñ niᶜmetine
Her bir nefes itsem saña biñ ḥamd ü s̱enā

A/28a E/68a H/27a İ/27a P/79b Y/89a

34

1 Olsun kerem ü luṭfuña biñ ḥamd ü s̱enā
Kim cümle-i ḫalk içre idüp müstes̱nā
2 Fażluñla benī Ādemi kılduñ teşrīf
Ḥakkında buyurduñ و لقد كرمنا

A/28a E/68a H/27a İ/27a P/180a Y/89a

35

1 Ey Vāḥid-i bī-mis̱l ü ᶜAlīm ü Dānā
Ẕātuñdur olan ᶜālim-i ġayb āmennā
2 Bildirmedigüñ nesneye vāḳıf degülüz
سبحانك لا علم و لا فهم لنا

A/28a E/68a H/27a İ/2 7a P/80a Y/89a

36

1 Taᶜẓīmin idüp ḥakk-ı edā ile edā
Ḳur'ān ile ol ṭālib-i iḥsān-ı Ḫudā
2 Ser-beste olan ḥükmine güm-rāh olmaz
قد انزله الله بنور و هدى

A/31a E/68b H/29a İ/29b P/82a Y/89b

---

33. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

34. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2b) Sure: XVII, ayet: 70.

35. (1a)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

36. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) ḥükmine: ḥikmete Y

37

1 Ḳur'ānı iden pīş-rev ü rāh-nümā
Bī-şübhe olur vāṣıl-ı ḳurb-ı aᶜlā
2 Allāh kelāmı ne dimekdür fikr it
Tā kim olasın maẓhar-ı feyż-i mevlā
A/31a E/68b H/29b İ/29b P/82a Y/89b

38

1 Yoḳ luṭfuña ḥad ey kerem ıssı mevlā
Maẓhar kerem ü luṭfuña sulṭān u gedā
2 Ey maẓhar-ı sırr-ı eḥadiyyet cümle
Müstaġrıḳ-ı baḥr-ı keremüñdür eşyā
A/29b E/67b H/28b İ/28b P/81b Y/89b

39

1 Ḳalbüñde dem-ā-dem heves-i genc ü ġınā
Olmaḳda saña reh-ber-i ṣad renc ü ᶜanā
2 Düstūr saña ᶜayşa ser-āġāz eyle
Encāmuñ eger olmaz ise mevt ü fenā
E/69b M/58b P/170b Y/89a

40

1 Çeşmine virilmiş nigeh-i fitne-nümā
Laᶜline ṣunılmış süḫan-ı rūḥ-efzā
2 Baḳduḳça ider ādemi mest-i ḥayret
Nuṭḳ itse ider ᶜāşıḳı lāl güyā
E/69b M/58b P/170b Y/89a

---

37. **(1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl**
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1a) iden: idüp A H pîş-rev ü: pîş-rev A

38. **(1a)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(1b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

39. **(1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

40. **(1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl**
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) lâl: lâl ü P

41

1 Şol dem ki ḫiṭāb-ı ارجعی ola nidā
Gözlerden ola bu nefs ü ten nā-peydā
2 Çün ḳabre ḳoyup terk ide iḫvān beni
رب ارحم لی ولا تذرنی فردا

A/28a E/68a H/27a İ/27a P/80a Y/89a

42

1 Aᶜlā-yı meṭālib ṭaleb-i ḳurb-ı Ḫudā
Biñ cān u ser ol ḳurb-ı muᶜallāya fedā
2 Bilmem niçe taᶜbīr ideyüm maḳṣūdum
Yok ᶜacz ile bende aña şāyeste edā

A/30b H/29a İ/29a P/81b

43

1 Ey münᶜim-i bī-ᶜillet olan Bār-ı Ḫudā
Muḫtāc senüñ luṭfuña sulṭān u gedā
2 Cehd eyleseler sābiḳ u lāḥiḳ ᶜālem
Biñ niᶜmetüñüñ şükrini mümkin mi edā

A/30b H/29b İ/29b P/81b

44

1 Yā Rab beşeriyyetle ben itdükçe ḫaṭā
Sen rızḳumı faẓluñ ile itdüñ iᶜṭā
2 Senden benüm ey Rabb-i Ġafūr u Ġaffār
Hep gördigim iḥsān ü kerem faẓl u ᶜaṭā

A/31a H/29b İ/29b P/82 a

---

41. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlün mefâᶜîlü feᶜûl (b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1a) Sure: LXXXIX, ayet: 27.

42. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

43. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

44. (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) iᶜṭâ: ᶜaṭâ İ

(2b) faẓl u: faẓl İ

45

1 Murğân-ı ḫoş-elḥân idüp âheng-i s̱enâ
İtmekde ṣabâḥ u şâm tesbîḥ-i Ḫudâ
2 Rû-mâl-i ḫużûᶜ olup nebâtât-ı zemîn
Eşcâr ider destini merfûᶜ-ı semâ

P/170b

46

1 Luṭf it baña ḳıl muğtenim-i terk ü nevâ
Fiᶜlüñ ile ḥâcâtumı eyle devâ
2 Sendendür eyâ Ḳâdir ü Vehhâb-ı Kerîm
Medyûna edâ merdüm-i bîmâra devâ

Ü/67a

47

1 Bâḳî degül iken saña bu dâr-ı fenâ
Taḥṣîl ü ᶜimâretde ne bu renc ü ᶜanâ
2 Bir gün ecel eyler seni esfelde mekîn
İtseñ ne ḳadar kibr ile iᶜlâ-yı binâ

Ü/67a

---

45. (1a) (2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl
46. (1a)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü faᶜ
47. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

BĀ

48

DER-VAṢF-I ÇEHĀR YĀR-I GÜZĪN(*)

1 Ṣıddīḳ Ebūbekre olup ṣıdḳ-ı ḫiṭāb
Fārūḳ-laḳabdur ᶜÖmerü'bni'l-Ḫaṭṭāb
2 ᶜOs̱mān-ı şehīdüñ ṣıfatı Ẕi'n-nūreyn
ᶜÜnvān-ı ᶜAlī Murtażā ferḫunde-cenāb

E/9b P/83a Y/22a

49

DER-VAṢF-I EMĪRÜ'L-MÜ'MİNĪN ᶜÖMERÜ'L-FĀRŪḲ

1 Ol yāver-i dīn dāver-i ferḫunde-cenāb
Yaᶜnī ki Cenāb-ı ᶜÖmerü'bni'l-Ḫaṭṭāb
2 Mevṣūf olup evṣāf-ı ᶜadāletle tamām
Ḥaḳ itmiş idi nuṭḳını miftāḥ u ṣavāb

A/23b E/9b H/22b İ/22b P/62a Y/22a

50

1 Ġafletle idüp niçe günehler yā Rab
Āyīne-i dil oldı mükedder yā Rab
2 Kārı beşerüñ gerçi ḫaṭādur ammā
Yoḳ nefsine ẓālim baña beñzer yā Rab

A/32a E/70a H/30b İ/30b P/82b Y/107b

51

1 Ey ᶜālim ü dānende-i esrār-ı ḳulūb
Ḳahr-ı ceberūtuñla ᶜavālim maġlūb
2 Her kārumı ḳıl vāsıṭa-i ḥüsn-i rıżā
Tevfīḳ-ı rıżādur baña senden maṭlūb

A/32a E/72a H/31a İ/30b P/82b Y/107b

---

48. (*): Der-ẕikr-i elḳâb-ı çehâr yâr-ı güzîn r. a. E (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1a) ṣıdḳ-ı: ṣıdḳ u P (2b) murtażâ: vaṣî P Y

49. (1a)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

50. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

51. (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2a)mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün feᶜûl (1a) dânende-i: dânende Y (2a) ḥüsn-i: ḥüsn ü Y

52

1 Oldı mütevātir o ḳadar sū'-i edeb
Āteşle ẓuhūr eyledi āsār-ı ġażab
2 Ḳur'ānda didi ان عذابي لشديد
Sebḳ itdi egerçi ġażabın raḥmet-i Rab

A/32a E/70b H/30b İ/30b P/82b Y/108b

53

1 Her maṭlabını senden ider bende ṭaleb
Tevfīḳuñ ile ḥāṣıl olur her maṭlab
2 Çoḳ ḳulda recā gerçi ki mevlāsından
Taḥṣīl-i rıżā oldı recā-yı aġleb

A/33a E/70a H/31b İ/31b P/83b Y/109a

54

1 Mevt eyler iken ḥadd-i ḥayātuñ taᶜḳīb
Bu kibr ü ġurūra nedür āyā taḳrīb
2 Sen aḥsen-i taḳvīm ile maḫlūḳ olduñ
İmdi yüri aḫlāḳuñı eyle tehẕīb

E/71a M/59a P/171a Y/90a

55

1 Endīşe-i ġayr ile olup ḫāne ḫarāb
Ālāyiş-i esbāb baña oldı ḥicāb
2 Ḫāṭırda olan fikr-i hevāya tevbe
Fermānuña merbūṭ ḥıbāl-ı esbāb

E/70a P/83a Y/107b

---

52. mefᶜūlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1a) mütevâtir: müte'essir E (2a) Sure: XIV, ayet: 7.

53. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

54. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

55. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) esbâb: âsiyâb Y ḥıbâl: ḫayâl Y

56

1 Müstaġrıḳam iḥsān ü ᶜaṭāya yā Rab
Ḳādir degülem ḥamd ü s̱enāya yā Rab
2 Ben ẕerre degül bir yere gelse ᶜālem
Kim ḳādir olur şükrüñ edāya yā Rab

A/32a E/70a H/31a İ/31a P/82b Y/108a

57

1 Maḳṣūd u murādum eyle iḥsān yā Rab
Eyle baña müşkilātum āsān yā Rab
2 Muḥtāc-ı ᶜaṭā vü raḥmetüñdür cümle
Sulṭān u gedā vü cinn ü insān yā Rab

A/32b E/70a H/31b İ/31b P/83a Y/108a

58

1 Bī-ḥadd ü ḥisābdur günāhum yā Rab
Şermende-i ẕenb ü rū-siyāham yā Rab
2 ᶜAfv ü kerem ü ᶜināyetüñden ġayri
Yoḳ ḥāṣılı melceʾ ü penāhum yā Rab

A/33a E/70a H/31b İ/31b P/83b Y/108a

59

1 Sensin dahı yoḳ ġayri penāhum yā Rab
Maḳṣūdum u maᶜbūdum ilāhum yā Rab
2 Her ḳanda teveccüh eylesem faẓluñ ile
Tevfīḳuñı ḳıl refīḳ-ı rāhum yā Rab

A/33a E/70b H/31b İ/31b P/83b Y/108a

---

56. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) şükrüñ: şükrin: A H İ P Y

57. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlünfaᶜ
(1a) murādum: merāmum E Y
(2a) muḥtāc-ı: muḥtāc u H Y vü: - Y

58. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) ẕenb ü: ẕenb A
(2b) ḥāṣılı: ḥāṣıl Y

59. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

60

1 Āmālümi sen eyle muḥaḳḳaḳ yā Rab
Ḳıl ẓannumı ṣādıḳ vü muṣaddaḳ yā Rab
2 İtdüñ bu ḳadar ni^cmete tevfīḳ beni
Şükr-i ni^cama eyle muvaffaḳ yā Rab

A/33a E/70b H/32a İ/31b P/83b Y/108a

61

1 Bu ^cüsri ḳılup yüsre mübeddel yā Rab
Aḥvālümi ḳıl ḫayra muḥavvel yā Rab
2 Ser-rişte-i ümmīdümi hem-vār eyle
Ḳıl ^cuḳde-i müşkilātumı ḥal yā Rab

A/32b E/70b H/31a İ/31a P/83b Y/108a

62

1 Ey maġfireti tesellī-i ehl-i ẕünūb
V'ey fażl ü ^cināyet ile settār-ı ^cuyūb
2 Cürmüm ḳatı çoḳdur kerem ü fażluñdan
Maḥşerde beni ẕenb ile itme maḥcūb

A/33b E/70b H/32a İ/32a P/83b Y/108a

63

1 Ey mihr-i cihān-tāb ü żiyā-perver-i ḳurb
V'ey lem^ca-i ġarrā-yı ṣafā-güster-i ḳurb
2 Bī-şübhe senüñ ẕāt-ı şeref-sāzuñdur
Maḳbūl-ı Ḫudā pādişeh-i kişver-i ḳurb

A/32b E/71a H/31a İ/31a P/83a Y/108b

---

60. (1ab)(2b) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c (2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl

61. (1ab)(2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(2b) mef^cūlü mefā^cilün mefā^cīlün fa^c
(2a) ümmīdümi: emvālümi Y āmālümi E
(2b) müşkilātumı ḥal: müşkilātı münḥal E İ P Y

62. (1ab) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl
(2ab) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c

63. (1ab)(2b) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl
(2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(1a) tāb: ṣāb A H İ güster: perver P

64

1 Yoḳ saña ne evvel ü ne āḫir yā Rab
Sensin ne murāduñ olsa Ḳādir yā Rab
2 Sen Nūr u Bedīᶜ u Ẓāhir ü Bāṭınsın
Esrār ü ḫafāyā saña ẓāhir yā Rab

A/33b E/70b H/32a İ/32a P/83a Y/108b

65

1 Olsam ne ḳadar sehv ü günehle pür-ᶜayb
Ġufrānuñ ümīd eylerem ey ᶜālim-i ġayb
2 Kim vaᶜd-i اجيب دعوة الداع baña
Bürhān-ı icābet oldı bī-şübhe vü reyb

E/70b P/82b Y/108b

66

1 Mūy-ı serimi gerçi sefīd eyledi şeyb
Ḳalbümde sevād-ı keder ü ṣamt ü ᶜayb
2 Ḥālüm saña maᶜlum baña sen meded it
Ey vāḳıf-ı sırr u ᶜalen ü ᶜālim-i ġayb

A/32a E/70b H/31a İ/31a P/82b Y/108b

67

1 Ey derd ü ġamı cāna cihāndan merġūb
V'ey ᶜışḳ-ı girān-ḳadri ṣafā-baḫş-ı ḳulūb
2 Ol ġār-ı dil-ārāyı ki teşrīf itdüñ
Müjgānum anuñ ḫākine olsun çārūb

A/32b E/71a H/31a İ/31a P/83a Y/108b

---

64. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

65. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) Sure: II, ayet: 186.

66. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) vāḳıf: dāver A H İ P

67. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) derd ü: derd E İ Y cāna: cān ü A H İ P
(2a) ki: - İ Y dil-ārāyı ki: dil-ārāyīye P

68

1 Maḫlūḳ senüñ muġtenimüñdür yā Rab
Müstaġrıḳ-ı luṭf u ni^camuñdur yā Rab
2 Ḥāşā ben olam bunca ^caṭāya lāyıḳ
Hep kendi ^caṭā vü keremüñdür yā Rab

A/31b E/69b H/30b İ/30b 82a Y/89b

69

1 Ben mücrim-i bed-kār-ı hevāyam yā Rab
Ben mu^cterif-i cürm ü ḫaṭāyam yā Rab
2 Der-gāhuña şerm ile tehī-dest gelüp
Der-yūze-ger-i luṭf u ^caṭāyam yā Rab

A/31b E/69b H/30b İ/30b P/82b Y/89b

70

1 Dilde şerer-i nār-ı nedāmet yā Rab
Cānda eşer-i sūz-ı melāmet yā Rab
2 Ḳahruñla beni itme ciger-ḫūn-ı ^citāb
Eyle müteselli-i ^cināyet yā Rab

A/32a E/70a H/30b İ/30b P/82a Y/89b

71

1 Vaḳt-i seḥer āh eylese ^cuşşāḳ-ı ġarīb
Sengīn-ter iken mūma döner ḳalb-i ḥabīb
2 Sūzişle dil-i seḫtini nerm itmek olur
Āhendür olan kūre-i ḥaddāda naṣīb

E/71a M/58b P/171a Y/89b

---

68. mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c (1b)E'de yok. luṭf u:luṭf Y

69. (1ab)(2b) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c (2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl

70. (1ab)(2b)mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c (2a) mef^cūlü mefā-^cīlü mefā^cīlü fe^cūl (1b) sūz-ı: sūz u E Y (2a)^citāb:^citābuñ E Y (b) müteselli-i: müteselli Y

71. mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl

72

1 Fülk-i dili gird-āba ṣalup hecr-i ḥabīb
Olmadı aña sāḥil-i ārām naṣīb.
2 Bir baḥr-ı ᶜamīḳa lenger-endāzam kim
Emvāc-ı belā birbirin eyler taᶜḳīb

E/71a M/58b P/171a Y/90a

73

1 Bīhūde olup cāh ü celāle rāġıb
Gel olma göñül zīb-i fenāya ṭālib
2 Rū-māl ḳıl ol der-geh-i ᶜālī-ṣāna
Kim olmaya reh-zen saña menᶜ-i ḥācib

E/70a M/58b P/171a Y/89b

74

1 Bir bendeyi kim eyleye mevlā maḥbūb
Eyler ḥarekāt ü sekenātın merġūb
2 Ḥaḳ üzre olur cümle-i evṣāfından
Evvel ṣıfatı ḫāṣṣa-i cezb-i ḳulūb

A/32a H/31b İ/31a P/83a

75

1 Her ḥālde ben ᶜabd-i faḳīre yā Rab
Taḥṣīl-i rıżā-yı aᶜẓamuñdur maṭlab
2 ᶜAllām-ı ġuyūbsın bilürsin cümle
Ḳalbümde ne olduġın recā-yı aġleb

A/32a H/31b İ/31b P/83a

---

72. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) ḥabîb: raḳîb E
(2a) bir: biz M Y lenger: leşker E

73. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

74. (1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

75. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(1b) maṭlab: yâ Rab H İ

76

1 Ey muttaṣıf-ı müjde-i Ġaffār-ı żünūb
V'ey raḥmet-i bī-ḥadd ile settār-ı ᶜuyūb
2 Ben müẕnibi ḳıl maġfirete şāyeste
Maḥşerde beni eyleme redd ü maḥcūb

A/32a H/31b İ/31b P/83a

77

1 Ey ẕikr-i muᶜallāsı ṣafā-baḫş-ı ḳulūb
V'ey ism-i muḳaddesi mefātīḥ-i ġuyūb
2 Ẕikrüñ ile fikrüñ ile şükrüñle olur
Her derde devā kesb-i ṣafā keşf-i kürūb

A/33a H/32a İ/32a P/83b

78

1 Mevḳūf-ı meşiyyetüñ ḥuṣūl-ı maṭlab
Merhemden irādetüñ vüṣūl-ı maṭlab
2 Muṭlaḳ ṭaleb-i rıżā-yı ẕī-şānuñdur
ᶜĀrifler içün aṣl-ı uṣūl-ı maṭlab

A/33a H/32a İ/32a P/83b

---

76. (lab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(la) müjde: zümre A H (b) settâr-ı: settâru'l İ

77. (la)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(lb) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl

78. (lab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(lb) P'de yok.

79

DER-VAṢF-I EBŪ ^{c}AMMĀRE ḤAMZA BİN ^{c}ABDU'L-MUṬṬALİB ^{c}AMMİ'N-NEBĪ(*)

1 Ol ^{c}amm-i dil-ārā-yı nebiyy-i raḥmet
Ṣınvü'l-eb-i peyġām-ber-i ^{c}āli-rütbet
2 Ser-defter-i şüc^{c}ān-ı dilīrān-ı ^{c}Arab
Ḫayrü'ş-şühedā Ḥamza-i ṣāḥib-ṣavlet

A/24a E/10b H/23a İ/23a P/62b Y/21a

80

1 Ben ẕerreyi mihr ü fażluña şāyān it
Luṭfuñla mezāri^c-i dilüm reyyān it
2 Cürmüm ne ḳadar bī-ḥadd ü pāyān ise de
Ben müẕnibe sen raḥmet-i bī-pāyān it

A/35b E/72a H/34b İ/34b P/85a Y/110a

81

1 Maḳṣūduñ ise dünyede kesb-i ḥasenāt
Şāh-ı rusule ṭurma ṣalat eyle ṣalāt
2 Ger ^{c}ārif iseñ encümen-i ^{c}ālemde
Virsün şeref-i taṣliye ḫatm-i kelimāt

E/72b P/84b Y/110a

82

1 Ey vaḥdetüñüñ şāhidi bunca āyāt
Yoḳ ḥażretüñe ruḫṣat-ı isnād-ı cihāt
2 Biñ ẕerre olursa bu vücūd-ı fānī
Her ẕerrelerüm vaḥdetüñ eyler işbāt

A/34a E/71a H/33a İ/33a P/84a

---

79. (*): vaṣf: ẕikr E Ebû ^{c}Ammâre: Ebû'l-fażl E ^{c}ammi'n-nebî: - E (1ab)(2b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^c (?a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl şüc^{c}ân: şüccân Y (1b) rütbet: zînet Y

80. (1ab) mef^{c}ûlü mefâ^{c}ilün mefâ^{c}îlün fa^c (2a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl (b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^c (1a) mihr: her E fażluña: fażluñla A H İ fażla E Y

81. (1ab)(2b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü Mefâ ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl (2a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^c

82. (1a)(2ab) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^c (1b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl

83

1 Luṭfuñla bu ᶜāṣī ḳuluña iḥsān it
Tevfīḳuñ ile müşkilümi āsān it
2 Yoḳ çāre baña ġayrdan ey Rabb-i Kerīm
Derd-i dil-i bīmāruma sen dermān it

A/34b E/71a H/33a İ/33a P/84a

84

1 Fermānuñ eger itmese feyż-i ḳudret
Bir peşşe-i kem-terde ne mümkin ḥareket
2 Fermānuña ser-beste ser-ā-ser ᶜālem
Ey Ḳādir ü Ḳayyūm senüñdür ḳuvvet

A/33a E/71a H/33a İ/33a P/84a Y/ 109a

85

1 Ey meşhedi maġbūṭ-ı riyāż-ı cennet
V'ey ẕāt-ı felek-rütbesi maḥż-ı raḥmet
2 Der-gāhuña ben ḫāki daḥı eyle ḳabūl
Ḫāk eylemeden cismümi derd-i ḥasret

A/35a E)72a H/34a İ/33b P/84b Y/1D9a

86

1 Bir ḳāfile kim kūyuña eyler riḥlet
Eyler beni ser-geşte hücūm-ı ḥasret
2 Ümmīd-i cebīn-sāyī-i der-gāhuñ ile
Cismümde bu cān çıḳmaġa eyler niyyet

A/35a E/72b H/34a İ/34a P/84b Y/109a

---

83. **(1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

84. **(1a)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(1b) mefᶜ^lü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

85. **(1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1a) maġbûṭ: maḥsûd A H İ P

86. **(1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2a) sâyî-i: sâye-i Y

87

1 Ey her sözi makbūl-ı cenāb-ı ᶜizzet
V'ey zātı olan mazhar-ı sırr-ı rahmet
2 Ben mücrimi şāyān-ı şefāᶜat eyle
Görsün niçedür rütbe-i ᶜafvüñ ümmet

A/35a E/72a H/34a İ/33b P/84b Y/109a

88

1 Yā Rab olup āşinā-yı bezm-i vahdet
İtsün dil ü cān hemīşe ᶜazm-i vahdet
2 Yaᶜnī beni sen şirk-i hafīden sakla
Kıl sıdkumı feyż-yāb-ı cezm-i vahdet

A/35a E/72a H/34a İ/34a P/85a Y/109a

89

1 Tāᶜatde baña şevk-ı füzūn ihsān it
Sıdk-ı dil ü ihlāṣ-ı derūn ihsān it
2 Tevfīk ü hidāyetüñ refīk eyle baña
Fażl u keremüñ rāh-nümūn ihsān it

A/35b E/71b H/34a İ/34a P/85a Y/109b

90

1 Fermānuñ ile çün ola vakt-i rihlet
ᶜUkbāya ᶜazīmet görine bī-ᶜillet
2 Kıl müncezib-i ᶜālem-i akdes yā Rab
Eyle Melekü'l-mevti beşīr-i vuṣlat

A/34b E/71b H/33b İ/33a P/84a Y/109b

---

87. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

88. **(lab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) cezm: cirm A H

89. **(lab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl

90. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

91

1 Yā Rab dil-i maḥcūbuma feyż-i tām it
Nuṭḳum güher-i tāc-ı ser-i eyyām it
2 Eyle baña feyż-i nefes-i ṣıdḳ u ṣavāb
Her bir süḫanum tercüme-i ilhām it

A/34b E/71b H/33b İ/33a P/84a Y/109b

92

1 Ben eylemedüm ḳulluġa lāyıḳ ḫidmet
Sen ḳıl kerem ü şānuña lāyıḳ raḥmet
2 Benden niçe biñ şerm ile ᶜöẕr-i taḳṣīr
Senden baña hem-vāre ᶜaṭā vü niᶜmet

A/34b E/71b H/33b İ/33b P/84a Y/109b

93

1 Ey kān-ı kerem maᶜden-i ḥilm ü şefḳat
V'ey ẕātı melāẕ-ı żuᶜafā-yı ümmet
2 Dādār-ı cihān itdi kelāmında beyān
Ser-cümle bu ᶜālemlere sensin raḥmet

A/35a E/72a H/33b İ/33b P/84b Y/109b

94

1 Kim itse o Maḥbūb-ı Ḫudāya ṣalavāt
Āḥādi olur bāliġ-i ḥadd-i ᶜaşerāt
2 Her defᶜada on seyyi'esi maḥv olınup
Taḥrīr olınur defterine on ḥasenāt

A/34b E/72a H/33b İ/33b P/84b Y/109b

---

91. (1ab)2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) güher: gehī Y

92. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) kerem ü: kerem ī P
(2a) taḳṣīr: taḳṭīr A

93. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefaᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

94. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

95

1 Müstevcib-i ẕāt-ı aᶜẓamuñdur vaḥdet
Meslūb-ı kemāl-i vaḥdetüñdür şirket
2 Maḳdūr-ı meşiyyetüñ ilāhī eşyā
Maḥkūm-ı irādetüñ ẓılāl-ı keẟret

A/36a E/71b H/34b İ/34b P/85a Y/109b

96

1 Biñ ḥamd ü ẟenā şükr ü sipās ü minnet
Olsun saña ey Mālik-i mülk-i vaḥdet
2 Maḫṣūṣ senüñ ẕātuña bī-şirket-i ġayr
Evṣāf-ı celāl ü kibriyā vü ᶜaẓamet

A/36a E/71b H/34b İ/34b P/85a Y/110a

97

1 Sensin Ṣamed ü Kebīr ü Rezzāḳ u Muḳīt
Sensin Eḥad ü Ḳadīr ü Muḥyī vü Mümīt
2 Maḥfūẓ ḳılup zīġ u ḫalelden yā Rab
Sen ḳalbümi dīnüñ üzre eyle teẟbīt

A/36a E/71b H/34b İ/34b P/85a Y/110a

98

1 Bildüñ mi nedür bu rūz u şebde ḥālāt
Ol faḫr-ı cihān şevḳinedür bu ḥarekāt
2 Müsvedde-i naᶜtini beyāż itmek içün
İtmekde debīr-i çarḫ maḥv ü iẟbāt

A/35a E/72a H/33b İ/33b P/84b Y/110a

---

95. mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

96. **(lab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl

97. **(lab) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

98. **(la)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ**
(lb)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(la) rûz u: rûz İ
(2a) naᶜtini: nefsini E

99

1 Yā Rab dil-i vīrānemi sen ma^cmūr it
Maḥzūn u belā-keş ḳuluñam mesrūr it
2 Baḫşāyiş-i iḥsānuñ ile ^cıṣyānum
Sulṭān-ı rusul ḥürmetine maġfūr it

A/34a E/71a H/33a İ/33a P/84a Y/90a

100

1 Taḳlīdimizi muḥavvel-i taḥḳīḳ it
Māhiyyet-i müdde^cāmuzı taṣdīḳ it
2 Her kārımızı ilāhī iḥsānuñ ile
Sen kendi rıżā-yı pāküñe tevfīḳ it

A/34b E/71b H/33a İ/33a P/84a Y/90a

101

1 Ey mest-i ser-endāz-ı şarāb-ı ġaflet
V'ey ġāfil-i ser-bürde-i deşt-i ḥayret
2 Ḫallāḳ-ı cihān rızḳuñ iderken i^cṭā
Kendüñ gibi maḫlūḳa niçündür minnet

A/34b E/72a H/33b İ/33b P/171a Y/91a

102

1 Teşrīfüñ ile ḳalb-i ḥazīnüm şād it
Vīrān-gede-i ^cışḳı yine ābād it
2 Mülk-i dile ceyş-i ġam-ı hecr itdi hücūm
Dād ey şāh-i bī-dād yetiş imdād it

E/72b M/59a P/171a Y/90b

---

99. mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c

100. (1ab)(2b) mef^cūlü mefā^cilün mefā^cīlün fa^c
(2a) mef^cūlü mefā^cilün mefā^cīlü fe^cūl

101. mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c

102. (1ab)(2b) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl
(2b) bī-dād: bīdār P

103

1 Ey nūr-ı cemāli lemᶜa-bahş-ı hayret
Sübhāne'llāh nedür bu hüsn-i talᶜat
2 Taᶜbīr-i recā-yı vasla ruhsat bulamam
Yok bende idāre-i kelāma kudret

E/72b P/171b Y/90b

104

1 Hak kulluğıdur ᶜārife cāh-ı rifᶜat
Bākī heves ü hayret ü zell ü mihnet
2 Encāmı hisāb ile ᶜazāb olmış iken
Hāşā ki ola devlet-i dünyā devlet

E/72a M/59a P/171b Y/90b

105

1 Bir neşve ile olmış idüm dün gice mest
Keşf oldı baña hakāyık-ı sırr-ı Elest
2 Kasdum saña tafsīl idi ol hāli velī
Geldi bu mahalle kalemüm oldı şikest

A/35b H/34a İ/34a P/84b

106

1 Yok zerre kadar kimsede havl ü kuvvet
Ancak o Kadīr-i bī-zevālüñ kudret
2 Her hālde bī-reyb ü mürā andan olur
Bī-çārelere fazl u ᶜatā vü rahmet

A/35b H/34b İ/34a P/85a

---

103. mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (1b) Vezin bozuk.

104. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1a) câh-ı: câh ü P

105. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1a) neşve: neşve-i H İ

106. (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b) zevâlüñ: zevâlüñdür metin

107

1 Yā Rab bana feyż-i neşve-i taḥḳīḳ it
Elṭāfuñ ile taṣavvurum taṣdīḳ it
2 Mes'ūl ü niyāzum bu ki her kārumda
Fażluñla baña hidāyet ü tevfīḳ it

A/35b H/34b İ/34b P/85a

108

1 Bed-aṣl u denî-meşrebe câh ü devlet
Bî-şübhe olur mâye-i ḫabs̱-i ṭıynet
2 Ḫâr ü ḫasa geldikçe nemâ bed-ter olur
Âzürde ider nîk ü bedi bî-^{c}illet

P/171b

107.(1ab)(2b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}ilün mefâ^{c}îlün fa^{c}(2a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^{c} (1b) taṣavvurum: ḳuṣûrum A H İ (2a) kârumda: kâmda H İ P

108. (1ab)(2b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^{c} (2a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl

SĀ

109

1 Ey ẕātı olan ᶜizzet ü şāna bāᶜis̱
Tekvīn-i rüsūmāt-ı cihāna bāᶜis̱
2 Teşrīf-i cihān-gīr-i ẓuhūruñdur olan
Nakş-ı ṣuver-i ᶜālemiyāna bāᶜis̱

A/36b E/72b H/35a İ/35a P/85a Y/110a

110

1 Ey ẕātı olan ins ile cāna mebᶜūs̱
Olsa n'ola ᶜışkuñ dil ü cāna mebᶜūs̱
2 Sensin sen o ser-māye-i raḥmet ki ezel
Ḥakk itdi seni cümle cihāna mebᶜūs̱

A/36b E/72b H/35a İ/35a P/85b Y/110b

111

1 Ey ᶜilm-i nühüstīn ü pesīne vāris̱
Ẕātuñdur olan ḫalk-ı cihāna bāᶜis̱
2 Kābil mi idem naᶜtüñi ḥak üzre beyān
Mümkin mi ola ẕerre güneşden bāḥis̱

A/36b E/72b H/35a İ/35a P/85b Y/110a

112

1 Ey ferd ü eḥad-i Ḥayy ü Şehīd ü Vāris̱
V'ey vitr ü Ṣamed Ḥakk u Mecīd ü Bāᶜis̱
2 ᶜĀlem niçe fehm eyleye ẕāt-ı pāküñ
İdrāk ide mümkin mi Kadīmi ḥādis̱

A/36a E/72b H/35a İ/35a P/171b Y/90b

---

109. (lab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(la) ᶜizzet ü: ᶜizzet A H İ P Y

110. (lab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

111. (lab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜûlü mefâᶜîlü feᶜûl
(la) ᶜilm: ᶜâlem A

112. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(la) eḥad: vâḥid ü Y
(lb) mecîd ü: mecîd İ P
Aynı rübai P/85b'de de var. (lb)'deki mecîd, mücîb'dir.

CİM

113

1 Âşüfte-ser itdi beni envâᶜ-ı ḫarāc
Fażluñ ile eyle baña iḥsān-ı ferec
2 Maḥṣūr-ı ġumūm oldı İlāhī ḳalbüm
Eyle beni āsūde-i ḫayr-ı maḫrec

A/37a E/73a H/35b İ/35b P/85b Y/110b

114

1 Ey gevgebe-efrūz-ı serīr-i Miᶜrāc
V'ey gevher-i ḫāk-i ḳademi zīver-i tāc
2 Ṭurduḳda ḥisāba defter-i luṭfuñdan
İtme bu N a ḥ ī f ī -i ġarībüñ iḫrāc

A/37a E/73a H/35b İ/35b P/85b Y/110b

115

1 Aġyāra teşebbüsle olup ḫaste-mizāc
Esbāba naẓar eyledi ṣabrum tārāc
2 Ey bār-ı Ḫudā vaḥdetüñüñ ḥaḳḳı içün
İtme beni bir ġayri ḳapuya muḥtāc

A/36b E/73a H/35b İ/35a P/85b Y/110b

116

1 Ey rāh-ı ᶜubūdiyyeti ḫayrü'l-minhāc
Derd-i dilime luṭfuñ ile eyle ᶜilāc
2 Senden olamaz şāh u gedā müstaġnī
Muḥtāc senüñ fażluña ᶜālem muḥtāc

A/37a H/35b İ/35b P/85b

---

113. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

114. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) gevher: cevher H

115. (1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1b)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

116. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
dilime: dile P

ḤĀ

117

DER-VAṢF-I EBŪ ᶜBEYDETÜ'BNİ ᶜABDULLĀH EL-CERRĀḤ EL-FEHRÎ EL-ḲUREYŞÎ R.A.(*)

1 Ol merdüm-i ḫāṣ u maẓhar-ı fevz ü felāḥ
Yaᶜnī ki Ebū ᶜUbeydetü'bni'l-Cerrāḥ
2 Vaṣfında anuñ didi emīnü'l-ümmet
Sulṭān-ı rusul Ḥabīb-i Rabb-i Fettāḥ

A/24a E/10a H/23a İ/23a P/62b Y/21a

118

1 Bir dilde ki ᶜışḳuñla ola feyż-i fütūḥ
Reşk eyler anuñ pertevine ṣafvet-i Nūḥ
2 ᶜIşḳuñdur eyā nūr-ı dü çeşm-i ᶜuşşāḳ
Dil-ḫaste-i derd ü ġamuñuñ ravḥine rūḥ

A/37b E/73a H/36a İ/35b P/86a Y/110b

119

1 Ol nūr-ı Ḫudāya yeter iᶜcāz-ı ṣarīḥ
Kim eyleyüp āyāt kemālin taṣrīḥ
2 Ruḫ-sūde-i ḫᵛān-ı keremi oldukça
Her ṭuᶜma ḥużūrında iderdi tesbīḥ

A/37a E/73a H/36a İ/35b P/86a Y/110b

---

117. (*): vaṣf: ẕikr E (1a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜilü feᶜūl (1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

118. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) pertevine ṣafvet-i Nūḥ: ṣafvetine pertev-i yūḥ E P Y
(2b) derd ü: derd P

119. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) keremi: mey Y

120

1 Ey kullarına bāb-ı ᶜaṭāsı meftūḥ
Fermānuña ser-beste cemād ü ẕī-rūḥ
2 Şām u seḥer olmakda ser-ā-pā ᶜālem
Müstaġrıḳ-ı eṣnāf-ı ᶜaṭāyā-yı fütūḥ

A/37a E/73a H/35a İ/35b P/86a Y/91a

121

1 Ḳıl fażluñ ile ḳalbümi yā Rab meşrūḥ
Teysīr ḳılup eyle umūrum meftūḥ
2 Luṭfuñla lisānumdan idüp ᶜuḳdeyi ḥal
Temcīd ile aḳvālümi eyle memdūḥ

A/37a E/73a H/35b İ/35b P/86a Y/91a

122

1 Ben ḫāki idüp muġtenim-i ḳuvvet-i rūḥ
Ḳıl ṣadrımı fażluñla İlāhī meşrūḥ
2 Sensin sen o Fettāḥ-ı ᶜAẓīmü'l-iḥsān
Bāb-ı keremüñ ḳullara dā'im meftūḥ

A/36a H/35b İ/35b P/86a

123

1 Vażᶜ u ḥarekātumda kināyāt ü ṣarīḥ
Maḳṣūd-ı dilüm oldı Ḫudāyı tesbīḥ
2 İcmāl-i süḫan budur ki cümle eşyā
Rabb-i Eḥadüñ ẕikrini eyler taṣrīḥ

A/37b H/36a İ/36a P/86a

---

120. (1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2a) ser-â-pâ: ser-pâ Y (b) ᶜaṭâyâ-yı:ᶜaṭâyây ü P

121. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b) teysîr: tebşîr E Y

122. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

123. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(2a) cümle: cümleten H cümle-i A

124

1 Yā Rab idüp efᶜālümi āyīne-i rūḥ
Eyle dilümi münbesiṭ-i feyż-i fütūḥ
2 Āgāh ḳılup ḥaḳāyıḳ-ı eşyādan
Müşkillerimi eyle ᶜayān u meşrūḥ

A/37b H/36a İ/36a P/86a

125

1 Cān ẕikr-i celīlüñle idüp kesb-i fütūḥ
Olmaḳdadur ebvāb-ı meᶜānī meftūḥ
2 Ẕikrüñ ile fikrüñ ile şükrüñle olur
Tartīb-i lisān şevḳ-ı derūn ḳuvvet-i rūḥ

A/37b H/36a İ/36a P/86a

126

1 Olmış iken esbāb-ı cemāl ile melīḥ
Mümkin midür inkār ola ḫūbān-ı ṣabīḥ
2 Ey ḥüsn-i Ḫudā-dāda olanlar münkir
Ḳābil mi diye ᶜaḳıl olan ḥüsne ḳabīḥ

E/73a M/59a P/171b Y/91a

---

124. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

125. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

126. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

HĀ

127

1 Ol dem ki ṭutup ḥaşri buḫār-ı dūzaḫ
Dehşetle ḫurūş ide şirār-ı dūzaḫ
2 Ey ḳullarına erḥam olan Rabb-i Ġafūr
Eyle bizi āzāde-i nār-ı dūzaḫ

A/37b E/73a H/36a İ/36a P/86a Y/91a

128

1 Ey sūziş-i hicrānı şirār-ı dūzaḫ
V'ey ᶜışḳı olan vāsıṭa-i ṣad berzaḫ
2 Ümmīd-i viṣāl eyler iken kūyuñda
Dūr eyledi devrān beni fersaḫ fersaḫ

E/73b M/59a P/171b Y/91a

129

1 İtdükçe dil-i zāra nigāh-ı tevbīḫ
Müjgānın ider siḥr ile mānende-i sīḫ
2 Tā öyle sitem-pīşedür ol ḫūnī kim
Lerzende olur ġamzelerinden Mirrīḫ

E/73b M/59a P/172a Y/91a

---

127. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

128. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1a) sūziş: āteş P
sūziş-i āteş Y (2a) eyler: üzre M - Y kūyuñda:
kūyuñdan E M Y

129. **(1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

130

1 İtdüm dili endāḫte-i ṣad berzaḫ
Geçdüm reh-i maḳṣūdumı fersaḫ fersaḫ
2 Ben ḫāke dirīġ itme nigāh-ı keremüñ
Ol dem ki ẓuhūr eyleye hevl-i dūzaḫ

A/38a E/73b H/36a İ/36a P/86b Y/111a

131

1 Naḳş-ı ḳademüñ olmasa pīrāye-i çarḫ
Olmaz idi ʿālī bu ḳadar pāye-i çarḫ
2 Encüm degül ey nūr-ı Ḫudā şükrāna
Beẕl oldı senüñ yoluña ser-māye-i çarḫ

A/37b E/73b H/36a İ/36a P/86b Y/111a

---

130. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāīlü mefāʿīlün fāʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿūlü mefāʿīlü feʿūl

131. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

DĀL

132

DER-VAṢF-I ṬALḤATÜ'L-FEYYĀŻ VE'L-ḪAYR VE'L-CŪD
EBŪ MUḤAMMED ṬALḤA R.A.(*)

1 Ol merd-i veġā-pīşe-i miżmār-ı cihād
Kim Ṭalḥa o çābük-rev-i rāh-i irşād
2 İḫlāṣ ile ol mefḫar-ı mevcūdāta
Ḫidmetler idüp eyledi taḥṣīl-i murād

A/23b E/10a H/22b İ/22b P/62a Y/20b

133

DER-VAṢF-I SAᶜĪD'ÜBNİ ZEYD EL-ᶜADEVĪ EL-ḲUREYŞĪ(*)

1 Ol maẓhar-ı tebşīr-i bihişt-i cāvīd
Ol merd-i velī ẕātı saᶜīd ismi Saᶜīd
2 Faḫr-ı rusulüñ ḫidmetine ḳā'im idi
Olsun aña riżvān-ı Ḫudāvend-i Mecīd

A/23b E/10a H/22b İ/23a P/62b Y/20b

---

132. (*): Der-ẕikr-i Ebû Muḥammed Ṭalḥatü'l-feyyâż r.a. E
(1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2a)
mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

133. (*): vaṣf: ẕikr E (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

134

1 Bir dil ki ola vāḳıf-ı sırr-ı tevḥīd
Bī-şübhe ider kesb-i ḥayāt-ı cāvīd
2 Ālāyiş-i mā-sivādan el çek tā kim
Taḥḳīḳa muḥavvel ola resm-i taḳlīd

E/74a M/59b P/172a Y/91a

135

1 Nīk ü bed olup sālik-i ṣaḥrā-yı vücūd
Oldum bu güẕer-gāh-ı fenāda mevcūd
2 Yā Rab budur ümmīd beni itmeyesin
Yā Rab kerem ü maġfiretüñden merdūd

A/38a E/73b H/36b İ/36b P/86b Y/91b

136

1 Ey ᶜālim-i sırr u ᶜalen-i cümle ᶜibād
Ẓāhir saña kām-ı dil ü maḳṣūd-ı fu'ād
2 Vābeste senüñ faẓluña teshīl-i umūr
Mevḳūf senüñ luṭfuña teysīr-i murād

A/38a E/73b H/36b İ/36b P/86b Y/111a

137

1 Ey muḥterem-i vaᶜde-i ḥavż-ı mevrūd
Şāyeste-i ikrām-ı naᶜīm-i mevᶜūd
2 Ḥaḳ rūḥuña teslīm ü taḥiyyetlar idüp
İtsün seni mebᶜūs-ı maḳām-ı Maḥmūd

A/38b E/74a H/36b İ/36b P/86b Y/111a

---

134. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefûᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

135. (1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) maġfiretüñden: maġfiretinden Y

136. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2b) teysîr: te'sîr A

137. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

138

1 Ḥaddüm degül iken benüm ey Rabb-i Eḥad
İtdüñ beni sen ḫādim-i naᶜt-ı Aḥmed
2 Me'mūlum odur itmeyesin maḥşerde
Ben mücrimi der-gāh-ı ᶜināyetden red

A/38a E/74a H/36b İ/36a P/86b Y/91b

139

1 Aldukça ele sāzın o reşk-i Nāhīd
ᶜIşḳ ehli ider kesb-i ṣafā-yı cāvīd
2 Ṭūṭī gibi oldukça terennüm-pīrā
Her nağmesi eyler dile bir feyż-i cedīd

E/74b M/59b P/172a Y/91b

140

1 İtdi bizi pīr-i ᶜışḳ ezelden irşād
Olsaḳ ne ᶜaceb kemāli üzre üstād
2 Biz bāzī-i ᶜışḳa kim ser-āğāz itdük
Er başumuz oldı ol zamānda Ferhād

E/74b M/59b P/172a Y/91b

141

1 Ey ẕātı olan maẓhar-ı elṭāf-ı Ṣamed
Āyāt-ı kemālāt ña yok ḥadd ü ᶜaded
2 Ẕeyl-i keremüñ iki elimle ṭutdum
Ben sā'ili maḥşerde ḳoma ṣıfru'l-yed

A/38b E/74a H/37a İ/36b P/87a Y/111a

---

138. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mücrim: müẕnib A H İ

139. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) dile: dil M Y

140. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

141. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) elṭāf-ı: elṭāf u Y
(2b) maḥşerde: maḥşer Y

142

1 Ey maẓhar-ı envār-ı tecellī-i Ṣamed
Yoḳ menḳabet-i ẕātuñ içün ḥaṣr ü ᶜaded
2 Her laḥẓa Ḫudādan saña olsun vāṣıl
Eṣnāf-ı tecelliyāt ü selām-ı bī-ḥad

A/38b E/74a H/37a İ/36b P/87a Y/111b

143

1 Ey şāh-ı kerem-pīşe nebiyy-i emced
V'ey ẕāt-ı nemā-güster-i nām-ı Aḥmed
2 Bir nīm-nigāhuñla dem-i maḥşerde
Eyle bu Naḥīfī-i güneh-kāra meded

A/38b E/74a H/37a İ/37a P/87a Y/111a

144

1 Aṣfā-yı dürūd u ṣalavāt-ı bī-ḥad
Ezkā-yı taḥiyyāt ü selām-ı bī-ᶜad
2 Mevlādan olup vāsıṭa-i ḳurb-ı ebed
Her laḥẓa ola vāṣıl-ı rūḥ-ı Aḥmed

A/38b E/74b H/37a İ/37a P/87a Y/111b

145

1 Maḫṣūṣ senüñ ẕātuña īcāb-ı vücūd
Mevḳūf-ı irādetüñdür esbāb-ı vücūd
2 Mevcūd-ı eḥad ü bī-zevālüñdür bes
Maṣnūᶜ-ı meşiyyetüñdür erbāb-ı vücūd

A/39a E/73b H/37b İ/37a P/87b Y/111b

142.(1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ(1a) maẓhâr-ı: maẓharı Y

143. **(1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (2b) Naḥîfî-i: Naḥîfî Y**

144. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1a) aṣfâ: ṣafâ A H (b) bîᶜadd: sermed A H P

145. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl (2a) Vezin bozuk. eḥad ü: eḥad-i A H İ eḥad vücûd-ı E Y

146

1 Yok misl ü şerîkün ey Hudâvend-i Vedud
Hak üzre cemî^c-i halka sensin ma^cbûd
2 Fermânun ile cemî^c-i mevcûdâta
Bî-çûn ü çerâ senündür ihsân-ı vücûd

A/39a E/74a H/37b İ/37b P/87b Y/111b

147

1 Ey ^câleme hak üzre ilâh ü ma^cbûd
Kıl rûh-ı Muhammede salât ile dürûd
2 Tafz^cîf-i fezâ'il eyleyüp eyle ana
İ^ctâ-yı vesîle vü makâm-ı Mahmûd

A/39a H/37b İ/37a P/87b

148

1 Bî-ecr ü ^civaz lutfun olup feyz-i murâd
Memnûn-ı ^catâ vü keremün cümle^cibâd
2 Hep gördigümüz fazl u ^cinâyet yâ Rab
Oldı bize bî-vâsıta-i isti^cdâd

A/39a H/37b İ/37a P/87a

149

^cAVDET-İ SEFER-İ ^cACEMDE Bİ'L-Fİ^cL BAHR-İ SAVEDEN MÜRÛR OLINURKEN Bİ'L-BEDÂHE İNŞÂD OLINAN RÜBA^cÎDÜR(*)

1 Geldükde vücûda o nebiyy-i mes^cûd
Bürhân-ı şeb-i mevlidi oldı meşhûd
2 Geçdi yere bin şerm ile bahr-ı Sâve
Âteş-gedesi oldı Mecûsun nâ-bûd

A/38b E/74a H/37a İ/37a P/87a Y/111b

---

146. (1a)(2b) mef^cûlü mefâ^cilün mefâ^cîlü fe^cûl
(1b)(2a) mef^cûlü mefâ^cilün mefâ^cîlün fa^c
(1a) ey: re'y Y

147. (1a) mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlün fa^c
(1b)(2a) mef^cûlü mefâ^cilün mefâ^cîlü fe^cûl
(2b) mef^cûlü mefâ^cilün mefâ^cîlün fa^c
(1a) ilâh ü: ilâh î P

148. (1ab) mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlü fe^cûl
(2ab) mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlün fa^c

149. (*):rübâ^cîdür: rübâ^ciyyâtdur A H Başlık E ve Y'de yok.
mef^cûlü mefâ^cîlü mefâ^cîlün fa^c (2a) yere: pür Y
Sâve: sâde Y

ZĀL

150

1 Ey derdi olan ᶜāşıḳa dermāndan eleẕ
Dil-teşnelügüñ şerbet-i ḥayvāndan eleẕ
2 Allāh bilür ḫāk-i der-i iḥsānuñ
Bī-çāre N a ḥ ī f ī ye gelür cāndan eleẕ

A/39a E/74b H/37b İ/37b P/87b Y/112a

151

1 Ey nefḫa-i naᶜtüñle muᶜaṭṭar kāġıẕ
V'ey lemᶜa-i vaṣfuñla münevver kāġıẕ
2 Mümkin degül evṣāf-ı kemālüñ tekmīl
Eşcār ḳalem olsa varaḳlar kāġıẕ

A/39a E/74b H/37b İ/37b P/87b Y/112a

152

1 Yā Rab ġażabuñdan sañadur yine meᶜāẕ
ᶜAfv ü keremüñdür iki ᶜālemde melāẕ
2 Bī-iẕn ü ᶜināyetüñ şefāᶜat memnūᶜ
Ancaḳ sañadur şefāᶜat emrinde livāẕ

Ü/67b

---

150. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

151. Mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

152. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

RĀ

153

DER-VAṢF-I ḤAVĀRİYYÜ'L-ÜMMET ZÜBEYR'ÜBNİ ᶜAVVĀM R.A.(*)

1 Olmışdı Zübeyr o merd-i pākīze-siyer
Evṣāf-ı şecāᶜat ile ṣavlet-güster
2 ᶜÜnvān-ı ḥavārī ile zīver ḳıldı
Ser-ṣafḥa-i vaṣfını anuñ peyġām-ber

A/24a E/10a H/22b İ/22b P/62a Y/21a

154

1 Endīşe-i luṭfuñla göñül ḫurrem olur
Fażl u keremüñ zaḫm-ı dile merhem olur
2 Senden baña olmazsa ᶜināyet yā Rab
Saᶜy ü ṭalebüm cümle ġam-ender-ġam olur

A/40a E/75b H/38b İ/38a P/88a Y/112b

155

1 Bu yolda baña mürşid-i kāmil göster
Reh-vār-ı dili maḳṣada vāṣıl göster
2 Yā Rab beni ḳıl maẓhar-ı sırr-ı temyīz
Ḥaḳḳı baña ḥaḳ bāṭılı bāṭıl göster

A/40a E/75b H/38b İ/38b P/88a Y/112b

---

153. (*): vaṣf: ẕikr E ḥavārī: ḥavādī İ (1a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl (1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

154. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

155. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

156

1 Rezzāḳ-ı cihān kār-ger-i muṭlaḳdur
Minnet o Kerīme vācib ü elyaḳdur
2 Lā vü neᶜam-ı ġayre ne ḥācet bilürem
Bī-reyb ü gümān Māniᶜ u Muᶜṭī Ḥaḳdur

E/75b M/61a P/173b Y/94a

157

1 Şevḳuñ baña ser-māye-i cemᶜiyyetdür
Evṣāf-ı şerīfüñ sebeb-i rifᶜatdür
2 Ḳādir degülem medḥüñe ben sulṭānum
Ancaḳ ġaraẓum ᶜarż-ı ᶜubūdiyyetdür

A/40b E/75a H/38b İ/38b P/88b Y/112a

158

1 Ey şāh-ı melek-sipāh ü gerdūn-miḳdār
V'ey māh-ı felek-nişīmen ü ᶜarş-vaḳār
2 لولاك لولاك لما خلقت الافلاك senüñ
Ḫāṣıyyet-i ẕāt-ı pāküñ eyler işᶜār

A/40b E/75b H/38b İ/38b P/88b Y/112a

159

1 Bīmār-ı ġama ḳuvvet-revān ᶜışḳuñdur
Ey rūḥ-ı revān cānlara cān ᶜışḳuñdur
2 Bu girye vü āh ile enīs olmaḳdan
Ḳaṣd-ı dil-i şūrīde hemān ᶜışḳuñdur

A/40b E/76a H/39a İ/39a P/88b Y/112a

---

156. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

157. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

158. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) sipāh ü: sipāh E (b) nişīmen ü: nişīmen A H Y

159. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜ
(2ab)(21b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) revān: dervān Y

160

1 Ey bedr-i żiyā-güster-i eflāk-i ẓuhūr
Ḫurşīd-i cihān-tāb-ı kemālüñ meşhūr
2 Bī-sāye olursa n'ola ẕāt-ı pāküñ
Nūr idi senüñ ẕāt-ı cihān-gīrüñ nūr

A/40b E/75b H/39a İ/38b P/88b Y/112a

161

1 Ẕātuñ o ḳadar münteḫab-ı ḳudretdür
Kim rūḥ-ṣıfat mültezem-i ṣafvetdür
2 Rūḥ oldıġına şübhe mi var ancaḳ
Taʿbīr-i cesed lāzime-i ḫilḳatdür

A/40b E/76a H/39a İ/38b P/88b Y/112a

162

1 Hecrüñle ne ḳalbümde sürūrum vardur
Dünyā-yı denīde ne ḥużūrum vardur
2 Der-gāhuña rū-māl naṣīb olmadı āh
Beñzer ki ḫulūṣumda ḳuṣūrum vardur

A/40b E/76a H/ 39a İ/38b P/88b Y/112b

163

1 Medḥüñde senüñ ʿāciz olup cinn ü beşer
İẓhār-ı ḳuṣūr eyler iken ser-tā-ser
2 Şāhā ne beyān itse gerek naʿtüñden
Bī-çāre N a ḥ ī f ī gibi ʿabd-i kem-ter

A/40b E/76a H/39a İ/39a P/88b Y/112b

---

160. (1a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b)(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

161. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

162. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

163. (1a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b)(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2b) kem-ter: aḥḳar E

164

1 Bir ḳul ki ide Ḫāliḳa tefvīż-i umūr
Serrāda vü żarrāda bulur feyż-i sürūr
2 Ḫāṭırda yoğ iken ider iʿṭā-yı merām
Ol Ḳādir ü Ḳayyūm o Ḫudāvend-i Şekūr

A/41a E/75a H/39a İ/39a P/88b Y/112b

165

1 Ḳul her ne ḳadar eylese ṣarf-ı maḳdūr
Maḥṣūl-ı mesāʿīsi olur ʿacz ü ḳuṣūr
2 İḥsānuña muḥtāc ḥuṣūl-ı āmāl
Tevfīḳuña mevḳūf senüñ ḥall-i umūr

A/40a E/75b H/38b İ/38b P/88a Y/112b

166

1 Yā Rab baña bir ḥālet-i müstesnā vir
Cān ü dilüme neşve-i rūḥ-efzā vir
2 Sen itme beni nevʿüme muḥtāc yā Rab
İḥsānuñ ile cümleden istiğnā vir

A/39b E/74b H/38b İ/38a P/88a Y/92a

167

1 Ḳahruñla idüp düşmen-i dīni maḳhūr
Ḳıl leşker-i İslāmı İlāhī manṣūr
2 Demdür ki olup ʿavn ü ʿināyet der-kār
Mü'minler ola fetḥ ü ẓaferle mesrūr

A/40a E/74b H/38b İ/38a P/88a Y/92a

---

164. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) feyż-i: feyż ü A H

165. (1a)(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(1b)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) ʿacz ü: ʿacz E

166. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) yā Rab: beni E İ P Y

167. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

168

1 Cān şerm ile ḫᵛāhende-i ġufrānuñdur
Dil derd ile cūyende-i dermānuñdur
2 Yā Rab bilürem ben ne güneh-kār idügüm
Ancaḳ ṭalebüm raḥmet ü iḥsānuñdur

A/40a E/74b H/38a İ/38a P/88a Y/92a

169

1 Ṣad āh ki ey Rabb-i Kerīm ü Ġaffār
Ol deñlü günāh eylemişem leyl ü nehār
2 Kim cürm ü meᶜāṣīye muḳābil olmaz
Her bir nefesüm olsa hezār istiġfār

A/39b E/75a H/38a İ/38a P/88a Y/92a

170

1 ᶜĀlem ki senüñ bende-i fermānuñdur
Hep maẓhar-ı iḥsān-ı firāvānuñdur
2 Cān yoluña ḳurbān dimege şerm iderem
Ḳurbān idecek cān dahı iḥsānuñdur

A/39b E/75a H/38a İ/38a P/87b Y/92a

171

1 Yā Rab beni ᶜışḳuñla idüp ġarḳa-i nūr
Ḳıl ẓulmet-i deycūr-ı hevādan mehcūr
2 Bir ẕevḳ ile eyle mütesellī beni kim
Reşk ide benüm giryeme aṣḥāb-ı sürūr

A/39b E/75a H/38a İ/37b P/87b Y/92a

---

168. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

169. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

(1a)Kerīm:Raḥīm P

170. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) iderem: iderem ben Y

171. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

172

1 Ẕātuñda ṣıfātuñda naẓīrüñ yoḳdur
Sulṭān-ı eḥadsin ki vezīrüñ yoḳdur
2 Fermānuña vābeste vücūd ile ᶜadem
Bir kārda yāver vü naṣīrüñ yoḳdur

A/40a E/75a H/38b İ/38a P/88a Y/92a

173

1 Her merdüm-i bīmāra şifā sendendür
Her derd-i ciger-dūza devā sendendür
2 Maḫlūḳ-ı żaᶜīfüñ neye ḳādir yā Rab
Senden olur iḥsān ü ᶜaṭā sendendür

E/75b M/59b P/172a Y/92b

174

1 Dil-ḫaste-i bī-tāba devā sendendür
ᶜAṭşāna müdāvā-yı ᶜaṭā sendendür
2 Gül-zār-ı cihān içre nihāl-i ḫuşke
Senden irişür neşv ü nemā sendendür

E/75a M/59b P/173b Y/92a

175

1 Her ḫaste-dile derd ü devā sendendür
Luṭf u kerem ey bār-ı Ḫudā sendendür
2 Kim ḳādir olur menᶜ ü ᶜaṭāya yā Rab
Ser-cümle hemān menᶜ ü ᶜaṭā sendendür

E/75a M/59b P/173b Y/92b

172.(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2b) naṣīr: ẓahir E naẓīr Y

173. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

174. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1a) devā: şifā P
(1a) dil: her M (b) müdāvā-yı: müdāvāya E M Y

175. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
175 ve 176. rübailerin ikinci mısraları M'de değişik yazılmış.

176

1 İtmişdür o kim kilk-i ḳażā ile ṣudūr
Elbette ider levḥ-i meẓāhirde ẓuhūr
2 ^{c}Ārif iseñ ādāb-ı ^{c}ubūdiyyetde
Sen ḳudretüñ olduḳça hemān itme ḳuṣūr

E/76b M/60a P/172b Y/92b

177

1 Bu dār-ı fenā ki nām aña dünyādur
Gör ṣīġasını mü'ennes-i ednādur
2 Te'nīs̱ ü denā'et iki ^{c}ayb-ı fāḥiş
Dil-dādesi ya ker ü ya nā-bīnādur

E/76b M/60a P/172b Y/92b

178

1 Cān sem^{c}ine kim naġme-i tevḥīd gelür
Ṣıdḳ ile dile neşve-i cāvīd gelür
2 Bir şehr-i ġarībdür dil-i ^{c}ārif kim
Her kūşeden āvāze-i temcīd gelür

E/75b M/60a P/172b Y/92b

179

1 Bülbül gibi itsem ne ^{c}aceb zār-ı hezār
Āşüfte-dimāġ itdi beni būy-ı bahār
2 Hem-rāh olalum biz de N a ḥ ī f ī ye bugün
Gel gel idelüm şevḳ ile ^{c}azm-ı gül-zār

E/76a M/60a P/172b Y/92b

---

176. (1ab)(2b) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlü fe^{c}ūl
(2a) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlün fa^c

177. (1ab)(2b) mef^{c}ūlü mefā^{c}ilün mefā^{c}īlün fa^c
(2a) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlün fa^c
(2a) te'nīs̱ ü denā'et: te'nīs̱ dūnānet M Y

178. (1ab)(2b) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlü fe^{c}ūl
(2a) mef^{c}ūlü mefā^{c}ilün mefā^{c}īlün fa^c
(1b) dile: ola M Y

179. (1ab)(2a) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlü fe^{c}ūl
(2b) mef^{c}ūlü mefā^{c}īlü mefā^{c}īlün fa^c
(1a) zār: āh M Y

184

1 ᶜUşşāḳ-ı belā-dīde ᶜaceb ṭā'ifedür
Bu ṭā'ife esrār-ı dile vāḳıfedür
2 Nā-dān ile ülfet idemez ehl-i kemāl
Sāḳī bizüm ancaḳ sözümüz ᶜārifedür

E/76a M/60b P/172b Y/93b

185

1 Kārı dil-i sevdā-keşüñ āh itmekdür
Her meh-veşe düzdīde nigāh itmekdür
2 Ṣad ḥayf ki ḫūban-ı zamān içre hemān
ᶜUşşāḳa vefā şimdi günāh itmekdür

E/76b M/60b P/173a Y/93a

186

1 Germiyyet-i ᶜışḳuñla gönül şeydādur
Zencīr-i ser-i zülfüñe şevḳ-efzādur
2 Cevrüñle helāk oldı N a ḥ ī f ī nā-çār
Ḳurbānuñ olam ya bu ne istiġnādur

E/76b M/60b P/173a Y/93a

187

1 Ey vaᶜde-i teşrīfi ṣafā-yı dil-i zār
Naḳş-ı ḳademi merhem-i cān-ı bīmār
2 Her ḫaṭve-i reftāruña ḳurbān olsun
Biñ ᶜāşıḳ-ı miḥnet-zede vü sīne-figār

E/76b M/60b P/173a Y/93b

---

184. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

185. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) zamān: cihān E ezmān Y

186. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

187. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

188

1 Çeşmümde temāşā-yı cemāl-i dil-ber
Fikrümde temennā-yı viṣāl-i dil-ber
2 Ṭāᶜāt-ı Ḫudādan beni işġāl itdi
Feryād ki sevdā-yı ḫayāl-i dil-ber

E/76b M/60b P/173a Y/93b

189

1 Dil nāle-keş-i ᶜārıż-ı gül-pūşundur
Biñ şevḳ ile cān bülbül-i pür-cūşundur
2 Gel gel ki şeb-i ġamda firāş-ı ümmīd
Ḫamyāze-keş-i ḥasret-i āġūşundur

E/76b M/60b P/173a Y/93b

190

1 Kākülleri sülbüldür o ruḫlar güldür
Bir gül ki ṣafā-baḫş-ı dil-i bülbüldür
2 Ol zülf ü o ruḫsār ile bāġ-ı ḥüsnüñ
Bir cānibi gül bir ṭarafı sünbüldür

E/76b M/61a P/173a Y/93b

191

1 Gül-zār-ı cemālüñde o ruḫlar güldür
Kākülleruñ ey ġonça-dehen sünbüldür
2 Zülfüñde göñül şevḳ-ı ruḫuñla ḳaldı
Feryādını gūş it giceci bülbüldür

E/76b M/61a P/173a Y/93b

---

188. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

189. **mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ**
(1a) ᶜârıż: ᶜârif M

190. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

191. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

180

1 Sūrında niçe mātem ü şūrī vardur
ᶜAyş ü dimenüñ ḥüzn ü fütūrı vardur
2 Fikr eyle bu miḥnet-gede-i fānīnüñ
Meftūn olacaḳ ḳangı sürūrı vardur

E/76a M/60a P/172b Y/93a

181

1 Olsam da mey-i ᶜışḳ ile mest-i evgār
Rāz-ı dilümi kimseye itmem işᶜâr
2 Deryā ne ḳadar cūş u ḫurūşa gelse
Ḳaᶜrında olan gevheri itmez iẓhār

E/76a M/60a P/172b Y/93a

182

1 ᶜĀlemde ḳıyās eyleme kim ᶜālem var
Bir laḥẓa sürūrında hezārān ġam var
2 Şirinligi taᶜḳīb-i ġam ile dehrüñ
Ol şerbete beñzer ki içinde sem var

E/76a M/60a P/172b Y/93a

183

1 Şevḳ ile idüp şām ü seḥer ṣoḥbetler
Hīç gelmez idi ḫāṭıra bu fürḳatler
2 Hep ḫᵛāb ü ḫayāl oldı N a ḥ ī f ī şimdi
Yār ile bizüm itdigümüz ᶜişretler

E/76b M/60b P/172b Y/93a

---

180. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1b) ḥüzn ü: ḥüzn Y

181. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1a) evgâr: efkâr P (b) işᶜâr: âşikâr M Y

182. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1a) kim ᶜâlem var: ᶜâlem vardur M
(1b) hezârân: hezâr M Y

183. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) ḫᵛâb ü: ḫᵛâb E M Y

192

1 Gül-zāra o serv-i ser-bülendüm geliyor
Biñ nāz ile şūḫ-ı şeh-levendüm geliyor
2 Ey cān ü dil āmāde ol istiḳbāle
Ben bende-i müştāḳa efendüm geliyor

E/77a M/61a P/173a Y/93b

193

1 Gör derdümi kim bī-dil olan böyle olur
Dāġ-ı ġam ile ḥāṣıl olan böyle olur
2 ᶜIşḳıyla hilāl olmadadur cism-i nizār
Meh-pārelere mā'il olan böyle olur

E/77a M/61a P/173b Y/93b

194

1 Bir vāḳıᶜa gördüm ki ᶜaceb ḥikmetdür
Bir ḫᵛāb ki mażmūnı seni rü'yetdür
2 ᶜArż eyleyicek pīr-i żamīre didi kim
Taᶜbīr-i dil-ārāsı anuñ vuṣlatdur

E/77a M/61a P/173b Y/94a

195

1 İnṣāfa gel ey nefs-i bed-āmūz yeter
Ġafletle güẕār itdi şeb u rūz yeter
2 Hīç şerm ü ḥayā itme misin Rabbüñden
Tā key bu ḳadar vażᶜ-ı ḫıred-sūz yeter

E/75b M/61a P/173b Y/94a

---

192. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

193. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) hilāl: helāk M Y

194. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) ḫᵛāb : cevāb M Y

195. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) şeb ü: şeb - Y (2a) rabbüñden: rabbinden M

196

1 Maḫlūḳa ḳalursa benüm aḥvālüm eger
Maḥṣūlum olur ġuṣṣa vü endūh u keder
2 Ey Ḫāliḳ u Rezzāk-ı cemīᶜ-i ᶜālem
Sen eyle baña raḥmet ü fażluñla naẓar

A/41a H/39a İ/39a P/89a

197

1 Sensin sen ilāhī o Ḫudāvend-i Ḳadīr
Māniᶜ olamaz ḥükmüñe biñ şāh ü vezīr
2 Maᶜbūd-ı eḥad Mālik-i ᶜālem sensin
Yoḳdur saña ḥāşā ne şebīh ü ne naẓīr

A/41a H/39b İ/39a P/89a

198

1 Kārumda olup muᶜterif-i ᶜacz ü ḳuṣūr
Oldum mütevekkil saña ey Rabb-i Şekūr
2 Fażluñla murādātumı iḥsān eyle
İḫlāṣ ile itdüm saña tefvīż-i umūr

A/41a H/39b İ/39a P/89a

199

1 Ey erḥam ü Raḥmān ü Mucīb-i mużṭar
Ey Ḳādir ü Ḳayyūm u Celīl-i Ekber
2 Sen ᶜaczime ıżṭırārıma aᶜlemsin
Kıl ḳudretüñ ile beni fażla maẓhar

A/41a H/39b İ/39a P/89a

---

196. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) endūh u: endūh A H
(2a) Ḫāliḳ u: Ḫāliḳ A H Rezzāḳ-ı: Rezzāḳı P
ᶜālem: ḫalḳum İ P

197. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) sen: - A H İ (2a) Mālik-i: Mālik ü A H

198. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

199. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1a) Mücīb-i: Mücīb ü A (b) Ḳādir ü: Ḳādir A H
(2a) ᶜaczime: ᶜaczime vü A H

200

1 Ṣıdḳ ile teveccüh-i fu'ādum sañadur
İḫlāṣ ile ḥüsn-i i'tiḳādum sañadur
2 Fażl u kerem ü ᶜafvüñ olup mes'ūlum
Yā Rab dü cihānda iᶜtimādum sañadur

A/41a H/39b İ/39b P/89a

201

1 Bir bendeye fażlı olsa yār ü yāver
Her ḥāl ile müşkilātın āsān eyler
2 Ḫāṣıyyet-i iksīr-i tecellī-i cemāl
Ḫāki zer ü sīm ider ġubārı gevher

A/41a H/39b İ/39b P/89a

202

1 Ḥaḳ bendeye māl ü şeref-i cāhı virür
ᶜAbdüñ ne ise maṭlab-ı dil-ḫᵛāhı virür
2 Ḳul her ne ṭaleb itse o Maᶜbūd-ı Kerīm
Va'llāhi vü bi'llāhi vü ta'llāhi virür

P/172a

203

1 Maᶜbūdum o Ḥaḳdur ki naẓīri yoḳdur
Sulṭan-ı eḥaddür ki vezīri yoḳdur
2 Maḥkūm-ı meşiyyeti cümle eşyā
Ḥükminde muᶜāvin ü müşīri yoḳdur

Ü/50b

---

200. **(lab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**

201. (lab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ(2a) mef-ᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (la) fażlı: fażluñ İ P (b) müşkilātın: müşkilātını A H (2b) ider: ider vü A H

202. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

203. (lab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (2a) Vezin bozuk.

ZĀ

204

1 Bir yerde ki çün āteş ile āb olmaz
Dünyā hevesi ᶜārife reh-yāb olmaz
2 Bir ḳalbe iki maḥabbet olmaz mersūm
Bir ḳıble-nümāda iki miḥrāb olmaz

E/77b M/61b P/174a Y/94b

205

1 Biz yoḳ yere ḥasret ile āh eylemezüz
Āyīne-i ṭabᶜumuz siyāh eylemezüz
2 Āh eylesek Allāh dirüz tā cāndan
Enfāsumuzı ᶜabeṡ tebāh eylemezüz

E/77b M/62a P/174a P/94b

206

1 Yā Rab ne yüzüm var ki idüp sūz u güdāz
Şerm ile ḳılam ᶜöẕr-i günāha āġāz
2 Şāyān-ı cezā ehl-i ḫaṭā bir ḳuluñam
Fermān senüñ ey pādişeh-i bī-enbāz

A/41b E/77a H/39b İ/39b P/89a Y/94a

---

204. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

205. **(1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(1b)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a)mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

206. **(1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(1b)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) ᶜöẕr-i: ᶜöẕr ü A H
(2a) ḳuluñam: ḳuluñam ben H

207

1 Dil-beste olup raḥmet ü ġufrānuña biz
Geldük ḳapuña bir niçe ᶜabd-i ᶜāciz
2 Ol eşref-i ḫalḳuñ şeb-i Miᶜrācı içün
Eyle şeref-i leyle-i Ḳadre fā'iz

A/41b E/77b H/'oA İ/39b P/89a Y/94a

208

1 Siz kim sefer-i şehr-i resūl eyleyesiz
Kesb-i şeref-i ᶜizz-i vuṣūl eyleyesiz
2 Yārī-i duᶜā ile bu ben müştāḳı
Ol der-geh-i vālāya ḳabūl eyleyesiz

A/42a E/77b H/40a İ/40a P/89b Y/113a

209

1 Ḫayr itmedi kārında bu nefs-i nā-çīz
Kim eylemedi sūd u ziyānı temyīz
2 Taḥṣīl-i metāᶜ-ı uḫrevī eylemedüm
Ṣarf oldı hevāya māye-i ᶜömr-i ᶜazīz

E/77a P/89b Y/113a

210

1 İtdükçe o Mevlevī semāᶜa āġāz
Pervāne olur şemᶜine biñ çeşm-i niyāz
2 Dillerde ider cilve ṣafā-yı ḥüsni
Ṣafvetle olur sīnesi āyīne-i rāz

E/78a Y/113a

---

207. **(1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl**
(1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1a) raḥmet ü: raḥmet A H

208. **(1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl**
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1a) siz: beni Y şehr: ḥaḳḳ A H eyleyesiz: eyleyemez Y (b) ᶜizz-i vuṣûl: ᶜizz ü ḥuzûr Y

209. **(1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl**

210. **(1a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâ-ᶜîlün faᶜ**

211

1 Ey manṭıḳ-ı pākinde meᶜānī meknūz
Envāᶜ-ı belāġat sühanında mermūz
2 Ḥaḳḳ itdi beyān bedāyiᶜ-i iᶜcāzı
Sen şāha idüp naṣṣ-ı kerīminde rümūz

A/41b E/77b H/40a İ/39b P/89b Y/113a

212

1 Ey ravża-i ᶜulyāsı ḥarem-gāh-i niyāz
V'ey şāh-ı melā'ik-sipeh ü bende-nevāz
2 Ṭavf-ı ḥarem-i der-gehüñe şevḳından
Cān murġı eger bulsa iderdi pervāz

A/41b E/77b H/40a İ/39b P/89b Y/113a

213

1 Bir cān ki senüñ yoluña ḳurbān olmaz
ᶜUşşāḳ-ı ciger-ḫūna o cān cān olmaz
2 Ġayrüñ baña dermānı gerekmez şāhā
Derdüñ gibi ben ḫasteye dermān olmaz

A/41b E/77b H/40a İ/40a P/89b Y/113a

214

1 Biz bendelerüz tīr-i ġama āmācuz
Mevlāmuz o Ḥaḳdur ki aña muḥtācuz
2 İnṣāf ile fikr eyle neye ḳādirdür
Kendüñ gibi bir ᶜabd-i ẕelīl ü ᶜaciz

E/77a M/61b P/174a Y/94a

---

211. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) şāha: şāhid E Y

212. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) sipeh ü: sipeh A H İ

213. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) şāhā: şāhum A (b)derdüñ: derüñ Y

214. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) o: aña o M (2b) ẕelīl ü: ẕelīl M Y

215

1 Ḫallāḳ-ı cihān bendesini āc itmez
Peykān-ı ġam-ı fāḳaya āmāc itmez
2 Sen ṣabr u tevekkülde ḳuṣūr itme hemān
Ḥāşā seni Ḥaḳ kimseye muḥtāc itmez

E/77a M/61b P/173b Y/94a

216

1 Ten-perver olan ṣafvet-i cānı bilmez
Sālikde olan sırr-ı nihānı bilmez
2 Zuᶜmınca ider daᶜvī-i seyr-i melekūt
Bī-çāre zemīn ü āsümānı bilmez

E/77b P/173b Y/94a

217

1 Efsūn-zede-i ġamze-i cādū-menişüz
Biz anuñ içün böyle perīşān-revişüz
2 Levm eylemesün ᶜışḳ ile aḥbāb bizi
Biz cürmümüzi anlara çoḳdan dimişüz

E/77b M/61b P/174a Y/94b

218

1 Şāh u ümerā ile degül rifᶜat ü ᶜiz
Allāhdur ey ġāfil-i ser-geşte Muᶜiz
2 Ḳādir mi seni eyleye ᶜizzetde mekīn
Bir sencileyin ᶜabd-i ẕelīl ü ᶜāciz

E/77a M/61b P/174a Y/94b

---

215. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

216. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

217. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

218. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) ẕelīl ü: ẕelīl E

219

1 Ḥaḳḳuñ kerem ü raḥmetine muḥtācuz
Bī-çārelerüz ni^c metine muḥtācuz
2 Bir kārda yoḳ ḳudretümüz ẕerre ḳadar
Hep ḳuvvetineḳudretine muḥtācuz

E/77a M/61b P/174a Y/94b

220

1 Tâ mertebede hem-ser-i âfâḳuz biz
Ser-ḫalḳa-i cem^c iyyet-i ^c uşşâḳuz biz
2 Nâz eyleyerek meclisi teşrîf itsün
Ol âfete biñ cân ile müştâḳuz biz

P/174a

221

1 Bu deñli ġamı kimse dem-â-dem çekmez
Cem^c olsa eger bir yere ^c âlem çekmez
2 Ẓâlim ġam-ı zülfüñle benüm çekdigümi
Kâfirde esîr olsa bir âdem çekmez

P/174a

---

219. (1ab)(2b) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlün fa^c
(2a) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlü fe^c ûl
(1a) kerem ü: kerem E

220. mef^c îlü mefâ^c îlü mefâ^c îlün fa^c

221. (1ab)(2b) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlün fa^c (2a) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlü fe^c ûl

SĪN

222

DER-VAṢF-I EBŪ'L-FAŻL ᶜABBĀS Ü'BNİ ᶜABDU'L-MUṬṬALİB ᶜAMMİ'N-NEBĪ (*)

1 Ol ᶜamm-i nebī muḥterem-i cümle-i nās
Ol kān-ı şeref yaᶜnī Cenāb-ı Abbās
2 Ser-cümle-i eṣḥāb-ı resūl ile aña
Teslīm ü taḥiyyāt ola bī-ḥadd ü ḳıyās

A/24a E/10a H/23a İ/23a P/62b Y/21a

223

SEFER-İ BEÇDE MÜŞRİKİNÜÑ DERĀY-I MENḤŪSI GÜŞ-I FAḲİRE SĀMİᶜA-GİR OLDUḲDA Bİ'L-BEDĀHE İNŞĀD OLINAN RÜBĀᶜİDÜR (*)

1 Hengām-ı seḥer ki pür-ḫurūş oldı ḫurūs
Keşf oldı baña lisān-ı ḥāl-i nāḳūs
2 Olduḳça derā velvele-ārā dir idi
لا اشرك ربى هو حى قدوس

A/42a E/78a H/40a İ/40b P/90a Y/113b

224

1 Küffār diyārında ṣadā-yı nāḳūs
Olduḳça ḫurūşān-ı sımāḫ-ı nāmūs
2 Tevḥīde ser-āġāz idüp eşyā cümle
Cān semᶜine geldi hüve Rabbü Ḳuddūs

A/42a H/40b İ/40a P/90a

---

222. (*): vaṣf: ẕikr E ᶜammi'n-nebī: - E
(1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) cümle-i: cümle Y

223. (*): rübāᶜīdür: rübāᶜiyyātdur A H Başlık E P Y'de yok.
(1a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl (b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

224. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

225

1 Taḥmīd ü s̱enā vü şükr-i bī-ḥadd ü ḳıyās
Temcīd ü taẓarruᶜāt u taḳdīs ü sipās
2 Her demde olup İlāhī manṭūḳ-ı niyāz
Vācibdür ola rehīne-i ẕimmet-i nās

A/42a H/40b İ/40a P/90a

226

1 Derd ile olup bādiye-gerdān-ı heves
Deşt-i ġama ṣaldı beni ġūlān-ı heves
2 Feryād ki her şām ü seḥer bu dil-i zār
Ḥayretle ider geşt-i beyābān-ı heves

E/78a M/62a P/174b Y/95a

227

1 Ol şāh-ı erīke-i nübüvvet-me'nūs
Çün taḫt-i vücūda ḳıldı ᶜizzetle cülūs
2 Seyl-āb-ı bülend-ḳahrın itdi der-yād
Bu ḫavf ile oldı münṭafī nār-ı Mecūs

A/42b E/78a H/40b İ/40b P/89b Y/113b

228

1 Vir ᶜışḳuñ ile cān ü dile istīnās
Ol şevḳ ile rūşen ola tā çeşm-i ḫavās
2 Şeb-zinde-i ᶜışḳ eyle N a ḥ ī f ī ḳuluñı
يا من جعل الليل لباسا للناس

A/42a E/78a H/40b İ/40b P/89b Y/113b

---

225. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl (1a) taḥmīd ü: taḥmīd P (b) taḳdis ü: taḳdīs A H

226. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

227. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

228. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1b) ḫavās: ḫurrās A H İ Y

229

1 Nālānuñ olursam n'ola mānend-i ceres
İtdüñ beni āzürde-i peykān-ı heves
2 Ḥāl-i dil-i mecrūḥuma raḥm eyle ne var
Ḳaṣduñ baña cevr itmek ise besdür bes

E/78a M/62a P/174b Y/95a

230

1 Çün ᶜışḳ ile taḥṣīl-i fünūn eyledi Ḳays
Leylī hevesin rāh-nümūn eyledi Ḳays
2 Esbāb-ı sivādan itdi ẕātın ᶜāri
Nāzüklük ile kesb-i cünūn eyledi Ḳays

E/78a M/62a P/174b Y/95a

231

1 Ben olmadayum bādiye-gerdān-ı heves
İñler dil ü cān derd ile mānend-i ceres
2 Bī-reh-ber ü hem-rāh bu deşt-i ġamda
Endūh-ı firāvān ile ḳaldım bī-kes

E/78a M/62a P/174b Y/95a

---

229. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) n'ola: - M Y

230. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

231. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

ŞĪN

232

1 Her ḳanda ki naᶜtün ola pīrāye-i gūş
Raḳṣ-āver olur ᶜışḳuñ ile ḫayl-i sürūş
2 Ey nūr-ı Ḫudā neşve-i naᶜtüñle n'ola
Her şām ü seḥer ben de olursam pür-cūş

A/42b E/78a H/40b İ/40b P/90a Y/113b

233

1 ᶜIşḳuñ gibi bir belā-yı cān olmaz imiş
Derd-i dil ü āfet-i cihān olmaz imiş
2 Hep baña didükleri vefā oldı cefā
Söz yañlış olur belī yalan olmaz imiş

E/78b M/62a P/174b Y/95a

234

1 Mecnūn ġam-ı dil-dār ile bīgāne imiş
Āşüfte-i ᶜışḳ oldıġı efsāne imiş
2 Ṣaḥrālara düşmüş der-i Leylāyı ḳoyup
Mecnūn didigüñ var ise dīvāne imiş

E/78b M/62a P/174b Y/95a

---

232. **(1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

233. **mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl**
(2a) baña:- E

234. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(1b) efsāne: āb Y āne M

ṢĀD

235

1 Ser-cümle taġayyürde rüsūm-ı iḫlāṣ
Hep baña mıdur bu sitem-i ḫāṣü'l-ḫāṣ
2 Ṭāḳat mi ḳoduñ çekmege bār-ı ᶜışḳı
Destūñden eyā şūḫ-ı sitem-pīşe ḫalāṣ

E/78b M/62b P/174b Y/95a

236

1 Meclisde idüp baḥs̱-i Fütūḥāt u Fuṣūṣ
Metrūk ola lāyıḳ mıdur āyāt ü nuṣūṣ
2 ᶜAllāmesin ammā ki degül maᶜlūmuñ
Nāsiḫ ile mensūḫ ᶜumūm ile ḫuṣūṣ

A/43a E/78b H/41a İ/41a P/90a Y/113b

237

1 Yā Rab baña ṭāᶜatde virüp ṣıdḳ u ḫulūṣ
Ḳıl ṣıdḳ-ı derūn ile ḫulūṣum mensūṣ
2 Eyle emelüm şükr ü s̱enāda ṣādıḳ
Ḳıl her ᶜamelüm kesb-i rıżāya maḫṣūṣ

A/42b E/78b H/41a İ/40b P/90a Y/113b

238

1 Ey gevher-i pāk-i ṣadef-i ḫāṣü'l-ḫāṣ
V'ey ẕātı olan maẓhar-ı ṣıdḳ u iḫlāṣ
2 Ḳıl ḥüsn-i ḳabūlüñle bu ḫāk-i ḳademi
Luṭf eyle ne var mülḥaḳ-ı ḫüddam-ı ḫavāṣ

A/42b E/78b H/41a İ/40b P/90a Y/114a

---

235. (1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1a) ser: her M

236. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (2a) mefᶜû-lü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1a) baḥs̱: baḫt Y fütûḥât ü: fütûḥât A H

237. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1b) derûn: derûnum Y (2b) rıżâya: rıżâ-yı A H İ P

238. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ(2ab) mefᶜûlü me-fâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

ḌĀḌ

239

1 İhlāṣ ile eyle Ḥaḳḳa kāruñ tefvīż
Zīrā ki odur cümleye feyyāż ü müfīż
2 Aḥkām-ı ilāhiyyede ḥikmet vardur
İtme bu şu'ūnāta ḥaẕer ḳıl taᶜrīż

A/43a E/78b H/41a İ/41a P/90b Y/114b

240

1 Ey zīb-i semāvāt ü eyā zīnet-i arż
İns ü meleke oldı senüñ ᶜışḳuñ farż
2 Sulṭānumı vaṣf itmege ḳādir degülem
Maḳṣūd hemān eylemedür ḥālümi ᶜarż

A/43a E/78b H/41b İ/41a P/90b Y/114a

241

1 Olsañ ne ḳadar behre-ver-i re'y-i ᶜarīż
İtme ḥaẕer it ḥükm-i ḳażāya taᶜrīż
2 Maḳṣūd necāt ise iki ᶜālemde
Ḳıl ṣıdḳ ile mevlāya umūruñ tefvīż

E/78b M/62b P/175a Y/95b

---

239. (1a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) feyyāż ü: feyyāż A H İ P Y

240. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) arż: ᶜarż A H İ zīnet: zīver A H İ P

241. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

242

1 Maḫlūḳ-ı żaᶜīfe niçün āmālüñi ᶜarż
Maᶜbūduña ḳıl her ne ise ḥālüñi ᶜarż
2 İtmez seni maḥrūm-ı icābet ḥāşā
İḫlāṣ ile eyledükde aḥvālüñi ᶜarż

A/43a H/41a İ/41a P/90b

243

1 Bir kimsenüñ efᶜāline itmem taᶜrīż
Ḫallāḳuma her umūrum itdüm tefvīż
2 Ol aḥkem-i ḥākimīn olan Rabb-i Ḥakīm
Ḥikmetle ḥażīżi evc ider evci ḥażīż

A/43a H/41a İ/41a P/90b

---

242. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

243. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) bir: ben P

ẒĀ

244

1 Ol dem ki olup feyż-i Ḫudādan maḥẓūẓ
ᶜışḳ oldı dil ü cāna recā-yı melḥūẓ
2 Çeşmümde degül sürme eyā nūr-ı Ḫudā
Ḫāk-i ḳademüñ dīdede itdüm maḥfūẓ

A/43a H/41b İ/41a P/90b

245

1 Her laḥẓa budur dilde recā-yı melḥūẓ
Kim eyleyesin luṭf u keremle maḥẓūẓ
2 Ey Ḥāfız-ı eṭbāḳ-ı semāvāt ü zemīn
Āfātdan eyle bu żaᶜīfi maḥfūẓ

A/43b E/79a H/41b İ/41b P/91a Y/114b

---

244. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

245. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

ʿAYN

246

1 Tā nūr-ı yaḳīn oldı derūna lāmiʿ
Bir vech ile dil ẕikrine olmaz ḳāniʿ
2 Eyle beni mestūr-ı ḳıbāb-ı vaḥdet
Tā olmaya aġyār bu ẕevḳa māniʿ

A/43b E/79a H/41b İ/41b P/91a

247

1 Ehl-i dile dünyāda eşedd-i evcāʿ
Eṣḥāb-ı tecārib didiler bi'l-icmāʿ
2 Aʿlāda münāfī-i büzürgī ḥarekāt
Esfelde vaḳūrāne muṣannaʿ evżāʿ

E/79a M/62b P/175a Y/95a

---

246. **mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ**
(2b) ẕevḳa: važʿa E

247. **(1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ**
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) tecārib: ticāret M Y bi'l-icmāʿ: icmāʿ M Y
(2a) büzürgī: mürüvvet P

ĠAYN

248

1 Aḥkām-ı risāletde idüp saʿy-i belīġ
Virdüñ ḫaber-i ṣādıḳı bī-menʿ ü dirīġ
2 Ber-vefḳ-ı rıżā yaʿnī ki bī-naḳṣ u ziyād
İtdüñ bize fermān-ı Ḫudāyı teblīġ

A/43b E/79a H/41b İ/41b P/91a Y/114b

249

1 Ey bülbül-i muʿciz-nefes-i bāġ-ı belāġ
Şevḳ-ı gül-i rūyuñla dil olsun pür-dāġ
2 Dest-i keremüñle zer-i ʿışḳ-ı pāküñ
Ḳıl ḳālbed-i cism-i N a ḥ ī f ī ye ferāġ

A/43b E/79a H/41b İ/41b P/91a Y/114b

---

248. (1ab)(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

249. (1a)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b)(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2b) Naḥīfīye ferāġ: Naḥīfe ifrāġ A H İ P Y

FĀ

250

1 Ey zīb-dih-i silsile-i ᶜAbd-i Menāf
V'ey ẕāt-ı şeref-sāzı şerīfü'l-eşrāf
2 Ḥaḳ ol güni gösterse ki giryān olaraḳ
İtsem Ḥarem-i Kaᶜbe-i kūyunda ṭavāf

A/44a E/79a H/42a İ/41b P/91b Y/114b

251

1 Yā Rab beni ḳıl ᶜārif-i emr-i maᶜrūf
Evḳātüm olup semt-i rıżāya maṣrūf
2 Ḳalbüm pür idüp pertev-i nūr-ı iḫlāṣ
Ol nūr ile yek-reng ola ẓarf u maẓrūf

A/44a H/42a İ/41b P/91b

252

1 Cān ü dili ḳıl şevḳ-ı ᶜubūdiyyete ẓarf
Her bir nefesüm tā ola eẕkārına ṣarf
2 ᶜIşḳ ile pür it ḳalb-i ḥazīnüm yā Rab
Şāyeste degül gerçi o maᶜnāya bu ḥarf

A/44a H/42a İ/42a

---

250. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) sāzı: sārı İ Y

251. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) ola: ol İ ẓarf u: ẓarf H İ P

252. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) ᶜubūdiyyete: ᶜubūdiyyetde A H İ
(2b) bu: o A

253

1 Evḳātumuzi ḳılup hevāda itlāf
Ġafletle nüḳūd-ı ᶜömri itdük isrāf
2 ᶜAfvüñle İlāhī kām-yāb eyle bizi
Bir vech ile yoḳ egerçi bizde inṣāf

A/43b E/79a H/42a İ/42b P/91a Y/96a

254

1 Ey şāhid-i peymānı hem-āġūş-ı ḫilāf
V'ey meşreb-i bī-raḥmı ᶜadū-yı inṣāf
2 Bir kerre vefā eylemedüñ ᶜahde diriġ
Lāyıḳ mı saña tā bu ḳadar lāf ü güzāf

E/79a M/62b P/175a Y/96a

255

1 Ey ġamze-i ḫūn-feşānı ser-germ-i ḫilāf
Ḳılduñ güher-i sirişk-i çeşmüm itlāf
2 Bīm-i sitemüñ derūnum itmekde dü nīm
İnṣāf inṣāf ey cefā-cū inṣāf

E/79a M/62b P/175a Y/96a

---

253. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) bizi: beni E Y

254. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

255. (1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) güher: - M Y (2b) Vezin bozuk.

KĀF

256

DER-VAṢF-I EMĪRÜ'L-MÜ'MİNĪN EŞ-ŞEYḪU'L-ᶜATĪḲ
EBĪ BEKR EṢ-ṢIDDĪḲ R.A. (*)

1 Ser-defter-i evliyā Cenāb-ı Ṣıddīḳ
Kim ṣıhr-ı Muḥammedī Ebū Bekr-i ᶜAtīḳ
2 Ol nūr-ı hüdāya āyet-i Miᶜrācı
Biñ şevḳ ile bī-teva̱ḳḳuf itdi taṣdīḳ

A/23b E/9b H/22a İ/22a P/61b Y/20b

257

1 Yā Rab baña tevfīḳuñı sen eyle refīḳ
Ḳıl ᶜiṣmet ü faẓl ü keremüñ yār-ı şefīḳ
2 Bī-hūş-ı hevā-yı nefs-i bed-kār oldum
Dārū-yı ᶜināyetüñle sen eyle müfīḳ

A/44b E/79b H/42b İ/42b P/92a Y/114b

258

1 Ey reh-güẕerüñ hem-ser-i ḳaṣr-ı āfāḳ
Ḫāk-i ḳademüñ sürme-i çeşm-i ᶜuşşāḳ
2 Sensin sen o ḫūrşīd-i saᶜādet ki senüñ
Dīdārıña biñ şevḳ ile ᶜālem müştāḳ

A/44a E/79b H/42b İ/42a P/91b Y/114b

---

256. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) Bekr-i ᶜAtīḳ: Bekre Ṣıddīḳ A H İ
(2a) hüdāya: Ḫudāya A H İ P

257. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) kār: kām Y (b) müfīḳ: şefīḳ Y

258. (1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) saᶜādet ki: saᶜādetle Y (b) ᶜālem: ᶜām A

259

1 Şems ü ḳamer ü s̱ābit ü seyyāre vü berḳ
Envāruñ ile ṭoptoludur ġarb ile şarḳ
2 Baḥr-ı ᶜaẓamūtuñda olup cūş u ḫurūş
Emvāci ider ᶜārif ü dānāları ġarḳ

A/44a H/42a İ/42a P/91b

260

1 Senden olur iḥsān ü ᶜināyet muṭlaḳ
Sensin Melik ü Māliki mülküñ ancaḳ
2 Ey ḥaḳḳ ile maᶜbūdum olan Rabb-i Eḥad
İsᶜāf-ı murādata beni it mülḥaḳ

A/44b H/42b İ/42b P/91b

261

1 İtsem n'ola her laḥẓa recā-yı tevfīḳ
Senden olur iḥsān ᶜaṭā-yı tevfīḳ
2 Ser-cümle umūrında ᶜibāduñ yā Rab
Miftāḥ-ı ḥuṣūldür duᶜā-yı tevfīḳ

A/44b H/42b İ/42b P/92a

262

1 Eylerseñ eger kim ṭaleb-i raḥmet-i Ḥaḳ
Olmaḳ ise maḳṣuduñ o luṭfa elyaḳ
2 Her edᶜiye kim eyleyesin mevlāya
Ḳıl bed' ü tamāmında ṣalātı mülḥaḳ

A/44b E/79b H/42b İ/42b P/92a Y/115a

---

259. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

260. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) it mülḥaḳ: eyle eḥaḳ İ P

261. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

262. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) (2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) olmaḳ: olmış E

263

1 Olduḳsa da cürm ile ʿiḳāba elyaḳ
ʿAfvüñle bizi merḥamete eyle elyaḳ
2 Maḥfūẓ u maṣūn it bizi baḥr ü berde
Sensin sen İlāhī çü Ḥafīẓ-i muṭlaḳ

E/79b P/175b Y/115a

264

1 Ey maẓhar-ı luṭf u kerem-i Ḥażret-i Ḥaḳ
Ḥāl-i dilüme dīde-i iḥsān ile baḳ
2 Ṣād it bu faḳīrüñ naẓar-ı şefḳat ile
Çün ḥaşre varam başum açıḳ yalın ayaḳ

A/44b E/79b H/42b İ/42a P/91b Y/115a

265

1 Tā olmayıcaḳ rāz-ı derūnum manṭūḳ
Aḥvāl-i perīşānumı bilmez maḫlūḳ
2 Bī-nuṭḳ-ı ḫalāyıḳ ey ʿAlīm ü Dānā
Eyle beni genc-i keremüñden merzūḳ

A/44a E/79b H/42a İ/42a M/62b P/91b Y/96a

266

1 Gitdükçe füzūn olmada nār-ı eşvāḳ
Feryād ü fiġān ile pür oldı āfāḳ
2 Aḥvālini ṣordum dil-i miḥnet-zedenüñ
Derd ile bir āh itdi didi āh firāḳ

E/80a M/63a P/175b Y/96b

---

263. (1a)(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ (1b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

264. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) başum: baş A H İ P Y yalın: yaluñ H İ

265. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) nuṭḳ-ı: nuṭḳ u M (b) eyle: eyler A H

266. (1ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ (2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

267

1 Ey ġamze-i ḫūn-rīzi belā-yı ᶜuşşāḳ
V'ey çeşm-i ciger-dūzı ḳażā-yı ᶜuşşāḳ
2 Mest-i mey-i nāz olsa olur sulṭānum
Her bir nigehüñ hūş-rübā-yı ᶜuşşāḳ

E/80a M/63a P/175b Y/96b

268

1 Geh şevḳ-ı mülāḳāt ile pür-cūş olduḳ
Geh ḥayret-i vuṣlat ile ḫāmūş olduḳ
2 Ḥāṣıl bu ki ol serv-i gül-endām ile biz
Şeb-tā-seḥer āġūş-be-āġūş olduḳ

E/80a M/63a P/175b Y/96b

269

1 Müşkil ġam imiş dā'ireden dūr olmaḳ
Yārān-ı ṣafādan kişi mehcūr olmaḳ
2 Ġurbetde n'ola rūz u şeb olsam maḥzūn
Mümkin mi bu endūh ile mesrūr olmaḳ

E/80a M/63a P/175b Y/96b

270

1 Cibrīl saña eyleyüp iḥżār-ı Burāḳ
Cevlān-gehüñ olduḳda sipihr-i nüh ṭāḳ
2 Encüm degül ol gice nümāyān oldı
Ser-tā-be-ḳadem çarḫda dāġ-ı eşvāḳ

A/44b E/79b H/42b İ/42a P/92a Y/115a

---

267. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1a) ᶜuşşāḳ: ᶜışḳ M Y (2b) rübā-yı: rübāᶜī Y

268. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) seḥer: hicr M Y

269. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) rūz u: rūz Y

270. **(1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) cevlān-gehüñ: çün nigehüñ Y

271

1 Emrüñle ġarīb illere çün düşdi ṭarīḳ
Olsaḳ n'ola ḫvāhiş-ger-i luṭf-ı tevfīḳ
2 Her ḥālde ey pādişeh-i ferd ü Ṣamed
Eyle bize tevfīḳuñı luṭfuñla refīḳ

E/79b M/62b P/175a Y/115a

272

1 Yā Rab baña fażl u keremüñ eyle refīḳ
Āsān ola tā cān ü dile kār-ı ṭarīḳ
2 Reh-yāb olamaz ḳalbe ġam-ı nā-kāmī
Senden ki ola baña ʿaṭā-yı tevfīḳ

A/44a E/79b H/42a İ/42a P/91b Y/115a

---

271. (1a)(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl (1b) mef-ʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün Ffaʿ
(1a) çün düşdi: düşdi çün P

272. (1ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

KĀF

273

DER-VAṢF-I SAᶜD'Ü-BNİ EBĪ VAḲḲĀṢ EZ-ZEHRĀ EL-ḲUREYŞİ R.A.(*)

1 Gör fażlını Saᶜdü'bni Ebī Vaḳḳāṣun
Ol nā'il-i sehmü'ş-şeref-i iḫlāṣun
2 Kim olmuş idi ارم فداك بابى
Nuṭḳı aña peyġām-ber-i ḫāṣu'l-ḫāṣun

A/24a E610a H/22b İ/22b P/62b Y/21a

274

DER-VAṢF-I SEYYİD-İ ŞUᶜARĀ'Ü'L-İSLĀM ḤASSĀN BİN ṮĀBİT R.A. (*)

1 Meddāḥı olursam ne ᶜaceb Ḥassānun
Vaṣṣāfı idi ol şeh-i ᶜālī-şānun
2 Tā maḥşere dek medḥa olur şāyeste
Her kim ki ola bendesi ol sulṭānun

A/24b E/11a H/23b İ/23b P/63b Y/21b

275

1 Bil ḳadrini ol şeh-i nübüvvet-cāhun
Kim oldı delīl-i rāhı her güm-rāhun
2 Faḫr-ı dü cihān Muḥammed ol nūr-ı Ḫudā
Hem bendesi hem resūlidür Allāhun

A/47a E/81a H/45a İ/45a P/93a Y/115b

---

273. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(*): vaṣf: ẕikr E Zehrā: Zehrevī A H İ

274. (*): vaṣf: ẕikr E
mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

275. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1a) bil: bülbül A (b) her: bu her A (2b) bendesi: bende Y

276

1 Taṣdīḳ iderüz risāletin ol māhun
Yaᶜnī ki Muḥammedü'bni ᶜAbdu'llāhun
2 ᶜUkbāda şefīᶜ-i müẕnibīn-i ümmet
Dünyāda melāẕıdur gedā vü şāhun

A/47a E/81a H/45a İ/45a P/93a Y/115b

277

1 Ben naᶜtine ḳādir degülem ol māhun
Yaᶜnī ki o peyġām-ber-i ᶜālī-cāhun
2 Ḳaṣdum ṭaleb-i şefāᶜat ü iḥsāndur
Elṭāf ü kerem ḥüsn-i ḳabūl ol şāhun

A/46b E/80b H/44b İ/44a P/92b Y/115b

278

1 Ser-defter-i enbiyā-yı pīşīn olduñ
Biñ ᶜizzet ile mükemmil-i dīn olduñ
2 Ol revnaḳ-ı mesned-i risāletsin kim
Āḫirde gelüp ḫatm-i nebiyyīn olduñ

A/46b E/80b H/44b İ/44b P/92b Y/115a

279

1 Ey Ḫāliḳ-ı bī-yāver-i arż u eflāk
Yoḳ ẕātuñı idrāke mecāl-i idrāk
2 Daᶜvā-yı muḥaḳḳıḳda muḳallidde me'āl
انت لا حد الوارث ولا رب سواك

A/47b H/45b İ/45b P/93b

---

276. mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

277. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mef-ᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(2a) ṭaleb-i: ṭalebde Y

278. (1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mesned: sened H risâletsin: risâletin Y

279. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

280

1 Taᶜlīm ḳılup mertebesin esmānuñ
Ḳıl maẓharı ol niᶜmet-i ᶜālī-şānuñ
2 Faẓluñla idüp keşf-i ḥaḳāyıḳ yā Rab
Göster baña māhiyyetini eşyānuñ

A/48a H/46a İ/45b P/93b

281

1 İḥsān-ı viṣālüñ bu dil-i zāra gerek
Tedbīr-i devā bu dil-i bīmāra gerek
2 Cān virmege çoḳ ḳalmadı hicrānuñ ile
Ol ḫaste-dile çāre gerek çāre gerek

E/81a M/63a P/175b Y/96b

282

1 Ey baḫt beni gerçi ki maḥzūn itdüñ
Hicrān ile derd-i dilüm efzūn itdüñ
2 Bir meh-veşüñ iḥsānına ḳılduñ maẓhar
Ḥaḳḳā ki bu dem-i luṭf ile memnūn itdüñ

E/81a M/63a P/175b Y/96b

283

1 Luṭfuñla bu dil-ḫasteyi memnūn itdüñ
İḫlāṣ u ᶜubūdiyyetüm efzūn itdüñ
2 Ol mertebe dil-şād-ı vefā itdüñ kim
Nā-çār beni kendiñe meftūn itdüñ

E/81a M/63a P/176a Y/96b

---

280. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
281. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
282. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
283. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

284

1 Bend olmadı dām-ı mekrine gerdūnuñ
Bīş ü kemine bakmadı çarḫ-ı dūnuñ
2 Murġ eyledi ṣanma lāne farḳ-ı serini
Devlet ḳuşı ḳondı başına Mecnūnuñ

E/81a M/62b P/176a Y/97a

285

1 Şibh ü şürekādan müteʿāli ẕātuñ
Ḥayretde ḳalur kim göre maṣnūʿātuñ
2 Ferdiyyetüñe şāhid-i ʿādil besdür
Bu arż u semāda görinen āyātuñ

A/46a E/80a H/44b İ/44a P/92b Y/97a

286

1 Mücrimler içündür kerem ü ġufrānuñ
Derd ehli olan dilleredür dermānuñ
2 ʿİṣyān-ı firāvān ile geldim ḳapuña
Yā Rab umaram raḥmet-i bī-pāyānuñ

A/46b E/80a H/44b İ/44a P/92b Y/97a

287

1 Ey ḫāk-i deri būse-geh-i ins ü melek
V'ey naḳş-ı niʿāli şeref-i tāc-ı felek
2 Tā maḥşere dek debdebe-i rifʿatüñe
Olmaḳda füzūn naġme-i العزّة للّه

A/46b E/80b H/44b İ/44b P/92b Y/115b

---

284. (1a) mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ (1b)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ (2a) mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlü feʿūl
(1b) dūnuñ: gerdūnuñ M Y (2a) lāne: lāne-i M Y

285. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

286. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

287. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1a) -geh: ger A H
(2a) füzūn: füzū Y naġme-i: naġme Y

288

1 Cān ʿāşıḳ-ı ḥayrānı Ḥabību'llāhuñ
Dil bende-i fermānı Ḥabību'llāhuñ
2 Biñ şevḳ ile cān-dāde-i iḥsānı cihān
ʿĀlem ḳulı ḳurbānı Ḥabību'llāhuñ

A/46b E/80b H/44b İ/44b P/92b Y/115b

289

1 Sensin o şeh-i ṣadr-nişin-i levlāk
Kem-ter görinür ḳadrüñe nisbet eflāk
2 Raḥmetle idüp ẕātuñı Ḥaḳ müstesnā
Şānuñda senüñ didi و ما ارسلناك

A/46b E/80b H/44b İ/44b P/92b Y/115a

290

1 Vaṣṣāfı olup şām ü seḥer ol māhuñ
Dil bendesidür ol şeh-i ʿālī-cāhuñ
2 İncitme N a ḥ ī f ī -i ciger-ḫūnı ṣaḳın
Bir ʿabd-i ḥaḳīridür Ḥabību'llāhuñ

A/47a E/80b H/45a İ/44b P/92b Y/115b

291

1 Ser-geşte-i der-gāhuñ iken çarḫ-ı felek
Dil-beste iken ḫidmetüñe ins ü melek
2 Ḫāk-i der-i luṭfuñda eyā faḫr-ı cihān
Bir bencileyin ḫāk-i siyāh n'olsa gerek

A/47a E/80b H/45a İ/44b P/93a Y/115b

---

288. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) fermānı: fermānuñ Y (2a) dāde-i: dāde Y

289. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2b) Sure: XXI, ayet: 107.

290. (1ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ (2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl (b) mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ

291. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

292

1 Ṣaḳḳ oldıġı dem ṣadr-ı refīᶜü'l-ḳadrüñ
Çāk oldı derūn-ı tāb-dārı bedrüñ
2 Ey zīver-i dūş dāye-i kevn ü mekān
Telmīḥ idi ṣaḳḳ-ı māha şerḥ-i ṣadruñ

A/47a E/81a H/45a İ/44b P/93a Y/115b

293

1 Eşyāda bedīdār vücūb-ı ẕātuñ
Şāhid ṣıfat-ı vaḥdetüñe āyātuñ
2 Ey Vāḥid-i muṭlaḳ seni tevḥīd eyler
Hep elsine-i ḥāli bu maṣnūᶜātuñ

A/47b E/80b H/45b İ/45b P/93b Y/116a

294

1 Vardur sebebi gerçi ki fetḥ-i bābuñ
Rabbüñdür o mevhibe degül erbābuñ
2 Meşrūᶜdur esbāba teşebbüs̱ ammā
Tevfīḳ-ı sebeb müsebbibü'l-esbābuñ

A/47b E/80a H/45b İ/45a P/93a Y/116a

295

1 Mebẕūl cemīᶜ-i kā'ināta keremüñ
Sulṭān u gedā cinn ü beşer muġtenemüñ
2 Elṭāfuña iḥsānuña itdikçe naẓar
Taᶜbīr idemem şükr ü s̱enā-yı niᶜamuñ

A/47a E/80b H/45a İ/45a P/93a Y/116a

---

292. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün fa (1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl
(1a) ṣadr-ı: ṣadrı P (2a) dâye: vâye E (b) idi: ider E

293. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

294. (1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(1a) gerçi ki: egerçi E Y
(2b) tevfîḳ-i: tevfîḳ u A H

295. (1a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2b) s̱enâ-yı: s̱enâya E

296

1 Ey Ḫāliḳ-i bī-şerīki maḫlūḳātuñ
Rezzāḳ u Kerīmi cümle mevcūdātuñ
2 Dānende-i ẕāt-ı bī-naẓīrüñ sensin
Maḫlūḳa muḥāl fehm-i künh-i ẕātuñ

A/47a H/45a İ/45a P/93a

297

1 Mevṣūf-ı kemālāt ṣıfāt-ı pāküñ
Menṣūṣ-ı celālet kelimāt-ı pāküñ
2 Ḥaḳ üzre saña kimse sitāyiş idemez
Sensin yine dānende-i ẕāt-ı pāküñ

A/47b H/45b İ/45a P/93a

298

1 Bir bendeye oldukda kemāl-i keremüñ
Maḥṣūlı vefā itmez aña kān ü yemüñ
2 Ger ḥūr u melek ādem ü cinn arż u semā
Başdan başa müstaġrıḳ-ı cūd u ni'amuñ

A/47b H/45b İ/45a P/92b

299

1 Ḫallāḳı odur encüm ü mihr ü māhuñ
Rezzāḳı odur cümle gedā vü şāhuñ
2 Yoḳ ẕerre ḳadar kimsede ḥükm-i şirket
Bī-çūn u çerā ḥāṣılı mülk Allāhuñ

A/47b H/45b İ/45b P/93b

---

296. mefᶜūlü mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) bī-naẓīrüñ: bī-naẓīr ki A H

297. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

298. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

299. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) encüm ü: encüm A H

309

1 Hicrānuñ ile itme beni zār ü melūl
Bulsun dil-i miḥnet-zede maḳṣūda vüṣūl
2 Luṭf eyle N a ḥ ī f ī ne ḳadar mücrim ise
Ey şāh-ı rüsül bendelüge eyle ḳabūl

A/50a E/82b H/47b İ/47a P/94b Y/116b

310

1 Esbāba teşebbüsle olursañ muḳbil
Esbāb-ı ḥuṣūli sen müsebbibden bil
2 Ḫalḳ eyleyen esbābı viren maḳṣūdı
Ol Ḫāliḳ-ı bī-şerīkdür ġayri degil

A/50a E/81b H/47b İ/47b P/94b Y/116b

311

1 Fażluñla idüp aḥsen-i ḥāle taḥvīl
Sū'-i ᶜamelüm ḳıl ḥasenāta tebdīl
2 Ben źerre ḳadar nesneye ḳādir degülem
Tevfīḳuñ eger olmaz ise yār ü delīl

A/50b E/81b H/47b İ/47b P/94b Y/116b

312

1 Sensin o Ḫudāvend-i Ḳadīr ü Müteᶜāl
Yoḳ ḳudretüñe ḳuvvetüñe emr-i muḥāl
2 Sulṭān u gedā ins ü melek her ne ki var
Muḥtāc senüñ fażluña fī-külli'l-ḥāl

A/50a E/81b H/47a İ/47a P/94a Y/116b

---

309. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) zār u: zār İ

310. (1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) olursan: olursa E (b) müsebbibden: müsebbib E

311. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) yār ü: baña E Y

312. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

313

1 Āsūde meᶜālīde gürūh-ı esfel
Fersūde mezelletle ricāl-i kümmel
2 Ḳalmış reh-i ḥayretde ᶜibād-ı ᶜaceze
Bu ᶜuḳdeyi ilhāmuñ ile sen ḳıl ḥal

A/50a E/81b H/47a İ/47a P/94a Y/116b

314

1 Mülk ü melekūt oldı o mevlānuñ bil
Kim yoḳ aña memnūᶜ u muḥāl ü müşkil
2 Mülkiyyeti īcād ile ḳudret iledür
Beyᶜ u hibe vü kesb ü verāsetle degil

A/50b H/47b İ/47b P/94b

315

1 Ey ẕātı olan ᶜibāda ḫayrü'l-mes'ūl
Eyle beni mesrūr-ı ḥuṣūl-ı me'mūl
2 Ḫıṣṣīṣa-i ism-i aᶜẓamuñ ḥaḳḳıyçün
Faẓluñla benüm duᶜāmı eyle maḳbūl

A/50b H/47b İ/47b P/94b

316

1 Ḳaḥṭ-ı kerem ü ḳaḥṭ-ı vefā ḳaḥṭ-ı ricāl
İtdi bu cihān ḫalḳını meksūru'l-bāl
2 Devrānumuz ol devr-i denīdür anda
Yoḳ ẕerre ḳadar kimsede āsāyiş-i ḥāl

A/50a E/82a H/47a İ/47a P/94b Y/117a

---

313. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) kümmel: ekmel A
314. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) muḥāl ü: mecāl H mecāl ü İ
315. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
316. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) ḳaḥṭ-ı: ḳaḥṭ u Y
(2b) denīdür: denīdür ki E

317

1 Ey ḥikmetinüñ vālihi ᶜaḳl-ı evvel
Esrārıña dem-beste nebiyy-i mürsel
2 Eyler müteselli dil-i ḥayret-zedeyi
Fermūde-i لا يسئل عما يفعل

A/50a E/81b H/47a İ/46b P/94a Y/117a

318

1 Envāᶜ-ı kemālāt ile ey faḫr-ı rüsül
Ḥaḳ gülşen-i ḥüsne seni itdi bir gül
2 Bir gül ki olup zīnet-i bāġ-ı kevneyn
Cibrīl-i Emīn oldı o bāġa bülbül

A/50a E/82a H/47b İ/47a P/94b Y/117a

---

317. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) müteselli: - A H
318.(1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) ile ey: ile eyle ey Y rüsül: mürsel Y

MİM

319

DER-VAŞF-I ŞEH-ZĀDE-İ EKREM SEYYİDÜNĀ İBRĀHİM İBNÜ'N-NEBİYYİ'L-MÜKERREM (*)

1 Şeh-zāde-i ẕī-şān ü celīlü't-tekrīm
Ferzend-i şehenşāh-ı rüsül İbrāhīm
2 Tā maḥşere dek rūḥ-ı şerīfine anuñ
Ḥaḳdan ola itḥāf-ı ṣalāt ü teslīm

A/24b E/10b H/23b İ/23b P/63b Y/21b

320

1 Ḥüzn ile cihān oldı serāy-ı mātem
Ḥayretde ḳalur şīve-i ʿaṣra ādem
2 Işlāḥın ümīd eyler iken dünyānuñ
Gitdükçe ziyād oldı fesād-ı ʿālem

A/54b E/84a H/51b İ/51b 97P/97a Y/117a

321

1 Olduḳda nümāyende fürūġ-ı İslām
Nā-dīde olur ser-be-ser āẕār-ı ẓalām
2 Eṣnāmı şikest iden olur hem-çü Ḫalīl
Āteşde daḫı muġtenim-i berd ü selām

A/55a E/83b H/52a İ/51b P/97b Y/117a

---

319. (*): vaṣf: ẕikr E
(1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1a) ẕī-şan ü: ẕī-şān E Y

320. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(1a) ḥüzn: ḥūn E Y

321.(1a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(1b)(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl

322

1 Kullukda saña gerçi tekāsül itdüm
Eltāfuña sıdk ile tevekkül itdüm
2 Biñ şerm ile kıldum taleb-i ġufrānuñ
Evsāf-ı cemīlüñle tevessül itdüm

A/52a E/82a H/49a İ/49a P/95a Y/97b

323

1 Tevfīkuñ eger olmaz ise dād-resüm
Eyler beni güm-geşte hevā vü hevesüm
2 Yā Rab bula çün muṣḥaf-ı ᶜömrüm ġāyet
Ḫatm it benüm īmān ile āḫir nefesüm

A/51b E/82a H/49a İ/48b P/95a Y/97b

324

1 Yoldan çıkarup nefs-i ᶜadāvet-menişüm
Hep rāh-ı ḫilāf oldı dirīġā revişüm
2 Maḫlūk rıżāsında geçürdüm ᶜömri
Yā Rab kerem ü raḥmetüñe kaldı işüm

A/51b E/82a H/49a İ/49a P/95a Y/97b

325

1 Sen aᶜlem iken ḥāl-i dil-i meyyālüm
Yā Rab kime ᶜarż eyleyeyüm aḥvālüm
2 Bir vech ile me'mūlumı iḥsān it kim
Aġyār benüm bilmeye aṣlā ḥālüm

A/52a E/82a H/49a İ/49a P/95a Y/98a

---

322. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) cemīlüñle: ḥabībüñle A H İ P

323. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) ġāyet: tamām Y (b) īmān: īmānum Y

324. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

325. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

326

1 Reh-zenlük idüp baña ᶜamelde keselüm
Hep lez̠z̠et-i nefs oldı Ḫudāyā emelüm
2 ᶜAfv eyler iseñ kendi kemāl-i keremüñ
Ḳahr eyler iseñ kendi cezā-yı ᶜamelüm

A/52a E/82a H/49a İ/49a P/95a Y/98a

327

1 Müstaġrıḳ-ı cürm olup dil-i nālānum
Ḥaddi güẕer itdi rütbe-i ᶜiṣyānum
2 ᶜĀṣīler içün ᶜināyetüñ efzūndur
Bāḳī fermān senüñ benüm sulṭānum

A/51b E/82b H/48b İ/48b P/95a Y/98b

328

1 Ey Rāzıḳ-ı bī-minnet olan Ḫallāḳum
Ey ḳuvveti çoḳ ḳudreti çoḳ Rezzāḳum
2 Ümmīd senüñ faẓluñadur hep yoḫsa
Yoḳ luṭfuña iḥsānuña istiḥḳāḳum

A/52a E/82b H/49a İ/49a P/95a Y/98a

329

1 Maᶜnīde rehīn-i ṣıfat-ı ilhāmem
Ben naẓm ile şöhret-fiken-i eyyāmem
2 Nāmumla pür olsa ne ᶜaceb çār cihet
Vādī-i rübāᶜīde bugün Ḫayyāmem

E/84a M/63b P/176a Y/98a

---

326. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

327. (lab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlün fāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

328. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

329. (lab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

330

1 Hālā ki düçār-ı ġam-ı her meh-rūyem
Sevdā-zede-i dil-ber-i çār ebrūyem
2 Ebrū vü ḫaṭı vaṣfın idüp ḫūbānuñ
Ḫayyām-ṣıfat şimdi rübāᶜi-gūyem

E/84a M/63b P/176a Y/98a

331

1 Dil-dār işidüp velvele-i efġānum
Çün gördi benüm żaᶜf-ı dil-i nālānum
2 Aḥvālümi biñ nāz ile ṣorduḳda didüm
ᶜIşḳuñ beni bu ḥāle ḳodı sulṭānum

E/84a M/63b P/176a Y/98a

332

1 Ruḫsāruña iẓhār-ı teşevvuḳ itdüm
Kākülleriñe ᶜarż-ı taᶜalluḳ itdüm
2 Gördükde seni ṣabr u ḳarārum gitdi
Biñ cān ile sen māha taᶜaşşuḳ itdüm

E/84a M/63b P/176b Y/98b

333

1 Bī-çāre N a ḥ i f ī saña n'oldı bilmem
Kim sende nümāyān görinür ṣūret-i ġam
2 Ġam çekme ki ġam āḫiri şādīlükdür
Şād olasın Allāhü Teᶜālā aᶜlem

E/84a M/64a P/176b Y/98b

---

330. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) ebrū: imrū M Y nāmumla: tā'ümle M Y

331. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1b) żaᶜf: vaṣf M Y

332. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) iẓhār-ı: iẓhār ki E
(2a) ḳarārum: ḳarār Y (b) cān: māh M

333. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

334

1 Ey taḫt-ı melāḥatde şeh-i ḫūbānum
V'ey bürc-i leṭāfetde meh-i tābānum
2 ᶜIşḳunla N a ḥ ī f ī gice gündüz aġlar
Bī-çāreye raḥm eyle ne var sulṭānum

E/84a M/64a P/176b Y/98b

335

1 ᶜIşḳunla benüm oldı mükedder ḥālim
Mevlā bilür ey şāh-ı cihān aḥvālim
2 Çeşmüm gibi tā böyle teġāfül itme
Sensin beni dīvāne iden hey ẓālim

E/84a M/64a P/176b Y/98b

336

1 Bilmem ne füsūn itdi baña ol ẓālim
Ārām idemez oldı dil-i meyyālim
2 Endīşe-i vuṣlatla olup āşüfte
Günden güne olmaḳda perīşān ḥālim

E/84b M/64a P/176b Y/98b

337

1 Bu ṭabᶜ ile bilmem saña āyā ne disem
Mestāne degülsin hele mestāne disem
2 Her şaçları zencīre olursın Mecnūn
İncinme N a ḥ ī f ī saña dīvāne disem

E/84b M/64a P/176b Y/98b

---

334. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

335. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

336. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) vuṣlatla: vaṣluñla M Y

3377 (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) zencīre: leylīye M

338

1 Şevkunla N a h ī f ī gibi pür-dāġ olayum
Tek lāle-ṣıfat zīb-dih-i bāġ olayum
2 Aġyār ḳo reşk ile helāk olsun hep
Dünyāda hemān senünle ben ṣaġ olayum

E/84b M/64a P/176b Y/98b

339

1 Ṭabᶜ-ı dil-i meyyāle muvāfıḳ oldum
Her cevre N a ḥ ī f ī gibi lāyıḳ oldum
2 Ben tāzeledüm köhne ġam-ı ᶜışḳı yine
Bir tāze cevāna yeni ᶜāşıḳ oldum

E/84b M/64a P/177a Y/99a

340

1 Ey dil niçe bir āh ü fiġān eyleyelüm
Aġyāra niçün rāzı ᶜayān eyleyelüm
2 Min-baᶜd olup künc-i ḳanāᶜatde muḳīm
Gel ṭāᶜat-ı Ḫallāḳ-ı cihān eyleyelüm

E/84b M/64b P/177a Y/99a

341

1 Ehl-i ġarażun cevrine ṣabr eyleyelüm
Ṣabr itmede cān ü dile cebr eyleyelüm
2 İtdükçe teḳāżā bize nefs-i bed-kār
Biz fikr-i ġam-ı maḥşer ü ḳabr eyleyelüm

E/84b M/64b P/177a Y/99a

---

338. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

339. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) dil-i: dile Y (2a) tāzeledüm: tāze dilüm E

340. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

341. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) nefs: naḳl M Y

342

1 Āsāyiş-i dehr-i bī-amānı görsem
Şād olsa bu ḳalb-i nā-tüvānı görsem
2 Baḫtuñ açılur zamānı vardur dirler
Baḫtum açılur mı ol zamānı görsem

E/84b M/64b P/177a Y/99a

343

1 Eşk-i ter ile ḳalbümi tenḳīḥ iderem
Ben aġlamaġı gülmege tercīḥ iderem
2 Zāhid ṣaḳın āh itdigüme taᶜn itme
Ben Rabbümi her ḥāl ile tesbīḥ iderem

E/83a M/64b P/177a Y/99a

344

1 Gitdikçe ġüm olmaḳda ġınā-yı ᶜālem
Yaḳlaşdı gibi vaḳt-i fenā-yı ᶜālem
2 Ser-tā-ḳadem ekdār ila ālūde cihān
Bilmem yere mi geçdi ṣafā-yı ᶜālem

E/84b M/64b P/177a Y/99a

345

1 Aġyāra varup ḥāl ü me'ālüm diyemem
Maḥcūb-ı ġam ü ḥüzn ü melālüm diyemem
2 Yā Rab saña maᶜlūm benüm aḥvālüm
Nā-keslere ölsem daḫı ḥālüm diyemem

E/83a M/64b P/177a Y/99a

---

342. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

343. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) her ḥāl: her vech P

344. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) tā-ḳadem: tā-be-ḳadem M Y
(1a) güm olmaḳda: çoġalmaḳda M olmaḳda Y

345b (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) ġam ü: ġamum P

346

1 Ser-geşte-i ḥikmetüñ ᶜuḳūl ü efhām
Leb-teşne-i ḥayretüñ ẓünūn u evhām
2 Tesbīḥ ḳılup ḥamdüñ ider her nesne
Eşyā ne ki var vaḥdetüñ eyler īhām

A/52b E/82b H/49b İ/49b P/95b Y/117a

347

1 Ey erḥam-ı rāḥimīn olan maᶜbūdum
Taḥṣīl-i rıżāsı. aᶜẓam-ı maḳṣūdum
2 Ḳāṣır ṭalebinde ᶜāciz aḥvālinde
Tevfīḳ recā ider dil-i nā-būdum

A/53a E/82b H/50a İ/50a P/96a Y/117b

348

1 Ben cümle ᶜibāduñda ḥaḳīr ü zārem
Āşüfte-serem ḫaste-dilem nā-çārem
2 Yoḳ ḫāṭırımı ṣorar firāş-ı ġamda
Ḥaḳḳā ki ġarīb-i ḫaste vü bīmārem

A/53a E/82b H/50a İ/50a P/96a Y/117b

349

1 Ḥaybetle şikeste itme cām-ı emelüm
Maḥv it keremüñle seyyi'āt ü zelelüm
2 Varduḳda ilāhī ᶜarṣa-gāh-ı ḥaşre
Vir dest-i yemīnüme berāt-ı ᶜamelüm

A/52a E/82b H/49a İ/49a P/95a Y/117b

---

346. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) īhām: ibhām A Y

347. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1a) erḥam-ı: erḥamü'r- A H İ P (1b) rıżāsı: rıżā-yı Y

348. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

349. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) ᶜarṣa: ᶜarṣa Y (b) yemīnüme: yemīnce Y

350

1 Taᶜkīb ide tā birbirini ṣubḥ ile şām
Eṭbāḳ-ı semāvāt ola tā rūz-ı ḳıyām
2 Ḳıl rūḥ-ı nebīye ben ḳulundan yā Rab
Bī-ḥad ṣalavāt ile taḥiyyāt ü selām

E/83a H/52a İ/52a P/97b Y/117b

351

1 Ey rāhib-i büd-kīş ne bu ḫalṭ-ı kelām
Mümkin mi müsāvāt ide küfr ü İslām
2 İslām ile küfrün ḳatı ẓāhir farḳı
Hiç nūra ider mi ġalebe ᶜayn-ı ẓalām

A/55a E/83b H/52a İ/52a P/98a Y/117b

352

1 Ben nīk ü bedi ṣanma felekden bilürem
ᶜAcz oldığını ins ü melekden bilürem
2 İmānum odur Māniᶜ ü Muᶜṭī Ḥaḳdur
Her maṭlabı Allāh dimekden bilürem

A/53b E/82b H/50b İ/50b P/96b Y/117b

353

1 Lā itmededür nefy-i şerīk-i mevhūm
İllādan olur vaḥdet-i Bārī mefhūm
2 İllāda elif şāhid-i ẕāt-ı Vāḥid
Lā-bī-elif itmekde sivāyı maᶜdūm

A/54a E/82b H/51a İ/50b P/96b Y/117b

350b (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜū lü mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜ
(1a) tā: - P (b) tā rūz: merhūn H İ P

351. (1a) (2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) nūra: nūr E

352. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
353. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) vāḥid: vaḥdet E (b) lā-bī: lā-yı E Y

354

1 Vir ᶜışkunı deryā gibi pür-cūş olayum
Ol lez̲z̲et-i cān-bahş ile bī-hūş olayum
2 Feyż it baña ol neşve-i ḫāṣü'l-ḫāṣı
Kim lez̲z̲etin idrāk ile medhūş olayum

A/52a E/84a H/49b İ/49a P/95b Y/118a

355

1 Ey Rabb-i Eḥad Ḳādir ü Ḥayy ü Ḳayyūm
Bī-ecr ü ᶜivaż ᶜāleme rızkuñ maḳsūm
2 Ser-cümle cihān maẓhar-ı iḥsānuñ iken
Ḥāşā ola bī-çāre N a ḥ ī f ī maḥrūm

A/49b E/82b H/49b İ/49b P/95b Y/118a

356

1 Ey rāzıḳ-ı kā'ināt olan Rezzāḳum
Bī-kes ḳulına erḥam olan Ḫallāḳum
2 Fażluñla ᶜibād-ı muḫliṣīnüñden ḳıl
Ol rütbeye gerçi yoḳdur istiḥḳāḳum

A/53a E/83a H/50a İ/50a P/96a Y/118a

357

1 Ben gülşen-i naᶜtüñde senüñ bülbülüñem
Āşüfte-i sevdā-yı gül ü sünbülüñem
2 Biñ var ise de nagme-serā-yı medḥüñ
Ben de der-i luṭfuñda bir ednā ḳuluñam

A/53a E/83a H/50a İ/50a P/96a Y/118a

---

354. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) lez̲z̲etin: z̲evḳini E Y

355. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

356. (1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) muḫliṣīnüñden: muḫliṣüñden Y

357. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1a) ben: bir Y

358

1 Düşmenlerüme ḳaṣd-ı mücāzāt itmem
Aḥbābuma daᶜvā-yı mükāfāt itmem
2 Her kārumı maᶜbūduma tefvīż itdüm
Besdür baña ol ġayre münācāt itmem

E/83a M/64b P/177a Y/99b

359

1 Geh ᶜışḳ ile Ḳays ü gāhī Ferhād oldum
Geh ḫürrem ü şād gāhī nā-şād oldum
2 Hīç bilmedigüm ḳalmadı bu vādīde
Ben ᶜışḳda ol mertebe üstād oldum

E/84b M/65a P/177b Y/99b

360

1 Ey ẕātı olan raḥmete ᶜayn-ı mefhūm
Luṭf u keremüñ ẓāhir ü bāṭın maᶜlūm
2 Sen erḥam iken ümmete ey faḫr-ı cihān
Ḥāşā ki olam ben keremüñden maḥrūm

A/55a E/83b H/52a İ/52a P/97b Y/119a

361

1 Dil derd ile bī-tāb ü tüvān sulṭānum
Ḳurbān yoluña şevḳ ile cān sulṭānum
2 Şemᶜ-i ruḫ-ı maḳṣūdı nümāyān eyle
Ḳaldum şeb-i ḥasretde amān sulṭānum

A/54b E/85a H/51b İ/51b P/97a Y/119a

358.mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

359. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

360. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) ᶜayn-ı: aṣl-ı A H İ P

361. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

362

1 Ben gerçi ki mānend-i h̲as ü h̲āşākim
Bir ẕerre-i nā-çīz ü kemīne ḫākim

2 Ammā ki senüñ mihrüñe oldum ẕerre
Bu faḫr ile hem-mertebe-i eflākim

A/53a E/83a H/50b İ/50a P/96a Y/118a

363

1 Ben gerçi ki maᶜnīde baḳılsa ḫākim
Ṣūretde de hem-reng-i ḫas ü ḫāşākim
2 Ammā yine daᶜvā-yı kemāl itsem olur
Zīrā ḳul olan saña ola ḥāşā kim

A/53b E/83a H/50b İ/50b P/96a Y/118b

364

1 Lāyıḳdur eger āh ü figān eyler isem
ᶜIşḳuñla fedā-yı ser ü cān eyler isem
2 Nā-çāram eyā nūr-ı dü çeşm-i s̱eḳaleyn
Rāz-ı dilümi ḫalḳa ᶜayān eyler isem

A/53b E/83b H/50b İ/50b P/96a Y/118b

365

1 Geldükçe figāna dil-i miḥnet-zādum
Āfāḳı ṭutar ḥasret ile feryādum
2 Rū-mālī-i der-gāhuña ey faḫr-ı cihān
Beñzer ki benüm yoḳ daḫı istiᶜdādum

A/53b E/83b H/50b İ/50b P/96b Y/118b

---

362. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mertebe: rütbe A H

363. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1a) baḳılsa: baḳılsam E
(1b) de: - A H İ -reng-i: reng ü Y

364. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) nā-çāram: nā-çār Y

365. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜī lü feᶜūl
(1a) zādum: zārum A Y (2a) ey: - Y

366

1 Ben şâm ü seḥer ᶜışḳuñ ile yār oldum
Ẕikrüñle ṣafā-baḫş-ı dil-i zār oldum
2 İtdikçe senüñ naᶜt-i şerīfüñ taḳrīr
Gūyā ki hemān maṭlaᶜu'l-envār oldum

A/53b E/83b H/50b İ/50b P/96b Y/118b

367

1 Ḫâk-i reh olup saña ten-i sūzānum
Olsun ḳademüñ ḫākine ḳurbān cānum
2 Ben ḫāk-i ḥaḳīre naẓar it şefḳatle
Baḳma yüzümüñ ḳarasına sulṭānum

A/54b E/83b H/51b İ/51b P/97a Y/118b

368

1 Ey şāh-ı rüsül ẕātuñ idüp faḫr-ı enām
Ḥaḳ eyledi taṣdīḳunı rükn-i İslām
2 Raḥmet aña kim nām-ı şerīfüñ işidüp
Ṣıdḳ ile ide ᶜarż-ı taḥiyyāt ü selām

A/55a E/83b H/52a İ/52a P/97a Y/118b

369

1 Aġyār n'ola ṣormaz ise aḥvālüm
Yoḳ faḫr idecek anlara cāh ü mālum
2 Ancaḳ saña durur ᶜarż-ı niyāzum yā Rab
Her vech ile aḥvālüme sensin ᶜālim

A/54b E/83a H/51b İ/51b P/97a Y/118b

---

366. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

367. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1a) ten: bün Y

368. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) Ḥaḳ eyledi taṣdīḳunı: taṣdīḳunı Ḥaḳ eyledi A H İ İslām: selām Y

369. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) faḫr: ᶜarż E ġayre ᶜarż Y

370

1 ᶜIşḳuñla yaḳup āteş-i ḥasret cānum
Bī-tāb ü tüvān oldı dil-i nālānum
2 Ben bende-i nā-çīziñe iḥsān eyle
Luṭfuñla ḳabūl eyle benüm sulṭānum

A/53b E/85a H/50b İ/50b P/96b Y/119a

371

1 Ṣıdḳ ile ḳul olmaḳ saña muṭlaḳ ġarażum
Mensūb-ı der-i devletüñ olmaḳ ġarażum
2 Maḥşerde bu küstāḫ benümdür diyesin
Ey faḫr-ı dü ᶜālem budur ancaḳ ġarażum

A/55a E/83b H/52a İ/52a P/97b Y/119a

372

1 Sensin iden iᶜṭā ṭaleb ü mes'ūlum
Senden bilürem her ne ise me'mūlum
2 Sen her ne ki lāyıḳ göresin ben ḫāke
Yā Rab dil ü cān ile benüm maḳbūlum

A/53b H/47a İ/47a P/95a

373

1 Ḳıl ẕikriñi mūnis-i dil-i mecrūḥum
Ṣāf eyle ṣafā-yı maᶜrifetle rūḥum
2 Ḳıl maẓhar-ı eyḳān ü ḥaḳāyıḳ yā Rab
Āyīne-ṣıfat bu sīne-i meşrūḥum

A/54a H/51a İ/51a P/96b

---

370. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) nā-çīziñe: nā-çīzüñi E Y

371. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) ṣıdḳ: cān A H İ P

372. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) cān ile: cānumla A cān H

373. (1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) eyḳān ü: īḳāẓ A H

374

1 Sensin dil ü cān ile benüm maḳṣūdum
Rabbüm kerem ü raḥmeti çoḳ maᶜbūdum
2 Sen mühtedī-i rıżā-yı pākün eyle
Güm-rāh ise de dil-i ḫaṭā-ālūdum

A/54a H/51a İ/51a P/96b

375

1 Şükrünle olup ziyāde şevḳ u ṭarabum
Taḥṣīl-i rıżā-yı pākün olsun ṭalebüm
2 Yā Rab beni maḥcūb-ı ḳuṣūr itmededür
Eṭvār-ı ᶜibādetünde sū'-i edebüm

A/54a H/51a İ/51a P/96b

376

1 Yoḳdur saña lāyıḳ ḥasenāt ü ᶜamelüm
Senden kerem ü ᶜafv ü ᶜaṭādur emelüm
2 Bir bende-i ᶜācizem meded itmez iseñ
Ḳādir degülem nesneye ḳāṣırdur elüm

A/54a H/51a İ/51a P/97a

377

1 Senden bize emr oldı çün ey Rabb-i enām
Ol mefḫar-ı kevneyne ṣalāt ile selām
2 Her laḥzada yüz biñ ṣalavāt ü teslīm
Kıl fażluñ ile rūḥına tā rūz-ı ḳıyām

A/54a H/51a İ/51a P/97a

---

374. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

375. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

376. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

377. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

378

1 Bī-ḥadd ü nihāyet ṣalavāt ü teslīm
Ezkā-yı taḥiyyāt ü dürūd ü tekrīm
2 Olsun o resūlü's-s̱eḳaleyne vāṣıl
Āsārı olup mezīd-i ḳurb-ı taᶜẓīm

A/54a H/51a İ/51a P/97a

379

1 Envāᶜ-ı hümūm eylemede ḳalbe hücūm
Ḳaldum ġam ü ḥayretle İlāhī maġmūm
2 ᶜAcz ile ḳuṣūr ile perīşān-ḥālem
Yā Rab saña her ḥāl ile ḥālüm maᶜlūm

A/54b H/51b İ/52a P/97a

380

1 Der-gāhuña şerm ile münācāt iderem
Senden ṭaleb-i ḳabūl-i ḥācāt iderem
2 Yoḳ şükrüñe iḳtidār İlāhī ancaḳ
ᶜAczüm ḳadar ümmīd-i mücāzāt iderem

A/54b H/51b İ/52a P/97a

381

1 Bir ḳalbi münevver itse feyż-i Ḳayyūm
Ḥaḳḳ üzre aña keşf olur eṣnāf-ı ᶜulūm
2 Her ᶜuḳdesini ḥall ider ilhām-ı ṣarīḥ
Her müşkil-i mechûlini eyle maᶜlūm

A/55a H/52b İ/52a P/98a

---

378. (1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

379. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1b) ġam ü: ġam İ

380. (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl
(2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

381. (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1a) itse: ide A H

382

1 Ey hakk ile ma^cbūdum olan ma^cbūdum
Mutlak sana tālib dil-i şevk-ālūdum
2 Ben her ne kadar ġayri kıyās itsem de
Yā Rab sanadur teveccüh ü maksūdum

A/55b H/52b İ/52b P/97b

383

1 Ey kullarına erham olan ma^cbūdum
Sensin iki ^cālemde benüm maksūdum
2 Eyle beni şāyān-ı rıżā-yı pākün
^cAfv eyle dil-i zār-ı hatā-ālūdum

A/55b H/52b İ/52b P/97b

384

1 Tevhīdün olup subh u mesā ezkārum
Fażl u keremün recāsıdur efkārum
2 Sıdk ile İlāhī istinādum sanadur
Hal-kerde-i kudret bilürem her kārum

A/52b H/49b İ/49b P/95b

385

1 Müstaġrık-ı bahr-ı ni^cmetündür ^cālem
Merzūk-ı nevāl-i rahmetündür ^cālem
2 Bu kevn ü mekān kudretün eyler işbāt
Āyāt-ı şühūd-ı vahdetündür ^cālem

A/52b H/49b İ/49b P/95b

---

382. (1ab)(2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(2b) mef^cūlü mefā^cilün mefā^cīlün fa^c
(2a) ġayri: ġayr İ P (b) teveccüh-i: teveccüh ü A H

383. mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c

384. (1a)(2b) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(1b) mef^cūlü mefā^cilün mefā^cīlün fa^c
(2a) mef^cūlü mefā^cilün mefā^cīlü fe^cūl

385. (1ab)(2b) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c

386

1 Her ḥāl ile tevfīḳ-ı rıżādur emelüm
Ammā ki ḫilāf u nā-sezādur ᶜamelüm
2 Yā Rab keremüñle beni ḳıl feyż-i ṣalāḥ
Ḳıl himmete taḥvīl fütūr u keselüm

A/52b H/49b İ/49b P/95b

387

1 Ṭāᶜāt ü ᶜibādetde keseldür kārum
Ġaflet ile taḳṣīr-i ᶜameldür kārum
2 ᶜAfv ü kerem ü raḥmetüñ ümmīdi ile
Her laḥẓada teksīr-i emeldür kārum

A/52b H/49b İ/49b P/95b

388

1 Muḥtāc senüñ fażluña cinn ü ādem
Maḳhūr-ı irādetüñ cemīᶜ-i ᶜālem
2 Ser-cümle cihān ḫavf ü recāda ḥayrān
Luṭf u seḫatuñdadur sürūr u mātem

A/52b H/50a İ/49b P/95b

389

1 ᶜĀlemde ne şāh ü ne vezīri bilürem
Birdür o ilāh-ı bī-naẓīri bilürem
2 Bildiklerini eylesün eṣḥāb-ı ġaraż
Ben ᶜādil olan Rabb-i Ḳadīri bilürem

A/52b H/50a İ/50a P/96a

---

386. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

387. (1ab) (2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

388. (1a) (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) sürūr u: sürūr A H

389. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

390

1 Ben şâh ü vezîr ile mübâhât itmem
Allâh direm ġayre münâcât itmem
2 Maḫṣûṣdur ancaḳ aña ḥavl ü ḳuvvet
Maḫlûḳ-ı żaʿîfe ʿarż-ı ḥâcât itmem

A/53a H/50a İ/50a P/96a

391

1 Bir dil ki ola ẕikr-i Ḫudâvende her dem
Bî-şübhe olur maẓhar-ı ism-i aʿẓam
2 İtme ʿaẓamet ẕât-ı müsemmâdandur
Sensin ʿaẓm-ı ẕât ile Rabb-i Ekrem

Ü/67a

---

390. (1ab)(2b) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ
(2b) mefʿûlü mefâʿilün mefâʿîlün faʿ

391. (1a)(2b) Vezin bozuk.
(1b)(2a) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ

NÛN

392

DER-VAṢF-I İMÂMEYNÜ'N-NESÎBEYN SEYYİDÂ ŞÜBBÂN-I EHLİ'L-CENNE R.A.(*)

1 Sıbṭayn-ı mükerremeyn-i fahrü'l-kevneyn
Peymâne-keş-i şehâdet ol mazlûmeyn
2 Ferzend-i ᶜAlî nûr-ı dü çeşm-i Zehrâ
Mihr ü meh-i eflâk-i saᶜâdet Ḥaseneyn

A/24b E/10b H/23a İ/23b P/63a Y/21b

393

DER-VAṢF-I EMÎRÜ'L-MÜ'MİNÎN ᶜOSMÂN-I ẒÎ'N-NÛREYN R.A.(*)

1 Pîrâye-dih-i şöhret-i İbn-i ᶜAffân
Ol kân-ı ḥayâ yaᶜnî Cenâb-ı ᶜOsmân
2 Besdür şeref-i ẕâtına bu şâhid kim
Ḥaḳ kıldı anı mülhem-i cemᶜ-i Kur'ân

A/23b E/9b H/22b İ/22b P/62a Y/20b

394

DER-VAṢF-I EMÎRÜ'L-MÜ'MİNÎN ḤASAN BİN ᶜALÎ(*)

1 Sıbṭ-ı nebevî ẕât-ı cemîl ü aḥsen
Kim olmış idi her ṣıfatı müstaḥsen
2 Ḫilḳatde şebîh idi şeh-i kevneyne
Ol ḫulḳı ḥasen ẕâtı ḥasen ismi Ḥasen

A/24b E/10b H/23b İ/23b P/63a Y/20b

---

392. (*): vaṣf: ẕikr E
(1ab) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜûl feᶜûl

393. (*): vaṣf: ẕikr E
mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

394. (*): vaṣf: ẕikr E
(1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

395

DER-VAṢF-I EMĪRÜ'L-MÜ'MİNĪN İMĀMÜ'Ş-ŞÜHEDĀ
ḤÜSEYN BİN ᶜALĪ EL-MURTAẒĀ R.A.(*)

1 Ol sıbṭ-ı nebi nūr-ı dü çeşm-i s̲eḳaleyn
Faḫr-ı rüsüle olmış idi naṣbü'l-ᶜayn
2 Peymāne-keş-i bezm-i şehādet yaᶜnī
Şeh-zāde-i ẕī-şān-ı felek-pāye Ḥüseyn

A/24b E/10b H/23b İ/23b P/63a Y/20b

396

DER-VAṢF-I ᶜABDU'R-RAḤMĀN EL-ZEHRĀ EL-ḲUREYŞĪ R.A.(*)

1 Ol kān-ı ᶜaṭā maᶜden-i cūd u iḥsān
Ol ṭālib-i Ḥaḳ yaᶜnī ki ᶜAbdu'r-raḥmān
2 İḫlāṣ ile infāḳ ḳılup itmiş idi
Emvālini mebẕūl-i rıżā-yı Sübḥān

A/24a E/10a H/23a İ/23a P/62b Y/21a

397

DER-VAṢF-I ḤAŻERĀT-I ĀL-İ ᶜABĀ ᶜALEYHİM
EFḌALÜ'T-TEḤĀYĀ(*)

1 Sulṭān-ı rüsül merdüm-i çeşm-i s̲eḳaleyn
Hem Ḥaydar o ibni ᶜamm-i şāh-ı kevneyn
2 Zehrā vü dü çeşm-i dil ü cān ol Ḥaseneyn
Bil āl-i ᶜabā fażlına bunlar zeyn

A/56b E/11a H/53b İ/53b P/99.bY/22b

---

395. (*): vaṣf: ẕikr E
(1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

396. (*): vaṣf: ẕikr E
(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

397. (*): ᶜaleyhim ...: - Y Başlık A H İ P'de yok.
(1a)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) sulṭān-ı: sulṭān ü E o: vü A H - P

398

1 Üftādelerüñ ki dest-gīri sensin
Her bende-i ᶜācizüñ naṣīri sensin
2 Yā Rab bu şu'ūnāt ü ḥudūs̱ātüñ hep
Cümle yine merciᶜ ü muṣīri sensin

A/48b E/86a H/54a İ/54a P/98b Y/119b

399

1 Hem-ṣoḥbet-i ehl-i cāh ü māl olma ṣakın
Maḥrūm-ı şerāfet-i kemāl olma ṣakın
2 Baş üzre ṭutarken seni ehl-i tecrīd
Dünyā ṭalebiyle pāy-māl olma ṣakın

E/86a M/67a P/178b Y/101a

400

1 Aḫlāḳuñı tehẕīb ḳıl insān olasın
Maḳbūl-ı Ḫudā maẓhar-ı iḥsān olasın
2 Ḫāk olsa gerekdür bu vücūd-ı ḫākī
Ey ḫāk gerek ḫāk ile yeksān olasın

E/86a M/66a P/178b Y/101a

401

1 Geldükde vücūda ol Ḥabīb-i Yezdān
Envārı ile münevver oldı bu cihān
2 Āyāt-ı ẓuhūrın eyleyüp cümle yaḳīn
Üftāde-i ḫāk-i ḫaclet oldı evs̱ān

A/57a E/86b H/54b İ/54b P/99b Y/120b

---

398. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) yine: - Y

399. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlünfaᶜ

400. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

401. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) bu: - Y

402

1 Ancak bu kadar vasfına vardur imkān
Kim mazhar-ı tām oldı o fahr-ı dü cihān
2 Her mürselün icâzı cenābında bedīd
Her mu'cizün envā'ı vücūdında 'ayān

A/57a E/86b H/54b İ/54b P/99b Y/120b

403

1 Sendendür İlāhī kula lutf u ihsān
Müşkiller olur kudretün ile āsān
2 Senden meded olmazsa kerem olmazsa
Yā Rab neye kādir ola 'āciz insān

A/56b E/85b H/54a İ/54a P/98a Y/99b

404

1 Rezzāk-ı cihān Hālik-ı eşyā sensin
Ser-tā-be-kadem 'āleme mevlā sensin
2 Sıdk ile hulūs ile seni bir bilürüz
Yokdur dahı ma'būdumuz illā sensin

A/48a E/85a H/53e İ/53a P/98a Y/99b

405

1 Pūşīde-külāh olup o şūh-ı devrān
Ol gerden-i sīm ile olur ser-gerdān
2 Bir pūte-i ser-nigūna benzer o külāh
Kim olmada sīm-i hālis andan rīzān

E/86b P/178a Y/119b

402.(1a) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa' (1b)(2ab) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl (1b) oldı: idi A H İ P (2a) i'câzı: i'câz Y (b) envâ'ı: envâyi'i Y

403. mef'ûlü mifâ'îlü mefâ'îlün fa' (1b) âsân: ihsân Y

404. (1ab)(2b) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
(2a) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl

405. (1ab)(2b) mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fa'
(2a) mef'îlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl

406

1 Bir ḳaṭreyi deryā-dil iden sensin sen
Dürr ü güheri ḥāṣıl iden sensin sen
2 Hem-çün meh-i nev nāḳıṣ olan dilleri hep
Ḫurşīd gibi kāmil iden sensin sen

E/85b P/178a Y/119b

407

1 ʿAfv it beni ẕāt-ı ekremüñ ḥaḳḳı içün
Luṭf it baña nūr-ı aḳdemüñ ḥaḳḳı içün
2 Sen eyle duʿāmı maẓhar-ı feyż-i ḳabūl
Ḫāṣıyyet-i ism-i aʿẓamuñ ḥaḳḳı içün

A/56b E/85b H/54a İ/53b P/98b Y/119a

408

1 Kārum ne ḳadar olmaz ise müstaḥsen
Tevvāb ü Raḥīm ü Müteʿālīsin sen
2 Ey ẓann-ı ʿibādīne ḳılan vaʿd-i cezā
Ẓannum saña aḥsendür İlāhī aḥsen

A/56b E/85b H/54a İ/54a P/98b Y/119a

409

1 Sen dād-res-i ḫaste-dilān-ı ġamsın
Hem erḥam-ı rāḥimīn ü hem ekremsin
2 Tedbīr-i kesāna bende yoḳdur raġbet
Luṭf it baña kim ḥālüme sen aʿlemsin

A/48b E/85a H/54a İ/54a P/99a Y/119b

---

406. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) dürr ü: dürr Y

407. mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlü feʿūl
(1a) ekremüñ: keremüñ E (b) aḳdemüñ: ḳademüñ E
(2a) duʿāmı: duʿā-yı Y

408. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1b) müteʿālīsin sen: müteʿālī sensin sen Y

409. (1a)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(1b)(2a) mefʿūlü mefāʿīlün mefāʿīlün faʿ
(1a) dād-res: dād-resen Y

410

1 İḳrār-ı lisānī ile taṣdīḳ-i cenān
Mü'minler içün oldı esās-ı īmān
2 Aḥkām-ı diyānetde bu remz oldı bize
Vācibdür ola ḳavl ile fiᶜlüñ yeksān

A/57b E/86a H/55a İ/55a P/99b Y/120a

411

1 Cebbār ü ᶜAzīz ü Mütekebbir sensin
Ḳuddūs ü Müheymin ü Muṣavvir sensin
2 Yoḳ sābiḳ u lāḥiḳ ḥarem-i ᶜizzetüñe
Hādī vü Muḳaddim ü Mu'aḫḫir sensin

A/48b E/86a H/53b İ/53b P/98b Y/120a

412

1 Rabb-i Eḥad ü Vāḥid ü Ḳādir sensin
Berr ü Ṣamed ü Bāṭın u Ẓāhir sensin
2 Yoḳ evvel ü āḫirde şerīküñ yā Rab
ᶜAdl ü Ḥakem ü Evvel ü Āḫir sensin

A/48b E/86a H/53b İ/53b P/98b Y/120a

413

1 Eyle mededüñ cān ü dile feyż-resān
Tā ḫayr ile müşkillerüm olsun āsān
2 Ben ᶜācizi ᶜācizlere muḥtāc itme
Fażluñla murādātumı eyle iḥsān

A/56b E/86b H/53b İ/53b P/98b Y/120a

---

410. (1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1a) cenân: cihân Y

411. (1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

412. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) âḫirde: âḫir Y (b)ᶜadl: ᶜadûl Y Mısraların yeri Y'de değişik.

413. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) tâ ḫayr: te'ḫîr A H P müşkillerüm: müşkiller Y
(2b) murâdâtumı: murâdumı Y

414

1 Ben ḫaste-dile feyż-i devā itdüñ sen
Luṭf eyledüñ iḥsāna sezā itdüñ sen
2 Fażl u kerem ü luṭfuña şāhid bu yeter
Ben maʿṣiyet itdükçe ʿaṭā itdüñ sen

A/56b E/86a H/53b İ/53b P/98b Y/120a

415

1 Leylīye ki Ḳays oldı ezelden meftūn
Gösterdi bu vādīde cünūn ile fünūn
2 Başında anuñ lāne-i murġān şāhid
Ḳuş ḳondurur idi ṣanʿatında Mecnūn

E/87a P/178a Y/120a

416

1 Sendendür İlāhī bize luṭf u iḥsān
Maẓhar kerem ü fażluña cinn ü insān
2 Ben bir ḳuluñam ʿāciz ü bī-çāre vü zār
Müşkillerüm it ḳudretüñ ile āsān

A/58a H/56a İ/56a P/178a Y/120a

417

1 Ey seyyid-i kevneyn ü nebiyyü's-s̠eḳaleyn
V'ey ẕāt-ı muʿallāsı imāmü'l-ḥarameyn
2 Ḫāk-i ḳadem-i pāküñ ülü'l-ebṣāra
Küḥl itmek olur ʿizzet ile farżu'l-ʿayn

A/57a E/86b H/54a İ/54a P/99a Y/120a

---

414. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ (2a) luṭfuña: luṭf ile Y
415. (1ab)(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2b) mefʿūlü mefāʿilün mefāʿīlün faʿ
416. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(1a) luṭf u: luṭf Y (b) insān: iḥsān Y
(2b) müşkillerüm: her müşkilüm P Y
417. (1ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl
(2ab) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

418

1 Ey māye-i faḫr-ı enbiyā-yı pīşīn
Sensin o felek-cenāb ü gerdūn-temkīn
2 Ḥaḳḳ eyledi nüsḫa-i ṣıfāt-ı pākün
Dībāce-ṭırāz ṣādıḳu'l-vaᶜdü'l-emīn

A/57a E/86b H/54b İ/54b P/99a Y/120a

419

1 ᶜIşḳun ġamı dārū-yı dil ü cān olsun
Derdüñ baña ser-māye-i dermān olsun
2 Ümmetlerüñ ey pādişeh-i Sidre-mekān
Biñ ḥasret ile yoluña ḳurbān olsun

A/57a E/86b H/54b İ/54b P/99a Y/120a

420

1 Engüşt-i laṭīfüñden aḳup āb-ı revān
Dil-teşneleri şevḳ ile itdi reyyān
2 Bir ḳaṭre-i ᶜafvüñle beni sīr-āb it
Ey menbaᶜ-ı enhār-ı ᶜaṭā vü iḥsān

A/57a E/86b H/54b İ/54b P/99a Y/120b

421

1 Ey mihr-i żiyā-güster-i envār-ı yaḳīn
V'ey māh-ı ṣafā-baḫş-ı semāvāt ü zemīn
2 Biñ āh ü enīn ile meded-ḫᵛāhuñdur
Ḫāk-i der-i luṭfuñda N a ḥ ī f ī -i ḥazīn

A/57a E/86b H/54b İ/54b P/99a Y/120b

---

418. mefᶜūlü mefāᶜīlün mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefᶜūlün feᶜūl

419. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) dārū-yı: vāridi Y

420. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

421. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) mihr: - Y żiyā-güster-i envār-ı: celī
ṣaᶜṣaᶜa-i ṣubḥ-ı A H İ P (b) żiyā: ṣafā A H İ

422

1 Ey raḥmeti çoḳ Rabb-i Raḥīm ü Raḥmān
Ey erḥam ü Ḳuddūs ü Kerīm ü sübḥān
2 Ḳıl fażluñı hem-dem ḳoma vaḥşetle beni
Ḳabrümde baña eyle su'ālüm āsān

A/56a E/85a H/53a İ/53a P/98a Y/99b

423

1 Fażluñla idüp maẓhar-ı luṭf u iḥsān
Yā Rab beni ḳıl devlet-i ᶜışḳa şāyān
2 Ben ẕerreyem ammā ki eyā Rabb-ı Ḳadīr
Sensin sen iden ẕerreyi mihr-i raḫşān

A/56a E/85a H/53a İ/53a P/98a Y/99b

424

1 Ey erḥam ü Tevvāb ü Raḥīm ü Raḥmān
V'ey ekrem ü Vehhāb ü Kerīm ü Ġufrān
2 Eyle peder ü māder ile iḫvānum
Mensūb-ı ṣufūf-ı ᶜuteḳā-yı nīrān

A/56a E/85aH/53a İ/53a P/98a Y/100a

425

1 Ey neşve-i luṭfuñla teşekkürde cānān
Pür-tāb-ı şirār-ı ġażabuñdur nīrān
2 Ferdā ki ẓuhūr ide ᶜiḳāb ü ḳahruñ
ᶜAfv it beni ey Rabb-i Ġafūr u Raḥmān

A/56a E/85a H/53a İ/53a P/98a Y/100a

---

422. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b) sübḥân: mennân E Y (2b) su'âlüm: su'âli E İ P Y

423. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

424. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) Vehhâb ü: Vehhâb E ġufrân: mennân A H İ P

425. (1a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) ġażabuñdur: ġażabuñdan A H İ P
(2a) ᶜiḳâb: ᶜitâb Y (b) Ġafûr: ᶜAfuvv P

426

1 Yā Rab olup āşüfte-i deşt-i ᶜısyān
Hep mağfiret ümmīdine oldum pūyān
2 Bildüm keremüñ ᶜafvüñe mağrūr oldum
Aḥvāl bu bāḳī senüñ emr ü fermān

A/56a E/85b H/53a İ/53a P/98a Y/100a

427

1 Ġafletle idüp emrüñe ḥāşā ᶜısyān
Oldum niçe dem tābiᶜ-i nefs ü şeyṭān
2 Geldim der-i ġufrānuña biñ ḫaclet ile
İḥsān senüñ ey Rabb-i Raḥīm ü Raḥmān

A/5a6 E/85b H/53b İ/53a P/98b Y/100a

428

1 Kul ġaflet ile itse ᶜaceb mi ısyān
Eksük mi olur ḳulda ḫaṭā vü nisyān
2 Mağrūr olup iḥsānuña küstāḫ oldum
Olsam n'ola şāyeste-i ᶜafv ü ġufrān

A/56b E/85b H/53b İ/53b P/98b Y/100a

429

1 Lāyıḳ mı bu cān ḥasret ile zār olsun
Dil tāb-ı teb-i hecr ile bīmār olsun
2 İtdükçe recā būs-ı dehānın yoḳ dir
Yoḳ çāremüz ol ġonça hemān var olsun

E/87a M/65b P/177b Y/100a

---

426. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) āşüfte-i: āşüfte E āşüfte vü A H
deşt: dest A H İ ᶜısyān: iḥsān E

427. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) mef-ᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1b) nefs : naḳş Y

428. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

429. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

430

1 Kār itdi derūna elem-i hecr-i vaṭan
Nār-ı ġam ile oldı derūnum külḫan
2 Yā Rab keremüñ rāh-nümā eyle baña
Ben zārı ḫalāṣ it bu ġarīb illerden
E/85b M/64b P/177b Y/100a

431

1 ᶜAṣruñ çekemem ben elem-i cān-kāhın
Almam naẓar-ı raġbete ᶜizz ü cāhın
2 Ey minnet ile ḳalbüm idenler tażyīḳ
Bilmez degülem mülk-i tecerrüd rāhın
E/87a M/65a P/177b Y/100b

432

1 Tā key bu cefālar bize ey ṭāliᶜ-i dūn
Kim olmadayuz dest-i melāmetde zebūn
2 Gāhīce ne var luṭf ile mesrūr eyle
Ḫāṭır niçe bir ḳahr ile olsun maḥzūn
E/87a M/65a P/177b Y/100b

433

1 Lāyıḳ mı ki ġamzeñ beni ber-bād itsün
Cevr ile dil-i zārumı nā-şād itsün
2 Destüñden eyā şūḫ-ı cefā-kār senüñ
Bī-çāre N a ḥ ī f ī kime feryād itsün
E/87a M/65a P/177b Y/100b

---

430. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

431. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

432. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

433. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

434

1 Nezzāre idersem n'ola ruhsāruña ben
Hasret-zedeyem şevk ile dīdāruña ben
2 Her nagme-i şīrīnüñi tekrār eyle
Zīrā toyamam lezzet-i güftāruña ben

E/87a M/65b P/178aY/100b

435

1 Dil-hasteleri hecr ile pür-dāġ olsun
Ol pīr olası ġonçe-dehen saġ olsun
2 Āhir koduñ ol māhı hicāb altında
Ey hatt-ı siyeh-kār yüzüñ aġ olsun
E/87a M/65b P/178a Y/100b

436

1 Me'mūl degül lutf o sehī-kāmetden
Mülk-i dili āsūde komaz ġāretden
2 Bulmadum anı va^c de-i lutfında dürüst
İşkesteyem ol ^c ahd-şiken āfetden
E/87a M/65b P/178a Y/100b

437

1 Feryād senüñ ġamze-i Tataruñdan
Ġāret-gerī-i çeşm-i siyeh-kāruñdan
2 Biñ nahvet ü biñ nāz ile der-kār olsa
Kim kurtulur ol hançer-i ġaddāruñdan

E/87a M/65b P/178a Y/100b

---

434. (1ab)(2b) mef^c ūlü mefā^c īlü mefā^c īlü fe^c ūl
(2a) mef^c ūlü mefā^c īlü mefā^c īlün fa^c

435. mef^c ūlü mefā^c īlü mefā^c īlün fa^c

436. (1ab)(2b) mef^c ūlü mefā^c īlü mefā^c īlün fa^c
(2a) mef^c ūlü mefā^c īlü mefā^c īlü fe^c ūl

437. mef^c ūlü mefā^c īlü mefā^c īlün fa^c

438

1 Ey bī-ḫaber-i resm-i sülūk-ı ᶜirfān
Āsān mı gelür saña ṭarīk-i merdān
2 Bu yolda olan bār-keş-i ḳayd-ı vücūd
Ṣaḥrā-yı taḥayyürde ḳalur ser gerdân

E/87b M/65b P/178b Y/101a

439

1 İtse ne ḳadar cevr ü cefāsın efzūn
Başa çıḳamaz ehl-i dil ile gerdūn
2 Żīrā ki idüp Ḥaḳḳa umūrın tefvīż
Döndükçe döner çarḫ ile aṣḥāb-ı derūn

E/86a M/65b P/178b Y/101a

440

1 Rezzāḳ-ı cihān Muḳsiṭ ü Cāmiᶜ sensin
Hem Muḳtedir ü Żārr u Nāfiᶜ sensin
2 Bī-şübhe Muᶜizz ü hem Müẕilsin yā Rab
Bī-reyb ü gümān Ḥāfiż ü Rāfiᶜ sensin

A/48b H/54a İ/54a P/99a

441

1 Mevlā-yı Ṣamed Ḳādīr ü Mācid sensin
Maᶜbūd-ı eḥad İlāh-ı Vāḥid sensin
2 Maḫfī olamaz ẕerre daḫı ᶜilmüñden
ᶜAllām-ı ġuyūb ġā'ib ü şāhid sensin

A/48b H/55a İ/55a P/99b

---

438. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

439. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) umūrın: umūruñ M Y

440.(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

441. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

442

1 Faᶜᶜāl-i murād ü Ḳādir-i muṭlaḳsın
ᶜAllām ü Ḫabīr ü ḳā'il-i eṣdaḳsın
2 Maᶜbūdı cemīᶜ-i kā'inātuñ sensin
Ṭāᶜāta eḥaḳ ṡenāya elyaḳ Ḥaḳsın

A/48b H/55a İ/55a P/100a

443

1 Maḳṣūdumı ḥāṣıl eyleyen sensin sen
Her maṭlaba vāṣıl eyleyen sensin sen
2 Fażl u kerem ü ᶜināyetüñle yā Rab
Me'mūluma nā'il eyleyen sensin sen

A/48b H/55a İ/55a P/100a

444

1 Her ḥāl ile sen ḳullarıña erḥamsın
Maᶜbūd-ı Ġanī vü Ḳādir-i ekremsin
2 Yā Rab saña ᶜarż-ı ḥāle ḥācet yoḳdur
Maḳṣūd u murādātumı sen aᶜlemsin

A/49a H/55b İ/55a P/100a

445

1 Ol Vāḥid-i bī-şerīkdendür iḥsān
Yoḫsa neye ḳādir ola ᶜāciz insān
2 Her derde devā luṭf u ᶜaṭā andandur
Müşkilleri ḳudretle ol eyler āsān

A/58a H/55b İ/55b P/100a

---

442. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1a) muṭlaḳsın: muṭlaḳ sensin A (b) eṣdaḳsın: eṣdaḳ sensin A (2b) Ḥaḳsın: Ḥaḳ sensin A H İ

443. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
"Sen" redifleri A ve H'de yok.

444. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) Ḳādir-i: Ḳādir ü A H

445. (1a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1a) vāḥid-i: vāḥid ü A H (2a) andandur: sendendur H A

446

1 Bir yüzden eger ḳulları olsa maḥzūn
Bir yüzden ider fażl u keremle memnūn
2 Ol Ḳādir-i Bī-çūna gerek ḥamd ü s̱enā
Kim niᶜmeti olmaḳda ᶜibāda efzūn

A/58a H/55b İ/55b P/100a

447

1 Cān ṣıdḳ u teveccüh ile āgāh olsun
Āgāhī-i dil senüñle her gāh olsun
2 Bir mūnis-i dā'im ile hem-dem ol kim
Tā maḥşere dek senüñle hem-rāh olsun

A/58b H/55b İ/55b P/100a

448

1 Yā Rab saña̅dur teveccüh-i ḳalb-i ḥazīn
Yoḳ kimseye iᶜtimādum ey Rabb-i Muᶜīn
2 Bā-cāh beni be-sırr-ı ism-i aᶜẓam
Merhūn-ı icābet it duᶜāmı āmīn

A/58a H/55b İ/55b P/100b

449

1 Yā Rab ne ümīd itdüm ise fażluñdan
Eżᶜāf-ı mużāᶜaf baña luṭf itdüñ sen
2 Ḥāşā ola maḥrūm-ı ᶜaṭā vü cūduñ
Bir ḳul ki saña eyleye ẓann-ı aḥsen

A/57b H/54b İ/54b P/99b

---

446. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

447. (1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (1a) ṣıdḳ u: ṣıdḳ İ P
(b) her gâh: hem-râh A H

448. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl
(2ab) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

449. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b) luṭf: iḥsân A H
(2a) ḥâşâ: ḥâşâ ki A H maḥrûm: maḥrem A H

450

1 Güm-rāhlara luṭf u hidāyet senden
Bī-çārelere fażl u ᶜināyet senden
2 Yoḳ ṭāḳatümüz bār-ı ġumūma yā Rab
Bī-ṭāḳat ü bī-ḳudrete ṭāḳat senden

A/57b H/55a İ/54b P/99b

451

1 Aḥkām-ı ḳażā vü ḳader olduḳda revān
Oldum bu ġarīb illere pūyān ü devān
2 Sıḥḥatle selāmet ile merzūḳ eyle
İtme beni miḥnet-zede-i ẕüll ü hevān

A/57b H/55a İ/55a P/99b

452

1 Yā Rab beni ālāyiş idüp zār ü ḥazīn
İtmekde mükedder dili naḳş-ı telvīn
2 Ber-vefḳ-ı rıżā ḳalbe s̱ebāt iḥsān it
Eyle beni vāṣıl-ı maḳām-ı temkīn

A/57b H/55a İ/55a P/99b

453

1 **Fażluñ ile idüp** bizi nevᶜ-i insān
Bī-sebḳ-ı ᶜivaż eyledüñ īmān iḥsān
2 Me'mūlum odur maḥż-ı keremle idesin
Her müşkilümi iki cihānda āsān

A/57b H/55b İ/55b P/100a

---

450. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(1a) luṭf u: luṭf İ P

451. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

452. **(1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl**
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

453. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

454

1 Rabbümdür iden cümle umūrum āsān
Ben ʿācize hep itdiġi luṭf u iḥsān
2 Ol Rabb-i Eḥaddür ki şerīki yoḳdur
Sulṭān ü gedā ʿacz ile cümle yeksān

A/58a H/55b İ/55b P/100a

VĀV

455

1 Ṭaṭyīb ḳılup ḫāṭırı ṭīb-i dil-cū
Olduḳda ṣafā-baḫş-ı vuṣūl ol ten-zū
2 Pīrāhen-ı Yūsuf gibi Yaʿḳūb-ı dili
Bīnā-yı neşāṭ eyledi ol müşgīn bū

E/87b Y/121a

---

454. mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

455. (1ab)(2b) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ
(2a) mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūl
(1a) ḫāṭırı: ḫāṭır Y
(b) ten-zū: ten-rū Y

HÂ

456

1 Ḳan aḳsa revā dīde-i giryān üzre
Kim olmadı dil mūcib-i fermān üzre
2 Yā Rab niçe şerm ile helāk olmayayum
Sen baña aṭā ben saña ᶜıṣyān üzre

A/66a E/88b H/64b İ/63b P/101a Y/102a

457

1 Allāh baña luṭfuñı reh-ber eyle
Her ḥālde tevfīḳ müyesser eyle
2 Ẓulmet-gede-i ġaflet olan ḳalbümi sen
Ḫūrşīd-i ᶜināyetle münevver eyle

A/66b E/87b H/64b İ/64b P/101a Y/102a

---

456. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

457. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl Bu rübai H/67a ve İ/64a-da mükerrerdir. İlk mısraı şöyledir:
Allāh beni luṭfuña maẓhar eyle

458

1 Yā Rab baña tevfīḳuñı hem-rāh eyle
Ġafletde ḳoma ḳalbümi āgāh eyle
2 Her bir nefesüm ẕikr-i şerīfüñle müdām
Hem-ḫāṣıyet-i āh-ı seḥer-gāh eyle

A/66a E/87b H/64b İ/63b P/101a Y/101b

459

1 Yā Rab benem ol ᶜabd-i es̱īm ü güm-rāh
Kim cürm ü ḫaṭā olmada kārum her gāh
2 Ṭopraḳ başuma zīr-i türāb içre eger
Luṭfuñ baña olmazsa İlāhī hem-rāh

A/66a E/87b H/64b İ/63b P/100b Y/101b

460

1 Ṭāᶜatde olup ḳayd-ı hevāya beste
ᶜİṣyān ile oldı dil ü cānum ḫaste
2 Ṭāᶜat didigüm Ḥaḳḳa degüldür lāyıḳ
ᶜİṣyān didigüm ḳulluġa nā-şāyeste

A/66b E/88a H/65a İ/64a P/101a Y/101b

461

1 Müstaġrıḳ idüp ḳalbümi nūr-ı ᶜışḳa
Kıl ḥüznümi taḥvīl sürūr-ı ᶜışḳa
2 Yā Rab bulalı emrüñ ile feyż-i vücūd
Cān muntaẓır olmaḳda ẓuhūr-ı ᶜışḳa

A/66b E/88a H/65a İ/64a P/101a Y/101b

---

458. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü faᶜūl

459. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

460. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

461. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

462

1 Ey ḳullarına erḥam ü Raḥmān Allāh
Ferd ü Ṣamed ü Ḳādir ü mennān Allāh
2 Her kim göre ᶜibretle bu maṣnūᶜātı
Dir ḥayret ile ṣunᶜuña sübḥān allāh

A/67a E/87b H/65a İ/64b P/10b Y/101b

463

1 Ālūde olup cürm ü günehle her gāh
Bīhūde güẕār eyledi ᶜömrüm eyvāh
2 Ṣad bār nedāmetle direm şām u seḥer
Lā-ḥavle velā-ḳuvvete illā bi'llāh

A/66a E/87b H/64a İ/63b P/100b Y/101b

464

1 Yā Rab olup evrād-ı dil ü cān tevbe
Olsun güneh ü cürmüme her ān tevbe
2 Ey erḥam ü Tevvāb olan Allāh-ı Kerīm
İtdiklerime tevbe hezārān tevbe

A/66a E/88a H/64a İ/63b P/100b Y/101b

465

1 Yā Rab beni elṭāfuña şāyān eyle
Müşkillerimi ḫayr ile āsān eyle
2 Çün-kim ideyüz ᶜazm-i Ṣırāṭa me'mūr
Fażluñla s̱ebāt-ı ḳadem iḥsān eyle

E/88b H/64b İ/63b P/101a Y/102a

---

462. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) kim: - Y ᶜibretle: ḥayretle E

463. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

464. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b) güneh ü: güneh E Y

465. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1a) elṭâfuña: tevfîkuña H İ P
(2a) ideyüz: olayuz İ H ṣırâṭa: ṣırâṭ E Y

466

1 Ser-dāde-i ḫᵛāb-ı ġaflet olduḳ her gāh
Ḫūrşīd-i hidāyetüñle sen ḳıl āgāh
2 Tedbīr-i kesān müfīd-kār olmaz hīç
Sen ḳullaruña ᶜināyet it yā Allāh

A/66b E/88b H/64b İ/64a P/101a Y/102a

467

1 Her cünbiş-i nāzında müheyyā şīve
Dīvāne ider ādemi ednā şīve
2 Ol āfet-i devrānı saña vaṣf idemem
Ser-tā-be-ḳadem ᶜişve ser-ā-pā şīve

E/90a M/66a P/179b Y/102a

468

1 Mevlādan idüp recā-yı nuṣret her gāh
Gāh ağlayalum geh idelim nāle vü āh
2 Gülbāng-i Muḥammedīye āġāz idelim
Ṣıdḳ ile diyüp bu demde Allāh Allāh

A/68b E/88b H/67a İ/66a P/179a Y/102a

469

1 Ger olduñ ise ᶜilm-i ledünden āgāh
Ṣıdḳ ile niyāz eyle Ḫudāya her gāh
2 Elbette bulur sāḥil-i maḳṣūda vüṣūl
Bir dil ki ider baḥr-ı niyāz içre şināh

A/68b E/88b H/66b İ/66a P/179a Y/102b

---

466. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ (2b) it yā: eyle Y
467. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
468. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl Muḥammedīye: Muḥammediyyeye A H Muḥammediyye İ
469. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) ger: eger A (2b) bir: ṣol A H İ

470

1 Bir ḳul ki ola maẓhar-ı tevfīḳ-i İlāh
Her lücce-i baḥr olur aña çāy-ı penāh
2 Ger ẕerre ḳadar ḳudretin iẓhār itse
Eyler yem-i ḫadrāyı bize sebz-i giyāh

A/68b E/88b H/67a İ/66a P/179a Y/102b

471

1 Derdā ki göñül ᶜışḳ ile zār olmaḳda
Miḥnet-keş-i intiẓār-ı yār olmaḳda
2 Ben derd ile girdāb-ı taḥassürdeyem āh
Ol gevher ise ġayre kenār olmaḳda

E/90a M/66a P/179a Y/102b

472

1 Bir ẓālime düşdi dil-i şūrīde ki āh
Dīvāne ider ᶜāşıḳı itdükçe nigāh
2 Her bir nigeh-i nāzı belā-yı ᶜāşıḳ
Her ġamze-i dil-dūzı ḳażā-yı nā-gāh

E/90a M/66a P/179a Y/102b

473

1 Yā Rab ḳoma ben zārı ġam ü kürbetde
Yaᶜnī sebeb-i kürbet olan ġurbetde
2 Sevdā-yı viṣāl eyledi bī-tāb beni
Peyġūle-i ġurbetde reh-i fürḳatde

E/89a M/66a P/179a Y/102b

---

470. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (2a) mef-ᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2b)sebz-i:sebze A H İ berg P

471. (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefûᶜîlün faᶜ
(1b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

472. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

473. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜâlü mefaâᶜîlün faᶜ
(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

474

1 Yaḳduñ cigerüm tāb-ı teb-i fürḳat ile
Ḳaldı dil-i şūrīde ġam-ı ḥasret ile
2 Allāh bilür ey şeh-i ḥüsnüm sensüz
Farḳ idemez oldumvaṭanum ġurbet ile

E/90b M/66a P/179b Y/102b

475

1 Āgāh odur her nefes Allāh diye
Fikr eyleyüp āḫir nefesin āh diye
2 Āyīni budur bezm-i fenānuñ ey dōst
Ya sen baña ya ben saña eyvāh diye

E/89a M/66b P/180a Y/103a

476

1 Baḳ çeşm-i baṣīret ile naḫlistāna
Dönmüş şecerüñ her biri dervīşāna
2 Evrāḳ degül mülk-i ᶜademden eşcār
Gelmekde yeşil yapraḳ ile yārāna

E/90b M/66b P/180a Y/103a

477

1 Hep ġuṣṣa ile ḫalḳ-ı cihān mātemde
Yoḳdur eşer-i ẕevḳ u ṣafā ᶜālemde
2 Ser-cümle perīşān iken erbāb-ı ḳulūb
Cemᶜiyyet-i ḫāṭır mı ḳalur ādemde

E/90b M/66a P/180a Y/103a

---

474. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) ġam-ı ḥasret: ġam u kürbet E

475. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

476. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

477. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

478

1 Ey Zühre-cebīn pādişeh-i ᶜişve-sipāh
Pervānesi şemᶜ-i ruḫuñuñ mihr ile māh
2 Dīdāruñı te'sīr-i naẓardan ṣakınup
Gördükçe direm ḥüsnüñi māşā Allāh

E/90b M/66b P/180a Y/103a

479

1 ᶜArż eyle göñül ḥācetüñi ol ẕāta
Kim şāmil ola niᶜmeti mevcūdāta
2 Ber-dāşte ḳıl dest-i duᶜāyı her gāh
Der-gāh-ı cenāb-ı ḳāżiyü'l-ḥācāta

E/89a M/66b P/180a Y/103a

480

1 Aḥvālümi ᶜarż eyle ṣabā iḫvāna
Ben zāra taᶜaccübde olan yārāna
2 Elden ne gelür sā'iḳ-i taḳdīr-i ezel
Sevḳ itdi bizi memleket-i Īrāna

E/90b M/66b P/180a Y/103a

481

1 Hīç gelmez iken fikr-i dil-i nālāna
Çıḳdı yolumuz memleket-i Īrānā
2 Düşdü sefer-i dūr u dırāzum āḫir
Tebrīz ü Ṣıfāhāna Ḳum u Kāşāna

E/90b M/66b P/180a Y/103a

---

478. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

479. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) ber-dāşte: dāşte Y

480. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

481. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) düşdi: düşdüm M Y

482

1 Olduñ o ḳadar ḥüsn ü cemāle ġırre
ᶜAnḳāya meges mihre dimezsin ẕerre
2 Bir kerre bu mehcūra ne ḥālüñ dimedüñ
Aḥvālümi ben saña didüm biñ kerre

E/90b M/67a P/178b Y/103b

483

1 Farż eyle ki sen mihr olasın ben ẕerre
Bu kevkebe-i ṭalᶜata olma ġırre
2 Fikr it hele hengām-ı zevāl-i ḥüsni
Ben ẕerreye ḥüsn-i naẓar it bir kerre
E/90b M/66b P/179a Y/103b

484

1 Dūd-ı dil ü sūziş-i cigerle her gāh
İtsem n'ola saḳf-ı çarḫ-ı gerdūnı siyāh
2 Nār-ı elem itdi pisterüm ḫākister
Düşdüm ocaġa kül öksüzi oldum āh

E/90b M/67a P/179a Y/103b

485

1 Aᶜdāya ne ḥācet ki idüp girye vü āh
ᶜAcz ile idem vaḳt-i mücāzāta nigāh
2 Maẓlūm ile ẓālim saña olmaz maḫfī
Ey Münteḳım ü Ḳādir ü Ḳayyūm Allāh

E/89a P/179b Y/103b M/67a

---

482. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) ẕerre: ḳadre M Y

483. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

484. (1a)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

485. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

486

1 Ḳalb olsa teveccüh-i Ḫudāda her gāh
Her ᶜużvuñ olur ẕikr-i Ḫudādan āgāh
2 Lāyıḳ mı ola sende ḳuṣūr-ı taᶜẓīm
Bī-ẕevḳ-ı şuᶜūr ola nidā-yı Allāh

E/89a P/180a Y/103b

487

1 Maᶜmūre-i dil olsa n'ola vīrāne
Düşdi dil ü cān memleket-i Īrāna
2 Pā -māl-i güẕer-gāh-ı ġam oldum efsūs
Rifᶜatle ḳanāᶜatde iken mīrāne

E/91a M/67a P/180a Y/103b

488

1 Dil-beste olup şīve-i ehl-i cāha
İtme dili efkende ġam-ı cān-kāha
2 Taḥṣīl-i murād itmek ise maḳṣūduñ
Tefvīż-i umūr eyle yüri Allāha

E/89a M/67a P/180b Y/103b

489

1 Bu ᶜışḳ ki māye-i ṣafādur dilde
Bī-ᶜışḳ olamaz ṣafā-yı ḫāṭır dilde
2 Esbāb-ı ġam u melāl tūde tūde
Ammā ki metāᶜ-ı şevḳ nādir dilde

E/91a M/67a P/180b Y/104a

---

486. (1a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) gāh: kār Y

487. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) gāh-ı ġam: gāhda M gāh Y

488. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1a) Şīve-i: - M

489. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

490

1 Ey Ḫālik-ı Bī-çūn ü ᶜadīmü'l-eşbāh
Cūyende-i luṭf u keremüñ bende vü şāh
2 Maḥrūm ola ḥāşā der-i iḥsānuñdan
Bir ḳul ki diye ṣıdḳ ile Allāh Allāh

A/68b E/89a H/66b İ/66a P/102b Y/123a

491

1 Bir kerre bu mehcūruñı da yād eyle
Vīrāne olan göñlümi ābād eyle
2 Elden gelen iḥsānı dirīġ itme ne var
Kendi ḳalemüñle beni dil-şād eyle

E/91a P/179b Y/123a

492

1 Lāyıḳ degülem gerçi der-i devletüñe
Luṭfuñla ḳabūl eyle beni ḫidmetüñe
2 Bir gerd-i ḥaḳīrem beni mehcūr itme
Yüz sürmege geldim ḳadem-i ᶜizzetüñe

A/68a E/90a H/66a İ/65b P/102b Y/122b

493

1 Ḥasret-keş-i āsāyiş olup her demde
Rāḥat yüzini görmemişem ᶜālemde
2 Ol bādiye-peymā-yı firāḳam ki benüm
Raḫş-ı emelüm ḳaldı feżā-yı ġamda

E/90a P/179b Y/121a

---

490. (1a(2ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ(1b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1a) bī-çūn u: bī-çūn E İ P Y ᶜadīm: ᶜadem Y eşbāh: eşbāḫ A H İ

491. (1ab)(2b)mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (1a) da yād: der-yād E Y

492. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ bir: ben Y

493. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

494

1 ᶜIşḳuñla dil ü cānumı nālān eyle
Ol leẕẕeti me'nūs-ı dil ü cān eyle
2 Vir salṭanatuñ ṭālibine salṭanatı
Yā Rab baña sen ḳulluġuñ iḥsān eyle

A/66b E/87b H/64b İ/64a P/101a Y/121a

495

1 Serrāda vü żarrāda sürūr u ġamda
Her laḥẓada her ḥālde her bir demde
2 Yā Rab sañadur tevekkül ü iḫlāṣum
Fażluñ baña yār eyle iki ᶜālemde

E/90a Y/121a

496

1 Dil dīde-i ᶜibret ile itdükde nigāh
Ebnā-yı zamāndan baña geldi ikrāh
2 İtme beni muḥtāc bu nā-keslere sen
Ey bī-kes olan ḳullara erḥam Allāh

A/66b E/88a H/65a İ/64a P/101a Y/121a

497

1 Ey şāmil olan raḥmeti baḥr ü berre
Mihr-i keremüñ maẓharıdur her ẕerre
2 ᶜİṣyāna cesāret niçe mümkin ancaḳ
Fażl u kerem ü ᶜafvüñe oldum ġırre

A/66b E/88a H/65a İ/64a P/101b Y/121a

---

494. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl salṭanatuñ: salṭanatın Y salṭanatı: salṭanıtın A H İ P Y (b) sen:- A H İ

495. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (1a) sürûr u: sürûr Y

496. (1a)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(1b)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

497. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

498

1 Ġurbetde ḳalup bī-kes ü tenhā şöyle
Dil ḥüzn ile geh şöyle vü gāhī böyle
2 Yārān-ı ṣafāya var selām it benden
Ey bād-ı ṣabā ḥālümi bir bir söyle

B/90a P/179b Y/121a

499

1 Olduḳda emārāt-ı sefer mer'iyye
Aḥvālümi ḳıl raḥmet ile merᶜiyye
2 Ḳıl nefsümi nefs-i muṭme'inne yā Rab
Tā ricᶜat ide rāżiye vü merżiyye

A/67a E/88a H/65b İ/64b P/101b Y/121b

500

1 Sen mevti dem-i ḥayāta yeksān eyle
ᶜĀciz ḳuluña ᶜināyet iḥsān eyle
2 Ẕikrüñle idüp meẕāḳ-ı cānı şīrīn
Yā Rab sekerāt-ı mevti āsān eyle

A/67a E/88a H/65b İ/64b P/10b Y/121b

501

1 Yā Rab dil-i meksūrımı mecbūr eyle
Ben bende-i maḥzūnuñı mesrūr eyle
2 Mülk-i dili leşker-i hevā itdi ḫarāb
Tevfīḳ-ı hidāyetüñle maᶜmūr eyle

A/69a E/88a H/67a İ/66b Y/121b

---

498. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

499. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1a) mer'iyye: merġiyye E Y

500. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b) ᶜināyet: ᶜināyet Ü A H

501. (1ab) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

502

1 Bin ḫalṭ-ı kelām itse gürūh-ı güm-rāh
Rabb-i Eḥade yoḳ şürekā vü eşbāh
2 Evvelde vü āḫirde budur ḳavl-i eḥaḳ
Yoḳ ġayr-i Ḫudā netīce birdür Allāh

A/69a E/88b H/67b İ/66b Y/121b

503

1 Allāh beni ġamdan idüp āzāde
Luṭf u kerem ile bu dil-i nā-şāde
2 Esbāba rehīn ise ḥuṣūl-ı āmāl
Esbābı daḫı sensin iden āmāde

A/67a E/88b H/65a İ/64b P/101b Y/121b

504

1 Endīşe-i bī-sūd-ı hevāya tevbe
Efkār-ı perīşān-ı sivāya tevbe
2 Yā Rab bilürem Māni^c ü Mu^cṭī sensin
Aġyārdan ümmīd-i ^caṭāya tevbe

A/67a E/88b H/65a İ/64b P/101b Y/121b

505

1 Endīşe ḳılup devlet-i vaṣluñ her gāh
Ben niçe taḥammül ideyüm hecrüñe āh
2 Mu^ctād-ı ḥanīn eyledi ceẕ^cu'n-naḫli
Te'ṡīr-i ġam-ı fürḳatüñ ey nūr-ı İlāh

A/67a E/89b H/65a İ/64b P/101b Y/122a

---

502. (1ab) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl
(2b) mef^cūlü mefā^cilün mefā^cīlün fa^c

503. mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(2a) meḥuṣūl-ı āmāl: ḥuṣūl ammā Y

504. mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(1a) bī-sūd-ı: bī-sūd u A H

505. (1a)(2a) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlün fa^c
(1b)(2b) mef^cūlü mefā^cīlü mefā^cīlü fe^cūl
(2a) ceẕ^cu'n-naḫl: ceẕ^c-i naḫl E
(b) ġam-ı: ġam u A H İ

506

1 Eşcār gelüp nāle-künān ḥażretine
Eylerdi icābet şeref-i da'vetine
2 Ṣıdḳ ile güvāh idi cemādāt bile
Ser-dāde olup ḫāk-i reh-i 'izzetine

A/67a E/89b H/65a İ/64b P/10a Y/122a

507

1 Ey raḥmet olan vücūdı ḫāṣ u 'āma
Virdi şeb-i mevlidüñ şeref eyyāma
2 Ḳandīl degül beşāret-i ẕātuñ içün
Nūr indi bu şeb şe'ā'ir-i İslāma

A/67b E/89b H/65a İ/65a P/102a Y/122a

508

1 Ey ehl-i ġaraż ol bu ḫaberden āgāh
Kim eylemesün ġırre seni devlet ü cāh
2 Sen baña ẓafer-yāb olamazsın zīrā
Ol faḫr-ı cihān oldı baña püşt ü penāh

A/67b E/89b H/65b İ/65a P/102a Y/122a

509

1 Ey ġāfil eger hem-ser iseñ eflāke
Gel itme ḥaḳāretle naẓar ben ḫāke
2 Dirse bu benüm ḫidmet-i na'tümde idi
Maḥşerde cevābuñ ne şeh-i levlāke

A/67b E/89b H/66a İ/65a P/102a Y/122a

---

506. mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
(1a) nâle: secde A H İ P

507. (1ab)(2b) mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlün fa'
(2a) mef'ûlü mefâ'ilün mefâ'îlü fe'ûl

508. (1a)(2a) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
(1b)(2b) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl

509. (1ab)(2b) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlün fa'
(2a) mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûl
(1a) ḫidmet-i na'tümde: ḫidmetümde ni'metümde Y
(b) şeh-i: imiş E

510

1 Dil ḫādim olup naʿt-i Resūla'llāha
Daʿvā-yı ʿubūdiyyet ider ol şāha
2 Gel bendesin āzürdelüge görme revā
Ümmet iseñ ol server-i ʿālī-cāha

A/67b E/89b H/66a İ/65a P/102a Y/122a

511

1 Oldı o şehe ins ü melā'ik bende
Şevḳ ile n'ola bende olursam ben de
2 Āhum şererin böyle fürūzān itdüm
Tābende ola mihri anuñ tābende

A/67b E/89b H/66a İ/65a P/102a Y/122b

512

1 Şad ġıbṭa eyā muʿtekifān-ı der-gāh
Biz ḥasret ile naʿra-keş-i nāle vü āh
2 Manẓūr-ı dil ü dīdeñüz olmaḳda sizüñ
Her şām u seḥer ravża-i maḥbūb-ı ilāh

A/68a E/89b H/66a İ/65a P/102a Y/122b

513

1 Ey pādişeh-i serīr-i gerdūn-pāye
V'ey mihr-i vücūd-ı enverüñ bī-sāye
2 Tā Mekkeden oldı mevkib-i iḳbālüñ
Bir demde resīde Mescid-i Aḳṣāya

A/68a E/90a H/66a İ/65b P/102a Y/122b

---

510. (1ab)(2b) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ (2a) mef-ʿûlü mefâʿîlü mefâʿûlü feʿûl (1b) ider: - Y

511. mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ (1b) şevk: sıdḳ A H İ P (2b)"ola" ile "anuñ"un yerleri A H İ P'de değişik.

512. (1a) mefʿ ûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ
(1b)(2ab) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûl

513. mefʿûlü mefâʿilün mefâʿîlün faʿ
(1b) vücûd-ı enverüñ: vücûduñ Y

514

1 Ş̱ermende iken ḳıllet-i ṭāʿatden āh
Bilmem ne belādur baña bu cürm ü günāh
2 Ḳaldı işüm ancaḳ kerem ü raḥmetüñe
Ey ḳullarına ekrem ü erḥam Allāh

A/68b E/89a H/67a İ/66b Y/122b

515

1 Eyle ṣalavāt ile selām ol şāha
Ol iki cihān faḫrı Ḥabību'llāha
2 İlzām-ı ʿadū itmek içün şaḳḳ itdi
Engüşt ile itdükde işāret māha

A/68a E/90a H/66b İ/65b P/102b Y/123a

516

1 Bī-ḳudret ü bī-meşiyyet-i Rabb-i ilāh
Bir nesneye ḳādir olamaz bende vü şāh
2 Dirler dil ü cān ile bu ḳavl-i pāki
Lā-ḥavle velā-ḳuvvete illā bi'llāh

A/68b E/87b H/66b İ/65b P/102b Y/123a

517

1 Taḥḳīḳ-i beyān-ı süḫanum yā Allāh
Taṣdīḳ-i zebān-ı dehenüm yā Allāh
2 Ẕikrüñle lisān-ı ḳalbüm eyle gūyā
Āḫir nefesümde sen benüm yā Allāh

A/68a H/66a İ/65b P/102b

---

514. (1a)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(1b)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

515. mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

516. (1a) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl
(b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl
(2ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2a) dirler: vird-i: A H İ P dil ü: dil Y
ile: eyle A H İ P

517. (1ab) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ
(2ab) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜilün faᶜ
(1b) taṣdîḳ-i zebân-ı: taṣdîḳ u zebân ü İ P

518

1 Efᶜālümi sen şerᶜa muvāfıḳ eyle
Ādāb-ı ṭarīḳatle muṭābıḳ eyle
2 Esrār-ı ḥaḳīḳatden idüp yaᶜnī ḫabīr
Taḥḳīḳ-i ᶜubūdiyyete lāyıḳ eyle

A/68a H/66b İ/65b P/102b

519

1 Yā Rab beni vāḳıf-ı ḥaḳāyıḳ eyle
Taḳlīdümi taḥḳīḳa muṭābıḳ eyle
2 Ol mertebeye bende liyāḳat yoḳdur
Sen luṭf u hidāyetüñle lāyıḳ eyle

A/68a H/66b İ/65b P/102b

520

1 Yā Rab beni şāyeste-i iḥsān eyle
Şevḳuñla N a ḥ ī f ī gibi nālān eyle
2 Ḫuşk eyleme çeşm-i teri luṭf eyle meded
Her laḥẓa ġam-ı ᶜışḳ ile giryān eyle

A/68a H/66b İ/66a P/102b

521

1 Yā Rab beni güm-geşte-i minhāc itme
Levḥ-i dili tīr-i ġama āmāc itme
2 Tāzendeyem iḥsānuñ ile iḥyā ḳıl
Öldür beni nā-keslere muḥtāc itme

A/69a H/67b İ/66b

---

518. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

519. (1a)(2b) **mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ**
(1b)(2a) **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**

520. **(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(1b) Naḥīfī: - A
(2b) ġam-ı: ġam u A H ᶜışḳ ile: ᶜışḳuñla H İ

521. **mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ**

522

1 Rahm eyle Hudā ben kuluñuñ ġurbetine
Endūh u ġam ü mihnetine kürbetine

2 Lutfuñla reh-i maksūdum âsân eyle
Sultân-ı rüsül fahr-ı cihân hürmetine

E/89a P/179a Y/102b

523

1 Ey cümle -i esmâsı mu^c azzam Allâh
V'ey Rabb-i Ehad ekrem ü erham Allâh

2 Bir kul ki ola zikr ü devâm üzre seni
Oldı aña feyż ism-i a^c zam Allâh

Ü/67b

---

522. (1ab)(2b) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlü fe^c ûl
(2a) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlün fa^c (2) P'de var.

523. (1ab) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlün fa^c
(2a) mef^c ûlü mefâ^c îlü mefâ^c îlü fe^c ûl
(2b) Vezin bozuk.

YĀ

524

DER-TAᶜRĪF-İ ḪULEFĀ-İ RĀŞİDĪN R.A. (*)

1 Ol Yār-ı Çehār ekmel-i evṣaf-ı velī
ᶜUnvān-ı ḫilāfetle muḫaṣṣaṣ ezelī
2 Şeyḫayn ile ḫatneyne bu oldı tertīb
Bū Bekr ü ᶜOmer hem daḫı ᶜOsmān u ᶜAlī

A/71b E/9b H/70a İ/69a P/104a Y/22a

525

DER-VAṢF-I EMĪRÜ'L-MÜ'MİNĪN ᶜALĪ BİN EBĪ ṬĀLİB R.A.(*)

1 Ol şīr-i Ḫudā şāh-ı seḫā merd-i celī
Ol Ḥaydar-ı Kerrār-laḳab yaᶜnī ᶜAlī
2 Aᶜdā-yı bed-endīşi iderdi lerzān
Yoḳ idi şecāᶜatde naẓīr ü bedeli

A/23b E/9b H/22b İ/22b P/6?a Y/22b

526

1 Bir vech ile ey Ḥaẓret-i Rabb-ı Hādī
Mümkin mi senüñ niᶜmetüñüñ taᶜdādı
2 Biz luṭfuña şükr itmege ḳādir degülüz
Sensin yine şükre viren istiᶜdādı

A/70b E/91a H/69a İ/68a P/103a Y/123b

527

1 Ey ẕerre-i faẓlı s̱eḳaleyne kāfī
V'ey ḳaṭre-i ᶜafvi dü cihāna vāfī
2 ᶜAfv ü keremüñdür bize ancaḳ çāre
Dil-ḫastelerüz eyle şifā ya şāfī

A/70b E/91a H/69a İ/68a P/103a Y/123b

---

524. (*): diğer Y;A H İ P'de başlık yok.
(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

525. (*): vaṣf: ẕikr E
(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜīla mefāᶜīlün faᶜ

526. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

527. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

528

1 Ey bī-kes olan bendelerüñ dād-resi
Raḥm it aña kim olmaya ġam-ḫvār ü kesi
2 Luṭf u keremüñ raḥmet ü iḥsānuñdur
Her dem dil-i miḥnet-zedenüñ mültemesi

A/70b E/91a H/69a İ/68a P/103a Y/123b

529

1 Yoḳdur ᶜamelüm sehv ü zelelden ġayri
Ṭāᶜāt ü ᶜibādetde keselden ġayri
2 Ben ᶜaczümi iḳrāra ne ḥācet yā Rab
Ḳuldan ne ola ᶜacz ü ᶜilelden ġayri

A/70b E/91a H/69a İ/68a P/103a Y/123b

530

1 Ḥaḳ ẕātın idüp maẓhar-ı feyż-i ebedī
Ḳıldı anı müstaġrıḳ-ı nūr-ı eḥadī
2 Her şām u seḥer rūḥına olsun vāṣıl
Aṣfā-yı taḥiyyāt ü selām-ı Ṣamedī

A/71b E/92a H/70a İ/69a P/104a Y/123b

531

1 Fehm itdüñ ise maᶜnī-i keyfiyyetüñi
İcrā idegör şarṭ-ı ᶜubūdiyyetüñi
2 Rızḳ içün elem çekme N a ḥ ī f ī zinhār
Ol kim seni ḫalḳ itdi virür ḳısmetüñi

E/91a M/67a P/180b Y/104a

528.(1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

529. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ (1b) ṭāᶜāt ü: ṭāᶜāt Y

530. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

531. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1a) maᶜnī-i: maᶜnī M Y

532

1 Biñ ʿuḳde virürse dile gerdūn gāhī
Münḥall-i melāl itme dil-i āgāhı
2 Bir vech ile maḳṣūdını ṣayd eyleyemez
Vaḳf-ı küre olmayınca ṣest-i māhī

E/92a M/67a P/180b Y/104a

533

1 Āmāc-ı ḫadeng-i sitem oldum şimdi
Ālūde-i zaḫm-ı elem oldum şimdi
2 Bir şemme beyān eyleyem aḥvālümden
Ġam ġam diyerek ʿayn-ı ġam oldum şimdi

E/92a M/67b P/180b Y/104a

534

1 Gel cevr ile incitme dil-i müştāḳı
Kim nālesi lerzende ider āfāḳı
2 İfrāṭ-ı cefādan elçek ey bed-peymān
Çok nāz uṣandurur ṣaḳın ʿuşşāḳı

E/92a M/67b P/180b Y/104a

535

1 ʿIşḳ ile dil-i zār cefā-keş oldı
Cāna ġam-ı ḥasret de bir āteş oldı
2 Geldi ḫaṭ-ı yār zülfi baḫşinde iken
Gör baḫtumızı ḳıṣṣa müşevveş oldı

E/92b M/67b P/181a Y/104a

---

532. (lab) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ (2a) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûl (b) mefʿûlü mefâʿilün mefâʿîlün faʿ

533. mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿlinü faʿ (2b) oldum: oldı Y

534. (lab) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ (2ab) mefʿûlü mefâʿilün mefâʿîlün faʿ (lb) nâlesi: nâlişi M Y

535. (lab)(2b) mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün faʿ
(2a) mefʿûlü mefâʿilün mefâʿîlü feʿûl
(2a) baḫşinde: baḫşende M Y ḫaṭ-ı yâr:zülfi: ḫaṭ yavuzluğu P

536

1 Biz nağme-ṭırāz-ı ḥüsn-i yārüz şimdi
Biñ şevḳ ile hem-kār-ı hezāruz şimdi
2 Āşüftesiyüz ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı dil-dāruñ
Sevdā-zede-i siyeh-bahāruz şimdi

E/92b M/67b P/181a Y/104a

537

1 Dil ḫançer-i hicrān ile çāk olsun mı
Bu miḥnet-i cān-sūz ile ḫāk olsun mı
2 Nā-çār görüp ḥüsnüñi meftūn oldı
Bī-çāre N a ḥ ī f ī ya helāk olsun mı

E/92b M/67b P/181a Y/104b

538

1 Āfāḳı ṭutarsa n'ola āh ü zārı
ᶜIşḳuñ elemi aldı dil-i bīmārı
2 Sensüz gözüme şimdi görünmez ᶜālem
Ey kāş seni görmemiş olsam bārī

E/92b M/67b P/181a Y/104b

539

1 Ḳalb olmayıcaḳ naḳş-ı riyādan ḫālī
Olmaz mütecellī aña feyż-i ᶜālī
2 Terk eyle bu ḳīl ü ḳāli bī-fā'idedür
Taḥṣīl idegör ḥālet-i ehl-i ḥāli

E/92b P/181a Y/104b

---

536. (1a)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(1b)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) hezāruz: hezār Y (2b) siyeh: seyr E M Y

537. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2b) Naḥīfī ya: Naḥīfī de M Naḥīfī Y

538. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

539. (1ab) (2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

540

1 Maḳṣūduñ ise mertebe-i āgāhī
Elden ḳoma resm ü reh-i şerᶜu'llāhı
2 Elbette girīve-i ḍalāletde ḳalur
Minhāc-ı rıżā eylemeyen şeh-rāhı

E/91b P/181a Y/104b

541

1 Ey dil ne müfīd ola bu mā-lā-yaᶜnī
Tezyīn-i maḳālāt-ı mecāzī yaᶜnī
2 Çün lafẓ-ı ġarīb olma ṣaḳın bīgāne
Saᶜy it olasın maḥrem-i bezm-i maᶜnī

E/92b P/181a Y/104b

542

1 Tā olmaya ḫāşāk-i sivādan ᶜārī
Olmaz dile enhār-ı ḥaḳīḳat cārī
2 Tevḥīd ḳılup nefy-i ḫavāṭır eyle
Maḳṣūduñ ise kesb-i rıżā-yı Bārī

E/91a P/181a Y/104b

543

1 Ey ġāfil olup ᶜayb-ı vücūduñ nāsī
Gel eyleme teftīş ᶜuyūb-ı nāsı
2 Bu ᶜayb yeter ᶜucb u ġurūr ile saña
Kim ādetüñ oldı ṣıfat-ı ḫannāsī

E/92a M/67b P/181a Y/104b

---

540. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl

541. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

542. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

543. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) yeter: ider E

544

1 Gördük yine ḫurrem bu ḫarāb-ābādı
Gül mevsimidür ᶜayş ü neşāṭa bādī
2 Murġān-ı çemen itmede ehl-i ᶜayşa
Her küşeden āheng-i mübārek-bādī

E/92b M/68a P/181b Y/105a

545

1 Biñ kerre fiġān itse rebāb ü def ü ney
Gird-āb-ı belādur baḳamam meclis-i mey
2 Gel gel ḳademüñ ḫākini küḥl eyle baña
Sensüz gözüme görünmez oldı birşey

E/92b M/68a P/181b Y/105a

546

1 Leylā hevesiyle Ḳays nālān oldı
Tekmīl-i cünūnda merd-i meydān oldı
2 Bir mertebede eyledi taḥṣīl-i vaḳār
Farḳ-ı seri āşiyān-ı murġān oldı

E/92b M/68a P/181b Y/105a

547

1 Cān kesr ü melāmet ile mużṭar oldı
Mir'āt-ı dilüm ziyāde muġber oldı
2 Luṭf u kerem it İlāhī maᶜlūm saña
Aḥvāl ne kār-ı ṣaᶜba müncer oldı

E/91b M/68a P/181b Y/105a

---

544. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

545. (1ab)(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

546. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl

547. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ
(2a) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlü feᶜūl
(1a) kesr ü: gerd-i E P

548

1 Devletde edānī vü erāẕil şimdi
Ẕilletde e^{c}āli vü efāżıl şimdi
2 Yüz ṭutdı ḫarāb olmağa bünyād-ı cihān
Bu devr-i denī esfele mā'il şimdi

E/93a M/68a P/181b Y/105a

549

1 Dāmān ü girībānumı ḥayret aldı
Ġam ḫāṭırum ālām-ı hevāya ṣaldı
2 Yoḳ bende heves luṭf-ı vezīr ü şāha
Kār-ı dil-i bī-çāre Ḫudāya ḳaldı

E/93a M/68a P/181b Y/105a

550

1 Gūş eyle hele ṭanṭana-i nāḳūsı
Çāk itmededür pīrehen-i nāmūsı
2 Şirk ehline taḳrī^c ü melāmetler idüp
Tevḥīd ider ol Müheymin ü Ḳuddūsi

A/72a E/91b H/70a İ/69a

551

1 Ḥaḳ sırrımı nüsḫa-i ḥaḳāyıḳ itdi
Āṣārımı hādī-i deḳāyıḳ itdi
2 Ḥüsn-i naẓar it ister iseñ kec naẓar it
Mevlā beni feyż-i dile lāyıḳ itdi

A/72a E/93a H/70a İ/69b

---

548. (1ab)(2b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}ilü mefâ^{c}îlün fa^c
(2a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl

549. mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^c
(1a) dâmân ü : dâmân P

550. (1ab) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^c
(2a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl
(2b) mef^{c}ûlü mefâ^{c}ilün mefâ^{c}îlün fa^c

551. (1a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}ilün mefâ^{c}îlün fa^c(1b)(2b) mef^{c}û-lü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlün fa^c (2a) mef^{c}ûlü mefâ^{c}îlü mefâ^{c}îlü fe^{c}ûl (2b) dile: ḳalbe E

552

1 Ey taht-geh-i berīn-i ḥüsnüñ şāhı
V'ey evc-i sipihr-i ıṣṭıfānuñ māhı
2 ᶜAhd-i ezelīde kıldı ṣıdḳ ile edā
Dil remz-i Muḥammed-i Resūlü'llāhı

A/71a E/92a H/69a İ/68a P/103b

553

1 Bahş oldı saña ᶜizz ü saᶜādet tācı
Bulduñ şeref-i gevkebe-i Miᶜrācı
2 Ol leyle-i ferḫunde-eser ḥürmetine
Şād eyle şefāᶜatle bu ben muḥtācı

A/71a E/91b H/69a İ/68b P/103b

554

1 Nūruñla virüp çeşm-i dile bīnāyī
Keşf eyle dil-i zāra reh-i maᶜnāyı
2 Ḳıl behre-ver-i ᶜilm-i ledünnī yā Rab
Göster baña sen ḥaḳāyıḳ-ı eşyāyı

A/71a H/69a İ/68b P/103a

555

1 Her ḳanda ẓuhūr itse o māhuñ eseri
Yüz sürmege cān-dāde idi ins ü perī
2 Ey kāş o mübārek ḳadem-i ᶜālī-şān
Tā merdüm-i çeşmümde ideydi güzeri

A/71a E/91b H/69b İ/68b P/103b

---

552. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ (2a) mef-ᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlü feᶜûl (1a) berîn:serîr A H

553. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl

554. (1ab)(2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ (2b) mefᶜûlü mefâᶜilün mefâᶜîlün faᶜ

555. (1ab)(2b) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlü feᶜûl (2a) mefᶜûlü mefâᶜîlü mefâᶜîlün faᶜ

556

1 Neşr olmağa āfāḳa nübüvvet ḫaberi
Ḥaḳ virdi aña āyet-i şaḳḳü'l-ḳameri
2 Yerden göge dek kevkebe-i ẕātı ᶜayān
Manẓūr-ı cihān arż u semāda eseri

A/71a E/91b H/69b İ/68b P/103b

557

1 Ol nūr-ı Ḫudādur iki ᶜālem şāhı
Ol evc-i ṣafā mihri nübüvvet māhı
2 Gör rütbe-i ẕātın ne dimekdür fehm it
Maᶜnā-yı dil-ārā-yı Ḥabību'llāhı

A/71a E/91b H/69b İ/68b P/103b

558

1 İtmiş seni meşşāṭa-i ṣunᶜ-ı ezelī
Biñ ḥüsn ile ser-cümle güzeller güzeli
2 Olmışlar idi muḳtebis-i dīdāruñ
Bū Bekr ü ᶜÖmer hem daḫi ᶜOs̱man ü ᶜAlī

A/71a H/69b İ/68b P/103b

559

1 Ey ḫaṣm-ı denī eyle tefekkür gāhī
Memdūḥum olan nebiyy-i ᶜālī-cāhı
2 Āzürde-dil itme ḫādim-i naᶜtin gel
Fikr eyle Muḥammed-i Resūlu'llāhı

A/71b E/91b H/69b İ/68b P/103b

---

556. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜgöge dek: gögden E

557. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

558. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl (2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ(2b) Bū: Ebū A H İ

559. (1a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ(1b)(2ab) mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

560

1 Feyż-i şeref-i nuṭḳ idüp ol Rabb-i Ġanī
Ṣad şükr ü s̱enā ḫādim-i naᶜt itdi beni
2 Çoḳdur günehüm gerçi budur ümmīdüm
Allāh sever kendi ḥabībin seveni

A/71b E/91b H/69b İ/69a P/103b

561

1 Bir demde idüp mihr-ṣıfat ᶜālemi ṭay
Oldı seferüñ bī-teᶜab ü zaḥmet ü ᶜay
2 Bir ᶜāleme varduñ ki cihetden ḫālī
Yoḳ anda kem ü keyf ü metā eyn ile ey

A/71b E/92a H/69b İ/69a P/104a

562

1 Yoḳdur ᶜamelüm aḥsen-i ẓandan ġayri
Fażl u kereme ẓann-ı ḥasenden ġayri
2 Bir ᶜabd-i ġarībem ki iki ᶜālemde
Yok yār ü muᶜīnüm daḫı senden ġayri

A/71b H/70a İ/69a P/104a

563

1 Mevcūd ḳılup ᶜacāyib-i āfāḳı
Sensin bu ḳadar ᶜavālimüñ Ḫallāḳı
2 Eşyā yine cümlehālik ü fānīdür
Sübḥāneke ente'l-Ḫallāḳu'l-Bāḳī

A/71b H/70a İ/69a P/104a

---

560. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

561. (1ab)(2b) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlü feᶜūl
(2a) mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ
(1b) oldı: evvel E (2b) kem: kim A

562. mefᶜūlü mefāᶜīlü mefāᶜīlün faᶜ

563. mefᶜūlü mefāᶜilün mefāᶜīlün faᶜ

7. M A T L A' L A R

EBYĀT(*)

ELİF

Mefā'ī lün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

1 İdüp ẕatuñ Ḫudā pīrāye-baḫş-ı Leyle-i İsrā
Buyurdı vaṣf-ı Mi'rācuñda سبحان الذی اسری

2 Seni tevḥīd ü tesbīḥ eyleyüp şām ü seḥer eşyā
Lisān-ı ḥāl ile dirler te'ālā Rabbünā'l-a'lā

3 O şeh kim ẕātıdur menṣūṣ-ı سبحان الذی اسری
Hümā-yı ḳadri oldı lā-mekān-pervāz-ı اوادنی

4 Ne vālā-rütbesin ey pādişāh-ı taḫt-ı اوادنی
'Urūc-ı āsümān itdüñ du'ā-yı müstecāb-āsā

5 Ḳul itdi bir nigāh-ı nāz ile ṣabrum idüp yağmā
Şikār aldı beni ol şāh-bāz-ı evc-i istiğnā

6 Remedden çeşm-i ḫūn-rīzüñ ḳızarmış ey gül-i ra'nā
Yine beñzer ki irmiş saña zaḫm-ı dīde-i a'dā

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

7 Ey olan maẓhar-ı ḫāṣ-ı şeref-i ثم دنی
Kıldı Mi'rācuñı Ḥaḳ muḥterem-i اوادنی

(*): Meṭâli' der-na't-ı şerîf-i ser-maṭla'-ı envâr-ı sa'âdet ü maşrıḳ-ı tâb-dâr-ı siyâdet 'aleyhi efḍalü't-teḥiyye ve't-teslîm 'alâ ḥurûfi't-teheccî A H İ P 'alâ ...: - P (104a-107a). Başlık Y'de yok.

Besmeledür maşrıḳ-ı nûr-ı Ḫudâ
Maṭla'-ı ġarrâ-yı belîġu'l-edâ
Besmele vü ḥamdeledür evvelâ
Maṭla'-ı manẓûme-i 'izz ü 'ulâ E M

Meṭâli'-i Naḥîfî 'âmelehu'llâhü bi-luṭfihi'l-maḫfî ve 12. kıt'a var P (182a-187a). Y'de "nûn" harfinden başlar.

Maṭla'lar; A/72b-76a, E/93b-100b, H/70a-73b, İ/69b-72a, M/70b-80a, P/104a-107a ve 182a-187a, Y/124a-126b'dedir.

1. A H İ P Sure: XVII, ayet:1. 2. A H İ
3. A H İ P (a) Sure: XVII, ayet:1. (b) Sure: LIII,ayet:9.
4. A H İ P (a) Sure: LIII, ayet: 9.
5. E M P (a) idüp: ḳılup P 6. E M P
7. A H İ P (a) Sure: LIII, ayet: 8. (b) Sure: LIII,ayet:9.

8 Ola ben ḫāk-i rehüñ tuḥfesi her ṣubḥ u mesā
Rūḥ-ı ẕī-şānuña ezkā-yı taḥiyyāt ü s̱enā

9 Maṭlaᶜ-ı naẓm-ı bedīᶜu'l-es̱er-i ḥamd-i Ḫudā
Oldı pīrāye-i ser-levḥa-i lafẓ u maᶜnā

10 Ḳıl resūle ṣalavāt eyledigüñ demde duᶜā
Ki ṣalāt ile olur feyż-i ḳabūl-i mevlā

11 Ben kime aġlayayum derd-i derūnum ḥālā
Merdüm-i dīde dahı bir gözi yaşlı şeydā

12 Ḳatl-i ᶜuşşāḳa neden eyledi raġbet āyā
Ölümi görsün o ser-mest-i mey-i istiġnā

13 Geldüñ olġonça-femüñ müjde-i vaṣlıyla baña
Āferīn-bād eyā bād-ı seḥer-gāh saña

14 Şerḥ-i şemsiyye olup ol ruḫ-ı ḫūrşīd-żiyā
Ṣan ḳara ḥāşiyedür zülf-i siyeh-kārı aña

15 N'ola ᶜarż itmez isem ḥālümi ḫalḳa aṣlā
حسبی الله تعالی وکفانی فضلا

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

16 Aḥmed-i Mürsel nebiyyü'r-raḥme şāh-ı enbiyā
Ẕāt-ı Maḥmūdu'ş-şiyem yaᶜnī Muḥammed Muṣṭafā

17 Ḳıl beni yā Rab Cenāb-ı Muṣṭafāya ḫāk-i pā
Tā bu vech ile duḫūl-ı cennete olam sezā

18 Noḳṭa-i zerrīn-i encümle sipihr-i ḫoş-nümā
Muṣḥaf-ı ḥüsnüñde bir muḫrec varaḳdur gūyiyā

19 Olmaḳ isterseñ eger maḳbūl-ı ḫās-ı kibriyā
Olmasun ḳalbüñde saᶜy it ẕerrece kibr ü riyā

---

8. A H İ P/ 9. E P / 10. E P / 11. E M P / 12. E M P
13. E M P / 14. E M / 15. E M P / 16. A H İ P /
17. A H İ P / 18. A H İ P (b) ḥüsnüñde: vaṣfuñda P
19. E

20 Ol kebūdī cāme-i teng içre ol şīrīn liḳā
Şīşe içre ḥabs olunmuş bir perīdür gūyiyā

21 Her kime ḥālim disem ṣabr eyle emr eyler baña
Sen niçe fermān idersin söyledüm ḥālüm saña

22 Bī-meẕāḳ itmiş seni telḫī-i ṣahbā-yı riyā
Sen ne anlarsın maḥabbet leẕẕetinden zāhidā

23 Ṣanma ruḫsārında ẓāhir oldı ḫaṭṭ-ı ḫoş-nümā
Şerḥ olundı ser-be-ser metn-i cemāl-i dil-rübā

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

24 Ḥüsn-i ḳabūle eyle bu ḫāk-i rehüñ sezā
Cānum fedā yoluñda eyā nūr-ı kibriyā

25 Ḫāk-i rehinde eyleme gel eşküñi hebā
Eyler faḳīr ādemi sevdā-yı kīmyā

26 Bir laḥẓa gelmedi saña bu zīb-i ḫoş-nümā
Eyyām-ı ᶜömr böyle geçer aç gözüñ dilā

27 Te'sīr-i tāb-ı şemᶜ-i cemālüñle dil-berā
Aldı gibi fetīli ḳanādīl-i ḫoş-nümā

28 Ḥüsnüñ görünce ᶜışḳ ile meyl eyledim saña
Lāyıḳ mı sevmemek seni sen söyle dil-berā

29 Keyfiyyet-i mürūr-ı donanmā-yı dil-güşā
Oldı hemān numūne-i ārāyiş-i fenā

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

30 Çeşmüñ ḳızarup renc-i remedden yine cānā
Gelmiş göziñe ḫūn-ı dil-i ᶜāşıḳ-ı şeydā

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

31 ᶜAceb mi fikr-i ḫaṭuñ itse ᶜāşıḳ-ı şeydā
Siyeh-bahārda elbet füzūn olur sevdā

---

20. E M P / 21. E M P / 22. E M P / 23. E M /
24. A H İ P / 25. E P / 26. E M P / 27. E M P
28. E M P / 29. E M P / 30. E M P /31. E M P

Müstefᶜilün Feᶜūlün Müstefᶜilün Feᶜūlün

32 Ḳalsa gerekdür ol meh sāḳī bu gice tenhā
Saña didüm bu rāzı söz bunda ḳalsun ammā

BĀ

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

33 Olunca bir ḳula ṣūret-nümā ᶜināyet-i Rab
Olur medār-ı ḥuṣūl-ı emel kemīne sebeb

34 Dem-ā-dem eyleyüp endīşe-i dehān-ı ḥabīb
ᶜAdem ᶜadem diyerek ᶜāḳıbet yoḳ oldı raḳīb

35 Zamāne itmede ehl-i kemāle cevr ü ᶜitāb
Ḥużūr-ı Ḥaḳḳa cevābın virürse başḳa ḥisāb

36 ᶜAṭā vü fażl ile merzūḳ idüp bi-ġayr-i ḥisāb
ᶜİbād-ı ᶜācize sensin müsebbibü'l-esbāb

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

37 Ṭamaᶜ-ı ḫāmum eger itmese īcāb-ı ġażab
Bāġ-ı ḥüsnüñden iderdüm iki şeftalü ṭaleb

38 Pīş-gāhuñda Burāḳ itdigi dem istisḳāb
Oldı şerm ile ḥużūruñda ᶜaraḳ-rīz-i ḥicāb

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

39 Sırr-ı ᶜışḳı baña ifşā itdirür ol laᶜl-i nāb
Söyledür rāz-ı derūnı ādeme elbet şarāb

40 Pençe-gīr ol pençe-i ḫūrşīd ile ey māh-tāb
El el üzre oldıġın görsün felekde āftāb

41 Muᶜcize besdür bu kim ey fāżıl-ı ümmī-laḳab
Senden ögrendi belāġat resmin ebnā-yı edeb

---

32. E M P / 33. E M P / 34. E M P / 35. E M P
(b) Ḥaḳda: Ḥaḳḳa E M / 36. A H İ P / 37. E M P
38. A H İ P / 39. E M P / 40. E M P / 41. A H İ P
(b) edeb: ᶜArab Ü/67b

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

42 Āġāz-ı nāle itse n'ola cān-ı pür-şekīb
Oldı resīde mevsim-i feryād-ı ᶜandelīb

43 Rūmī ḳabāya girdi o meh-pāre-i ᶜArab
Gūyiyā olundı terceme bir naẓm-ı müntehab

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

44 İdüp sebḳ-ı ġażab elṭāf u fażl u raḥmetüñ yā Rab
ᶜİbād-ı ᶜācize şāmil ᶜaṭā vü niᶜmetüñ yā Rab

45 Dem-i teşrīf anı fikr-i firāḳuñ eyleyüp bī-tāb
Daḫi dīvāra virmiş arḳasın ḥayretdedür miḥrāb

TĀ

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

46 ᶜAceb mi cürmüm olursa vesīle-i raḥmet
Bahāne Tañrısıdur ol Kerīm-i bī-ᶜillet

47 Olurmış ey dil-i şeydā cihānda bī-minnet
Muḳaddimāt-ı viṣāluñ netīcesi vuṣlat

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

48 İtmek ister saña mānendī-i ḥüsnin işbāt
Ḥaẕer itmez gibi hiç sū'-i edebden mir'āt

49 Bir-teġāfül geçüp itdi dil-i ᶜuşşāḳı şikest
ᶜĀlemi ḳırdı geçürdi yine ol dil-ber-i mest

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

50 Gelmezse n'ola ḫāṭıra endīşe-i vuṣlat
Bir vech ile yoḳ şāhid-i baḫtumda mürüvvet

51 Besdür şeref ü şānuña bu rifᶜat ü ᶜizzet
Kim eyledi Ḥaḳ ẕātuñı ᶜālemlere raḥmet

52 Her bir nefesümde saña ey kān-ı nübüvvet
Ḥaḳdan ola bī-ġāye ṣalāt ile taḥiyyet

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

53 Eyle resūle şām ü seḥer ṣıdḳ ile ṣalāt
Ṣallū ᶜaleyhi didi Ḫudāvend-i kā'ināt

---

42. E M P / 43. E M P / 44. A H İ P / 45. A H İ P (a) teşrīf anı: teşrīfānı İ / 46. E M P / 47. E M
48. E M P / 49. E M P / 50. E M P / 51. A H İ P (a) şeref ü: şeref İ P / 52. A H İ P / 53. A H İ P

S̱Ā

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

54 Olmasa bārıḳa-i nūr-ı ẓuhūruñ bāʿis̱
Kā'ināt olmaz idi ketm-i ʿademden ḥādis̱

55 Ġırre-i devlet-i dünyā n'ola eylerse ḥades̱
Mestüñ elbette olur mest iken eṭvārı ʿabes̱

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

56 Eylemem kūyuñda aġyār ile güftār-ı ʿabes̱
Cā'iz olmaz Kaʿbede zīrā cidāl ile rafes̱

57 Baña senden ġayri yokdur bir megās̱
ياغياث المستغثين الغياث

CİM

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

58 Eyā sulṭān-ı ʿālī-taḫt-ı لولاك لعمرك tāc
Muʿallā mehçe-i rāyāt-ı ḳadrüñ āyet-i Miʿrāc

ḤĀ

59 Ḫudā refʿ eyleyüp ẕikrüñ eyā peyġām-ber-i efṣaḥ
Pür itdi ṣadr-ı pāküñ gevher-i sırr-ı الم نشرح

60 İdüp ṣubḥ-ı kemālüñ āfitāb-ı والضحى evżaḥ
İder ṣadr-ı şerīfüñ şerḥini metn-i الم نشرح

ḪĀ

Feʿilātün (3) Feʿilün

61 İtmege düşmenüñe ḥamle-i ḍarb-ı tevbīḫ
Her dem āmāde durur tīġı elinde Mirrīḫ

---

54. A H İ P / 55. E M P / 56. E M P / 57. A H İ
58. A H İ P (a) Sure: XV, ayet: 72. /559. A H İ P
(a) Sure: LXXXXIV, ayet: 1. / 60. A H İ P (a)
Sure: LXXXXIII, ayet: 1. (b) Sure: LXXXXIV, ayet: 1.
61. A H İ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

62 Oldı ümmetlerüñe nām Muḥammed Aḥmed
Tesliyet-baḫş-ı nümūdārī-i terkīb meded

63 Naḳl ider ḥaşri velī dīdesi yāreʿāyid
Ḥaşerī mü'mine beñzer gibi ġāyet zāhid

64 Evvelīn-i nıṣf-ı Muḥammed ile āḫirdeki med
Buna dāl oldı ki sensin bize maḥşerde meded

65 Ser ü rīşümde benüm ṣanma ki şeyb oldı bedīd
Dūd-ı āhum daḫı pīr oldı degül mūy-ı sefīd

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

66 Bulmada günden güne cürm ü meʿāṣī izdiyād
Āh ü feryād ey şeh-i mülk-i şefāʿat dād dād

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

67 Firāz-ı naḫl-i gülde bülbül-i nālān ider feryād
Ṣanursın devr oḳur maḥfelde bir ṣāḥib-nefes üstād

68 Cihānı zīr-i dest itmekde eyler hep saña taḳlīd
Meger kim senden el almış felekde pençe-i ḫurşīd

ẔĀL

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

69 Derd-i ʿışḳuñdur dil-i bīmāra dermāndan leẕīẕ
Yoḳ ḫaṭā itdüm meded dermān degül cāndan leẕīẕ

RĀ

70 Mā-verā-yı ʿarşa eylerseñ n'ola her dem naẓar
Çeşmüñi Ḥaḳ eyledi mekḥūl-ı ما زاغ البصر

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

71 Olsa yüzüñden n'ola şems ü ḳamer müstenīr
Eyledi Ḥaḳ vaṣfuñı nūr u sirāc-ı münīr

---

62. A H İ P / 63. E M P / 64. A H İ P / 65. E M P
66. A H İ P (a) cürm ü: cürm H / 67. E M P / 68. E M P
69. A H İ P / 70. A H İ P (b) Sure: LIII, ayet: 17.
71. A H İ P

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün

72 Lemᶜa-i feyż-i ser-engüştüñden oldı behre-dār
Vechi var gögsin gerüp māh itse ᶜarż-ı iftiḫār

73 Olup aḥbāb reyyān-ı ṣafā ey Ṣaḥibü'l-Kevs̱er
ᶜAdū-yı bed-nihāduñ oldı manṣūṣ-ı هو الابتر

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

74 Göñül bīdār-ı ḫᵛāb olduḳça fikr-i ebruvān eyler
O tīr-endāzdur kim fi'l-mes̱el meşḳ-ı kemān eyler

75 Sevād-ı çeşmüñe ḥumret neden tā böyle ḥā'ildür
Senüñ beñzer ki çeşmüñ ey cefā-ḫū ḳana mā'ildür

76 Dem-ā-dem reh-güẕāruñda dil-i āvāre cā eyler
O bī-çāre meger bir kerre pā-būsuñ recā eyler

77 Ḫırām itdürmeyen dil-dāra bu eşk-i firāvāndur
Ḫilāf-ı vaᶜde-i teşrīfe bāᶜis̱ yaᶜnī bārāndur

78 Derūnında ġam-ı ᶜışḳ-ı cevān emr-i muḳarrerdür
Açılmazsa ṣakın ᶜayb eyleme ṣūfī muḫayyerdür

79 Devāt-ı sīmden yārüñ miyānı pīç ü tāb eyler
Kenār-ı ābda gūyā ki bir mū ıżṭırāb eyler

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

80 Ṣıfāhāna dinür nıṣf-ı cihāndur
Sıtanbuluñ da nıṣfı Iṣfahāndur

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

81 Oldı ṣafā-baḫş-ı dil-i bī-ḳarār
Bin yaşasın bāġ-ı cihānda hezār

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

82 Bindi esb-i bād-peymāna o şūḫ-ı şeh-süvār
Gūyiyā berg-i güli aldı götürdi rūzgār

83 Ḫᵛābdan bīdār olunca ġonçe-i nev-resteler
Şeb-nem ile şüste eyler yüzlerin bād-ı seḥer

84 ᶜĀşıḳı ārāyiş-i fitrāk-i cevr itme yeter
Terki lāzımdur saña ey şeh-süvārum el-ḥaẕer

---

72. A H İ P (b) ᶜarż: ġaraż H / 73. A H İ P (b) Sure: CVII, ayet: 3. / 74. E M P / 75. E M P / 76. E M P
77. E M P / 78. E M P / 79. E M P (b) kenâr: derûn P
80. E M P / 81. E M P / 82. E M P / 83. E M P
84. E M P (a) cevr itme yeter: cevrüñ itme gel P

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

98 Bīm-i ḫışm ile nigāhı bile bī-ṭāḳatdür
Ġamze-i dil-bere āfet dir iseñ āfetdür

99 Ḫvāñ-ı iḥsānuñı nāz ile güşād itseñ eger
Niʿmet-i vaṣluñ umar ehl-i maḥabbet yer yer

100 Yüzüñe ḳarşu n'ola girye iderse dil-i zār
Ḫoş gelür ey gül-i raʿnā baña bārān-ı bahār

101 Ḫaste endīşe-i merg eyler iken leyl ü nehār
Ölümi yāda getürmez mi o çeşm-i bīmār

102 Bend-i zulfinde dili itmez idi der-zencīr
O cefā-pīşe eger olmasa bizden dil-gīr

103 Hecr-i ebrū-yı hilāliyle olup zār ü nizār
Şimdi ol māha uzaḳdan baḳar oldı aġyār

104 Seyr idenler ruḫ-ı raʿnāsını hep ḥayrāndur
Ḥüsn-i ruḫsāre-i dil-ber ne ʿaceb seyrāndur

105 Ṭālib-i vuṣlat-ı cānāne olup şām ü seḥer
Ḳaṣd ider cānuma gördüñ mi ʿadū-yı ebter

106 Dil miyānuñ görüp uydı saña ey lāle-ʿiẕār
Bī-tekellüf yedilür bir ḳıl ile ʿāşıḳ-ı zār

107 Ḳays dirmiş ki bu ʿışḳ ādemi dīvāne ider
Belī bu ḍarb-ı mes̱eldür deliden uṣlu ḫaber

108 Bister-i ġamda n'ola eyler isem nāle vü zār
Çeşm-i bīmārı gibi olmuş o āfet bīmār

109 İtdi ʿışḳ ile çemende o ḳadar nāle vü zār
Gülleri ḫvāb-ı teġāfülden uyandurdı hezār

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

110 Güẕer eylerse n'ola leyl ü nehār
Tīz yürür sāʿat-ı çarḫ-ı devvār

---

98. E M P / 99. E M P / 100. E M P / 101. E M P
102. E M P / 103. E M P / 104. E M P / 105. E M P
(a) cânâne olup: cânân olup ol E M (b) ʿadû-yı: ʿadû M
106. E M P / 107. E M P / 108. E M P (b) o: ol P
109. E M P / 110. E M P

85 Tābiş-i ḫūrşīd — ruḫsārından olmış dāġ-dār
Tīġ-i cevher-dāra dönmüş sāʿid-i sīmīn-i yār

86 Ḫālden ḫālī görüp ṣanmañ ki nā-merġūbdur
Levḥ-i ḥüsni ol mehüñ bir bī-nuḳaṭ mektūbdur

87 Hū çeküp dil-beste olmuş ḥalḳa-i tevḥīde yār
Gūyiyā dem-keş kebūterdür o ṭıfl-ı şīve-kār

88 Kīmyā olsam ele almaz beni ol şīve-kār
Eylemez ben ḫāki şāyān-ı ʿayār-ı iʿtibār

89 Niyyet itsem ḫāk-i pāya gözlerüm giryān olur
Kūyuña ʿazm eylesem gör baḫtı kim bārān olur

90 Ekẟer ol āfet raḳīb-i nā-sezā yanındadur
Bu meẟel meşhūrdur devlet ḳażā yanındadur

91 Dil peyām-ı maḳdem-i yār ile oldı bī-ḳarār
Bād-ı şevḳ ile fürūzān oldı nār-ı intiẓār

92 Göz yumup açınca eyler leẕẕet-i vuṣlat güẕār
İḥtilām olmaḳ gibidür ḥāṣılı vaṣl-ı nigār

93 ʿĀrıżında ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz oldı yārüñ āşikār
Levḥ-i gül-gūna yazıldı ṣanki bir ḫaṭṭ-ı ġubār

94 Nāzdan taḥrīk ider ebrūların her laḥẓa yār
Gūyiyā meşḳ-i kemān eyler o şūḫ-ı şīve-kār

95 Eşk-rīz-i ıżṭırāb olsam n'ola leyl ü nehār
Çeşmüme müjgān düşürdi ʿaks-i ḫaṭṭ-ı müşk-bār

96 Keştīye binmiş gelür gördüm o şūḫ-ı şīve-kār
Mālik-i deryā ʿacebdür kim ola zevraḳ-süvār

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

97 Ol dür-i yek dāneye eyle naẓar
Gör neler ṭoġrur cihānda analar

---

85. E M P (a) olmış: itmiş P
86. E M P / 87. E M P (a) ḫalḳa-i: ḫalḳa E
88. E M P / 89. E M P / 90. E M P / 91. E M P
92. E M P / 93. E M P / 94. E M P / 95. E M P
96. E M P / 97. E M

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

111 Marīż-i ᶜışḳına ᶜarż-ı firāş ider dil-ber
Ṭabīb olan kişi hīç ḫasteye döşek mi ṣorar

112 Nüḳūd-ı eşkini ᶜuşşāḳ o laᶜl-i nāba virür
Ne girse destine ᶜayyāşlar şarāba virür

113 Bu ᶜaṣr içinde şeref şimdi mâl ü cāh iledür
Netīce raġbet-i ehl-i zamāne cāhiledür

114 ᶜAceb mi ᶜışḳ ile giryān olursa dīde-i ter
Ṣu aḳdıġı yere elbet yine aḳar dirler

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

115 Güncişk-i dil miyānuña bend oldı bī-ḫaber
Mūy-ı miyānuñ ey gül-i ter ḳılcadur meger

116 Bilse ᶜaceb mi fenn-i cefāyı o şīve-kār
Üstād önünde ḫayli zamāndur ki diz çöker

117 ᶜArż-ı maḥabbeti saña ẕevḳ-ı müdāmedür
Ḫalḳ-ı zamāne şimdi bi-şarṭı's-selāmedür

118 Sūr-ı sürūr-ı bezm-i fenāda vefā mı var
Dünyāda ya safā diyecek bir ṣafā mı var

119 Sensin mücerred istedigüm ey nihāl-i ter
Aṣlā benüm gözümde degüldür o cāmeler

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

120 Dinilse çeşmine nergis o mest-i nāzuñ eger
Lisān-ı ḥāl ile dir ġamzesi "Ve fīhi naẓar"

-ZĀ-

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

121 Çün degül ḫizmete şāyeste bu cism-i nā-çīz
Ṭutaram saña fedā itmek içün cānı ᶜazīz

122 Olamam himmet-i ḫalḳ ile murāda fā'iz
Neye ḳādır baña kendüm gibi ᶜabd-i ᶜāciz

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

123 Kebūter-i dili itdi esīr-i pençe-i nāz
Ṭoy avladı beni şāhīn baḳışlu bir şehbāz

---

111. E M P / 112. E M P / 113. E P (a) mâl: ᶜizz E
114. E M P / 115. E M P / 116. E M P (a) cefâ: vefâ P
117. E M P / 118. E M P / 119. E M P / 120. Belig Tezkiresi (Haz: A. Abdülkadiroğlu) / 121. A H İ P
122. A H İ / 123. E M P (b) şeh-bâz: şehbâl M

SĪN

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

124 Ey menḳabesi vird-i sürūşān-ı muḳaddes
Olsun saña ḳurbān niçe biñ cān-ı muḳaddes

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

125 Ḥarf-i ᶜillet gibi yanında ᶜadū-yı menḥūs
Ḳadrini eyledi ṇāḳıṣ o perinüñ efsūs

ŞĪN

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

126 Māye-i şefḳat idüp melce'-i ümmet itmiş
Ḥaḳ Teᶜālā seni ᶜālemlere raḥmet itmiş

ṢĀD

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

127 Ḳılup ᶜünvān-ı سبحان الذى اسرى ile manṣūṣ
Cenāb-ı pāküñe Miᶜrācı Mevlā eyledi maḫṣūṣ

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

128 Żaᶜf-ı ᶜışḳ oldı ezel cism-i nizāra muḥtāṣ
N'ola ᶜālemde baña olsa N a ḥ ī f ī maḫlaṣ

ḌĀD

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

129 Ne ᶜaceb şām ü seḥer ḳulluġum itsem saña ᶜarż
Farżdur ümmetüñe ṣıdḳ-ı ᶜubūdiyyet farż

ṬĀ

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

130 Vaᶜde-i vaṣluñ gibi yoḳ sözlerüñde irtibāṭ
Yine beñzer kim bu şeb ġayr ile itdüñ iḫtilāṭ

---

124. A H İ P / 125. E M P / 126. A H İ P / 127. A H İ P
(a) Sure: XVII, ayet: 1. / 128. E M P / 129. A H İ P
130. E M P (a) sözlerüñde: sözlerümde E M

ẒĀ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

131 Eylemez dağdağa-i faḳr ü fenāyı melḥūẓ
Ceyb-i cānda güher-i ʿışḳuñ idenler maḥfūẓ

132 Şefḳatüñden budur ey kān-ı ʿināyet melḥūẓ
Ola ḥaḳḳumda benüm lafẓ-ı şefāʿat melfūẓ

ʿAYN

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün

133 İdüp ḳadr ü cāh-ı şefāʿatle erfaʿ
Seni ḳıldı Mevlā şefīʿ u müşeffaʿ

FĀ

Fāʿilatün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

134 Her kim eylerse ḫilāf-ı emr-i ḳānūn-ı selef
Nā-ḫalefdür nā-ḫalefdür nā-ḫalefdür nā-ḫalef

ḲĀF

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

135 Ḳılma ben bī-kesi muḥtāc-ı ʿaṭā-yı maḫlūḳ
Eyle gencīne-i ġaybuñdan İlāhī merzūḳ

KĀF

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

136 Oldı şeref ü rifʿatüñe ḥüccet-i bī-şek
Maṣdūḳa-i naṣṣ-ı ورفعنا لك ذكرك

137 Terk eyle göñül ġafleti aç dīde-i cānuñ
Bir düş gibidür zīneti bāzār-ı cihānuñ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

138 Düşdi mi rāh-ı Stanbula ṣabā hiç güẕerüñ
Görelüm gel ḫaberüñ var mı vaṭandan ḫaberüñ

---

131. A H İ P / 132. A H İ P / 133. A H İ P / 134. E M P
135. A E H İ M / 136. A H İ P (b) Sure: LXXXXIV, ayet:4.
137. E M P / 138. E M P

139 Uġramış kūçe-i dil-dāra seḥer reh-güẕerüñ
Olsun ey ʿāşıḳ-ı şūrīde mübārek seferüñ

140 Haẓmı güç ṭuʿma-i ḫᵛān-ı niʿam-ı dünyānuñ
ʿAcebe ḳalma geñirdiklerine yārānuñ

141 Ḥiss idüp nefḥasın ol ṭurra-i müşk-āgīnüñ
Ḥasedinden göbegi düşdi ġazāl-ı Çīnüñ

142 Ḳalmadı ṣabrı görüp tābiş-i vech-i ḥüsnüñ
Şemʿ-i meclis bu gice āteşüñe yandı senüñ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

143 Ḫᵛāb-gāh-ı vaṣlını tenhā bulup ol meh-veşüñ
Ḳoynına girdüm uyurken ol nihāl-i ser-keşüñ

144 ʿĀlimān-ı bed-dilüñ ḳalbinde nūr-ı ḥilm-i pāk
Beñzer ol şemʿa ola zindān içinde tāb-nāk

145 Cismüñe gerçi taʿalluḳ gösterür ammā senüñ
Ya ḳalur ayaḳda ya başdan çıḳar pīrāhenüñ

146 Nālesin gūş itme ey dil bülbül-i ferzānenüñ
Ol daḫı yanında bir nā-puḫtedür pervānenüñ

147 Gerçi öpdüm pençe-i sīmīnini cānānenüñ
Derdi ammā beş beter oldı dil-i dīvānenüñ

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

148 Olup āşüfte fikr-i maṭlaʿ-ı ruḫsārına yārüñ
Cemāli semtine meyl itdi sevdāsı dil-i zāruñ

149 Kebūdī cāme içre sīnesin seyr it o fettānuñ
Sipihr-i nīl-gūnda ʿaynıdur ḫūrşīd-i raḫşānuñ

150 Lisān-ı ʿışḳı bilmez nüktesin fehm eylemez yārüñ
Ne ḳuşdur bülbül-i şeydā yanında ʿāşıḳ-ı zāruñ

**139. E M P (a) seḥer reh-güẕerüñ: işitdüm güẕerüñ P
140. E M P / 141. E M P / 142. E M P / 143. E M P (a) vaṣlını: vuṣlatı P / 144. E M P / 145. E M P / 146. E M P
147. E M P / 148. E M P / 149. E M P (b) ḫūrşīd-i raḫşā-nuñ: mihr-i dıraḫşānuñ P / 150. E M P (a) lisān-ı: lisānı E bilmez: eylemez M**

151 Ümīd-i pāy-būsın eyleyüp ol şāh-ı ḫūbānuñ
Ṭurur boynın burup yollar güẕer-gāhında cānānuñ

152 Görelden tābiş-i ruḫsārın ol mihr-i dıraḫşānuñ
Başında her gice āteş yanar şemᶜ-i şebistānuñ

153 Dile maḥż-ı şifā oldı dem-i teşrīfi cānānuñ
Hele cānı yerine geldi ol bīmār-ı hicrānuñ

Müstefᶜilün Feᶜūlün Müstefᶜilün Feᶜūlün

154 Ḫaṭṭ-ı ᶜiẕārı geldi ol şūḫ-ı dil-sitānuñ
Ḥāli mükedder oldı ᶜuşşāḳ-ı nā-tüvānuñ

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün

155 Bozuldı donanmāsı bāzār-ı şehrüñ
Fenāsın beyān itdi encām-ı dehrüñ

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

156 Fikr itmededür heybetini Beyt-i Ḫudānuñ
Bīhūde degül ditredügi ḳıble-nümānuñ

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

157 Bülbül aġlar başı üzre gözi yaşın dökerek
Şāḫ-ı gül ḫaste olup var ise çıḳardı çiçek

-LĀM-

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

158 Tūtiyādur ḳademüñ basdıġı yer ḫāk degül
Bilmeyen ḳadrin anuñ ṣāḥib-i idrāk degül

159 Dem-i teşrīfüñe var bende o deñlü iḳbāl
Ḫavfüm oldur bedenümden ide cān istiḳbāl

160 Dūd-ı āhum n'ola zeyn olsa miẕāl-i sünbül
Lāleli çeşmede bir gül-ruḫa oldum bülbül

161 Tutalum devr-i zamān ide murādum ḥāṣıl
Beni ḳābil mi ide ᶜahd-i şebāba vāṣıl

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

162 Belāġatuñ büleġā-yı cihānı eyledi lāl
Feṣāḥatüñ fuṣaḥā-yı zamāna virdi kelāl

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

163 Bedr olur māh eyledükçe cebhe-i pāküñ ḫayāl
Ḳaşlaruñ endīşe itse cismini eyler hilāl

---

151. E M P / 152. E M P / 153. E M P / 154. E M P
155. E M P / 156 ve 157. Belig Tezkiresi (Haz: A. Abdül-kadiroğlu)./ 158. A H İ P / 159. E M P (b) bedenümden: ki bedenden P / 160. E M P / 161. E M P / 162. A H İ P
163. A H İ P /

164 Bir dahı bulmaz niẓāmın kār-gāh-ı iᶜtidāl
İntiẓār-ı naẓm-ı ᶜālem oldı ümmīd-i muḥāl

165 Didüm ol yāre saña bir ᶜabd-i kem-terdür bu dil
Didi yüz biñ nāz ile ol şāh-ı ḥüsnüm kim degül

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

166 O deñlü ṣaldı ṣaḥn-ı gülşene bir āteşīn ġulġul
Ḳıyās itdüm ṭutuşdurdı serāpā gülşeni bülbül

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūl

167 Olsam n'ola biñ şevḳ ile ol meh-veşe mā'il
Dīvāne ider ādemi ol şekl ü şemā'il

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl

168 Yaratmış Ḫudā ḥüsnüñi bī-bedel
ᶜAbāda ḳabāda güzelsin güzel

MĪM

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

169 O māha dil vireli oldı kār-ı dil mātem
Diliyle uġrar imiş derd ü miḥnete ādem

170 Yoluñda ḫāk ile yeksān iken dil ü cānum
Baña bu deñlü cefāya sebeb ne sulṭānum

171 Miṡāl-i ḫātem olanlar esīr-i şöhret ü nām
Olur sezā-yı ser-engüşt-i iᶜtirāż-ı enām

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

172 Eksük olmaz o perīnüñ baña āzārı müdām
Bu dil-i kem-terüñ oldı işi ᶜışḳ ile tamām

173 Gördigüm destini būs itmege ṭālib ᶜālem
Yārüñ engüştine şevḳ ile ṭaḳıldı ḫātem

174 Māh-rūlarla donandı yine ṣaḥn-ı ᶜālem
N'eylesün sen de baḳ inṣāf ile zāhid ādem

---

164. E M / 165. E M P / 166. E M P / 167. E M P
168. E M P / 169. E M P (b) derd ü: derd P / 170.
E M P / 171. E M P (b) sezā-yı ser: - P / 172. E M P
173. E M P (a) gördigüm: gördi hep P / 174. E M P

175 Saña ʿāşıḳ olanuñ ʿāşıḳ-ı efkendesiyem
Kim saña bende ola ben de anuñ bendesiyem

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

176 Seni gördükçe āh ider cānum
Āh ammā ne āh sulṭānum

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

177 Māh-rūlar içre şimdi bir şuʿaybum var benüm
Zāhidā maʿẕūr ṭut ancaḳ şu ʿaybum var benüm

178 Naḳş-ı reng-i ʿārıżuñ gitmez gözümden dem-be-dem
Çeşm-i giryāna ʿaceb mi lāleli çeşme disem

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

179 Aḥcār iderdi saña ṣalāt ile iḥtirām
Ṭaşdan beterdür ol ki saña itmeye selām

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

180 Bugünden ṣoñra ben baḫtumla bīhūde ʿinād itmem
Temennā-yı viṣāl itmek degül nāmını yād itmem

181 Ḫaṭuñ geldükde efzūn oldı şevḳ-ı cān-ı nālānum
Baña ʿışḳuñ berāt ile virildi ṣanki sulṭānum

182 Maḳarr-ı ʿāfiyet olmaḳ ne mümkin ādeme ʿālem
Fenā-yı ʿālemi endīşe eyler de ölür ādem

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

183 Her ḫaṭvede bir serv-ḳad dil-ber temāşā eyledüm
İl bir donanmā eyledi ben biñ donanmā eyledim

NŪN

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

184 Naẓar-ı ʿibret ile baḳsa eger dīde-i cān
Ṭoludur āh mine'l-mevt ile dīvār-ı cihān

---

175. A H İ P / 176. E M P / 177. E M P / 178. E M P
179. A H İ P / 180. E M P / 181 E M P / 182. E M P
183. E M P / 184. E M P Y

185 Çekdürüp çille-i derd-i ġam-ı ᶜışḳın her ān
Ādemi zūr ile meftūn ider ol ḳaşı kemān

186 Gün gibi pertev-i ḥüsn ile cihān-ārāsın
Yüzüñ arduñ hele ey māh ᶜaceb ġarrāsın

187 Zāhidā görmek imiş ḳaṣduñ o yāri her ān
Görinür saña da bir gün gör o fettān-ı cihān

188 Yüz virürsin varup āyīneye ey sīm-beden
Gör ne söyler ol iki yüzli senüñ arduñdan

189 O gül-i ter ola peȷmürde-i te'sīr-i ḫazān
Ki ṭuta bülbüli zāġ-ı siyeh ile yeksān

190 Her gice gülşen-i kūyuñda idüp āh ü fiġān
Giceci bülbüle döndi dil-i şūrīde hemān

191 Cemᶜ-i ḫūbāna kesel virdi raḳīb-i nā-dān
Bozdı cemᶜiyyetini ġonçelerüñ bād-ı ḫazān

192 İttifāḳ eylediler almaġa göñlüm ḫūbān
Luṭf idüp baña gönül yardımı itsün yārān

193 İki ᶜālemde beni eyle meḫāvifden emīn
Maẓhar-ı ḥüsn-i ḳabul eyle duᶜāmı āmīn

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

194 Sende yoḳ niyyet-i luṭf u iḥsān
Yoḳ yere baḫta idersin bühtān

195 Sāᶜat-i vāḥidedür ᶜömr-i cihān
Sāᶜati ṭāᶜate ṣarf eyle hemān

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

196 Dil ü dīnüm ile ᶜadūdan emīn
Meded eyle yā erḥame'r-rāḥimīn

---

185. E M P Y / 186. E M P Y / 187. E M P Y / 188. E M Y P (a) āyīneye: aġyāra sen M P Y / 189. E M P Y (b) ile: eyler Y / 190. E M P Y / 191. E M P Y / 192. E M P (b) yārān: - M / 193. A H İ P / 194. E M / 195. E M P
196. A H İ P

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

197 Olup fütāde-i ḫāk-i rehi bu cān ile ten
Gönül düşürdüm o serv-i bülend-i 'işveye ben

198 Baḳılmaz oldı o ḥüsn-i cemāle şa'şa'adan
Kitāb-ı ḥüsnüñi ḳaldı gözüm müṭāla'adan

199 'Acūz-ı dehr ile ülfet ider mi 'āḳıl olan
Baḳar mı nāḳıṣatü'l-'aḳla merd-i kāmil olan

200 Ṭayanmaz oldı benüm ṭūb-ı āhuma gerdūn
Tüfeng-i nār-mizācuñ ḳulaġına ḳurşun

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

201 Her biri bir gevher-i yektā gibi oldı 'ayān
Sīm-tenlerle donandı çār-sūy-ı zer-gerān

202 Ḳangı bir sulṭān-ı ḥüsne cānı ḳurbān eylesün
Dünyede bir cān ile 'uşşāḳ-ı şeydā n'eylesün

203 Ehl-i 'ışḳuñ leẕẕetinden zāhidā maḥrūmsın
Sen hevā-yı 'ışḳı bilmezsin daḫı ma'ṣūmsın

204 Var mıdur mihr-i cihān-ārāda bu vech-i ḥasen
Māh-ı tābānum naẓar kıl işte ḫūrşīd işte sen

205 Sūre-i levḥ-i ṣıfātuñ ṣādıḳu'l-va'dü'l-emīn
Āyet-i kübrā-yı ẕātuñ raḥmeten li'l-'ālemīn

206 Rūḥuña olsun ṣalāt ile selām-ı Ḥaḳ rehīn
Yā Muḥammed Muṣṭafā yā raḥmeten lil-'ālemīn

207 Vaṣfuña lāyıḳ degüldür bu dehān ile lisān
Baña bu küstāḫluḳ besdür ḥużūruñda hemān

208 Vaṣf-ı ẕī-şānuñ ne ḥaddümdür eyā faḫr-ı cihān
Na't-i pāküñden ġaraż tekrār-ı ẕikrüñdür hemān

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

209 Hücūm-ı şiddet-i berf oldı māni' gelmedi cānān
Bıraḳdı bir bürūdet beynümüzde yār ile devrān

197. E M P Y / 198. E M P (a) ḥüsn-i: ḥüsn Ü P / 199. E M P Y / 200. E M P Y / 201. E M P Y / 202. E M P Y 203. E M P Y / 204. E M P / 205. A H İ P / 206. A H İ P 207. A H İ P / 208. A H İ P / 209. E M P Y (a) cānān: yārān M Y (b) bıraḳdı bir bürūdet: bürūdetler bıraḳdı E

210 Ḫırām-ı nāz ile ḳaddüñ cihāna āfet eylersin
Gelürsin cāmiᶜe ᶜuşşāḳa ᶜarż-ı ḳāmet eylersin

211 ᶜAceb mi vażᶜ-ı mestī çeşm-i şūḫ-ı dil-sitānından
Şarāb-ı laᶜli gitmez bir nefes yārüñ dehānından

212 N'ola ḳadrüñ senüñ ᶜālī ise aᶜlādan ednādan
Ġaraż sensin eyā Maḥbūb-ı Ḥaḳ remz-i اوادنى dan

213 Niçün eyler ḥaẕer meh-pāreler ᶜuşşāḳ-ı zārından
ᶜAcebdür bu ki ṣayyād iḥtirāz ide şikārından

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

214 N'ola meclis olursa reşk-i gülşen
Açıldı gül gibi oldı o gül şen

215 Budur vird-i zebānum saña her ḥīn
اغثنى يا غياث المستغيثين

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

216 Görme beni aġyār-ı bed-endīş ile yeksān
Hīç bir mi olur bülbül ile zāġ-ı bed-elḥān

217 Kūyında görüp bendesin ol şūḫ-ı cefā-fen
Biñ ᶜişve ile didi unutma burayı sen

Müstefᶜilün Feᶜūlün Müstefᶜilün Feᶜūlün

218 Şāh-ı cihāna olsun şām ü seḥer nişīmen
Fevḳınde ṣaḥn-ı ᶜālī taḫtında ṣaḥn-ı gülşen

HĀ

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

219 Oldı hādī ehl-i taḳvāya o sulṭān-ı vecīh
Muṣḥaf-ı teblīġini taṣdīḳ idüp لاريب فيه

220 Bāb-ı Ḥaḳ meftūḥ iken her laḥẓa ehl-i ḥācete
İlticā lāyıḳ mı maġrūrān-ı cāh-ı devlete

221 Tābiş-i neẓẓāreyi seyr eyle çeşm-i yārda
Cāy-ı ᶜibretdür bu ḳuvvet merdüm-i bīmārda

---

210. E M P Y (a) ḫırām-ı: ḫırām ile E / 211. E M P
212. A H İ P (a) aᶜlādan: aᶜlā vü İ P (b) Sure: LIII, ayet: 9. /213. E M P Y / 214. E M P Y / 215. A H İ P
216. E M P Y / 217. E M P / 218. P / 219. A H İ P (b) idüp: kıl P / 220. E M Y (b) lāyıḳ mı maġrūrān-ı: lāyıḳ mıdur maġrūr-ı E / 221. E M Y

222 Bülbül aġlar dem-be-dem ol verd-i ḫandān üstüne
Fāḫte feryād ider serv-i ḫırāmān üstüne

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

223 Ḥasret-i ḫāk-i rehüñle senüñ ey nūr-ı ilāh
Atılur ṭāḳ-ı felekden yere ḫūrşīd ile māh

224 Ġayrdan taḫliye ḳıl ṣıdḳ ile ḳalbüñ ḥer gāh
Ḳalb-i ḫālīye olur feyż-i tecellī-i ilāh

225 Olmaḳ isterseñ eger ḳabre girüp āsūde
Mā-sivā'llāh ile olma bu ḳadar ālūde

226 Seni beñzer dimem ol şūḫ-ı cefā-āyīne
Ḳā'ilem ben naẓar erbābına ey āyīne

227 Ne ᶜaceb gelse bu reşk ile ḥarāret cāna
Ezilür ṭurma şeker laᶜl-i leb-i cānāna

228 Varmadum ḫayli zamāndur o der-i vālāya
Bir s̱aḳīl oldı sebeb fāṣıla-i kübrāya

229 Bizi şād itmedi būs-ı leb-i dil-cūsı ile
Ṣaḳınur bizden o ẓālim bir içim ṣuyı bile

230 Ẕātuñı nūr ḳılup ey şeh-i gerdūn-pāye
Eyledi nūr-ı cihān-tābuñı Ḥaḳ bī-sāye

231 Ne ḳadar mücrim isem ben saña oldum bende
Ḳıl şefāᶜat kerem it itme beni şermende

232 Cümle ᶜālem bu şehādetde baña yār ü güvāh
ربی الله له الملك ولا رب سواه

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

233 Ṣafā-yı müjde-i teşrīfüñ irdi āfāḳa
Ne yeller esdi ṣabā uġraduñ bu müştāḳa

---

222. E M P Y / 223. A H İ P / 224. E M P Y /(a) her gâh: âgâh P / 225. E M Y / 226. E M P Y / 227. E M P Y / 228. E M P Y / 229. E M P Y / 230. A H İ P / 231. A H İ P 232. A H İ P / 233. E M P Y (a) müjde-i: müjde P (b) yeller: iller M

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

234 Olur sūzān ḳarīb oldukça şem^c-i bezme pervāne
Yaḳīn bildüm ki āteşdür netīce ḳurb-ı cānāne

235 Ḥaḳīḳat ẓann idüp sūz u güdāzın baḳmadı cāna
Yazıḳlar şem^c-i bezmüñ āteşine yandı pervāne

236 Seḥer boynum burup hem-sāye oldum reh-güẕāruñla
Gözüm yollarda ḳaldı nergis-āsā intiẓāruñla

237 Alup naḳd-i dil-i zār-ı hezārı biñ ẓarāfetle
Açıldı ṭarf-ı bāġa ġonça-i ra^cnā nezāketle

238 Budur vird-i zebānum şermī-i ^ciṣyān ile her gāh
Şefā^cat yā Ḥabība'llāh şefā^cat yā Resūla'llāh

239 Senüñle iftiḫār eyler iken dünyāda ^cuḳbāda
Beni itme ḫacel ey kān-ı şefḳat rūz-ı ferdāda

240 N'ola ṣubḥ u mesā der-gāhuña yüz sürse mihr ü māh
Çerāġ-ı nūr-ı ẕātuñdur cihān yā nūru^carşi'llāh

241 Ḫayāl-i ^cārıż-ı dil-ber gelince çeşm-i giryāna
Ṣanursın iki gül düşmiş meyān-ı baḥr-ı ^cUmmāna

242 Ser-āmeddür elif-veş ḳadd-i cānān istiḳāmetde
Netīce vāḥid-i ke'l-elfdür ol serv ḳāmetde

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

243 Leb ü la^clüñle dendānuñ düşelden baḥr-ı ^cUmmāna
Delindi incünüñ baġrı ^caceb reng oldı mercāna

YĀ

Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün Mefā^cilün

244 N'ola ser-cümle ^cafv eyler iseñ eṣḥāb-ı ^ciṣyānı
İlāhī luṭfuñuñ iḥsānuñuñ yoḳ ḥadd ü pāyānı

245 Döner būs itmege her laḥẓa ol pāy-ı dil-ārāyı
^cAceb mi ser-nigūndur diseler cennetde Ṭūbāyı

246 Zamān-ı yaḥda çıḳmaz ṣanma sen ol ṭıfl-ı mümtāzı
Daḫı şimdi ḳayar oldı o māhuñ eşheb-i nāzı

---

234. E M P Y / 235. E M P Y (a) sūz u: sūz M P Y
236. E M P Y (a) burup: yürüp M Y -güẕār : güẕer M Y
237. E M P Y / 238. A H İ P / 239. A H İ P (a) dünyāda: dünyā vü P / 240. A H İ P / 241. E M Y / 242. E M Y
243. Belig Tezkiresi (Haz: A. Abdülkadiroğlu) / 244. E M Y (a) n'ola: ola Y ser: seyr Y / 245. A H İ P
246. E M P Y (a) ṣanma sen: ṣanmayuñ M

247 Bu ġurbet ilde vaṣluñ ol ḳadar emr-i muḥāl oldı
Baña fikr-i viṣālüñ eylemek ᶜayn-ı viṣāl oldı

248 Ḥicāb altında ḳaldı seyr idelden rūy-ı cānānı
N'ola gündüz görinmezse sipihrüñ māh-ı tābānı

249 Didüm merhemle gördükde ruḫ-ı pür-tāb-ı cānānı
Gil-endūd eylemişler göz göre mihr-i dıraḫşānı

250 Beni yād itmez olduñ bir selāmuñla gözüm nūrı
Unutduñ mı ᶜaceb ben ᶜāşıḳ-ı şeydā vü mehcūrı

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

251 Resūluñ ḫādim-i naᶜt-i şerīfi
Süleymān bende-i Raḥmān N a ḥ ī f ī

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

252 Ey pādişeh-i kişver-i levlāk n'olaydı
Ol yer ki baṣarduñ gözümün nūrı olaydı

253 Ṣad çak-i ġam-ı ḥasret olup cism-i ᶜalīli
Mecrūḥ-ı ḫadeng-i nigehüñ aldı fetīli

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

254 Ey vücūduñ bezm-i levlāküñ münevver şemᶜası
Āfitāb-ı ẕātuñuñ şems ü ḳamerdur lemᶜası

255 Düşme ḳayd-ı rifᶜat ü cāha gel itme raġbeti
Düş gibidür intiẓām-ı ᶜālemüñ keyfiyyeti

256 N'eylesün bīmār olursa nergis-i dil-cūları
Üstüne dā'im ḳılıç ṭutmış ṭurur ebrūları

257 Nā-kesüñ yoḳ kesb-i ḥüsn-i ḫulḳa aṣlā niyyeti
Cāh-ı devlet ẓann ider bī-çāre insāniyyeti

---

247. E M P Y (a) bu: nev Y / 248. E M P Y / 249. E M P Y
250. E M P Y / 251. E M P Y / 252. A H İ P / 253. E M P Y
(a) olup: olur E / 254. A H İ P / 255. E M P Y (a) rifᶜat:
rifᶜāte M Y / 256. E M P Y / 257. E M P Y (b) cāh-ı:
cāh ü P

258 Sevmişem bir şuḫı gerçi bülbül-i şeydā gibi
Yılda bir ʿarż-ı cemāl eyler gül-i raʿnā gibi

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

259 Zaḫm-ḫūr-ı miḥnet ider ādemi
Bir gül içün bir niçe ḫāruñ ġamı

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

260 Mā'il olur gördigi dem dil-beri
Olmadı bu daġdaġadan dil berī

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

261 Bī-ʿivaż eyledüñ īmān ile teşrīf beni
Sen zevālinden emīn it meded ey Rabb-i Ġanī

262 Gözedür dā'im anı her nigeh-i dil-cūsı
Çeşm-i yārüñ ḳılıcın ṣalsa n'ola ebrūsı

263 Hecr-i ebrūsı hilāl itdi vücūd-ı bedri
Bir güzeldür ki o meh-pāre bilinmez ḳadri

264 Göricek silsile-i zülfini ʿaḳlum gitdi
Beni ol ṣaçları Leylī hele Mecnūn itdi

265 Düşdi ol mertebe ālāyiş-i ʿışḳa cānı
Olmadı Kūh-kenüñ başına hiç dermānı

266 Sevdigüm eyle viṣālüñle müşerref cānı
Ādem ādemle bulur tesliyet-i rūḥānī

267 Kendiye mesken iderse ne ʿaceb hāmūnı
Sana ʿāḳıl diyü medḥ eylemezem Mecnūnı

268 Pāy-būsuñ dil-i bīmāra ṣafā-baḫş oldı
Şanki ser-çeşme-i ḥayvānuñ ayaġın buldı

269 Defʿ-i ġamdur diyü nūş itme ṣaḳın cām-ı Cemi
Ki ġamuñdan daḫı efzūn-ter olur ṣoñra ġamı

---

258. E P / 259. E M Y / 260. E M P Y (a) dil: dil dil Y
261. A H İ / 262. E M P Y (a) dā'im: - Y / 263. E M P Y
(a) bedri: pederi Y / 264. E M P Y / 265. E M P Y
266. E M P Y / 267. E M P Y (a) eylemezem: eylemedüm E P
268. E M P Y / 269. E M P Y (a) ṣaḳın: - M Y (b)
ġamuñdan: ġamından M

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

270 Getürme başuna sevdâ-yı 'ışk-ı bî-dâdı
Şakın şakın hele başdan çıkardı Ferhâdı

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

271 Terk eylemem hat-âver olursa o mâhumı
Hatt-ı şerîf ile severem pâdişâhumı

8. BEYİTLER

Fâ'ilatün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Mustafâ Hân-ı muzaffer şâh-ı zî-kadr ü celâl
Zâbitü'l-'azm-i gazâ mahrûs-ı fazl-ı Kirdigâr

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

2 Sensüz ey ruhları gül lebleri mül
Kamış işkencesidür 'âşıka ney

---

270. E M P Y (b) çıkardı: çıkarur M Y
271. Belig Tezkiresi (Haz: A. Abdülkadiroğlu)
1. beyit: E/96b
2. beyit: Belig Tezkiresi: (Haz: A. Abdülkadiroğlu)

9. M U A M M A L A R

Fİ'L-MU'AMMİYĀT

1

İbrāhīm

Fe'ilātün Fe'ilatün Fe'ilātün Fe'ilün

Olalı mihr-i ġam-ı 'ışḳuñ ile perverde
Eşk ü āh oldı nümāyān bu dil-i kem-terde

Y/20a

2

Aḥmed

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Ele aldıḳça anı ġamze-i şūriş-fikenüñ
Ḫūn-ı dil ẓāhir olur tīr-i kemānuñda senüñ

Y/20a

3

Receb

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

Dil-i deryā-yı melāḥatde gönül dā'im arar
Bulmaġa ol dür-i yektāya müşābih gevher

Y/20a

10. GAZELLERDEN

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

1 Sāye-i ḳaddüñ ki naḫl-i bāġ-ı cennetdür baña
Laᶜl-i nābuñ Kevs̲er-i ᶜayn-ı ᶜināyetdür baña

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

2 Beni görince ol rūḥ-ı revānum pīş-i rāhında
Şumār-ı ᶜömr-i nā-kāmān gibi ṭurmaz şitāb eyler

Görürken bunca dem seyl-āb-ı eşki çeşm-i pür-nemde
Benüm bilmem o naḫl-i tāze nemden ictināb eyler

3 Ḳad-i şimşāduña beñzer senüñ serv-i çemān olmaz
Bu gülşende hele mānendüñ ey rūḥ-ı revān olmaz

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

4 Ṣanma kim teb-ḫāle-rīz olmışdur o laᶜl-i müz̲āb
Cā-be-cā Āb-ı Ḥayāt üzre ẓuhūr itmiş ḥabāb

5 Ṣun pey-a-pey sāġarı sāḳī bilürsin dā'ima
Jeng-i mir'āt-ı dili cām-ı şarāb-ı nāb açar

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

6 Ḫaṭ geldi ṣanma ey yüzi gül rūy-ı ālüñe
Bir perde çekdi baḫt-ı siyāhum cemālüñe

Bu sayfadaki şiirler Doç.Dr. Abdülkerim Abdülkadiroğlu tarafından hazırlanan Nuhbetü'l-asar li-zeyl-i Zübdetü'l-eşar'dan alınmıştır.

11. ARAPÇA VE FARSÇA ŞİİRLERİ

لقد امتني اته قبل منيتي * اثال باماله افوز بمنيتي
خليلي هل من مبلغ بتحيتي * الى جمع اقوامي وربع عشيرتي
الى الله اشكو من كلالي وشدة * ومن طول هجراني وتقصير همتي
نهاية آمالي وغاية بغيتي * وصال ذوي القربى ووجه احبتي
نسيم الصبا بلغ سلامي اليهم * وقل لهم عن اشتياقي ولوعتي
افكر اخواني واذكر معشري * احن واصبوا كل يوم وليلة
انيني على بعد الديار واهلها * حنيني الى صحبي وقومي وعترتي
اخيل داري والديار بعيدة * ومن بينها حانت تلال الصعوبة
ركبت مطايا فدفدا بعد فدفد * خببت فيا في البحر في تيه حيرة
وكنا ذهبنا تحت كل كواكب * ففي القلب لوعات وفي العين دمعتي
فؤادي تزامى النار عند بحسرة * وعيني بسيل الدمع منها بغرقة
حللت بوعا لارعى ته حوضها * توحش قلبي انس انه وحشتي
صفاهان يا ارض بليت بكدها * توالت غموم الدهر فيها بشدة
صفاهان لا فيها صفاء وراحة * وما هانها لا هون فيها سريرة
صفاهان اين القاطنون لديك من * ذوو شرف كانوا بدور الفضيلة
صفاؤك مفقود بفقدان الصفا * من الفضلاء السالكين بسنة
ونهرك زندرود يبكي مرثيا * برغم لاسلاف من اهل الجماعة
اثاليت شعري ما اصابك طارقا * وكنت مصابا من فراق الاخلة
وبلبال بالي زاد كل زيادة * وقد زال عن قلبي سروري وبهجتي
اسيفا لهيفا مشمئزا متيما * كئيبا غريبا مبتلى بمشقة
فوا اسفا مني على فوت مدة * مضت وانقضت في اضاعة الاحبة

وسافرت اسفار البصيرة سادما * رايت اعاجيب الزمان بعبرة
ومن يطلب الدنيا يلاقيه موليا * ومرتكبا كل الردى بمشقة
وقسمة مولى لا يزيد بسعيه * ولا ينل الا نوله الانصيبه
غرورك في الدنيا هباء وباطل * حضورك فيها قدر لمح ولحظة
توالت غموم الدهر فيها رأيتها * كالال صرف لينها ما توالت
امرّ على ربع وانظر شمله * اقول بلهف البال واها لغربتي
زالت بدار ليس فيها مواتي * يوانسني صدقا ويقصد سلوتي
الا اهل تبيعونه ببخس دراهم * كيوسف قد باعوه فرقة اخوة
الا لم لم يرحم مريض بحاله * ينوح ويبكي في فراش الذلة
ومن سفري هذا ندمت نداية * ولست ادري في اللوم نفع ندامتي
وما الحكم الا للكريم الذي انه * على باب الافضال كل خليقة
فلا تبك يا قلب المتيم غافلا * عن ادراك فضلات رب البرية
ولكم من غريب اوصلاته ربه * ولكم من مريض قد شفاه برحمة
اعوذ برب الناس من كل مارد * يوسوس في صدري بمكر وخدعة
وقد تبت يا ذا الفضل عما رأيته * بحمل قصير من مكيدة فكرة
وفي خاطري كسب الخاطئ زيادة * وفي فكرة تكثير زادي معيشتي
توجهت يا ذا العفو والفضل والعطا * اليك بتقصير وعجز وذلة
بفضلك اوصلني الى ساحة بدرى * وجود ضعيفي عند اول نشأة
اتيتك مولاي اجئتك سيدي * بكثرة عصيان وقلة طاعتي
انل بغيتي واستر عيوبي برحمة * اقل عثرتي واغفر ذنوبي وزلتي
الهي ومولاي ملاذي ومجاري * وربي ورزاقي وخالق فطرتي
تلهب في قلبي وقود ملامة * الهي فسكن لوعتي وحرارتي
تقبل دعاء العبد جاء مناجيا * الى باب افضال وجود ونعمة

اتاك سليمان الحقير تائبا
ومبتهلا وخاشعا بضراعة

اعزني الى الخلق عما اخافه * اغنني مغاني عن جميع المخافة
بليت بداء لا دواء لبرئه * وليس يداويني سواك بشفقة

بعونک یسّر لنا عسر امورنا
واسئلک اللهم بعفو ورحمة
وصلّ وسلّم یا اله المهیمن
محمد المحمود فی الارض والسما
نبی امین صادق الوعد موفیا

بعونک واحفظنی وجلّ رفیقی
مع البرّ والاحسان فی کل حالتی
علی اشرف الکونین خیر البریة
واحسن مخلوق بخلق وخلقة
رسول کریم کان ختم النبوة

وبلّغ تحیات ازکیة دائما
لارواح اصحاب وآل وعترة

سبحانک لاعلم لنا الا ما | علمت و قمت الهی کرما
احسنت وانعمت علینا نعما
یارب لک الشکر فزدنا علما

انعام تو جلیست بسلطان و گدا | احسان تو تامست بارباب رجا
ای منعم ذی الجود غنی و غنی
فضل تو مدامست بخلق دوسرا

در موسم گل بلبل شیرین حرکات | دائم گرچه گوید بر موز نغمات
در زیر و بم نغمهٔ خود میگوید
برشوق گل روی محمد صلوات

آن فرقهٔ بد رای که روافض لقبست | در هر دو جهان لایق خشم و غضبست
دورند ز فرمودهٔ پیغمبر حق
دعوی مسلمانی ازایشان عجبست

انواع ستایش و سپاس بجد | اصناف نیایش و ثنا را مجد
بر خالق ما که اوست رزاق جهان
فرد واحد است و هم خداوند صمد

تا گشته وزان بگلشن عالم باد | بادا شود صحن گلستان آباد
انواع تحیات و صلاة و تسلیم
بر روح نبی و آل و اصحابش باد

آنانکه بصدیق دروغی دارند | در تن دل بی نور و فروغی دارند
از رتبهٔ اسلام فرو می آیند
با حرمت کفر بلوغی دارند

شایستهٔ درگاه تو حمد حامد | بایستهٔ انعام تو شکر عابد
ای منعم و رزاق مطیع و عاصی | انت الصمد الفرد وانت الواحد

الحمد لافضالک والعزة لک | والشکر لالائک والنعم لک
لا راد لما قضیته من امر
العزة والنعم والقدرة لک

یارب لک الملک وانت المالک | لا ند ولا شریک فی جلالک
انا لک راجعون فی عاقبة
انت الباقی و کل شیء هالک

امروز که باغت گلستان رفتم | در هر قدم والوحیران رفتم
از سیر چمن هیچ ندیدم شادی
گریان گریان بکوی جانان رفتم

الحمد لمولای علی ما انعم | قد علم الانسان بما لا یعلم
لا علم ولا فهم لنفس الا | ما علم والله تعالی اعلم

در باغ که من نظاره بر گل سازم | بر یاد رخ کسی تأمل پا سازم
فریاد کنم چنانکه در صحن چمن | سر موی تنم بسان بلبل سازم

آن کس که بود بعد رسول یزدان | با صدق و ورع افضل مخلوق جهان
در شان شریفش که جسارت دارد | با گفتن بیهوده نبی و عدوان

خواهی که وجود تو شود آیینه | ده چیز برون کن ز درون سینه
کبر و حسد و عجب و غرور و غیبت
حرص و طمع و بخل و ریا و کینه

یا افضل من الرسل […] الیه | یا من نطق العضب علی الحق لدیه
قد عظم الله تعالی شرفا
العرش وما فیه یصلون علیه

ای رافضی اندر ره حق سنگ داری | با لوث درون طینت چون سگ داری
مندیل بسر خرام مضحک سازی | دستار بزرگ و عقل کوچک داری

غزلیات فارسیه

مشو وابسته غفلت سرو بر بود وامی را / درین عالم مرخص نیست کس عیش مدامی را
ازان لعل شکر خا کرد خرسند بدشنامی / نیم شایسته از دلدار مرحبا به سلامی را
زبند زلف دلبر مرغ دل خط گرفتار آمد / زدامی شد رها گرچه ولی افتاد دامی را
بگو از ما جرای جور اشک من ز مهجوری / صبا گر بگذری آن سرو باغ خوشخرامی را
هلال از مهر رخشان مستفیض نور میگردد / بیا بد صحبت کامل علاج ناتمامی را
باصحاب هنر دنیا پرستان کج نگه دارند / دنی طبعان چه داند قدر مردان گرامی را
بقصد کم دشمن مکن از بیخودی تدبیر / الرمز در حوالت کن عزیز ذوانتقامی را
نخیفی من که باشم تا زنم لاف خود آرایی / غرض اظهار حسب الطاقه شد صاحب کلامی را

بفکر صائب پاکیزه در عرف سخندانه
هزار احسنت گویم شوکت گفتار سامی را

زهی فیض بلاغت از تو شد تمکین کلامی را / که به جا کرده گویا صنعت پاک کلک سامی را
که پرورده در بار تخت این گواهی داد / که شد حسن ادب در غصه مردان گرامی را
تعالی الله ز وصف ماه کنعان اعتبار کن / کند بر تیغ شاهی لطف او خط غلامی را
ز زخم کاوش چرخ ستمگر صبر باید کرد / چو خاتم هر که دارد آرزوی نیکنامی را

نخیفی گر ز اسرار معانی نکته گویم
برقص آرد تر نهایی نظم روح جامی را

صبا در انتظام آراز سحر تا شب پیامی را / که باشد از تو همت یا کلامی یا سلامی را
منم شوریده چون بلبل منم افتاده چون سایه / گل اندامی دلارامی نهال خوشخرامی را
دل از فکر زنخدان در شکنج طره می افتد / بروماند که از جامی رهید افتاده دامی را
به آه ناله یارب سرم با آسمان دارم / کنم حسرت کشی آه غیرت ماه تمامی را
چه گویم منکران عشق را از نکته حکمت / مؤثر نیست پند خام طبعان شخص عامی را
نیخ انگشت من بگمخته زیبا شود بیطا / سلام من رساند نظم مندوح نظامی را

نخیفی بس ترا شاهد شکر خوابیده طوطی
که شیرین باید مشرب شیرین کلامی را

نمی شاید گشاده بحث حکمت شخص عامی را / مقاله بایدت گفتن مناسب هر مقامی را

نخیفی گر خبر داری ز سر حکمت اندیشان
مناسب بایدت گفتن مقاله هر مقامی را

تا بکی خواب تغافل ای پسر بیدار باش / بگذرد ایام حسن دلبری بیدار باش
گر بخواهی فیضیاب شبنم رحمت شوی / صبحدم برخیز چون ورد طری بیدار باش
صبح صادق راست میگوید که برخیز تا / میکنم راه صفا را رهبری بیدار باش
گشت بیداری دلیل دولت هر دو سرا / شوانیس خاصه نیک اختری بیدار باش
هر که در وقت سحر بیدار شد گردد سعید / این بود شرط سعادت گستری بیدار باش
بخت بیداری شود حاصل ترا / گر بخواهی زیب و فر سروری بیدار باش
غفلت دل میشود سنگ رهعقل دهی / چون با بن خیل و سپه لشکری بیدار باش
گوسفندان سین در عرضه تیغ بلات / الحذر از شیوه تن پروری بیدار باش

ای نخیفی تا ازل ایست بند اعمال
گر ترا باید صفا بهتری بیدار باش

رنجش من مجو بجو از سوی تو رضای من / تلخ سخن مگو بگو حاصل رجای من
داغ جفا منه بنه مرهم رحم زخم دل / طعنه غم مده بده زیب تو غذای من
زخم زبان مزن بزن شیشه بد دلی سنگ / دلشکنی مکن بکن لطف و کرم برای من
کار دگر مدان بدان قصه حال بیکسی / قول عبث مگو بگو نسخه مدعای من
پرده برخ مکش بکش دست ستم ز دامنم / شمع صفا مکش بکش آتش ناله های من
قول عدو مبر ببر ناله من بگوش ناز / سنگ حذف تخر بخر در گرانبهای من
با دگران میا بیا فرد چو گوهر یتیم / یار بدان مشو بشو همدم جانفزای من
داد طرف طرف شرف سایه سرو قد تو / ورنه مرا برا بگقدم از بهای من
ظل بر مکس بکس هیچ شرف نمیدهد / همدم ناکسان مشو ای رشه دلربای من
خوار ز من مجو بجو عزت قدر عاشقی / لوح وفا مشو بشو رسم خطخطای من

عیب کسی مبین ببین شرط ادب نخیفیا
سمت خطا مرو برو بر ره روشنای من

طبع نظیره با یقین شد با ثبات گسر / لو بوفا یکانه لست چون دل بینوای من
بنده گدا ملوک را نصف سلوک گفته اند / لیت براده زنگته تعینه ادای من

رفعت و قدر و جاه تو باد فزون و دوام دوام
با طلب قبول حق هست چنین دعای من

پیرانه سر تصور عهد شباب کن / غفلت مکن بوقت سحر ترک خواب کن
گر عاشقی بطعن و ملامت مشو ملول / در راه عشق هر چه رسد ارتکاب کن
سر جمله کشور دل عاشق ازان تست / خواهی عمارتش کن و خواهی خراب کن
عشاق را جفا و عدو را وفا کنی / ای مست عشوه فرق خطا و صواب کن
تا کی کنی بخسته دلان جور بی شمار / بیدار باش فکرت روز حساب کن
از طلعت تو زهره و زهره چو آب شد / از دیده یک نگه بسوی آفتاب کن

طرح سخن لطیف بیاید نخیفیا
یا شو خموش یا سخن مستطاب کن

تخمیس غزل صائب

برو توا رغم دنیا زخلوتم برخیز | بساحهٔ دل شیدا منه قدم برخیز
زسیل اشک مینوش وبه سنم برخیز | سبک زسینهٔ ما ار غبار غم برخیز
زهمنشینی ما میکشی الم برخیز

بدل سیاهی غفلت بشورش شهوات | همیشه قصد توکسب لوازم وادوات
بشور صفحهٔ دل را زقیل وقال ذوات | سر قلم بشکن مهر کن دهان دوات
باین سیاه دلان کم نشین وکم برخیز

کرم بمن واذی موجب کرامت نیست | برای شهرت احسان عطا سماحت نیست
بجز رضای خدا در عمل حلاوت نیست | کذشتن از سر کنج کهر سخاوت نیست
کریمی از سر آوازهٔ کرم برخیز

سخا علامت قدر بلند انسانست | دنائت از اثر طینت خسیسانست
کشایش هر مطلب بجود آسانست | کلید کلشن فردوس دست احسانست
بهشت میطلبی از سر درم برخیز

بکار تخم محبت دل فقیرانرا | عمار کن بتواضع سرای ویرانرا
بس است پند ونصیحت سخن پذیرانرا | برار عزت موی سفید پیرانرا
زجای خویش بتعظیم صبحدم برخیز

زشب بوقت سحر خواب وضع خوابست | مجاهدات وریاضت شعار انسانست
درون شب بسحرکاه وقت کریانست | درین دو وقت اجابت کشاده بنیانست
دل شب از نوای سپیده دم برخیز

محال شد زدم ارتحال وارستن | ضرورتست بروز حساب پیوستن
بجلوه کاه فنا نیست وقت برجستن | درین جهان نبود فرصت کمر بستن
زخاک تیره کمر بسته چون قلم برخیز

بدار بهرهٔ حکمت که اهل تمییزی | نظر بدیدهٔ بیدار کن بهر چیزی
دقیقهٔ شنو از رمز عبرت آمیزی | کرفت دامن کل شبنم از سحرخیزی
زکرد خواب بشو دست وروتو هم برخیز

کسی که از سر طاعت زخوابکه برخاست | نیاز نالهٔ او مظهر قبول خداست
دم سحر بفتوحات حق محل رجاست | امید فتح وظفر هست تا علم برپاست
فروغ صبح نخوابانده تا علم برخیز

نجیفیا حذر از وضع مردم خائب | همیشه با دل آکاه شو بحق طالب
نکاه شرط ادب کن بحاضر وغائب | بفکر دوست ببالین کذار سر صائب
چو آفتاب زآغوش صبحدم برخیز

مستزاد العربیه نظیرة للمولی الفاضل حسن بک چلبی رحمه الله تعالی وایانا

یا من خلب القلب بلطف الکلمات
افدیک ذاتی
یا من سلب العقل بسحر الحرکات
قد زال ثباتی

ما غادرنی حبک فی طرفة عین
حتی بمماتی
لا یهجرنی طیفک عند الخلوات
بل فی الجلوات

العاشق لا یدرک ما حل علیه
من فرط عناء
او اوقعه الموت اشد الغمرات
عند السکرات

لا ینقطع القلب من العشق سلوا
هیهات سلوی
لو تقطع جسمی بسیوف اللحظات
حین السطوات

ان اشغلک الریب بتحقیق هوائی
فانظر بدموعی
ما تبک من العین توالی العبرات
دامی القطرات

یرتاح ویشتاق الی صوتک روحی
یا راحة قلبی
فی فیک لقد اودع طیب النغمات
احلی الشهوات

من شاهد اطوارک ما استملح غیرک
غنجا ودلالا
قد زید علی حسنک لین الکلمات
فی لطف صفات

فارقت فارقت اخا الوجد فمالی
فی السوء عیش
حتی بقی الجسم بحمی الحسرات
عین الکربات

لما بلغ الغایة ضعفی وهزالی
سمیت نحیفی
فی حبک راقیت باعلی الدرجات
من کل جهات

Y.Ö.K. Yükseköğretim Kurulu Dokümantasyon Merkezi

ÖZGEÇMİŞ

1963 yılında Şerefli Koçhisar'ın Şeker köyünde doğdum. İlk okulu köyümde, orta okulu da Ankara Etlik Orta Okulu'nda bitirdim. Konya Karatay Lisesi'nden 1980 yılında mezun oldum.

Aynı yıl Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdim. Buradan 1984 yılında mezun olduktan sonra hemen Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Eski Türk Edebiyatı bilim dalında yüksek lisansa başladım. "İzzet Ali Paşa, Hayatı, Eserleri Divanı ile Nigâr-nâmesi'nin Tenkitli Metni" adlı tezimle mezun oldum.

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ndeki doktora programına 1988 yılında girdim.

1985 Haziran-1990 Haziran tarihleri arasında Ankara'da Kalecik ve Kırıkkale Endüstri Meslek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptım.

1990 Haziranından beri de Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktayım.

A. İrfan AYPAY